

CONFERENCE BOOK

AICMES 3TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC RESEARCHES

**AICMES 3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY
MIDDLE EAST STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023 -AMMAN**

**ISBN: 978-625-6393-96-7
Academy Global Publishing House**

www.ortadogukongresi.org

*AICMES 3RD INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY
MIDDLE EAST STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN*

Edited By
PROF. DR. DWI SULISWORO

CONGRESS ORGANIZING BOARD

Chairman: PROF. DR. DWI SULISWORO
Head of Organizing Board: Assit. Prof. Dr. Gültekin Gürçay
Organizing Committee Member: Dr. Amaneh Manafidizaji
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Ali Bilgili
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Naile Bilgili
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Başak Hanedan
Organizing Committee Member.: Prof. Dr. Hülya Çiçek Kanbur
Organizing Committee Member.: Prof. Dr. Raihan YUSOPH
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Ivaylo Staykov
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti
Organizing Committee Member: Doç. Dr. Elif Akpınar Külekçi
Organizing Committee Member: Dr. Mehdi Meskini Heydarlou
Organizing Committee Member: Aynur Əliyeva

*All rights of this book belong to Academy Global Publishing House
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
Academy Global–2023©*

Issued: 20.07.2023
ISBN: 978-625-6393-96-7

CONFERENCE ID

AICMES 3RD INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY MIDDLE EAST STUDIES

DATE – PLACE

JUNE 28 - 30, 2023

AMMAN

ORGANIZATION

ACADEMY GLOBAL CONFERENCES & PUBLISHING

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

**Turkey – Iran – Azerbaijan – Oman – India – Austria – Pakistan – Thailand - Prague
Czech Republic - Sout Korea – Cyprus – Indonesia – Poland – Swirtzerland – Egypt –
Hungary – Germany – Bulgaria – Brazil – Kazakhstan – China – Spain – Japan – Italy –
Portugal – UK -**

PRESENTATION

Oral presentation

PERCENTAGE OF PARTICIPATION

45% From Turkey And 55% Papers From Other Couneries

LANGUAGES

Turkish, English, Russian, Persian, Arabic

Scientific & Review Committee

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA – Kazakhstan

Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV – Russia

Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə - Azerbaijan

Dr. Omid AFGHAN - Afghanistan

Prof. Dr. Burcu Semin AKEL - Türkiye

Dr. Maha Hamdan ALANAZİ - Saudi Arabia

Aynurə Əliyeva - Azerbaijan

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV - Kazakhstan

Doç. Dr. Abdulsemet AYDIN – Türkiye

Doç. Dr. Mehmet Fırat BARAN - Türkiye

Dr. Amina Salihi BAYERO – Nigeria

Prof. Dr. Ali BİLGİLİ – Türkiye

Prof. Dr. Naile BİLGİLİ - Türkiye

Prof. Dr. Başak HANEDAN - Türkiye

Dr. Baurcan BOTAKARAEV - Kazakhstan

Dr. Ahmad Sharif FAKHEER - Jordania

Doç. Dr. Abbas GHAFFARI – Iran

Dr. Gültekin GÜRÇAY – Türkiye

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA - Azerbaijan

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA - Ozbekstan

Dr. Dody HARTANTO - Indonesia

Dr. Mehdi Meskini HEYDALOU – Iran

- Prof. Dr. Həcər Hüseynova - Azerbaijan
- Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA - Kazakhstan
- Dr. Keles Nurmaşulı JAYLIBAY - Kazakhstan
- Dr. Mamatkuli JURAYEV – Uzbekistan
- Dr. Kalemkas KALIBAEVA – Kazakhstan
- Dr. Bouaraour KAMEL – Algeria
- Prof. Dr. Hülya Çiçek KANBUR - Türkiye
- Doç. Dr., İradə Kərimova - Azerbaijan
- Prof. Dr. Emine KOCA – Türkiye
- Prof. Dr. Fatma KOÇ - Türkiye
- Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU - Türkiye
- Prof. Dr. Natalia LATYGINA - Ukraina
- Sonali MALHOTRA - India
- Dr. Alia R. MASALİMOVA - Kazakhstan
- Prof. Muntazir MEHDI - Pakistan
- Dr. Amanbay MOLDIBAEV - Kazakhstan
- Assist. Prof. K. R. PADMA – India
- Doç. Dr. Sevinc Sadiqova - Azerbaijan
- Doç. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ - Türkiye
- Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA - Kazakhstan
- Doç. Dr. Könül Səmədova - Azerbaijan
- DR. Bhumika SHARMA - India
- Dr. Gulşat ŞUGAYEVA – Kazakhstan
- Prof. Dr. Dwi SULISWORO – Indonesia
- Assoc. prof. Ivaylo STAYKOV, Bulgaria
- Dr. K.A. TLEUBERGENOVA - Kazakhstan

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA – Kirgizia

Dr. Hoang Anh TUAN - Vietnam

Dr. Botagul TURGUNBAEVA - Kazakhstan

Dr. Dinarakhan TURSUNALIÉVA - Kirgizia

Prof. Dr. Raihan YUSOPH -Philippines

Prof.Dr. Akbar VALADBIGI - Iran

Dr. Yang ZITONG - China

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
June 28 - 30, 2023
Amman

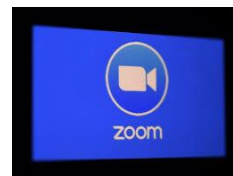
AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Join Zoom Meeting

<https://us02web.zoom.us/j/88193707664?pwd=M09qM1hyRnE3a3RJOUdkNUpIM0tWdz09>

Meeting ID: 881 9370 7664

Passcode: 192102523

ÖNEMLİ AÇIKLAMA (Lütfen okuyunuz)

- ZOOM bağlantısı için yukarıda verilen bağlantıyı veya yine yukarıda verilen giriş bilgilerini kullanabilirsiniz.
- ZOOM oturumuna katılım ücretsizdir ve üyelik gerekmemektedir.
- Kişisel Bilgisayar (PC), Tablet veya telefondan bağlanabilirsiniz.
- Katılımcılar, oturum başlamadan 10 dakika önce bağlanmalıdır.
- Bilgisayarınızın mikrofon ve kamerasının çalıştığını oturumdan önce kontrol ediniz.
- Sunumunuz esnasında, hazırlamış olduğunuz powerpoint sunum dosyasını paylaşabilirsiniz.
- Katılım belgeleri kongre bittikten 2 (iki) gün SONRA katılımcılara PDF formatında eposta ile gönderilecektir.
- Moderatörler kıdem esasına göre belirlenmektedir. Zorunlu değildir. Ancak katılımcılardan birinin yapması gerekmektedir. Moderatörün oturum düzenini gözetmesi, akademisyen adaylarını yönlendirmesi beklenmektedir.
- Oturuma bağlanmadan önce Oturum ve Salon numaranızı adınızın önüne aşağıdaki gibi ekleyiniz. Bu sayede kongre açılışında beklemeden oturumlarınıza gönderilebileceksiniz. Ör. 1 – 5 Ahmet Ahmetoglu
- Sunum süresi 10 dakikadır. Bu sürenin aşılmamasını moderatörler temin edecektir.
- Sunum sonrası 5 dakikayı geçmeyen soru-cevap, tartışma süresi verilmektedir.
- Sunumlar TÜRKÇE veya İNGİLİZCE yapılabilmektedir.
- Kameralar, oturum süresince toplam % 70 oranında açık olmak zorundadır.
- Sunum yapan katılımcının kamerası açık olmak zorundadır.
- Sunum yapmak zorunludur. Herhangi bir nedenle sunum yapmamış olan katılımcıya sertifika verilmesi ve çalışmasının yayınlanması sözkonusu olamaz.
- Katılımcı, bulunduğu oturumda, oturum bitene kadar bulunmak zorundadır.
- Katılımcıların kendi oturumları dışındaki oturumlara katılma zorunluluğu yoktur.
- ZOOM platformunun kapasite sınırı nedeniyle, DİNLEYİCİ, sadece kapasite izin verdiği sürece kabul edilebilmektedir.

AICMES 3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES JUNE 28 - 30, 2023 AMMAN				
Bildiri Sunumları / Presentation Session – 4				
FACE TO FACE Sessions				
28 Haziran/ June 28, 2023 / 11:00 – 14:00 Time zone in Amman				
Salon / Hall	Oturum Başkanı / Session Chair		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
Hall 1	Venugopal Kumamuru	1	EDUCATION OF PURCHASING PROFESSIONALS IN AUSTRIA: COMPETENCE BASED VIEW	Volker Koch
		2	DEVELOPING AN AUDIT QUALITY MODEL FOR AN EMERGING MARKE	Bitra Mashayekhi, Azadeh Maddahi, Arash Tahriri
		3	DETERMINANTS OF PROFITABILITY IN INDIAN PHARMACEUTICAL FIRMS IN THE NEW INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS REGIME	Shilpi Tyagi, D. K. Nauriyal
		4	THE IMPACT OF MOTİVATION, TRUST, AND NATIONAL CULTURAL DİFFERENCES ON KNOWLEDGE SHARİNG WİTHİN THE CONTEXT OF ELECTRONİC MAİL	Said Abdullah Al Saifi
		5	A STUDY ON THE DETERMINANTS OF EARNINGS RESPONSE COEFFICIENT IN AN EMERGING MARKET	Bitra Mashayekhi, Zeynab Lotfi Aghel
		6	ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS OF KUWAITI COMPANIES: OBSTACLES AND BARRIERS	Haya Y Alobaid
		7	PLANNING A SUPPLY CHAIN WITH RISK AND ENVIRONMENTAL OBJECTIVES	Ghanima Al-Sharrah, Haitham M. Lababidi, Yusuf I. Ali
		8	CORPORATE GOVERNANCE IN NETWORK MARKETING ORGANIZATIONS: THE ROLE OF ETHICS AND CSR	Venugopal Kumamuru
		9	RELATIONSHIP BETWEEN FINANCIAL REPORTING TRANSPARENCY AND INVESTMENT EFFICIENCY: EVIDENCE FROM IRAN	Bitra Mashayekhi, Hamid Kalhornia

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 192102523

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:00-13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 1	Doç. Dr., RIDVAN KARACAN	1	TÜRKİYE EKONOMİSİ NASIL BÜYÜYOR ? HARCAMA YÖNTEMİ BİLEŞİMLERİ İLE ARDL EŞBÜTÜNLEŞME TESTİ ANALİZİ	Doç. Dr., RIDVAN KARACAN
		2	SYRIAN CRISIS AND ECONOMIC INEQUALITY: CLASS POWER AND THE EFFECT OF CAPITALISM ON THE SYRIAN UPRISING	Wael Al SAEED Assoc. Prof. Dr. Mesut ŞÖHRET
		3	MÜSLÜMAN KARDEŞLER ÖRGÜTÜNÜN SİYASİ İSLAM'A DÖNÜŞMESİ VE ARAP BAHARINDA OYNADIĞI ROL	SÜMEYRA ULUS
		4	BENGAL BASININDA TÜRKİYENİN SUNUMU: 'AYLAN BEBEK' ÖRNEĞİ	MD LABİB FAİSAL KHAN
		5	A NEW MODEL OF PEACE IN THE MIDDLE EAST: THE ABRAHAM AGREEMENT	Yüksek Lisans Öğr., Zeynep Nisa EMİŞEN Yüksek Lisans Öğr., Simge ÖZTÜRK

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 192102523

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:00-13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Baskanı	Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors	
SALON 2	Doç. Dr Nazile Abdullazade	1	HERZBERG'İN ÇİFT FAKTÖR KURAMINA GÖRE İŞ TATMİNİNİN BELİRLENMESİ: NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	Doç. Dr. Demokaan DEMİREL Cihad OKYAY
		2	YEREL DÜZEYDEKİ POLİTİKALARA HALKIN SİYASAL KATILIMI: NIĞDE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ	Doç. Dr. Demokaan DEMİREL Cihad OKYAY
		3	DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİĞİN ÇALIŞAN TUTKUNLUĞUNA ETKİSİNDE ÇALIŞANLARIN BİLİNÇLİ FARKINDALIK ROLÜNÜN İNCELENMESİNE YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ	Yüksek Lisans Öğrencisi, Merve AZAZİ Prof. Dr., Serdar BOZKURT
		4	EMPLOYEES WHO USE HEADSCARF IN THE CONTEXT OF PERCEIVED DISCRIMINATION AND COGNITIVE FLEXIBILITY: AN EVALUATION FROM THE PERSPECTIVE OF PROSPECTIVE UNIVERSITY STUDENTS	Assoc. Prof..Dr. CEMİLE ÇETİN Lect. ÖZLEM ANUK
		5	METROPOLİTAN MÜZESİ SERAMİKLERİ	Doçent, SANVER ÖZGÜVEN
		6	OSMANLI DEVLETİ'NDEN TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE GEÇİŞ DÖNEMİ KİMLİK İNŞASI	EDA NUR DOĞAN
		7	HEYDƏR ƏLİYEVİN ÖMÜR YOLU – MƏNƏVİYYAT VƏ MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİN TƏCƏSSÜMÜ KİMİ	Doç. Dr Nazile Abdullazade

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 192102523

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:00-13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkan	Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 3	Arş. Gör. ESMA AKGÜL	1 ÇOCUKLUK ÇAĞINDA GÖRÜLEN İNEK SÜTÜ PROTEİNİ ALERJİSİ RİSK FAKTÖRLERİ VE BESLENME STRATEJİLERİ	Selin Meltem KANBİR Selin Meltem KANBİR
		2 HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN PROFESYONEL TUTUMLARI İLE YAŞLI BİREYLERLE ÇALIŞMA İSTEKLİLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	Arş. Gör. ESMA AKGÜL Dr. Öğr. Üyesi CANAN BİRİMOĞLU OKUYAN Öğrenci KEZİBAN ŞİMŞEK
		3 SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI İLE DUYGUSAL YEME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	Arş. Gör. ESMA AKGÜL Dr. Öğr. Üyesi CANAN BİRİMOĞLU OKUYAN Öğrenci ASLIHAN TURAN Öğrenci NAZLI ATALAY
		4 ZENOFOBİ (YABANCI DÜŞMANLIĞI) ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ	Arif Mert ÖZKAN Ayselnur DOĞRUER Doç. Dr. Nezaket Bilge UZUN
		5 SPOR PSİKOLOJİSİNİN BİBLİYOMETRİK PROFİLİ	Arif Mert ÖZKAN Doç. Dr. Nezaket Bilge UZUN Ayselnur DOĞRUER
		6 MOTIVATION AND SPORTS; SUCCESS MOTIVATION	Dr. Mehmet DALKILIÇ
		7 THE IMPORTANCE OF LEADERSHIP IN PERFORMANCE IN SPORTS	Dr. Mehmet DALKILIÇ

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 192102523

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:00-13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 4	Prof. Dr. Hasan AKAN	1	On decomposition of weekly- α - β -continuity	Nitakshi Goyal
		2	LITERATURE REVIEW OF PHYTOCHEMISTRY OF TRIGONELLA L. (FABACEAE) GENUS	Prof. Dr. Hasan AKAN Shahrokh MOJARRADGANDOUKMOLLA
		3	LITERATURE REVIEW ON TAXONOMY AND ETHNOBOTANY OF TRIGONELLA L. (FABACEAE) GENUS	Prof. Dr. Hasan AKAN Shahrokh MOJARRADGANDOUKMOLLA
		4	ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF MAIZE FARMERS: THE CASE OF MENDERES DISTRICT OF IZMIR	Agr.Eng. Ayşegül TANIN Prof.Dr. Sait ENGİNDENİZ
		5	A REVIEW ON THE IMPACTS OF ELECTRIC VEHICLES ON THE GRID AND THE BENEFITS OF VEHICLE-TO-GRID	Seyit Cem YILMAZ Dr.Öğr.Üyesi Abdulhakim Karakaya
		6	TERMOELEKTRİK SOĞUTMA KABİNİNDE BULUNAN TEL ÖRGÜLÜ ISI EMİCİLERİNİN SOĞUTMA PERFORMANSINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ	MUSTAFA YASİN GÖKASLAN
		7	EFFECT OF FIBER ANGLE ON ENERGY ABSORPTION IN CFRP CRASH BOXES: A NUMERICAL STUDY	Assist. Prof. Dr. Ertan KÖSEDAĞ
		8	CHARACTERIZATION OF SOME PHYSICAL PROPERTIES OF FILLED EPOXY COMPOSITES	Assist. Prof. Dr. Ertan KÖSEDAĞ

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 192102523

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:00-13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı	Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors	
SALON 5	Doç. Dr. Güneş SALI	1	DİJİTAL BÖLÜNME VE EĞİTİMDE KÜRESEL ARAŞTIRMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ	Arş. Gör. Asena YÜCEDAĞLAR Prof. Dr. Binali TUNÇ
		2	EĞİTİMSEL EŞİTSİZLİKLERİN YENİ YÜZÜ OLARAK DİJİTAL BÖLÜNMENİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	Arş. Gör. Asena YÜCEDAĞLAR Prof. Dr. Binali TUNÇ
		3	SPECIAL EDUCATION TEACHERS' UNDERSTANDING OF SOME OF THE SPECIFIC EDUCATION CONCEPTS	Doç. Dr. Güneş SALI Öğretmen Yusuf TATLITÜRK
		4	EVALUATION OF TEACHERS' OPINIONS ON THE PROBLEMS FACED IN PRIMARY SCHOOL SPECIAL EDUCATION CLASSES AND THE SOLUTIONS OF THE PROBLEMS	Doç. Dr. Güneş SALI Güliden OLGUNER
		5	INVESTIGATING THE DIFFICULTIES EXPERIENCED BY TEACHERS WHO PROVIDE SUPPORT AND TRAINING COURSES (DYK) WITH THE TRAINING PROGRAM (IYEP) IN PRIMARY SCHOOLS	Doç. Dr. Güneş SALI Öğretmen Doğukan DURAK
		6	RUSSELL'İN EĞİTİM ANLAYIŞI	Prof. Dr., Hasan Basri MEMDUHOĞLU Fatma Nur SOYLU MİDİLLİ
		7	KÖY ENSTİTÜLERİNİN YÖNETİMİ VE KÖY ENSTİTÜLERİNDE YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN PROFİLİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	Prof. Dr., Hasan Basri MEMDUHOĞLU Şakir SEVER
		8	ÇOCUKLARA ÇEVRE BİLİNCİ KAZANDIRILMASINDA AİLENİN ROLÜ	Doktora Öğrencisi, Gülşah ÇETİN

AICMES 3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES JUNE 28 - 30, 2023 AMMAN				
Bildiri Sunumları / Presentation Session – I Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 192102523				
29 Haziran/ June 29, 2023 /11:30-13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon / Hall	Oturum Başkanı		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 6	Rossi A. Hassad	1	BEHAVIORAL ANALYSIS OF TEAM MEMBERS IN VIRTUAL ORGANIZATION BASED ON TRUST DIMENSION AND LEARNING	Indiramma M., K. R. Anandakumar
		2	IMPROVED AUTOMATED CLASSIFICATION OF ALCOHOLICS AND NON-ALCOHOLICS	Ramaswamy Palaniappan
		3	RHETORICAL COMMUNICATION IN THE COGSCI DISCOURSE COMMUNITY: THE COGNITIVE NEUROSCIENCES (2004) IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC DISSEMINATION	Lucia Abbamonte Olimpia Matarazzo
		4	MORAL REASONING AND BEHAVIOUR IN ADULTHOOD	O. Matarazzo, L. Abbamonte, G. Nigro
		5	A COGNITIVE MODEL FOR FREQUENCY SIGNAL CLASSIFICATION	Rui Antunes, Fernando V. Coito
		6	PROBABILITY AND INSTRUCTION EFFECTS IN SYLLOGISTIC CONDITIONAL REASONING	Olimpia Matarazzo Ivana Baldassarre
		8	REFORM-ORIENTED TEACHING OF INTRODUCTORY STATISTICS IN THE HEALTH, SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES – HISTORICAL CONTEXT AND RATIONALE	Rossi A. Hassad
		9	EXPLORATIONS IN THE ROLE OF EMOTION IN MORAL JUDGMENT	Arthur Yan

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 **Passcode: 192102523**

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:30-13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 7	Philip T. Roundy	1	A COMPUTATIONAL MODEL OF MINIMAL CONSCIOUSNESS FUNCTIONS	Nabila Charkaoui
		2	EXPLORING LIFE MEANINGFULNESS AND ITS PSYCHOSOCIAL CORRELATES AMONG RECOVERING SUBSTANCE USERS – AN INDIAN PERSPECTIVE	Fouzia Alsabah Shaikh, Anjali Ghosh
		3	DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL JUSTICE IN INCENTIVE ALLOCATION OF THE THAI PUBLIC SECTOR	Kalayanee Koonmee
		4	AUTOBİOGRAFİKAL MEMORİ AND FLEXİBLE REMEMBERİNG: GENDER DİFFERENCES	A. Aizpurua, W. Koutstaal
		5	CULTURAL ANXIETY AND ITS IMPACT ON STUDENTS- LIFE: A CASE STUDY OF INTERNATIONAL STUDENTS IN WUHAN UNIVERSITY	Nadeem Akhtar Shan Bo
		6	TREATMENT OR RE-VICTIMIZING THE VICTIMS	Juliana Panova
		7	THE STORY OF MERGERS AND ACQUISITIONS: USING NARRATIVE THEORY TO UNDERSTAND THE UNCERTAINTY OF ORGANIZATIONAL CHANGE	Philip T. Roundy
		8	A NEW MEASURE OF HERDING BEHAVIOR: DERIVATION AND IMPLICATIONS	Amina Amirat Abdelfettah Bouri

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 **Passcode: 192102523**

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:30-13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 8	Antonios Maniatis	1	ANALYSIS OF DRIVING CONDITIONS AND PREFERRED MEDIA ON DIVERSION	Yoon-Hyuk Choi
		2	AN ANALYTICAL STUDY ON THE POLITICS OF DEFECTION IN INDIA	Diya Sarkar, Prafulla C. Mishra
		3	POSITION OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE RUSSIAN FEDERATION ON THE MATTER OF RESTRICTING CONSTITUTIONAL RIGHTS OF CITIZENS CONCERNING BANKING SECRECY	A. V. Shashkova
		4	RECOGNITION AND PROTECTION OF INDIGENOUS SOCIETY IN INDONESIA	Triyanto, Rima Vien Permata Hartanto
		5	NEED OF NATIONAL SPACE LEGISLATION FOR SPACE FARING NATIONS	Muhammad Naveed Yang Caixia
		6	HUMAN RIGHTS IN ARMED CONFLICTS AND CONSTITUTIONAL LAW	Antonios Maniatis
		7	FORENSIC MEDICAL CAPACITIES OF RESEARCH OF SALIVA STAINS ON PHYSICAL EVIDENCE AFTER WASHING	Saule Mussabekova
		8	TOWARDS A PROOF ACCEPTANCE BY OVERCOMING CHALLENGES IN COLLECTING DIGITAL EVIDENCE	Lilian Noronha Nassif
		9	THE ROLE OF EUROPEAN UNION IN GLOBAL GOVERNANCE	Yrfet Shkrel

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 **Passcode: 192102523**

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:30-13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı / Session Chair		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 9	Aleksandra Chiniaeva	1	PROMOTING GENDER EQUALITY WITHIN ISLAMIC TRADITION VIA CONTEXTUALIST APPROACH	Ali Akbar
		2	BA' ALBAKĪ'S INFLUENCE ON 1950S AND 1960S LEBANESE WOMEN WRITERS	Khaled Igbaria
		3	THE INTERACTION BETWEEN HUMAN AND ENVIRONMENT ON THE PERSPECTIVE OF ENVIRONMENTAL ETHICS	Mella Ismelina Farma Rahayu
		4	PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN EUROPE: THE PARLIAMENTARY DIMENSION	Aleksandra Chiniaeva
		5	EISENHOWER'S FAREWELL SPEECH: INITIAL AND CONTINUING COMMUNICATION EFFECTS	B. Kuiper
		6	HUMAN SECURITY PROVIDERS IN FRAGILE STATE UNDER ASYMMETRIC WAR CONDITIONS	Luna Shamieh
		7	DEVELOPING NEW MEDIA CREDIBILITY SCALE: A MULTIDIMENSIONAL PERSPECTIVE	Hanaa Farouk Saleh
		8	GENDER DIFFERENCES IN RESEARCH OUTPUT, FUNDING AND COLLABORATION	Ashkan Ebadi Andrea Schiffauerova

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session –I
Meeting ID: 881 9370 7664 **Passcode: 192102523**

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:30-13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
SALON 10	Aishath Shakeela	1	NARRATING IRISH IDENTITY: RETRIEVING 'IRISHNESS' IN THE WORKS OF WILLIAM BUTLER YEATS AND SEAMUS HEANEY	Rafik Massoudi
		2	NATURAL DISASTER TOURISM AS A TYPE OF DARK TOURISM	Dorota Rucińska
		3	DEMOCRATIZATION, MARKET LIBERALIZATION AND THE RAISE OF VESTED INTERESTS AND ITS IMPACTS ON ANTI-CORRUPTION REFORM IN INDONESIA	Ahmad Khoirul Umam
		4	ART AND CULTURE IN THE DEVELOPMENT PERIOD TO MODERNIZATION IN THE REIGN OF KING RAMA VI	Weena Eiamprapai
		5	DESIGNING CREATIVE EVENTS WITH DECONSTRUCTIVISM APPROACH	Maryam Memarian, Mahmood Naghizadeh
		6	DE-SECURITIZING IDENTITY: NARRATIVE (IN)CONSISTENCY IN PERIODS OF TRANSITION	Katerina Antoniou
		7	EFFECT OF ORGANIZATIONAL RESOURCES ON IMPROVING INDEPENDENCY OF PEOPLE WITH SEVERE DISABILITIES: VOCATIONAL REHABILITATION FACILITIES IN SOUTH KOREA	Soungwan Kim
		8	CAPITAL ACCUMULATION AND UNEMPLOYMENT IN NAMIBIA, NIGERIA, AND SOUTH AFRICA	Abubakar Dikko
		9	WATER CRISIS MANAGEMENT IN A TOURISM DEPENDENT COMMUNITY	Aishath Shakeela

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
JUNE 28 - 30, 2023
AMMAN

Bildiri Sunumları / Presentation Session – I
Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 192102523

29 Haziran/ June 29, 2023 /11:30-13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon / Hall	Oturum Başkanı	Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors	
Hall 11	Ghulam Murtaza,	1	A REVIEW ON APPLICATION OF CHITOSAN AS A NATURAL ANTIMICROBIAL	F. Nejati Hafdani, N. Sadeghinia
		2	NEUROGENIC POTENTIAL OF CLITORIA TERNATEA AQUEOUS ROOT EXTRACT–A BASIS FOR ENHANCING LEARNING AND MEMORY	Kiranmai S.Rai
		3	FORMULATION AND EVALUATION OF VAGINAL SUPPOSITORIES CONTAINING LACTOBACILLUS	Sanae Kaewnopparat, Nattha Kaewnopparat
		4	ISOLATION OF B-SİTOSTEROL DİARABİNOŞİDE FROM RHİZOMES OF ALPİNİA GALANGA	N. K. Fuloria, S. Fuloria
		5	DATA MINING CLASSIFICATION METHODS APPLIED IN DRUG DESIGN	Mária Stachová, Lukáš Sobíšek
		6	SALBUTAMOL SULPHATE-ETHYLCELLULOSE TABLETTED MICROCAPSULES: PHARMACOKINETIC STUDY USING CONVOLUTION APPROACH	Ghulam Murtaza, Kalsoom Farzana
		7	ANTIBACTERIAL ACTIVITY OF ETHANOL EXTRACT FROM SOME THAI MEDICINAL PLANTS AGAINST CAMPYLOBACTER JEJUNI	Achara Dholvitayakhun, Nathanon Trachoo
		8	NEW SIMULTANEOUS HIGH PERFORMANCE LIQUID CHROMATOGRAPHIC METHOD FOR DETERMINATION OF NSAIDS AND OPIOID ANALGESICS IN ADVANCED DRUG DELIVERY SYSTEMS AND HUMAN PLASMA	Asad Ullah Madni Mahmood Ahmad, Naveed Akhtar, Muhammad Usman
		9	EFFECT OF POLYVINYL PYRROLIDONE AND ETHYL CELLULOSE CONCENTRATION ON RELEASE PROFILE AND KINETICS OF GLIBENCLAMIDE EXTENDED RELEASE DOSAGE FORM SYSTEM	Amit Kumar Peeyush Sharma, Anil Bhandari

AICMES
3rd INTERNATIONAL CONFERENCE ON CURRENT SCIENTIFIC STUDIES
June 28 - 30, 2023
Amman

ARTTime 1. ULUSLARARASI KARMA SERGİ					
28 - 30 HAZİRAN 2023 - Amman					
Salon / Hall	Oturum Başkanı / Session Chair		Eser Adı / Art Work	Artist	Tema / Theme
		1	Kırmızı	Dr Öğretim Üyesi Emel Uzuner	
		2	İsimsiz	Öğretim Görevlisi Hamide Soysal Demirci	
		3	İsimsiz	Öğr. Gör. Emel ÇENET	
		4	Pano / Panel	Prof. Dr. Valide PAŞAYEVA	
		5	Soyağacı II\Pedigree II	Arş. Gör. Hatice DÖNMEZ AYDIN	
		6	Müzişyen	Doç. M. Çağatay Gökten	
		7	Kırmızı	Dr Öğretim Üyesi Emel Uzuner	
		8	İsimsiz	Öğretim Görevlisi Hamide Soysal Demirci	
		9	İsimsiz	Öğr. Gör. Emel ÇENET	
		10	Pano / Panel	Prof. Dr. Valide PAŞAYEVA	
		11	Soyağacı II\Pedigree II	Arş. Gör. Hatice DÖNMEZ AYDIN	
		112	Müzişyen	Doç. M. Çağatay Gökten	
		13	Olağanüstü Bir Flanör Gibi	Doç. Ayşegül Türk	
		14	Mozart Piano Concerto No:16 Seramik Vazo	Doç. Sanver ÖZGÜVEN	
		15	Yeniden Doğuş	Dr.Öğr.Üyesi Merve Duydu	
		16	İnsan hakları	Dr. Öğr. Üyesi Ferrah Nur Dündar	
		17	Sema	Öğr. Gör. Fadim Akca	
		18	Yadigar	Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Karabey tekin	
		19	Ceylan / gazelle	Yüksel TOK	

CONTENTS

TÜRKİYE EKONOMİSİ NASIL BÜYÜYOR? HARCAMA YÖNTEMİ BİLEŞİNLERİNİN ANALİZİ	1
SYRIAN CRISIS AND ECONOMIC INEQUALITY: CLASS POWER AND THE EFFECT OF CAPITALISM ON THE SYRIAN UPRISING.....	10
BENGAL BASININDA TÜRKİYENİN SUNUMU: ‘AYLAN BEBEK’ ÖRNEĞİ	12
ORTA DOĞU’DA YENİ BİR “BARIŞ” ARAYIŞI: ABRAHAM (İBRAHİM) ANLAŞMASI	23
YEREL DÜZEYDEKİ POLİTİKALARA HALKIN SİYASAL KATILIMI: NIĞDE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ	24
HERZBERG’İN ÇİFT FAKTÖR KURAMINA GÖRE İŞ TATMİNİNİN BELİRLENMESİ: NIĞDE ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	37
DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİĞİN ÇALIŞAN TUTKUNLUĞUNA ETKİSİNDE ÇALIŞANLARIN BİLİNÇLİ FARKINDALIK ROLÜNÜN İNCELENMESİNE YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ.....	52
ALGILANAN AYRIMCILIK VE BİLİŞSEL ESNEKLİK BAĞLAMINDA TÜRBAN KULLANAN ÇALIŞANLAR: YÖNETİCİ ADAYI ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ BAKIŞ AÇISIYLA BİR DEĞERLENDİRME	54
METROPOLİTAN SANAT MÜZESİ SERAMİKLERİ.....	57
OSMANLI DEVLETİ’NDEN TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NE GEÇİŞ DÖNEMİ KİMLİK İNŞASI	77
HEYDƏR ƏLİYEVİN ÖMÜR YOLU – MƏNƏVİYYAT və MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİN TƏCƏSSÜMÜ KİMİ	78
ÇOCUKLUK ÇAĞINDA GÖRÜLEN İNEK SÜTÜ PROTEİNİ ALERJİSİ RİSK FAKTÖRLERİ VE BESLENME STRATEJİLERİ.....	79
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI İLE DUYGUSAL YEME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	81
HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN PROFESYONEL TUTUMLARI İLE YAŞLI BİREYLERLE ÇALIŞMA İSTEKLİLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	91
SPOR PSİKOLOJİSİNİN BİBLİYOMETRİK PROFİLİ.....	102
ZENOFOBİ (YABANCI DÜŞMANLIĞI) ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	116
MOTİVASYON VE SPOR; BAŞARI MOTİVASYONU	131
SPOR PERFORMANSINDA LİDERLİĞİN ÖNEMİ	139
ON DECOMPOSITION OF WEEKLY-A- \mathcal{X} -CONTINUITY.....	148
LITERATURE REVIEW ON TAXONOMY AND ETHNOBOTANY OF <i>TRIGONELLA</i> L. (FABACEAE) GENUS	154
LITERATURE REVIEW OF PHYTOCHEMISTRY OF <i>TRIGONELLA</i> L. (FABACEAE) GENUS.....	160
ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF MAIZE FARMERS: THE CASE OF MENDERES DISTRICT OF IZMIR.....	168
A REVIEW ON THE IMPACTS OF ELECTRIC VEHICLES ON THE GRID AND THE BENEFITS OF VEHICLE-TO-GRID	176
TERMOELEKTRİK SOĞUTMA KABİNİNDE BULUNAN TEL ÖRGÜLÜ ISI EMİCİLERİNİN SOĞUTMA PERFORMANSINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ	183
EFFECT OF FIBER ANGLE ON ENERGY ABSORPTION IN CFRP CRASH BOXES: A NUMERICAL STUDY	194
CHARACTERIZATION OF SOME PHYSICAL PROPERTIES OF FILLED EPOXY COMPOSITES.....	206
EĞİTİMSEL EŞİTSİZLİKLERİN YENİ YÜZÜ OLARAK DİJİTAL BÖLÜNMENİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	214
DİJİTAL BÖLÜNME VE EĞİTİMDE KÜRESEL ARAŞTIRMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ.....	229
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN BELİRLENEN BAZI ÖZEL EĞİTİM KAVRAMLARINI ANLAMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ.....	230
İLKOKUL ÖZEL EĞİTİM SINIFLARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE SORUNLARIN ÇÖZÜMLERİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	262

İLKOKULLARDA YETİŞTİRME PROGRAMI (İYEP) İLE DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSU (DYK) VEREN ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI ZORLUKLARIN İNCELENMESİ	278
KÖY ENSTİTÜLERİNİN YÖNETİMİ VE KÖY ENSTİTÜLERİNDE YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN PROFİLİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	294
BERTRAND RUSSELL'İN EĞİTİM ANLAYIŞI.....	305
ÇOCUKLARA ÇEVRE BİLİNCİ KAZANDIRILMASINDA AİLENİN ROLÜ	314
BEHAVIORAL ANALYSIS OF TEAM MEMBERS IN VIRTUAL ORGANIZATION BASED ON TRUST DIMENSION AND LEARNING	316
IMPROVED AUTOMATED CLASSIFICATION OF ALCOHOLICS AND NON-ALCOHOLICS	317
RHETORICAL COMMUNICATION IN THE COGSCI DISCOURSE COMMUNITY: THE COGNITIVE NEUROSCIENCES (2004) IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC DISSEMINATION	318
MORAL REASONING AND BEHAVIOUR IN ADULTHOOD	319
A COGNITIVE MODEL FOR FREQUENCY SIGNAL CLASSIFICATION.....	320
PROBABILITY AND INSTRUCTION EFFECTS IN SYLLOGISTIC CONDITIONAL REASONING.....	321
AN INVESTIGATION INTO KANJI CHARACTER DISCRIMINATION PROCESS FROM EEG SIGNALS.....	322
REFORM-ORIENTED TEACHING OF INTRODUCTORY STATISTICS IN THE HEALTH, SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES – HISTORICAL CONTEXT AND RATIONALE	323
EXPLORATIONS IN THE ROLE OF EMOTION IN MORAL JUDGMENT	324
A COMPUTATIONAL MODEL OF MINIMAL CONSCIOUSNESS FUNCTIONS.....	325
EXPLORING LIFE MEANINGFULNESS AND ITS PSYCHOSOCIAL CORRELATES AMONG RECOVERING SUBSTANCE USERS – AN INDIAN PERSPECTIVE	326
DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL JUSTICE IN INCENTIVE ALLOCATION OF THE THAI PUBLIC SECTOR	327
AUTOBIOGRAPHICAL MEMORY AND FLEXIBLE REMEMBERING: GENDER DIFFERENCES	328
CULTURAL ANXIETY AND ITS IMPACT ON STUDENTS- LIFE: A CASE STUDY OF INTERNATIONAL STUDENTS IN WUHAN UNIVERSITY	329
1399 TREATMENT OR RE-VICTIMIZING THE VICTIMS	330
THE STORY OF MERGERS AND ACQUISITIONS: USING NARRATIVE THEORY TO UNDERSTAND THE UNCERTAINTY OF ORGANIZATIONAL CHANGE	331
A NEW MEASURE OF HERDING BEHAVIOR: DERIVATION AND IMPLICATIONS.....	332
ANALYSIS OF DRIVING CONDITIONS AND PREFERRED MEDIA ON DIVERSION	333
AN ANALYTICAL STUDY ON THE POLITICS OF DEFECTION IN INDIA.....	334
POSITION OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE RUSSIAN FEDERATION ON THE MATTER OF RESTRICTING CONSTITUTIONAL RIGHTS OF CITIZENS CONCERNING BANKING SECRECY.....	335
RECOGNITION AND PROTECTION OF INDIGENOUS SOCIETY IN INDONESIA	336
NEED OF NATIONAL SPACE LEGISLATION FOR SPACE FARING NATIONS	337
HUMAN RIGHTS IN ARMED CONFLICTS AND CONSTITUTIONAL LAW	338
FORENSIC MEDICAL CAPACITIES OF RESEARCH OF SALIVA STAINS ON PHYSICAL EVIDENCE AFTER WASHING.....	339
TOWARDS A PROOF ACCEPTANCE BY OVERCOMING CHALLENGES IN COLLECTING DIGITAL EVIDENCE.....	340
THE CONCEPT AND PRACTICE OF GOOD GOVERNANCE IN THE EUROPEAN UNION	341
MEASURES FOR LIMITING CORRUPTION UPON MIGRATION WAVE IN EUROPE	342
PROMOTING GENDER EQUALITY WITHIN ISLAMIC TRADITION VIA CONTEXTUALIST APPROACH	343
BA'ALBAKĪ'S INFLUENCE ON 1950S AND 1960S LEBANESE WOMEN WRITERS	344
PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN EUROPE: THE PARLIAMENTARY DIMENSION.....	345
EISENHOWER'S FAREWELL SPEECH: INITIAL AND CONTINUING COMMUNICATION EFFECTS.....	346
HUMAN SECURITY PROVIDERS IN FRAGILE STATE UNDER ASYMMETRIC WAR CONDITIONS.....	347
DEVELOPING NEW MEDIA CREDIBILITY SCALE: A MULTIDIMENSIONAL PERSPECTIVE.....	348

SWISS SCIENTIFIC SOCIETY FOR DEVELOPING COUNTRIES: A CONCEPT OF RELATIONSHIP . 349

BARRIERS TO MARITAL EXPECTATION AMONG INDIVIDUALS WITH HEARING IMPAIRMENT IN OYO STATE 350

NARRATING IRISH IDENTITY: RETRIEVING ‘IRISHNESS’ IN THE WORKS OF WILLIAM BUTLER YEATS AND SEAMUS HEANEY 351

NATURAL DISASTER TOURISM AS A TYPE OF DARK TOURISM 352

DEMOCRATIZATION, MARKET LIBERALIZATION AND THE RAISE OF VESTED INTERESTS AND ITS IMPACTS ON ANTI-CORRUPTION REFORM IN INDONESIA..... 353

ART AND CULTURE IN THE DEVELOPMENT PERIOD TO MODERNIZATION IN THE REIGN OF KING RAMA VI..... 354

DESIGNING CREATIVE EVENTS WITH DECONSTRUCTIVISM APPROACH 355

DE-SECURITIZING IDENTITY: NARRATIVE (IN)CONSISTENCY IN PERIODS OF TRANSITION 356

EFFECT OF ORGANIZATIONAL RESOURCES ON IMPROVING INDEPENDENCY OF PEOPLE WITH SEVERE DISABILITIES: VOCATIONAL REHABILITATION FACILITIES IN SOUTH KOREA 358

WATER CRISIS MANAGEMENT IN A TOURISM DEPENDENT COMMUNITY 359

A REVIEW ON APPLICATION OF CHITOSAN AS A NATURAL ANTIMICROBIAL..... 360

NEUROGENIC POTENTIAL OF CLITORIA TERNATEA AQUEOUS ROOT EXTRACT–A BASIS FOR ENHANCING LEARNING AND MEMORY 361

FORMULATION AND EVALUATION OF VAGINAL SUPPOSITORIES CONTAINING LACTOBACILLUS 362

DATA MINING CLASSIFICATION METHODS APPLIED IN DRUG DESIGN 363

ANTIBACTERIAL ACTIVITY OF ETHANOL EXTRACT FROM SOME THAI MEDICINAL PLANTS AGAINST CAMPYLOBACTER JEJUNI 364

NEW SIMULTANEOUS HIGH PERFORMANCE LIQUID CHROMATOGRAPHIC METHOD FOR DETERMINATION OF NSAIDS AND OPIOID ANALGESICS IN ADVANCED DRUG DELIVERY SYSTEMS AND HUMAN PLASMA 365

SALBUTAMOL SULPHATE-ETHYLCELLULOSE TABLETTED MICROCAPSULES: PHARMACOKINETIC STUDY USING CONVOLUTION APPROACH 366

EFFECT OF POLYVINYL PYRROLIDONE AND ETHYL CELLULOSE CONCENTRATION ON RELEASE PROFILE AND KINETICS OF GLIBENCLAMIDE EXTENDED RELEASE DOSAGE FORM SYSTEM . 367

EDUCATION OF PURCHASING PROFESSIONALS IN AUSTRIA: COMPETENCE BASED VIEW ... 368

DEVELOPING AN AUDIT QUALITY MODEL FOR AN EMERGING MARKET 369

DETERMINANTS OF PROFITABILITY IN INDIAN PHARMACEUTICAL FIRMS IN THE NEW INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS REGIME..... 370

THE IMPACT OF MOTIVATION, TRUST, AND NATIONAL CULTURAL DIFFERENCES ON KNOWLEDGE SHARING WITHIN THE CONTEXT OF ELECTRONIC MAIL 371

A STUDY ON THE DETERMINANTS OF EARNINGS RESPONSE COEFFICIENT IN AN EMERGING MARKET 372

MÜSLÜMAN KARDEŞLER ÖRGÜTÜNÜN SİYASİ İSLAM’A DÖNÜŞMESİ VE ARAP BAHARINDA OYNADIĞI ROL 373

TÜRKİYE EKONOMİSİ NASIL BÜYÜYOR? HARCAMA YÖNTEMİ BİLEŞİNLERİNİN ANALİZİ

RIDVAN KARACAN¹

¹ Kocaeli Üniversitesi, Hereke Ö.İ.Uzunyol MYO, [tps://orcid.org/0000-0002-4148-0069](https://orcid.org/0000-0002-4148-0069)

ÖZET

Türkiye ekonomisi son yıllarda fark edilir bir biçimde büyümektedir. Büyümenin neye bağlı gerçekleştiği konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bazı kesimler büyümenin üretime bağlı olduğunu savunurken diğerleri tüketim harcamalarının belirleyici olduğu konusunda hemfikirlerdir. Bu makale Türkiye ekonomisinde gerçekleşen büyümenin belirleyicilerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bunun için ekonomik büyüme hesaplamalarında kullanılan harcama yöntemi bileşenlerinin [$Y = C + I + G + (X - M)$] karşılaştırmalı bir analizi yapılmıştır. Çalışmada 1998-2022 dönemine ait veriler Otoregresif Dağıtılmış Gecikme (ARDL) Eşbütünleşme modeli ile tahmin edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, tüketim harcamaları, devlet alımları ve ihracatın ekonomik büyümeye katkısının pozitif ve anlamlı olduğunu göstermiştir. İncelenen dönem için, ekonomik büyüme üzerinde en fazla etkiye sahip değişken tüketim harcamalarıdır. Diğer yandan, ithalat ve sabit sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerinde hem kısa hem de uzun vadede istatistiki olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bu sonuçlar daha gerçekçi bir ekonomik büyüme için politika yapıcılara sabit sermaye yatırımlarına daha fazla harcama yapması gerektiğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Ekonomik Büyüme, ARDL Eşbütünleşme Analizi

HOW IS THE TURKISH ECONOMY GROWING ? ANALYSIS OF EXPENDITURE METHOD COMPONENTS

Abstract

The Turkish economy has been growing noticeably in recent years. Different opinions are put forward about what growth depends on. Some people argue that growth depends on production, while others agree that consumption expenditures are decisive. This article was made in order to reveal the determinants of growth in the Turkish economy. For this purpose, a comparative analysis of the components of the expenditure method used in economic growth calculations [$Y = C + I + G + (X - M)$] was performed. In the study, data for the period 1998–2022 were estimated using the autoregressive distributed delay (ARDL) cointegration model. The results obtained showed that the contribution of consumption expenditures, government purchases, and exports to economic growth is positive and significant. For the period under review, variable consumption expenditures had the most impact on economic growth. On the other hand, imports and fixed capital investments do not have a statistically significant effect on economic growth, both in the short and long term. These results suggest that for more realistic economic growth, policymakers should spend more on fixed capital investments.

Keywords: Turkey, Economic Growth, ARDL Cointegration Analysis

1. GİRİŞ

Dünyanın en büyük ekonomilerinin yer aldığı bir G20 ülkesi olan Türkiye, 2022’de 905,53 milyar ABD doları ile küresel GSYH ’da %2,05’lik bir paya sahip olmuştur (Statista, 2023). Türkiye ekonomik büyümeye en çok ihtiyaç duyan ülkeler arasında olduğunu göstermektedir. Sürekli artan nüfusu ve şiddetlenen küresel ekonomik darboğaza rağmen, Türkiye’nin daha fazla büyümesi en azından mevcut statüsünü koruması ve oluşan yenedünya düzeninde yerini alabilmesi için sürdürülebilir, büyüme politikalarına odaklanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda siyasi otorite son zamanlarda, özellikle enerji geçişi alanında, ulaştırma ve alt yapı yatırımları tesisinde çok sayıda düzenlemeleri hayata geçirmektedir.

Güçlü COVID-19 salgını toparlanmasının bir uzantısı olarak, ekonomi 2022’de yüzde 5,6 oranında büyümüştür. Ancak ekonomi, kötüleşen dış ortam ve heterodoks para politikaları arasında ivme kaybetmektedir. 6 Şubat 2023’te iki yıkıcı deprem, yaklaşık 34,2 milyar dolar maddi kayıp meydana getirmiştir. Ayrıca yeniden yapılanma sürecinde bu rakamın iki katına ihtiyaç olduğu öngörülmektedir. Yaşanan depremler, makro-finansal yapıyı daha da kırılgan hale getirmiştir. Bütün bu olaylara rağmen Türkiye ekonomisi istikrarlı büyüme trendini sürdürmektedir. Dünya Bankası (The World Bank) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi çeşitli kuruluşlar artış yönünde büyüme tahminleri yapmaktadır. Dünya Bankası Türkiye’nin ekonomik büyümesini 2023’te yüzde 3,2 ve 2024’te yüzde 4,3 olarak tahmin etmektedir (The World Bank, 2023). Benzer şekilde IMF’in 2023 yılı için öngördüğü büyüme tahmini yüzde 2,7’dir (IMF, 2023). GSYH’yi temel bir makroekonomik gösterge olarak kullanma olasılıkları tartışılmaktadır. Yüksek GSYİH büyüme oranlarının her zaman ülkenin ekonomik faaliyetinin yüksek verimliliğine işaret etmediği kanıtlanmıştır. Milli servetin artış (tükenme) seviyesindeki değişikliklerin yanlış muhasebeleştirilmesi; katma değerler ülkeler arasında adaletsiz dağılımı sorununu göz ardı ettiğinden empoze edilen tüketim nedeniyle GSYH’nin abartılmasına yol açmaktadır (Grishin, vd. 2019).

Türkiye ekonomisi bir yandan büyürken diğer yandan büyümenin nedenleri konusunda tartışmalar devam etmektedir. Benzer tartışmalara Türkiye dışında bazı ülkelerde de rastlamak mümkündür. Örneğin, Rawski (2001), Çin ekonomisinin 1997-2001 resmi rakamlarından yılda yaklaşık %7 daha az büyümüş olabileceğini ileri sürmüştür. Kerola (2018), 2014’ten itibaren Çin’de GSYİH büyümesi için resmi rakamlarda görünmeyen dalgalanmaları bağımsız bir büyüme serisi modeli ile ölçmüştür. Buna göre, reel GSYİH büyüme oranı 2015-2016’da düşerken, 2017’de yükselmiştir ancak 2018’de tekrar yavaşlamıştır. Sonuç olarak inşa edilen büyüme oranlarının açıklanan resmi büyüme oranlarının gerisinde olduğunu tespit etmiştir. Doan Van, (2020), Vietnam ve Çin ekonomileri için 2012-2016 dönemini kapsayan bir çalışma yapmıştır. Buna göre, incelenen dönemde gerçekleşen büyümenin gerçeği yansıtmadığını kontrolsüz para arzı artışının ekonomik büyümeyi olduğundan daha fazla gösterdiğini belirlemiştir. Zherlitsyn (2020), 2011–2019 için Ukrayna ekonomisinde TÜFE seviyesinin % 2’yi geçmesi durumunda ekonomik büyümeyi etkilediğini, böylece nominal ve reel GSYH arasında farklar oluştuğunu ileri sürmüştür.

Yapraklı (2007), Türkiye’de ticari ve finansal açıklık ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin kısa ve uzun dönem etkilerini incelemiştir. Buna göre, ticari açıklık ve finansal açıklıktaki artışlar

uzun vadede ekonomik büyümeyi teşvik ederken, bu etkinin kısa vadede çift yönlü olduğu yönünde bulgular elde etmiştir. Korkmaz vd. (2014), 1989–2007 dönemleri için Türkiye'de ticari serbestleşme, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi hem doğrusal hem de doğrusal olmayan Granger nedensellik testleri kullanarak incelemiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye'de ticaret, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu yönündedir. Korkmaz vd. (2019), Türkiye'de hem doğrudan hem de dolaylı vergilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ARDL yaklaşımı kullanılarak analiz etmiştir. Test sonuçları, dolaylı vergilerin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin yanı sıra doğrudan vergilerin negatif ve önemli bir etkisi olduğunu göstermiştir. Altınar (2019), Türkiye'de turizm ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin kısa ve uzun dönemde incelenmiştir. 1969-2018 Dönemi yıllık verileri kullanılarak ARDL testi yapmıştır. Test sonuçlarına göre turizmin ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etkisi vardır. İspiroğlu (2022), Türkiye'de dâhil olmak üzere toplam 18 yükselen piyasa ekonomisine ait GSYH, Ticari Dışa Açıklık, Gayri safi Sabit Sermaye Yatırımları ve Yabancı Sermaye Girişleri 1992-2015 dönemlerine ait yıllık verileri kullanılarak panel veri analizi yapmıştır. Analiz sonuçlarına göre, incelenen ülkelerde tüm değişkenler ile ekonomik büyüme arasında doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Yıldız (2019), 1998-2017 dönemi verileri kullanılarak Türkiye'de dış borç, ekonomik büyüme ve cari işlemler dengesi ilişkisini VAR modeli ile incelemiştir. İncelenen dönem için cari açığın ve dış borçların ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisi olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Araştırma çalışmasının geri kalanı şu şekilde organize edilmiştir. Bölüm 2, ekonometrik yöntemi ve verileri sunar. 3. Bölüm ampirik sonuçları ve tartışmaları sunmaktadır. Son bölüm 4, çalışmanın sonucunu sunar.

2. AMPİRİK ANALİZ

Bu araştırma 1998-2022 dönemi Türkiye ekonomisi ile ilgilidir. Tüketim harcamaları (C), Yatırım harcamaları (I), Devlet harcamaları (G), İhracat (X), İthalat (M) değişkenleri ile Ekonomik büyüme (Y) arasındaki ilişki tartışılmaktadır. Veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) resmi web sayfasından derlenmiştir. Analizler ARDL sınır testi modeli ile yapılmıştır. Bunun için Eviews-12 programı kullanılmıştır. Bu çalışmada kullandığımız model aşağıdaki gibidir.

$$\ln(Y_t) = \mu_1 + \mu_2 \ln(C_t) + \mu_3 \ln(I_t) + \mu_4 \ln(G_t) + \mu_5 \ln(X - M)_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

Zaman serisi analizi yapabilmek için öncelikle serinin durağan olması gerekir. Bu amaçla birim kök testi yapılmıştır. Augmented Dicky-Fuller (ADF) birim kök testi en yaygın olarak uygulanır. Ancak (Perron, 1989; Perron vd. 1996; Philips, 1987) veri setinde yapısal kırılmalar varsa ADF testinin başarısız olduğunu göstermiştir. Bu nedenle bu çalışmada ADF testine ek olarak Philips-Perron (PP) testi uygulanmıştır (Akel ve Gazel, 2015). Seri, hem ADF hem de PP birim testleri kullanılarak seriler durağan hale getirildi (Philips ve Perron, 1988).

$$\Delta y_t = \mu + \delta y_{t-1} + \sum_{j=1}^p \delta_j \Delta y_{t-j} + \varepsilon_t \quad (2)$$

PP modellerinde bağımlı değişkenin gecikmeli değeri olmadığında denklem şu şekilde kurulur;

$$\Delta y_t = \varphi y_{t-1} + \varepsilon_t^3 \quad (3)$$

Birim kök testi yapıldıktan sonra ARDL sınır testi yapılır. ARDL, sınır testi yaklaşımında iki aşamadan oluşur (Saçık ve Karaçayır, 2015). İlk olarak, modelde yer alan değişkenler arasındaki eşbütünlük ilişkisi kontrolsüz hata düzeltme modeli (DECM) ile araştırılır. Değişkenler arasında eş bütünlük ilişkisi bulunursa ikinci aşamaya geçilir. Modelin kısa ve uzun dönem katsayıları tahmin edilmektedir (Akalin vd. 2018). ARDL yaklaşımında, değişkenler birinci dereceden bir maksimumda sabitlenmelidir. Değişkenlerin logaritmaları alınmalıdır. Bunun nedeni çarpma şeklindeki veriyi toplandığı şekle, aslında lineer formata getirmektir (Kutlar, 2017).

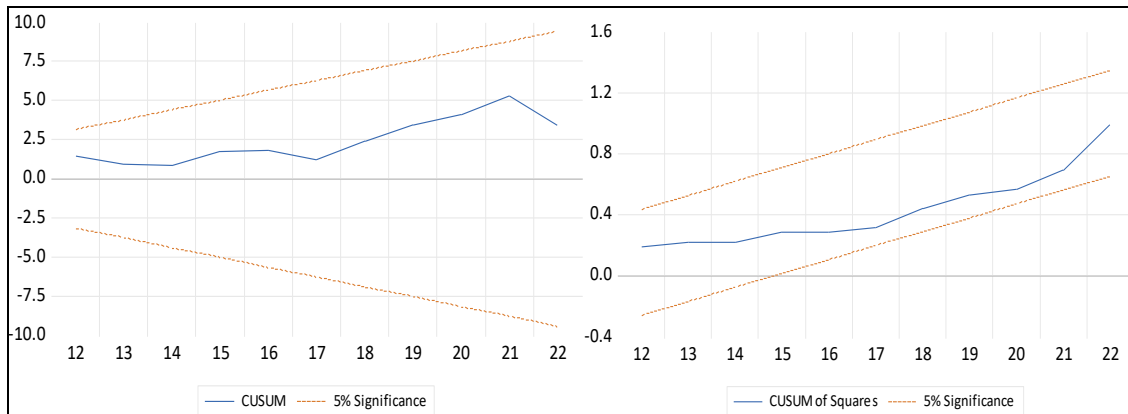
3. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

İlk olarak değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Değişkenler hakkında tanımlayıcı istatistikler

	LogY	LogC	LogI	LogG	LogX	LogM
Mean	4.76957	1.54851	2.39972	1.24653	2.03516	1.97345
Median	4.73968	1.64966	2.70963	1.48960	1.89489	2.37782
Maximum	5.35044	3.66027	3.36299	2.46123	3.70723	2.96347
Minimum	4.22455	-1.36757	-0.59773	-2.90001	0.54320	-0.77986
Std. Dev.	0.35665	1.11221	0.87922	1.18770	0.76742	1.06147
Skewness	-0.02534	-0.82316	-1.73019	-2.14015	0.26466	-1.32553
Kurtosis	1.75111	4.29993	6.60400	7.70154	2.61806	3.60712
Jarque-B.	1.56229	4.40023	24.9631	40.4256	0.42607	7.39680
Probability	0.45788	0.11079	0.00004	0.00000	0.80812	0.02476
Sum	114.469	37.1642	57.5933	29.9167	48.8402	47.3630
SumSq. D.	2.92567	28.4515	17.7796	32.4445	13.5456	25.9147

ARDL uzun dönem katsayılarının yapısal kırılma içerip içermediğini belirlemek için Brown vd. (1975) tarafından geliştirilen Cusum ve Cusumq grafikleri Görsel 1'de gösterilmiştir. Hata terimleri için yapılan test istatistikleri sonucu %5 anlamlılık düzeyinde kritik sınırlar içindedir. Görseldeki grafikler değerlendirildiğinde ARDL uzun dönem tahmini sonucunda elde edilen parametrelerin kararlı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç yapısal bir kırılma olmadığını göstermektedir.

Görsel 1. Cusum Testleri

Çizelge 2'de %1 anlamlılık düzeyinde hesaplanan istatistiksel F değeri (7,715240) üst sınırdan (4.15) büyük olduğu için H₀ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Değişkenler arasında uzun dönemli bir denge ilişkisinin varlığı F testi ile belirlendi.

Çizelge 2. F İstatistikleri ve Kritik Değerler

Model	K	F İstatistik	Önem Düzeyi	Alt Sınır	Üst Sınır
			%10	2.08	3
ARDL(2,0,2,0,0,1)	5	7.715240	%5	2.39	3.38
			%2.5	2.7	3.73
			%1	3.06	4.15

Değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi çözmek için ARDL sınır testi uygulanmıştır. Çizelge 3'de yer alan sonuçlara göre, (PR) Fiyatlar üzerindeki etkisi pozitif ve yönlendirme olarak hedeflenmektedir.

Çizelge 3. ARDL (2,0,2,0,0,1) Modeli Uzun Dönem Sonuçları

Değişkenler	Katsayılar	Standard Hata	t-istatistik	Olasılık
C	0.811145	0.366945	2.210535	0.0492
I	0.124053	0.127866	0.970186	0.3528
G	0.248447	0.082377	3.015971	0.0117
X	0.204388	0.087761	2.328918	0.0399
M	-0.008140	0.065112	-0.125021	0.9028

Uzun dönem katsayıları incelendiğinde sırasıyla tüketim harcamaları "C"; kamu harcamaları "G" ve ihracat büyüklüğü "X" değişkenlerinden ekonomik büyümeye doğru pozitif ve %5 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre uzun dönemde tüketim harcamalarında meydana gelecek %1'lik bir artışın büyümeyi % 0,81; kamu harcamalarında meydana gelebilecek %1'lik artış büyümeye üzerinde % 0,24; ihracat büyüklüğünde meydana gelecek %1'lik artış büyümeyi %0.20 oranında artırdığını söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre büyümeye üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişken tüketim harcamalarıdır. Diğer yandan üretim ve ithalat değişkenleri ile ekonomik büyümeye arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ARDL uzun dönemli katsayıları incelendikten sonra kısa dönemli ilişkilere ait sonuçlarda Çizelge 4'de gösterilmiştir.

Hata düzeltme modelleri bize açıklayıcı değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki kısa dönemli ilişkiyi göstermektedir. Bu model değişkenler arasında meydana gelen bir dengesizliğin bir sonraki dönemde uzun dönem dengeye ne kadar yaklaşacağını göstermektedir.

Çizelge 4. Hata Düzeltme Modeli Test Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	T istatistiği	P Değeri
-------------	---------	---------------	----------

D(LogY(-1))	-0.676600	-4.316991	0.0012
D(LogC)	0.012267	2.842957	0.0160
D(LogC(-1))	-0.020835	-3.790799	0.0030
D(LogG)	0.006768	2.240601	0.0467
CointEq(-1)*	-0.967999	-9.135911	0.0000
R kare	0.817300	Düzeltilmiş R kare	0.7743
Durbin-Watson stat	2.183819		

Hata düzeltme teriminin negatif ve anlamlı olması modelin çalıştığını göstermektedir. F (C, I, G, X, M) modelinde ECT (-1) katsayısı negatif ve %1 anlamlıdır. Negatif katsayılar, uzun vadeli dengeye ulaşma hızını gösterir. Buna göre kısa vadede dengesizlikten kaynaklanan hareketlerin neredeyse %96'sı, uzun vadeli entegrasyona uyum sağlama eğilimindedir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Yatırım harcamalarından ziyade tüketim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, Türkiye'de var olan enflasyon sorununu çözmek ve ülke ekonomisini daha istikrarlı ve öngörülebilir bir yapıya dönüştürmek için ihtiyatlı önlemler alınmasını gerektirmektedir. Buna göre, Türkiye'de politika yapıcılar, üretime dayalı ekonomik faaliyetlere daha çok ağırlık vermelidir. Özellikle yurt dışından ithal edilen tüketim mallarının yerine, katma değeri yüksek ikame ürünlerin çeşitlendirilmesi sürdürülebilir ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşılması açısından faydalı olacaktır.

İkame üretime dayalı büyüme modelinin etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Öncelikle istihdama katkı yaparak işsizlik oranlarını aşağıya çekecektir. Buna bağlı olarak hane halkının gelir düzeyi arttıkça gelir eşitsizliği sorunu ve göreceli yoksulluk azalacaktır. Üretim imkanları arttıkça üretilen malın cinsine bağlı olarak önce iç piyasa talebi doyuma ulaşacak, böylelikle dışa bağımlılık azalacaktır. İç piyasa doyuma ulaştıktan sonra üretim arttıkça ürün fazlası dış piyasaların ihtiyacına karşılamaya yönelik ihracata konu olacaktır. Bu bağlamda cari açık sorunu da aşamalı olarak azalacaktır. Etkin ve gerçekçi bir ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için politika yapıcıların sabit sermaye yatırımlarına daha fazla harcama yapması büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Akalin G, Özbek, R.İ. ve Çiftçi, İ. (2018). Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Bağlantı: Bir ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 20(4), 59-76. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/564028> (Erişim tarihi: 11.05.2023)

Akel, V. ve Gazel, S. (2015). Döviz Kurlari ile Bist Sanayi Endeksi Arasındaki Eşbütünleşme İlişkisi: Bir ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (44), 23-41. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/66588> (Erişim tarihi: 03.05.2023)

Altınar, A. (2019). Turizm ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği (1969-2018). Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi, 3(2), 114-133. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/829057> (Erişim tarihi: 23.05.2023)

Brown, R. L., Durbin, J., ve Evans, J. M. (1975). Techniques for testing the constancy of regression relationships over time. Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological), 37(2), 149-163. <https://doi.org/10.1111/j.2517.6161.1975.tb01532.x> (Erişim tarihi: 21.05.2023)

Doan Van, D. (2020). Money supply and inflation impact on economic growth. Journal of Financial Economic Policy, 12(1), 121-136. <https://doi.org/10.1108/JFEP-10-2018-0152> (Erişim tarihi: 13.05.2023)

Grishin, V. I., Ustyuzhanina, E. V., and Komarova, I. P. (2019). Main problems with calculating GDP as an indicator of economic health of the country. International Journal of Civil Engineering and Technology, 10(2), 1696-1703.

IMF, Bir Bakışta Türkiye, <https://www.imf.org/en/Countries/TUR> (Erişim tarihi: 18.05.2023)

İspiroğlu, F. (2022). Yükselen piyasa ekonomilerinde ticari dışa açıklığın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: ekonometrik bir uygulama. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 18(1), 182-207. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.846218> (Erişim tarihi: 30.04.2023)

Kerola, E. (2018). In Search of Fluctuations: Another Look at China's Incredibly Stable GDP Growth. BOFIT Discussion Paper No. 23/2018, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3311107> (Erişim tarihi: 14.05.2023)

Korkmaz, E.T., Çevik, İ.E., ve Birkan, E. (2010). Finansal Dışa Açıklığın Ekonomik Büyüme ve Finansal Krizler Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 5(17), 2821-2831. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jyasar/issue/19129/202987> (Erişim tarihi: 03.05.2023)

Korkmaz, S., Yilgor, M., ve Aksoy, F. (2019). The impact of direct and indirect taxes on the growth of the Turkish economy. Public Sector Economics, 43(3), 311-323. <https://doi.org/10.3326/pse.43.3.5> (Erişim tarihi: 29.04.2023)

Kutlar, A., *Adım Adım Eviews ile Çok Değişkenli Zaman Serisi*. Umuttepe Yayınları. Kocaeli, 2017.

Perron, P. (1996). Serena Ng, Useful Modifications to Some Unit Root Tests with Dependent Errors and their Local Asymptotic Properties. *Review of Economic Studies*. 63, 435-463. <https://doi.org/10.2307/2297890> (Erişim tarihi: 12.05.2023)

Perron, P. (1989). The Great Crash, The Oil Price Shock and The Unit Root Hypothesis. *Econometrica*. 57 (6), 1361-1401. <https://www.jstor.org/stable/1913712> (Erişim tarihi: 07.05.2023)

Phillips, P.C.B. and Perroni P. (1988). Testing for Unit Roots in Time Series Regression. *Biometrika*. 75 (2), 335-346. <http://dx.doi.org/10.1093/biomet/75.2.335> (Erişim tarihi: 26.04.2023)

Rawski, T. G. (2001). What is happening to China's GDP statistics? *China Economic Review*, 12(4), 347-354. [https://doi.org/10.1016/S1043-951X\(01\)00062-1](https://doi.org/10.1016/S1043-951X(01)00062-1) (Erişim tarihi: 17.05.2023)

Saçık S.Y. ve Karaçayırı E. (2015). Türkiye'de Cari Hesabın Finansmanı: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 33, 155-166. <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbed/issue/61813/924770> (Erişim tarihi: 21.04.2023)

STATİSTA, Turkey: Gross domestic product (GDP) in current prices from 1987 to 2028, <https://www.statista.com/statistics/263757/gross-domestic-product-gdp-in-turkey/> (Erişim tarihi: 25.04.2023)

The World Bank, 2023, Overview of the Turkish economy, <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/overview> (Erişim tarihi: 12.05.2023)

Yapraklı, S. (2007). Ticarî ve Finansal Dışa Açıklık ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 5, 67-89. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuekois/issue/8990/112088> (Erişim tarihi: 21.05.2023)

Yıldız, F. (2019). Türkiye ekonomisinde dış borç, ekonomik büyüme ve cari işlemler dengesi ilişkisinin analizi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 3416-3438. <https://doi.org/10.33206/mjss.527590> (Erişim tarihi: 19.05.2023)

Zherlitsyn, D. (2020). The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. Mykhailo Kuzheliev, Dmytro Zherlitsyn, Ihor Rekunenko, Alina Nechyporenko

and Figuram Nemsadze (2020). Banks and Bank Systems, 15(2), 94-104.
doi:10.21511/bbs.15(2).2020.09 (Erişim tarihi: 11.04.2023)

SYRIAN CRISIS AND ECONOMIC INEQUALITY: CLASS POWER AND THE EFFECT OF CAPITALISM ON THE SYRIAN UPRISING

Wael Al SAEED¹

¹Gaziantep University, Graduate Student of Migration Institute
Gaziantep, Turkey, ORCID NO: (0009-0003-4229-5820)

Mesut ŞÖHRET²

²Assoc. Prof. Dr. Gaziantep University, Faculty of Economics and Business Administration,
International Relations, Gaziantep, Turkey, ORCID NO: (0000-0003-4052-9286)

ABSTRACT

The Syrian crisis has been one of the most devastating conflicts in recent history, resulting in millions of displaced individuals, widespread destruction, and loss of life. While the crisis is often framed as a political and military conflict, it is also rooted in deeper structural issues related to inequality, class, power, and the effects of capitalism. The economic inequalities that began during the colonial period have continued into the post-independence period and have persisted to the present day. Under the Baath Party, which took power after Hafez al-Assad's coup d'état, the Syrian economy, which was generally centered around the Alawite minority group, was designed to protect the interests of this ruling minority class, just like in other Middle Eastern countries, leading to the emergence of a crony-capitalism unique to the region. On the one hand, this situation deepened the economic gap between the classes in Syria, and on the other hand, it caused the political economy of the country to deteriorate in favor of the majority Sunni group, which could not benefit from the blessings of power.

This paper examines the role of inequality and class in the Syrian crisis, exploring how power dynamics and economic disparities contributed to the uprising against the government in 2011. Specifically, the paper analyzes how economic policies and neoliberal reforms under the Assad regime, combined with corruption and cronyism, widened the gap between the wealthy elite and the majority of the population, leading to widespread frustration and anger.

Additionally, the paper investigates, how the global capitalist system and its actors, including foreign governments and corporations, have played a role in exacerbating the crisis. We examine how economic interests and geopolitical strategies have contributed to the conflict and how the pursuit of profit and power has often come at the expense of the Syrian people. Overall, this paper argues that the Syrian crisis cannot be understood solely as a political or military conflict, but rather as a product of deeper structural issues related to inequality, class, and the effects of capitalism.

Key Words: Syrian Crisis, Economic Inequalities in Syria, Arab Spring in Syria, Crony Capitalism, Class Power in Syria, Power Struggle in Syria, Effects of Capitalism.

SURİYE KRİZİ VE EKONOMİK EŞİTSİZLİK: SINIFSAI GÜÇ VE KAPİTALİZMİN SURİYE AYAKLANMASINA ETKİSİ

ÖZET

Suriye krizi, milyonlarca insanın yerinden edilmesine, yaygın bir yıkıma ve can kaybına yol açarak yakın tarihin en yıkıcı çatışmalarından biri olmuştur. Kriz genellikle siyasi ve askeri bir çatışma olarak çerçeveselense de, eşitsizlik, sınıf, iktidar ve kapitalizmin etkileriyle ilgili daha derin yapısal sorunlara da dayanmaktadır. Sömürge döneminde başlayan ekonomik eşitsizlikler bağımsızlık sonrası dönemde de devam etmiş ve günümüze kadar gelmiştir. Hafız Esad'ın darbesiyle iktidarı ele geçiren Baas Partisi döneminde, genel olarak Alevi azınlık grubu etrafında şekillenen Suriye ekonomisi, diğer Ortadoğu ülkelerinde olduğu gibi bu yönetici azınlık sınıfının çıkarlarını koruyacak şekilde tasarlanmış ve bölgeye özgü bir ahabap-çavuş kapitalizminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum bir yandan Suriye'deki sınıflar arasındaki ekonomik uçurumu derinleştirirken, diğer yandan ülkenin ekonomi politikasının iktidarın nimetlerinden faydalanamayan çoğunluk Sünni grup lehine bozulmasına neden oldu.

Bu çalışma, Suriye krizinde eşitsizlik ve sınıfın rolünü inceleyerek, güç dinamiklerinin ve ekonomik eşitsizliklerin 2011'de hükümete karşı ayaklanmaya nasıl katkıda bulunduğunu araştırıyor. Özellikle, Esad rejimi altındaki ekonomi politikaları ve neoliberal reformların, yolsuzluk ve kayırmacılıkla birleşerek, zengin elit ile nüfusun çoğunluğu arasındaki uçurumu nasıl genişlettiğini ve yaygın bir hayal kırıklığı ve öfkeye yol açtığını analiz etmektedir.

Ayrıca bu çalışma, küresel kapitalist sistemin ve yabancı hükümetler ve şirketler de dahil olmak üzere aktörlerinin krizin şiddetlenmesinde nasıl bir rol oynadığını araştırmaktadır. Ekonomik çıkarların ve jeopolitik stratejilerin çatışmaya nasıl katkıda bulunduğunu ve kâr ve güç arayışının çoğu zaman Suriye halkının zararına nasıl sonuçlandığını incelemektedir. Genel olarak bu makale, Suriye krizinin yalnızca siyasi veya askeri bir çatışma olarak anlaşılamayacağını, daha ziyade eşitsizlik, sınıf ve kapitalizmin etkileriyle ilgili daha derin yapısal sorunların bir ürünü olduğunu savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriye Krizi, Suriye'de Ekonomik Eşitsizlikler, Suriye'de Arap Baharı, Ahabap-Çavuş Kapitalizmi, Suriye'de Sınıf İktidarı, Suriye'de Güç Mücadelesi, Kapitalizmin Etkileri.

BENGAL BASININDA TÜRKİYENİN SUNUMU: ‘AYLAN BEBEK’ ÖRNEĞİ

MD LABİB FAİSAL KHAN ¹

¹ Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, - 0009-0004-6805-3261

ÖZET

İnsanoğlu, tarih boyunca sürekli bir göç hareketi içerisinde olmuştur. Bu hareketlilik, kültür, dil ve din gibi önemli unsurların farklı toplumlar arasında aktarılmasını sağlamıştır. Ne var ki 19. yüzyıldan itibaren dünyada değişen konjonktür milliyetçilik akımının yükselişe geçmesine neden olmuş, sınırlar daha belirgin bir hale gelmiş ve bu durum insanlar arasındaki etkileşimi azaltmıştır. İlerleyen teknolojinin etkisiyle gelişen silah endüstrisi (ölümcül silahlar, atom bombası vb.) kitlesel göç hareketleri gibi yeni tehditlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Son yüzyılda, Orta Doğu’da Arap Baharı’nın ardından yaşanan Suriye iç savaşı ve bunun sonucu olarak Türkiye ve Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan göç hareketi, geniş bir coğrafyada sorun haline gelmiştir. 2015 yılı Eylül ayında, Türkiye’den Avrupa’ya geçmeye çalışan bir ailenin hayatını kaybetmesiyle birlikte, 3’ü çocuk toplamda 12 kişi yaşamını yitirmiştir. Bu trajik olayın ardından, 3 yaşındaki Aylan Kürdi isimli bebeğin sahile vuran cansız bedeni, tüm dünyanın dikkatini çekmiş ve büyük bir yankı uyandırmıştır.

Yüzyıllardır devam eden Müslüman kardeşlik bağı sebebiyle Türkiye ve Orta Doğu’daki meseleler, Bangladeş basını tarafından da her zaman ilgiyle takip edilmiştir. Aylan Bebek olayı da Bengalce dilinde yayın yapan hem ulusal hem de uluslararası medya kuruluşları tarafından büyük ilgi görmüştür. Bu çalışmada, Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin Bangladeş basınında çıkan haberler, van Dijk’ın eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Medyada, neredeyse her gün ölümleri istatistiksel hale gelen göçmenler, başta Batılı medya olmak üzere küçük bir çocuğun ölümü üzerinden duyarlılık oluşturmaya çalışmıştır. Bu çalışmada, annesiyle birlikte boğularak can veren Suriyeli minik Aylan Kurdi’nin ölümünün Bengal basınında nasıl temsil edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın bulgularına göre, uluslararası basında, özellikle Bengalce yayın yapan uluslararası medya organları, bu acı olayı söylemsel olarak yeni bir gerçeklik haline getirmeye çalışırken, yerel medyanın da bu küresel haber dilinin etkisinde olduğunu vurgulamak önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Bangladeş basını, Türkiye, Göç hareketi, Aylan bebek

1. GİRİŞ

İnsanoğlu, var olduğundan beri sürekli olarak göç hareketleri içerisinde olmuştur. Bu süreçte toplumlar, kültür, dil ve din gibi önemli kavramları birbirlerine aktarmışlardır. Ancak son iki yüzyılda Avrupa’nın gelişimi, Rönesans ve Sanayi Devrimi gibi önemli olaylar sonucunda

milliyetçilik akımı yükselişe geçmiş, sınırlar daha belirgin hale gelmiş ve bu da insanların ülkeler arasındaki geçişini azaltmıştır. Son yüzyılda ülkelerin gelişimiyle birlikte askeri gücün gösterişi ve atom bombası gibi ölümcül silahların ortaya çıkması, yeni göç hareketlerine neden olmuştur.

Arap Baharı'nı takip eden Suriye iç savaşı ve sonrasında Türkiye ve Avrupa ülkelerinde meydana gelen göç hareketleri, Türkiye ve Avrupa başta olmak üzere geniş bir coğrafyada sorun haline gelmiştir. 2015 yılı Eylül ayında, Türkiye'den Avrupa'ya göç etmeye çalışırken bir ailenin 3 kişisi de dahil olmak üzere toplam 12 kişi hayatını kaybetmiştir. Ölenler arasında 3 yaşındaki Aylan Kürdi adlı bir bebeğin sahile vuran cansız bedeni, tüm dünyanın dikkatini çekmiştir.

Yüzyıllardır süregelen Müslüman kardeşlik bağı sebebiyle Türkiye ve Ortadoğu'daki meseleler, Bangladeş basınının daima ilgisini çekmiştir. Aynı şekilde Aylan Bebek olayı da Bengale dilinde yayınlanan hem ulusal hem de uluslararası medya kuruluşlarının büyük ilgisini çekmiştir. Bu çalışmada, Türkiye'deki Suriyelilerle ilgili Bangladeş basınında çıkan haberler, söylem analiziyle incelenmiştir.

2. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN BANGLADEŞ BASININDA TEMSİLİ

Suriye'deki on yıldır devam eden iç savaşın başlangıcı, 2010 yıllarında ortaya çıkan oryantalistlerin doğrudan yardımıyla gerçekleşen 'Arap Baharı' olarak adlandırılan yenilikçi bir hareketten kaynaklanmıştır. Arap ülkelerinde uzun yıllardır hüküm sürenlere karşı bir isyan hareketi başlamış ve Batı'da "Bahar" olarak adlandırılan bir dönemde çiçeklerin açılması gibi bir tanımlama yapılmıştır. (Kibaroğlu, 2011). Bu "Arap Baharı", Yemen, Mısır, Lübnan, Suudi Arabistan, Suriye, Irak, Cezayir gibi ülkelerde yönetim değişikliklerine ve ülkelerin demografik değişimine neden olmuştur. (Usul, 2011, s. 3).

Belirli bilgilere dayanarak, Arap Baharı ilk olarak 2010 yılında Tunus'ta başladı. Arap ülkelerindeki yönetim şekli ve devletin otoriterliği nedeniyle öfke ve nefret duyguları yaygındı. Bu nedenle, halkın güçlü bir alternatifi olmasa da sadece özgür olma olasılığına destek vermek amacıyla "Arap Baharı" hareketi ortaya çıktı. Bu hareket, diğer Arap ülkelerine de yayıldı ve 17 Aralık 2011'de Suriye'ye ulaştı. Suriye'deki Esad rejimine karşı başlayan bu hareket, zamanla zor bir durumla karşı karşıya kalmıştı. Suriye'deki meydana gelen bu hareketin sebebi olarak ülkedeki otoriter rejim, insan haklarına duyarsızlık, yönetimdeki bozukluklar, işsizlik, ekonominin kötüye gitmesi, geçim fiyatlarının artması ve genç, eğitilmiş nüfusun işsizlik oranının yükselmesi gösterilebilir (Sağsen, 2011, s. 59).

Bu hareketin başlangıcı, Tunus'ta işportacılık yapan Muhammed Bouazizi'nin Sidi'de kendini yakmasıyla başlamıştı. Bouazizi'ye yapılan kötü muamele halkın tepkisine yol açtı ve bu olay, Zine El Abidine Ben Ali rejiminin devrilmesine ve "Arap Baharı" olarak bilinen, ardından gelen 28 günlük Yasemin Devrimi'ne neden oldu. Bu olay, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki ülkelerde zor şartlar altında yaşayanlara büyük bir ilham kaynağı oldu. Sonuç olarak, komşu ülkelerden Mısır, Suriye, Irak, Cezayir, Libya, Ürdün ve Yemen gibi birçok ülkede bu ateş yayıldı. Bazı ülkelerde yönetim değişikliği hızla gerçekleşirken, bazılarında etkisi biraz daha zayıf kaldı.

Ancak bu hareket nedeniyle en büyük darbeyi yiyen ülke Suriye oldu. (Paksoy, Paksoy, & Alancioğlu, 2013, s. 177-178).

Suriye'nin önemli bir şehri olan Dera'da, bir protestonun bir parçası olarak birkaç genç, duvarlara Esad rejimine karşı yazılar yazmıştı. Esad rejimi bu gençleri tutuklamış ve aileleriyle kötü muamelede bulunmuştu. Bu olay muhalif partiler tarafından benimsenmişti ve protestolar daha sonra Suriye'nin tamamına yayılmıştı. 18 Mart'ta, Suriye'nin en önemli şehirleri olan Şam, Halep, Lazkiye, Hama, Humus ve Banyas gibi yerlerde son 30 yılın en büyük protesto gösterisi gerçekleşti. Polis, gösteri yapan halka sert müdahalede bulunmuş ve birkaç kişi öldürülmüştü. Protestoların başladığı Dera şehri, askerler tarafından kuşatma altına alındı, ancak protesto durdurulamadı. Dera'da askerler ilk olarak muhalif partiye karşı silah kullanmaya başladı. Humus kentinde ise askerler, en sert şekilde keskin nişancılar, savaş tankları ve ağır silahlar kullanmıştı. 6 Haziran'dan sonra muhalifler de askerlere ve polisler karşı silahlı saldırılara başladı. Bu nedenle uzun süreli bir iç savaşa zemin hazırlandı. Bu durum, başlangıçta "Birleşik Devlet" olarak bilinen ve daha sonra tüm dünyanın tepkisini çeken bir olaydı. Ancak Esad rejimi bu tepkilere kulak asmadı. Sonuç olarak, muhaliflerin silahlı protestosu artık uluslararası siyasetin bir parçası haline gelmiş durumda. Uluslararası güçler, kendi çıkarlarına göre taraf belirleyerek bu savaşı sürdürmeye devam ediyor (Dilaver, 2020, s. 27-30).

Suriye'deki iç karışıklıklar nedeniyle etkilenen halk, en yakın ülkelere göç etmeye başladı. Suriyeli mülteciler tarafından göç edilen ülkeler arasında Avrupa'ya sınırı olan Türkiye önemli bir yer tutmaktaydı. İlk toplu göç hareketi, 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişilik bir grup Suriyeli mültecinin Hatay'ın Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü Sınır Kapısı'ndan Türkiye'ye gelmesiyle gerçekleşti (Erdoğan, 2015, s. 317).

Suriye'deki durumlar karışıkça ve saldırılar arttıkça, göçmen sayısı Türkiye'ye yönelik artmıştı. Türkiye, Suriyelilere yönelik "açık kapı politikası" kararı alarak mülteci akınına neden oldu. İnsanlar daha iyi yaşam koşulları arayışıyla öncelikle sınır bölgelerinde çadır kurup geçici bir sığınak oluştururken, savaşın süresi uzadıkça mültecilerin ülke genelinde yayıldığı fark edildi. Sonuç olarak, Türkiye'de ekonomi ve sosyokültürel değişimlere neden oldu. Geçici statüdeki 26 Mayıs 2022 verilerine göre, Türkiye'de kayıtlı olan Suriyeli sayısı 3 milyon 762 bin 686 kişiye ulaştı (Ergin, 2022).

Suriye iç savaşı nedeniyle ortaya çıkan göç sorunu, Türkiye'nin ne kadar kucak açarsa açsın Avrupa Birliği tarafından ikiyüzlü bir şekilde ele alındı. Göçmen krizi başladığından beri bu konu sürekli olarak Türkiye'nin üzerine yıkıldı. Resmi olarak çözüm bulunmadığı için göçmenler kaçak yollarla Avrupa sınırlarını geçmeye başladılar. Özellikle küçük teknelerle deniz yoluyla Türkiye'ye komşu olan Avrupa ülkelerine geçmeye çalıştılar. AB ülkeleri ise gelen mültecilere karşı şiddetle engel olmaya çalıştı (Zenginoğlu & Kanat, 2017, s. 20-32).

Suriye'deki mültecilerin Avrupa'ya kaçak yollarla göç etmesinin en çok konuşulan örneği, 'Aylan bebek' olayıydı. Bu olay, dünya çapında büyük yankı uyandırmıştı. 2 Eylül 2015 tarihinde Bodrum'dan Yunanistan'a geçmeye çalışan bir botun batması sonucunda 14 Suriyeli mülteci hayatını kaybetmişti. Ölenler arasında 3 yaşındaki Aylan Kurdi adlı çocuğun cansız bedeni bulunmuş ve bu olay dünya gündemine oturmuştu (Bozkurt, 2020).

Aylan Bebeğin ölümü, dünya gündeminde yer aldığı için AB'nin göç politikası, Türkiye ve Suriye iç savaşı konuları yeniden tartışılmaya başlandı. Türkiye ile Bangladeş arasındaki kardeşlik bağından dolayı, Bangladeş medyası bu konulara büyük ilgi gösterdi. Bu çalışmada, Aylan bebeğin olayı, Bangladeş'in önde gelen ulusal ve uluslararası medya kuruluşları tarafından yayınlanan haberler üzerinden analiz edilecektir.

2.1 Yöntem

Bu çalışmada, Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Eleştirel söylem analizi, haber içeriklerinde yer alan yüklenmiş egemen olan ideolojik anlamları ve bu ideolojik gücün kaynağını açığa çıkarmayı, aynı zamanda sosyal sorunları ele almaktadır. Bu yöntemi medya içeriklerinde ilk kullanan ve geliştiren Teun van Dijk, genellikle 1980'li yıllardaki Avrupa'daki ön yargı ve ırkçılık konularına odaklanmıştı. Bu yöntem, Almanya, Hollanda ve İngiliz basınında yer alan örneklerle toplumda var olan etnik ön yargıları, ötekileştirmeyi, nefreti ve ırkçılığı üretmede basının vazgeçilmez önemini vurgulamıştı (Sözen, 1999, s. 124). Bu yöntemi ortaya koyan Teun van Dijk'a (1993, 251-252) göre toplumsal ve siyasi metinlerin içerdiği ve sosyalleştirme çabasında olan eşitsiz, egemen ve istismar eden sosyal tahakküm yollarını araştıran söylem araştırmanın türüdür. Diğer yöntem ve kuramların çalıştığı gibi spesifik bir paradigma, herhangi bir ekol ya da okul oluşturmaktansa sosyal normlara göre toplumsal yapıda meydana gelen olayları söylemsel formatta daha açık bir şekilde ele alma ve analiz etme çabasıdır.

Eleştirel söylem analizinde dilin kullanımı, söylem ve iktidara karşı sosyo-politik ve eleştirel bakış açısıyla ilgili çalışmalar, 70'li yılların sonlarında aynı düşünceyi paylaşan bir grup dil bilimci tarafından başlatılmış ve 90'lı yılların sonlarına doğru uluslararası boyut kazanmıştır (Dijk T. v., 2008, pp. 7-8).

Fairclough'a göre (1993, s.135), eleştirel söylem analizi, olaylar, metinler ve söylemsel pratikler aracılığıyla ortaya çıkan metinlerin, daha geniş bir sosyal ve kültürel yapı, süreç ve ilişkiler ağı içinde nasıl ideolojik olarak şekillendirildiğini ve iktidar mücadelesinin sonucunda ortaya çıkan ilişkileri analiz etmektedir. Bu yöntem, toplumdaki egemen iktidar yapısını ve hegemonyanın sürdürülmesini sağlayan toplum ile söylem arasındaki gizli ilişkileri ortaya çıkarmaktadır.

80'li yıllardan sonra, Dijk'in çalışmalarına bakıldığında bu yönteme daha fazla katkı sunan bazı adımlar atılmıştır. Bunlardan biri, Avrupa'da yaşayan etnik azınlıklar, göçmenler ve mültecilerin haber metinlerinde temsil edildiği konudur ve bu önemli bir konudur. Genel olarak, bu gruplar medya metinlerinde tehditkâr, saldırgan ve saygısız olarak nitelendirilirken kendilerine daha çok yurttaş, hoşgörülü ve daha iyi insanlar gibi sunulmaktaydı. Bu durumu Avrupa'daki ideolojik terimlerle tanımlayacak olursak, kendilerine olumlu ve diğerlerine ise olumsuz olarak nitelendirilmekteydi (Dijk V. , 2005).

Dijk'in bu yöntemi kullanarak, Suriyeli mülteci Aylan bebeğin ölümünün Bengalce medyasında nasıl ele alındığını tartışacağız. Bangladeş ve Türkiye arasındaki uzun süreli ilişkiler nedeniyle bu olay her iki medya ve uluslararası düzeyde büyük ilgi görmüştü. Dijk'in geliştirdiği Eleştirel

Söylem Analizi yöntemini kullanarak, farklı bakış açıları sergileyen dört ulusal ve uluslararası gazeteyi inceleyerek Aylan bebek konusunu tartışacağız.

2.2 Bulgular

Bu çalışmada, "makro yapı" başlığı altında tematik ve şematik çözümlenmeler yapılmıştır. Tematik yapı olarak incelenecek unsuru haber başlıkları ve haber giriş/spotları oluşturmaktadır. Şematik yapı çözümlemesinde ise "durum" ve "yorum" başlıkları altında iki ana bölüm bulunmaktadır.

Durum bölümünde, olayın sunumu ve sonuçları ele alınmaktadır. Burada olayın nasıl gerçekleştiği ve ortaya çıkan sonuçlar üzerinde durulmaktadır. Yorum bölümünde ise ardalın bilgisi, bağlam ve haberin kaynakları ile olay taraflarının değerlendirmeleri incelenmektedir. Bu bölümde, olaya ilişkin ek bilgiler ve haberin genel bağlamı açıklanırken, haberin kaynaklarına ve olaya karışan tarafların yorumlarına yer verilmektedir. Böylelikle, makro yapı başlığı altında yapılan tematik ve şematik çözümlenmelerle haber başlıkları, haber giriş/spotları, olayın durumu ve sonuçları, ardalın bilgisi, bağlam, haberin kaynakları ve olay taraflarının değerlendirmeleri incelenmektedir (Dijk T. A., 2000, s. 35-39)

3. TEMATİK YAPI ÇÖZÜMLEMESİ

3.1 PROTHOM ALO¹

Prothom Alo Gazetesi, Bengalce dilinde en çok okunan ve tiraj olarak ikinci en büyük gazetedir. Bangladeş Ulusal Medya Raporlarına göre, her gün 4.9 milyon insan Prothom Alo'nun basılı versiyonunu okurken, çevrimiçi olarak 5 milyondan fazla tıklama almaktadır. Gazete ideolojik olarak katı solcu bir görüşü benimsemektedir. Ayrıca uluslararası haberler için AFP'yi takip etmektedir. 1998 yılında Kasım ayında yayın hayatına başlayan bu gazete, ülke gündeminin oluşturulmasında etkin bir rol oynamaktadır (Ullah, Hasan, & Chowdury, 2020, s. 86-97).

Başlıklar:

Aylan Bebek ile ilgili 'Prothom alo' gazetesinde yer alan haberlerden seçilmiş üç haberi incelerken 'Donmuş Aylan dünyayı ayağa kaldırdı', 'Yunanistan'a giden teknede batan 17 mülteci öldü', 'Yunanistan'da bir adada bebek cesedi', 'Kapıyı aç' gibi başlıklar yapılan araştırmada söz konusu olmuştur. Gazetenin online versiyonda bu haberler Eylül 2015'ten Aralık aylar arasında yayınlanmıştı.

Başlıkların bazılarında olayın ana temadan uzaklaşıp Hikayeleştirme unsuru görülmektedir. Örnek olarak AFP'den aldığı haberinde 'Kapıyı aç' gibi cümlenin seçilmesini söylenebilir.

Haber giriş / spotlar:

¹ www.prothomalo.com

Araştırılan haberlerin spotların ikisinde olayın tanığı olan ‘Aylan bebeğin’ babasının anılar cümleyle giriş yapılmaktadır. Bu şekilde olayı duygusal boyuta indirilme söz konusudur. Amerikan haber ajansı ‘AFP’den alınan haberlerin girişinde kaçak olarak Avrupa’ya giden mülteciler Türkiye sınırın kullanılmasını özellikle vurgulandı. Haberin birinde de ‘Kaçak Suriyeli Mülteci’ gibi cümle kurarak dünya genelinde karşılaşılan göç sorunundan Suriyeli mültecilere sorumlu tutuldu. Oysaki o batan botta Suriyeli mültecilerle birlikte başka ülkelerden de insanlar vardı.

3.2 BBC BANGLA²

BBC, 11 Ekim 1941 tarihinde Bengalce dilinde yayın yapmaya başlayan ve 40 farklı dilde yayın yapan bir haber ajansıdır. Bu haber ajansı, İngiltere'nin dışişleri bakanlığına bağlı olan BBC World Service adı altında Bengalce dilinde yayın yapmaktadır. BBC genellikle daha önce İngiltere'nin sömürgesi olan ülkelere yönelik çalışmalar yapmaktadır. Ülke gündemini yakından takip ederek, batı kültürüne olumlu bir şekilde katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Radyo kökenli bir kuruluş olmasına rağmen, şu anda gelişen dijital medyada da aktif bir rol oynamaktadır. (BBC, 2016).

Başlıklar:

Bengalce dilinde yayınlanan BBC Bangla'nın iki haberinin incelenmesi sonucunda, başlıklardan birinde Aylan Kürdinin cenazesi ve Avrupa'daki mülteci sorunu daha çok vurgulanmıştır. Diğer başlık ise Aylan bebeğin bugün Suriye'de toprağa verildiği hakkındadır.

Haber Giriş / Spotlar:

Alınan iki haberde, Aylan bebek olayı Avrupa'nın göç sorunu olarak sunulurken benzer kelimeler seçilmiştir. Dünya genelinde Suriye'deki iç savaş ve orada yaşayan insanların yaşam ve ölüm mücadelesini temsil eden bir fotoğraf yayınlanırken, BBC ise bu durumu kendi açılarından bir problem olarak sunmaktadır.

3.4 DW (DEUTSCHE WELLE)³

Almanya'dan yayınlanan uluslararası haber ağı Deutsche Welle (DW), www.dw.com/bn adresindeki Bengalce dilinde yayın yapmaktadır. DW, ilk olarak 1975 yılında Bengalce dilinde radyo yayınlarıyla başlamıştır. Başlangıçta Bengalce konuşulan bölgeler olan Bangladeş ve Hindistan'ın bir eyaletine birlikte yayın yapmaktaydı. Ancak 2010 yılından itibaren Bangladeş, kendi programlarını radyo ağı üzerinden yayınlamaktadır. Aynı zamanda güçlü bir Bengalce versiyonlu web sitesi aracılığıyla ulusal ve uluslararası haberleri sunmaktadır. DW, BBC kadar etkili olmasa da uluslararası herhangi bir konuda güvenilir bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Yeni atanan Bengalce bölge sorumlusu Mohiuddin Khalid tarafından sunulan "Mohiuddin Bilmek İstiyor" adlı tartışma programı, bu haber kanalını oldukça popüler hale getirmektedir (Dw, 2020).

² www.bbc.com/bangla

³ www.dw.com/bn

Başlıklar:

Bu araştırmada, Aylan bebek olayının ardından DW (Bangla) tarafından yayınlanan iki haber ele alınmıştır. Haberlerin başlıkları "Suriyeli bir çocuğun donmuş bedeni sahilde, suskun Avrupa" ve "Aylan'ın fotoğrafları" olarak belirlenmiştir. İlk başlık, BBC gibi tüm dünyada gündeme gelen Aylan bebek sorununda Avrupa'nın sempatik bir durumunu vurgulamaktadır. Diğer başlık ise hikayeleştirme ve merak uyandırma amacıyla kısa bir cümle kullanmaktadır.

Haber giriş / spotlar:

İlk haberde, Aylan bebeği ile ilgili herhangi bir bilgi veya olayın özeti verilmeden, olay daha çok hikayeleştirilmiş şekilde sunulmuş. Ayrıca, Avrupa başta olmak üzere tüm dünyanın bu olaydan dolayı üzgün olduğu vurgusu yapılmış. Diğer haberde ise Aylan bebeği, insanlığın bir yüzü olarak nitelendirilmiştir.

3.5 DAILY NAYA DIGANTA⁴

"Naya Diganta" günlüğü sağcı bir gazete olarak bilinir. Bu gazete, 2004 yılında "Diganta Media Corporation"un bir yan kuruluşu olarak kurulmuştur. 2013 yılında, Bangladeş'te önemli bir İslami siyasi parti olan Cemaat-i İslam liderlerinin idam edildiği sırada, bu gazetenin başkentteki merkez binası ve Chittagong'daki büro ofisine saldırı gerçekleşmiştir. Gazetenin yaklaşık 200 bin tirajı vardır ve doğrudan sağcı (İslami) partilere teslim etmese de, dolaylı ilişkileri olduğu bilinmektedir. Gazete genellikle uluslararası haberlerinde Al Jazeera'ya ve Türkiye'deki haberler için Anadolu Ajansı ve TRT World'e kaynak olarak başvurmaktadır.

Başlıklar:

"Naya Diganta" günlüğü sağcı bir gazete olarak bilinir. Bu gazete, 2004 yılında "Diganta Media Corporation"un bir yan kuruluşu olarak kurulmuştur. 2013 yılında, Bangladeş'te önemli bir İslami siyasi parti olan Cemaat-i İslam liderlerinin idam edildiği sırada, bu gazetenin başkentteki merkez binası ve Chittagong'daki büro ofisine saldırı gerçekleşmiştir. Gazetenin yaklaşık 200 bin tirajı vardır ve doğrudan sağcı (İslami) partilere teslim etmese de, dolaylı ilişkileri olduğu bilinmektedir. Gazete genellikle uluslararası haberlerinde Al Jazeera'ya ve Türkiye'deki haberler için Anadolu Ajansı ve TRT World'e kaynak olarak başvurmaktadır.

Haber Giriş / Spotlar:

Anadolu Ajansı'nın ilk haberinde, olayın Türkiye tarafından suçlu olanlara cezalandırıldığı belirtiliyor. Spotunda, Aylan bebeğin ana olayı ve suçlu olanların cezalandırılması arasında bir bağ kurulmaya çalışılıyor. İkinci haberinde ise, bir Alman kurtarma gemisinin ismi 'Aylan Bebek'le benzetilerek kullanıldığı öne sürülüyor. Bu haberde de benzer bir şekilde ana olayla bağlantı kurularak yeni gelişmeler anlatılıyor.

3.6 ŞEMATİK YAPI ÇÖZÜMLEMESİ

⁴ www.dailynayadiganta.com

Bu yazıda, alınan gazetelerin Bengalce dilinde haber yayınlamasına rağmen genel yayın politikaları ve ideolojik yapılarının farklı olduğu belirtiliyor. Şematik yapı çözümlemesi ise haberlerin metin içinde gizlice yerleştirilmiş anlamların veya söylemlerin ortaya çıkarılmasını vurgular. Özellikle Suriye iç savaşı ve sonrasında Türkiye'ye gelen göçmenlerin ve bazılarının Avrupa'ya kaçış sırasında yaşanan Aylan Bebek olayının Türkiye'nin önemli bir konumda olduğu belirtilir. Bu çalışmada, araştırılan haberlerde Türkiye'nin nasıl sunulduğunu anlamak için haber metinlerinin Şematik Yapı çözümlemesi yapılacaktır.

3.7 PROTHOM ALO

Bu metinde, ele alınan haber metinlerinde Avrupa'nın mültecilere yardım etme çabalarının abartılı bir şekilde sunulduğu ve olumlu bir imaj yaratıldığı belirtilmektedir. Bununla birlikte, İngiltere Başbakanı David Cameron'ın "birkaç bin mülteciyi kabul edeceğiz" şeklindeki açıklamasının önemli bir adım olarak vurgulandığı ifade edilmektedir.

Metinde ayrıca, Türkiye'nin sadece bir geminin kalktığı yer olarak konumlandırıldığı ve Suriye iç savaşı sonrasında en çok mülteci kabul eden ülke olmasına rağmen bunun haberde yer almadığı belirtilmektedir. AFP kaynağından alınan haberlerde ise "Aylan Bebek" ve Suriye iç savaşının etkin bir rol oynadığı, Avrupa'nın hayırsever ve misafirperver bir ülke olarak tasvir edilirken Türkiye'nin pasifize edilmeye çalışıldığı ifade edilmektedir.

3.8 BBC BANGLA

Suriye iç savaşı sonrasındaki göç sorunu, BBC Bangla'nın resmi web sitesinde yayımlanan haber metinlerine göre, Avrupa'nın bir göçmen sorunu olarak meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Haberde, Türkiye'nin kaçakçılıkla bir ilişkisi olduğu dolaylı olarak anlatılarak Aylan bebeğin babasının kaçak yoluyla Avrupa'ya gitmeye çalıştığı anlatılmıştır. Haberlerde, "Orta Asya'dan gelen göçmenler" gibi ifadeler kullanılarak bu sorunların kendileriyle ilgisi olmadığı anlamı yüklenmeye çalışılmıştır. Haberin sonuç bölümünde ise Macaristan Başbakanı'nın Almanya'nın göçmenlere karşı liberal politikasını eleştiren ifadesine yer verilerek, Avrupa'nın göçmenlere karşı aldığı önlemlerin yeterli olduğu öne sürülmüştür.

3.9 DW BANGLA

İncelenen haberlerde, Almanya'nın göçmenlere karşı olumlu bir dış politika izlediği göze çarpmaktadır. Haber metinlerinde, Aylan bebek olayı "insani çağrışım" şeklinde özetlenmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde, Türkiye'nin göçmen konusunda benimsediği yöntemler diğer haber kanallarında göz ardı edilirken, DW tarafından önemli bir yer verilmiştir. Haberde, resmi bir kaynak olarak Türkiye Cumhuriyeti Milli Güvenlik Kurulu'nun konuyla ilgili açıklamasına dikkat çekilmiştir.

Haberde, Avrupa'nın göçmen sorunlarıyla ilgili sorunsuz bir şekilde başa çıktığı vurgulanmakta ve bu konuda İngiltere'nin geri adımları ayrı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu durum, kendi dış politikalarının güçlü bir yansıması olarak açıklanabilir.

3.10 NAYA DİGANTA

Naya Diganta'nın konuyla ilgili yaptığı haberde, olayın ciddiyetini vurgulamak için dramatize edildiği görülmektedir. Almanya'nın bir kurtarma gemisine Aylan Bebeği anmak amacıyla isim verdiği ile ilgili haberde, Türkiye tarafsız bir şekilde simgelenmeye çalışıldı. Ayrıca, bu olayda suça karışan uç kaçakçı mafyanın 125 yıl hapis cezasına çarptırıldığı haberinde, Türk göçmen politikası ve Suriye'deki iç savaşla ilgili alıntılar yapıldı.

4. SONUÇ

Bangladeş, Türkiye ve Arap ülkeleriyle yüzyılın hem ticari hem de manevi bağlarında aynı çatı altında yer almaktadır. Bu nedenle Orta Asya'ya Bengal medyasında her zaman ilgi gösterilmiştir. 21. yüzyılın başlarından itibaren artan iç savaş ve göç hareketleri, 'Arap Baharı'ndan sonra yeni bir dalgaya neden olmuştur. Benzer şekilde, Suriye'de başlayan iç savaş ve göç hareketleri en uzun süreli ve kalıcı bir örnek olarak kalmıştır.

Suriye'deki mültecilere yönelik politikalarla şu anda 3,5 milyon Suriyeli Türkiye'de yaşamaktadır. Ancak daha iyi yaşam koşulları aramak için kaçak yollarla Avrupa'ya gidenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Kaçak yollardan tehlikeli bir yolculuk yaparken ölüm sayısı da her yıl iki katına çıkmaktadır (Aparı, 2021).

Ele aldığımız konu, Türkiye başta olmak üzere Avrupa ve tüm dünyanın göçmen sorunlarını temsil eden 'Aylan Bebeği' ölümü ile ilgili Bengalce dilinde yayınlanan ulusal ve uluslararası medya haberlerinin incelenmesiydi. Medya kuruluşlarının kendi genel yayın politikaları ve ideolojik bağlamı çerçevesinde yapılan haber metinlerine bakıldığında, Türkiye'nin temsili analiz edilirken uluslararası söyleme karşı bir duruş sergilendiğini gözlemledik. Deutsche Welle (dw) ve Nayadiganta gazeteleri, Türkiye'nin göçmen sorunlarıyla ilgili alınan karar ve önlemleri haber metinlerinde yer vererek göçmen sorununun temel çözümüne yönelik sempatik bir şekilde yol aradı. Bununla birlikte, BBC Bangla ve Prothom Alo gazeteleri, Türkiye'yi konuyla ilgili yok sayma çabası içerisinde oldukları gözlemlendi.

KAYNAKÇA

Kibaroğlu, M. (2011). *Arap Baharı ve Türkiye, Adam Akademi Kirişçi Kemal, 'Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınava*. Retrieved May 2022, from www.brookings.edu: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-kirisci-turkish.pdf>

Usul, A. R. (2011). *Arap Halk Hareketleri, Bölgede Demokratikleşme İmkânları, Libya ve Türkiye'nin Tutumu*. Retrieved May 2022, from Global Political Trends Center: http://www.gpotcenter.org/dosyalar/PB23_2011Arap_Halk_Hareketleri_Ali_Resul_Usul.pdf

Sağsen, İ. (2011). Arap Baharı Türk Dış Politikası ve Dış Algılaması. *Ortadoğu Analiz*(31), 59.

- Paksoy, S., Paksoy, H. M., & Alancioğlu, E. (2013). Küreselleşmenin Sosyo-Politik Etkileri: Arap Baharı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 2-15.
- Dilaver, F. (2020). *Elazığ'da Suriyeli Mülteciler: Elazığ Halkının Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma*. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ergin, S. (2022, Mayıs 10). *Suriyeli sığınmacıların tablosuna somut veriler üzerinden bakarsak...* 2022 31 Mayıs tarihinde Hürriyet: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedat-ergin/suriyeli-siginmacilarin-tablosuna-somut-veriler-uzerinden-bakarsak-42059359> adresinden alındı
- Zenginoğlu, S., & Kanat, S. (2017, April 25). European Union's Approach and Policies About Syrian Refugees. *Route Educational and Social Science Journal*, IV(3), s. 20-32.
- Bozkurt, E. (2020, Mart 13). *'Aylan bebeğin' ölümüne neden olan firari 3 sanık Adana'da yakalandı*. Mayıs 2022 tarihinde Anadolu Ajans: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/aylan-bebegin-olumune-neden-olan-firari-3-sanik-adanada-yakalandi/1764507#:~:text=Bodrum'da%2C%2020Eyl%C3%BC1%202015,cans%C4%B1z%20bedeniyle%20d%C3%BCnya%20g%C3%BCndemine%20oturmu%C5%9Ftu> adresinden alındı
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Dijk, T. (1993, April 01). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, IV(2), pp. 249-283.
- Fairclough, N. (1993). Critical Discourse Analysis and Marketization of Public Discourse in Universities: The Universities. *Discourse and Society*, IV(2), 133-168.
- Dijk, T. v. (2008). *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dijk, V. (2005). *Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları*. (M. Küçük, Dü.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Dijk, T. A. (2000). *Ideology and Discourse, A Multidisciplinary Introduction*. Catalonia: Universitat Oberta de Catalunya.
- Ullah, R., Hasan, S., & Chowdury, R. (2020). 15 July Failed Coup in Turkey: An Analysis from Bangladeshi Media. *İçtimaiyat*, 86-97.
- BBC. (2016, September 06). *About us*. Retrieved June 2022, from BBC Bangla: <https://www.bbc.com/bengali/institutional-37289764>

- Dw. (2020, February 19). *Deutsche Welle's new show 'Khaled Muhiuddin wants to know'*. Retrieved June 2022, from Deutsche Welle Bengali: <https://www.dw.com/bn/%E0%A6%A1%E0%A7%9F%E0%A6%9A%E0%A7%87-%E0%A6%AD%E0%A7%87%E0%A6%B2%E0%A7%87%E0%A6%B0-%E0%A6%A8%E0%A6%A4%E0%A7%81%E0%A6%A8-%E0%A6%B6%E0%A7%8B-%E0%A6%96%E0%A6%BE%E0%A6%B2%E0%A7%87%E0%A6%A6-%E0%A6%AE%E0%A7%81%E0%A6%B9%E0%A6%BF%E0%A6%89%E0>
- Aparı, S. (2021, Temmuz 14). *Uluslararası Göç Örgütü: Denizden Avrupa'ya giden göçmen ölümleri geçen yılın aynı dönemine göre iki kattan fazla arttı*. Retrieved Haziran 2022, from Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uluslararasi-goc-orgutu-denizden-avrupaya-giden-gocmen-olumleri-gecen-yilin-ayni-donemine-gore-iki-kattan-fazla-artti/2304302>

ORTA DOĞU'DA YENİ BİR "BARIŞ" ARAYIŞI: ABRAHAM (İBRAHİM) ANLAŞMASI

A NEW MODEL OF PEACE IN THE MIDDLE EAST: THE ABRAHAM AGREEMENT

Yüksek Lisans Öğr., Zeynep Nisa EMİŞEN

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi, - ORCID NO: 0000- 0002-1781-4743

Yüksek Lisans Öğr., Simge ÖZTÜRK

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi, - ORCID NO: 0000-0002-1781-4743

ÖZET

1948'de İsrail devletinin kurulmasıyla birlikte bölgede başlayan gerginlik, uzun yıllardır bu coğrafyada varlığını korumaktadır. İsrail'in bölgede özellikle Filistin'e yönelik sürdürdüğü politikalar, İsrail'in meşru varlığını günden güne güçleştirmiş ve bu durum Levant, Mağrib ve Körfez ülkeleriyle olan ilişkilerinin çıkmaza girmesine neden olmuştur. Bölgede tesis edilmeye çalışılan strateji temelli barış olgusu taraflar her ne kadar değişkenlik gösterse de 2010 yılında Tunus'ta başlayan Arap Baharı ile artan endişe ve İran ile İsrail arasındaki bölgesel rekabet, İsrail'in bölgesel anlamda stratejik ittifaklara ihtiyaç duymasına neden olmuştur. İsrail'in bu arayışına ABD ve Trump hükümeti öncülük ederek 15 Eylül 2020'de İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri(BAE) ve Bahreyn'in tarafları olduğu Abraham Anlaşmasını imzalamışlardır. İlerleyen dönemde anlaşmanın etki alanı genişleyerek Fas ve Sudan da taraf devletler arasında yerini almıştır. Anlaşmaya ilişkin bölge ülkelerinden gelen tepkiler, anlaşmanın bölgedeki dengeleri etkileyebileceği yönündeki bir ihtimali işaret etmektedir. ABD' nin öncülüğünde yeniden Orta Doğu'daki politik sahnede yerini almayı başarmıştır. Anlaşmanın geçerliliği, işlevi veya amacına hizmet etme konusundaki başarısı tartışmaya açık bir konu olsa dahi bölgede barış için atılan bir adım olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Çalışmanın konusunu, ABD garantörlüğünde imzalanan Abraham Anlaşmaları'nın İsrail devleti adına yarattığı olumlu ve olumsuz sonuçlarının ele alınması ile birlikte taraf devletler arasında değişen dinamikler oluşturmaktadır. Çalışmada Abraham Anlaşmaları'na taraf devletlerin bölgede kalıcı barışı tesis etmeye yönelik girişimleri incelenirken, nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama, doküman analizi ve tarihsel analizden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abraham Anlaşmaları, BAE, İsrail, İran, Bölgesel Barış

YEREL DÜZEYDEKİ POLİTİKALARA HALKIN SİYASAL KATILIMI: NİĞDE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Demokaan DEMİREL*, Cihad OKYAY**

*Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. ORCID No: 0000-0001-5454-9507.

** Kamu Yönetimi Uzmanı, ORCID ID: 0009-0009-4567-4790.

ÖZET

Yerel demokrasinin temelinde, yerel halkın aktif bir şekilde siyasal kararlara katılmaları ve yerel yönetim süreçlerine dâhil olmaları yatar. Siyasal katılım biçimleri, yerel demokrasinin güçlendirilmesini, yerel yönetimlerin hesap verebilir hale gelmesini ve sürdürülebilir hizmet sunumunu destekler. Yerel halkın siyasal katılımı, demokratik bir toplumun inşasında önemli bir unsur olarak kabul edilir ve yerel özerkliğin temel taşlarından birini oluşturur.

Bu çalışma, Niğde Belediyesi örneği üzerinden yerel düzeydeki politikalara halkın siyasal katılımını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, nicel araştırma metodolojisine dayalıdır. Basit tesadüfi örneklem seçilerek anket uygulanmıştır. Çalışmanın örneklemi, 2022 yılında Niğde ilinde yaşayan 237.000 kişiyi temsilen seçilen 420 kişiden oluşmaktadır. Anket sonuçlarına verilen cevapların geçerliliği dikkate alınarak 385 anket değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Toplanan veriler SPSS 24 programıyla frekans ve yüzde şeklinde analiz edilmiştir. Çalışmanın amacı, hizmette halka yakınlık ilkesinin bir gereği olarak vatandaşların yerel düzeyde siyasal katılım süreçlerine ne derece ilgi gösterdiklerini ortaya koymaktır. Ankete katılanların belediyeyi nasıl tanımladığı, belediyelerin finansman kaynakları, yerel sorunlara duyarlılık düzeyi gibi konular üzerinde durulmuştur. Ayrıca, yerel halkın siyasal kararlara tepki verme biçimleri ve yerel demokrasiye ilişkin düşünceleri de araştırma sorularıyla ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, ankete katılanların çoğunluğu belediyeyi merkezi bir kamu kurumu olarak tanımlamaktadır. Yerel sorunlara duyarlılık düzeyi katılımcılar arasında farklılık göstermektedir. Yerel halk, belediye kararlarına tepki olarak ise yasal yollara başvurma ve protesto eylemlerine katılma gibi yöntemleri tercih etmektedir. Çalışma, yerel düzeyde siyasal katılımın önemine ve yerel demokrasiye yönelik önerilere odaklanmaktadır. Elde edilen bulgular, yerel yönetimlerin halkın katılımını teşvik etmeye ve karar alma süreçlerine daha fazla dâhil edilmesine yönelik politikalar geliştirmeleri gerektiğini göstermektedir. Yerel halkın taleplerini dikkate almanın ve yerel sorunlara duyarlılık düzeyini artırmanın, daha katılımcı ve demokratik bir yerel yönetim anlayışının oluşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Demokrasi, Siyasal Katılım, Çoğulculuk, Sivil Toplum, Niğde Belediyesi.

GİRİŞ

Yerel demokrasi, yerel düzeyde halkın karar alma süreçlerine katılma ve yönetimi etkileme hakkını tanıyan bir anlayışı ifade eder, siyasal katılım ise bireylerin politik süreçlere aktif bir şekilde katılımını öngörür (Önder, 2013: 314). Bu iki kavram bir araya geldiğinde, halkın yerel politikalara katılımının demokratik bir toplumun temel taşlarından biri olduğu görülür. Yerel demokrasi, yerel düzeydeki kamu hizmetlerinin yürütülmesi sürecine halkın katılımıyla birlikte gelişmektedir. Yerel yönetimler, yerel demokrasinin hayata geçtiği temel yönetsel birimlerden biridir ve vatandaşların yaşadıkları bölgeyi etkileyen kararları şekillendirmelerini sağlar. Halkın yerel politikalara katılımı, yerel yönetimlerin politika oluşturma sürecine doğrudan dâhil olmasını, fikir ve önerilerini paylaşmasını, kararlar hakkında bilgi edinmesini ve görüş bildirmesini içerir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 246). Bu şekilde, yerel demokrasi ve siyasal katılım birbirini tamamlayan bir ilişki oluşturur. Siyasal katılımın en aktif biçimde gözlemlendiği alan halka en yakın yerinden yönetim kuruluşları olan belediyelerdir.

Halkın yerel politikalara katılımı çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Vatandaşlar, yerel düzeydeki kamu toplantılarına katılarak görüşlerini dile getirebilirler, yerel seçimlerde oy kullanarak siyasal tercihlerini belirletebilir veya sivil toplum örgütlerine üye olarak yerel politikalara etki edebilir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 248-251). Ayrıca, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılımı artırmak için dijital araçlar ve çevrimiçi platformlar da kullanılabilir. Herhangi bir yerel hizmetin uygulanıp uygulanmaması veya nasıl uygulanması gerektiği hususunda vatandaşlara tercihleri sorularak alınan cevaplara göre yerel kamu politikalarını dair çıktılar ortaya konulmaktadır. Bu sayede, halkın yerel politikalara katılımı demokratik süreçlerin daha kapsayıcı ve şeffaf olmasını sağlar.

Halkın yerel politikalara katılımı, demokratik toplumların işleyişinde birçok faydaya sahiptir. İlk olarak, yerel düzeyde halkın katılımı, kararların daha yerinde ve ihtiyaçlara uygun bir şekilde alınmasına yardımcı olur. Vatandaşların yerel politikalara doğrudan dâhil olması, yerel yönetimlerin toplumun gerçek ihtiyaçlarını anlamasına ve bu ihtiyaçlara uygun politikalar geliştirmesine yardımcı olur. İkinci olarak, halkın yerel politikalara katılımı, toplumsal bağları güçlendirir ve yerel toplulukların dayanışma ve işbirliği içinde olmasını sağlar. Vatandaşların karar alma süreçlerine katılması, yerel demokratik kurumların ve sivil toplumun güçlenmesine katkı yapar. Son olarak, halkın yerel politikalara katılımı, demokratik değerleri teşvik eder ve vatandaşların siyasi bilinçlerini artırır. Vatandaşların politika süreçlerine aktif katılımı, demokratik değerlere olan bağlılığın ve vatandaşlık sorumluluğunun artmasını sağlar. Bu nedenle, yerel yönetimlerin vatandaşların katılımını teşvik etmesi, bu katılımı destekleyici mekanizmalar oluşturmaları ve konuya dair araştırmaların artması oldukça önemlidir (Aydın, 2019: 401).

Bu çalışmada öncelikle yerel demokrasinin kavramsal çerçevesini çizilmiş ve yerel yönetimlerde siyasal katılım üzerine literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Siyasal katılım türleri açıklandıktan sonra alan araştırması ait veriler açıklanmıştır. Alan araştırması, Niğde Belediyesi genelinde anket yöntemiyle yapılmıştır. Anket verileri analiz edilerek yerel düzeyde siyasal katılımı etkileyen faktörlerin neler olduğu ispat edilmiştir.

1. YEREL DEMOKRASİ

Demokrasi, modern toplumların temelinde yer alan ve halkın yönetim süreçlerine katılımını vurgulayan bir sistemdir. Kökeni, Antik Yunan'a dayanan demokrasi, günümüzde birçok ülkede kabul edilen ve uygulanan bir yönetim biçimidir (Karaoğlu, 2009: 1). Demokrasi, bireylerin eşit haklara sahip olduğunu ve toplumun siyasi kararları etkileme ve yönetme sürecinde söz sahibi olma hakkına sahip olduklarını vurgular. Aynı zamanda halkın iradesinin siyasi süreçlere yansıdığı ve yönetim yetkisini elinde bulunduranların halk tarafından seçildiği bir yönetim sistemidir. Bu sistemde, vatandaşların temel hakları, özgürlükleri ve siyasi katılım hakları korunur ve demokratik kurumlar aracılığıyla siyasi kararlar alınır. Demokrasinin bazı temel ilkeleri mevcuttur, bunlar şöyledir (Karaoğlu, 2009: 4-17):

Halk Egemenliği: Demokraside, egemenlik kaynağı halktır. Halk, temsilciler aracılığıyla veya doğrudan katılım yoluyla siyasi kararları etkiler ve yönlendirir.

Temel Hak ve Özgürlükler: Düşünce özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleyebilme hakkı, basın ve medya kurumlarının sansür ve baskıya maruz kalmaksızın demokratik biçimde kendisini ifade edebilmesi bu kapsamda yer alır.

Çoğulculuk ve Çeşitlilik: Demokratik sistemler, farklı düşünce, inanç ve çıkarların ifade edilebildiği bir ortamı teşvik eder. Çoğulculuk, demokrasinin temel özelliklerinden biridir ve farklı perspektiflerin dinamik bir şekilde bir araya gelmesini sağlar.

Hukukun Üstünlüğü: Demokraside, hukukun üstünlüğü prensibi benimsenir. Yasaların adil ve eşit bir şekilde uygulanması, hukuki güvencenin sağlanması ve bireylerin haklarının korunması esastır.

Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık: Demokraside, yöneticiler halka karşı sorumludur ve karar alma süreçleri şeffaf olmalıdır. Yönetimler, halkın doğrudan denetimi ve hesap verme mekanizmalarıyla sorumluluklarını yerine getirir.

Yerel demokrasi ise bu genel demokratik prensipleri yerel düzeye uygular ve halkın yerel düzeydeki politikalara katılımını ve etkisini vurgular (Önder, 2013: 313). Yerel demokrasi, yerel yönetimlerin ihtiyaçları ve tercihleri yansıtan politikaları oluşturma ve uygulama süreçlerinde aktif katılımı teşvik ettiği bir demokrasi biçimidir. Bu, yerel toplulukların karar alma süreçlerine doğrudan dâhil olmalarını sağlar. Yerel yönetimleri daha şeffaf ve hesap verebilir kılar. Yerel demokrasi, temsili demokrasinin tamamlayıcısı olarak işlev görür. Halkın günlük yaşamını etkileyen konular üzerinde etkili bir şekilde söz sahibi olmalarını sağlar. Bu söz sahipliği, halkın yerel politikalara katılımı açısından oldukça önemlidir. Halkın yerel politikalara katılımı; mahalli meselelere doğrudan etki etmesiyle kamusal kararların alınmasında ve uygulanmasında niteliği arttırarak meşruiyeti güçlendirir.

Yerel düzeydeki politikalara halkın katılımı, alınan kararlardan doğrudan etkilenen bireylerin sesini duyurmasını sağlar. Mahalli meseleler, sağlık hizmetleri, eğitim, çevre koruma, yerel ekonomi gibi konuları içerir (Eriş ve Akıncı, 2019: 41). Bu alanlarda halkın katılımı, politikaların gerçek ihtiyaçları karşılmasını ve yerel topluluğun refahını artırmasını

sağlar. Halkın katılımıyla yöneticiler, aldıkları kararları açıklamak ve toplulukla etkileşimde bulunmak zorunda kalır. Bu da politikaların daha adil ve toplumun genel çıkarlarını yansıtacak bir biçimde oluşturulmasını sağlar. Yerel düzeydeki politikalara katılım aynı zamanda topluluk üyelerinin daha fazla sorumluluk almasını teşvik eder. Halkın aktif olarak katıldığı politika süreçleri, yerel toplulukların sorunlar hakkında daha iyi bilgilendirilmelerini yetkin hale gelmelerini sağlar (Erkal, 2006: 86). Bu da topluluk katılımını güçlendirir ve yerel dayanışmayı artırır. Tüm bunların yanında yerel demokrasinin; çeşitlilik, yerel ihtiyaca uygunluk gibi avantajları da mevcuttur (Erkal, 2006: 62-64).

Yerel demokrasi, farklı görüşlerin ve çıkarların temsil edilmesini sağlar. Halkın katılımıyla politika yapma süreci daha katılımcı ve çoğulcu hale gelir. Bu da daha kapsayıcı ve sürdürülebilir politikaların oluşturulmasını mümkün kılar. Yerel düzeydeki politikaların oluşturulmasında halkın katılımı, yerel ihtiyaçların daha iyi anlaşılmasını ve karşılanmasını sağlar. Yerel topluluklar kendine özgü ihtiyaçları ve sorunları en iyi bilenlerdir ve bu nedenle politika süreçlerine katılımı, politikaların yerel gereksinimlere uygun olmasını sağlar (Özgül, 2019: 24). Ayrıca yerel düzeydeki politikaların halk üzerinde, katılımcılığın, güven ve memnuniyetin artması gibi etkileri de vardır. Demokratik uygulamaları pekiştirebilmek için düzenli olarak yapılan seçimlerin yanı sıra yerel idare organlarının görev ve işlevleri arasında da belli bir uyumun bulunması gereklidir (Eryiğit, 2018: 93).

Yerel demokrasi, merkeziyetçiliğin katı, tek taraflı ve baskıcı yönlerini törpüleyerek vatandaş tatmini kavramına uygun olarak hareket etme esnekliğini içinde barındırır. Bu da bireylerin politika sonuçları üzerinde daha fazla etkili olduğu izlenimi verir. Halkın katılımıyla oluşturulan politikalar, toplumun geniş kesimlerini kapsar ve onların ihtiyaçlarını karşılar. Bu da halkın yerel yönetimlere duyduğu güven ve memnuniyeti artırır (Özgül, 2019: 21). Bu sayede yerel demokrasi, demokratik bir toplumun sağlam temellerinden birini oluşturur ve yerel toplulukların refahını artırmak için güçlü bir araç olarak kullanılabilir. Özellikle farklı grupların seslerini ve taleplerini duyurabilmeleri adına kent konseyleri türevi oluşumlarda bir araya gelmelerinin sağlanması yerel politik gündemin sağlıklı biçimde şekillendirilmesine katkıda bulunacaktır (Eryiğit, 2018: 105). Yerel halkın başkan adaylarını belirleme sürecinde etkili olması, başkanın siyasal karizma ve projelerinin seçim başarısında daha ön planda olması, kent konseyleri gibi demokratik platformlarda kamuoyunun etkisinin artırılması yürütülecek politikaların başarı şansını arttıracaktır (Usta, 2018: 275).

2. SİYASAL KATILIM TÜRLERİ

Siyasal katılım, bireylerin ve grupların politik süreçlere aktif bir şekilde dâhil olması ve politikaların belirlenmesine, uygulanmasına, değerlendirilmesine olumlu ve/veya olumsuz bir etkide bulunması anlamına gelir (Sağıt, 2016; Dursun, 2022). Siyasal katılım çeşitli şekillerde gündeme gelebilir. Genel olarak siyasal katılım olağan ve olağan dışı olmak üzere ikiye ayrılabilir. Olağan siyasal katılım, siyasal davranışlarda bulunma, siyasal iktidara destek, bürokrasiyle sıkı iletişim gibi işlemlere vurgu yapar. Olağan dışı siyasal katılım, sivil itaatsizlik, grev, toplu yürüyüş ve protesto faaliyetleri düzenleme, gruplar halinde siyasal iktidara karşı örgütlü direnç gösterme gibi faaliyetleri içerir (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2000: 413-423).

Katılım türleri, yerel toplulukların ihtiyaçlarına uygun politikaların oluşturulması ve yerine getirilmesinde önemli bir rol oynar (Aydın, 2019: 2124-2131, Erkal, 2006: 39-46):

Seçimlere Katılım: Seçimlere katılım, demokratik süreçlerin temel unsurlarından biridir. Yerel düzeyde vatandaşlar yerel seçimlerde adaylara ve politik parti listelerine oy vererek katılım gösterebilirler. Seçimlere katılımın avantajları arasında temsil hakkının kullanılması, politik süreçlere etki etme imkânı, politik liderlerin ve politikaların belirlenmesine katkıda bulunma yer alır, ancak, seçimlere katılımın dezavantajları arasında düşük katılım oranları, seçmenlerin politikalar hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması veya seçimlerin etkisiz olduğuna dair algılar yer alır.

Sivil Toplum Örgütlerine Üyelik: Sivil toplum örgütleri, yerel demokrasinin önemli bir parçasıdır ve vatandaşların kolektif katılımını teşvik eder. Bu örgütlere üyelik, vatandaşların yerel düzeyde politika yapma süreçlerine doğrudan katılmalarını sağlar. Sivil toplum örgütleri, yerel hizmetlerin ve politikaların geliştirilmesi, toplumsal ihtiyaçlarının dile getirilmesi, yerel hükümete hesap verebilirlik gibi avantajlar sunar. Dezavantajları arasında, lider oligarşisi, bazı grupların veya çıkarların diğerlerinden daha fazla temsil edilmesi veya sivil toplum örgütlerinin kaynak eksikliği nedeniyle kapsayıcılığını sağlayamaması yer alır.

Kamusal Tartışmalara Katılma: Kamusal tartışmalara katılma, vatandaşların yerel düzeyde politika sorunları hakkında görüşlerini ifade etmelerini ve politika yapım süreçlerine katkıda bulunmalarını mümkün kılar. Bu tür katılım, kamu toplantıları, açık forumlar, danışma mekanizmaları ve yerel düzeyde düzenlenen tartışma etkinlikleri aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Kamusal tartışmalara katılmanın avantajları arasında çeşitli görüşlerin dikkate alınması, toplumsal uzlaşının sağlanması, politika kararlarının meşruiyetinin artırılması yer alır. Dezavantajları arasında ise bazı bireylerin veya grupların seslerini duyurmakta zorluk yaşaması, tartışmaların manipülasyona açık olması veya katılımın zaman ve kaynak gerektirmesi gibi maliyet unsurları yer alır.

İnternet ve Sosyal Medya Katılımı: Teknolojinin gelişimiyle birlikte internet ve sosyal medya, siyasal katılım için önemli bir platform haline gelmiştir. İnternet ve sosyal medya aracılığıyla bireyler, fikirlerini dile getirebilir, politik tartışmalara katılabilir, çevrimiçi kampanyalar düzenleyebilir ve yerel politikalar hakkında bilgi paylaşabilir. Bu tür katılımın avantajları, geniş bir kitleye ulaşabilme, hızlı ve etkili iletişim sağlama ve genç nesillerin politikaya katılımını teşvik etme potansiyelidir. Dezavantajları ise bilgi güvenilirliği sorunu, dijital uçurumun bazı vatandaşları dışlaması ve sosyal medya platformlarındaki yanlış bilgi veya nefret söylemi gibi zorluklardır.

Gönüllü Çalışmalar: Gönüllü çalışmalar, yerel topluluklara hizmet etme amacıyla bireylerin veya grupların gönüllü olarak faaliyet göstermesini içerir. Bu tür katılım, yerel düzeydeki sorunların çözümüne katkıda bulunmayı hedefler. Gönüllü çalışmalar, yerel projelerde aktif olarak yer alma, toplumsal kesimlere bazı hizmetleri ücretsiz sunma, dezavantajlı gruplara yardım etme veya çevre koruma faaliyetlerine katılma gibi şekillerde gerçekleşebilir.

Katılımcı Bütçeleme: Katılımcı bütçeleme, yerel düzeyde vatandaşların bütçe belirleme sürecine doğrudan katılımını sağlar. Bu yöntemde, vatandaşlar belirli projelere veya hizmetlere ayrılacak bütçenin belirlenmesinde aktif rol oynarlar. İştirakçi bütçeleme, yerel ihtiyaçların daha iyi anlaşılmasını sağlar, kaynak dağılımının rasyonel bir biçimde gerçekleştirilmesine yardımcı olur ve vatandaşların yerel bütçe politikalarını sahiplenme duygusunu güçlendirir. Bu tür katılımın sınırlamaları arasında katılımın sınırlı olması, teknik karmaşıklıklar ve kaynakların dağıtımı konusunda farklı çıkarların ortaya çıkması yer alır.

Lobi Faaliyetleri: Lobi faaliyetleri, bireylerin veya grupların, yerel düzeydeki politika yapma süreçlerini etkileme amacıyla politik liderler, karar vericiler ve kamu kurumlarıyla etkileşimde buldukları bir katılım türüdür. Lobici olarak bilinen kişiler veya örgütler, belirli politika konularında savunuculuk yaparak politik kararların şekillenmesine katkıda bulunur. Lobi faaliyetlerinin avantajları arasında, politika yapıcılarına bilgi ve uzmanlık sağlama, politika karar mekanizmalarının daha iyi bilgilendirilmesi, çıkar gruplarının temsilini güçlendirme ve politika yapım sürecinde etkili olma fırsatı bulunur. Lobiler, politika yapıcıları ikna etmek, politika önerilerini desteklemek veya değiştirmek için argümanlar ve kanıtlar sunar. Lobi faaliyetleri, yerel düzeydeki politika yapma sürecine katılan grupların çıkarlarını ve görüşlerini temsil etmelerini sağlayarak, politika kararlarının şekillenmesinde etkili olabilir. Bu katılım türü, politika yapıcılara doğrudan erişim sağlar (Divanoğlu, 2017: 412-414). Lobcilik faaliyetlerinin de bazı dezavantajları vardır. Bunlar arasında güç dengesizliği, kaynakların sınırlı olması ve bazı grupların daha güçlü lobi kaynaklarına sahip olması yer alır. Lobi faaliyetleri, karar verme sürecinin şeffaflığı ve adil temsil konusunda bazı endişelere de yol açabilir.

Toplumsal Eylem: Toplumsal eylem vatandaşların bir sorunu veya politik bir konuyu çözmek veya değiştirmek amacıyla toplu olarak harekete geçmelerini ifade eder. Bu tür katılım, protestolar, mitingler, gösteriler, boykotlar, kampanyalar ve diğer benzer etkinlikler yoluyla gerçekleşebilir. Toplumsal eylemin temel amacı, politik veya sosyal değişimi teşvik veya değişime dikkat çekmektir. Toplumsal eylemin avantajları arasında, vatandaşların seslerini duyurabilmeleri, kamuoyu oluşturabilme, politika yapıcıların dikkatini çekebilme ve politik kararlarının değiştirilmesinde etkili olabilme yer alır. Toplumsal eylem, bazen diğer siyasal katılım yöntemlerinin yetersiz kaldığı durumlarda veya hızlı bir değişim talep ettiğimizde etkili bir araç olabilir (Nalçaoğlu, 1990: 46).

Toplumsal eylemin dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar arasında şiddet veya düzensizlik riski, farklı grupların çatışması, bazı vatandaşların katılım fırsatlarından yoksun kalması ve bazı politika yapıcıların eylemleri görmezden gelme eğilimi yer alır (Nalçaoğlu, 1990: 33). Toplumsal eylem, yerel düzeyde politikalara etki etmek için kullanılan güçlü bir araç olabilir. Kitlesele bir protesto veya kampanya, yerel yönetimlerin politikalarını değiştirmek veya toplumun dikkatini belirli bir soruna çekmek için etkili olabilir. Bununla birlikte, toplumsal eylemin etkili olabilmesi için geniş bir destek ve katılım gerektiğini unutmamak önemlidir. Bu nedenle, siyasal katılımın farklı türleri arasında yer alan toplumsal eylem, vatandaşların yerel düzeyde politika yapım süreçlerine etkili bir şekilde katılmasını sağlayabilirken, avantajları ve

dezavantajları dikkate alınmalı ve demokratik ilkeler çerçevesinde barışçıl bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Bu farklı siyasal katılım türleri, vatandaşların yerel düzeyde politika yapma süreçlerine katılımını çeşitlendirir ve demokratik süreçlerin etkinliğini artırır. Her bir katılım türü, avantajları ve dezavantajları ile yerel politikalara farklı şekillerde etki eder. Bu nedenle, çeşitli siyasal katılım yöntemlerinin bir arada kullanılması, toplumun daha kapsayıcı ve demokratik bir şekilde temsil edilmesini sağlamak için önemlidir.

Yerel düzeyde siyasal katılımın önemine dair; halkın taleplerini yansıtmaya, katılımcı demokrasi, yerel sorunların çözümü, toplumsal uyum ve dayanışma, eğitim ve bilinçlenme gibi hususlar dikkat çekmektedir (Demir, 2018: 209-210) Siyasal katılım, vatandaşların sorunlarını, ihtiyaçlarını ve taleplerini doğrudan ifade etmelerini sağlar. Bu, daha kapsayıcı ve halka dayalı kararlar alınmasını sağlar. Vatandaşların yerel yönetimlerde aktif bir rol üstlenmesi, demokratik değerlerin yerleşmesini sağlar. Halkın siyasal katılımı, yerel sorunları doğru bir şekilde tanımlamayı ve çözümler üretmeyi kolaylaştırır (Aygün ve Kömürcüoğlu, 2023: 103). Halkın katılımı olmadan alınan kararlar, yerel ihtiyaçları göz ardı edebilir ve sorunların daha etkili bir şekilde çözülmesini engelleyebilir. Yerel düzeydeki siyasal katılım, toplumsal uyumu ve dayanışmayı artırır. Vatandaşların karar alma süreçlerine dâhil edilmesi, toplumun farklı kesimlerini bir araya getirir ve ortak amaçlar etrafında birleştirir. Bu da yerel düzeyde daha sağlam ve sürdürülebilir politikaların oluşturulmasını sağlar. Yerel düzeyde siyasal katılım, vatandaşların politika süreçlerini anlamalarını, demokratik becerilerini geliştirmelerini ve politika kararlarının sonuçlarını değerlendirmelerini sağlar. Halkın siyasal katılımı, bilinçli seçimler yapmalarına yardımcı olur ve demokratik değerleri güçlendirir. Bu, yerel sorunların çözümünde daha iyi sonuçlar elde etmeyi, toplumsal uyumu ve dayanışmayı güçlendirmeyi ve başarılı olduğu yönünde oydaşma bulunan yerel yönetimlerin halk tarafından daha çok desteklenmesini sağlar.

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Yerel düzeydeki politikalara halkın siyasal katılımının incelendiği bu çalışmada Niğde ilinde 2022 yılı itibarıyla yaşayan 237.000 kişilik nüfusu temsilen 420 kişiye anket uygulanması kararlaştırılmıştır. Halka en yakın siyasal birim belediyeler olduğu için, siyasal katılımda ölçüt olarak belediyecilik anlayışı üzerinden araştırma yapılması yoluna gidilmiştir. 2019 yerel seçim sonuçlarına göre seçime katılım oranı %82,86 olarak gerçekleşmiştir. Anket sonuçlarına verilen cevapların geçerliliği dikkate alınarak 385 anket değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Değerlendirmede yerel halkın siyasal katılım araçlarına ve yerel örgütlenmelere duyduğu ilgili, yerel organlarla iletişim seviyeleri dikkate alınarak analiz edilmekte, anket sonuçları frekans ve yüzdelik dağılıma göre özet halinde sunulmaktadır. Çalışma, betimsel ve karşılaştırmalı bir yöntemle dayanmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Anketin geçerli cevaplanma oranının yüksekliği (%91,6), sonuçların kabul edilebilirliğini de arttırmaktadır. Araştırma kapsamında şu hipotezler geliştirilmiştir:

H₁: Katılımcıların mesleki durumları, gelir seviyesi, eğitim düzeyi gibi değişkenler yerel siyasal katılım üzerinde etkilidir.

H₂: Katılımcıların sivil toplum örgütleri aracılığıyla yerel siyasal kararları etkileme potansiyeli yüksektir.

H₃: Katılımcılar yerel sorunları ilgili belediyeye ileterek rahatlıkla çözümlenmektedir.

Hipotezlerin test edilmesinden önce ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. Cronbach α güvenilirlik katsayısına göre yapılan analiz sonucunda ölçeğin genel güvenilirlik düzeyi 0,86 olarak ölçülmüştür. Bu da ulaşılan araştırma sonuçlarının geçerliliğini arttırmaktadır.

3.1. Bulgular

Örneklemin Yapısı

Araştırmaya katılanların demografik profilleri Tablo 1’de gösterilmektedir. Katılımcıların %56,1’i erkektir. 35-50 yaş aralığındaki katılımcı sayısı %40,7’dir. Memur (%26,75) ve Esnaf (%23,9) gibi meslek gruplarının oranı diğer katılımcılara göre yüksektir. Eğitim bakımından lise ve lisans eğitimi alanların araştırmamızdaki oranı %75’tir. Katılımcıların çoğunun (%47,7) aylık ortalama gelirleri 9001-11000 TL arasındadır (Tablo 1).

Çizelge 1. Katılımcıların Demografik Profili

		N	%
Cinsiyet	Kadın	169	43,9
	Erkek	216	56,1
Yaş	18-25	80	20,7
	25-35	132	34,2
	35-50	157	40,7
	50 ve üstü	16	4,1
Mesleki Durum	Memur	103	26,75
	Özel Sektör Çalışanı	59	15,32
	Esnaf	91	23,9
	Emekli	42	10,9
	Öğrenci	62	16
	İşsiz	28	7,3
Öğrenim Durumu	İlköğretim	27	7
	Ortaokul	43	11
	Lise	145	38
	Lisans	142	37
	Lisansüstü	28	7
Aylık Ortalama Gelir	7500 TL veya altı	64	17
	7500-9000 TL	70	18
	9001-11000 TL	92	47,7
	11001 ve üstü	100	26

Çizelge 2. Aktif Yerel Siyasetle İlgilenme Durumuna İlişkin İfadeler

1-Belediyenin idari sistem içindeki yeri nedir?	N	%
Merkezi yapıya dâhil bir kamu kurumudur	300	77,9
Merkezi idare dışında özerk bir kamu tüzel kişisidir	51	13,2
Cevapsız	34	8,8
2-Belediyelerin finansman ihtiyaçlarını karşılama şekli nedir?	N	%
Kredi veya hibe kullanımı	34	8,8
Merkezi idare bütçesi	177	45,9
Yurttaşların aktif katkısı	41	10,6
Yerel vergi ve harçlar	68	17,7
Belediye iktisadi teşebbüsleri	65	16,9
3- Daha iyi yerel hizmet alabilmek için yerelde ek vergi alınma yoluna gidilmeli mi?	N	%
Evet	112	29,1
Hayır	273	70,9
4- Yerel sorunlara karşı duyarlı olduğunuzu düşünüyor musunuz?	N	%
Evet	199	51,7
Hayır	98	25,5
Cevapsız	88	22,9
5- Belediye Meclis Toplantılarını Takip Etmiyorsanız Bunun Başlıca Sebebi Nedir?	N	%
İlgi duymuyorum	156	40,5
Sonuç alacağımı düşünmüyorum	58	15,1
Sürece dair bir bilgim yok	87	22,6
Yeterli vaktim yok	84	21,8
6- Sizde belediye idaresi kent planlaması yapım sürecinde halka danışmalı mıdır?	N	%
Evet	345	89,6
Hayır	4	1,0
Cevapsız	36	9,4
7- İlgili belediye idaresinin yerel halkın onaylamadığı bir politikayı sonlandıracağımı düşünüyor musunuz?	N	%
Evet	303	48,7
Hayır	82	21,3
8-İlgili belediyenin onaylamadığınız siyasal kararlarına karşı tepki verme biçiminiz nedir?	N	%
Seçimlerde oy kullanma	72	18,7
Siyasileri ziyaret etme	4	1
Belediyeye iletişim kurma	33	8,6
Yasal yollara başvurma	111	28,8
Protesto eylemlerine katılma	79	20,6
İlgili yerlere yazılı dilekçe verme	86	22,3

Tablo 2’de aktif yerel siyasetle yerel halkın ne derece ilgili olduğuna dair anket soruları yöneltilmiştir. Yerel halkın büyük bir çoğunluğu belediyenin yerel bir kamu tüzel kişisi olmaktan çok, merkezi idarenin taşradaki bir uzantısı olduğunu sanmaktadır (%77,9). Mali

açından belediyenin büyük oranda merkezi idare bütçesinden yerel hizmet finansmanını sağladığı düşünülmektedir (%45,9). Bu nedenle de yerel düzeyde ek vergi alınmasına sıcak bakılmamaktadır (%70,9). Katılımcıların çoğu yerel sorunlara karşı duyarlı bir biçimde hareket ettiğini düşünmektedir, ancak belediye meclis toplantılarını takip etme düzeyi yerel düzeyde oldukça düşüktür. Vatandaşların %40,5'i belediye meclis toplantılarına ilgi duymadığını ifade etmektedir. Kent planlaması sürecinde halka danışılması gerektiğini belirtenlerin oranı %89,6'dır. Bu kentin geleceğine yön vermede yerel düzeyde demokratik bir hak olarak siyasal çoğulculuğun önemsendiğini ortaya koymaktadır. Halkın onaylamadığı bir yerel politikanın geri çekileceğini düşünenlerin oranı %48,7'dir. İlgili belediyenin onaylamadığı siyasal kararlara karşı yerel halk daha çok yasal yollara başvurma (%28,8) veya protesto eylemlerine katılma (%20,6) yolunu tercih etmektedir.

Yerel sorunları ve belediye toplantılarını takip etme durumu esnaf ve emeklilerde diğer mesleki gruplara göre daha yüksektir (%26). Eğitim seviyesi yükseldikçe yerel sorunlara duyarlılık (lise, lisans ve lisansüstü gruplarda %79) artmaktadır. Kent planlamasında halka danışılmasının gerekliliğini belirtenlerin oranı orta gelir düzeyine mensup (7500-11000 arası) kesimde %40'tır. Eğitim seviyesi arttıkça yerel seviyede sunulan kamu hizmetlerine yönelik talep de artmaktadır. Eğitim seviyesi lise ve üstü seviyelerde oran %76'dır. Bu iki tespit "H₁: Katılımcıların mesleki durumları, gelir seviyesi, eğitim düzeyi gibi değişkenlerin yerel siyasal katılım üzerinde etkili olduğu" yönündeki hipotezimizi doğrulamaktadır. İlgili belediyenin onaylanmayan siyasal kararlarına karşı yasal yollara başvurma, protesto eylemlerine katılım, ilgili yerlere dilekçe verme gibi siyasal katılım biçimlerinin memur, öğrenci ve özel sektör çalışanları arasında yaygınlığı dikkat çekmektedir (%49).

Çizelge 3. Belediyeye İnteraktif İletişim, Sivil Toplum Örgütlerine Katılım ve Yerel Siyasetin Başarısı Hakkındaki İfadeler

1- Yerel sorunları ilgili belediyeye aktarma sıklığınız nedir?	N	%
Her zaman	26	6,8
Bazen	162	42,1
Hiç	197	51,2
2-Yerel sorunları ilgili belediyeye aktarmama sebebiniz nedir?	N	%
Başka bir siyasal görüşe sahip olma	85	22,1
Muhatap bulamamak	89	23,1
Çözümü kavuşturulmayacağını düşünme	211	54,8
3-İlgili belediyeye karşılaştığınız sorunları nasıl çözümlüyorsunuz?	N	%
Yöneticilerle kişisel iletişim kurarak	120	31,2
Siyasal partiler aracılığıyla	11	2,9
Dilekçe vererek	87	22,6
Resmi kanalları kullanarak (İdari Dava Açma, CİMER'e başvuru veya Kamu Denetçiliği Kurumu'na Başvuru)	90	23,4
Cevapsız	77	20
4-Meslek odaları veya sendikalar hariç çeşitli sivil toplum örgütleri aracılığıyla gönüllü yerel çalışmalara katılıyor musunuz?	N	%
Her Zaman	34	8,8

Bazen	143	37,1
Hiç	208	54
5- Sizce bir belediyenin başarılı olmasında en büyük faktör nedir?	N	%
Başkanın kişisel yetenek ve karizması	173	44,9
Yerel halkın desteği	118	30,6
Başkanın iktidar parti veya partilerine mensup olması	57	14,8
Bütçe-Personel Yeterliliği ve Uzmanlık	37	9,6

Tablo 3’te vatandaşların belediyeyle iletişimi, sivil toplum örgütlerine katılım yoluyla yerel hizmet sunumuna katkıları, yerel siyasetin başarısında önem ve öncelik verdiği faktörler görülmektedir. Vatandaşların yerel sorunları ilgili belediyeye aktarma konusundaki hassasiyetlerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir (%6,8). Bunda yerel sorunların iletile de herhangi bir çözüme kavuşturulamayacağını düşünenlerin oranının yüksekliğinin (%54,8) etkili olduğu düşünülmektedir. Halka en yakın hizmet sunan yerel birimlerle olan bir iletişim kopukluğu yerel demokrasiyi de zaafa uğratacaktır. Bu sebeple “H₃: Katılımcıların yerel sorunları ilgili belediyeye ileterek rahatlıkla çözümlendiği” yönündeki hipotezimiz de reddedilmiştir. Vatandaşlar daha çok belediyedeki idarecilerle kişisel iletişim kurma veya resmi kanallar aracılığıyla sorunları çözüme kavuşturmayı amaçlamaktadır. Belediye Kanunu ile yerel demokrasi ve katılımın güçlendirilmesi teşvik edilse de, sivil toplum örgütleri aracılığıyla gönüllülük esaslı katılım oranı yetersizdir (%8,8). Bilhassa memur ve özel sektör çalışanları (%38lik oran) sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine zaman ayıramadıkları gerekçesiyle hiç katılmadıklarını beyan etmektedir. Bu durumda “H₂: Katılımcıların sivil toplum örgütleri aracılığıyla yerel siyasal kararları etkileme potansiyelinin yüksek olduğu” yönündeki hipotezimiz reddedilmektedir. Katılımcılar yerel idarenin başarısında ise yerel halkın desteğinden çok, başkanın kişisel yetenek ve karizmasının etkili olduğunu düşünmektedir (%44,9).

SONUÇ

Yerel yönetimler, merkezi idarenin sınırsız otoritesini dengeleyen, idari ve mali açıdan özerk kamu tüzel kişileridir. Demokratik açıdan halkın kendisini en iyi ifade edebildiği, talep ve sorunlarını iletterek beklentilerini açıkça ortaya koyduğu yönetsel bir birim olarak yerel yönetimlerde siyasal katılım aktif ve doğrudan gerçekleşmektedir. Bu durum sürekli kamuoyunun destek, eleştiri, talep ve şikâyetlerine muhatap olan, yerel halkla iç içe konumda bulunan belediyelerde daha fazla geçerlidir. Belediyeler sundukları kamu hizmetleriyle kent sakinlerinin huzuru ve yaşam kalitesi üzerinde etkili olmaktadır. Yerel projelerin başarısı ve/veya başarısızlığı yerel halkın kentsel hizmetlere ve belediye yönetimine olan desteğini doğrudan doğruya etkilemektedir. Bu nedenle siyasal katılımın yoğunluğu ve niteliği belediyelerle yerel halk arasındaki bir anlamda demokratik uzlaşımın da bir göstergesidir.

Niğde Belediyesi örneğinden hareketle yerelde siyasal katılım potansiyelini değerlendirmeye yönelik bu çalışmada yerel halkın siyasal gündemi takip etme ve belirleyici rol alma potansiyelinin yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır. Demokratik, siyasal çoğulculuğu önemseyen bir tavırla hareket edilse de, daha çok gönüllü katılıma odaklı sivil örgütlenmeler

aracılığıyla yerel kamu hizmetlerine katılım istekliliği düşüktür. Vatandaş odaklılık, yerel hizmet öncelikleri hususunda kamuoyunun görüşlerine başvurma siyasi zeminde şeffaflığın ve meşruiyetin teminatıdır. Yerel icraatların standardının daha da yükseltilmesi açısından politik tartışmaların odak noktası topluma hizmet etme düşüncesiyle hareket ederken, yerel çıkarların korunması ve kollanması olmalıdır. Bu durumda aktif bir siyasal katılım potansiyeli, yerel hesap verebilirliğin ve kamuoyu denetiminin de bir gereğidir. Siyasal katılımın yetersiz olduğu toplumlarda demokratik süreçler sağlıklı biçimde işletilemediği için tek yanlı kararlar alınmaktadır ve yerel özerklik ortadan kalkmaktadır. Böyle durumlarda yerel seçimler de idarenin başarısı veya başarısızlığını değerlendirmekten oldukça uzaktır. Seçim dışındaki katılım yollarının kapalı olması demokratik gerçekliklerle uyumsuzdur. Sivil toplumun, baskı gruplarının, sendikaların, medyanın ve diğer örgütlenmelerin varlığı ve argümanlarının dinlenerek siyasi açıdan karşılık bulması vatandaşın siyasal bir özne olarak dikkate alındığını ve haklarına saygı duyulduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Aydın A. (2019). Siyasal Katılım Araçları Üzerinden Merkezi ve Yerel Düzeydeki Katılımın İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 10 (2): 395-403.
- Aydın, A. (2019). Olumlu ve Olumsuz Manası ile Siyasal Katılım Türlerinin İncelenmesi. OPUS International Journal of Society Researches, 10 (17): 2119-2138.
- Aygün, M., Kömürcüoğlu, M. (2023). Yerel yönetimler ve siyasal katılım: İstanbul Beyaz Masa örneği. Tesam Akademi Dergisi, 10 (1): 93-125.
- Demir, K. A. (2018). Merkezîyetçilik Anlayışının Yerel Düzeyde Siyasal Katılıma Etkileri Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 13(3): 205-218.
- Divanoğlu, S. U. (2017). Siyasal iletişim sürecinin belirleyicileri. The Journal of Academic Social Science Studies, 62: 399-415.
- Dursun, D. (2022). Siyaset Bilimi, 11. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Eriş, V., Akıncı, A. (2019). 21. Yüzyıl Demokrasilerinde Siyasal Katılım: Türkiye Örneği. Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (2): 35-55.
- Eryiğit, H. B. (2018). Yerel Yönetimlerde Seçim, Temsil ve Meşruiyet Sorunlarına İlişkin Çözüm Önerileri. (Edt. Ateş, H., Çöpoğlu, M., Bıyıkoglu, M.). Yeni Sistemde Yerel Yönetimler, Ankara: Savaş Yayınevi, 77-111.
- Erkal, H. (2006). Yerel Yönetimlerde Yönetime Katılım. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kalaycıoğlu, E., Sarıbay, A. Y. (2000). "İlkokul Çocuklarının Parti Tutmasını Belirleyen Etkenler". Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme (Edt. Kaleaycıoğlu, E., Sarıbay, A. Y.), İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları, 413-423.

Karaoğlu M. (2009). Siyasal Katılım ve Demokrasi Teorileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Nalçaoğlu, H. (1990). Elektronik Ortamı Aktif/pasif İzleme Sorunu: Toplumsal Sistem-Toplumsal Eylem İkilemi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Önder, Ö. (2013). Yerelleşme ve Yerel Demokrasinin Güçlendirilmesi Bağlamında Yerel Katılım. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9 (18): 311-326.

Özgül, M. H. (2019). Sosyoekonomik Faktörlerin Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılımda Davranışı Üzerine Etkisi: Beşiktaş ve Sultanbeyli Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sağıt, D. (2016). Yerel Yönetimlerde Kadının Siyasal Katılımı: İzmir İli Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Usta, Ç. G. (2018). “Yerelleşme ve Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi Stratejileri”. (Edt. Ateş, H., Çöpoğlu, M., Bıyikoğlu, M.). Yeni Sistemde Yerel Yönetimler, Ankara: Savaş Yayınevi, 263-281.

Yılmaz V., Telsaç C. (2021). Yerel Yönetimler ve Katılım. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (40): 235-254.

HERZBERG'İN ÇİFT FAKTÖR KURAMINA GÖRE İŞ TATMİNİNİN BELİRLENMESİ: NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Demokaan DEMİREL*, Cihad OKYAY**

*Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. ORCID No: 0000-0001-5454-9507.

** Kamu Yönetimi Uzmanı, ORCID ID: 0009-0009-4567-4790.

ÖZET

İş tatmini bireyler ve örgütler açısından önemli bir kavramdır. Bireylerin başarısı ve verimliliği, örgütlerin kârlılığı doğrudan doğruya iş tatminiyle bağlantılıdır. Herzberg'in Çift faktör teorisi, iş tatmininin iki temel faktörden kaynaklandığını öne sürmektedir. Teori, iş tatminini belirleyen hijyen faktörleri ve motive edici faktörleri vurgular. Hijyen faktörleri, çalışma koşulları gibi unsurlarla iş tatminini için asgari standartları sağlarken, motive edici faktörler ise işin içeriği ve başarı gibi unsurlarla iş tatminini artırır.

Bu çalışmanın amacı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi kapsamında Herzberg'in çift faktör kuramına göre akademik personelin iş tatminine yönelik eğilimlerini belirlemektir. Araştırmanın metodolojisi, betimsel ve karşılaştırmalı bir yöntemle dayanmaktadır. Örneklem yöntemi olarak basit tesadüfi örneklem metodu kullanılmış ve 300 kişiye anket uygulanmıştır. Anket, farklı fakülte ve meslek yüksekokullarında çalışan akademik personele yönelik 39 sorudan oluşmaktadır. Ankette, demografik özelliklerle ilgili 5 soru, hijyen faktörleriyle ilgili 19 soru ve motive edici faktörlerle ilgili 15 soru bulunmaktadır. Anket formundaki ifadeler beşli likert ölçeğine göre derecelendirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 24 programıyla frekans ve yüzde şeklinde analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulguları, örneklemin yapısal özelliklerini ve motive edici faktörlerle hijyen faktörlerine ilişkin ifadeleri içermektedir. Bulgular, akademik personelin iş tatminini etkileyen faktörleri ortaya koymaktadır. Örneğin, akademik personelin karar alma özgürlüğü ve uluslararası faaliyetlere katılım konusunda olumlu düşünceleri olduğu görülmektedir, ancak günlük işlerin rutin olduğunu düşünen katılımcılar mevcuttur ve terfi sürecinden duyulan hoşnutsuzluk gibi bazı olumsuzluklar da bulunmaktadır.

Araştırmada belirlenen hipotezlere göre, cinsiyet, yaş, medeni hal gibi değişkenler göre katılımcıların iş tatmininde hijyen ve motive edici faktörler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Gelir durumu ve çalışılan pozisyonun da iş tatmini üzerinde etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Tatmini, Herzberg, Çift Faktör Kuramı, Motive Edici Faktörler, Hijyen Faktörler.

GİRİŞ

İş tatmini, çalışanların işlerinden duydukları memnuniyet, mutluluk ve hoşnutluk hislerini ifade eden bir kavramdır (Divanoğlu ve Usta, 2017: 110). Bu kavram, bireylerin iş deneyimlerini, çalışma koşullarını, ücreti, terfi olanaklarını, iş arkadaşlarıyla ilişkileri ve yönetim desteğini ne ölçüde olumlu ve/veya olumsuz değerlendirdiklerini yansıtır. İş tatmini, çalışanların beklentilerinin iş ortamında karşılanmasına bağlı olarak şekillenir ve bir dizi faktörden etkilenir. Çalışma koşulları, ücret, iş güvenliği, iş yükü ve denge, iş arkadaşları ve liderlik, kariyer gelişimi ve ilerleme fırsatları, özerklik ve katılım, tanınma ve takdir, şirket kültürü gibi faktörler iş tatmini üzerinde önemli etkilere sahiptir (Tekne ve Güney, 2019: 147). İş tatmini, çalışanların performansı, işe olan bağlılığı ve motivasyonu üzerinde derin etkileri olan önemli bir faktördür ve işverenlerin çalışanların iş tatmini düzeyini artırmak için çeşitli stratejiler geliştirmesi büyük önem taşır.

Çift faktör teorisi, iş tatmini ve motivasyonun iki ayrı boyutunu vurgulayan bir yaklaşımdır (Büyükgöz, 2008: 40). Teoriye göre, iş tatmini ve motivasyonu arttıran faktörler motivasyon faktörleri olarak adlandırılırken, iş tatminini düşüren faktörler ise hijyen faktörleri olarak adlandırılır. İş tatmini ve motivasyon arasında pozitif bir ilişki olduğu düşünülürken, hijyen faktörlerinin varlığı iş tatminini artırmaz, ancak yokluğu iş tatminini ve dolayısıyla bireysel motivasyonu azaltabilir.

Motivasyon faktörleri, çalışanların işlerini ilgiyle yapmalarını, başarı elde etmelerini, sorumluluk almalarını ve kendilerini geliştirmelerini sağlayan içsel faktörlerdir (Büyükgöz, 2008: 41). Bu faktörler, çalışanların işlerindeki başarılarından dolayı duydukları memnuniyeti ve tatmini artırır. Örneğin, işin kendisi, işin zorluk seviyesi, sorumluluk, tanınma ve terfi olanakları motivasyon faktörlerine örnek olarak verilebilir. Hijyen faktörleri ise çalışma koşullarıyla ilgili daha çok dışsal faktörleri ifade eder (Büyükgöz, 2008: 41). Bu faktörler, çalışanların iş yerinde var olması gereken temel beklentilerini karşılamazsa iş tatmini düşer. Örneğin, ücret, iş güvenliği, çalışma koşulları, yönetim ilişkileri ve sosyal ilişkiler hijyen faktörlerine örnek olarak verilebilir. Hijyen faktörleri memnuniyetsizliğe yol açabilir, ancak tek başlarına iş tatminini sağlamazlar.

Herzberg'in çift faktör teorisi, iş tatmini ve motivasyonun farklı kaynaklardan kaynaklandığını ve her birinin farklı sonuçlara yol açtığını savunur (Çelemlı, 2017: 38). Teori, kurum çalışanlarının iş tatminini artırmak için hem motivasyon faktörlerine odaklanmaları gerektiğini, hem de hijyen faktörlerini sağlamaları gerektiğini vurgular. Sadece hijyen faktörlerini iyileştirmek iş tatminini arttırmaz; ancak motivasyon faktörlerine odaklanmadan da yeterli bir iş tatmini sağlanamaz.

Bu çalışmada öncelikle iş tatmininin kavramsal çerçevesi çizilmiş ve çift faktör teorisi üzerine literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Çift faktörün, motivasyon ve hijyen unsurları açıklandıktan sonra alan araştırmasına verilerine geçilmiştir. Alan araştırması, Niğde Üniversitesi personeli genelinde anket yöntemiyle yapılmıştır. Anket verileri analiz edilerek personelin iş tatminine yönelik eğilimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1. İŞ TATMİNİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

İş tatmini, bireylerin çalıştıkları işleriyle ilgili duydukları memnuniyet, mutluluk ve hoşnutluk hislerini ifade eder. Bu kavram, çalışanların işlerini ne ölçüde olumlu veya olumsuz değerlendirdiklerini yansıtır. İş tatmini, çalışanların beklentilerinin iş ortamında karşılanmasına bağlı olarak şekillenir ve bir dizi faktörden etkilenebilir (Bilgiç, 2017: 44-45). Bu faktörler arasında çalışma koşulları, ücret, terfi olanakları, iş arkadaşlarıyla ilişkiler ve yönetim desteği gibi unsurlar yer alır. İş tatmini üzerinde etkili olan bazı önemli faktörler şunlardır (Topal ve Şahin, 2017: 31-33; Karaman ve Altunoğlu, 2007: 111-113; Ayık, 2022: 37-50):

Çalışma Koşulları: Çalışanların işyerindeki fiziksel ve psikolojik koşulları iş tatmini üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, rahat bir çalışma ortamı, uygun ısıtma ve havalandırma, gürültü seviyesinin kontrol altında olması gibi faktörler çalışanların tatmin düzeyini artırabilir. Psikolojik açıdan da yetki devri, çalışanlara saygı, katılımcılık, rotasyon, iş genişletme ve iş zenginleştirme gibi iş tasarım tekniklerinin kullanımı tatmini artırabilir.

Ücret ve Ödüllendirme: Çalışanların ücret ve ödüllendirme sistemlerinden tatmin olmaları iş tatminini etkiler. Adil bir ücret sistemi, çalışanların işlerine değer verdiklerini hissetmelerini sağlar. Performansın adil bir şekilde değerlendirildiği, mükâfatlandırıldığı bir sistemin olması da motivasyonu ve iş tatminini artırır.

İş Güvenliği: İş güvenliği, çalışanların işleri sırasında fiziksel zarar görmeme ve kendilerini risk altında hissetmeme konularında endişe taşımamalarını sağlar. İş güvenliğinin sağlanması ve çalışanların bu konuda güven duymaları iş tatminini olumlu yönde etkiler.

İş Yükü ve Denge: Çalışanların iş yükü ve iş-yaşam dengesi iş tatmini üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Aşırı yoğun çalışma temposu, sürekli olarak fazla çalışma gerektirmek veya iş-yaşam dengesini sağlamada zorluklar yaratmak, uzun ve yorucu gece vardiyası koşullarında çalışma çalışanların iş tatminini azaltabilir. Bu nedenle, iş yükünün adil bir şekilde dağıtılması ve çalışanların iş-yaşam dengesini sağlamalarına destek verilmesi önemlidir. Çalışana iş yeri dışında özel yaşamında da destek olan, paket tatil programları, hukuki danışmanlık gibi hizmetler sunan kurumlar daha fazla verimlilik sağlar.

İş Arkadaşları ve Liderlik: İyi bir çalışma ortamı, olumlu iş ilişkileri ve etkili liderlik iş tatminini artırır. İş arkadaşlarıyla iyi iletişim, işbirliği ve destek, çalışanların motivasyonunu ve memnuniyetini artırır. Aynı şekilde, etkili liderlik, çalışanların yönlendirilmesi, desteklenmesi, motive edilmesiyle yakından ilişkilidir ve iş tatmini üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

Kariyer Gelişimi ve İlerleme Fırsatları: Çalışanlar, kariyerlerinde ilerleme fırsatlarına sahip olmak isterler. İşverenlerin çalışanların gelişimini desteklemesi, eğitim ve yükselme fırsatları sunması, çalışanların iş tatminini artırır. İşlerinde ilerleme potansiyeli olduğunu gören çalışanların, motivasyonu ve işe bağlılığı artar.

Özerklik ve Katılım: Çalışanların işlerinde özerk ve karar verme yetkisine sahip olmaları iş tatminini artırır. İşverenlerin çalışanların fikirlerine ve görüşlerine değer vermesi,

onları iş süreçlerine katılması için teşvik etmesi, çalışanların kendilerini önemli hissetmelerini sağlar. Özerklik, çalışanların öz denetimini sağlayabilme yeteneğine sahip oldukları düşüncesine dayanır. Karar verme yeteneğini arttırarak sorumluluk bilincinin pekişmesine ve dolayısıyla da yönetsel kapasitenin gelişimine katkıda bulunur.

Tanınma ve Takdir: Çalışanların başarılarının tanınması ve takdir edilmesi, iş tatminini artırır. İşverenlerin çalışanlarına olumlu geri bildirim vermesi, başarılarını kutlaması ve takdir etmesi motivasyonu, işten ve işyerinden duyulan memnuniyeti artırır.

Örgüt Kültürü: İşyerindeki kültür, değerler ve normlar, iş tatmini üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Olumlu bir örgüt kültürü, çalışanların kendilerini işyerine bağlı hissetmelerini ve aidiyet duygusu geliştirmelerini sağlar. Örgüt kültürü, yöneticiler ve çalışanlar tarafından paylaşılan ortak değerleri ifade ettiğinden hedef ve amaçlara ulaşmada da standart uygulamaları teşvik ederek başarı sağlar.

Bu faktörler, iş tatmini üzerindeki etkilerini farklı şekillerde gösterebilir ve her çalışan için de farklılık gösterebilir. İşverenlerin bu faktörleri dikkate alarak çalışma ortamını iyileştirmeye ve çalışanların iş tatmini düzeyini arttırmaya yönelik çaba göstermesi önemlidir.

İş tatmini, bir çalışanın iş deneyimiyle ilgili duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkilerini ifade eden bir kavramdır. Bu kavram, çalışanların işlerinden ne kadar memnun olduklarını ve iş deneyimlerini nasıl değerlendirdiklerini yansıtır. Çalışanların iş ortamında yaşadıkları deneyimler, iş beklentilerinin karşılanması, çalışma koşulları, ücret, terfi olanakları, iş arkadaşlarıyla ilişkiler ve yönetim desteği gibi faktörlerden tatmin düzeyini etkiler. Bu sebeple literatürde iş tatmini, insan kaynakları yönetimi ve iş psikolojisi gibi disiplinlerde yoğun bir şekilde araştırılmıştır. Çalışanların iş tatmini düzeyi, bir organizasyonun başarısı, çalışan performansı, bağlılık ve işten ayrılma niyeti gibi faktörlerle yakından ilişkilendirilmektedir (Karaman ve Altunoğlu, 2007: 118-119). İş tatmini, çeşitli teorik yaklaşımlarla incelenmiştir. Bu teoriler, iş tatmini kavramını açıklamak ve tatminin nasıl gerçekleştiğini anlamak için farklı perspektifler sunar. İş tatmini üzerine yapılan araştırmalar, genellikle aşağıdaki teorik yaklaşımlardan biri veya birkaçını kullanmaktadır (Anderson, Ones vd., 2001):

- **Değer Teorisi:** Bu teori, çalışanların iş tatmini düzeylerinin, işlerinin kendileriyle olan değer uyumunu ve beklentilerini ne ölçüde karşıladığını yansıttığını savunur.
- **Eşitlik Teorisi:** Teoriye göre, çalışanlar işleriyle ilgili önem verdikleri değerleri göz önünde bulundurarak iş tatmini düzeylerini belirlerler.
- **Karşılaştırma Teorisi:** Bu teoriye göre, çalışanlar iş tatmini düzeylerini işleriyle ilgili algıladıkları karşılaştırmalarla belirlerler. İş tatmini, çalışanların işlerini diğer alternatiflerle karşılaştırdıkları ve bu karşılaştırmalar sonucunda memnuniyet veya memnuniyetsizlik yaşadıkları süreçlerin bir sonucudur.
- **Sosyal Değişim Teorisi:** Bu teori, iş tatmini düzeyinin sosyal çevreyle olan ilişkilerin sonucunda oluştuğunu vurgular. Çalışanların iş arkadaşlarıyla ilişkileri, liderlik tarzı ve organizasyonel destek gibi faktörler iş tatmini üzerinde etkili olabilir.

- **Adalet Teorisi:** Adalet teorisi, çalışanların iş tatmini düzeylerini adalet algılarına dayandırır. Bu teoriye göre; çalışanlar işlerinde adaletin sağlandığını düşündüklerinde iş tatmini artar. Adaletin farklı boyutları arasında dağıtıcı adalet (hakça paylaşım), prosedürel adalet (hakça süreçler) ve etkileşimsel adalet (hakça davranışlar) yer alır.
- **Psikolojik Sözleşme Teorisi:** Psikolojik sözleşme teorisi, çalışanların iş tatmini düzeyini, işverenle olan psikolojik sözleşmelerine dayandırır. Bu teoriye göre, işverenin çalışanlarına verdikleri taahhütler ve çalışanların beklentileri arasındaki karşılıklı uyum iş tatmini düzeyini etkiler.
- **İş Zenginleştirme Teorisi:** İş zenginleştirme teorisi, iş tatminini artırmak için işlerin daha anlamlı, zorlayıcı ve tatmin edici hale getirilmesini vurgular. İşlerde daha fazla sorumluluk, özerklik, yetki ve fırsatlar sunularak çalışanların iş tatmini artırılabilir.
- **Kaynak Teorisi:** Kaynak teorisi, çalışanların iş tatmini düzeyini, iş kaynaklarına erişimleri ve bu kaynakların yeterliliği ile açıklar. İş tatmini, çalışanların işteki kaynaklara sahip olmaları ve bu kaynakları etkin bir şekilde kullanabilmeleriyle doğrudan ilişkilidir.

İş tatmini, çalışanların performansı, işe olan bağlılığı, motivasyonu ve işten ayrılma niyeti gibi bir dizi sonuç üzerinde önemli etkileri olan bir kavramdır. İşverenler, çalışanların iş tatminini arttırmak için çalışma koşullarını iyileştirmek, adil ücret politikaları uygulamak, terfi olanakları sağlamak, iyi bir liderlik sergilemek ve çalışanların sosyal ilişkilerini desteklemek gibi stratejiler kullanabilirler (Baykal ve Koçak, 2018: 96-97). Çalışanların işlerinden duydukları memnuniyet bireysel verimlilik kadar, kurumsal başarı üzerinde de etkilidir. İş tatmini üzerine yapılan araştırmalar, kamu yönetiminde ve özel sektörde insan kaynaklarına yönelik daha iyi politikalar ve uygulamalar geliştirmek için önemli bir temel oluşturur.

2. HERZBERG'İN ÇİFT FAKTÖR TEORİSİ

İş tatmini alanındaki araştırmaların çeşitliliği, iş tatmininin karmaşıklığını ve çok boyutlu doğasını yansıtır. Farklı teorik yaklaşımlar, iş tatmini kavramını daha kapsamlı bir şekilde anlamamıza ve iş yerlerinde çalışan memnuniyetini artırmak için daha etkili stratejiler geliştirmemize yardımcı olur. Herzberg tarafından 1959'da geliştirilen çift faktör teorisi de bunlardan biridir. Çalışanların iş tatmini ve motivasyonu, kurumların başarısı açısından önemli bir faktördür. Bu nedenle, kurumların amaç ve hedeflerine erişebilmeleri, çalışanlarını etkili bir şekilde yönetmeleri ve motive etmeleri için iş tatmini ve motivasyonun temel belirleyicilerini anlamaları gerekmektedir. Çift faktör teorisi, bu kapsamda önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır (Çelimli, 2017: 34). Bu teori, insanların iş tatmininin iki ayrı faktör tarafından etkilendiğini öne sürer: Motivasyon faktörleri ve hijyen faktörleri. Motivasyon faktörleri, işin doğasından kaynaklanan içsel faktörlerdir ve çalışanların işlerine duydukları ilgi, başarı, ün, takdir edilme, sorumluluk alma ve terfi olanaklarının sunulması gibi faktörleri içerir. Hijyen faktörleri, ise işin dışsal koşullarından kaynaklanan faktörlerdir ve çalışanların maaş, iş güvenliği, iş arkadaşlarıyla ilişkileri ve yönetimin örgüt çalışanlarına yaklaşım tarzı gibi faktörleri içerir.

Herzberg'e göre, motivasyon faktörleri çalışanların iş tatminini artırırken, hijyen faktörleri iş tatminini doğrudan etkilemez, ancak iş tatminsizliği durumunda ortaya çıkar (Coşgun, 2019: 23-24). Yani, hijyen faktörlerinin yokluğu iş tatminini düşürebilir, ancak varlığı tek başına iş tatminini artırmaz. Örneğin, yüksek bir maaş motivasyon faktörü olabilir, ancak düşük bir maaş iş tatminsizliği yaratır. Hijyen faktörler bir anlamda kamu veya özel sektördeki bir kurumun çalışanlara sunmuş olduğu olanakların potansiyelini yansıtır. Hijyen faktörlerin motive edici faktörler üzerinde dolaylı etkileri vardır, hijyen faktörlerin varlığı güçlü bir motivasyonun da temel kaynağıdır. Çift faktör teorisi, iş tatmininin çalışanların performansı, işten ayrılma niyeti ve genel yaşam tatmini üzerinde önemli bir etkisi olduğunu öne sürer (Ateş vd., 2012: 149-150). İş tatmini yüksek olan çalışanlar, genellikle daha yüksek performans sergilerler, daha az işten ayrılma niyetine sahiplerdir ve diğer çalışanlara oranla daha huzurlu bir yaşam sürerler.

2.1. Motive Edici Faktörler

Motive edici faktörler iş tatminini arttıran unsurlardır ve çalışanların işlerine daha fazla yoğunlaşmalarını sağlamaktadır. Örneğin, çalışanlara sorumluluk verilmesi veya önemli kararların alınmasında özerklik sağlanması, motivasyon faktörleri olarak kabul edilir. Bu faktörler, çalışanların kendilerini değerli hissetmelerini ve işlerine daha bağlı olmalarını sağlar. Kurumların çalışanları motive etmek ve iş tatminini artırmak için motivasyon faktörlerini anlamaları ve etkili bir şekilde uygulamaları önemlidir. Motivasyon faktörleri kısaca; kurum çalışanlarına popülerlik sağlayacak işler, kariyer fırsatlarının sunulması, performans artışlarının ödüllendirilmesi, kurumsal bağlılığın artırılması gibi seçeneklerden ibarettir (Coşgun, 2019: 40).

Mevcut işlerin rutinlikten uzaklaştırılarak ilgi çekici hale getirilmesi motivasyon faktörlerinden biridir. Çalışanlar, işlerini ilginç ve anlamlı bulduklarında motivasyonları artar ve işe bağlılık gösterirler. İş tasarımı gibi tekniklerden yararlanarak çalışanların yeteneklerini kullanmaları, kendilerini geliştirmeleri ve yeni şeyler öğrenerek farklı deneyimler yaşamaları sağlanır. Çalışanların sorumluluklarının artırılması, karar alma süreçlerine katılımı, herkesin kendi işini yönetmesini ve kendi hedeflerini belirlemelerini sağlar. Sorumlu bireyler, kendilerini değerli hisseder, başarılı ve başarısız olduğu alanları tespit eder (Gökçe vd., 2010: 237-238).

Çalışanlar, başarılı olduklarında ve başarıları takdir edildiğinde daha fazla motive olurlar. Başarı ve tanınma, özgüveni artırır, çalışanlar kendilerini değerli hissederler ve performansları yükselir. Çalışanların kişisel ve profesyonel gelişimlerini desteklemek, motivasyon faktörlerinden bir diğeridir. Kurumlar, çalışanların yeteneklerini geliştirebilecekleri eğitim ve gelişim fırsatları sunarak motivasyonlarını arttırabilirler. Çalışanların kurumsal değerlere ve amaçlara uyum sağlaması, misyon ve vizyonu benimsemesi, motivasyon faktörlerini etkiler. Başarılı kurumlar işini özümseyen, standart hedeflerin dışına çıkarak yaratıcılık potansiyelini kullanma becerisine ivme kazandıran personel politikalarını benimser (Coşgun, 2019: 40).

2.2.Hijyen Faktörleri

Hijyen faktörler iş tatminsizliğine neden olan unsurlardır ve çalışanların motivasyonunu doğrudan etkilemezler. Bu faktörlerin eksikliği, çalışanların iş tatminsizliği yaşamalarına neden olabilir ve dolayısıyla performanslarını düşürebilir. Örneğin, çalışanlar düşük bir maaş, kötü çalışma koşulları, otoriter veya ilgisiz bir yönetim nedeniyle tatminsizlik yaşayabilirler. Hijyen faktörleri, çalışanların iş tatminsizliğine yol açabilen ve kurumun çalışma koşullarıyla ilişkili olan dışsal faktörlerdir. Bu faktörler, çalışanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için gereklidir ve varlıkları çalışanların iş tatminsizliği yaşamamasını sağlar. Bunlar bir nevi her kurumda olmazsa olmaz sayılan asgari standartlar olarak motivasyonun temel altyapısını hazırlar. Kurumların çalışanları tatmin etmek için hem motivasyon faktörlerine hem de hijyen faktörlerine dikkat etmeleri önemlidir. Hijyen faktörleri arasında; maaş ve yan haklar, çalışma koşulları, iş güvenliği, işyeri arkadaşları ve işyeri ilişkileri, yönetim tarzı ve kurumsal politikalar yer alabilir (Çelemler, 2017: 49-56).

Maaş, çalışanlar için temel bir hijyen faktörüdür. Yeterli bir maaşın olmaması veya adil olmayan bir maaş dağılımı, çalışanların iş tatminsizliği yaşamalarına neden olabilir. Yan haklar da önemlidir. Örneğin, sağlık sigortası, emeklilik planı, yıllık izin gibi yan haklar, çalışanların iş tatminini etkileyen faktörlerdir. Çalışma ortamı, fiziksel ve psikolojik açıdan uygun olmalıdır. Temiz ve güvenli bir iş ortamı sağlanmalı, aydınlatma, ısıtma gibi problemler yaşanmamalı, çalışanların sağlık ve güvenliği ön planda tutulmalıdır. Kurumlar, çalışanlara iş güvenliği eğitimleri sunmalı, tehlikeli durumları rapor etmeleri için bir mekanizma oluşturmalı ve iş güvenliği standartlarına uygunluğu sağlamalıdır. Ayrıca, çalışanların gereksinimlerini karşılayacak ergonomik ekipmanlar ve teknolojik araçlar da hijyen faktörlerindedir (Sağlam, 2007: 53).

İyi işyeri ilişkileri, çalışanlar için önemli bir hijyen faktörüdür. Olumlu bir çalışma ortamı ve iyi ilişkiler, çalışanların iş tatminini artırırken, olumsuz ilişkiler ve çatışmalar, kurum içi gruplaşmalar, mobbing (psikolojik yıldırma) iş tatminsizliğine yol açabilir. Bu nedenle, kurumlar takım çalışmasını teşvik etmeli, kurumsal iletişimi desteklemeli ve olumlu bir işyeri kültürü oluşturmalıdır. İyi bir yönetim tarzı, çalışanların iş tatminini etkileyen bir faktördür. Adaletli ve açık iletişim, çalışanların motivasyonunu ve iş tatminini artırır. Ayrıca, kurumun politikaları da çalışanların tatminini etkiler. Örneğin, performans değerlendirme süreçleri, terfi politikaları ve çalışma saatleri gibi faktörler, çalışanların iş tatminini doğrudan etkileyebilir (Gökçe vd., 2010: 238).

Çift faktör teorisi, motive edici faktörlerin çalışanların motivasyonunu arttırdığını önerir (Öztürk ve Şahbudak, 2015: 495). Bu faktörler, çalışanların işlerine duydukları ilgi, kendini gerçekleştirme ihtiyacı, başarı, tanınma ve terfi gibi içsel ödüllerden kaynaklanır. Motive edici faktörler, çalışanların yüksek bir performans sergilemelerine ve işlerinde gayret göstermelerine olanak sağlar. Motive edici faktörlerin de tek başına yeterli olmadığına dikkat edilmelidir. Çalışanların motivasyonlarını artırmak için hijyen faktörlerinin de yerinde olması gerekmektedir. Motive edici faktörler ve hijyen faktörler karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi ve etkileşim içindedir.

Çift faktör teorisi, iş tatmini ve motivasyonun anlaşılmasında önemli bir teorik çerçeve sunar. Motive edici faktörler ve hijyen faktörler arasındaki ayrımı vurgular ve bu faktörlerin iş tatmini ve motivasyon üzerindeki etkilerini açıklar. Kurumlar, bu teoriyi uygulamaya aktararak çalışanlarını etkili bir şekilde yönetebilir, iş tatminini artırabilir ve motivasyonu destekleyebilir. Bu da çalışan performansını ve kurumsal başarıyı olumlu yönde etkiler.

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Herzberg'in çift faktör kuramına göre akademik personelin iş tatminine yönelik eğilimleri belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde çeşitli fakülte ve meslek yüksekokullarında istihdam edilen akademik personele demografik özelliklere ilişkin 5, hijyen faktörlerle ilgili 19, motive edici faktörlerle ilgili 15 olmak üzere toplamda 39 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Akademik personelin iş tatminine ulaşmada hijyen faktörlerle motive edici faktörlere ilişkin düşünceleri analiz edilmiş, anket sonuçları frekans ve yüzdeler dağılımına göre değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Frekans dağılımları çizelgelerde parantez içinde belirtilmektedir. Çalışma, betimsel ve karşılaştırmalı bir yöntemle dayanmaktadır. Basit tesadüfi örneklem yöntemi benimsenmiştir. Araştırma evreninin yaklaşık 862 kişi olduğu görülmektedir. Örneklem olarak alınan 300 kişiye anket formu uygulanmıştır. Anket formunda yer alan ifadeler beşli likert ölçeğine göre derecelendirilmiştir. Buna göre, "1" "Kesinlikle Katılmıyorum", "5" "Kesinlikle Katılıyorum" şeklindedir. Cevaplama açısından geçerliliği kabul edilen 262 anket formu değerlendirmeye alınarak sonuçlar frekans ve yüzdeler dağılımı şeklinde SPSS programıyla (%95 güven aralığı ve %5'lik hata payı gözetilerek) analiz edilmiştir. Örneklem araştırma evreninin %30'unu temsil etmektedir. Araştırma kapsamında şu hipotezler geliştirilmiştir:

H₁: Cinsiyet, yaş, medeni hal gibi değişkenlere göre katılımcıların iş tatmininde önemsendiği hijyen ve motive edici faktörler arasında farklılık vardır.

H₂: Gelir durumuna göre katılımcıların iş tatmini açısından hijyen ve motive edici faktörleri seçme eğilimleri arasında farklılık vardır.

H₃: Çalışanların kurum içinde buldukları pozisyona bağlı olarak iş tatmininin sağlanması açısından hijyen ve motive edici faktörler arasında farklılık vardır.

Bulgular

Araştırma bulguları, örneklemin yapısal özellikleri, motive edici faktörler ile hijyen faktörlere ilişkin ifadeler tasnif edilerek özet halinde sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

Örneklemin Yapısı

Araştırmaya katılan akademik personelin demografik verilerine ilişkin frekans ve yüzdeler oranlar Çizelge 1'de yer almaktadır. Araştırmaya katılanların %60'ı erkektir. Katılımcıların çoğu 46 yaş ve üstündedir (%43). Katılımcıların %59'u Araştırma Görevlisi ve Dr. Öğr. Üyesi kadrolarında istihdam edilmektedir, %55'i 20000-30000₺ arası bir gelir elde ettiğini beyan etmektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Akademik Personelin Demografik Bilgileri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	104	40
	Erkek	158	60
Yaş	24-35	63	24
	36-45	86	33
	46 ve üstü	113	43
Medeni Hal	Evli	175	67
	Bekâr	87	33
Aylık Gelir	10.000-20.000 ₺	103	39
	20.000-30.000 ₺	144	55
	30.000 ve üstü	15	6
Çalışılan Pozisyon	Prof. Dr.	26	10
	Doç. Dr.	44	17
	Dr. Öğr. Üyesi	93	35
	Öğr. Gör.	36	14
	Arş. Gör.	63	24

Hipotezlerin test edilmesinden önce ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. Cronbach α güvenilirlik katsayısına göre yapılan analiz sonucunda ölçeğin genel güvenilirlik düzeyi 0,82 olarak ölçülmüştür. Bu da yapılan araştırma sonuçlarının geçerliliğini arttırmaktadır.

Motive Edici Faktörlere İlişkin İfadeler

Çizelge 2’de yer alan iş tatmininin motive edici faktörlere göre nasıl gerçekleştiğiyle ilgili sorular incelendiğinde, akademik personelin mesleğin bireysel yetkinliklerini taşıdığı inancına sahip olduğu görülmektedir. Akademik personel yürüttüğü işlerle ilgili kararları tek başına alabilme serbestisine sahiptir (%50). Tek başına karar alabilme serbestisi motivasyonu artırıcı bir etkiye sahip olduğu gibi, çalışanların sorumluluk duygusuyla hareket etmelerini sağlayarak yönetsel kapasitenin gelişmesine olumlu katkı yapmaktadır. Kurumsal düzeyde uluslararası akademik faaliyetlere katılım teşvik edilmektedir (%70). Akademik personel uzmanlık alanıyla ilgili bilgilerini sürekli güncelleme eğilimindedir (%67). Başarının temel bir motivasyon aracı olduğu görülmektedir (%60). Göreve bağlılık, yapılan işten hoşnut olma, işe önem ve öncelik verme gibi hususlarda motivasyon yüksektir. Akademisyenliğin mesleki açıdan ulusal ve uluslararası çevrede tanınma ve prestij sağladığı da düşünülmektedir, ancak katılımcıların %51’i yapmakta oldukları günlük işleri rutin bulduklarını ifade etmişlerdir. Terfi sürecinde izlenen akademik prosedürlerden de hoşnutsuzluk vardır (%46).

Çizelge 2. Motive Edici Faktörlere Göre İş Tatmini

Motive Edici Faktörler	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Fikrim Yok (%)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
Yürütmekte olduğum meslek yetenek ve becerilerime uygundur	-	-	-	76 (199)	24 (63)
İşimde bireysel çalışma ve planlama tekniklerini kullanmam mümkündür	5 (13)	33 (86)	18 (47)	16 (42)	28 (74)
İşimde kararlarımı tek başıma alabilme olanağım vardır	11 (29)	22 (58)	17 (45)	29 (75)	21 (55)
Üniversitem ulusal ve uluslararası bilimsel toplantı, sempozyum, çalıştay faaliyetlerine katılımımı teşvik eder	4 (10)	12 (31)	14 (37)	30 (79)	40 (105)
Yürüttüğüm meslekte her gün yeni bilgi edinirim	6 (15)	11 (29)	15 (39)	31 (81)	37 (98)
Ders yükü, idari görevler, danışmanlıklar, sınav görevlerinden arta kalan zaman akademik yayınlarım için yeterlidir.	23 (60)	27 (71)	10 (26)	23 (60)	17 (45)
İşimde her daim başarıyı amaçlarım	12 (31)	18 (47)	10 (26)	34 (89)	26 (69)
İşimi yaparken yüksek bir görev bağlılığı ve haz duyarım	3 (8)	8 (21)	12 (31)	40 (105)	37 (97)
İşime önem ve öncelik veririm	4 (10)	12 (32)	8 (21)	29 (76)	47 (123)
Sürdürdüğüm görevler için birim amirlerim tarafından takdir edilirim	20 (52)	20 (52)	15 (39)	21 (55)	24 (64)
Uzmanı olduğum konularla ilgili görüşlerim alınır	22 (58)	28 (73)	10 (26)	21 (55)	19 (50)
İşime kendi bilgilerimi, yaratıcılığımı yansıtırım	19 (50)	22 (58)	12 (31)	27 (71)	20 (52)
Yürütmekte olduğum işler monoton değildir	23	28	12	19	18

	(60)	(73)	(31)	(50)	(48)
Terfi etmede belirlenen akademik değerlendirme sürecini yerinde buluyorum	20 (52)	26 (68)	17 (45)	21 (55)	16 (42)
Mesleğim ulusal ve uluslararası çevrelerde tanınma ve prestij sağlar	16 (42)	21 (55)	10 (26)	30 (79)	23 (60)

Hijyen Faktörlere İlişkin İfadeler

Çizelge 3'te yer alan hijyen faktörler ise bireysel motivasyonu etkileyen dolaylı faktörler olarak iş performansını ve tatminini etkileyici niteliktedir. Akademik personel kurumsal ilişkilerde güven ve karşılıklı anlayışı benimsemektedir. Kurum içinde iletişim sürecinin sağlıklı işlediği ifade edilmiştir. Bu durum koordinasyonu olumlu etkileyerek, örgütsel çatışmaları azaltır. Sağlıklı bir örgüt iklimi meydana getirir. Görevlerin gereği gibi yürütülüp yürütülmediği de denetlenmektedir. Denetim sürecinin de iyi bir biçimde işlemesi kurumsal amaç ve hedeflere ulaşabilmek için önemlidir. İş analizi, iş tanımı ve iş gerekleri gibi insan kaynakları planlamasına dair bilimsel analizler de yapılmaktadır. Kurum personeline hem kişisel olarak hem de sınıf içi ders anlatımları için gerekli teknik imkânların sunulduğu ifade edilmiştir. Hijyen faktörler açısından kurumsal görev ve sorumlulukların dengeli biçimde dağıtılmadığını belirtenlerin oranı yüksektir (%50). Kurumsal açıdan çalışanların yeterince önemsenmediğini, profesyonel bir yaklaşımın çalışma tarzında hâkim kılınmadığını belirtenler de vardır (%45). Kıdem ve tecrübenin kurumsal işleyişte geri planda kaldığını düşünenlerin oranı da yüksektir (%51). Kurum içi görevlerin icrasında sorumluluk bilinciyle hareket etme, karar alma sürecinde söz sahibi olma, kurumun iş yaşamı dışında çalışanlara sunduğu sosyal faaliyetler gibi hususlarda da sıkıntılar vardır. Alınan maaşın yapılan iş açısından yeterli olduğu düşünülmemektedir (%59). Maaş miktarının iş tanımı açısından yetersiz olduğu, emeklilik sonrası açısından da iyi bir gelecek vaat etmediği yakınılan konular arasındadır. Bu sorunların çözülmesi motivasyonu tetikleyici politikaların yürürlüğe konulabilmesi açısından elzemdir.

Çizelge 3. Hijyen Faktörlere Göre İş Tatmini

Hijyen Faktörler	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Fikrim Yok (%)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
Kurum içi ilişkilerde güven, karşılıklı anlayış önemlidir	17 (45)	19 (50)	13 (34)	29 (76)	22 (57)
Meslektaşlarımla ortak proje ve takım çalışmaları yaparım	18 (47)	24 (63)	16 (42)	22 (58)	20 (52)
Kurumumda görev ve sorumluluklara dair iş yükü dengeli biçimde paylaşılır	23 (60)	27 (71)	14 (37)	19 (50)	17 (44)

Kurum yönetimi çalışanları önemser, profesyonellik kurum içi işleyişte değerlidir	19 (50)	26 (68)	19 (50)	20 (52)	16 (42)
Kurum içi süreçlerin idaresinde kıdem ve tecrübeye önem verilir	27 (71)	24 (63)	16 (42)	18 (47)	15 (39)
İdari işleyişte hiyerarşik ast-üst ilişkisi önemsenir, kural ve kararlar hiyerarşiyi izler	17 (45)	26 (68)	14 (37)	23 (60)	17 (45)
Kurum içinde meslektaşlarıyla sıcak bir iletişimin vardır	12 (31)	19 (50)	8 (21)	36 (94)	25 (66)
Kurum içi görevlerin icrasında sorumluluk bilinci fazladır	22 (58)	28 (73)	12 (31)	23 (60)	15 (40)
Kurumumda görevlerimi gereği gibi yapıp yapmadığımı denetime tabi tutulur	15 (39)	18 (47)	14 (37)	28 (73)	25 (66)
Kurumsal kararlar, iş yapış yöntemlerindeki farklılıklar tarafıma iletilir	18 (47)	27 (71)	13 (34)	23 (60)	19 (50)
Kurumsal karar alma sürecine katılım imkânım vardır	23 (60)	29 (76)	11 (29)	21 (55)	16 (42)
İş analizi, iş tanımı ve iş gereklileri çalışmaları mevcuttur	6 (16)	16 (42)	7 (18)	40 (105)	31 (81)
Kurumumun iş yaşamı dışında sunduğu sosyal faaliyetler vardır	23 (60)	31 (81)	11 (29)	19 (50)	16 (42)
Kurumum işimi yürütmem için gerekli teknolojik araç ve gereçleri kişisel olarak tarafıma sunar	7 (18)	12 (31)	6 (16)	43 (113)	32 (84)
Sınıf içi ders sunumları için projeksiyon gibi teknik imkanlar sağlanır	14 (37)	16 (42)	7 (18)	39 (102)	24 (63)

Maaşım yaptığım iş açısından yeterli bir seviyededir	31 (81)	28 (73)	9 (24)	24 (63)	8 (21)
Maaşım iş tanımına uygundur	23 (60)	30 (73)	6 (16)	23 (60)	18 (47)
Mesleğim emeklilik sonrası için de iyi bir gelecek vaat eder	26 (68)	33 (87)	13 (34)	17 (45)	11 (29)
Kurumsal düzeyde terfi fırsatları tarafıma sunulur	19 (50)	26 (68)	14 (37)	22 (58)	19 (49)

Genel bir değerlendirme yapıldığında, cinsiyete, yaşa ve medeni durum gibi değişkenlere göre hijyen faktörlerle motive edici faktörleri tercih etme eğilimleri farklılaşmaktadır. Kadın katılımcılar hijyen faktörleri daha çok önemserken (%27), erkek katılımcıların %36'sı motive edici faktörler üzerinde durmaktadır. Orta yaş grubu hijyen faktörleri daha çok önemserken (%39), 46 yaş ve üstü grup motive edici faktörlerin iş tatmininde etkisi olduğunu düşünmektedir (%35). Medeni hal açısından evli katılımcıların %49'u motive edici faktörleri iş tatmininde önemserken, bekar katılımcıların %24'ü hijyen faktörlerin iş tatminini arttıracakları kanısındadır. Bu durum “**H₁**: Cinsiyet, yaş, medeni hal gibi değişkenlere göre katılımcıların iş tatmininde önemsedikleri hijyen ve motive edici faktörler arasında farklılık vardır” şeklindeki hipotezimizi doğrulayıcı niteliktedir.

Öğretim üyesi pozisyonunda çalışan akademik personel işini daha büyük bir motivasyonla icra etmektedir ve işinden memnuniyet duymaktadır (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi grupları için ortalama seviye %46). Araştırma Görevlisi ve Öğretim Görevlisi kadrolarında istihdam edilen personelin hijyen faktörler hakkındaki olumsuz görüşleri ağırlıklıdır. Bu gruptaki personelin büyük bir çoğunluğu (%30) alınan maaşların yapılan işin niteliğine, işi gereği gibi yürütmeye yeterli olmadığını, ekonomik açıdan kendileri ve aileleri için de iyi bir gelecek vadetmediğini öngörmektedir (10.000 ila 20000₺ gelir beyan edenler). Akademik personel grupları arasındaki bu farklılıklar, “**H₂**: Gelir durumuna göre katılımcıların iş tatmini açısından hijyen ve motive edici faktörleri seçme eğilimleri arasında farklılık vardır.” ve “**H₃**: Çalışanların kurum içinde buldukları pozisyona bağlı olarak iş tatmininin sağlanması açısından hijyen ve motive edici faktörler arasında farklılık vardır.” hipotezlerimizi de doğrulamaktadır.

SONUÇ

İş tatmini pek çok faktörün etkisi altında şekillenmektedir. İşe bağlılık ve kurumsal amaçlara göre hareket edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çalışma koşulları, adil bir ücret politikası, ödüllendirme mekanizmalarının varlığı, çalışanların iş güvenliğinin sağlanması, iş yükünün kurum personeli arasında dengeli biçimde dağılımı ve herkese eşit davranılması, yöneticinin liderlik rolü oynayarak iyi bir iletişim ortamına öncelik etmesi iş

tatmininde etkilidir. Bunun yanında çalışanlara kariyer fırsatları sunma, uzman oldukları alanda kendi başına karar alabilme olanağı tanıma, başarılı projelerin takdir ve teşvik edilmesi, kurumsal değerlere ve kurum kültürüne bağlılık iş tatminini olumlu yönde etkilemektedir. Herzberg'in Çift Faktör Teorisi de iş tatmininin nasıl sağlanacağına yönelik olarak kurumlara bir yol haritası sunmaktadır. Herzberg'in iş tatmini için ortaya koyduğu hijyen faktörlerle, motive edici faktörler birbirinden bağımsız değildir. Motive edici faktörler doğrudan doğruya iş tatminini arttırıcı bir işlev görürken, hijyen faktörler dolaylı olarak bireysel motivasyonu arttırıcı bir zemin oluşturmaktadır. Hijyen faktörlerin yeterliliği kurum çalışanlarını kendilerini motive edecek biçimde çaba göstermeye yöneltmektedir. Motive edici faktörlere göre çalışanların hareket etmeleri kurumsal verimliliği arttırarak yüksek performansın önünü açmaktadır. Bu durum kurumsal hizmetlerin niteliğini arttırdığı gibi çalışanların gerek kurumsal ortamdan gerekse de yaptıkları işten memnuniyet duymalarını sağlamaktadır. İş tatminini sağlamak amacıyla amaç ve hedeflerini ortaya koyan kurumlar öncelikli olarak hijyen faktörlere uygun bir iş ortamı temin etmeli, ardından etkin bir insan kaynakları yönetimiyle çalışanlara yetenekleri doğrultusunda kendilerini motive edecek imkanları doğrudan sunmalıdır.

Çalışmamızda üniversite ortamındaki akademik personelin çift faktör kuramına göre iş tatminini belirlemeye dönük uyguladığımız 262 kişilik anketin analizi sonucunda öğretim üyesi pozisyonunda çalışan personelin hijyen faktörlerden memnuniyet duyması sebebiyle motive edici faktörlere de daha çok yönelim gösterdiği, bunun da iş tatmini üzerinde olumlu bir etki yarattığı gözlemlenmiştir, ancak motive edici faktörler açısından terfi sürecinin basitleştirilmesi, yapılan işin rutin olmaktan çıkarılması için iş basitleştirme, iş zenginleştirme, takıma dayalı proje bazlı çalışma gibi tekniklerin denenmesi gerekmektedir. Hijyen faktörlere yönelik eksiklikler daha çok kurumsal ilgi, iş yükünün dengeli biçimde dağılımı, kıdem ve tecrübenin kurumsal kültüre yeterince yansıtılmaması, katılımcı bir kurumsal iklim oluşturulması, alınan maaşların yeterliliği hakkındadır. Öğretim üyesi grupları dışındaki grupların bu konudaki olumsuz tutumlarının giderilmesi için adımlar atılarak çalışma koşullarının daha iyi hale getirilmesi bireysel motivasyonu arttırıcı bir rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

Ateş, H., Yıldız, H., Yıldız, B. (2012). Herzberg'in Çift Faktör Kuramı Kamu Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Motivasyon Algılarını Açıklayabilir mi? Ampirik Bir Araştırma. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7 (2): 147-162.

Ayık, Ö. (2022). *Dönüşümcü Liderlik ve İş Tatmini İlişkisinin İncelenmesi: Marmara Bölgesi Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerinde Görevli Antrenörlere Yönelik Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Baykal, E., Koçak, Ö. E. (2018). İş Özelliklerinin İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkisi. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 3 (1): 90-109.

- Bilgiç, H. F. (2017). Örgütsel Bağlılık-İş Tatmini İlişkisi. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 2 (3): 35-49.
- Borman, W., Ilgen, D., Klimoski, R., Weiner, I. (1976). *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*. London: Sage Publications.
- Büyükgöz, T. (2008). *Sektörel Bazda Kademe Yöneticilerinin Motivasyon Düzeylerinin Herzberg'in Çift Faktör Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Coşgun, A. (2019). *Kamuya Ait Okullarda Öğretmen Motivasyonunu Etkileyen Koşulların Herzberg'in Çift Faktör Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çelemlı, O. (2017). *Frederick Herzberg'in Çift Faktör Kuramı'nın X ve Y Kuşakları Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Divanoğlu, S. U., Usta, Ş. (2017). İş Tatmini ve Demografik Özellikler Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2): 108-129.
- Gökçe, G., Şahin, A., Bulduklu, Y. (2010). Herzberg'in Çift Faktör Kuramı ve Alt Gelir Gruplarında Bir Uygulama: Meram Tıp Fakültesi Örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10 (20): 233-246.
- Karaman, F., Altunoğlu, A. E. (2007). Kamu Üniversiteleri Öğretim Elemanlarının İş Tatmini Düzeyini Etkileyen Faktörler. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (1): 109-120.
- Kılıç, D. B. Ç. (2016). Adams'ın Eşitlik Teorisi Bağlamında Müzik Öğretmenlerinin İş Tatmininin Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (36): 193-236.
- Öztürk, M., Şahbudak, E. (2015). Akademisyenlikte İş Doyumu. *Journal of International Social Research*, 8 (40): 494-501.
- Sağlam, A. Ç. (2007). Akademisyenlerin işe güdülenmesinde "hijyen" ve "güdüleme" faktörlerinin önemi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13: 52-57.
- Şimşir, İ., Seyran, F. (2020). İş Tatmininin Önemi ve Etkileri. *Meyad Akademi*, 1 (1): 25-42.
- Tekne S., Güney, S. (2020). İş Görenlerin Bireysel Özelliklerinin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 15 (58): 143-170.
- Topal, B., Şahin, H. (2017). Çalışanların İş Tatminlerini Etkileyen Faktörlerin Araştırılması. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 2 (2): 30-42.

DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİĞİN ÇALIŞAN TUTKUNLUĞUNA ETKİSİNDE ÇALIŞANLARIN BİLİNÇLİ FARKINDALIK ROLÜNÜN İNCELENMESİNE YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ¹

İnsan Kaynakları Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi, Merve AZAZI¹

Prof. Dr., Serdar BOZKURT²

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., - ORCID: 0009-0000-5636-0556

² Yıldız Teknik Üniversitesi, İşletme, – ORCID: 0000-0002-4745-9965

ÖZET

Son yüzyıl içerisinde değişim ve dönüşüm kavramları yaşamın içine oldukça girmiştir. Bunda Covid-19 pandemisi ve teknolojik gelişmelerin etkisi oldukça fazladır. Covid-19 pandemisi ile birlikte değişimin önemi ve değişimlere olan yaklaşım, iş hayatındaki belirsizliklere karşı hızlı uyum sağlama, her şeyin akışta olduğunu bütün dünyaya bir kez daha hatırlatmıştır. Bu dönemdeki çalışma koşullarının çok hızlı değişiminin, iş hayatına olası etkilerinin incelenmesi de bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu çerçevede özellikle değişim ve yeniliklerin organizasyonda gerekliliğini vurgulayan dönüşümcü lider davranışlarının, çalışanların tutumlarına olası etkilerinden biri de çalışan tutkunluğu olarak karşımıza çıkmaktadır.

James Mc Groger Burns 1978 yılında Dönüşümcü Liderlik kavramını geliştirmiş ve Bernard Bass bu kavramı yaygınlaştırmıştır. Dönüşümcü lider, bireylere (izleyicilerine) bireysel destek ve ilham vererek entelektüel uyarım sağlayan ve vizyon kazandıran birey olarak ifade edilmektedir (Cömert, 2004). Dönüşümcü lideri başarıya ulaştıran etken karizma sahibi olmasıdır (Ayrancı ve Öge, 2010).

Araştırmanın diğer bir faktörü olan işe tutkunluk kavramı ilk kez William A. Kahn tarafından ortaya atılmıştır. İşe tutkunluk örgütte sahiplenilen roller ile kişilik özelliklerinin uyuşmasıyla ortaya çıkmaktadır. İşe tutkunlukta birey kolay yorulmayarak dinçlik, işini anlamlı bulup kendini coşkulu hissederek adanmışlık, mutlulukla çalışırken geçen zamanın farkına varmayarak yoğunlaşmak gibi kavramlara anlam katar (Kaplanseren ve Örcü, 2018).

Bilinçli farkındalık kavramı ise, durumları/olayları yargılamadan kabul etme halidir. Birey dikkatini şimdiki zamana vererek olayları ilk defa yaşıyormuşçasına olaylara merakla bakmayı deneyimler ve bu deneyimi sabır ve şefkatle harmanlar (Okan, Yılmaztürk, Kürüm, 2020).

Çalışanların kendi bilgi, beceri ve tutumlarının yanı sıra yöneticilerinin liderlik vasıflarını algılamaları ve bu algıyı işlerine olan tutkunluğa çevirmelerinde kendilerinin bilinçli farkındalıkları önemli rol oynayabilir. Bu çerçevede bu çalışma, çalışanların algıladıkları dönüşümcü liderlik özelliklerinin işe olan tutkunluklarına etkisinde çalışanların bilinçli

¹ Bu çalışma, ilk yazarın ikinci yazarın danışmanlığında devam etmekte olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

farkındalık rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede araştırma modeli için önermeler şu şekildedir:

Önerme 1: Çalışanların dönüşümcü liderlik algılamaları çalışan tutkunluğu ile ilişkilidir.

Önerme 2: Bilinçli farkındalık, çalışan tutkunluğu ile ilişkilidir.

Önerme 3: Çalışanların dönüşümcü liderlik algılamaları ile çalışan tutkunluğu arasındaki ilişkide bilinçli farkındalığın rolü vardır.

Anahtar Kelimeler: dönüşümcü liderlik, işe tutkunluk, bilinçli farkındalık

ALGILANAN AYRIMCILIK VE BİLİŞSEL ESNEKLİK BAĞLAMINDA TÜRBAN KULLANAN ÇALIŞANLAR: YÖNETİCİ ADAYI ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ BAKIŞ AÇISIYLA BİR DEĞERLENDİRME

Doç.Dr. CEMİLE ÇETİN¹, Öğr. Gör. ÖZLEM ANUK²

¹ DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi-
0000-0002-6659-4855

²İZMİR KAVRAM MESLEK YÜKSEKOKULU, - 0000-0003-2724-5422

ÖZET

Sosyal yaşamlarımız içinde diğer bireylerle gerçekleştirmiş olduğumuz gerçek veya sembolik ilişkiler ve hayatı deneyimleme biçimimiz belirli grup ve bireylere yönelik bakış açıları oluşturmamıza neden olmaktadır. Bu ise bazı kalıp yargıları deneyimleme yoluna başvurmadan elde etmemize yol açabilmektedir. Nitekim, ayrımcılığa maruz kalan veya dışlanan çoğu birey sosyal yaşamlarında yaşadığı olumsuz koşulları kendi bilişsel süreçlerinde değerlendirerek kendini öteki olarak anlamlandırabilir ve bu durum algılanan ayrımcılığı oluşturabilir.

Algılanan ayrımcılık, bir bireyin ya bir gruba aidiyeti ya kişisel demografik özellikleri ya da tercihleri nedeniyle negatif davranışa uğradığına inanması olarak tanımlanabilmektedir. Bununla birlikte, bilişsel esneklik ise bir bireyin hayatında yaşadığı bazı zorluklarla en etkili biçimde baş edebilme yeteneğidir. Bireyin baş edebilme yollarına ilişkin alternatifleri belirleyebilmesinin yanı sıra en doğruyu değil tüm yolları görebilme becerisinin de bilişsel esnekliği ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Çalışmanın ortaya çıkmasında, negatif ve pozitif ayrımcılık ile yargı, algı gibi kavramlarla ilişkilendirilen türban olgusuna geleceğin çalışma hayatında karar vericiler olarak yer alacak kişilerin bakış açısına ilişkin merak etkili olmuştur. Çalışmanın amacını ise türban kullanan ve türban kullanmayan çalışanlara karşı yaşanan veya yaşanması muhtemel bireysel ya da kolektif ayrımcılığın geleceğin yönetici adayları olarak işe seçme ve yerleştirme süreçlerinde kararları etkileyecek öğrenciler bakış açısıyla değerlendirilmesi ve algılanan ayrımcılığın bilişsel esneklikle ilişkisinin oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın örneklemini, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü ile diğer bölümlerde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf gönüllü öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem, ağırlıklı kadın öğrenci olmak üzere ve 22 yaş ortalamasında toplam 245 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın hipotezi, H1: Türban kullanan ve kullanmayan kişilere yönelik algılanan ayrımcılık ile bilişsel esneklik arasında anlamlı bir ilişki vardır” olarak oluşturulmuş ancak yapılan korelasyon analizi sonucu hipotez reddedilmiştir. Demografik değişkenler ve alt boyutlar arasında önemli bulgular saptanmış ve değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Algılanan Ayrımcılık, Bilişsel Esneklik, Türbanlı Kadınlar

EMPLOYEES WHO USE HEADSCARF IN THE CONTEXT OF PERCEIVED DISCRIMINATION AND COGNITIVE FLEXIBILITY: AN EVALUATION FROM THE PERSPECTIVE OF PROSPECTIVE UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

The real or symbolic relationships that we have realized with other individuals in our social lives and the way we experience life cause us to create perspectives for certain groups and individuals. This, on the other hand, can lead us to obtain some stereotypes without resorting to the way of experiencing. As a matter of fact, most individuals who are subjected to discrimination or excluded can make sense of themselves as the other by evaluating the negative conditions they experience in their social lives in their own cognitive processes, and this situation can create perceived discrimination.

Perceived discrimination can be defined as the belief that an individual is subjected to negative behavior either because of his belonging to a group, his personal demographic characteristics, or his preferences. However, cognitive flexibility is the ability to cope most effectively with some of the difficulties an individual experiences in his life. It can be said that the ability of an individual to identify alternatives related to ways of coping, as well as the ability to see all the ways, not the most correct one, is also associated with cognitive flexibility.

Curiosity about the point of view of people who will take place as decision makers in the working life of the future on the phenomenon of headscarves which is associated with concepts such as negative and positive discrimination, judgment and perception, has been effective in the emergence of the study. The purpose of the study is to evaluate the individual or collective discrimination experienced or likely to be experienced against employees who use headscarves and those who do not, from the perspective of students who will affect the decisions in the selection and placement processes as future manager candidates, and the relationship between perceived discrimination and cognitive flexibility. In this context, the sample of the study consists of 1st, 2nd, 3rd and 4th year volunteer students studying at Dokuz Eylül University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Labor Economics and Industrial Relations and other departments. The sample consists of a total of 245 students,

mostly female students, with an average age of 22. The hypothesis of the research was formed as H1: There is a significant relationship between perceived discrimination against people who use headscarves and those who do not, and cognitive flexibility”, but the hypothesis was rejected as a result of the correlation analysis. Significant findings between demographic variables and sub-dimensions were determined and evaluated and interpreted.

Key Words: Perceived Discrimination, Cognitive Flexibility, Headscarf Women

METROPOLİTAN SANAT MÜZESİ SERAMİKLERİ

Doçent, SANVER ÖZGÜVEN

¹ NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi,
- 0000-0001-8566-8672

ÖZET

Dünyanın en ünlü sanat müzelerinden biri olarak bilinen, New York'ta bulunan Metropolitan Müzesi farklı kültürlerden ve dönemlerden eserlerin bulunduğu oldukça geniş bir koleksiyona sahiptir. Müzenin seramik koleksiyonunda farklı kültürlerden, çok sayıda eser görülebilir. Uzakdoğu seramiklerinden, İslam seramiklerine, Antik Amerikan seramiklerinden, Avrupa seramiklerine kadar dünyanın pek çok yerinden seramik objeler Metropolitan müzesinde sergilenmektedir. Neolitik dönemden, çağdaş seramik sanatına kadar uzanan oldukça geniş bir zaman aralığı, farklı seramik formlar ve ifade biçimleri üzerinden görülebilmektedir.

Metropolitan Müzesinin seramikleri incelenirken belirli kültürlerle ait seramikler sınıflandırılmıştır. Bunlardan farklı kültürlerle ait seramik eserlere değinilmiştir. Bu örnekler arasında Çin seramiklerinden Tang dönemi mezar heykelleri, Song dönemi celadon seramikleri ve Ming dönemi mavi-beyaz porselenler ile Qing dönemi imparatorluk porselenleri bulunur. Japon seramiklerinden Arita ve Imari fırınlarının porselenleri, Bizen ve Shigaraki'nin taş seramiklerine değinilmiştir. Orta Doğu'dan, Pers ve Türk seramikleri de dahil olmak üzere İslam seramiklerinin önemli bir seçkisine sahip olan müzede, özellikle mavi-beyaz seramikler ve lüsterli seramiklere yer verilmiştir. Avrupa seramik eserlerinden Meissen ve Sèvres'den dekoratif porselenler, İtalyan mayolikaları gibi farklı seramik stillerine değinilmiştir. Maya, Aztek ve İnka gibi kültürlerin seramiklerinin olduğu Antik Amerikan seramikleri ve çağdaş seramik sanatından belli başlı yapıtlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Porselen, Sanat, Müzecilik

SUMMARY

The Metropolitan Museum, located in New York and known as one of the most famous art museums in the world, has a very extensive collection of works from different cultures and periods. The museum's ceramic collection includes many works from different cultures. Ceramic objects from all over the world are exhibited at the Metropolitan Museum, from Far Eastern ceramics to Islamic ceramics, from Ancient American ceramics to European ceramics. A wide range of time periods ranging from the Neolithic period to contemporary ceramic art can be seen through different ceramic forms and expressions.

When examining the ceramics of the Metropolitan Museum, ceramic works belonging to certain cultures have been classified. Ceramic works from different cultures have been mentioned. Among these examples are Chinese ceramics such as Tang period tomb sculptures, Song period celadon ceramics and Ming period blue and white porcelain, as well as Qing period imperial porcelain. Japanese ceramics such as Arita and Imari kilns' porcelain, Bizen and Shigaraki's stone ceramics have been mentioned. The museum has an important selection of Islamic ceramics, including Middle Eastern, Persian and Turkish ceramics, especially blue and white ceramics and lusterware. Decorative porcelain from different ceramic styles such as Meissen and Sèvres from European ceramic works, Italian maiolica have been mentioned. Antiquities American ceramics with ceramics from cultures such as Maya, Aztec and Inca and major works from contemporary ceramic art are also included.

Keywords: Ceramic, Porcelain, Art, Museology

1. GİRİŞ

Metropolitan Sanat Müzesi, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük sanat müzesi ve dünyanın en kapsamlı sanat müzelerinden biridir. 1870 yılında New York City'de kurulmuştur. Müzenin koleksiyonu, dünya kültürünün 5.000 yılına yayılan 2 milyondan fazla sanat eserini içermektedir.

Müze, Amerikan Dekoratif Sanatlar, Antik Yakın Doğu Sanatı, Silahlar ve Zırhlar, Asya Sanatı, Çizimler ve Baskılar, Mısır Sanatı, Avrupa Resimleri, Avrupa Heykeli ve Dekoratif Sanatları, Yunan ve Roma Sanatı, İslam Sanatı, Orta Çağ Sanatı, Çağdaş Sanat, Müzik Aletleri, Fotoğraflar, Robert Lehman Koleksiyonu, Tekstil Sanatları ve Kostüm Enstitüsü gibi 17 bölüme ayrılmıştır.

Metropolitan Sanat Müzesi ayrıca yıl boyunca belirli sanatçıları veya temaları sergileyen özel sergiler de düzenlemektedir. Kalıcı koleksiyonu ve özel sergilerinin yanı sıra, ziyaretçiler için konferanslar, konserler, filmler ve atölyeler de dahil olmak üzere her yaşa uygun geniş bir program yelpazesi sunulmaktadır.

2. METROPOLİTAN SANAT MÜZESİ SERAMİKLERİ

Metropolitan Sanat Müzesi farklı kültürlerden ve dönemlerden gelen seramiklerin geniş bir koleksiyonuna sahiptir. Koleksiyon, antik Yunan çömleklerinden çağdaş eserlere kadar 20.000'den fazla nesneyi içermektedir.

Çin, Japonya, Kore ve Güneydoğu Asya'dan seramikleri içeren Asya Sanatı Koleksiyonunda Tang Hanedanı (618-907), Song Hanedanı (960-1279), Ming Hanedanı (1368-1644) ve Qing Hanedanı (1644-1911) gibi farklı dönemlerden seramik vardır.

Yunan ve Roma Sanatı Koleksiyonu da önemli sayıda seramiği içerir. Koleksiyon Geometrik dönem (MÖ 900-700), Arkaik dönem (MÖ 700-480), Klasik dönem (MÖ 480-323), Helenistik dönem (MÖ 323-31) ve Roma dönemi (MÖ 31-MS 476) gibi farklı dönemlerden eserler içerir.

Bu koleksiyonların yanı sıra, müze ayrıca Avrupa ve Amerika'dan seramikleri içeren Dekoratif Sanatlar Koleksiyonuna sahiptir. Koleksiyon Rönesans, Barok, Rococo, Neoklasik ve Art Nouveau gibi farklı dönemlerden eserleri içerir.

En dikkate değer koleksiyonlardan biri, dünya genelinden 50'den fazla sanatçının 300'den fazla eserini içeren Robert A. Ellison Jr. Çağdaş Seramik Koleksiyonu'dur. Koleksiyon hem işlevsel hem de heykelsi parçalar içermektedir.

2.1. Uzakdoğu Seramikleri

Metropolitan Sanat Müzesi, Tang Hanedanlığı seramiklerinin bir koleksiyonuna sahiptir.

Metropolitan Sanat Müzesi'nin neredeyse bir asır önce başlayan Çin seramiği koleksiyonu bu türde pek çok parça içerir. Ancak dikkat çekici olan, az bilinen, daha az anlaşılan çeşitli başka türler içermesidir.

Sung zevkinin sadeliğini yansıtan bu vazoların altındaki beyaz tabakayı ortaya çıkarmak için hâkî renkli bir astar kazınmıştır. Çarpıcı bir tasarımına sahip olan bu vazoların sırları kilden daha kalındır. (Hoving, 1975)

7. yüzyıldan üç renkli bir sır ile kaplı (sancai) olan, seramik amfora Tang Hanedanlığı döneminin seramik örneklerinden biridir. (Bkz. Görsel 1)

Bu amfora yeşil, kehribar ve beyaz tonlarında parlak renkli kurşunlu sırla kaplanmıştır. Çince'de üç renkli anlamına gelen "Sancai" sözcüğünden bu tür üç renkli seramiklere "Sancai" adı verilmektedir. Bu form 7.yy'da çoğunlukla cenaze işlemlerinde kullanılmıştır. Amforanın şekli antik İran dünyasının metal işçiliğinden türemiş olup ünlü İpek Yolu boyunca yapılan ticaretin etkisini göstermektedir. (Valenstein, 1992)

Görsel 1. Sancai Seramik Amfora, Yükseklik: 23cm, Tang Hanedanlığı Dönemi, Çin, (618-907).

1127 – 1279 yılları arasına tarihlenen Güney Song Hanedanlığı Dönemi seramiklerinde ise çatlak mavi sırlı stoneware tabak müzede yer alan örnekler arasındadır. Bu tabaktaki çatlaklar, seramiklerin pişirilmesi sırasında bazen meydana gelen kazara çatlakları taklit etmek için yapılmıştır. Bu parça, kuzeyde daha önce üretilen imparatorluk eşyalarını yeniden yaratmak için Hangzhou'nun yakınındaki güney Çin'de üretilen seramiklerin bir örneğidir.

Görsel 2. Seramik Tabak, Çap: 21.9cm, Güney Song Hanedanlığı Dönemi, Çin, (1127-1279).

Metropolitan Sanat Müzesi'nin koleksiyonunda bulunan mavi beyaz porselenler Ming Dönemi'nin en önemli seramikleri arasında yer almaktadır.

Çin'in Jingdezhen kentinden bir porselen örneği olan bu seramik kap, Xuande imparatorluğu dönemine tarihlenmiştir. Porselen üzerinde kobalt mavisi boyama, ilk kez 14. yy'da Çin'de ortaya çıkmış olup, Dünya seramik tarihinde önemli gelişme olarak kabul edilmektedir. Resimde, birkaç seyrek bulutla tanımlanan bir gökyüzünde dalgalanan güçlü bir ejderha tasvir edilmiştir. Kavanozun boyun kısmındaki sıra dışı canavar yüzleri, genellikle Indo-Himalaya imgelerinde bulunan ve 15. yüzyılın başlarında Çin'de popüler olan kirtimukha (şan yüzü) ile ilgili olabilir.

Görsel 3. Ejderhalı Porselen Kap, Çap: 48.3cm, Ming Hanedanlığı Dönemi, Çin, (1368-1644)

Bu mavi sırlı seramik kap, yılın ilk ayında düzenlenen devlet törenlerinde Çin İmparatoru için Pekin'deki Tanrı Tapınağı'nın (Temple of Heaven) bir parçası olan Bolluk Hasat Sunağı'nda (Qigutan) yapılan ritüellerde kullanılmıştır.

İki parçadan oluşan bu kaplar, şarap ve et sunumu törenlerinde kullanılan başka kapların bir parçasını oluştururdu. Daha sonraki zamanlarda, seramik bronzun yerini aldı. Bu kaplar ise imparatorun tören düzenlediği dört ritüel sunağından her biri için farklı renklerde kodlandı: gökyüzü için mavi, yer için sarı, güneş için kırmızı ve ay için beyaz renkte seramik kaplar.

Görsel 4. Seramik Sunum Kabı, Yükseklik: 19.7cm, Qing Hanedanlığı Dönemi, Çin, (1644-1911)

Bu tabak erken Imari olarak sınıflandırılır, yani çoğunlukla yerel piyasalar için yirminci yüzyılın ilk yarısında üretilen Japon porseleninin bir türüdür. Erken Imari Japonya’da üretilen ilk porselenlerdi ve Kyushu adasındaki Arita bölgesinde yapıldı, daha sonra Imari limanından ülkenin geri kalanına sevk edildi. Porselenin ilk kez ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir, ancak muhtemelen 1610’larda ilk porselenlerin üretildiği tahmin edilmektedir. Bu çalışma yaklaşık 1620’lerden kalma olduğundan, Japon porseleninin çok erken bir örneğidir.

Beyaz kil üzerinde belli belirsiz bir şekilde kobalt mavisiyle yalnız bir figür çizilmiş, şeffaf bir sır ile kaplanmıştır. Bu tabağın serbest tarzı ve boş arka planı, Japon sanatının sade kompozisyon unsurlarını yansıtmaktadır. Sır yüzeyindeki küçük beneklerin muhtemelen çömlekçinin bilinçli bir üretimi olduğu düşünülmektedir, çünkü bu ürünün yapıldığı yıllarda bir bu tarz bir moda yaygındır. (Wattles, 2013)

Görsel 5. Figürlü Porselen Tabak, Çap: 15.2 cm, Edo Dönemi, Japonya, 1615-1868.

Shigaraki seramikleri, Japonya'nın Shiga Eyaleti'nin Shigaraki bölgesinde ortaya çıkan bir tür Japon seramiğidir. Japonya'nın Altı Antik Dönem Fırını'ndan biridir ve sırsız taş seramikleriyle tanınır.

Görsel 6. Shigaraki Kabı (Tsubo), 26 × 24.1 cm, Edo Dönemi, Japonya, 1615-1868.

Bizen seramikleri ise, Heian döneminin sonlarında (794-1185), Bizen eyaletinde ortaya çıkan başka bir tür Japon seramiğidir. Japonya'nın Altı Antik Dönem Fırını'ndan biridir ve kırmızımsı-kahverengi rengi ve karakteristik yüzey dokularıyla tanınır. Müzede bir Bizen seramik çaydanlık sergilenmektedir.

Görsel 7. Seramik Su Kabı, 17 x 17 cm, Edo Dönemi, Japonya, 1625.

2.2. Ortadoğu Seramikleri

Metropolitan Sanat Müzesi'nin Eski Yakın Doğu Sanatı Bölümü, M.Ö. sekizinci bin yılından İslam'ın yedinci yüzyılda ortaya çıkmasından hemen sonrasına kadar tarihlenen yaklaşık 7.000 eseri barındırmaktadır.

İslam öncesi dönemde, çoğu lüks kaplar altın ve gümüş dahil olmak üzere değerli metallere yapılmışken, seramik kaplar su ve yiyecek depolama, mal taşıma ve pişirme gibi kullanım amaçları için büyük ölçüde kullanılmıştır. Seramiğin daha fazla değer görmesi, altın kapların erkekler tarafından kullanımını yasaklayan İslami kurallara bağlı olabilir. Ancak daha süslü seramiklerin yaratılması, uygun fiyatlı lüks mallara özlem duyan yeni alıcıların taleplerine yanıt olarak da geliştirilmiş olabilir.

Görsel 8. Kanatlı At Desenli Lüsterli Kâse, 8.3 cm x 20.3 cm, İnan, 12.yy.

On ikinci yüzyılda Mısır veya Suriye'den göç eden çömlekçiler, İnan'da lüsterli seramikleri tanıtmışlardır. Bu nedenle, İnan'daki erken lüster üretimi, Mısır'da yapılan lüsterli seramikler ile benzer özellikler paylaşmaktadır. Bu benzerlikler özellikle kâse formunun boyutunda, beyaz renkli ve büyük boyutlu kanatlı atın net bir şekilde lüsterli zeminden ayrılmasında görülebilir.

Görsel 9. Seramik Kase, Taş Çini, 10,5 x 22,5 cm, Suriye, 12-13. yy.

Bu kâse, Suriye'nin “taş çini” (stonepaste)¹ tekniğini benimsemesiyle aynı zamana denk gelen başka bir yeniliği temsil etmektedir. Pigment oksitlerin şeffaf sırla kaplanmadan önce doğrudan seramik gövdelere uygulanması bu dönemdeki diğer bir yeniliktir. Genellikle yuvarlak tasarımlarda boyanmış renkler arasında krom siyahı, bakır turkuazı, kobalt mavisi ve demir oksit kırmızısı vardır. Son analizler, bu eşyanın ana üretim merkezinin Şam olduğunu göstermektedir. (Jenkins, 2006)

Görsel 10. Çiçekli ve Bulut Tasarımlı Seramik Karo, 24.9 x 25.1 x 1.7 cm, Türkiye, 1578

1574'ten sonra İstanbul'daki Topkapı Sarayı'na yapılan restorasyonlarda, büyük seramik karo siparişleri yapılmıştır. İznik'te üretilen bu seramik karolarda kırmızı, kurdele benzeri bulut bantlarının serpiştirildiği çiçek bezemelerinden oluşan bir desen görülebilir. Osmanlı sarayının duvarlarını dört asırdan fazla bir süredir süsleyen bu çinilerin çoğu halen Topkapı Sarayı Müzesinde bulunmaktadır. (Bkz. Görsel 10)

2.3. Avrupa Seramikleri

Avrupa'da yüksek derece porselen üretimi yapan ilk yer olan Meissen'deki porselen fabrikasının ürünleri Metropolitan Sanat Müzesinde yer almaktadır. Çin porselenlerine benzer kalitede üretim yapma arayışı Avrupa'da birkaç seramik fabrikasında denenmişti. 18. yüzyılın

¹ Taş hamuru olarak da bilinen fritware, füzyon sıcaklığını düşürmek için kile fritin eklendiği bir çömlek türüdür. Karışım kuvars veya başka silisli malzeme içerebilir. Bağlama için sakız veya yapıştırıcı gibi organik bir bileşik eklenebilir.

başlarında Dresden ve yakındaki Meissen’de yapılan deneyler bu hedefin gerçekleştirilmesine yol açtı.

Beyaz, saydam ve gözeneksiz seramik bünye yapmak için gerekli malzemeleri keşfetmek ve onu pişirmek için gerekli fırın teknolojisini de geliştirmek gerekmektedir. İlerleyen yıllarda Meissen fabrikasını kuracak olan, bunun üzerine çalışan ve deneyler yapan işçiler, 1708’de gerçek bir porselen üretmeyi başarmışlardır. Ancak bu ürünler sırsız ürünlerdir. Devam eden deneylerde bazı teknik zorluklar da çözülmüş ve Polonya kralı II. August (1670-1733), 1710 yılında Dresden’de bir porselen fabrikası kurmuştur. Sonraki yıllarda Dresden’deki fabrikanın ekipmanları ve malzemeleri Meissen’e taşınmıştır.

Görsel 11. Porselen Aslan Heykeli, 48.3 x 75.9 x 33 cm, Meissen Seramik Fabrikası, 1710.

Bu dişi aslan heykeli tüm zamanların en iddialı seramik siparişlerinden biri olarak dikkati çekmektedir. Bu porselen heykel Japon Sarayı olarak da bilinen Dresden kraliyet saraylarından biri için 1730'larda üretilen 150 memeli ve 300 kuş arasındadır. Porselen hayvanlardan oluşan bu hayvanat bahçesi, 1710'da Meissen fabrikasını kuran Saksonya hükümdarı Augustus (1670-1733) için yapılmıştır.

O zamana kadar bu boyutlarda bir porselen heykeli daha önce hiç kimse yapmamıştı. Heykelde görülen pişme çatlakları gibi çeşitli kusurlar, bu ölçekte porselen nesnelere modelleme ve pişirilmesindeki zorluğu göstermektedir. Bu heykel için özel bir seramik çamuru geliştirilmiş ve hayvanlar modelleme yapıldıktan sonra, üç ay kadar kurutulmuşlardır. 800 C’de bisküvi pişirimi yapılmıştır. Hayvanlar daha sonra sırlanmış ve 1400 C derecede bir kez daha pişirilmiştir. Bu porselen heykeller doğal renklerle boyanmış olsalar da üçüncü bir pişirim yapılmadığı için, zamanla renkleri kaybolmuştur.

Görsel 12. Vazo, Sevr Seramik Fabrikası, 44.8 x 37.5 x 19.4 cm, 1740.

Sevr Porselen fabrikası 18. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'nın önde gelen porselen üreticisi haline gelmiştir. 1779 tarihli gemi şeklindeki bu vazo Condé prensi Louis-Joseph de Bourbon, (1736-1818) tarafından satın alınmıştır. Bu vazoyu tamamlayan diğer iki vazo şimdi Paris'teki Louvre Müzesi'nde bulunmaktadır. Condé prensi bu vazo gruplarını Paris'teki konutu olan Palais de Bourbon'da kullanmıştır.

“Mayolika”, İtalyan Rönesansı'nın rafine, beyaz sır kaplı seramiği olup, geleneksel olarak tabaklar, kaseler, servis kapları ve sürahiler gibi seramik olan tüm nesnelere uyarlanmıştır. Ayrıca heykel ve heykelsi kabartmalarda da mayolika tekniği kullanılmıştır. Ayrıca zemin ve tavan karolarında da bu tekniğin izlerine rastlanabilir.

Görsel 13. Francesco Xanto Avelli da Rovigo, Seramik Tabak, 29,5 cm, 1487–1542.

Bu Mayolika tabak serisinden otuz yedi parça günümüze ulaşmıştır. Bunların hepsi ünlü mayolika ressamı Francesco Xanto Avelli da Rovigo tarafından 1532 ve 1533 yıllarında Urbino’da boyanmıştır. Bazı parçalar Xanto’nun yönetimi altında, lüster dekorasyonu ile tamamlanmak üzere Gubbio’ya gönderilmiştir.

Bu tabaktaki resim, Virgil’in Aeneid, Kitap III’ten türetilen Polydorus’un mezarındaki Aeneas ve arkadaşlarını temsil etmektedir. Kanayan çalı (kırmızı lüsterle boyanmış) cesedin varlığını belirtirken, Pucci ailesinin arması da tabağın merkezinde yer almaktadır. Aeneas tabağı, Xanto’nun enerjik çizgisini ve sıcak renklerin coşkulu kullanımını gösterir. Genellikle birbirine karışan turuncular ve sarılar, güçlü yeşil ve mavi tonlara karşıt bir kompozisyondadır. Zengin süslemeli parça, Gubbio lüsteri ile daha da gösterişli bir hale getirilmiştir. (McNab, 1988).

2.4. Amerika Seramikleri

Tüm Maya seramikleri el ile yapılmıştır ve çömlekçi çarkı kullanılmamıştır. Bu seramiklerin şekillendirilme süreci birçok adım ve farklı malzemeler içermektedir. Genellikle yerel kaynaklardan bulunan kilin içine farklı katkı maddeleri eklenir. Katkı maddeleri arasında kırık seramik parçaları (şamot), öğütülmüş kalker (kalsit) ve volkanik kül gibi malzemeler bulunur. Fırınlanmadan önce yüzey sırlarla kaplanır ve bu sırlar suyla çözülmüş mineral karışımlarıdır. Bu karışımlar, kapların belirli renklerini ve parlaklıklarını vermek için oluşturulur.

Görsel 14. Seramik Kap, 14 × 10.2 × 10.6 × 11,4 cm, Guatemala, yaklaşık 8.yy.

Bu silindirik içme kabı, Metropolitan Ustası olarak bilinen bir Maya vazo ressamının başyapıtı olarak kabul edilir. Klasik Maya sanatından kalan en iyi tanrı portrelerinden birini içerir. Genç yağmur tanrısı Chahk, ortada poz verirken, sol ayağını kaldırır ve sağ bacağını önüne uzatır, zarifçe parmaklarını işaret eder.

Bu seramik formun genel teması hayat veren yağmurların ve hayatı sona erdiren ölümün birbiri ile olan etkileşimidir. Ölüm tanrısı ve arkadaşları organik kalıntılar çürüdüğünde ve yağmurlar düştüğünde, bu döllenmiş alanın olduğu yerde hayat yeniden başlar. Tüm bunlar Maya dünyasının merkezindeki mitolojik bir dağın tepesinde gerçekleşir. Chahk tüm ihtişamıyla mağaradan çıkarak bebek jaguarın doğumunu kutlamaktadır. (Griffin, 1976)

Görsel 15. Akbaba Formunda Seramik Kap, 21.3 × 21 × 23.2 cm, Mexico, 1200–1521

Aztek seramiklerinde Meksika bölgesinde yaşayan çok sayıda hayvan figürleri kullanılmıştır. Bu seramik kaplar, Kolomb öncesi dönem boyunca yapılmıştır. Bu seramik kaplar sıklıkla törenlerde kullanılmış, hayvanlar da Aztek mitolojisinde rol oynayan hayvanlardan seçilmiştir. Habitatlarına ve doğal özelliklerine dayalı olarak kültürel ve kozmik metaforlar bu seramiklerde görülebilir.

Kuşlar genellikle göksel alemin sembolüydü ve Güneş, Ay ve Venüs gezegeniyle ilişkilendirilirdi. Ayrıca yaşayan bu dünya ile öbür dünya arasında bir ulak olarak kabul edilirdi. Bu üç ayaklı seramik kaptaki tasvir edilen kuş, kuşun bacakları ve kuyruğu tarafından desteklenmiştir. Gagasının tabanında, şu anda kayıp olan, karakteristik etli çıkıntısı nedeniyle muhtemelen bir kral akbabasını (*Sarcorampus Papa*) temsil etmektedir.

Görsel 16. İkili Seramik Kase, 9.2 × 13.3 × 18.1 cm, 1400–1535.

İnka döneminde seramik üretimi ve dağıtımı devlet tarafından kontrol edilmekteydi. İmparatorluğun başkenti olan Cuzco'da yapılan ve kullanılanlar seramikler Cuzco İnka stili olarak bilinir. Sığ, hafif içbükey bir kâse üç kısa destek üzerinde oturur; içinde daha küçük bir kâse vardır. İki uzun boyunlu hayvan, bir lama ve bir kuş, bir tarafta bağlıdır ve sırasıyla iç ve dış kaplara bağlanır. Bununla içindeki sıvıyı bir yere dökmek için musluk vazifesi görürler. Muhtemelen bir kedi olan, üçüncü hayvanın ince, benekli gövdesi daha büyük kâsenin üst kısmına yatarken pençeleri de seramik kabın kenarını tutar. Kaplama siyah ve kırmızı renklerle bezenmiştir. Dış kısmının etrafında böcek tasvirlerinin olduğu eden bir şerit bulunmaktadır.

2.5. Çağdaş Seramikler

1900'lü yıllardan itibaren üretilen çağdaş seramik formlar Metropolitan Sanat Müzesinde yer almaktadır. Picasso ve Matisse'in boyanmış oldukları seramik formların yanı sıra, Hans Copper, Lucie Rie, Ken Price, Ai WeiWei gibi çok sayıda sanatçının eserleri de müzenin envanterinde yer almaktadır.

Görsel 17. Hans Copper, Seramik Vazo, 21,6 x 6,4 cm, İngiltere, 1965–1972.

20. yy'ın önemli çağdaş seramik sanatçılarından Copper'ın çalışmalarında heykel formları güçlü ve anıtsal olmasına rağmen, vazo gibi kullanım amaçlı seramikleri her zaman daha küçük boyutlu kaplar olarak kalmıştır. Seramik formlarında seçmiş olduğu renk paleti izleyiciye antik çağdan bir görüntüyü çağrıştırmaktadır. Görsel 17' deki bu seramik vazo, ilk bakışta klasik bir form gibi durmakta ancak izleyiciye gibi baş aşağı duruyor gibi bir izlenim vermektedir.

Görsel 18. Lucie Rie, Porselen Kase, 7.6 × 14.6 cm, 1982.

Görsel 18'deki bu kâse Rie'nin çalışmalarının tipik bir örneğidir ve sanatçının dış yüzeye kadar yayılan karmaşık artırmak için sırlama teknikleri ile gerçekleşmektedir. Burada kullanılan kahverengi, mavi ve kırmızı renkli sır karakteristik bir yüzey oluşturulmuştur.

İspanyol ressam Pablo Picasso da seramik malzemeye pek çok eser üretmiştir. Müzede yer alan ancak sergilenmeyen Görsel 19'daki bu çalışmada sanatçı Sgraffito tekniği ile bir portre yapmıştır.

**Görsel 19. Pablo Picasso, Bandajlı Jacqueline III, Siyah Astarlı Terracota, 32.4 x 25.1 x 2.2 cm
1964.**

Ai Wei Wei'nin eserlerinde eleştirel bir yaklaşım görülebilir. Sanatçının Metropolitan Sanat Müzesinde yer alan ancak sergilenmeyen bu çalışmada antik bir seramik bir formun üzerine Coca-Cola amblemini kullanmıştır. Sanatçı, Batı Han Hanedanı (M.Ö. 206 - M.S. 9) kavanozunu, küresel tüketim sembolünün özü olan, Coca-Cola logosuyla markalayarak Ai, Çin'in Batı ile olan etkileşiminin hem yıkıcı hem de yaratıcı sonuçlarına nasıl neden olduğunu fark etmeye zorlar.

Görsel 20. Ai Weiwei, Coca-Cola Logosu ile Boyanmış Han Dönemi Vazosu, 25 x 28 cm, 1995.

Sonuç

The Metropolitan Museum of Art, farklı kültürlerden ve dönemlerden gelen geniş bir seramik koleksiyonuna sahiptir. The Metropolitan Museum of Art'taki Cesnola Koleksiyonu, Tunç Çağı'ndan antik Kıbrıs seramiklerini içerir. Müze ayrıca, seramik parçaları içeren Çinli Budist heykellerinin bir koleksiyonuna sahiptir. Bu koleksiyonların yanı sıra, müze Betty Woodman ve Ken Price gibi sanatçıların eserlerini içeren çağdaş seramikler koleksiyonuna da sahiptir.

Müze, 2021 yılında Robert A. Ellison Jr. Koleksiyonu'ndan 300'den fazla seramik parçası hediye aldı. Bu hediye, Magdalene Odundo ve Betty Woodman gibi çağdaş seramik sanatçılarının eserlerini içermektedir. Bu hediye, seramiğin bir sanat formu olarak önemini vurgulayarak müzenin çağdaş seramik koleksiyonunu genişletmesi açısından önemlidir.

Sonuç olarak, The Metropolitan Museum of Art farklı kültürleri ve dönemleri kapsayan zengin bir seramik koleksiyonuna sahiptir. Müzenin Robert A. Ellison Jr. Koleksiyonu'nu satın alması, seramiğin bir sanat formu olarak önemine dair bir kanıttır.

KAYNAKÇA

- Areas, C. C. (2007). The Metropolitan Museum of Art. Cell, 212, 535-7710.
- Beeson, N. B. (1972). Guide to The Metropolitan museum of art. Metropolitan Museum of Art.
- Ettinghausen, R. (Ed.). (1972). Islamic art in the metropolitan museum of art. Metropolitan Museum of Art.
- Griffin, G. (1976). Michael D. Coe, The Maya Scribe and His World: New York, Grolier Club, 1973.
- Jenkins, M. (2006). Raqqa Revisited: Ceramics of Ayyubid Syria. Metropolitan Museum of Art.
- Laidlaw, C. W. (1988). The Metropolitan Museum of Art and Modern Design: 1917-1929. The Journal of Decorative and Propaganda Arts, 8, 88-103.
- McNab, J. (1988). A Neo-Renaissance Italian Majolica Dish. Metropolitan Museum Journal, 23, 249-256.
- The Metropolitan Museum of Art Bulletin vol. 33 iss. 3 pp.115—164, 1975.
- Valenstein, S. G. (1992). The Herzman Collection of Chinese Ceramics.
- Valenstein, S. G. (1989). A handbook of Chinese ceramics. Metropolitan Museum of Art.
- Wilson, T. (2016). Maiolica: Italian Renaissance Ceramics in the Metropolitan Museum of Art. Metropolitan Museum of Art.
- Wattles, M. (2013). Illustration Credits. In The Life and Afterlives of Hanabusa Itchō, Artist-Rebel of Edo (pp. 269-273). Brill.
- <https://www.metmuseum.org>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Metropolitan_Museum_of_Art
- <https://www.britannica.com/topic/Metropolitan-Museum-of-Art>

OSMANLI DEVLETİ'NDEN TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE GEÇİŞ DÖNEMİ KİMLİK İNŞASI

EDA NUR DOĞAN

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 0009-0008-2850-6931

ÖZET

Modernleşme tohumları ilk olarak Tazminat Döneminde atılmaya başlansa da gerçek anlamda hayata geçirilmesi ve uygulanması Cumhuriyet Dönemi'ni ve sonraki süreci kapsamaktadır. 19. Yüzyılda ulusçuluk akımı Avrupa'da hızlı bir yükselişe geçmiştir. Bu akım Avrupa'da toprağı olan Osmanlı Devleti'ni de etkisi altına almıştır. Kozmopolit bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti dışarıdan gelen etkiler ile kendi içerisinde bir takım değişikliğe uğramıştır. Farklı ırkları ve dinleri bünyesinde bulunduran bu devlet için kimlik sorunu beka sorunu haline gelmiştir. Cumhuriyet dönemine kadar kimlik sorununu tedavi etmek için ortaya atılan üç ideolojiyi görmek mümkün. Bunlar Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülüktür. Fakat Cumhuriyet dönemine kadar ortaya atılan bu ideolojiler tam anlamıyla uygulanamamış ve geçerliliğı olmamıştır. Kozmopolit bir imparatorluğu, ulus-devlet modeline getirmek ve bir kimlik altına toplamak uzun bir sürecin ve ciddi bir uğraşın sonucudur. Milli Mücadele Dönemi'nden cumhuriyete geçişte ise Türkçülük ve İslamcılık ideolojilerine tanık olmaktadır. Halkın milliyetçilik duyguları, dini vicdanlarıyla tutkal olarak kullanılmıştır. Milli mücadele döneminde halkın göstermiş olduğu gayrete karşılık olarak halk egemenliğı bir ödül nihayetinde olmuştur. Cumhuriyet Dönemi ile birlikte içerisinde seküler değerler taşıyan Kemalizm ideolojisi kimlik oluşturmada etkin olmuştur. Toplumun kültürel ve değerler bütünü'nün çoğunu oluşturan dinin saf dışı bırakılması kritik bir önem taşımıştır. Kemalizm ideolojisi modern ulus devleti yaratmak ve halkı bir kimlik altına toplayarak, imparatorluk bünyesinden ayıştırmaya çalışmıştır. Türk milliyetçiliğı ise bu dönemde yoğun bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yeni bir ulus devlet kurma kimlik oluşturma sürecinde dini söylemler yeterli görülmemiştir. Bunun yerini Kemalizm ideolojisinin beraberinde getirdiğı laiklik almıştır. Kimlik yaratmada etkili olan Kemalizm ideolojisi Türklüğe dönüşü sağlamıştır. Ulus devlet oluşturmada Türk Milliyetçiliğı etkili kilit noktayı oluşturmuştur. Osmanlı'dan alınan dersler sayesinde geleneksel düzen şekillendirilmeye değil yenisi yaratılmaya çalışılmış ve kimlik oluşturma süreci başarıya ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik İnşası, Türkçülük, İslamcılık, Osmanlıcılık, Kemalizm, Ulus Devlet, Milliyetçilik

HEYDƏR ƏLİYEVİN ÖMÜR YOLU – MƏNƏVİYYAT VƏ MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİN TƏCƏSSÜMÜ KİMİ

Nazile Abdullazade

Doç.dr, Azərbaycan Devlet Pedaqoji Universiteti, Filoloji Fakültesi,
Edebiyatın Egitimi texnologiyası Anabilim Dalı
*Assoc.prof., Azerbaijan State Pedagogical University, Faculty of Philology,
Department of literature and teaching methods*
ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-1829-7178>

ÖZET

Bəşər tarixi yaranandan insan həyatına örnək olan şəxsiyyətlərin ömür yolunu mənalandırıb, onların şərəf və ləyaqət dolu yaradıcılıq nümunələrindən ilham alıb, tərəqqiyə, yeniliyə üz tutub. Zəmanəsinin böyük şəxsiyyətləri harada olursa olsun, insanlara nümunə olmuş, onların qəlbində, təfəkküründə müdrik və əbədiyaşar duyğular oyatmışlar.

Azərbaycan xalqı da milli və bəşəri dəyərlərə malikdir. Xalqın yetişdirdiyi şəxsiyyətlər sırasında elələri var ki, onlar həm milli, həm də bəşəri dəyərləri qoruyub saxlamaqla, onu zənginləşdirməklə və inkişaf etdirməklə misilsiz xidmətlər göstərmişlər. Ümummillə lider Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyəti buna misaldır. Ağılı və zəkası, mənəvi xisləti, ümumbəşəri keyfiyyətləri ilə xalqına müstəqillik bəxş edən Heydər Əliyev bütün nəsillər üçün əbədiyyət simvoluna çevrilmişdir. Onun həyatda, ictimai-siyasi və elmi fəaliyyətində sübut olunmuş şəxsiyyət bütövlüyü, vətənpərvərlik qayəsi, azərbaycançılıq şüuru, təmiz və saf əqidəsi, dövlətçilik idealları milli-mənəvi dəyərlərlə vəhdət təşkil etmişdir.

Mənəviyyat fərddən başlayıb ailəyə, ailədən cəmiyyətə, cəmiyyətdən xalqa və millətə, nəticədə xalqlara və millətlərə, bir sözlə, bütün Yer kürəsinə sirayət edən bir prosesdir. Mənəviyyat mənəvi dəyərlər məcmusudur. Bütün həyatını, bütün əməllərini saf mənəviyyat əsasında quran Heydər Əliyev ömrü boyu zəngin insan mədəniyyəti, milli-mənəvi xüsusiyyətlər, milli qürur və ləyaqət uğrunda mübarizə aparmış, xalqın saf mənəviyyatını onun böyük sərvəti hesab etmişdir: “Dünyada heç kəs daimi deyil, insan mənəviyyat üçün yaşamalıdır. Mənəviyyatını qoruyan, yaşayan insan əbədi olacaqdır. Mən hesab edirəm ki, insan cəmiyyətində ən yüksək yerdə mənəviyyat durur”.

Hakimiyyətdə olduğu illərdə ulu öndər xalqın mənəvi və əxlaqi birliyinin təmin edilməsini bir çox sosial-siyasi məsələlərin reallaşdırılması kimi görürdü. Cəmiyyətdə tarazlığın pozulmaması, vətəndaş həmrəyliyi, insanlar arasında birlik və doğruluq, əqidə bütövlüyü üçün milli ənənələrin, mənəvi dəyərlərin tərbiyəsini, eyni zamanda ümumbəşəri dəyərlərdən istifadəni Heydər Əliyev xüsusilə gənc nəslin qarşısında bir vəzifə olaraq qoyurdu. O deyirdi: “Bizim xalqımızın milli, mənəvi ənənələri, mədəni, milli dəyərləri həmişə, əsrlər boyu xalqımızı yüksək mənəviyyat ruhunda tərbiyə edib, yaşadıbdır. Mənəvi paklıq, saflıq həmişə insanları ucaldıbdır, həmişə insanlara hörmət gətiribdir”.

Açar sözlər: mənəviyyat, mənəvi dəyər, Heydər Əliyev, gənclik, azərbaycançılıq.

ÇOCUKLUK ÇAĞINDA GÖRÜLEN İNEK SÜTÜ PROTEİNİ ALERJİSİ RİSK FAKTÖRLERİ VE BESLENME STRATEJİLERİ

Selin Meltem KANBİR¹, Öğr.Gör. Beyza MENDEŞ²

¹ Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi – Beslenme –Diyetetik - 0009-0009-0885-1145

² Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, 0000-0002-4182-1273

ÖZET

İnek sütü protein alerjisi (İSPA) erken çocukluk dönemi ve bebeklerde en sık görülen besin alerjisidir ve giderek prevalansı artmaktadır. İnek sütü protein alerjisi içerisinde bulunan B-laktoglobulin, A-Laktoalbumin ve kazein başta olmak üzere alerjenitesinin içerisindeki proteinlerden kaynaklanmaktadır. Bu proteinlere karşı vücutta gelişen immünolojik yanıtlar inek sütü protein alerjisi olarak tanımlanmaktadır. İnek sütündeki bu proteinlerden alerjenitesi en yüksek olan B-laktoglobulindir. B- laktoglobulin anne sütünde bulunmaktadır ve 60 derece üzeri sıcaklıkta denatüre olmaktadır. İnek sütü protein alerjisinin IgE aracılı, non-IgE aracılı ve mix tip olmak üzere 3 sınıfta toplanmaktadır. Bu immunolojik mekanizma çeşitleri semptomlar ve etki sürelerine göre farklılıklar göstermektedir. İnek sütünün büyüme- gelişim çağında bulunan çocukların diyetlerinden çıkarılması sonucu beslenme ve büyümede bazı risk faktörleri oluşturmaktadır. Çocuk ve adolesanlarda nütisyonel risk faktörleri incelediğinde büyüme ve gelişim, kemik sağlıkları ve beslenme durumlarında bir takım sorunlara yol açtığı görülmüştür. İnek sütü proteini alerjisi ve diğer besin alerjilerinde olduğu gibi semptomların ve oluşabilecek risk faktörlerinin azalmasını veya yok edilmesinde bilinen en güvenilir ve tek tedavi eliminasyon diyetleridir. Eliminasyon diyetleri uygulama aşamalarında çocuklar ve ebeveynlerine beslenme eğitimi verilmelidir. Bu sürecin başında alanında uzman hekim ve diyetisyen ile mutidisipliner şekilde ilerlenmesi süreçteki oluşabilecek semptom ve büyüme-gelişimdeki risk faktörlerini daha kontrollü şekilde atlatılmasını sağlamaktadır. Anne sütü tüketen İSPA'lı bebeklerin emzirmeye devam edilmesi gerektiği ve ilk 6 ay sadece anne sütü kullanılması gerektiği ve hem barsak bariyer sağlığı hem de genel sağlık için ilk 6 aydan öne tamamlayıcı beslenmeye geçiş yapılmaması gerektiği belirtilmiştir.

Bu derlemenin amacı büyüme ve gelişme çağında olan çocukların diyetlerinden inek sütü içeren besinlerin çıkarılması sonucu oluşabilecek nütisyonel risk faktörlerini inceleyip İSPA'lı çocukların ebeveynlerine oluşabilecek risk faktörlerinin azaltılması amacıyla beslenmenin önemini kavranmasını amaçladım.

Anahtar Kelimeler: inek sütü protein alerjileri, eliminasyon diyeti, risk faktörleri, diyetisyen

ABSTRACT

Cow's milk protein allergy (CMPA) is the most common food allergy in early childhood and infants, and its prevalence is increasing. Cow's milk protein allergy is caused by the proteins in its allergenicity, especially B-lactoglobulin, A-Lactoalbumin and casein. The immunological responses that develop in the body against these proteins are defined as cow's milk protein allergy. Among these proteins in cow's milk, B-lactoglobulin has the highest allergenicity. B-lactoglobulin is found in breast milk and is denatured at temperatures above 60 degrees. Cow's milk protein allergy is classified in 3 classes as IgE-mediated, non-IgE-mediated and mixed type. These types of immunological mechanisms differ according to symptoms and duration of action. Exclusion of cow's milk from the diets of children in the growth-development period creates some risk factors for nutrition and growth. When the nutritional risk factors in children and adolescents were examined, it was seen that it caused some problems in growth and development, bone health and nutritional status. Elimination diets are the safest and only known treatment to reduce or eliminate symptoms and risk factors that may occur, as in cow's milk protein allergy and other food allergies. Nutrition education should be given to children and their parents during the implementation phases of elimination diets. At the beginning of this process, progressing in a multidisciplinary manner with a specialist physician and dietitian ensures that the symptoms and risk factors in growth-development that may occur in the process are overcome in a more controlled manner. It was stated that infants with CMPA who consume breast milk should continue to be breastfed and only breast milk should be used for the first 6 months, and complementary feeding should not be started before the first 6 months for both intestinal barrier health and general health.

The aim of this review is to examine the nutritional risk factors that may occur as a result of the removal of foods containing cow's milk from the diets of children in the growth and development age, and to understand the importance of nutrition in order to reduce the risk factors that may occur to the parents of children with CMPA.

Keywords: cow's milk protein allergies, elimination diet, risk factors, dietitian

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI İLE DUYGUSAL YEME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Arş. Gör. ESMA AKGÜL¹, Dr. Öğr. Üyesi CANAN BİRİMOĞLU OKUYAN ², Öğrenci
ASLIHAN TURAN³, Öğrenci NAZLI ATALAY⁴

¹ Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
0000-0002-2202-2919

² Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
0000-0002-7339-6072

³ Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
0009-0000-6906-5767

⁴ Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
0009-0005-5013-5055

ÖZET

Giriş ve Amaç: Dijital oyun bağımlılığı genç erişkinlerde her geçen gün artış göstermektedir. Dijital oyunların çevrimiçi oynanması bireyin ekran karşısında geçirdiği süreyi artırmakta ve diğer insanlarla olan iletişimini azaltmaktadır. Bu durum dijital oyun bağımlılığı ile birlikte üniversite öğrencilerinde duygusal yeme davranışı gibi sorunlara neden olabilmektedir. Stres durumunda artan bu iki durumun birbiri ile ilişkisini incelemek yapılacak müdahaleleri belirlemek için önemlidir. Bu nedenle araştırmamız sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ile duygusal yeme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören öğrenciler oluşturmuştur (N= 763). Örneklem yöntemi kullanılmamış olup tüm evrene ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma verileri “Sosyo-demografik Tanılama Formu”, “Üniversite Öğrencileri için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği” ve “Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği” ile çevrimiçi toplanmıştır. Verilen analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Yaş ortalaması 20.71 ± 1.57 olan öğrencilerin %80.2’si kız, %77.2’si hemşirelik bölümü ve %41.6’sı üçüncü sınıf öğrencisidir (n= 101). Öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin az riskli olduğu bulunmuştur (36.93 ± 13.17). Duygusal yeme ölçeği toplam puanı

ise 74.32 ± 23.35 olarak hesaplanmıştır. Dijital oyun bağımlılığı ölçek puanı ile duygusal yeme ölçek puanı arasında ilişki saptanmamıştır.

Sonuç ve Öneriler: Üniversite öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin az riskli olduğu ve dijital oyun bağımlılığı ile duygusal yeme davranışları arasında ilişki olmadığı bulunmuştur. Konu ile ilgili daha büyük örneklem grubu ile araştırmanın yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital oyun bağımlılığı, duygusal yeme davranışı, üniversite öğrencileri

1. GİRİŞ

Bağımlılık, fiziksel etmenlerin yanında psikolojik, sosyal ve çevresel faktörlerin birlikte yol açtığı nörobiyolojik bir hastalıktır. Bireyin hayatındaki tüm olumsuz etkilerine rağmen bağımlı olunan bir şeyin bırakılmaması durumudur. Çünkü birey, bu şeyi azaltması veya bırakması nedeniyle yoksunluk belirtileri yaşar. Buna bağlı olarak da bağımlı olunan şeyin kullanımına devam eder (Uğurlu, Şengül & Şengül, 2012). Bağımlılık, sanıldığı gibi sadece alkol, sigara veya uyuşturucu gibi madde kaynaklı fiziksel türde görülmemektedir. Maddeyle ilgisi olmayan, bireyin hayatında sorunlara yol açan ve bırakılmayan davranışlar olarak psikolojik türde de oluşabilmektedir (Başköy, 2013; Black, 2013; Erdamar & Kurupınar, 2014). Bundan on yıl önce DSM-5'e dâhil edilen ve günümüzde bir halk sağlığı problemi haline gelen psikolojik bağımlılıklardan birisi dijital oyun bağımlılığıdır. Çünkü internetin hayatımıza girmesi ve teknolojik gelişmeler yaşanması nedeniyle internet tabanlı oyun oynama davranışında artış görülmüştür (Arıcak vd., 2018; Wartberg vd., 2019). Teknolojiye duyulan ihtiyacın artmasına ve erişimin kolaylaşmasına bağlı olarak dijital oyun bağımlılığı Z kuşağı olarak adlandırılan 2000 yılından sonra doğan çocuklarda daha sık görülmektedir (Metin & Kızıldağ, 2017).

Dijital oyun oynarken bireyler ekran başında uzun süre kalabilmektedirler. Bu durum hem göz rahatsızlıkları, kemik ve kas problemlerine yol açmakta hem de kişisel ilişkileri olumsuz etkilemektedir (Kaplan, 2016; Musluoğlu, 2016; Yalçın & Bertiz, 2019). Ayrıca bireyler ekran karşısında kontrolsüz yeme davranışı da sergileyebilmektedirler. Duygusal yeme öğün vakti gelmeden ya da açlık durumu oluşmadan bireyin olumsuz baş etme yöntemi olarak yemek yeme davranışında bulunmasıdır. Birey, duygu durumu ile baş etmede daha sonradan pişman olacağı şekilde yüksek kalorili gıdalar tüketir. Bu durum kilo alımı ile sonuçlanır (Serin & Şanlıer, 2018; Sevinçer & Konuk, 2013). Stres, bu durumun oluşmasında bir etmendir ve üniversite dönemi bireyler için bir stres kaynağı olabilmektedir (Durna, 2006). Üniversite

öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ile birlikte duygusal yeme davranışı da bir sorun olarak ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Stres durumunda artabilecek bu iki durumun birbiri ile ilişkisini incelemek yapılacak müdahaleleri belirlemek için önemlidir. Bu araştırmada amaç sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ile duygusal yeme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırmanın türü tanımlayıcı-ilişkiseldir.

2.2. Araştırma Soruları

- Üniversite öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeyleri nedir?
- Üniversite öğrencilerinin duygusal yeme davranış düzeyleri nedir?
- Üniversite öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeyleri ile duygusal yeme davranış düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

2.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde, 2022-2023 eğitim öğretim bahar yarıyılında yapılmıştır.

2.4. Araştırma Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini; bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi fizyoterapi ve rehabilitasyon (n=277), hemşirelik (n=282) ve sağlık yönetimi (n=204) bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmuştur (N=763). Araştırmada örnekleme yöntemi kullanılmamış olup evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma, dâhil edilme kriterlerini karşılayan 101 öğrenci ile tamamlanmıştır.

2.5. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

- Sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler
- Dijital oyun oynayan öğrenciler
- Araştırmaya katılmaya gönüllü öğrenciler

2.6. Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

- Araştırma formunu eksik dolduran öğrenciler
- Tanısı konmuş bulimiya nervoza, anoreksiya nervoza veya tikanırcasına yeme bozukluğu olan öğrenciler

2.7. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, üniversite öğrencileri için hazırlanan “Sosyo-demografik Tanılama Formu”, “Üniversite Öğrencileri için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği” ve “Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir.

2.7.1. Sosyo-demografik tanılama formu: Üniversite öğrencilerinin bazı tanıtıcı özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulan formdur.

2.7.2. Üniversite Öğrencileri için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği: Hazar ve Hazar (2019) tarafından geliştirilen 21 sorudan oluşan ölçeğin *aşırı odaklanma ve erteleme; çatışma, yoksunluk ve arayış; duygu değişimi ve dalma* olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten en düşük 21 en yüksek 105 puan alınabilmekte olup 1-21 puanlar arası normal grup, 22-42 puan arası az riskli grup, 43-63 puan arası riskli grup, 64-84 puan arası bağımlı grup ve son olarak 85-105 puan arası yüksek düzeyde bağımlı grup olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.95'tir (Hazar ve Hazar, 2019). Çalışmamızda da 0.95 olarak bulunmuştur.

2.7.3. Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği: Bilgen (2018) tarafından geliştirilen Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği 30 maddeden oluşmakta olup dört alt boyutu vardır. Ölçeğin 26, 28 ve 29. maddesi ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 150'dir. Alınan puan 75 ve üzeri olduğunda duygusal yeme olarak kabul edilmektedir. Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.96'dır (Bilgen, 2018). Çalışmamızda 0.95 olarak bulunmuştur.

2.8. Veri Toplama Süreci

Eğitim-öğretim sürecinin uzaktan eğitim şeklinde yürütülmesi nedeniyle veriler çevrimiçi form haline getirilerek sınıf gruplarında paylaşılarak toplanmıştır.

2.9. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul izni (12.05.2023/26428519-044-83919), araştırmanın yapılacağı üniversiteden kurum izni, öğrencilerden araştırmaya katılım izni alınmıştır.

2.10. Verilerin Değerlendirilmesi

Kolmogorov- Smirnov testi sonucuna göre normal dağılım özelliği göstermeyen verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Çizelge 1. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri

Değişkenler	Ortalama	SS
Yaş	20.7	1.57
Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kız	81	80.2
Erkek	20	19.8
Yaşamının Geçtiği Yer		
Büyükşehir	47	46.5
Şehir	20	19.8
İlçe	27	26.7
Köy	7	6.9
Bölüm		
Hemşirelik	78	77.2
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	8	7.9
Sağlık Yönetimi	15	14.9
Sınıfı		
Birinci Sınıf	34	33.6
İkinci Sınıf	25	24.8
Üçüncü Sınıf	42	41.6
Gelir durumu		
Gelir Giderden Az	14	13.9
Gelir Gidere Eşit	17	16.8
Gelir Giderden Fazla	70	69.3
Toplam	101	%100

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde yaş ortalamalarının 20.7 ± 1.57 olduğu, %80.2'sinin kız olduğu, %46.5'inin yaşamının büyükşehirde geçtiği, %77.2'sinin hemşirelik bölümünde öğrenim gördüğü, %41.6'sının üçüncü sınıfa gittiği, % 69.3'ünün gelirlerinin giderlerinden fazla olduğu bulunmuştur (Çizelge 1).

Çizelge 2 incelendiğinde öğrencilerin, dijital oyun bağımlılığı ölçeğinden toplam 36.93 ± 13.17 , aşırı odaklanma ve erteleme alt boyutundan 19.98 ± 7.36 , çatışma, yoksunluk ve arayış alt boyutundan 9.49 ± 3.63 , duygu değişimi ve dalma alt boyutundan 7.47 ± 3.31 puan aldığı saptanmıştır. Duygusal yeme ölçeğinden toplam 74.32 ± 23.35 , gerginlik durumlarında yeme alt boyutundan 25.88 ± 10.22 , olumsuz duygular ile başa çıkabilme için yeme alt boyutundan 22.87 ± 9.21 , kendini kontrol edebilme alt boyutundan 16.76 ± 4.64 ve uyaran karşısında kontrol alt boyutundan 8.80 ± 2.61 puan aldıkları belirlenmiştir.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda üniversite öğrencileri için dijital oyun bağımlılığı ölçek toplam ve alt boyut puanları ile Türkçe duygusal yeme ölçek toplam ve alt boyut puanları arasında ilişki saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Çizelge 2. Üniversite Öğrencileri için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği ile Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği'nin Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları (n=101)

	Ortalama	SS	Minimum	Maksimum
Üniversite Öğrencileri için Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği	36.93	13.17	21	77
Aşırı Odaklanma ve Erteleme	19.98	7.36	11	43
Çatışma, Yoksunluk ve Arayış	9.49	3.63	6	23
Duygu Değişimi ve Dalma	7.47	3.31	4	17
Duygusal Yeme Ölçeği	74.32	23.35	36	144
Gerginlik Durumlarında Yeme	25.88	10.22	11	55
Olumsuz Duygular ile Başa Çıkabilme için Yeme	22.87	9.21	10	50
Kendini Kontrol Edebilme	16.76	4.64	6	30
Uyaran Karşısında Kontrol	8.80	2.61	3	15

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin, dijital oyun bağımlılığı açısından az riskli grupta, duygusal yeme davranışı açısından sınırdaki oldukları ve dijital oyun bağımlılığı ile duygusal yeme davranışları arasında ilişki olmadığı bulunmuştur.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin dijital oyun bağımlılığı ölçek puanları çalışmamız bulgusuna benzerdir (Aktaş & Bostancı, 2021). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin az riskli ve normal olduğu bulunmuştur (Arıkan & Öztürk, 2020). Arslan'ın çalışmasında ise üniversite öğrencilerinde orta düzeyde bağımlılık tespit edilmiştir (Arslan, 2020). Dijital oyun bağımlılığının gelecekte ortaya çıkabilecek olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda üniversite öğrencilerinde yüksek düzeyde dijital oyun bağımlılığı gelişmeden önce önlemek amacıyla koruyucu girişimlerinin uygulanması gerekmektedir. Sezgin, Ekiz ve Kır (2021)'in çalışmasında dijital oyun bağımlılığına yönelik farkındalığın artmasının dijital oyun bağımlılığını azaltabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerine konu ile ilgili farkındalık eğitimleri düzenlenebilir.

Çoğunluğunu kız ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin oluşturduğu çalışmamızda öğrencilerin Türkçe Duygusal Yeme Ölçeğinden aldıkları puan duygusal yeme sınırı olan 75 puana oldukça yakındır. Örneklemimizin çoğunluğunu kız ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin oluşturduğu bir başka çalışmada da benzer sonuca ulaşılmıştır (Işık & Cengiz, 2021). Bununla birlikte bu iki çalışmada alınan puanlar yetişkinlerin (Karaman & Nusel, 2023), ortaöğretim

öğrencilerinin (Akgün, 2022) ve pandemi döneminde uzaktan eğitim gören üniversite öğrencilerinin (Özkan, Sevin & Avcı, 2021) aldıkları puanlardan daha yüksektir. Bulgular göz önünde bulundurulduğunda sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler duygusal yeme davranışı açısından riskli bir grup olarak ele alınmalı ve bu davranış oluşmadan önce önleyecek adımlar atılmalıdır. Duygusal yeme davranışını yordayan değişkenlere yönelik çalışmalar yapılması duygusal yeme davranışını önleme ve kontrol altına almada yapılacak girişimleri belirlemede önemli olacaktır.

Stres, bireyin belirli sağlıksız davranışlarda bulunmasına sebep olarak dolaylı yoldan sağlık üzerinde olumsuz etki gösterir. Özellikle yetişkinlerde yüksek kalori alımı gibi sağlıksız yeme davranışlarında bulunmaya teşvik eder (Hill vd., 2018). Dijital oyun bağımlılığı her yaşta görülmektedir ve stresli durumlarda başa çıkma problemi yaşayanlar bu bağımlılık türü açısından risk altındadır (Saylan & Çolak, 2023). Stresin sebep olduğu bu iki durum birbiri ile ilişkili olabilir. Çocuk ve gençlerde ekran başında geçirilen zamanın sağlıklarına etkisinin incelendiği bir sistematik derlemede elde edilen en güçlü kanıtlardan birisi ekran süresindeki artışın sağlıksız beslenme ile ilişkili olmasıdır (Stiglig & Viner, 2019). Ergenlerle yapılan çalışmada dijital oyun bağımlılığı ile duygusal yeme arasında ilişki olduğu bulunmuş olup dijital oyun bağımlılığının duygusal yemenin güçlü bir belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Caner & Evgin, 2021). Üniversite dönemi ise hem gelişimsel açıdan hem de beraberinde getirdiği yaşam değişikliği ve sorumluluklar açısından bir stres faktörü haline gelebilir. Özellikle sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin sağlık alanına bağlı olarak daha çok stres deneyimleme ihtimali yüksektir (Racic vd., 2017). Bu çalışmada literatürden farklı olarak sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ile duygusal yeme davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular bu iki durum arasında ilişki olmadığını göstermiştir. Çalışmamızda araştırmanın tek bir üniversitede yapılmış olması ve verilerin çevrimiçi yöntemle toplanması bir sınırlılıktır. Daha büyük örneklerde konu ile ilgili araştırmaların yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

Akgün, N. (2022). *Ortaöğretim Kademesindeki Ergenlerde Yaşantısal Kaçınma, Akademik Mükemmeliyetçilik ve Duygusal Yeme İlişkisinde Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Aktaş, B., & BOSTANCI, N. (2021). Covid-19 pandemisinde üniversite öğrencilerindeki oyun bağımlılığı düzeyleri ve pandeminin dijital oyun oynama durumlarına etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 22(2), 129-138.
- Arıca, O. T., Dinç, M., Yay, M., & Griffiths, M. D. (2018). İnternet oyun oynama bozukluğu ölçeği kısa formunun (İOOBÖ9-KF) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(4), 615-636.
- Arıkan, G., & Öztürk, A. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi (Güneydoğu Anadolu Örneği). *Spor Eğitim Dergisi*, 4(3), 157-168.
- Arslan, A. (2020). Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies*, 4(7), 27-41.
- Başköy, N. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık, siber zorbalık ve bilgisayara karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Bilgen, S. (2018). *Türkçe duygusal yeme ölçeği geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirliği çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Black, D. W. (2013). Behavioural addictions as a way to classify behaviours. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 58(5), 249-251.
- Caner, N., & Evgin, D. (2021). Digital risks and adolescents: The relationships between digital game addiction, emotional eating, and aggression. *International journal of mental health nursing*, 30(6), 1599-1609.
- Durna, U. (2006). Üniversite öğrencilerinin stres düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 20(1):319-343
- Erdamar, G. & Kurupınar, A. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 65-84.
- Hazar, Z., & Hazar, E. (2019). Üniversite öğrencileri için dijital oyun bağımlılığı ölçeği (Uyarlama çalışması). *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 308-322.
- Hill, D. C., Moss, R. H., Sykes-Muskett, B., Conner, M., & O'Connor, D. B. (2018). Stress and eating behaviors in children and adolescents: Systematic review and meta-analysis. *Appetite*, 123, 14-22.

- Işık, K., & Cengiz, Z. (2021). The effect of sociodemographic characteristics of university students on emotional eating behavior. *Perspectives in psychiatric care*, 57(1).
- Kahraman, S., & Nusel, H. (2023). Duygusal Yememin Yordayıcısı Olarak Yalnızlık ve Olumsuz Beden Konuşmalarının İncelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(46), 207-228.
- Kaplan, N. (2016). *Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılık düzeylerinin sağlık üzerine etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Metin, S., & Kızıldağ, D. (2017). Kuşakların kariyer beklentilerinin farklılaşması: otomotiv sektöründe bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(40), 340-363.
- Musluoğlu, M. (2016). *15-19 yaş arası öğrencilerden oluşan bir lise örneğinde bağlanma stilleri ile internet ve dijital oyun bağımlılığının ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, Y., Sevin, M. D., & Avcı, Ü. E. (2021). COVID 19 küresel salgın sürecinde depresyon, anksiyete ve stresin duygusal yeme bozukluğuna etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 183-200.
- Racic, M., Todorovic, R., Ivkovic, N., Masic, S., Joksimovic, B., & Kulic, M. (2017). Self-perceived stress in relation to anxiety, depression and health-related quality of life among health professions students: A cross-sectional study from Bosnia and Herzegovina. *Slovenian Journal of Public Health*, 56(4), 251-259.
- Saylan, E., & Çolak, R. (2023). Genç yetişkinlerde algılanan sosyal destek ve kendini açmanın dijital oyun bağımlılığı üzerindeki yordayıcı etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 24(2), 186-196.
- Serin, Y., & Şanlıer, N. (2018). Duygusal yeme, besin alımını etkileyen faktörler ve temel hemşirelik yaklaşımları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9(2), 135-146.
- Sevinçer, G. M. & Konuk, N. (2013). Emosyonel yeme. *Journal of Mood Disorders*, 3(4), 171-178.
- Sezgin, E., Ekiz, M. A., & Kır, S. (2021). Genç ve yetişkinlerde dijital oyun bağımlılığına ilişkin farkındalık düzeyi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 87-97.
- Stiglic, N., & Viner, R. M. (2019). Effects of screentime on the health and well-being of children and adolescents: a systematic review of reviews. *BMJ open*, 9(1), e023191.

- Uğurlu, T. T., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 37-50.
- Wartberg, L., Kriston, L., Zieglmeier, M., Lincoln, T., & Kammerl, R. (2019), A longitudinal study on psychosocial causes and consequences of Internet gaming disorder in adolescence, *Psychological medicine*, 49(2), 287-294.
- Yalçın S., & Bertiz Y. (2019) Üniversite öğrencilerinde oyun bağımlılığının etkileri üzerine nitel bir çalışma. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(1): 27-34.

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN PROFESYONEL TUTUMLARI İLE YAŞLI BİREYLERLE ÇALIŞMA İSTEKLİLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Arş. Gör. ESMA AKGÜL¹, Dr. Öğr. Üyesi CANAN BİRİMOĞLU OKUYAN ², Öğrenci
KEZİBAN ŞİMŞEK³

¹ Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
0000-0002-2202-2919

² Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
0000-0002-7339-6072

³ Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
0009-0000-5701-4583

ÖZET

Giriş ve Amaç: Teknoloji ve bilimin gelişmesi ile birlikte insanların yaşam ömrü uzamakta ve toplumda yaşlı sayısı her geçen gün artmaktadır. Bunun yanında öz bakım faaliyetlerini yerine getirme konusunda yardıma ihtiyaç duyan bağımlı yaşlı nüfus sayısı da beraberinde artmaktadır. Bakım faaliyetlerinde ise hemşireler anahtar roledir. Hemşirelik mesleğinin profesyonelliği gereği hemşirelerin yaşlı nüfusun ihtiyacını belirleme ve gidermeye yönelik bakım vermesi gerekmektedir. Kaliteli bakım için hemşire adaylarının yaşlı nüfusla çalışma isteklilikleri çok önemlidir. Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ile yaşlı bireylerle çalışma isteklilikleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümündeki öğrenciler oluşturmuştur (N= 282). Örneklem yöntemi seçilmemiş olup tüm evrene ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma verileri “Sosyo-demografik Tanılama Formu”, “Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği” ve “Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği” ile çevrimiçi toplanmıştır. Verilerin analizinde parametrik olmayan testler kullanılmış olup istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Yaş ortalaması 20.9 ± 1.54 olan öğrencilerin %80.6’sı kız, %46.2’si üçüncü sınıf öğrencisi olup %83.9’u çekirdek aileye sahiptir (n= 93). Öğrencilerin profesyonellik tutum ölçeği toplam puanı 113.97 ± 17.89 ve yaşlı bireylerle çalışma istekliliği ölçeği toplam puanı 64.29 ± 14.96 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin yaşlı bireylerle çalışma istekliliği toplam puanı ile profesyonellik tutum ölçeği işbirliği alt boyutu arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur ($r= 0.229$, $p< 0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Yaşlı nüfusu artmakta olan toplumumuza hizmet verecek hemşirelik öğrencilerinin profesyonelliğe yönelik tutumları ve yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerini artıracak girişimlerde bulunulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Profesyonel tutum, yaşlı birey, hemşirelik öğrencileri, hemşirelik

1. GİRİŞ

Meslek kavramı uzun yıllardır varlığını sürdüren bir kavramdır. Meslek sahibi olmak; kişinin toplum içinde özerklik, toplumsal prestij, güç ve yetki kazanmasıdır. Özünde meslek kişinin kendisi için edindiği sürekli iş olarak tanımlansa da faydası sadece kişisel değildir. Çünkü meslekler toplumun ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Meslekte profesyonellik ise o alanda gerçekleştirilen mesleğe özgü bilgi ve becerilerin meslek üyesi tarafından davranışa dönüştürülmesidir. Meslek ve profesyonellik kavramları kendi içlerinde mesleki bilgi, beceri, etik ilkeler ve sorumluluk barındırmaktadır. Birbirlerini bütünleyen bu iki kavramdan biri olmayınca diğeri eksik kalmaktadır. Hemşirelik mesleğine bu kapsamda bakıldığında ise hemşireler sağlık hizmeti sunarak sağlığı iyileştirme ve geliştirme uygulamalarını gerçekleştiren sağlık profesyonelleri olarak görülmektedir (Peksoy vd., 2020). Durağan olmayan varoluşundan beri yeni koşullara göre yenilenen dinamik bir sağlık disiplini (Karadağlı, 2016).

Teknoloji ve bilimde yaşanan gelişmeler birçok alanda olduğu gibi sağlığı ve dolayısıyla hemşireliği de etkilemiş olup tedavi yöntemlerinde ilerleyen uygulamalar sonucunda bireylerin yaşam kalitesi iyileşmekte ve insan ömrü uzamaktadır. Dolayısıyla yaşlı nüfus sayısında da artış görülmektedir (Şahin, 2017). TÜİK verilerine göre ülkemizde yaşlı nüfus her geçen yıl artış göstermekte olup ülkemiz dünya sıralamasında 167 ülke arasında 68. sırada yer almıştır. Nüfus projeksiyonlarına bakıldığında ise bu nüfus oranının 2025 yılında %11,0 iken 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmüştür (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2021-45636>).

Yaşlı bireyler, yaşlanmanın beraberinde getirdiği bedensel ve psikososyal bir takım sağlık sorunları nedeniyle toplum tarafından bağımlı bir grup olarak görülmektedir (McKinlay & Cowan, 2006). Verilere bakıldığında Türkiye nüfusu yaşlanmaktadır ve yaşlanma ile birlikte kronik hastalıkların sıklığı ve sağlık hizmetlerine erişimin artması hemşirelerin bu bağımlı gruba daha çok bakım vereceği anlamına gelmektedir. Yaşlılara karşı olumsuz tutum yaşlılara verilen bakım kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle hemşirelerin yaşlı bireylere ilişkin tutum ve davranışları önem taşımaktadır (Seki, Büyüksoy & Ayhan, 2019) Değişim toplumla

birlikte sağlık bakım sistemi içerisinde yaşanmış ve kalite çalışmaları hız kazanmıştır. Profesyonel bir meslek grubu olan hemşirelikte eleştirel düşünebilen, sisteme uyum sağlayabilen ve mesleğin etik değerlerini benimseyen hemşirelere ihtiyaç artmakta ve bu önemli faktörlere sahip olacak hemşirelerin yetişmesinde hemşirelik eğitimi önemli bir yere sahiptir (Ak vd., 2018). Bunun yanında profesyonel hemşirelik hizmetlerinin sağlanmasında, öğrenci hemşirelerin yaşlı bireylere yönelik tutumları önemli olup yaşlı ve yaşlı bakımına karşı olumsuz tutumlar var ise bu anlamda çalışmalar yapmak pozitif tutum geliştirilmesi açısından önemlidir (Seki vd., 2019). Yapılan bir çalışmada öğrencilerin yaşlılara karşı olumlu tutumlarının olmasının yanı sıra negatif tutumların da olduğu ve buna bağlı olarak eğitim içeriğine yaşlılık ve yaşlı tutumuna ilişkin konuların eklenmesinin önemli olduğu bulunmuştur (Şahin, 2017).

Geleceğin hemşireleri olan hemşirelik öğrencileri çalışma hayatına başladıklarında yaşlı bir topluma bakım verecekleri için yaşlılara karşı pozitif tutum içinde olmaları yaşlı bakım kalitesi açısından önemlidir (Seki vd., 2019). Profesyonel bir mesleği icra edecek hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerini incelemek ve olumsuz durumu olumlu hale getirmek için müfredatı güncellemek adına bu çalışma, öğrenci hemşirelerin profesyonel tutumları ile yaşlı bireylerle çalışma isteklilikleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırmanın türü tanımlayıcı-ilişkiseldir.

2.2. Araştırma Soruları

- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin profesyonellik tutum düzeyleri nedir?
- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı bireylerle çalışma istekliliği düzeyleri nedir?
- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin profesyonel tutumları ile yaşlı bireylerle çalışma isteklilikleri arasında ilişki var mıdır?

2.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde, 2022-2023 eğitim öğretim bahar yarıyılında yapılmıştır.

2.4. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur (N=282). Araştırmada örnekleme yöntemi

kullanılmamış olup evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma, dâhil edilme kriterlerini karşılayan 93 öğrenci ile tamamlanmıştır.

2.5. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

- Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler
- Araştırmaya katılmaya gönüllü öğrenciler

2.6. Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

- Veri toplama formunu eksik dolduran öğrenciler

2.7. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, üniversite öğrencileri için hazırlanan “Sosyo-demografik Tanılama Formu”, “Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği” ve “Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir.

2.7.1. Sosyo-demografik tanılama formu: Üniversite öğrencilerinin bazı tanıtıcı özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulan formdur.

2.7.2. Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği: Hisar, Karadağ & Kan (2010) tarafından geliştirilen ölçek, öğrenci hemşirelerin profesyonellik ile ilgili tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş olup toplam sekiz alt boyut ve toplam 28 sorudan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri hiç katılmıyorum (1)’den tamamen katılıyorum (5)’e kadar beş seçenekle cevaplanmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alphası 0.90’dır. Ölçekte yer alan 6 madde ise ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan arttıkça tutum olumlu olmaktadır (Hisar, Karadağ & Kan, 2010). Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizini ise Çelik, Karadağ & Hisar (2012) yapmıştır. RMSEA=0,069, GFI=0,89, AGFI=0,87, NNFI=0,96, SRMR=0,044 ve CFI=0,97 olarak hesaplanmış ve uyum indeksi sonuçlarının yeterli olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alphası 0.92 olarak hesaplanmıştır (Çelik, Karadağ & Hisar, 2012). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alphası 0.94 olarak bulunmuştur.

2.7.3. Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği: Fadayevatan vd. tarafından (2018) geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Akpınar-Söylemez vd. tarafından 2022 yılında yapılmıştır. Toplam 20 maddeden oluşan ölçeğin dört alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 20, maksimum puan 120’dir ve toplam puanın artması istekliliğin arttığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları $\times 2/df = 5.344$; GFI = .864; CFI = .868; RMSEA= .079; RMR <.01 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin, Türk hemşirelik ve tıp öğrencilerinin yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerini belirlemek amacıyla kullanılacağı

saptanmıştır (Akpınar-Söylemez vd., 2022). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur.

2.8. Veri Toplama Süreci

Eğitim-öğretim sürecinin uzaktan eğitim şeklinde yürütülmesi nedeniyle veriler çevrimiçi form haline getirilerek sınıf gruplarında paylaşarak toplanmıştır.

2.9. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul izni (12.05.2023/26428519-044-83916), araştırmanın yapılacağı üniversiteden kurum izni, öğrencilerden araştırmaya katılım izni alınmıştır.

2.10. Verilerin Değerlendirilmesi

Kolmogorov- Smirnov testi sonucuna göre normal dağılım özelliği göstermeyen verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde yaş ortalamalarının 20.9 ± 1.54 olduğu, %80.6'sının kız olduğu, %49.5'inin yaşamının büyükşehirde geçtiği, %83.9'unun çekirdek aileye sahip olduğu %46.2'sinin üçüncü sınıfa gittiği, %74.2'sinin gelirinin giderine eşit olduğu bulundu (Çizelge 1).

Çizelge 1. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri

Değişkenler	Ortalama	SS
Yaş	20.9	1.54
Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kız	75	80.6
Erkek	18	19.4
Yaşamının Geçtiği Yer		
Büyükşehir	46	49.5
Şehir	12	12.9
İlçe	27	29.0
Köy	8	8.6
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	78	83.9
Geniş Aile	15	16.1
Sınıfı		
Birinci Sınıf	21	22.6
İkinci Sınıf	29	31.2
Üçüncü Sınıf	43	46.2
Gelir durumu		
Gelir Giderden Az	12	12.9
Gelir Gidere Eşit	69	74.2
Gelir Giderden Fazla	12	12.9
Toplam	93	100

Öğrencilerin, çizelge 2 incelendiğinde öğrenci hemşirelere yönelik profesyonellik tutum ölçeğinden toplam 113.97±17.89, bilimsel bilgi yükünün artırılmasına katkıda bulunma alt boyutundan 23.76±5.21, otonomi alt boyutundan 13.99±2.31, işbirliği alt boyutundan 17.10±5.76, yeterlik, sürekli eğitim alt boyutundan 13.20±2.55, mesleki örgütlere katılma ve mesleki gelişim alt boyutundan 12.52±2.45, komitelerde çalışma alt boyutundan 7.97±1.77, toplumsal hizmet alt boyutundan 12.75±2.39 ve etik kodlar ve teori alt boyutundan 12.68±2.20 puan aldıkları bulundu. Öğrenciler, yaşlı bireylerle çalışma istekliliği ölçeğinden toplam 64.29±14.96, tutum alt boyutundan 13.98±3.47, öznel norm alt boyutundan 19.26±5.52, algılanan davranışsal norm alt boyutundan 16.43±5.52 ve niyet alt boyutundan 14.62±4.58 puan aldılar.

Çizelge 2. Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği ile Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği'nin Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları (n=93)

	Ortalama	SS	Minimum	Maksimum
Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği	113.97	17.89	45	140
Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılmasına Katkıda Bulunma	23.76	5.21	9	30
Otonomi	13.99	2.31	3	15
İşbirliği	17.10	5.76	5	25
Yeterlilik, Sürekli Eğitim	13.20	2.55	4	15
Mesleki Örgütlere Katılma ve Mesleki Gelişim	12.52	2.45	5	15
Komitelerde Çalışma	7.97	1.77	3	10
Toplumsal Hizmet	12.75	2.39	4	15
Etik Kodlar ve Teori	12.68	2.20	5	15
Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği	64.29	14.96	20	106
Tutum	13.98	3.47	5	28
Öznel Norm	19.26	5.52	5	29
Algılanan Davranışsal Norm	16.43	5.52	5	30
Niyet	14.62	4.58	5	30

Çizelge 3'e göre öğrencilerin yaşlı bireylerle çalışma istekliliği toplam puanı ile profesyonellik tutum ölçeği işbirliği alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf ilişki bulundu ($r=0.229$, $p<0.05$). Profesyonellik tutum ölçeği toplam ($r=0.236$, $p<0.05$) ve otonomi ($r=0.211$, $p<0.05$), iş birliği ($r=0.293$, $p<0.001$), yeterlilik-sürekli eğitim ($r=0.241$, $p<0.05$) alt boyut puanları ile yaşlı bireylerle çalışma istekliliği ölçeği öznel norm alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf ilişki saptandı.

Çizelge 3. Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği ile Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

	Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği Toplam	Tutum Alt Boyutu	Öznel Norm Alt Boyutu	Algılanan Davranışsal Norm Alt Boyutu	Niyet Alt Boyutu
Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği Toplam	0.118	-0.055	0.236*	0.105	0.016
Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılmasına Katkıda Bulunma	0.027	-0.098	0.078	0.059	-0.003
Otonomi	0.071	-0.080	0.211*	0.081	-0.057
İşbirliği	0.229*	0.064	0.293**	0.190	0.118
Yeterlilik, Sürekli Eğitim	0.073	-0.047	0.241*	0.018	-0.035
Mesleki Örgütlere Katılma ve Mesleki Gelişim	-0.008	-0.032	0.067	-0.050	-0.021
Komitelerde Çalışma	0.052	-0.067	0.092	0.063	0.033
Toplumsal Hizmet	0.076	-0.060	0.156	0.091	-0.004
Etik Kodlar ve Teori	0.018	-0.091	0.143	0.021	-0.069

*Spearman Korelasyon Testi; *p<0.05, **p<0.001*

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelik mesleğinin temelinde bakım yer almaktadır ve mesleki profesyonellik gereği bakım verilen birey nesne olarak değil özne olarak görülür. Bu felsefeye sahip profesyonel hemşireler yetiştirmede anahtar rol hemşirelik eğitimidir. Hemşirelik öğrencileri bu süreçte uygulamalarını bilimsel bilgiye dayandırmayı, mesleki yeterliliğe sahip olma ve sorumluluk almayı, etik ilkeler doğrultusunda bakım sunmayı amaç edinmelidir (Baykara, Gündüz & Eyüboğlu, 2019). Bu doğrultuda çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları incelenmiş olup tutumlarının literatürdeki gibi yüksek olduğu bulunmuştur (Ak vd., 2018; Durmuş & Erdem, 2019; Taşkiran vd., 2020). Baykara vd., (2019)'nin çalışmasında öğrencilerin profesyonellik tutumları ortalamanın üzerindedir. Farklı örneklerle yapılan çalışma bulguları profesyonel tutum adına istendik düzeydedir. Hemşirelik eğitimi öğrencilere mesleki profesyonellik kazandırmak adına teori ve uygulamalı eğitim sunar. Özellikle son sınıfta bulunan intörlük ya da staj programları önemli rol oynar (Erdoğan vd., 2020). Araştırmanın yapıldığı üniversitenin yeni kurulmuş olmasına bağlı olarak henüz son sınıf hemşirelik öğrencileri çalışmamızın

örnekleminde yer almamıştır. Buna rağmen hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumlarının yüksek olması dikkat çekici bir bulgudur. Diğer yandan Ak vd., (2018)'nin çalışmasında birinci ve ikinci sınıfların profesyonellik düzeylerinin üçüncü ve dördüncü sınıflardan daha yüksek olduğu bulunmuş ve bu durumun nedeni olarak mezuniyet sonrası iş bulma kaygısı olabileceği söylenmiştir. Bu bulgular ışığında mezuniyet sonrası iş bulma kaygısı ile baş etmeye yönelik olarak girişimlerin yapılması ve profesyonellik açısından öğrencilerin mezuniyete yakın ve mezuniyet sonrasında da desteklenmeye devam edilmesi önerilir.

Toplumda yaşlı bireylere yönelik olumlu ve olumsuz tutumlar vardır. Olumsuz tutumlar yaşlı bireylerin sağlık eşitsizliklerine maruz kalması ile sonuçlanabilir. Yaşlı nüfusun giderek artış göstermesi nedeniyle özellikle hemşirelik öğrencilerinin yaşlılarla çalışmak istemeleri önemli hale gelmiştir. Çünkü gelecekte sağlık ekibinin önemli bir bölümünü onlar oluşturacaklardır ve bakım verdiklerinin çoğunluğu yaşlılar olacaktır (Tayaz & Koç, 2022). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılarla çalışma istekliliklerini incelediğimiz çalışmamızda öğrencilerin yaşlılarla çalışma istekliliklerinin istendik düzeyde olmadığı bulunmuştur. Çoğunluğunu hemşirelik mezunlarının oluşturduğu bir çalışmada da durum benzerdir. Aynı çalışmada yaşlılara yönelik tutumun olumlu olmasının yaşlılarla çalışmaya istekli olması ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Rashidi & Azadi, 2022). Sarı vd., (2019)'nin çalışmasında geriatri dersini alan öğrencilerin yaşlılara yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Öztürk vd., (2020)'nin çalışmasında huzurevi ziyaretinde bulunanların daha olumlu yaşlılık inancına sahip oldukları bulunmuştur. Bir başka çalışmada ise tıp bilimleri öğrencilerinin konu ile ilgili araştırmalara ve kongrelere katılmalarının yaşlılara yönelik olumlu tutumda olmaları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Momtaz vd., 2019). Bu doğrultuda öğrencilerin yaşlılarla ilişkili tutumlarını olumlu hale getirecek ve yaşlılarla çalışma istekliliklerini artıracak derslerin ve girişimlerin müfredata eklenmesi önerilir.

Profesyonelliğin yüksek olması verilecek hemşirelik bakımının kaliteli olmasını sağlar (Erdoğan vd., 2020). Yaşlı nüfusa verilecek kaliteli bakım için hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumlarının ve yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerinin arasındaki ilişkiyi belirlemek mezuniyet öncesi yapılacak girişimleri planlamak adına önemlidir. Bu çalışmada son olarak hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ile yaşlı bireylerle çalışma isteklilikleri arasındaki ilişki incelenmiş olup yaşlı bireylerle çalışma istekliliğinin profesyonellik tutum ölçeği işbirliği alt boyutu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Yaşlılık beraberinde komplike sorunları da getirmektedir. Bu karmaşık ihtiyaçların giderilmesinde ise

ekip çalışması ön plana çıkar (Dölek, 2013). Çalışma bulgumuza göre mesleki işbirliğinin artmasının yaşlılarla çalışma istekliliğini artıracığı söylenebilir. Öğrencilerin iletişim yeteneklerinin artırılması ve mesleki değerler kazandırılması ise işbirliğini artırmada etkilidir (Arabacı vd., 2022). Yapılan bir çalışmada yüksek düzeyde mesleki değerlere sahip olma ile yaşlılara yönelik olumlu tutum arasında ilişkili olduğu bulunmuştur (Tosunöz, 2022). Ayrıca öğrencilere, profesyonellik adına mesleki işbirliği sağlayabilmeleri için imkânlar sunulmalıdır. Öğrenciler meslek örgütlerine üyelik konusunda bilgilendirilip teşvik edilebilir. Ayrıca çalışmamızda profesyonellik tutum ölçeği toplam ve otonomi, iş birliği, yeterlilik-süreklilik eğitim alt boyut puanları ile yaşlı bireylerle çalışma istekliliği ölçeği özel norm alt boyutu arasında pozitif yönlü ilişki saptanmıştır. Bu durum öğrencilerin sahip oldukları sosyokültürel değerlere bağlı olarak yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerinin profesyonellik tutumları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak yaşlı nüfusu artmakta olan toplumumuza hizmet verecek hemşirelik öğrencilerinin, sosyokültürel etmenler göz önünde bulundurularak, profesyonelliğe yönelik tutumları ve yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerini artıracak girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ak, B., Cerit, B., Dikmen, Y., Erol, F. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ve etkileyen faktörler. *STED/Süreklilik Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(4), 232-242.
- Akpınar Söylemez, B., Akyol, M. A., Özgül, E., Küçükgüçlü, Ö., Tan, S. G., & Soysal, P. (2022). Willingness to work with elderly people scale (WEPS) for medical and nursing students: cross-cultural adaptation and psychometric validation. *Educational Gerontology*, 48(12), 610-622.
- Arabacı, L. B., Başoğul, C., Acar, K., Aksak, N., & Büyükkoçak, A. (2022). Öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği süreçleri arasındaki ilişki. *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN)*, 8(2).
- Baykara, Z. G., Gündüz, C. S., & Eyüboğlu, G. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılıklarının profesyonellik tutum düzeylerine etkisi. *Cukurova Medical Journal*, 44(3), 712-722.
- Çelik, B., Karadağ, A., & Hisar, F. (2012). Instrument of professional attitude for student nurses (IPASN): A confirmatory factor analytic study. *Nurse Education Today*, 32(5), 497-500.

- Dölek, B. Ö. (2013). Geriatrik hizmetlerde ekip çalışması ve geriatrik ekipte sosyal çalışmacı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 191-198.
- Durmuş, S. Ç., & Erdem, Y. (2019). Bir kamu üniversitesi sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin profesyonellik tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(2), 126-133.
- Erdoğan, Z., Eyuboglu, G., Ali, A. Y., Baykara, Z. G., Bulut, H., & Demir, S. G. (2020). İntörnlük uygulamasının hemşirelik öğrencilerinin kişisel ve mesleki benlik bağdaşım düzeyleri ile profesyonellik tutumları üzerine etkisi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 25-37.
- Fadayevatan, R., Momtaz, Y. A., Fadayevatan, R., Mollaei, P., & Mousavi-Shirazi, F. (2018). Development and validation of the willingness to work with elderly people scale (WEPS) among medical sciences students. *Journal of Clinical Gerontology & Geriatrics*, 9(4), 149-155.
- Hisar, F., Karadağ, A., & Kan, A. (2010). Development of an instrument to measure professional attitudes in nursing students in Turkey. *Nurse Education Today*, 30(8), 726-730.
- Karadağlı, F. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değer algıları ve etkileyen faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 81-91.
- McKinlay, A., & Cowan, S. (2006). "If You're Frail You've Had It": A theory of planned behavior study of student nurses' attitudes towards working with older patients. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(4), 900-917.
- Momtaz, Y. A., Mousavi-Shirazi, F., Mollaei, P., & Delbari, A. (2019). Attitude of medical sciences students toward older adults in Iran, 2017. *The Open Psychology Journal*, 12(1).
- Öztürk, Ş., Kanbay, Y., Fırat, M., Akçam, A., & Demir, B. (2020). Yaşlılık inancı ve yaşlılık inancını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 3(3), 92-102.
- Peksoy, S., Şahin, S., Demirhan, İ., & Kaplan, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinde profesyonellik algısı ve mesleki değerlere bağlılık arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 7(2), 104-112.
- Rashidi, F., & Azadi, A. (2022). Attitudes toward and willingness to work with older people and its predicting factor among medical science students in Iran. *Working with Older People*, 26(4), 397-406.

- Sarı, D., Baysal, E., Taşkıran, N., Acar, E., & Akyıl, R. Ç. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları ve empatik yaklaşım becerileri. *Sdu Journal Of Health Science Institute/Sdü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(2).
- Seki, H., Büyüksoy, G. D., & Ayhan, D. (2019). Hemşirelik lisans eğitimi, öğrenci hemşirelerin yaşlılara karşı tutumunu etkiliyor mu?. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 24-28.
- Şahin, H. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(1), 219-232.
- Taşkıran, N., Akyıl, R. Ç., Kahraman, A., Erdem, N., & Sarıtaş, S. Ç. (2020). Hemşirelik öğrencilerinde mesleki imaj algısının profesyonel tutuma etkisi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 14-29.
- Tayaz, E., & Koç, A. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 38(2), 86-94.
- Tosunöz, İ. K. (2022). Yaşlı Ayrımcılığı ve Mesleki Değerler Arasındaki İlişki: Hemşirelik Öğrencileri Örneği. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 7(3), 426-440.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2022). İstatistiklerle Yaşlılar <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2021-45636>

SPOR PSİKOLOJİSİNİN BİBLİYOMETRİK PROFİLİ

Arif Mert ÖZKAN¹, Nezaket Bilge UZUN², Ayselnur DOĞRUER³

¹Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Doktora Öğrencisi. ORCID: 0000-0002-5585-0139

²Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Doç. Dr. ORCID: 0000-0003-2293-4536

³Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0009-0003-4321-4164

Öz

Bu araştırmada, R programlama dilinde Biblioshiny arayüzü ile Spor Psikolojisi üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik özellikleri analiz edilmiştir. Spor Psikolojisi ile ilgili çalışmaların tarihsel süreçte genel eğilimleri ve gelişmeleri WOS veri tabanındaki yayınlar aracılığıyla belirlenerek bulgular bibliyometrik analiz yöntemi ile görselleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışma kapsamında Spor Psikolojisi ile ilgili çalışmaların başlangıcı ve tarihsel süreçte gelişimi, yazar katkıları, konuyla ilgili en sık kullanılan kelimelerin neler olduğu, en etkili çalışmaların neler olduğu, hangi kavramların geliştirildiği sorularına yanıt aranmıştır. Analiz sonuçlarına göre 1981-2023 yılları arasında Spor Psikolojisi ile ilgili 4750 makale olduğu tespit edilmiştir. Bu makaleler 2505 yazar tarafından üretilmiştir. Spor Psikolojisi konu alanında üretilen yıllık ortalama makale sayısı ise 10,9'dur. En üretken yazar Schinke R. J.'dir. Konuyla ilgili en fazla makaleye sahip ülke Amerika'dır. Yazarlar tarafından sıklıkla kullanılan anahtar kelimeler, performans, spor, psikoloji, model, algı, egzersiz ve stres olmuştur. Son yıllarda Spor Psikolojisi ile ilgili en sık çalışılan trend konular ise akıl sağlığı, kültürel spor psikolojisi, zihinsel beceriler gibi kavramlardır.

Anahtar Kelimeler: Spor Psikolojisi, Bibliyometrik Analiz, R, Biblioshiny, WOS.

BIBLIOMETRIC PROFILE OF SPORTS PSYCHOLOGY

Abstract

In this study, the bibliometric features of research on Sport Psychology were analyzed with the Biblioshiny interface in R programming language. The general trends and developments of the studies on Sports Psychology in the historical process were determined through the publications in the WOS database, and the findings were visualized and interpreted with the bibliometric analysis method. Within the scope of the study, answers were sought for the beginning of the studies on Sports Psychology and its development in the historical process, the contributions of the authors, the most frequently used words on the subject, what the most effective studies were, and which concepts were developed. According to the results of the analysis, it was determined that there were 4750 articles on Sports Psychology between the years 1981-2023. These articles were produced by 2505 authors. The annual average number of articles produced in the field of Sports Psychology is 10.9. The most prolific author is Schinke R. J. The country with the most articles on the subject is the United States. The keywords frequently used by the authors were performance, sport, psychology, model, perception, exercise and stress. In recent years, the most frequently studied trend topics related to Sports Psychology are concepts such as mental health, cultural sports psychology, and mental skills.

Keywords: Sports Psychology, Bibliometric Analysis, R, Biblioshiny, WOS.

Giriş

Spor ve spora olan ilgi insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Spor, insanların doğal olarak yaptıkları hareketlerden oluşan, mücadeleye dayanan ve önceden belirlenmiş kurallara göre takım veya bireysel olarak oynanan fiziksel ve zihinsel aktivitelerdir (Kaplan ve Akkaya, 2014; Ronald, 1992). Spor, bireyde özgüven, birlik ve dayanışma sağlamasıyla bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlığına etki ederek yeni bir anlam kazanmıştır (Koruç ve Bayar, 2004). Bu bağlamda spor, bireylerin fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak iyi olmasını sağlar (Şahinler ve Ersoy, 2019).

Sporun olduğu yerde insanın kendi özünü yansıtan duruşu ve psikolojik yansımaları çok önemlidir. 20. yüzyılda spor yarışmalarına yeni kurallar gelmiştir. Bu kurallar, sporcuları fiziksel ve psikolojik olarak zorlamış ve sporculardan beklentiler yükselmiştir. Bununla birlikte, spor psikolojisi sporun amaçları arasında yer almıştır (Doğan, 2015). Spor psikolojisi, sporcuların optimal düzeyde performanslarını ve ruh sağlığına etki eden psikolojik yönleri araştıran ve becerilerin kullanıldığı davranışları inceleyen bir uzmanlık alanıdır (Turkay ve Demir, 2021). Spor psikolojisi, sporun içerisinde yer alan sporcunun göstermiş olduğu performansla ilgili kaygı, stres ve motivasyon gibi psikolojik özelliklerini değerlendirerek sporcuların performanslarını nasıl yükselteceği ile ilgilenir (Azboy ve ark., 2012).

Spor psikolojisi psikolojik ilkelerin, beceri gelişiminin tüm aşamalarında spora uygulanmasıdır. Bu sebeple, odağında ve ilkelerinde psikolojinin çıktılarını yansıtmaya yönelimindedir (Browne ve Mahoney, 1984). Spor psikolojisi akademik bir disiplin olarak gelişmesinden bu yana iki şekilde ele alınmıştır: Birincisi, psikoloji ilkelerinin spor ve fiziksel aktiviteye uygulandığı uygulamalı bir psikoloji, ikincisi ise, fizyolojik mekanizmayı inceleyen ve spor biliminin bir alt disiplini olan egzersiz fizyolojisidir. İlk görüşü benimseyenler, psikolojik teoriyi anlamak ve psikolojik ilkeleri uygulamak için bir ortam olarak spor ve fiziksel aktiviteye odaklanma yöneliminde olmuşlardır. İkinci görüşü benimseyenler ise spor ortamındaki davranışları gözleme, izah etme ve tahmin üzerine yoğunlaşma yönelimindedirler (Horn, 1992; FEBSAC, 1996; Weinberg ve Gould, 1999).

Google Akademik üzerinden yapılan genel bir taramada “Spor Psikolojisi” konusunu ele alan 835.000 çalışmanın varlığı göze çarpmaktadır. Ele alınan spor psikolojisi konusunun bibliyometrik açıdan ilk kez analiz edilmesi bu çalışmanın özgünlüğünü yansıtmaktadır. Spor psikolojisi konusunun genel eğilim ve gelişmeleri Web of Science veri tabanı aracılığı ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bibliyometrik analiz yöntemi ile görselleştirilen ve yorumlanan bulguların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu alanda çalışma yapacak araştırmacılar için farkındalık sağlaması ve rehber olmasında olumlu bir etki yaratacağı düşünülmektedir.

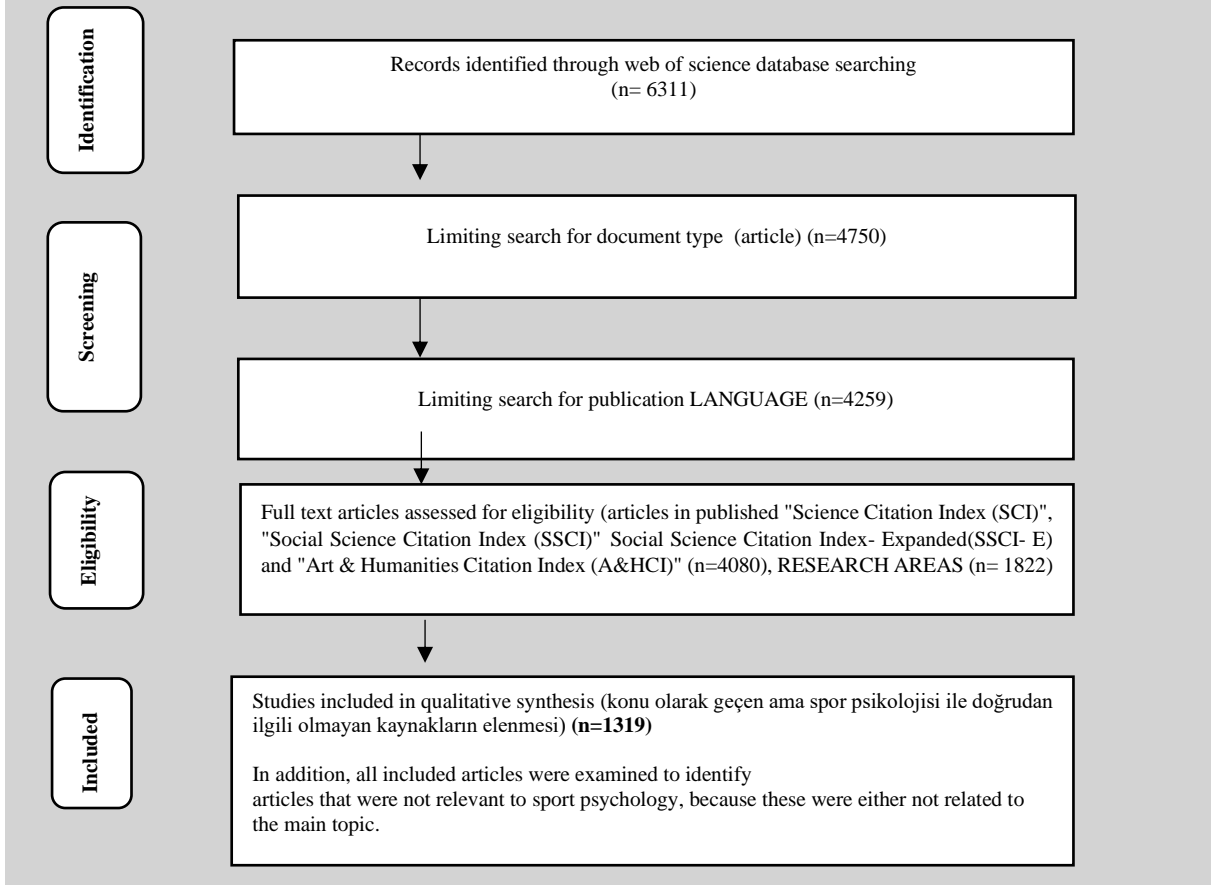
Bu çalışmanın amacı;

Spor psikolojisi alanında yapılan çalışmalardan yola çıkılarak detaylı bir betimsel inceleme yapmaktır. Bu kapsamda bibliyometrik analiz yolu ile yazarlar, alanda en sık kullanılan kelimeler, en sık yayın yapan dergiler, en üretken ülke ve kuruluş gibi betimseller görselleştirilecek ve çeşitli yasalar ile desteklenecektir. Böylelikle spor psikolojisi alanında yapılan çalışmaların dünü, bugünü ve yarını bütünsel olarak görselleştirilmeye çalışılacaktır.

Yöntem

Bu araştırmada, R uygulaması aracılığıyla Web of Science veri tabanından elde edilen betimleyici bilgiler doğrultusunda Spor Psikolojisi üzerine yazılan makaleler ile ilgili bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaya konu olacak makale grubunun belirlenmesinde ölçüte dayalı

örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasında ele alınan temel ölçüt “Spor Psikolojisi” konusuna odaklanan Web of Science veri tabanında taranan makalelerdir. Buna dayalı olarak Şekil 1’de yer alan PRIZMA protokolü doğrultusunda çalışmada yer alan seçim kriterleri detaylandırılmıştır.

Şekil 1: Prizma Akış Şeması

Spor Psikolojisi ile ilgili kriterler göz önünde bulundurularak bibliyometrik analize dahil edilmesi planlanan 1319 makale belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından “Spor Psikolojisi”ni ele alan makaleler incelenirken nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz çerçevesinde doküman incelemesi tekniğine başvurulmuştur. Araştırmada hem tanımlayıcı bibliyometrik hem de bazı değerlendirici bibliyometrikler sunulmuştur. Bu amaç kapsamında ele alınan yöntemler incelendiğinde, betimsel bibliyometri yönteminde konu ile ilgili literatürde yer alan mevcut yazar ve sayılarına, dillerine, ülkelere göre çalışılma durumlarına, makalelerin yayın yıllarına, konu içeriklerine vb. içeriklere göre gösterdiği dağılım ve eğilimleri ortaya koymak amaçlanırken; değerlendirici bibliyometri yönteminde konu ile ilgili literatürde yer alan değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya konması amaçlanmaktadır (Osareh, 1996).

Veri Çözümleme Tekniği

Araştırmada temel amaç olarak sosyal ağ analizi yöntemine dayalı bibliyometrik analizler ile “Spor Psikolojisi” başlığı temelinde alana özgü ilişkilerin açığa çıkarılması hedeflenmiştir. Başvurulan sosyal ağ analizi yöntemi, sınırlandırılmış bir alanda başlıca kaynakların ve bireylerin belirlenmesini, belirlenen değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya konmasını ve bu ilişkinin görsel olarak sunulmasını sağlayan bir yöntemdir (Newman, 2001; Freeman, 2004; Güzeller ve ark., 2016).

Araştırmada ele alınan sosyal ağ analizi yöntemi için çok sayıda analiz yapabilecek olan bibliyometrik kullanılmıştır. Veri bibliyometrik kullanılarak R veri çerçevesine dönüştürülmüş ve yüklenmiştir. Veri işleme kriterlerini sağlayan ve çalışma kapsamında ele alınan çalışmalar Biblioshiny programına uyumlu, yaygın kullanıma sahip ve kullanışlı bir program olan R aracılığı ile bibliyometriye aktarılmıştır (Moral-Muñoz ve ark., 2020). Bu yazılım sayesinde spor psikolojisi konu alanı ile ilgili literatür görüntülenmiştir.

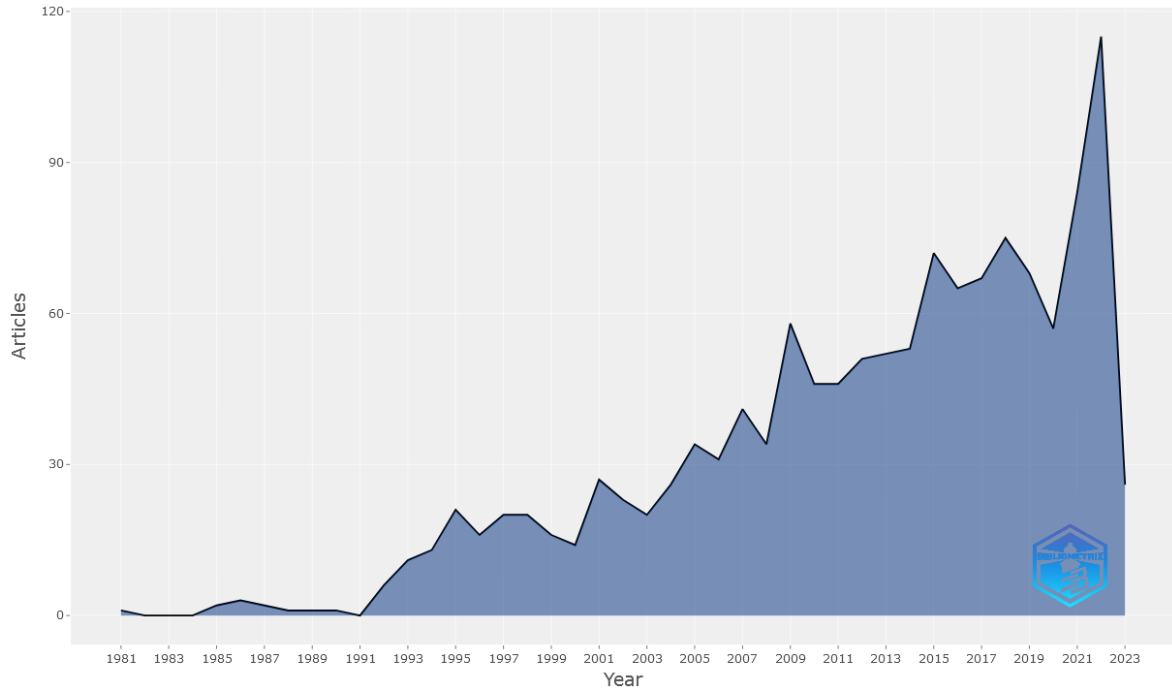
Bulgular

Bu bölümde araştırmada ele alınan “Spor Psikolojisi” konusuna dayalı çalışmalarla ilgili temel bilgiler özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Temel Bilgiler

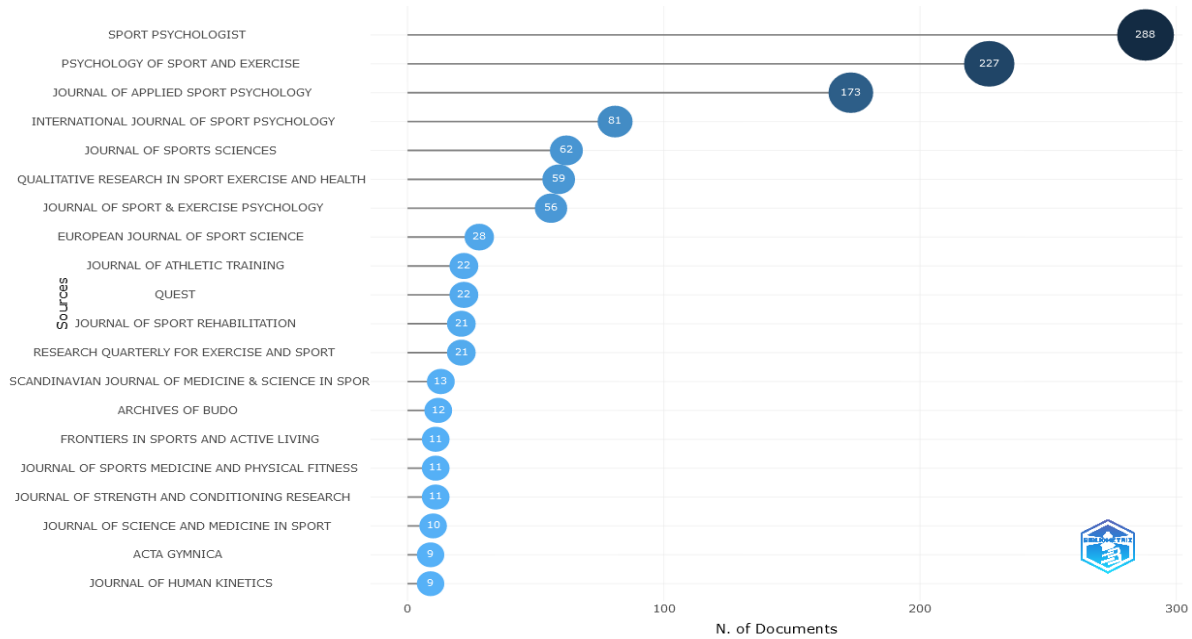
Veri	Sonuçlar	Yazarlar	Sonuçlar
Zaman Aralığı	1981-2023	Yazarlar	2505
Kaynaklar	74	Yazar görünümleri	4229
Documents	1319	Tek yazarlı dokümanlar	146
Yıllık ortalama yayın sayısı	10,90	Doküman başına yazar sayısı	0,53
Doküman başına düşen atıf sayısı	29,21	Yazar başına doküman sayısı	1,90
Her bir doküman başına düşen atıf sayısı	2,46	Çift yazarlı dokümanlar	3,21
Referanslar	35870	İşbirlikçi İndeksi	2,03
Anahtar kelimeler	1822		

Spor psikolojisi alanında yapılan aramalarda sınırlandırma olmaksızın elde edilen sonuçlara göre 6311 çalışma olduğu görülmüştür. Araştırmaya uygun olduğu belirlenen 1319 makale ile bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Belirlenen makaleler 1981 yılından 2023 yılına kadar olan süreçte yayımlanmıştır. Bu dönem içerisinde makale başına ortalama 29,21 atıf gösterilmiştir ve 74 farklı kaynak kullanılmıştır. Ek olarak spor psikolojisi alanında yayın çıkaran 2505 yazar olduğu görülmektedir. Aşağıda konu ile ilgili yapılan çalışmalarla ilgili çizilen yıllık üretkenlik grafiği yer almaktadır.

Şekil 2: Bilimsel Üretkenlik Grafiği

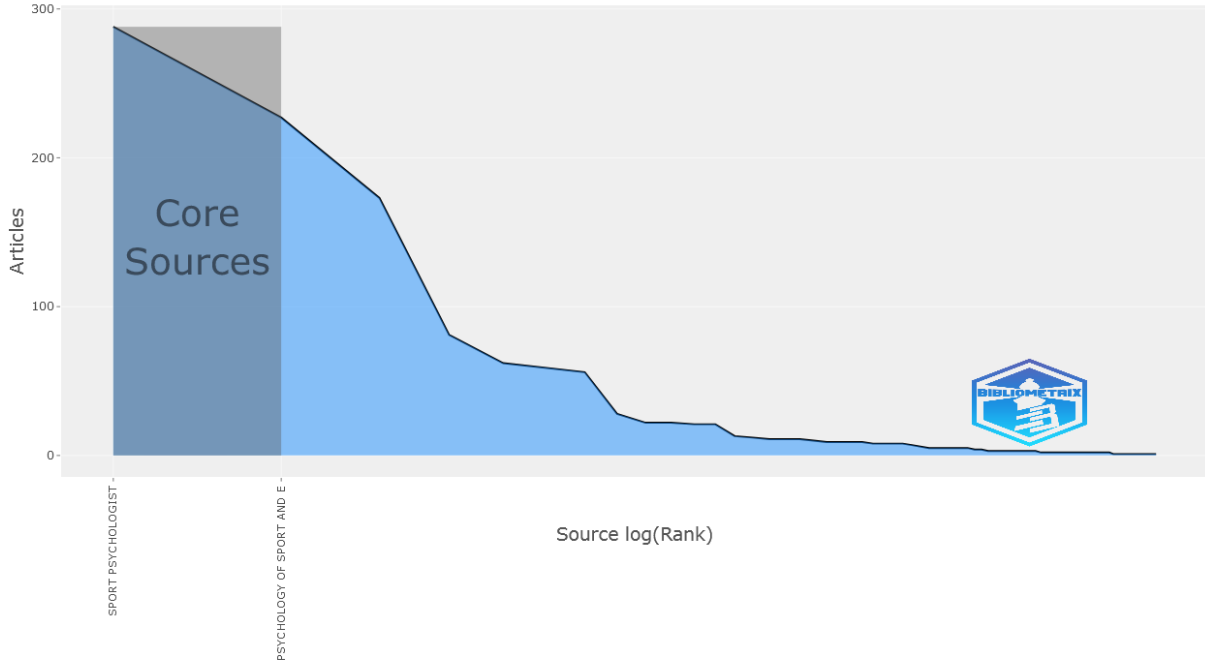
Şekil 2 incelendiğinde, “Spor Psikolojisi” alanına özgü yayınların 1981 – 2023 yılları arasında yıllık yapılan çalışmaların yükseldiği ve “Spor Psikolojisi” alanındaki çalışmaların 2022 yılında zirve yaptığı görülmektedir. İlgili dergiler ve yayın sayıları aşağıda Şekil 3’te yer almaktadır.

Şekil 3: İlgili Dergiler ve Yayın Sayıları

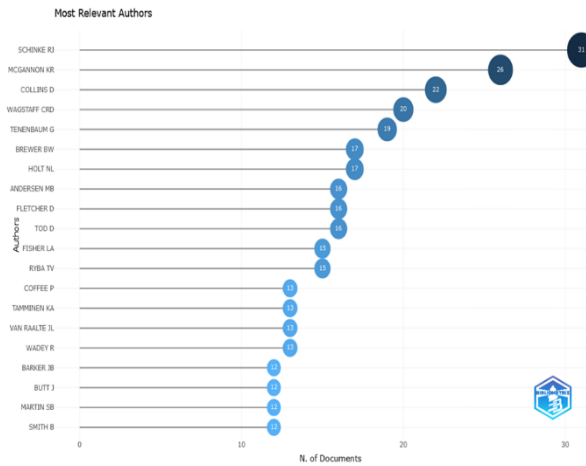
Şekil 3 incelendiğinde, en verimli dergilerin listesi yer almaktadır. Bu listeye göre “Spor Psikolojisi” alanında en fazla yayın yapan dergi “Sport Psychologist” dergisidir. En fazla yayın yapan dergi sırasını "Psychology of Sport and Exercise", “Journal of Applied Sport Psychology” dergileri

izlemektedir. Çekirdek dergilerin belirlenmesine dönük Bradford yasasına göre işe koşulmuş görsel aşağıda Şekil 4’te yer almaktadır.

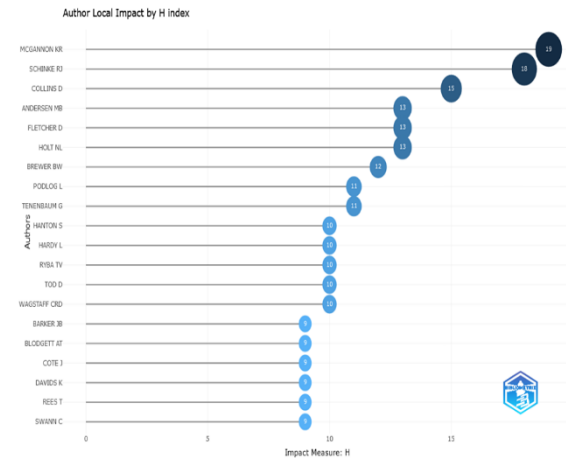

Şekil 4: Spor Psikolojisinin Dergilere Göre Dağılım Grafiği

Şekil 4 incelendiğinde, “Spor Psikolojisinin” Bradford Yasasına göre konu ile ilgili iki çekirdek dergi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu dergiler “Sport Psychologist” ve "Psychology of Sport and Exercise" dir. Alanda en fazla çalışma yapan yazarlarla ilgili görsel Şekil 5’te sunulmuştur.

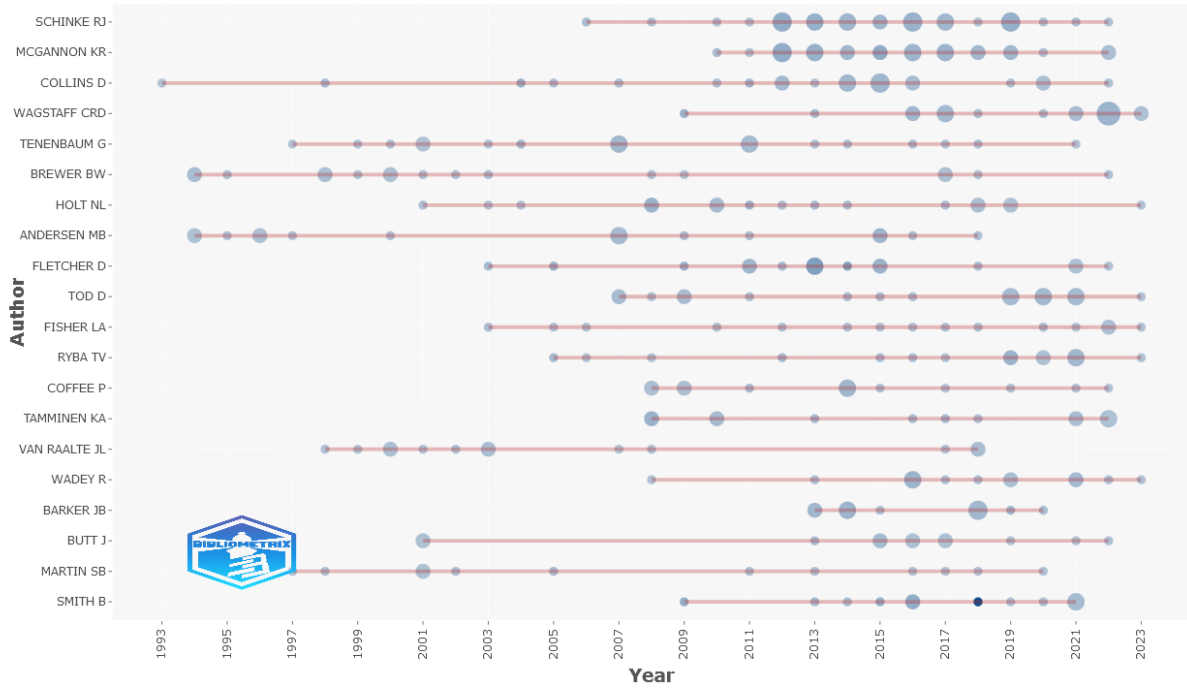
Şekil 5: Yazarlar

Şekil 6: Yazarların H-İndeksi

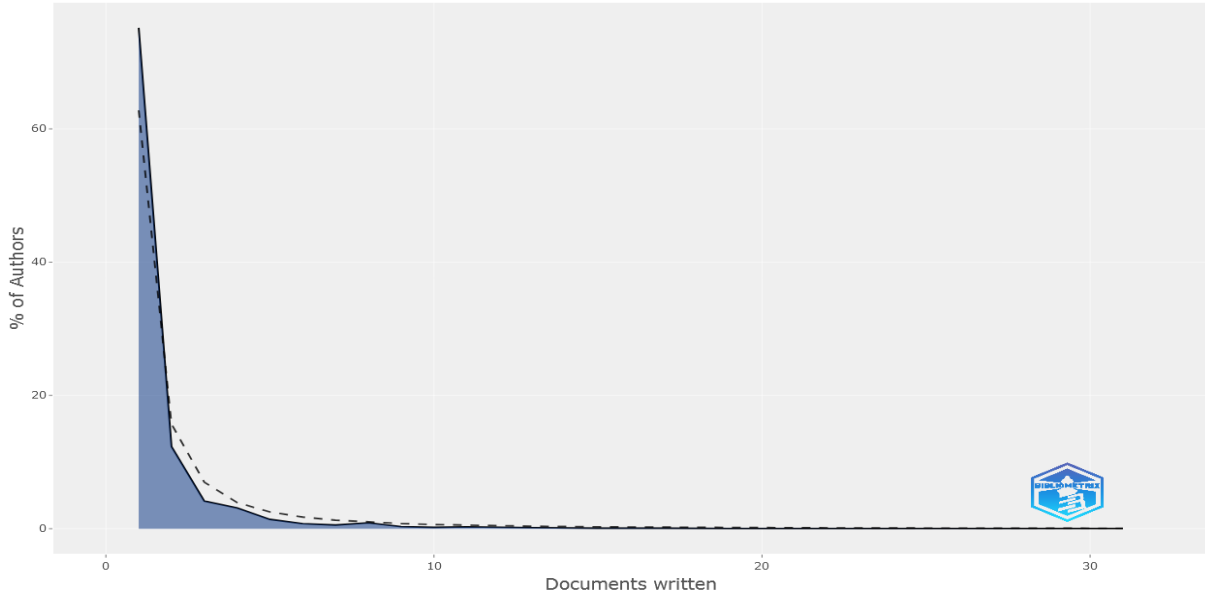
Şekil 5 incelendiğinde araştırmada ele alınan konu ile ilgili en sık yayın ortaya koyan yazarın Schinke, R. J. (31) olduğu görülmektedir. En fazla yayın sıralamasını izleyen diğer yazarların ise sırasıyla McGannon, K. R. (26), Collins, D. (22), Wagstaff, C. R. D. (20) olduğu görülmektedir. “Spor Psikolojisi” alanında en sık yayın veren yazarların ardından belirtilen yazarların H-İndeksleri incelendiğinde sıralamanın değiştiği göze çarpmaktadır. H-İndeksi yayın sıralamasına bakıldığında,

McGannon, V. R. 'nin 19 yayın ile ilk sırada olduğu görülmektedir ve bu sıralamanın Schinke, R. J. (18), Collins, D. (15), Andersen, M. B. (13) ve Fletcher, D. (13) şeklinde devam ettiği görülmektedir. Şekil 5 ve Şekil 6 incelendiğinde konu ile ilgili en sık yayın yapan yazar sıralaması ve H-İndeksi sıralamasında ilk üç ismin aynı olması da bu yazarların alana katkı sağladığını belirten bir gösterge olarak düşünülebilir. Alandaki yazarların yıllara göre üretkenlikleri ve en sık hangi yıllarda çalışmalarının yoğunlaştığı bilgisi ile ilgili görsel aşağıda Şekil 7'de yer almaktadır.

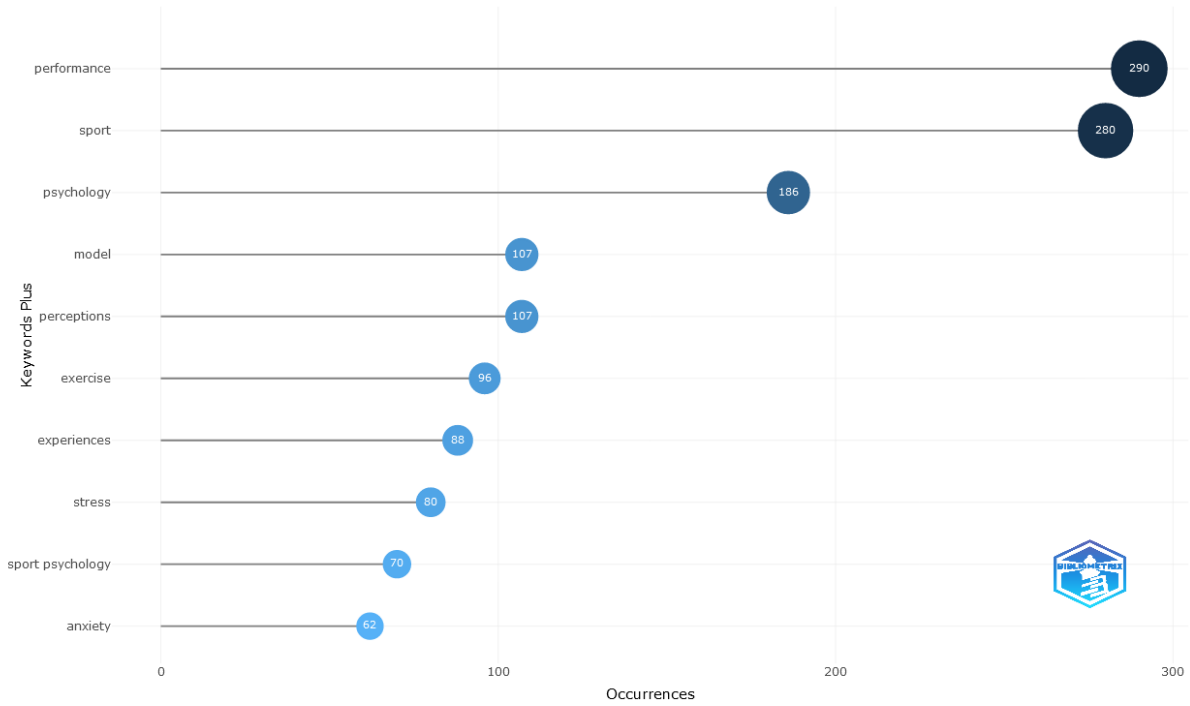
Şekil 7: Yazarların Yıllara Göre Üretkenliği

Şekil 7'de yazarların yıllara göre üretkenliğini belirten görsel bulunmaktadır. Yazarların üretkenlik durumları incelendiğinde alan ile ilgili en değerli yazarlar arasında yer alan Schinke, R. J.'nin 2012, 2013, 2016 ve 2019 yıllarında "Spor Psikolojisi" alanında yazarlığının en üretken yılları olduğu görülmektedir. Yayın sayısı ve H-İndeksi kriterlerinde ilk üç sırada bulunan diğer yazarlar incelendiğinde ise McGannon, K. R.'nin 2012 ve 2013 yıllarında en fazla üretkenliğinin olduğu, Collins, D.'nin 2014 ve 2015 yıllarında en fazla üretkenliğinin olduğu görülmektedir. Alanla ilgili uzmanlaşmanın ne doğrultuda olduğunu ortaya koyabilmek amacıyla Lotka Yasasına göre bilimsel üretkenlik dağılımı aşağıda Şekil 8'de yer almaktadır.

Şekil 8: Lotka Yasasına Göre Bilimsel Üretkenlik Dağılımı

Şekil 8 incelendiğinde, “Spor Psikolojisi” alanında yapılan çalışma dağılımının verildiği görülmektedir. Lotka yasası ele alındığında, belirli bir alan üzerinde yapılan araştırmalara tek bir yayın ile katkıda bulunan yazarların alandaki tüm yayınlara oranının %60 olması gerektiği kriteri belirtilmiştir (Lotka, 1926). Bu kriter göz önünde bulundurulduğunda Web of Science tabanlı yayınlanan ve “Spor Psikolojisi” alanını kapsayan makaleler Lotka Yasasına göre uygunluk göstermemektedir. “Spor Psikolojisi” alanında çalışma yapan araştırmacıların %75.2’sinin sadece 1 kere yayın yaptığı, %12.3’ünün 2 kere yayın yaptığı, %4.2’sinin 3 kere yayın yaptığı, %3.1’inin 4 kere yayın yaptığı ve %1.4’ünün 5 kere yayın yaptığı görülmektedir. Yukarıda belirtilen Şekil 8’e göre konu ile ilgili yayın yapan yazarların genel olarak tek yayınlı sınırlı kaldığı görülmektedir. Alanla ilgili en sık kullanılan kelimelerin yer aldığı görsel aşağıda Şekil 9’da yer almaktadır.

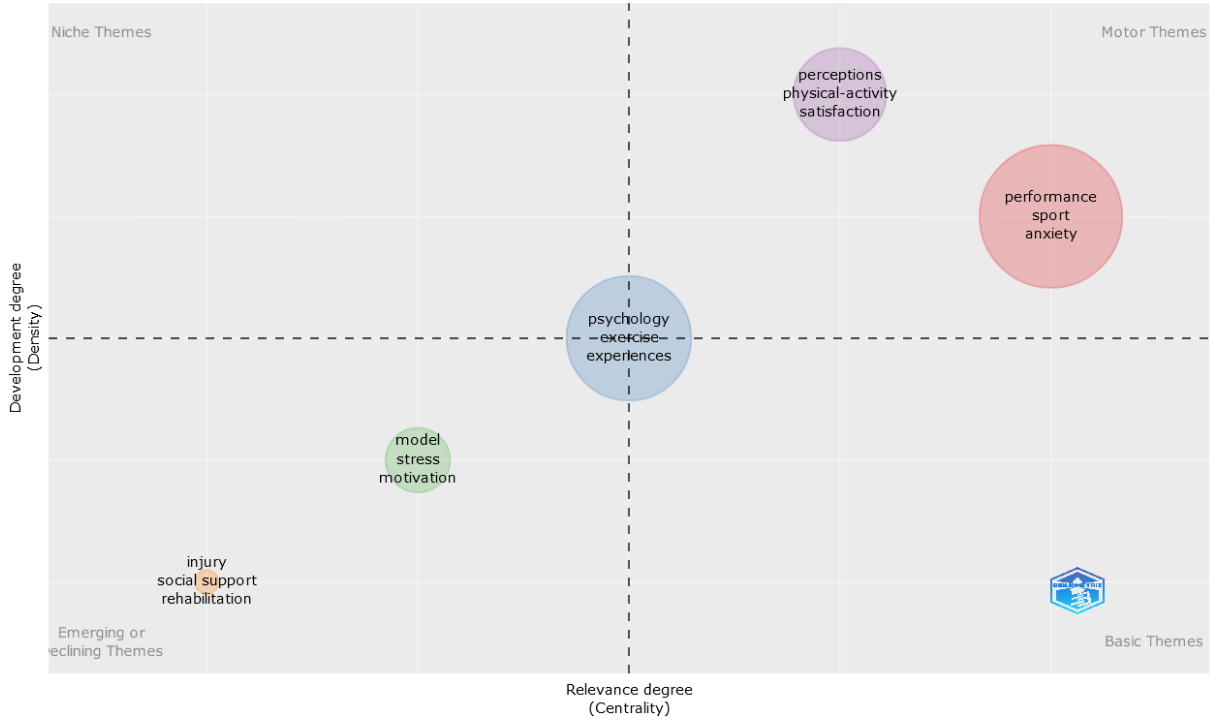
Şekil 9: En Sık Kullanılan Kelimeler

“Spor Psikolojisi” alanı ile ilgili en sık kullanılan kelimenin performans (290) olduğu, ikinci sırada spor (280) olduğu, üçüncü sırada ise psikoloji (186) olduğu görülmektedir. Alanda en sık kullanılan kelimelerin sırasını model (107) ve algılar (107) kelimeleri izlemektedir. Alanda en sık kullanılan kelimelerin ele alınması ile birlikte görselleştirilen görsel Şekil 10’da yer almaktadır.

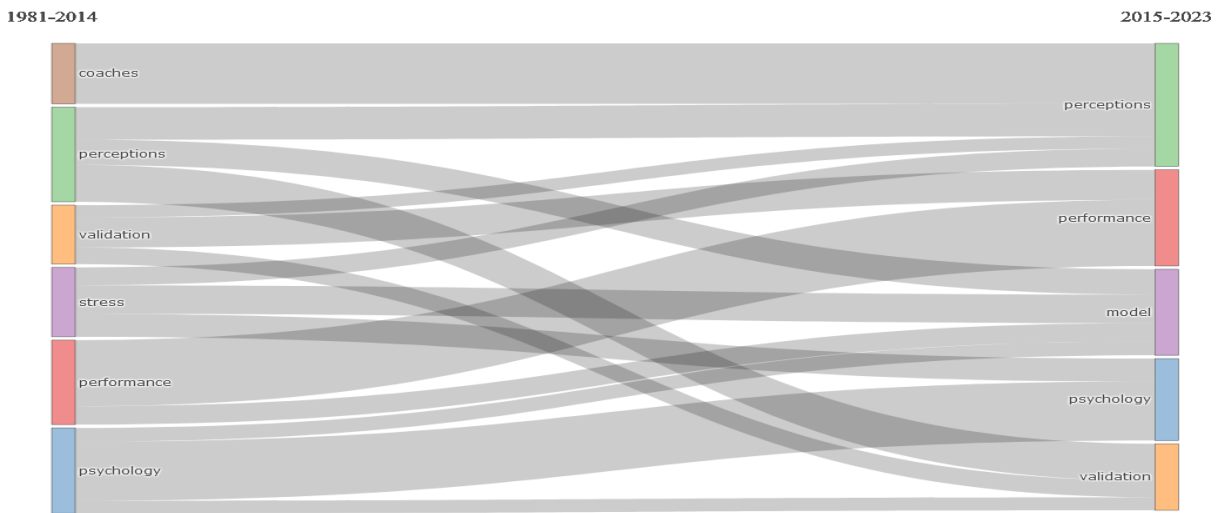
Şekil 10: Kelime Bulutu

Şekil 10 incelendiğinde, “Spor Psikolojisi” alanında en sık kullanılan 50 kelime görselleştirilmiş ve kullanım sıklığına göre kelime bulutu şekline aktarılmıştır. Bu şekil alandaki ilgili kelimelerin daha çarpıcı bir kanıtını sunmakta; performans, spor ve psikoloji haliyle bu şekilde ilk göze çarpan kelimeler olmaktadır. Spor psikolojisinin tematik haritası aşağıda Şekil 11’de yer almaktadır.

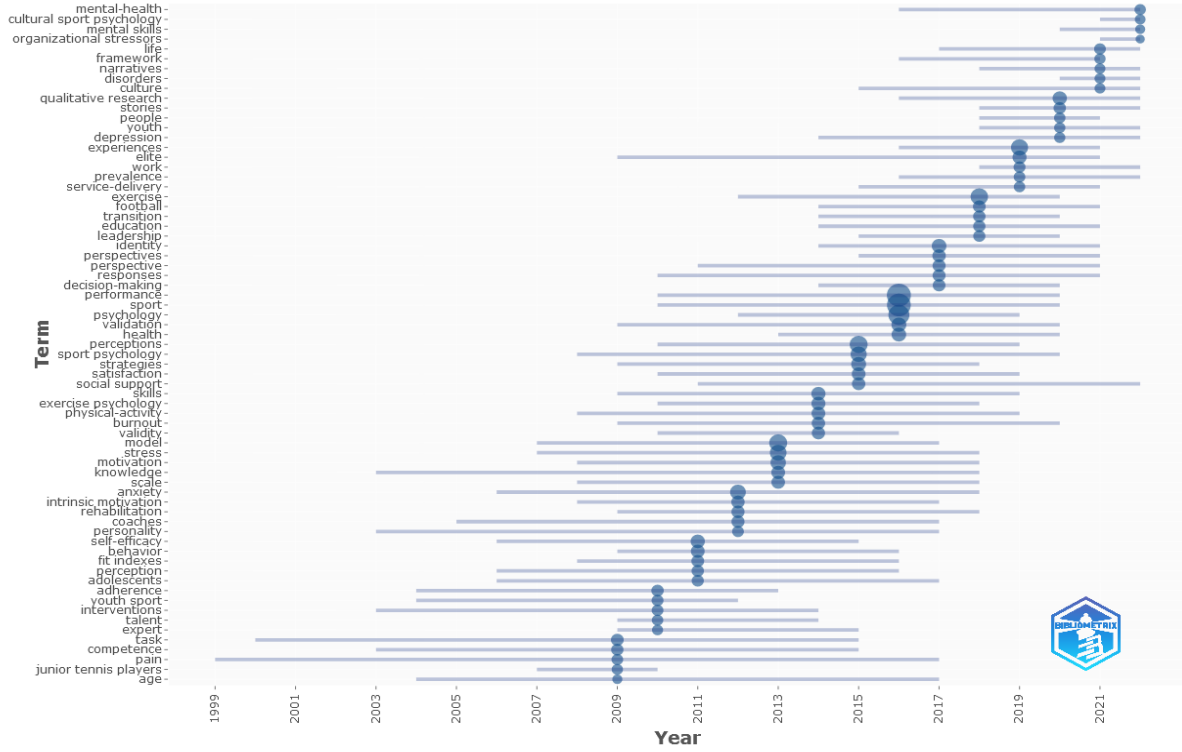
Şekil 11: Tematik Harita

Şekil 11’de “Spor Psikolojisi” alanının tematik bir haritasını sunmaktadır. Şekil 11’e göre, sağ üst kadradaki temaların (performans, spor, algı, fiziksel aktivite) motor tema olarak ele alındığı ve bu alanda gelişmiş temalar olduğu belirtilmektedir. Sol alt kadranda yer alan temalar ise hem az gelişmiş hem de orjinal temalar (yaralanma, sosyal destek, stres, motivasyon) olarak geçmektedir. “Spor Psikolojisi” alanında en sık kullanılan kelimelerin yıllara göre dağılımı aşağıda Şekil 12’de yer almaktadır.

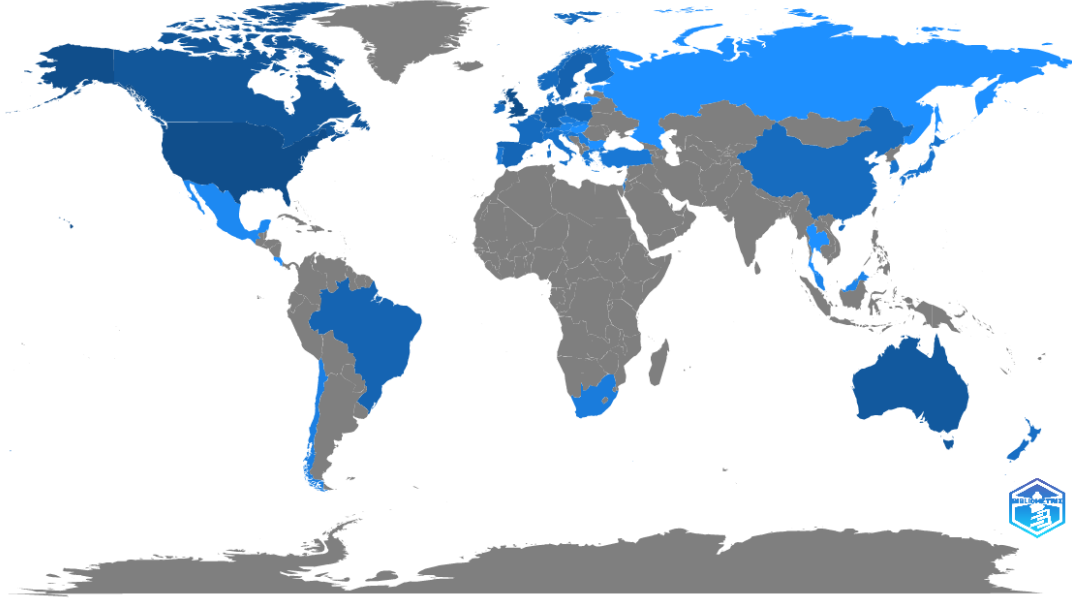
Şekil 12: En Sık Kullanılan Kelimelerin Yıllara Göre Dağılımı

“Spor Psikolojisi” alanında en sık kullanılan kelimelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 1981 – 2014 yılları arasında algılar, performans, psikoloji, stres, antrenörler ve doğrulama sıralamasını izlediği görülmektedir. 2015 – 2023 yılları arasında ise algılar, performans, model, psikoloji ve doğrulama sırasını izleyerek farklılaştığı görülmektedir. “Spor Psikolojisi” alanında kullanılan terimlerin hangi yıllarda yoğun olarak kullanıldığını belirten görsel aşağıda yer almaktadır.

Şekil 13: Yıllara Göre Kullanılan Terimlerin Yoğunluğu

“Spor Psikolojisi” alanında kullanılan terimlerin hangi yılda ne kadar yoğun olarak ele alındığını belirten görsel incelendiğinde performans, spor, psikoloji ve doğrulama kelimelerinin 2016 yılında yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Son yıllar ele alındığında 2023 yılı için alanda en yoğun kullanılan kelimelerin mental sağlık, kültürel spor psikolojisi ve mental beceriler olduğu görülmektedir. Alanla ilgili en fazla yayın yapan ülkelerin görseli Şekil 14’te yer almaktadır.

Şekil 14: En Sık Yayın Yapan Ülkeler

Şekil 14'e göre alanla ilgili sık yayın yapan ülkenin İngiltere (765) olduğu görülmektedir. Bu yayın sıklığını sırasıyla Amerika (748), Kanada (303), Avustralya (249) ve Çin (35) takip etmektedir. Alanla ilgili yayın sıklığı sıralamasında Türkiye'nin (10) geri planda kaldığı anlaşılmaktadır. "Spor Psikolojisi" alanında yayınlanan ve en sık atıf alan makaleler Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. En Sık Atıf Alan Makaleler

Paper	Doi	Total Citations	TC per Year	Normalized TC
Smith B, 2017, Qual Res Sport Exerc	10.1080/2159676X.2017.1393221	510	85	20,7655
Araujo D, 2006, Psychol Sport Exerc	10.1016/j.psychsport.2006.07.002	489	27,1667	11,6697
Williams Am, 2000, J Sport Sci	10.1080/02640410050120041	479	19,9583	6,581
Swann C, 2015, Psychol Sport Exerc	10.1016/j.psychsport.2014.07.004	478	53,1111	17,2858
Terry Pc, 2003, Psychol Sport Exerc	10.1016/S1469-0292(01)00035-8	371	17,6667	5,5958
Pinder Ra, 2011, J Sport Exercise Psy	10.1123/jsep.33.1.146	360	27,6923	7,8782
Cote J, 1993, Sport Psychol	10.1123/tsp.7.2.127	328	10,5806	4,7788
Kellmann M, 2018, Int J Sport Physiol	10.1123/ijsp.2017-0759	243	40,5	9,8941
Sarkar M, 2014, J Sport Sci	10.1080/02640414.2014.901551	242	24,2	7,3755
Abbott A, 2004, J Sport Sci	10.1080/02640410410001675324	242	12,1	4,2774

Tablo 2 incelendiğinde alanda en sık atıf alan makalenin Smith, B. tarafından 2017 yılında yayımlanan araştırmanın olduğu ve toplamda aldığı atıf sayısını 510 olduğu görülmektedir. En sık atıf alan makaleler listesinde ikinci sırada Araujo, D. tarafından 2006 yılında yayımlanan araştırmanın olduğu, üçüncü sırada ise Williams, A. M. tarafından 2000 yılında yayımlanan araştırmanın olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında “Spor Psikolojisini” temel alan araştırmaların yapısını ve süreç içerisindeki gelişimini ortaya koymak amacıyla bibliyometrik analiz yapılarak elde edilen veriler görselleştirilmiştir. Çalışmada Web of Science veri tabanında yer alan araştırmalar göz önünde bulundurulmuştur. Söz konusu veri tabanında “Spor Psikolojisi” kelimesi aratılmış ve 1981 – 2023 yılları arasında 4750 makalenin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. R program dili aracılığı ile Biblioshiny ara yüzü kullanılarak makaleler elde edilmiştir.

“Spor Psikolojisi” üzerine yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımının 1981 yılından itibaren dalgalı bir ilerleme ile birlikte genel anlamda artış gösterdiği söylenebilir. Fakat 2019-2020 yılları arasında konu ile yapılan araştırmalarda keskin bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Bu keskin düşüşün sebebi olarak dünya genelinde yaşanan pandemi süreci etkisi ile birlikte spor ortamlarında kısıtlamaların olması, müsabakaların duraksaması ve sezonların ertelenmesi gibi durumlarının etkisi olduğu söylenebilir. 2021 yılı ile birlikte tekrar yükselişe geçmesi ve 2022 yılında konu ile ilgili yapılan araştırmaların zirve yapması ise pandemi süreci sonrasında spor ortamlarının normale dönmesi, müsabakaların tekrar aktif olması, araştırmacıların ilgilerinin yeniden canlanarak araştırma yapmayı sürdürmelerine bağlanabilir.

“Sport Psychologist” ve “Psychology of Sport and Exercise” dergileri “Spor Psikolojisi” ile yayın sayılarına göre en sık yayın veren dergiler sıralamasında ilk iki sırayı paylaşmaktadır. Bu dergilerin yapmış oldukları yayın sayıları ile birlikte alana öncülük eden, çekirdek iki dergiyi oluşturdukları söylenebilir. Söz edilen iki derginin uluslararası alanda önemli indexlerde taranıyor olması, İngilizce’nin yanında birçok farklı dilde yayın kabul etmesi, yöntemsel açıdan çeşitliliğe yer veren araştırmaları kabul etmesi, yıl bazında yayımlanan sayı çokluğu...vb. gibi nedenlerle Bradford yasasına göre çekirdek iki dergiyi oluşturduğu ve aktör konumunda dergiler olduğu düşünülebilir.

Alana katkıda bulunarak konu ile ilgili en sık yayın yapan yazarların incelenmesi sonucunda yazar sıralaması ve h-indeksi sıralamasında ilk üç ismin (Schinke, R. J., McGannon, K. R., Collins, D.) aynı olması bu yazarların alanda aktör yazar olduklarını belirten bir gösterge olarak düşünülebilir. Bu yazarların konu ile ilgili bölümlerde 25 yılı aşkın süredir akademisyenlik yaptıkları, daha önceki yaşantılarında sporcu kimliğine sahip olarak alanın içerisinden geldikleri, spor sakatlıkları ile ilgilenerek sporcuların psikolojik durumları üzerine yoğunlaşmaları gibi durumlar alanda en sık yayın veren yazarlar ve uzmanlaşan yazar olmalarına neden olmuş olabilir. Ayrıca, en sık yayın veren yazarlar sıralamasında ilk isim Schinke, R. J., ikinci isim McGannon, K. R. iken h-indeksi sıralamasında ilk isim McGannon, K. R., ikinci isim Schinke, R. J. olarak görülmektedir. Sıralamadaki bu değişimin kaynağı olarak McGannon, K. R.’nin spor psikolojisinin yanı sıra sakatlıklara dayalı psikoloji üzerine çalışmalara yer vermesi, bir diğer ifade ile çalışma alanının daha geniş olmasına bağlanabilir.

Araştırma kapsamında “Spor Psikolojisini” temel alan ve en sık yayın yapan ülkelere bakıldığında birinci sırada İngiltere, ikinci sırada Amerika ve üçüncü sırada ise Kanada’nın olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili en sık yayın yapan üniversite ve kuruluşlar incelendiğine çoğunluğunun İngiltere’de olması; konu ile ilgili yayın sıklığı en fazla olan dergilerin İngiltere’de ve Amerika’da

olması; konu ile ilgili en sık yayın yapan yazarlar sıralamasındaki ilk iki ismin Kanada’da olması gibi kriterlerin ülkelere göre yayın sıklığını etkilediği düşünülebilir.

Araştırmamızda ele alınan konunun sınırlılıkları bulunmaktadır. Örneğin; bu araştırma “Spor Psikolojisi” alanında yapılan çalışmalar sadece makaleler ile sınırlandırılmıştır. Konu ile ilgili kaynak sınırlandırılması yapılmadan daha geniş bir çerçevede (dergi, kitap, konferans vb.) yeni araştırmalar yapılması önerilebilir. Ayrıca, araştırmamızda web of science (WoS) veri tabanı kullanılmıştır. İleride yapılacak olan çalışmalarda farklı veri tabanları ele alınarak daha geniş ve kapsamlı araştırmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Azboy, O., Erer, O., Oymak, Ö. ve Tunç, Ö. (2012). *Spor Psikolojisi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Browne, M. A. & Mahoney, M. J. (1984). Sport psychology. *Annual Review of Psychology*, 35(1), 605-625.
- FEPSAC. (1996). Position statement of the FEPSAC: 1. Definition of sport psychology. *The Sport Psychologist*, 10, 221-223.
- Freeman, R. E. (2004). The stakeholder approach revisited. *Zeitschrift Für Wirtschafts-Und Unternehmensethik*, 5(3), 228-254.
- Horn, T. (1992). Advances in sport psychology. *Champaign: Human Kinetics*.
- Kaplan, Y., ve Akkaya, C. (2014). Spor kültürü ve Türkiye’de spor. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 2), 114-119.
- Koruç, Z., ve Bayar, P. (2004). Egzersizin depresyon tedavisindeki yeri ve etkileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 49-64.
- Lotka, A.J. (1926). The frequency distribution of scientific productivity. *Journal of the Washington Academy of Sciences*, 16(12), 317-323.
- Newman, M. E. (2001). Scientific collaboration networks. II. Shortest paths, weighted networks, and centrality. *Physical Review E*, 64(1), 016132.
- Osareh, F. (1996). Bibliometrics, citation analysis and co-citation analysis: A review of literature I.
- Ronald, Hubscher (1992). *L’histoire en mouvements*. Paris: Armand Colin. s. 58.
- Şahinler, Y., ve Ersoy, A. (2019). Investigation of mental strengths of sportsmen by different variables. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(2), 168-177.
- Turkay, H. ve Demir, A. (2021). Spor psikolojisi üzerine bir inceleme. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 5(10), 119-131.
- Weinberg, R. & Gould, D. (1999). Foundations of sport and exercise psychology, 2nd edn, *Champaign: Human Kinetics*.

ZENOFOBİ (YABANCI DÜŞMANLIĞI) ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Arif Mert ÖZKAN¹, Ayselnur DOĞRUER², Nezaket Bilge UZUN³

¹Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Doktora Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-5585-0139

²Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0009-0003-4321-4164

³Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Doç. Dr., ORCID: 0000-0003-2293-4536

Özet

Bu araştırmanın amacı; bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini ölçebilen güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda aday ölçek formu oluşturma sürecinde; “niteliksel adımlardan” (odak grup görüşmeleri ve alan yazın ölçek taraması) ve “niceliksel adımlardan” (geçerlik ve güvenilirlik analizleri) yararlanılmıştır. 40 maddelik formdan uzman değerlendirmeleri sonrası kapsam geçerlik oranı .778’in altında olan maddeler çıkartılmış ve 36 madde kalmıştır. Oluşturulan 36 maddelik ve beşli Likert tipindeki denemelik ölçek formu 18-74 yaş aralığındaki 312 bireye uygulanmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda “Tehdit Algısı”, ve “Kaçınma” olmak üzere 2 boyutlu ve toplam 19 maddeden oluşan yapı elde edilmiştir. Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği (SKSKÖ)’nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla; AFA sonrasında oluşan 19 maddelik nihai form ile yeniden veri toplama aşamasına gidilmiş ve 240 bireyden veri toplanarak Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucunda; alt boyutlara ait standardize yük değerleri, değişkenlere ilişkin kestirilen hata varyansları, tüm maddelerin T değerleri ve model uyum iyiliği değerleri incelendiğinde ölçeğin 19 maddeden oluşan 2 faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı tespit edilmiştir. DFA sonrasında ölçeğin yakınsak geçerlik, iraksak geçerlik ve birleştirici güvenilirlik değerleri incelendiğinde genel anlamda ölçütlere uygun değerler olduğu görülmektedir. Son olarak; Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı, “Tehdit Algısı” alt boyutu için .93, ve “Kaçınma” alt boyutu için .91 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu bulgular incelendiğinde, Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği’nin güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Düşmanlığı, Ötekileştirme, Önyargı

DEVELOPMENT OF THE XENOPHOBIA (XENOPHOBIA) SCALE

Abstract

The purpose of this research; to develop a reliable and valid measurement tool that can measure the xenophobic tendency levels of individuals. For this purpose, in the process of creating a candidate scale form; "qualitative steps" (focus group interviews and literature survey) and "quantitative steps" (validity and reliability analysis) were used. After the expert evaluations, the items with a content validity ratio below .778 were removed from the 40-item form, and 36 items remained. The 36-item and five-point Likert type trial scale form was applied to 312 individuals aged 18-74 years. As a result of Exploratory Factor Analysis (EFA), a two-dimensional structure consisting of 19 items in total, namely “Threat Perception” and “Avoiding” was obtained. In order to examine the construct validity of the Xenophobia (Xenophobia) Scale; With the 19-item final form formed after the EFA, the data collection phase was started again and Confirmatory Factor Analysis (CFA) was performed by collecting data from 240 individuals. As a result of CFA; When the standardized load values of the sub-dimensions, the estimated error variances of the variables, the T values of all items and the goodness of model fit values were examined, it was determined that the 2-factor structure of the scale consisting of 19 items was confirmed as a model. When the convergent validity, divergent validity and convergent reliability values

of the scale are examined after CFA, it is seen that the values are suitable for the criteria in general. Finally; The Cronbach Alpha internal consistency coefficient was calculated as .93 for the “Threat Perception” sub-dimension and .91 for the “Avoidance” sub-dimension. When all these findings were examined, it was concluded that the Xenophobia (Xenophobia) Scale was a reliable and valid scale.

Key Words: Xenophobia, Othering, Prejudice

1.GİRİŞ

İnsanlığın en eski korkularından biri olan yabancı düşmanlığı ve korkusu, insanın yeryüzünde var olduğu ilk günlerden beri süregelen kadim ve ilkel bir davranıştır. Bu davranış biçimi insanın bebeklik ve çocukluk yıllarından itibaren kendini göstermektedir. İnsanın yaşamı boyunca bilinmeyene ve farklı olana karşı duyduğu korku, nefret ve önyargı farklı çevresel etkenler ile şekillenir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000). Literatür incelendiğinde, bu korku, nefret ve önyargı; yabancı düşmanlığı, yabancı korkusu, yabancı nefreti gibi birçok kavramı bir arada açıklayan “zenofobi” terimi ile ele alındığı görülmektedir (Uslu, 2022).

Zenofobi kelimesi Yunanca “yabancı” anlamına gelen “Xenos (yabancı)” ve “Phobia (korku)” iki ayrı kelimenin birleşimi ile Xenophobia (Zenofobi) olarak ortaya çıkmaktadır. Zenofobi tanımı, bir grubu ötekileştirip, o gruba karşı önyargı, korkma ve nefret etme duyguları olarak ele alınmaktadır (Van der Veer ve ark., 2013; Yakushko, 2009). Reynolds ve Vine (1987) zenofobi kavramını, yabancılara karşı hissedilen korku ya da nefret durumu olarak belirtmişlerdir. Bozdağ ve Kocatürk (2017), zenofobiyi kişilerin veya belli bir grubun; kendilerinden farklı olarak ya da bir dış grup üyesi olarak algıladıkları kişilere yönelik gösterdikleri korkuları ve olumsuz tutumları şeklinde tanımlanmıştır. Yakushko (2009) zenofobiyi, göçmenleri veya yabancı olarak nitelendirilen kişileri yok sayma ve bu kişilere karşı duygusal ve davranışsal olarak gösterilen önyargı olarak tanımlamıştır. Hjerm (1998) ise, zenofobiyi “bireylerin veya grupların, kendilerinden veya mensup oldukları gruptan farklı olarak algıladıkları bireylere ve gruplara karşı olumsuz tutumları ve korkuları olarak” tanımlamıştır.

Literatüre genel anlamda ırkçılık noktasıyla giren zenofobi kelimesi (Hiçdurmaz, 2023), bir milliyete karşı ön yargı içermesi, genellikle kültürel veya ırksal üstünlük varsayımına dayansa (American Psychiatric Association, 2010) da ırkçılık ve zenofobi arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. ırkçılık bir ideolojiye karşılık gelirken, zenofobi yabancı korkusu anlamına gelir ve nefret duygusunu içerir (Hiçdurmaz, 2023). Zenofobik eğilimleri olan biri grup dışındakilerden hoşlanmazken, ırkçı biri, kendi özelliklerini taşımayan insanlara tahammül edememektedir (Kumar, 2011). Aşar’ın (2009) ele aldığı tanımlama da ise yukarıdakileri bilgileri destekler nitelikte olup zenofobinin, ırkçılık, etnik benmerkezcilik, doğuştancılık, yurtsuzluk ve türçülük olmadığını belirtmektedir.

Freud’a (2016) göre zenofobik eğilim gösteren bireylerin davranışlarının arkasında bir gerçekçe bulunmaktadır. Sosyal hayatta bu gerçekçelerden bazıları; tehdit olarak gördüğü diğer bireylere karşı ortaya çıkabilecek güven sorunu, toplumsal hayatı etkileyen ekonomik, siyasi ve politik gerçekçeler, nüfus heterojenliğinden kaynaklanabilecek kültürel ve dini sorunlar, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaç problemleri, hak ve özgürlük kavramlarına karşı olası müdahaleler şeklinde sıralanabilir. Bir başka ifade ile gruptan olmayan bireylerin değer, kültür, kimlik ve sosyoekonomik statü bağlamında grup üyeleri tarafından bir tehdit unsuru olarak görülmesi zenofobik eğilimlere yol açabilmektedir (Canetti-Nisim ve ark., 2006).

Literatür incelendiğinde bireylerin genel zenofobik eğilimlerini ölçmeye yönelik bir çalışmanın olmadığı; yapılan çalışmaların ise yabancı uyruklu bireylere yönelik zenofobik eğilimleri ölçmeyi hedeflediği anlaşılmıştır. Örneğin; Özmete, Yıldırım ve Duru tarafından 2018 yılında yapılan “yabancı düşmanlığı (zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması” isimli araştırmaya 291 kadın ve 295 erkek olmak üzere toplam 586 yetişkin birey katılmıştır ve araştırmada bireylerin göçmenlere karşı zenofobik eğilimlerini ölçmek hedeflenmiştir. Diğer bir çalışma ise Bozdağ ve Kocatürk tarafından 2017 yılında “zenofobi ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları” ismi ile yapılmıştır. Araştırmaya açımlayıcı faktör analizi için 282 yetişkin birey, doğrulayıcı faktör analizi için 255 yetişkin birey katılmıştır. Araştırma sonucunda bireylerin Suriyelilere yönelik zenofobik eğilimlerinin ölçülmesi hedeflenen bir ölçme aracı ortaya konulmuştur. Belirtilen ölçekler dikkate alındığında bireylerin genel zenofobik eğilimlerini ölçebilecek bir ölçme aracının eksikliği dikkat çekmektedir.

Araştırmanın önemi;

Alanyazın incelendiğinde zenofobik eğilim gösteren bireylerin diğer bireyler ile çatışma ve anlaşmazlık yaşadıklarını (Tezcan, 2021), bireyin hareketlerinde şiddet yönelimine yol açtığını (Hiçdurmaz, 2023), diğer bireylere yönelik dışlayan ve reddedici tavırlar sergilediğini ve önyargılı yaklaştığını (Harris, 2002) belirten araştırmalar mevcuttur. Bireylerin yaşadıkları bu duyguları ve duyguların düzeyini anlayabilmek, yaşadıkları süreci daha sağlıklı geçirebilmek ve diğer bireyler ile iletişiminin daha verimli olması konusuna ışık tutabilmek açısından bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik güvenilir ve geçerli bir ölçme aracının geliştirilmesi önemli görülmüştür. Ayrıca, literatürde yer alan ölçekler incelendiğinde zenofobi teriminin genel anlamda göçmenlere ya da Suriyelilere yönelik ölçme araçları ile ilgili olduğu görülmektedir. Bireylerin tanımadıkları insanlara yönelik duydukları korku, endişe ve nefret durumunu ölçmeye yönelik genel bir zenofobi ölçeğinin olmaması dikkat çekmektedir. Bu eksiklik ele alındığında, bireylerin zenofobik eğilimlerini belirlemeye yönelik güvenilir ve geçerli bir ölçme aracının geliştirilmesi önemli görülmektedir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme olduğundan temel araştırma niteliğindedir. Temel araştırmalar, bilime objektif esaslar getirmeyi ve bilimin sınırlarını genişletmeyi hedef alan bilimsel çaba olarak tanımlanmaktadır (Devrez, 1970). Araştırmada denek tepkilerine dayalı dereceli toplamlar yoluyla ölçekleme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda denek yerine koyulan bireylerin maddelere verdiği kendi tepkileri toplanır (Anıl ve Güler, 2006).

2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliği çalışmalarını analiz etmek üzere iki bağımsız grupta çalışılmıştır. Gruplardan biri yapının açımlanması amacıyla açımlayıcı faktör analizini (AFA) yapmak üzere ulaşılan 312 bireydir. Çok değişkenli istatistiksel analizlerin temel sayıtlarının irdelenmesinin ardından 285 gözlem ile çalışmaya devam edilmiştir. Bu analiz için yeterli gözlem sayısının madde sayısının en az beş katı ve üzeri olarak belirlendiği (Child, 2006) düşünüldüğünde; ulaşılan gözlem

sayısının ilgili analizi yapmak için yeter büyüklükte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu denemelik ölçek formu, 18-74 yaş aralığındaki 312 bireye uygulanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda oluşan nihai form ile ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapmak için yeniden veri toplama yöntemine başvurulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubu için 18 yaş ve üzeri olan yetişkin bireylere ulaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizine katılan çalışma grubunun demografik özellikleri aşağıda belirtilmektedir.

Tablo1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Çalışma Grubu	Katılımcılar	n (%)	$X_{yaş}$
Açımlayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu	Kadın	189	27.61 ± 8.90
	Erkek	96	32.42 ± 11.57
	Toplam	285 (% 100)	29.23 ± 27.00
Doğrulayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu	Kadın	131	27.58 ± 8.52
	Erkek	109	29.09 ± 9.74
	Toplam	240	28.35 ± 9.43

Tablo 1 incelendiğinde açımlayıcı faktör analizi çalışma grubundaki katılımcıların 189'unun kadın, 96'sının erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının kadınlarda 27.61 ± 8.90 olduğu, erkeklerde ise 32.42 ± 11.57 olduğu görülmektedir. Ek olarak doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubundaki katılımcıların 131'inin kadın, 109'unun erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının kadınlarda 27.58 ± 8.52 olduğu, erkeklerde ise 29.09 ± 9.74 olduğu görülmektedir.

2.3. Ölçek Geliştirme Süreci

Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği'nin geliştirilmesi aşaması beş farklı adımda gerçekleştirilmiştir. Her bir adımda yapılanlar aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Madde Havuzunun Oluşturulması

1. Adım (Odak Grup Görüşmeleri): Madde havuzunun oluşturulma sürecinde; 9 psikolojik danışman ile iş yoğunluğunun en az olduğu gün ve saatte odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesine dahil edilecek kişileri belirlemek amacıyla çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunun oluşturulma sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden elverişli örneklem kullanılmıştır.

2. Adım (Alan Yazın Taraması): Zenofobi ile ilişkili olabileceği düşünülen ötekileştirme, yabancı korkusu, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve kıskançlık kavramları ile ilgili literatür taranmıştır (Durmuş ve Akyüz, 2022; Özmete, Yıldırım ve Duru, 2018; Bozdağ ve Kocatürk, 2017; Kızıldağ, 2017). Değişkenlerle ilgili işe vuruk tanımlar ve ilgili kuramlar madde havuzu oluşturma sürecine katkı sağlamıştır.

Ölçeğin hazırlanması sürecinde odak grup görüşmeleri ve alan yazın taraması gibi adımlar ölçek geliştirme sürecindeki niteliksel adımları oluşturmuştur. Bu niteliksel adımlar sonucunda araştırmacılar tarafından olumlu ve olumsuz olmak üzere toplam 40 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Kapsam Geçerliği

3. Adım: Ölçek geliştirme sürecindeki adımlar dikkate alınarak aday ölçek formu geliştirilmiştir. Geliştirilen aday ölçek formu ve hazırlanan uzman değerlendirme formu elektronik ortamda değerlendirilmek üzere e-mail yoluyla 9 uzmana (Spor Psikolojisi alanında 3 uzman, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında 2 uzman, Eğitim Bilimleri alanında 2 uzman ve Ölçek Geliştirme dersi almış 2 uzman) gönderilmiştir. Uzmanlardan, aday ölçek formundaki her bir maddenin yapı ile ne derece ilgili (4: çok ilgili, 1: hiç ilgili değil) olduğunu ve söz konusu maddenin uygulanmak istenen hedef kitle için ne derece anlaşılır – açık (4: çok açık, 1: hiç açık değil) olduğunu değerlendirmeleri ve varsa yazılan maddeler hakkında öneri ve düzeltmeleri belirtmeleri istenmiştir.

Uzman değerlendirmeleri sonrasında kapsam geçerliği hesaplama çalışmasında Davis tekniği uygulanmıştır. Bu teknikte, uzmanların dört dereceli değerlendirmelerinde 4 ve 3 seçeneğini işaretleyen uzmanların sayısı toplam uzman sayısına bölünerek maddeye ilişkin kapsam geçerlik indeksi (KGİ) hesaplanmış ve kapsam geçerlik indeksi olarak 0.778 değeri ölçüt olarak kabul edilmiştir (Davis, 1992). Kapsam geçerliği çalışması sonucunda 4 madde (M3, M21, M23, M34)'nin kabul edilen kapsam geçerlik indeksi olan 0.778 ölçütünü sağlamadığı tespit edilmiş ve aday ölçek formundan çıkartılmıştır. Uzman değerlendirme formundaki 7., 14. ve 30. maddeler kapsam geçerlik indeksi olarak ölçüt alınan 0.778 değerinin altında, sınırda kalmasına (0.777) rağmen araştırmacı tarafından bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini ölçebilen maddeler olduğu düşünüldüğü için denemelik formdan çıkartılmamıştır. Uzman değerlendirmeleri sonrasında 4 madde (M7, M14, M15, M30) üzerinde değişiklik yapılmıştır. Alınan uzman değerlendirme dönütleri ile birlikte önerilen 1 yeni madde forma eklenmiştir. Ek olarak 1 madde (M17) araştırmacılar tarafından rasyonel gerekçeler ile formdan çıkartılmıştır. Sonuç olarak; 40 maddelik uzman değerlendirme formundan uzman değerlendirmeleri sonrası 36 madde kalmıştır.

Araştırmacılar tarafından; kapsam geçerliği sonrasında ölçekteki olumlu ve olumsuz ifadelerin, ölçme aracı içerisinde rastgele bir biçimde dağıtılmasına, düzenli bir sıra izlememesine ve gruplandırılmamasına dikkat edilerek (Karasar, 1995; Kırcaali-İftar, 1999; Tezbaşaran, 1997) denemelik form oluşturulmuştur.

Ölçeğin Denemelik Formunun AFA çalışma grubuna Uygulanması

4. Adım: Uzman değerlendirme sonrası kapsam geçerlik yapılmış ve 36 maddelik beşli Likert tipi (1: Tamamen Katılıyorum, 2: Katılıyorum, 3: Yansızım, 4: Katılmıyorum, 5: Tamamen Katılmıyorum) olarak denemelik ölçek formu oluşturulmuştur.

Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Yapılması

5. Adım: Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinin yapılma süreci bulgular bölümünde açıklanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmadan önce veriler; örneklem büyüklüğü ve kayıp veri, aykırı değerler, doğrusallık, normallik, çoklu bağlantı problemi, R'nin faktörlenebilirliği gibi

sayıtlar açısından uygun hale getirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi (DFA) için de veriler aynı sayıtlar üzerinden test edilmiş ve uygun hale getirilmiştir.

2.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Veri çözümleme teknikleri altında yapı geçerliği için açıklayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), yakınsak geçerlik, ıraksak geçerlik kullanılmıştır. Veri çözümleme teknikleri altında ikinci adım olarak güvenilirlik için birleştirici güvenilirlik değerleri (CR), iç tutarlık anlamındaki Cronbach Alpha (CA) değerleri ve Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) göre hesaplanan tabakalı alfa değeri verilmiştir.

Geçerlik çalışmaları

Maddelerin açıklanması, faktörlerin keşfedilmesi, yazılan ifadelerin ölçmeye konu olan özelliği temsili açığa çıkarmak amacıyla ilk olarak AFA işe koşulmuştur. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), ele alınan kavrama (yapıya) ilişkin çok sayıda değişkeni azaltarak bu yapıyı daha iyi açıklayan daha az sayıda ve açıklama gücü daha yüksek faktörlerin keşfedilmesini sağlayan; gözlenen değişkenlerin hangi faktörleri oluşturduğunu incelemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Conway ve Huffcutt, 2003). Açıklayıcı faktör analizi yapılmadan önce bu analize yönelik çeşitli sayıtlar test edilmiştir.

Örneklem Büyüklüğü: Bu araştırmanın açıklayıcı faktör analizi için ele alınan örneklem büyüklüğü 312 kişidir. Tabachnik ve Fidell'in (2015) minimum gözlem sayısının 300 olmasını belirttiği ve Child'ın (2006) minimum gözlem sayısının madde sayısının 4 ya da 5 katı olması gerektiğini belirttiği kriterler göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir.

Kayıp Veri: Araştırmada toplanan veriler kayıp veri açısından incelenmiş ve herhangi bir kayıp veriye rastlanılmamıştır.

Aykırı Değerler: Aykırı değerlerin (uç değerler) varlığını incelemek amacıyla Z değerleri ve Mahalonobis uzaklıkları incelenmiştir. Araştırmanın mevcut Z değerleri +2.58 ile -3.89 arasındadır. Mertler ve Vannatta (2005) örneklem büyüklüğünün 100'ün üzerinde olduğu geniş örneklemlerde Z değerinin +4 ile -4 değerleri arasında olabileceğini belirten ölçüte göre araştırmadaki 312 gözlem üzerinde tek değişkenli aykırı değer olmadığı bulunmuştur. Çoklu aykırı değerleri tespit etmek amacıyla ise Mahalonobis değerlerine bakılmış ve ki kare dağılımı esas alınmıştır. Maddelerin Mahalonobis değerleri .001 ve daha düşük olan değerler çoklu aykırı değerler incelendiğinde ($\chi^2_{36}; 0.001 = 67.98$) 27 gözlem çoklu aykırı değer olması gerekçesi ile analiz dışı bırakılmış ve böylece geriye kalan toplam 285 gözlem ile analiz yürütülmüştür.

Doğrusallık: Doğrusallık sayıltısı için birbirinden en uzaktaki iki madde arasındaki saçılım grafiği incelenmiştir. Elde edilen saçılım grafiğinde doğrusallığın kesin kanıtı olmamasına rağmen doğada iki değişken arasında doğrusallık ilişkisini yakalamak zor olduğundan analizlere madde çiftleri arasındaki korelasyonun doğrusal olduğu sayıltısı ile devam edilmiştir.

Normallik: Normallik sayıltısı doğrultusunda 36 madde tek tek incelenmiştir. Araştırmadaki verilerin normal dağılıp dağılmadığını tek değişkenlerin istatistik yöntemlerinden merkezi eğilim ölçüleri ve basıklık – çarpıklık değerleri ile kontrol edilmiştir. 36 maddenin incelenmesi sonucunda skewness

(çarpıklık) değerlerinin +0.493 ile -1.565 değerler arasında olduğu, kurtosis (basıklık) değerlerinin ise +3.292 ile -1.032 arasında değerler aldığı görülmektedir. Bernstein'in (2000) normalliğin sağlanması için çarpıklık katsayısının +3.3 ile -3.3 arasında ve basıklık katsayısının +7 ile -7 arasında olması gerektiği kriterleri ele alındığında araştırmadaki mevcut değerlerin normal dağılım sağladığı görülmektedir.

Çoklu Bağlantı Problemi: Araştırmada çoklu bağlantı problemi için Tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Maddeler arasındaki Tolerans değerlerinin 0.25 ile 0.73 değerleri arasında; VIF değerlerinin ise 1.376 ile 3.998 değerleri arasında olduğu bulunmuştur. Tolerans değerlerinin > 0.20 ve VIF değerlerinin < 5 olması gerekçesine dayanarak çoklu bağlantı probleminin olmadığı görülmüştür.

R'nin Faktörlenebilirliği: Veri setinde faktör analizi uygulanabilirliğinin test edilmesi amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olki), Örneklem Yeterliliğinin Ölçümü Testi ve Barlett'in (Barlett's Test of Sphericity) Küresellik Testinden yararlanılmıştır. Hutcheson ve Sofroniou (1999) KMO değerlerinin 0.50 ile 0.70 arasında normal, 0.70 ile 0.80 arasında iyi, 0.80 ile 0.90 arasında çok iyi, 0.90 ve üzerinin ise mükemmel olduğunu belirtmektedir (Dağlı, 2015). Bu kriterlere göre araştırmada elde edilen 0.95 KMO değeri verinin mükemmel faktörlenebilirliğine bir gösterge olmuştur. Barlett'in küresellik testi ise korelasyon matrisindeki ilişkilerin faktör analizi yapacak ölçüde yeterli olup olmadığını test etmektedir. Barlett küresellik testi mevcut araştırmada 6642.207 bulunmuştur ve $p < 0.05$ değerinin altında bulunmuştur.

Çalışma kapsamında veriler analize hazır hale getirildikten sonra; faktör sayısının belirlenmesinde 1.00'dan büyük olan faktörlerin anlamlı olduğu ölçütü dikkate alınmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2007). Ek olarak maddelerin faktörlere dağılımı ve madde ayıklanması durumlarında faktör yükünün en az 0.45 olması ve birden fazla faktörde yük veren maddelerin puanlarının arasında 0.10'dan daha düşük bir farkın olmaması ölçütleri dikkate alınmıştır (Büyüköztürk, 2014; Tabachnick ve Fidell, 2015).

Açımlayıcı faktör analizi yapıldıktan sonra hazır hale getirilen veriler ile doğrulayıcı faktör analizinin yapılması işlemine geçilmiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Sayıtların Test Edilmesi

Zenofobi Ölçeği'nin yapı geçerliğini doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test etmek için, açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan 19 maddelik nihai form ile yeniden veri toplama yoluna gidilmiş ve 240 bireye ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine başlamadan önce tekrar sayıtlar (örneklem büyüklüğü, kayıp değerler, doğrusallık, normallik, çoklu bağlantı problemi ve hataların oto korelasyonu) test edilmiştir.

Örneklem Büyüklüğü: Bu araştırmanın doğrulayıcı faktör analizi için ele alınan örneklem büyüklüğü 240 kişidir. Child'in (2006) minimum gözlem sayısının madde sayısının 4 yada 5 katı olması gerektiğini belirttiği kriter göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir.

Kayıp Veri: Araştırmada elde edilen veriler kayıp veri açısından incelenmiştir ve herhangi bir kayıp veriye rastlanılmamıştır.

Aykırı Değerler: Aykırı değerlerin (uç değerler) varlığını incelemek amacıyla Z değerleri ve Mahalonobis uzaklıkları incelenmiştir. Araştırmanın mevcut Z değerlerinin +2.60 ile -3.39 arasında olduğu; Mertler ve Vannatta'nın (2005) örneklem büyüklüğünün 100'ün üzerinde olduğu geniş örneklemelerde Z değerlerinin +4 ile -4 değerler arasında olabileceği ölçütünü taşıdığı belirlenmiştir. Bu ölçüte göre araştırmada tek değişkenli aykırı değer olmadığı bulunmuştur. Çoklu aykırı değerleri tespit etmek amacıyla ise Mahalonobis değerlerine bakılmıştır. Ki kare dağılımı esas alınarak, maddelerin Mahalonobis değerleri .001 ve daha düşük olan değerler çoklu aykırı değerler incelendiğinde (χ^2_{19} ; 0.001 = 43.82) 16 gözlem çoklu aykırı değer olma gerekçesi ile analiz dışı bırakılmıştır.

Doğrusallık: Doğrusallık sayıltısı için birbirinden en uzaktaki iki madde arasındaki saçılım grafiği incelenmiştir. Elde edilen saçılım grafiğinde doğrusallığın kesin kanıtı olmamasına rağmen doğada iki değişken arasında doğrusallık ilişkisini yakalamak zor olduğundan analizlere madde çiftleri arasındaki korelasyonun doğrusal olduğu sayıltısı ile devam edilmiştir.

Normallik: Normallik sayıltısı amacıyla nihai formda 19 madde için normallik dağılım ölçütlerine uyup uymadığı konusunda maddeler incelenmiş olup doğrulayıcı faktör analizi için toplanan verilerin normal dağılıp dağılmadığı tek değişkenlerin istatistiksel yöntemlerinden merkezi eğilim ölçüleri ve basıklık çarpıklık değerleri ile kontrol edilmiştir. 19 maddelik ölçek nihai formundaki ortalama, ortanca ve tepe değerlerinin birbirlerine genellikle yakın oldukları için tek değişkenli normallik dağılım özelliği sergiledikleri söylenebilir (Can, 2018). Nihai formdaki 19 maddenin tek tek skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerleri incelendiğinde; skewness değerlerinin +0.450 ile -1.586 aralığında değerler aldığı ve kurtosis değerlerinin +2.408 ile -1.107 aralığında değerler aldığı görülmektedir. Bernstein'in (2000) çarpıklık katsayısının +3.3 ile -3.3 ve basıklık katsayısının +7 ile -7 arasında değerler alması durumunda normallik sayıltısının karşılandığı ölçütü göz önünde bulundurulduğunda verilerin normal dağılım sergilediği kabul edilmiştir.

Çoklu Bağlantı Problemi: Araştırmada çoklu bağlantı problemi için Tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Maddeler arasındaki Tolerans değerlerinin +0.312 ile +0.606 değerleri arasında, VIF değerlerinin ise +1.650 ile +3.209 arasında olduğu belirlenmiştir. Tolerans değerlerinin > 0.20 ve VIF değerlerinin < 5 olması gerekçesine dayanarak çoklu bağlantı probleminin olmadığı görülmektedir.

3.BULGULAR

Geçerlik ve Güvenirlik Bulguları:

Açımlayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizine yönelik bütün sayıltılar tamamlandıktan sonra 285 gözlem ve 36 madde ile faktör analizi uygulamalarına başlanılmıştır.

Faktör yapısına karar vermek adına yamaç eğim grafiği, açıklanan toplam varyans, özdeğerler ve Horn Paralel Analizi sonuçları birlikte değerlendirilmiştir. Horn pararel analizi sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Horn'un Paralel Analizine İlişkin Bulgular

Faktör	Gerçek Özdeğer	Simülatif Özdeğer
1	15.85	1.71
2	1.96	1.62
3	1.40	1.55

Tablo 2'de verilerden elde edilen gerçek özdeğerler ve bunlardan üretilen simülatif özdeğerler yer almaktadır. Tablo 2 incelendiğinde verilerden elde edilen gerçek özdeğerlerin 2. basamak sonrasında simülatif özdeğerlerin altında kaldığı görülmektedir. Bu bulgu ele alındığında 2 faktörlü bir yapının oluşmasına karar verilmiştir. Nitekim yamaç eğim grafiği ve 2 faktörün ilgili analiz ölçütler çerçevesinde tamamlanması sonucu elde edilen açıklanan toplam varyans da bu bulguyu desteklemektedir.

Faktör sayısının 2 olduğuna karar verildikten sonra açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve çeşitli ölçüt kriterleri altında çıkarılan maddeler ve çıkarılma gerekçeleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3. AFA Sonucunda Çıkarılan Maddeler

Communalities Değeri 0.50'den Küçük Olan Maddeler	Faktör Yüğü 0.45 Değeri Altında Olan Maddeler	Binişiklik Gösteren Maddeler (2 Faktörde Birden Yüksek Yüğü Değeri Veren ve Aralarında 0.10 Değeriinden Daha Az Fark Bulunan Maddeler)
1, 2, 5, 6, 12, 20, 21, 22, 26, 27, 31, 35, 36	-	8, 16, 30, 33

AFA sonuçlarına bakılarak ortak varyans değerinin 0.50'den küçük olan 1., 2., 5., 6., 12., 20., 21., 22., 26., 27., 31., 35. ve 36. maddelerin analiz dışı bırakılmasına; iki faktöre birden yüksek yüğü değeri veren ve aralarında 0.10 değerinden daha az fark bulunan (binişiklik gösteren) 8., 16., 30. ve 33. maddelerin analiz dışı bırakılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak 19 maddenin bulunduğu 2 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Yapılan analizler sonucunda 2 faktörlü yapının toplam varyansın %61'ini açıkladığı görülmektedir. İlgili maddeler çıkarıldıktan sonra üzerinde karar verilen nihai yapıya ilişkin açıklanan toplam varyans aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 4. Açıklanan Toplam Varyans

Bileşen	Açıklanan Toplam Varyans								
	Başlangıç Özdeğerler			Karesi Alınan Yüğülerin Toplam Çıkarımı			Karesi Alınan Yüğülerin Döndürme Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Biriki mli %	Toplam	Varyans %	Birikim li %	Toplam	Varyans %	Biriki mli %
1	9,92	52,23	52,23	9,92	52,23	52,23	6,27	33,01	33,01
2	1,68	8,86	61,09	1,68	8,86	61,09	5,34	28,08	61,09

Tablo 4 incelendiğinde faktörlerin açıkladığı varyansların sırasıyla %52,23 ; %61,09 olduğu görülmektedir. Belirlenen faktörlerin altında yer alan maddeler ve maddelerin faktör yükleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Maddelerin Faktör Yükleri ve Ortak Faktör Varyansları

Madde	Component		Ortak faktör varyansı (h ²)
	1	2	
M9 Tanımadığım insanlara tahammül edemem.	,666		,543
M10 Tanımadığım insanlar potansiyel risk faktörüdür.	,671		,589
M11 Arkadaş grubuma yeni birinin katılmasına tahammül edemem.	,752		,616
M13 Tanımadığım insanlar bana itici gelir.	,741		,702
M14 Çevremdeki yeni insanların varlığını yok sayarım.	,753		,625
M15 Bulduğum ortamda yabancı birini görmeye tahammül edemem.	,780		,661
M17 Tanımadığım insanların arkadaş grubuma zarar vereceğini düşünürüm.	,724		,697
M18 Arkadaş grubuma katılacak insanların kurulu düzeni tehdit ettiğine inanırım.	,751		,675
M28 Tanımadığım insanlardan nefret ederim.	,771		,631
M29 Tanımadığım insanları özel hayatıma bir tehlike olarak görürüm.	,713		,629
M3 Tanımadığım insanlarla iletişim kurmaktan korkarım.		,716	,593
M4 İhtiyacım olmadıkça farklı insanlarla tanışmam.		,692	,554
M7 Tanımadığım insanlarla sohbet etmekten kaçınırım.		,657	,541
M19 Tanımadığım insanlarla vakit geçirmeyi tercih etmem.		,719	,592
M23 Tanımadığım insanlarla temas kurmak istemem.		,681	,595
M24 Tanımadığım insanların bulunduğu ortamlarda özgür hissetmem.		,680	,574
M25 Tanımadığım insanların olduğu ortamlarda kendimi huzursuz hissederim.		,671	,639
M32 Tanımadığım insanlara karşı mesafeli olurum.		,743	,557
M34 Tanımadığım insanlarla kaynaşmak istemem.		,686	,593

Tablo 5 incelendiğinde tüm maddelerin oldukça yüksek faktör yüklerine sahip olduğu görülmektedir. Açıklanan toplam varyans değerinin %61 olması ile birlikte faktör yüklerinin yeterli

büyükte olması bir arada ele alınca bu yapıya “Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği” ismi verilmiştir.

Tablo 6. Faktör İsimleri ve Güvenirlik Katsayıları

Faktör Sayısı	Faktör İsimleri	Madde Sayısı	Cronbach Alfa	Tabakalı Alfa
1	Tehdit Algısı	10	,93	0,981
2	Kaçınma	9	,91	

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen iki faktörlü yapının isimlendirilmesi aşamasında 10 maddeden (9., 10., 11., 13., 14., 15., 17., 18., 28. ve 29. maddeler) oluşan birinci faktör “Tehdit Algısı” olarak isimlendirilmiş ve birinci faktörün iç tutarlık anlamındaki cronbach alfa değeri ,93 olarak bulunmuştur. 9 maddeden (3., 4., 7., 19., 23., 24., 25., 32. ve 34. maddeler) oluşan ikinci faktör “Kaçınma” olarak isimlendirilmiş ve ikinci faktörün iç tutarlık anlamındaki Cronbach Alfa değeri ,93 olarak bulunmuştur.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Yakınsak Geçerlik, İraksak Geçerlik ve Birleştirici Güvenirlik

Zenofobi Ölçeği'nin doğrulanan psikolojik yapı geçerliği sonrasında; faktörlere ilişkin ortalama açıklanan varyans (AVE), maksimum paylaşılan varyansın karesi (MSV), maksimum paylaşılan varyansın karesinin ortalaması (ASV) ve birleştirici güvenirlik değerleri (CR) aşağıda tablo 8'de verilmiştir. DFA sonucu ortaya çıkan modelde yakınsak geçerlik için ölçeğin alt boyutlar bazında tüm CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olması ve AVE değerlerinin de 0.5'ten büyük olması beklendiğinden (Yaşlıoğlu, 2017); alt boyutlar bazında değerler incelendiğinde genel anlamda ölçütlere uygun değerler olduğu görülmektedir. İraksak geçerlik ele alındığında ise iki değer (MSV ve ASV) hesaplanması gerekmekte olup AVE değerlerinin MSV değerlerinden küçük olması, MSV değerlerinin ASV değerlerinden küçük olması ve AVE karekökünün faktörler arası korelasyondan büyük olması gerektiği ölçütü göz önünde bulundurulduğunda (Yaşlıoğlu, 2017) ölçeğin iraksak geçerlik koşulunun sağlandığı belirlenmiştir. Ek olarak; alt boyutlara ilişkin birleştirici güvenirlik (CR) değerlerinin de .70'ten büyük olması gerektiği ölçütünü sağladığı görülmektedir.

Tablo 7. Ölçeğe Ait Yakınsak Geçerlik, İraksak Geçerlik ve Birleştirici Güvenirlik Değerleri

Faktörler	AVE	MSV	ASV	CR
Tehdit Algısı	4,51	0,56	0,56	0,97
Kaçınma	0,44	0,56	0,56	0,88
Ölçütler	AVE>.50 CR>AVE	MSV<AVE	ASV<MSV	CR>.70

Tablo 7 incelendiğinde yakınsak geçerlik, iraksak geçerlik ve birleştirici güvenirlik değerlerinin ölçütlere uygun değerler olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmada; 240 gözlem ve 19 maddelik nihai ölçek üzerinden DFA sonrasında elde edilen Cronbach Alfa güvenirlik analizi katsayıları; birinci faktör “Tehdit Algısı” için .93, ikinci faktör “Kaçınma” için .91 olarak hesaplanmıştır.

Bu değerlere ek olarak, NNFI değerinin 0.94, CFI değerinin 0.95, RMSEA değerinin 0.08 ve SRMR değerinin 0.06 olduğu görülmüştür. Mevcut değerler ele alındığında ölçeğin istenilen kriterler içerisinde olduğu ve modelin mükemmel uyum sağladığı görülmektedir.

SONUÇ

Zenofobi Ölçeği, bireylerin tanımadıkları insanlara yönelik duydukları korku, endişe ve nefret durumunu ölçmek amacıyla geliştirilen ve iki alt boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır. “Tehdit Algısı” alt boyutu bireylerin diğer insanları kendi yaşantısına, hayatına tehdit olarak algılaması ile ilgili olup 10 maddeden oluşmaktadır (1., 3., 5., 7., 9., 11., 13., 15., 17. ve 19. maddeler). “Kaçınma” alt boyutu birey diğer insanlardan uzak durmak istemesi ve başka bireylerden kaçınma davranışı ile ilgili olup 9 maddeden oluşmaktadır (2., 4., 6., 8., 10., 12., 14., 16. ve 18. maddeler).

Zenofobi Ölçeği beşli Likert tipinde bir ölçektir (1- Tamamen Katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Yansızım, 4- Katılmıyorum, 5- Tamamen Katılmıyorum). Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek toplam 19 madde ve iki alt boyuttan oluşmakta ve ölçekten alt boyutlar bazında puanlar elde edilmektedir. 1. alt boyut için minimum 10 puan maksimum 50 puan, 2. alt boyut için minimum 9 maksimum 45 puan alınmaktadır. Elde edilen puanlar yükseldikçe bireylerin tanımadıkları insanlara karşı korkuları, endişeleri ve düşmanlık düzeyleri yükselmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, zenofobi teriminin genel anlamda göçmenlere ya da Suriyelilere yönelik ölçme araçları ile ilgili olduğu görülmektedir. Bireylerin tanımadıkları insanlara yönelik duydukları korku, endişe ve nefret durumunu ölçmeye yönelik genel bir zenofobi ölçeğinin olmaması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bireylerin genel anlamda zenofobi düzeylerini belirlemeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesi önemli görülmüştür. Sonuç olarak geliştirilen “Zenofobi Ölçeği Türk kültürüne uygun ve bireylerin zenofobi düzeylerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

KAYNAKÇA

Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Etmenler. *Milli Eğitim*, 145, 15-19.

American Psychiatric Association (2010). *Xenophobia, Immigration, and Mental Health*. Washington DC, American Psychiatric Association.

Anıl, D. ve Güler, N. (2006). İkili Karşılaştırma Yöntemleri İle Ölçekleme Çalışmasına Bir Örnek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 30-36.

Aşar, S. (2009). *İrk ve ırkçılık üzerine tartışmalar ve yeni ırkçılık (yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bernstein, I. (2000). Some Consequences of Violating SEM's Assumption. *Paper Presented at The Annual Meeting of Southwestern Psychological Association*, Dallas, TX.

Bozdağ, F. (2020). Xenophobia and social contact in university students. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 8, 87-97.

Bozdağ, F. ve Kocatürk, M. (2017). Zenofobi Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (52), 615-620.

- Büyüköztürk, Ş. (2014). *DeneySEL Desenler: Öntest-sontest, Kontrol Grubu, Desen ve Veri Analizi*. Ankara: Pegem.
- Can, A. (2018). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canetti-Nisim, D., Halperin, E., Hobfoll, S. E. ve Johnson, R. E. (2006). Xenophobia towards Palestinian citizens of Israel among Russian immigrants in Israel: Heightened by failure to make gains in a new democratic society. *Helen Kellogg Institute for International Studies*, Working paper 1-37.
- Child, D. (2006). *The Essentials of Factor Analysis (3rd Edition)*. London: Continuum.
- Conway, J. M. ve Huffcutt, A. I. (2003). A Review and Evaluation of Exploratory Factor Analysis Practices in Organizational Research. *Organizational Research Methods*, 6 (2), 147-168.
- Dağlı, A. (2015). Örgütsel Muhalefet Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14 (53), 198-218.
- Davis, L. L. (1992). Instrument Review: Getting The Most From a Panel of Expert. *Applied Nursing Research*, 5 (4), 194-197.
- Devrez, G. (1970). İşletmelerde Araştırma Geliştirme Fonksiyonu. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4, 1970.
- Durmuş, İ. ve Akyüz, A. M. (2022). Akademisyenlerin Akademik Başarı Çabalarında Kuruma Sadakat, Kıskançlık ve İmrenme Davranışlarının Etkisi: Pls-Sem ile Ölçek Geliştirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (82), 695-717.
- Freud, S. (2016). *Savaşın ve ölümün güncelliği*. İstanbul: Telos Yayıncılık.
- Harris, B. (2002). Xenophobia: A new pathology for a New South Africa. D. Hook & G. Eagle (Eds), *Psychopathology and social prejudice* (ss169-184). Lansdowne: University of Cape Town Press.
- Hiçdurmaz, Z. (2023). Göçmenlerin ötekileştirilmesinde kolektif bir duygu olarak zenofobi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 75, 373-384.
- Hjerm, M. (1998). National identities, national pride and xenophobia: A comparison of four western countries. *Acta Sociologica*, 41 (4), 335-347.
- Hutcheson, G. ve Sofroniou, N. (1999). *The Multivariate Social Scientist*. London: Sage.
- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS Uygulamaları Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (6.Baskı)*. Ankara: Asil Yayınevi.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (7.Basım)*. Ankara: Sim Matbaası.
- Kırcaali-İftar, G. (1999). *Ölçme, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 11-22.
- Kızıldağ, S. (2017). Duygusal Kıskançlık Ölçeği Üniversite Öğrencileri Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8 (1), 146-157.
- Kumar, M. (2011). Difference between xenophobia and racism. <http://www.differencebetween.net/language/difference-between-xenophobia-and-racism/> (Erişim Tarihi: 10.04.2023).

- Mertler, C. A. ve Vannatta, R. A. (2005). *Advanced and Multivariate Statistical Methods: Practical Application and Interpretation (third edition)*. United States: Pyrczak Publishing.
- Özmete, E., Yıldırım, H. ve Duru, S. (2018). Yabancı düşmanlığı (zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18, 191-209.
- Reynolds, V. ve Vine, I. (1987). *The Socio-biology of Ethnocentrism: Evolutionary Dimensions of Xenophobia, Discrimination, Racism, and Nationalism*. London: Croom Helm.
- Smelser, N. J. ve Paul, B. (2001). *Law and Economics International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, Amsterdam.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics (5th ed.)*. Boston, MA: Pearson/Allyn & Bacon.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (2.Basım)*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 5-51.
- Tezcan, M. A. (2021). The views of Turkish immigrants on multicultural policies in Australia: The impact of migration duration. *Medya ve Kültür*, 1(2), 188-204.
- Uslu, M. (2022). *Avrupa'da Popülist Sağ ve Zenofobi: Antisemitizm ve İslamofobi Üzerinden Bir Değerlendirme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Van der Veer, K., Ommundsen, R., Yakushko, O., Higler, L. Woelders, S. ve Hagen, K. A. (2013). Psychometrically and qualitatively validating a cross-national cumulative measure of fear-based xenophobia. *Quality & Quantity*, 47 (3), 1429-1444.
- Yakushko, O. (2009). Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants. *The Counseling Psychologist*, 37 (1), 36-66.

Sayın Katılımcı;

Aşağıda çeşitli ifadeler yer almaktadır. Ölçme aracındaki her bir maddeye vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel bilgi üretmek amacıyla kullanılacaktır. Bu sebeple adınızı yazmanıza gerek yoktur. İstenilen bilgilerin madde atlanmadan içtenlikle ve doğru verilmesi araştırmanın sonucu için önemlidir. Ölçeğin cevaplanması ortalama beş dakika sürmektedir.

Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Yansızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Tanımadığım insanlara tahammül edemem.					
2	Tanımadığım insanların bulunduğu ortamlarda kendimi huzursuz hissedirim.					
3	Tanımadığım insanlar potansiyel risk faktörüdür.					
4	Tanımadığım insanlarla iletişim kurmaktan korkarım.					
5	Arkadaş grubuma yeni birinin katılmasına tahammül edemem.					
6	İhtiyacım olmadıkça farklı insanlarla tanışmam.					
7	Tanımadığım insanlar bana itici gelir.					
8	Tanımadığım insanlarla sohbet etmekten kaçınırım.					
9	Çevremdeki yeni insanların varlığını yok sayarım.					
10	Tanımadığım insanlarla vakit geçirmeyi tercih etmem.					
11	Bulduğum ortamda yabancı birini görmeye tahammül edemem.					
12	Tanımadığım insanlarla temas kurmak istemem.					
13	Tanımadığım insanların arkadaş grubuma zarar vereceğini düşünürüm.					
14	Tanımadığım insanlara karşı mesafeli olurum.					
15	Arkadaş grubuma katılacak insanların kurulu düzeni tehdit ettiğine inanırım.					
16	Tanımadığım insanlarla kaynaşmak istemem.					
17	Tanımadığım insanlardan nefret ederim.					
18	Tanımadığım insanların olduğu ortamlarda kendimi huzursuz hissedirim.					
19	Tanımadığım insanları özel hayatıma bir tehlike olarak görürüm.					

MOTİVASYON VE SPOR; BAŞARI MOTİVASYONU

Dr. Mehmet DALKILIÇ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi,

ORCID:0000-0002-0776-7365

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; motivasyon ve spor ana başlığı altında; başarı motivasyonu, ve spora katılımın motivasyonel bakış açısından incelenmesidir. Motivasyon; bireylerin eylemlerinde büyük etkindir. Motivasyon; bireye, uyarlanabilir, gelişebilir ve problem çözücü bir şekilde çevreyle iletişim kurması için gereken dürtü ve yönü kazandırır. Eğitim ile motivasyonu ilişkilendirdiğimizde ise motivasyon öğrenme, öğrenilen bilgiyi uygulayabilme açısından büyük önem taşır. Eğitim ve spor yaşantımızda genel olarak dışsal güdülenme yöntemi kullanılarak motivasyonun arttırılmaya çalışıldığı ama son zamanlarda yapılan araştırmalar sonucunda bu güdülenmenin sürekli kullanılmasında bir takım yanlış yönelimlere sebep olacağı belirtilmiştir. Sporda ise bireylerdeki motivasyonun yüksekliği başarıları ile doğru orantılıdır. İçsel motivasyon sporcular için oldukça önemli bir etkindir. Bu durumda spor oyuncularını hazırlayan antrenörlerin motivasyon hakkında gerekli bilgi ve donanıma sahip olması gerekir. Motivasyonun spora etkisi ile alakalı birçok çalışma bulunmaktadır. Bu yüzden çalıştırıcı az görülen davranışları çok görülen davranışın önüne koyarak sporcuyu güdülemeye çalışmaktadır. Davranışçı kuramın kısaca tanımlaması budur. Ve işte bu anlamda kullanımı en yaygın bir güdüleme yöntemi olsa da en çok tartışılan kuramdır. Çocuklar ve gençler açısından bakıldığında ise spor; hem eğlence hem yeteneklerini geliştirme hem de yeni beceriler öğrenmeleri açısından tercih eden genç kesimin sporlarına katılmasında öğrenmenin ve oyundan keyif almanın çok mühim bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda motivasyon ve başarı ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda motivasyonun önemini bilmek ve insanların bilgisine sunmak önemlidir. Yapılan araştırmalarda motivasyon ve spor ilişkisinin önemini vurgulamak, eğitimcilerin motivasyon için gerekli bilgileri edinmesini sağlamak, spor ile ilişkisini belirtmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Motivasyon, Başarı, Spor, Spor ve motivasyon

1. GİRİŞ

Motivasyon; devinmek, teşvik etmek, harekete geçirmek manalarına gelen Latince “movere” kelimesinden, İngilizce ve Fransızca “motive” kelimesinden türetilmiştir. Türkçede “Motive” teriminin karşılığı ise güdü ve harekete geçmektir (Eren, 1998). Motivasyon, içten gelen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. İster bir dürtü ister bir ihtiyaç olarak tanımlamaya çalışsakta, motivasyon, kendimizde veya çevrede bir değişiklik yapmayı isteyen içimizdeki bir durumdur. Bu enerji topluluğuna dokunduğumuzda, motivasyon kişiyi, uyatabiliyor, açık uçlu ve problem çözücü bir şekilde çevreyle ilişki kurması için gereken dürtü ve yönü kazandırmaktadır. Eğitim alanında motivasyonu incelediğimizde kişinin istediği öğrenmeye, başarıya ulaşması için kaynakları kullanması ve harekete geçmesi durumudur.

Motivasyon ve spor başarısı; başarıya yaklaşma, güç gösterme ve başarısızlıktan kaçma motivasyonundan oluşmaktadır. Başarıya yaklaşma motivasyonu sporcunun yarışma genelindeki içsel motivasyonunu açıklamaktadır. İçsel motivasyonu; kendine güven, alan uygunluğu ve güçlülük, kişisel alan hâkimiyeti olarak tanımlamak mümkündür. Bu özelliklere yüksek oranda sahip olan kişilerin düşük olan kişilere göre değerlendirmeleri yapıldığında, başarılı olacakları ortamlara katılım gösterme oranları yüksektir. Spor oyuncularını hazırlayan uzman kişilerin antrenörlük yaptıkları kişilerin motivasyonu artıran doğru bilgilerden haberdar olması bu anlamda gereklidir. Sporcunun kişiliğinin, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini gerekli testler ve anketlerle öğrenerek; sporcusuna yaklaşım biçimini, seçilecek yöntemi ve bu yöntemlerin başarısını belirlemektedir. (Doğan, 2005). Yerlisu (1993), elit tekvandocu, güreşçi ve atletler üzerinde yapılan çalışmada sporculara verilecek ödüller (dışsal motivasyon) arttırıldıkça sporcuların motivasyon ve performanslarının arttığı neticesine varmıştır.

Motivasyonu bilişsel gelişim başlığı altında inceleyecek olursak daha çok içsel güdülenmeden bahsetmemiz gerekmektedir. Bireyin içten gelen merak duygusunun, ilgi, öğrenme ihtiyacının, yeterlik ve gelişmek duygusu ile öğrenmeye ve başarıya ulaşmaya karşı güdülenme olmaktadır. İhtiyaçlarının hedeflerinin gerçekleştiğini görmek içsel motivasyonu arttırmaktadır.

Motivasyon davranışlarımızı etkileyen önemli bir güçtür. Bizleri hedefe başarıya doğru harekete geçirir, çalışmaya teşvik eder. Güdülenmede bireysel farklılıklar vardır. Örneğin bir sporcu müsabakasını ailesi, antrenörü ya da değer yargıları için kazanmaya güdülenmişken bir başkası zirveye en üst kazanca ulaşmak için güdülenebilir. Motivasyon, sporcunun gösterdiği davranışların tarafını, gücünü, kararlı oluşunu ve çalışma alanlarında istenilen hedefe ulaşmada hızı belirleyen önemli unsurdur. Sporcunun çalışma ortamındaki güçlükleri ve disiplini sağlamadaki en büyük unsur motivasyona aittir.

Araştırmalar motivasyon ve başarı arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Motivasyonda ki artma sporcu ve antrenörün yapılan çalışmalardan daha fazla keyf almalarını sağlamaktadır. (ÖNCÜ,2004:169)

Motive olmuş bir sporcu da;

- Antremanlara karşı pozitif düşünceye sahip olma ve bulunulan mekana, duruma karşı memnuniyet
- Güç idmanlarda ısrarcı olma, yapmaya istekli davranma ve bu konuda istikrar gösterme davranışları görülür.

Bunun yanı sıra motive olmuş bir sporcu antrenörü için önemli bir doyum kaynağı olduğu gibi aynı zamanda düzen oluşturma konusunda da yardımcı olmaktadır.(Yüksel,2004:106)

Araştırmacılar, içsel güdülenmeye spora başlayanlarda daha yüksek düzeyde sportmenlik ve motivasyona neden olduğu ve daha az yıpranmaya yol açtığını belirtmektedirler. İçsel sebeplerle spora başlayanlar yeni yetenekler geliştirmek, takım ruhunu yaşamak ve kendilerine güvenleri takım ruhunu yaşamak ve kendilerine güvenlerini arttırıp iyi bir sportmenlik göstermek isterken, dışsal sebeplerle spora katılanlarda daha sosyal tutumlar izlenmiştir. Çünkü bu sebepler sosyal statüyü arttırma, geliştirme, profesyonel kariyer yapma için spora katılım sağlamışlardır. (Ryska T.A. 273-292, 2003,). Bakker, Whiting ve Van der Brug (1990) yaptıkları araştırmada, spora katılımı alakalı olarak motivasyonları içeren 11 çalışmayı tartışmışlardır. Bu 11 çalışmadan 7 tanesi içsel haz almanın spora katılımında en önemli motivasyon kaynağı olduğunu ortaya konulmuştur. Yaptıkları çalışmalarında, bireylerin neden spora katılım gösterdiklerine dair sorulara cevap aranmış ve daha çok içsel sebeplerden dolayı katıldıkları ortaya konulmuştur (öğrenme, zevk alma). Ryan, ve ark. (1997) dışsal güdülenmenin genel olarak spora katılım için başlangıçta en önemli neden olduğunu, bununla birlikte içsel güdülenmenin ise sporu sürdürmekte oldukça önemli bir etki yarattığını ortaya koymuşlardır. Alınan verilere göre rekabet ve oyundan edinilen zevkin bağlılık ve sürekliliğini etkilediğini, buna karşılık bedenle ilişkili güdülenmeyi spora bağlılığı önemli oranda etkilemediğini ortaya çıkarmıştır.

Gençlik sporları ile ilgilenen araştırmacılar iki teori üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi Harter'ın yeterli motivasyonu kuramı, ikincisi ise Nicholls'un başarı motivasyonu kuramıdır. Birinci kurama dayalı olanlar daha çok genç sporcuların çalışma konusuyla ilgilenmişlerdir. Dikkat edilen nokta alana özgü kendilik algısının yeterliği ve motivasyonel süreçlerin kontrolüdür. Harter'ın kuramı direkt olarak çocuğun kendisini yeterli algılaması, kontrolü ile içsel ve dışsal yönelime sosyal etkilerin rolünü ele almaktadır. Harter ayrıca sporcunun çevresindeki diğer önemli kişileri de ele alır ve bunların başında ebeveynler gelmektedir. Bu kişiler sporcunun akademik, sosyal ve fiziksel çevresi içinde ona geri dönüt sağlayarak süreci aktif bir şekilde yönetmesine yardımcı olur.

2. MOTİVASYON VE SPOR

2.1. Başarı Motivasyonu

Başarı Motivasyonu Kuramı, sporcuların bir çalışmaya niçin dahil olduğunu, hedefe ulaşmak için niçin bu kadar çok çabaladığını, sistematik bir şekilde niçin sürdürdüğünü açıklamaya

çalışmaktadır (Hayashi, 1994). Sporcuların yarışlarda başarı gösterebilmeleri için bulunması gereken şartlardan biri de sporcuların motivasyonunu sağlayacak etkenlerden haberdar olmayı gerektirir. Sporun ve spor psikolojisinin temelinde motivasyon vardır. Bu yüzden sporda herkesin güdüleme teriminin üzerinde durması ve bu terimi içselleştirmesi gerekir (Terzioğlu, 1992). Atkinson'a göre, başarı motivasyonu iki ana kavram oluşturmaktadır. Bunlar başarılı olma güdüsü ve başarısız olamaktan kaçınma güdüsüdür. Başarılı olma motivasyonu "elde edilen başarıdan gurur duyma ve tatmin olma tecrübesiyle yaşama özelliği" olarak tanımlanması yapılırken, başarısızlıktan kaçınma motivasyonu "başarısız sonuçlardan utanma ya da üzüntü tecrübesiyle yaşama özelliği" olarak tanımlanabilir. Buna göre davranışlarımız bu iki güdü arasındaki dengeden etkilenmektedir. (Cox, 1990). Sporcu, başarı azmi ile başarısızlık korkusu arasında kendine özgü bir denge kurar. Her hangi bir spor branşında veya bir müsabakada düşük başarı, kimi sporcu için yeterli olduğu halde, başka alanda, başka bir müsabakada normal bir başarı başka sporcu için başarısızlık manasına gelebilir. Yani başarı sporcunun içsel ve dışsal güdülenme kriterlerine göre değişkenlik gösterebilir (Mungan, 1995). Sporda başarı motivasyonu, "Başarı Güdülenmesi" kuramına göre, başarıya yaklaşma motivasyonu, güç gösterme motivasyonu ve başarısız olmaktan kaçınma motivasyonundan oluşmaktadır. Başarıya yaklaşma güdüsünü, sporcunun yarışma esnasındaki durumunda içsel motivasyonunun oluşturduğu düşünülmektedir. Kendine güveni yüksek, güçlü, alanında uzmanlığı yüksek olan sporcuların, sahip oldukları bu özellikleri düşük olan sporculara göre, diğerleri tarafından değerlendirmenin yapıldığında, başarı elde etmede önde oldukları saptanmıştır. Sporun yapısında olan yarışmacılık ya da rekabetçiliğin çoğunlukla başarı motivasyonundan geliştiği kabul edilmektedir (Tiryaki ve Gödelek,1997)

2.1.2. Motivasyona Bilişsel Yaklaşımlar

İnsan davranışlarını fizyolojik ihtiyaçlar ve buna bağlı dürtüler etkilese de; bu ihtiyaç ve dürtüler üzerine düşünme büyük oranda etkisini kaybetmeye başlamıştır. İnsanın öğrenme ve davranışlarına dair kavramlarda somut dışsal uyarıların oynadığı roller oldukça azalmıştır. Çağdaş yenilikçi kuramcıların birçoğu insan motivasyonunu artık bilişsel süreçlerin bir fonksiyonu olarak tabir etmektedir. İşte bu anlamda bilişsel yaklaşım davranışçı kuramla zıt görüşlere sahiptir. Davranışçı kuramda öğrenme ve gelişme alanın büyük ölçüde dışsal etkenlere bağlı olduğu savunulmaktadır. Buna göre sporcuya dıştan verilen uyarıcılar ile güdülenme sağlanır. Bu da sporcunun ana hedeften çok verilen ödülle yönelmesine sebep olacaktır.(Öncü,2004:100)

İnsan fitratı pekiştirilen davranışı tekrar etmeye içten yönelim göstermektedir. David Premack İlkesi'ne göre iki reaksiyon verme olasılığı fazla olan, yapılmaz ihtimali az olanı pekiştirmektedir. Bu yüzden çalıştırıcı az görülen davranışları çok görülen davranışın önüne koyarak sporcuyu güdülemeye çalışmaktadır.(Yüksel 2004: 112) Davranışçı kuramın kısaca tanımlanması budur. Ve işte bu anlamda kullanımı en yaygın bir güdüleme yöntemi olsa da en çok tartışılan kuramdır.

Motivasyonda bilişsel yaklaşım ise davranışçı kuramın aksine içsel etmenlere göre şekillenmektedir. Dış uyaranları içsel olarak durumuna göre yorumlayıp sonuca göre tepkide bulunmaktır. Bunları ilgi alanlarımız şekillendirmektedir. İlgiler kişisel ve durumsal olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kişisel ilgileri; takip edilen konular tercihleri belirleyen tutarlı davranış örüntüleri oluşturmaz. Durumsal ilgiler ise; çevredeki yeni alışılmadık şaşırtıcı dürtüler olarak tanımlanmaktadır. Çalıştıkları alanla ilgili daha çok ilgili olan bireyler bunu daha çok özümseyerek uzun süre hatırlayacak ve daha yüksek bir akademik başarı göstermeye yatkın olacaktır. Peki bu ilgi nasıl artar? Ölüm yıkım tehlike gibi insanlar için her zaman ilginç olan konuların yanında yeni farklı ve beklenmedik olayların oluşturduğu etkinlikler çalışmalar ilgiyi oluşturup, var olan ilgiyi artırmaktadır. Uğraştırıcı zorlayıcı görevler çalışmalar kolay olanlara göre daha çok ilgi çekmektedir. Kurmaca olmayan somut ve anlaşılır fikirler çalışmalarda karmaşık ve yapay olan çalışmalardan daha çok ilgi çekmektedir. İçsel motivasyonumuzu besleyen ilgi alanlarımızın sonucu olarak beklenti ve değer etmenleri oluşmaktadır. Bu iki etmen motivasyonun kişisel değişkenleridir. Örneğin okul öncesi ve ilkokulun ilk yıllarında çocuklar başarı beklentisinden uzakta ilginç, eğlenceli buldukları etkinlikleri sürdürüp tamamlama eğilimi göstermektedirler. Daha büyük çocuklar ve yetişkinler ise içsel güdülenmeyi bilişsel yaklaşım süzgecinden daha fazla süzerek yüksek beklentiye sahip yüksek değerleri tamamlamaya çalışmaktadırlar.

2.1.3. Spora Katılıma Motivasyonel Bakış

Çocuk ve gençler; eğlence, yeteneklerini geliştirme ve yeni beceriler öğrenmek için spora yönelmektedirler. Gençler spora dahil olmak için temel sebep olarak eğlence ve zevki belirtmektedirler. Çocukların ise sağlıklı olmak adına spora katılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Scanlan, Stein ve Ravizza (1989), gençlik sporlarına dahil olmada öğrenmenin ve oyundan zevk almanın önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir.. Sağlıklı olmak da çocukların katılımı için önemli bir rol oynamaktadır. Bireylerin spora katılım nedenleri özeldir ve birbirinden farklıdır.. İnsanların eğlence, yarışma ve rekabet içeren etkinliklere katılımını etkileyen bir çok farklı etmen bulunmaktadır.. Sağlıklarını geliştirmek için ileri yaşta kişiler daha az karmaşık olan ve daha az fiziksel beceri isteyen aktivitelere tercih etmektedirler. Spora katılımda cinsiyet kaynaklı farklılıklarda görülmektedir. Bayanlar aktivitelere daha katılımcı olurken erkekler daha rekabetçi olmalarına karşın aktivitelere katılım anlamında kısa sürede bıraktıkları, uzun vade de yayamadıkları görülmektedir. Kızlar daha çok kendisini geliştiren ve sanatsal boyutu olan etkinlikleri seçerken genç erkekler bireysel başarıya odaklanarak, başarı artırmaya yönelik sosyal kimlik geliştirmeye ve desteklemeye yönelik rekabetçi etkinlikleri seçmektedirler. Cinsiyet açısından spora katılımı incelediğimizde yaşa bağlı olmaksızın yetenek düzeyine göre katılım sağlamaktadırlar. Yetenek düzeylerini aşan, başarı motivasyonu açısından kendilerini düşük hissettikleri durumda bıraktıkları gözlemlenmiştir. Genç sporcuların spora katılım saatini genellikle okul saatlerinden sonraki zamanlarda tercih ettikleri saptanmıştır. Yaş ilerledikçe spor daha mücadeleci bir yapı oluşturur ve sporcunun harcaması gereken zaman artış gösterirken daha farklı aktiviteler, zamanı geçirmek için ortaya çıkar. Okulda yapılan spor faaliyetleri spor psikolojisini olumlu yönde etkileyerek bütüncül kazanım

elde edilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda, sağlık amaçlı yapılan spor faaliyetleriyle de bir yakınlık söz konusudur. Okulda yapılan beden eğitimi dersi ile beden disiplini ve sağlıklı bir bedensel zihinsel gelişimin varlığından söz edilebilir. Bunların olabilmesi için en basta çocuklarda olumlu bir motivasyon geliştirilmesi gerekir. Motivasyon iki şekilde tanımlanabilir. Dışsal sebepler (sosyal kabul, ödüller, bedensel zorlama) ve içsel sebeplerdir. Araştırmacılar, içsel motivasyonun spora başlayanlarda daha yüksek düzeyde sportmenlik ve motivasyona neden olduğu ve daha az yıpranmaya yol açtığını belirtmişlerdir. İçsel sebeplerle spora dahil olanlar yeni yetenekler geliştirmek, takım ruhunu yaşamak ve kendilerine güveni yükseltip olumlu bir sportmenlik sergilemek isterken, dışsal sebeplerle spora dahil olanlarda daha sosyal tutumlar tespit edilmiştir.

3. SONUÇ

Motivasyon ve Spor ana başlığı adı altında literatür taraması yaparak; motivasyonun başarı ile ilişkisi incelenmiştir. Motivasyonu bilişsel gelişim kuramıyla ilişkisi irdelenmiştir. Spora katılımın motivasyonel bakımdan analiz edilmiştir. Bu araştırma ile, motivasyonun iki ana unsuru olan dışsal ve içsel güdülenme incelenmiştir. Eğitim ve spor yaşantımızda genel olarak dışsal güdülenme yöntemi kullanılarak motivasyonun arttırılmaya çalışıldığı ama son zamanlarda yapılan araştırmalar sonucunda bu güdülenmenin sürekli kullanılmasında bir takım yanlış yönelimlere sebep olacağı belirtilmiştir. Örneğin yüz kilogramlık halteri kaldırınca ödül panosunda en üste resmi konulan sporcunun ana güdüsünün hep yüz kilogram kaldırarak resmini üste görmek olarak kendini motive ettiğini ama bunu içsel olarak bilişsel anlamda içinde anlamlandırarak sporcunun kendi kapasitesini artırmaya yönelik durmadan çalışmaya devam etmesi söylenebilmektedir. Merak duygusunun, ilgilerin bilişsel gelişim süreciyle içsel güdülenmeyle özümşenerek belli bir disiplinle ortaya koyulduğu tespit edilmiştir.

Spora katılımın motivasyonla ilişkisi ele alındığı zaman çocukların genel olarak sağlıklı bir gelişim için tercih ettikleri saptanmıştır. Gençler ise spora katılımında eğlenceyi ve zevk almayı ön planda tutmaktadır. Spor yapmak için genellikle okul dışındaki saatleri tercih etmektedirler. Cinsiyet bakımından spora katılımı ele alırsak kızların daha çok sanatsal becerilerine göre etkinliklerini seçmekte ve motivasyonunu o yönde ilerletmektedir. Erkekler ise rekabete dayalı sporları tercih etmekte ve başarıyla doğru orantılı olarak çalışmalarına devam etmektedir. Başarı düştükçe devam etme oranı da düşmektedir. Spor, başarı motivasyonunu artırmak için güçlü bir araçtır. Motivasyon, sporcuların hedeflerine odaklanmalarını, zorlukları aşmalarını ve en iyi performanslarını sergilemelerini sağlar. Başarı motivasyonu, sporcuların içsel ve dışsal faktörlerle tetiklenen bir enerji kaynağıdır. Sporcuların başarı motivasyonunu sürdürmeleri için birkaç önemli faktör bulunmaktadır. Öncelikle, hedeflerin net ve ölçülebilir olması önemlidir. Belirli bir hedefe ulaşma arzusu, sporcuların motivasyonunu canlı tutar ve daha fazla çaba sarf etmelerini sağlar. Ayrıca, sporcuların kendilerine güvenmeleri ve inanmaları da önemlidir. İçsel motivasyon, kişinin kendi yeteneklerine ve potansiyeline olan güvenini artırır. Sporcular, kendilerini başarıya

inandıklarında daha fazla çaba gösterir ve zorluklarla karşılaştıklarında pes etmek yerine daha dirençli olurlar. Başarı motivasyonunu destekleyen bir diğer faktör ise sporcuların takdir edilmesi ve desteklenmesidir. Antrenörler, takım arkadaşları ve aile gibi çevreleri tarafından motive edilen sporcular, daha fazla motive olur ve hedeflerine ulaşmak için daha çok çalışırlar. Bu destek, sporcuların başarılarını kutlamalarına ve onlara güven vermesine yardımcı olur. Son olarak, sporcuların tutkuyla spor yapmaları da başarı motivasyonunu artırır. Spora duyulan tutku, sporcuların zorluklara rağmen hedeflerine odaklanmalarını ve sürekli olarak kendilerini geliştirmelerini sağlar. Tutku, sporcuların motivasyonunu yüksek tutar ve başarıya ulaşmaları için sürekli bir itici güç oluşturur.

Sonuç olarak, motivasyon sporcular için başarıya giden yolda kritik bir faktördür. Başarı motivasyonunu artırmak için net hedefler belirlemek, kendine güveni ve inancı güçlendirmek, desteklenmek ve tutkuyu sürdürmek önemlidir. Sporcular, başarı motivasyonunu canlı tuttukça, hedeflerine daha yakın adımlar atabilir ve en iyi performanslarını sergileyebilirler.

4. KAYNAKÇA

Bakker F.C., Whiting H.T.A., And Van Der Brug, H., Sportpsychology: Concepts and Applications, New York, John Wiley and Sons, 1990.

Bayar P., Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Seminer Kitabı, 7-8 Haziran, Ankara, 1997.

Cox, R. H. (1990). Sportpsychology, Concepts and Applications. Second Edition. Dubuque: Wm C. Brown Publishers.

Hayashi, C.T. (1996). Achievement motivation among Anglo American and Hawaiian physical participants: Individual differences and social contextual factors, Journal Of Sport and Exercise Psychology, 18; 194, 215.

Gill D.L., Gross J.B., And Huddlestone, S., "Participation motivation in Young Sports". International Journal Of Sportpsychology, 1-14, 1983.

Mota J., And Esculcas C., "Leisure-Time Physical Activity Behavior: Structured and unstructured choices according to sex, Age, And Level Of Physical Activity". International Journal Of Behavioral Medicine, 9(2), 111- 122, 2002

Mungan, S. (1995). Sporda Motivasyon Faktörü Olarak Ödül Ve Ceza, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Öncü, Hüseyin. Motivasyon. Sınıf Yönetimi. (Edit: Leyla Küçükahmet). Ankara, Nobel Yayınevi, 2004

- Ryan R.M., Frederick C.M., Lepes D., Rubio N., And Sheldon, K.M., “Intrinsicmotivationandexerciseadherence”. International Journal Of Sportpsychology, 28, Pp. 335-354, 1997.
- Ryska T.A., “Sportsmanship İn Young Athletes: The Role Of Competitiveness, Motivationalorientation, Andperceivedpurposes Of Spot”. Thejournal Of Psychology, 137(3), 273-292, 2003
- Scanlan T.K., Stein G.L., Andravizza, K., “An İn-Depthstudy Of Former Elite Figureskaters: II. Sources Of Enjoyment”, Journal Of Sportandexercisepsychology”, 11, 65-83, 1989
- Şıhmehmet YİĞİT1; Researcher: Socialsciencestudies (2019) Cilt 7 / Sayı 1, S. 249-258
Öğrencilerin Spora Özgü Başarı Ve Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi,
- Terzioğlu, A, E. (1992). Spor Eğitiminde Motivasyon Kavramı, Atatürk Eğitim Fakültesi Spor Bilimleri Dergisi, 2(2).
- Tiryaki, Ş., Gödelek E. (1997). Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarlanması Çalışması. I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, Ankara: Bağırhan
- YÜKSEL, Galip. Öğrenme İçin Motivasyon. Sınıf Yönetimi. (Edit: Şule ERÇETİN; Çagatay ÖZDEMİR). Ankara, Asil Yayınevi, 2004.

<https://Dergipark.Org.Tr/En/Download/Article-File/360314>

SPOR PERFORMANSINDA LİDERLİĞİN ÖNEMİ

Dr. Mehmet DALKILIÇ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

ORCID:0000-0002-0776-7365

ÖZET

Spor yapan ve spor yapanlar için liderlik en önemli faktörlerden biridir. Gerçekte, tüm gruplar, somut liderlik eyleminin varlığı veya yokluğu yoluyla, liderlik sorumluluğuna sahip olanlarla ilişkili olarak işlev görür. Diğer yönetim bölümlerine göre sporda liderliğin taşıdığı önem daha fazladır. Çünkü spor takımlarının kulüplerinin çehresi diğer teşkilat yapısından farklıdır. Spor hadiselerinde lider, önceden belli olan hedeflere doğru içerisinde bulunduğu ekibi etkileme amacıyla etkin, aktif olmalıdır. Bu yüzden liderin sporcularla olan ilişkisi uzun süreli olmalıdır. Bu süreçte lider başarı hazzını, üzüntüsünü, gösterişini birlikte olduğu sporcularla paylaşır. Buda takım içerisinde, sporcular arasında çok özel duyguların yaşanmasını sağlar. Liderlik, spor alanında performansın belirlenmesi ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. Spor takımları veya bireysel sporcular, liderlik vasıflarına sahip olan bir antrenör veya kaptan tarafından yönetildiklerinde daha iyi sonuçlar elde ederler. İyi bir lider, takım üyelerini motive edebilir ve hedeflerine odaklanmalarını sağlayabilir. Liderlik, sporcu performansını etkileyen birçok faktörü yönetmeyi gerektirir. Bir lider, takım içindeki iletişimi geliştirir, oyuncular arasındaki işbirliğini teşvik eder ve moralin yüksek tutulmasını sağlar.

Liderlik aynı zamanda sporcunun psikolojik durumunu da etkiler. Başarılı bir lider, sporcuların özgüvenini artırır, stresle başa çıkmalarına yardımcı olur ve motivasyonlarını korumalarına destek olur. Bu da sporcuların performansını olumlu yönde etkiler. Ayrıca, liderlik takım disiplini ve sorumluluğunu artırır. Bir lider, takımın kurallara uymasını sağlar, çalışmalarını organize eder ve performanslarının izlenmesini sağlar. Bu sayede, sporcular daha disiplinli ve sorumluluk sahibi olurlar, hedeflerine ulaşmak için daha etkili bir şekilde çalışırlar. Sonuç olarak, sporda liderliğin önemi büyük bir etkiye sahiptir. İyi bir lider, takım veya sporcu üzerinde olumlu bir etki yaratır ve performansın artmasını sağlar. Motivasyon, iletişim, takım çalışması, psikolojik destek ve disiplin gibi liderlik unsurları, sporcuların potansiyellerini tam anlamıyla ortaya çıkarmalarına yardımcı olur.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, performans, spor performansı ve liderlik

1.GİRİŞ

1.1. Liderlik kavramı

Liderlik, bir amaca ulaşmak için başkalarının çabalarını en üst düzeye çıkaran bir sosyal etki sürecidir (Kruse, 2022) ya da en basit haliyle hedeflere ulaşmak için başkalarını etkileme yeteneği ile ilgilidir (Edmonstone & Western, 2006). Liderliğin temelinde değişim vardır. Liderler genel olarak idarecilerin gereksinim hissettiği sistemleri ve yapıları oluşturma ve böylece oluşan bu sistem ve yapıyı bulunduğu seviyenin üstüne çıkarma veya yeni olanaklardan yararlanabilmek için mevcut yollarda değişiklik yapabilmelidirler (John & Kotter, 2012). Liderliğin doğasında etkileme önemli bir kavram olmakla birlikte bir lider ile onu izleyenler arasında oluşan, ortaya çıkan sonuçlar liderliğin tanımını oluşturur (Antonakis, 2006).

1.2. Liderlik tarzları

Liderler, vazifelerini icra ederken içinde buldukları ortamın şartlarına göre farklı davranış biçimleri sergilemektedirler. Şartlara uygun liderlik tarzının belirlenmesi ve ona uygun davranışların sergilenmesi bireysel ve örgütsel olarak amaçlara ulaşmada önemli katkı sağlar. Bu sebeple uygulanacak olan liderlik biçimi tercih edilirken, örgütün faaliyet alanı ve konusu, takipçilerin kişilik özellikleri, ülkenin kültürü, süre, çevresel problemler vb. bazı etkenlerin göz önünde bulundurulması önemlidir (Sabuncuoğlu & Tüz, 2008). Liderlik biçimleri geleneksel liderlik tarzları ve modern liderlik tarzları olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır.

1.3. Geleneksel liderlik tarzları

Liderlik tarzı, bir liderin yönlendirme sağlama, planları uygulama ve insanları motive etme yaklaşımıdır. 1939'da psikolog Kurt Lewin ve bir araştırma ekibi, otoriter (Otokratik), katılımcı (Demokratik) ve delegatif (Laissez-Faire) liderliği olmak üzere üç temel liderlik tarzı olduğunu belirlemişlerdir (Leadership Styles, 2022).

1.3.1. Otokratik liderlik tarzı: Otokratik liderlik tarzı, tüm yönetim yetkisinin liderde olduğu türdür. Bu tür liderler astlarını, emir vererek ve hatalarını eleştirerek motive etmektedirler (Saruhan & Yıldız, 2009). Tipik olarak otokratik liderlikler, kendi fikirlerine ve yargılarına göre seçimler yapar ve nadiren takipçilerinden tavsiye alır. Otoriter tarzı benimseyen bir lider, politika ve prosedürleri dikte eder ve onlardan anlamlı bir girdi beklemeden grup tarafından yapılan çalışmaları yönlendirir. Bir otoriter tarafından yönetilen grubun, yakın gözetim altında görevlerini tamamlaması beklenir (Leadership Styles, 2022).

1.3.2. Demokratik (Katılımcı) Liderlik: Grup üyeleri, katılımcı bir lidere sahip olduklarında karar alma sürecine dahil olduklarını hissederler. Katılımcı liderlik tarzını

uygulayan liderler, karar vermede girdileri konusunda gruba rehberlik eder, ancak son sözü söylerler. Katılımcı liderler, gruplarına bir ekibin parçası gibi hissettirir, bu da grup içinde bağlılık yaratır (Leadership Styles, 2022).

1.3.3.Delegatif (Laissez-Faire) Liderlik Tarzı: Delegatif liderlik olarak da bilinen Laissez-faire liderliği, liderlerin ellerinden çıktığı ve grup üyelerinin kararları almalarına izin veren bir liderlik tarzıdır . Laissez-Faire liderliğinin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kiraz, 2022).

- Liderlerden çok az rehberlik
- İzleyenlerin karar vermesi için tam özgürlük
- Liderler gerekli araçları ve kaynakları sağlar
- Grup üyelerinin problemleri kendi başlarına çözmesi beklenir
- Güç, takipçilere teslim edilir, ancak liderler hala grup kararları ve eylemleri için sorumluluk alırlar.

Temel olarak, deneyimi ve motivasyonu yüksek çalışanlarla kullanılan, bu nedenle doğru kararlar alarak ve her şeyden önce lidere ihtiyaç duymadan üretken olarak denetime olan ihtiyacı önemli ölçüde azaltan bir liderlik türüdür. Aslında kendilerine verilen görevleri sürekli denetime ihtiyaç duymadan yerine getirebilirler, böylece katılımcıların yaratıcılığını geliştirme konusunda daha fazla özgürlük elde edilir , ayrıca projeye daha fazla dahil olduklarını hissederler. Esasen bunun bir parçasıdır, yani mümkün olan en iyi sonuçlar için doğru kararları vermek üzere daha çok çalışırlar (Miguel, 2017).

1.4. Modern liderlik tarzları

1.4.1. İşlemsel (Transaksiyonel) Liderlik

Yönetsel liderlik olarak da bilinen işlemsel liderlik, liderlerin astlarından en iyi iş performansını elde etmek için ödüllere ve cezalara güvendiği bir liderlik tarzıdır. İşlemsel yönetici liderlik modeli, bir değiş tokuşa veya işleme dayanmaktadır. Lider, görevlerini belirtilen seviyelerde yerine getiren işçileri ödüllendirir ve belirlenen standartlara uymayan işçileri cezalandırır. Lider ve astlar arasındaki bu ilişki, bireylerin kendi kendilerini motive etmediklerini ve işlerini başarmak için yapı, talimat ve denetime ihtiyaç duyduklarını varsayan teorilere dayanmaktadır. Teori ayrıca, liderin ücret gibi işçilerin istediği bir şeyi teklif etmesi karşılığında, işlemsel liderin onlardan yapmalarını istediği şekilde işçilerin görevlerini yerine getireceklerini varsayar (Lutkevich, 2022).

1.4.2. Dönüşümcü (Transformasyonel) Liderlik

Dönüşümcü liderlik, bireylerde ve toplumsal sistemlerde değişime neden olan bir liderlik yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır. İdeal haliyle, takipçileri liderlere dönüştürme nihai hedefi ile takipçilerde değerli ve olumlu bir değişim yaratır. Özgün biçimiyle hayata geçirilen dönüşümcü liderlik, çeşitli mekanizmalar aracılığıyla takipçilerin motivasyonunu, moralini ve performansını artırır. Bunlar, takipçinin kimlik duygusunu ve benliğini örgütün misyonuna ve kolektif kimliğine bağlamayı; takipçilerine ilham veren bir rol model olmak; takipçileri işlerini daha fazla sahiplenmeye davet etmek ve takipçilerin güçlü ve zayıf yönlerini anlamak, böylece lider, takipçilerini performanslarını optimize eden görevlerle uyumlu hale getirebilir (Langston University, 2022).

1.4.3. Karizmatik Liderlik

İnsanlar karizmatik liderleri yüksek düzeyde duygusal zekaya, tutkuya ve bulaşıcı enerjiye sahip dışa dönük kişiler olarak görürler. Çekici, sevimli ve ikna edici olan bu liderler, insanları çeken ve etkileyen karizmatik bir otoriteye sahiptir. Takipçilerinde duygusal olarak yankılanma konusunda etkilidirler, bu da onların sıkıntı karşısında ilham almalarını, motive olmalarını ve kararlı olmalarını sağlar. Bu nedenle karizmatik liderlik, güçlü bir sosyal amacı destekleyen şirketlerde işe yarar. Bunun nedeni, liderin insanları olumlu, iyimser kalmaya ve iyi mücadeleyi sürdürmeye yönlendirmesidir (Miller, 2022).

1.4.3.1. Karizmatik Liderlerin Özellikleri

- Pozitif bir tavırla hayat boyunca yürümek
- Dirençli olmak ve insanları ortak bir amaç için savaşmaya teşvik etmek
- Statükonun üzerine çıkma arzusu göstermek
- Aktif dinleme, empati gösterme, destek sağlama ve takipçileri kişisel düzeyde tanıma pratiği yaparak grup üyeleriyle duygusal düzeyde etkileşim kurmak
- Kendinden şüphe duymayı sınırlamak ve yüksek düzeyde bir güven sergilemek
- Başkalarına sözlerine göre hareket etmeleri ve oluşturdukları vizyonu gerçekleştirmeleri için ilham vermek
- Sorunları yaratıcı bir şekilde çözme ve görevlerinin yerine getirilmesini engelleyen barikatların üstesinden gelme becerisini göstermek
- Bir motive edici veya koç olarak hareket ederek sonuçları yönlendirmek ve hedefe ulaşmak için zorlamak
- Kibirli, otoriter veya kaba olmak gibi toksik liderlik davranışlarından kaçınmak

1.4.4. Vizyoner Liderlik

Vizyoner lider, geleceği görerek ona uyum sağlayabilen veya yaratabileceği olumsuz durumlara karşı erkenden önlem alan ve bu durumu sorunsuz yöneten kişidir (Can, 2013). Vizyoner lider yenilikçi ve dönüşümlere açık olmalı, eğitimin gerekli olduğunu kabul etmeli, sürekli öğrenmenin gücünden yararlanarak öğrenen bir düzen kurmalıdır. Ayrıca üyelerinin esin kaynağı olmalı, gerektiği zaman yetki devri ile üyelerinin karar sürecinde söz sahibi olmasını sağlamalıdır (Tekin & Ehtiyar , 2011).

1.4.5. Antrenör Tipi Liderlik

Yol gösterici veya koçluk olarak tanımlanan bu liderlik tarzında lider, çok farklı özellik, kabiliyet ve ilgi düzeylerine sahip bireylerin bir arada bulunmasını sağlayacak bir grup kuran, belirlenmiş hedefleri gerçekleştirmek için grup üyelerini başarı için cesaretlendiren, sorumluluk almalarını sağlayan ve yönlendiren kişidir (Tuncer, 2012).

Etkili bir antrenör liderin sahip olması gereken özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Güney, 2001).

- Empatik anlayışa sahip olma
- İyi bir dinleyici olma
- Bireyleri tanıma yeteneği ve bireyler hakkında hüküm verme
- Bireylere karşı sabırlı olma
- İzleyicilerinin refah ve mutluluğu için çaba gösterme
- Düşmanca tavırda bulunmama
- Kendine güven duygusuna sahip olma
- Kendi ekip üyeleri ile rekabete girmeme
- İnsanlar için en iyi ve doğru olanı arama çabası

2. SPORDA LİDERLİK

Spor genel olarak karşısındaki ile yarışmayı temel alan bir faaliyet alanıdır ve karşısındaki ile karşılaşmasında temel hedef yarışmayı kazanmadır. Bu yarışma esnasında elde edilen duygu, sporcuya göstermiş olduğu davranışı tekrar etme güdüsü verir. Başarı için ise performansın yükselmesine bağlıdır. Yarışma sürecinden ve sonucundan elde edeceği haz performans üzerinde olumlu etki bırakacaktır (İnce, 2006).

Sporda başarılı olmuş lider antrenörler çevresiyle ve kendisiyle olan bağın sporcuların performansını olumlu olarak etkilediğini belirtmektedirler. Sporda liderlik birçok bireysel ve teknik becerilerin gelişmesini gerekli bulan bir alandır. Takım içerisinde bulunan farklı özelliklere sahip sporcuların hareket ve davranışlarını etkileme süreci kolay bir süreç değildir. Günümüzde sporun niteliğindeki değişimlerle birlikte antrenör çok fazla kişiyle

iletişim halindedir. Lider özelliği gösteren antrenör ilişkili olduğu her alan ve bölümle iş birliği içerisinde bulunmak, ortaya çıkan sonuçları incelemek ve değerlendirmek, takımın başarısı için gerekli çabayı göstermek zorundadır (Koç, 1994).

2.1. Spor liderinin özellikleri

Spor liderinde bulunması gereken bazı özellikler aşağıdaki gibi açıklanabilir (Hinch, 2022):

- 1. İyi bir rol model olma:** Bir lider ve otorite olarak, takım arkadaşlarınız muhtemelen seçtiğiniz herhangi bir davranış yolunda sizi takip edecektir. O halde ekibin iyiliği için doğru yolda ilerlemek spor lideri için önemli bir özelliktir. En iyi liderler sahadaki en çalışkan ve sporlarına en saygılı olanlardır. İyi bir örnek olun ve ekibiniz, hedeflerinize ulaşmanız için size en iyi şans vermeye için coşkunuz ve pozitifliğinizden beslensin.
- 2. Farkındalık:** Bir ekibin lideri olarak farkındalık çok önemlidir. Liderliğin kesin bir yöntemi yoktur ve belirli senaryolara yaklaşımınız büyük ölçüde dış etkenlerden etkilenmelidir. Farkındalık, takım arkadaşlarınız, akranlarınız ve oyuncularınızla ilişkiler kurmak için harcanan zamanla gelir.
- 3. Tutku:** Spor özünde tutkuludur. Her hafta sonu sahada aynı duyguları hissediyorsunuz: zaferden gelen coşku ve yenilgideki hayal kırıklığı. Bir lider olarak, ekibinizi hedeflerine doğru yönlendirmek için bu duyguların (bağlılık, özveri ve tutku) olumlu yanlarını somutlaştırmalısınız. Bir lider olarak sergilemeniz gereken sadece zafere yönelik tutku değil. Takım arkadaşlarınıza ve sporunuza daha geniş bir perspektiften bakmak, tutkunuzu göstermenin iki yoludur. Her şey yumruk sallamak ve aşırı coşkulu kutlamalarla ilgili değil; tutku, takım arkadaşlarınıza şefkat göstermek veya rakibe saygı duymakla ilgili olabilir.
- 4. Coşku:** Birçok yönden tutkuya benzer bir nitelik olan coşku, bir lider için önemli ve çeşitli şekillerde gösterilebilen bir özelliktir. Sahada şevk, her topa ilk giden olmak, oyuncu arkadaşlarınıza cesaret vermek veya onlar aşağı ve dışarı bakarken takımınızı harekete geçirmektir. Ancak teşvik, bir spor lideri olarak günlük davranışlarınızı da kapsar ve genellikle uzun vadede daha değerli olabilir. Coşku bulaşıcıdır. Kulübünüzü temsil ederken yaptığınız her şeye bir miktar enjekte etmek, takımınızda yer alan herkesin bağlılığında ve bağlılığında bir artışa yol açabilir.
- 5. Yetenek:** Liderler ve bu durumda özellikle koçlar, verdikleri kararlarla yaşar ve ölürlür. Saha dışında bir stratejinin yaratıcısı ve uygulayıcısı veya bu konuda karar vermede kilit bir figür olarak, inançlarınızın gücünün arkasında duracak bilgi ve beceriye sahip olmanız gerekir.
Liderler genellikle yeteneklerinden dolayı pozisyonlarına yükseltirler (özellikle takım kaptanları). Bu yetenek olmadan otoriteniz zayıflayabilir. Becerilerinizi geliştirmeye çalışın ve bu sizi liderlik etmek için daha iyi bir konumda bırakmayacak, aynı zamanda oyunlarını geliştirmek için başkalarına da örnek oluşturacaktır.
- 6. Motivasyon becerileri:** İyi bir lider olmaya çalışırken motivasyon becerilerinizi geliştirmek en büyük önceliğiniz olmalıdır. Kazanma ve kaybetme arasındaki o küçük

marjları sıkıştırmakla kalmaz, aynı zamanda oyuncularını her gün daha iyi olmaya zorlar. İyi liderlik, bu meydan okumayı oyuncularınızın zihnine aşılama ile ilgilidir. Onları her gün daha iyi olmaları için motive edin ve bunun sonucunda ekibinizin büyüdüğünü anlarsınız.

7. **İletişim:** İletişim, takım sporlarında hayati bir alandır ve ekibin herhangi bir üyesinin bunu çözmesi gerekiyorsa, o da ekibin liderleridir. Büyük liderliğin özünde, başkalarına bir dizi hedefe doğru ilham vermek vardır. Bu hedefleri ekip üyelerine ulaştırmak için, onları etkili bir şekilde iletebilmeniz gerekir. Oyuncularınıza neyi başarmak istediğinizi ve onların bunu başarmaya nasıl katkıda bulunmayı düşündüğünüzü netleştirin. Açık, özlü iletişim, bir lider olarak başarı oranınızı gerçekten artırabilir.
8. **Kazanma isteği:** En iyi spor liderlerinin aklından geçen son bir ortak tema, doymak bilmez bir kazanma isteğidir. Zafer peşinde koşarken yaptıkları her şeye enerji katan liderler, kazanmak için yapılması gerekenlere gerekli zaman ve çabayı harcadıkları için kazananlardır.
9. **Vizyoner:** Vizyonunuz, oraya nasıl ulaşılacağını bilme becerisini, başarıya nasıl katkıda bulunacaklarını başkalarına bildirmek için iletişimi ve vizyonunuzu paylaşmak ve başkalarının desteğini kazanmak için motivasyon ve şevk gerektirir.

2.1.2. Sporcu Liderliğinin İşlevleri

Sporcu liderlik rolleri, genellikle grup içindeki belirli işlevlerine göre farklılık gösterir. Bu işlevler hem iç hem de dış faaliyetler etrafında döner. Dahili işlevlerle ilgilenen sporcu liderleri, grubun görevine veya sosyal bağlantılı faaliyetlerine odaklanır (Loughead, Hardy, & Eys, 2006).

Dahili görev işlevleri. Görevle ilgili işlevler, spor takımının performansı gibi bir grubun araçsal hedeflerini çevreleyen bir lider tarafından gerçekleştirilen davranışları temsil eder. Örneğin, bu işleve yönelik davranışlar, grup üyelerini ellerinden gelen en iyisini yapmaları ve takım arkadaşlarıyla etkili bir şekilde koordine olmaları için etkiler.

Dahili sosyal fonksiyonlar. Sosyal-ilişkili işlevler, kişilerarası ilişkileri ve optimal ekip birliğini çevreleyen bir lider tarafından gerçekleştirilen davranışları temsil eder. Grubun sosyal faaliyetleriyle ilgilenen bir sporcu liderine örnek olarak, bir takımın üyelerini birbirine bağlamayı amaçlayan çatışmaları çözmek için çalışan veya etkinlikler planlayan biri verilebilir.

Dış işlevler. Sporcular, takımlarına harici faaliyetlerde liderlik etme işlevi de görebilirler. Harici sporcu liderini, grubu rekabetçi ortamın dışında yöneten ve temsil eden kişi olarak tanımlanır. Spesifik olarak, harici bir sporcu lideri, bir takımın çevredeki ortamla başa çıkmasına ve uyum sağlamasına yardımcı olur. Örnek olarak, topluluk odaklı farklı etkinliklerde ekibi temsil eden veya grup adına medyaya konuşan kişiler, harici işlevleri üstlenir.

Bir sporcu liderliği rolünün çeşitli işlevlerinin, birbirinden farklı olmasına rağmen, farklı kişiler tarafından yerine getirilmesi gerektiğini not etmek önemlidir. Bir kişi, yalnızca görevle ilgili

bir liderlik rolü üstlenme yeteneğine sahipken, başka bir kişi, üç işlevi de yerine getiren bir liderlik rolü üstlenebilir.

3. SONUÇ

Birçok alanda olduğu gibi spor alanında da liderlik ve karakter kavramları oldukça önemlidir. Sporcuların, antrenörlerin ve diğer spor personelinin liderlik özelliklerinin sportif başarı ile paralel olabileceği söylenebilir. Sporcuların liderlik özellikleri de antrenman veya müsabaka ortamında bir karakterin ortaya çıkmasında etkin rol oynamaktadır. Liderliğin takım birliğine, disiplinli hareket etmeye, sporcular arası iletişime ve yeri geldiğinde sorumluluk almaya katkı sağlayabileceği söylenebilir. Liderlik, özellikle takım sporu ortamlarında spor performansının temel bir yönüdür. Hem resmi hem de gayri resmi sporcu liderlerinin rolü, memnuniyet, uyum ve takım dinamikleri dahil olmak üzere takımla ilgili bir dizi faktör üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Sporcu-antrenör ilişkisinin doğası, özellikle ilişkinin yoğunluğu ve antrenör ile sporcu arasındaki karşılıklı bağımlılık açısından bazı alışılmadık özelliklere sahiptir. Sonuç olarak, sporda liderliğin önemi büyük bir etkiye sahiptir. İyi bir lider, takım veya sporcu üzerinde olumlu bir etki yaratır ve performansın artmasını sağlar. Motivasyon, iletişim, takım çalışması, psikolojik destek ve disiplin gibi liderlik unsurları, sporcuların potansiyellerini tam anlamıyla ortaya çıkarmalarına yardımcı olur.

KAYNAKÇA

- Antonakis, J. (2006). Leadership: What is it and How it is Implicated in Strategic Change? *International Journal of Management Cases*, 4-20.
- Edmonstone, J., & Western, J. (2006). Leadership development in health care: what do we know? *J Manag Med*, 34-47.
- Güney, S. (2001). *Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hinch, W. (2022, Kasım 22). *9 Qualities of a Sports Leader*. pitchero: <https://blog.pitchero.com/9-qualities-of-a-sports-leader> adresinden alındı
- İnce, N. (2006). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Farklı Yelken Sınıflarındaki Sporcuların Liderlik Tercihleri*. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- John, P., & Kotter, Y. G. (2012). *Leadership: What is it. Cases in Leadership*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kiraz, K. (2022, Aralık 26). *Laissez-Faire Liderliği Nedir?* ReoVeme: <https://tr.reoveme.com/laissez-faire-liderligi-nedir/> adresinden alındı

- Koç, S. (1994). *Spor Psikolojisine Giriş*. İzmir: Saray Kitapevleri.
- Kruse, K. (2022, Kasım 22). *What is leadership, anyway?* forbes: <https://www.forbes.com/sites/kevinkruse/2013/04/09/what-is-leadership/?sh=217a8cae5b90> adresinden alındı
- Langston University. (2022, Aralık 26). <https://www.langston.edu/sites/default/files/basic-content-files/TransformationalLeadership.pdf> adresinden alındı
- Leadership Styles. (2022, Aralık 26). Lumen: <https://courses.lumenlearning.com/wm-organizationalbehavior/chapter/leadership-styles/> adresinden alındı
- Loughead, T. M., Hardy, J., & Eys, M. (2006). The nature of athlete leadership. *Journal of Sport Behavior*, 142-158.
- Lutkevich, B. (2022, Aralık 26). *transactional leadership*. TechTarget : <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/transactional-leadership> adresinden alındı
- Miguel, J. (2017, Temmuz 11). Aralık 26, 2022 tarihinde <https://www.rekursosdeautoayuda.com/fr/types-de-leadershi> adresinden alındı
- Miller, H. L. (2022, Mayıs 2022). *What is Charismatic Leadership?* Leaders: <https://leaders.com/articles/leadership/charismatic-leadership/> adresinden alındı
- Sabuncuoğlu, Z., & Tüz, M. (2008). *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Saruhan, S. C., & Yıldız, M. L. (2009). *Çağdaş Yönetim Bilimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Tekin, Y., & Ehtiyar, R. (2011). Başarının temel aktörleri. Vizyoner Liderler. *Journal of Yasar University*, 4007-4023.
- Tuncer, P. (2012). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Beta Yayıncılık.Yayıncılık.

ON DECOMPOSITION OF WEEKLY- α - \mathfrak{I} -CONTINUITY

Nitakshi Goyal

Department of Mathematics, Akal Degree College, Mastuana(Sangrur), Punjab, India.

ORCID ID : 0000-0002-7056-7411.

ABSTRACT

Ideals are the dual of well known concept filters in General topology. Therefore, ideals give rise to important convergence concepts, so the theory of ideals in topological spaces were introduced by Kuratowski and further studied by Vaidyanathaswamy. Due to such importance of ideals in topological spaces which have also applications in other branches of mathematics, this theory extended further by various authors. Njastad introduced α -open sets and investigate some of its properties. Mashhour utilized these sets in introducing α -continuous and α -open maps. Hatir and Noiri introduced α -continuous functions in ideal topological spaces and used it to obtain a decomposition of continuity. The author introduced week form of α - \mathfrak{I} -open sets namely, weekly- α - \mathfrak{I} -open sets. In this paper, these sets will be utilized in introducing weekly- α - \mathfrak{I} -continuous functions. Also some properties and characterizations of these functions will be obtained.

Keywords: ideal, weekly- α - \mathfrak{I} -open, weekly- α - \mathfrak{I} -continuous, weekly^{*}- α - \mathfrak{I} -continuous, weekly- α - \mathfrak{I} -irresolute.

1. Introduction and Preliminaries :

The subject of ideals in topological spaces were introduced by Kuratowski in [5] and further studied by Vaidyanathaswamy [8,9]. A topological space (Y, τ) together with an ideal \mathfrak{I} is known as ideal space. Further, an ideal \mathfrak{I} defined on a topological space (Y, τ) gives rise to a new topology $\tau^*(\mathfrak{I}, \tau)$ called the $*$ -topology which is generally finer than the original topology having the corresponding Kuratowski closure operator $cl^*(M) = M \cup M^*(\mathfrak{I}, \tau)$ where $M^*(\mathfrak{I}, \tau) = \{e \in Y : G \cap M \notin \mathfrak{I} \text{ for every open subset } G \text{ containing } e \text{ in } Y\}$ called a local function of M with respect to \mathfrak{I} and τ . We will write τ^* for $\tau^*(\mathfrak{I}, \tau)$ and $\beta = \{G - M : G \in \tau \text{ and } M \in \mathfrak{I}\}$ is a basis for the $*$ -topology τ^* . In [7], Njastad introduced α -open sets and investigate some of its properties. In [6], Mashhour utilized these sets in introducing α -continuous and α -open maps. Further, in [3], Hatir and Noiri introduced α - \mathfrak{I} -open sets and by using them introduce α -

continuous functions in ideal topological spaces and obtain a decomposition of α - \mathfrak{I} -continuity and in [1], Acikgoz and et. al. introduced the concept of α -open functions in ideal topological spaces. In [2], the author introduced week form of α - \mathfrak{I} -open sets namely, weekly- α - \mathfrak{I} -open sets. In this paper, these sets will be utilized in introducing weekly- α - \mathfrak{I} -continuous functions and to obtain a decomposition of weekly- α - \mathfrak{I} -continuity.

The following section contains some definitions and results that will be used in our further section.

Definition 1.1.[5]: Let (Y, τ) be a topological space. An ideal \mathfrak{I} on Y is a collection of non-empty subsets of Y such that (a) $\phi \in \mathfrak{I}$ (b) $E \in \mathfrak{I}$ and $M \in \mathfrak{I}$ implies $E \cup M \in \mathfrak{I}$ (c) $M \in \mathfrak{I}$ and $E \subset M$ implies $E \in \mathfrak{I}$.

Definition 1.2 [3] : Let (Y, τ, \mathfrak{I}) be an ideal space and M be any subset of Y . Then M is said to be α - \mathfrak{I} -open if $M \subset \text{int}(\text{cl}^*(\text{int}(M)))$.

Definition 1.3 [3] : Let (Y, τ, \mathfrak{I}) and (Z, σ) be two topological spaces. Then a map $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma)$ is said to be α - \mathfrak{I} -continuous if inverse image of every open set in Z is α - \mathfrak{I} -open in Y .

Definition 1.4 [2] : Let (Y, τ, \mathfrak{I}) be an ideal space and M be any subset of Y . Then M is said to be weekly- α - \mathfrak{I} -open if $M \subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(M)))$.

Proposition 1.5 [2] : Let (Y, τ, \mathfrak{I}) be an ideal space. Then every α - \mathfrak{I} -open subset of Y is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y .

Lemma 1.6 [8] : Let (Y, τ, \mathfrak{I}) be an ideal space and M be subset of Y . Then

$$\mathfrak{I}_M = \{I \cap M \mid I \in \mathfrak{I}\} \text{ is an ideal on } M.$$

Lemma 1.7 [4] : Let $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma)$ be a mapping between ideal topological spaces. Then $J = g(\mathfrak{I}) = \{g(I) \mid I \in \mathfrak{I}\}$ is an ideal on Z .

2. Results

Definition 2.1: For any two topological spaces (Y, τ, \mathfrak{I}) and (Z, σ) , a map $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma, J)$ with $J = g(\mathfrak{I})$ is said to be weekly- α - \mathfrak{I} -continuous if inverse image of every open set in Z is weekly- α - \mathfrak{I} -open in Y .

i.e. g is weekly α - \mathfrak{I} -continuous if $\forall N \in \sigma, g^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y .

Definition 2.2: For any two topological spaces (Y, τ, \mathfrak{I}) and (Z, σ) , a map $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma, J)$ with $J = g(\mathfrak{I})$ is said to be weekly^{*}- α - \mathfrak{I} -continuous if inverse image of every σ^* -open set in Z is weekly- α - \mathfrak{I} -open in Y .

i.e. g is weekly^{*}- α - \mathfrak{I} -continuous if $\forall N \in \sigma^*, g^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y .

Remark 2.3: Since $\sigma \subset \sigma^*$. Therefore, it can be easily seen that every weekly $^*\alpha$ - \mathfrak{I} -continuous map is weekly α - \mathfrak{I} -continuous.

Definition 2.4: For any two topological spaces (Y, τ, \mathfrak{I}) and (Z, σ, \mathcal{J}) with $\mathcal{J} = g(\mathfrak{I})$ is said to be weekly α - \mathfrak{I} -irresolute if inverse image of every weekly α - \mathcal{J} -open subset in Z is weekly α - \mathfrak{I} -open in Y .

i.e. g is weekly α - \mathfrak{I} -irresolute if \forall weekly α - \mathcal{J} -open subset N in Z , $g^{-1}(N)$ is weekly α - \mathfrak{I} -open subset of Y .

Lemma 2.5: For any two topological spaces (Y, τ, \mathfrak{I}) and (Z, σ, \mathcal{J}) and a map $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma, \mathcal{J})$ with $\mathcal{J} = g(\mathfrak{I})$, the following holds .

- a) Every continuous map is weekly α - \mathfrak{I} -continuous.
- b) Every weekly α - \mathfrak{I} -irresolute map is weekly α - \mathfrak{I} -continuous map.
- c) Every α - \mathfrak{I} -continuous map is weekly α - \mathfrak{I} -continuous.

Proof : (a) : For any open subset N of Z , g is continuous implies $g^{-1}(N)$ is open in Y . Therefore, we have $g^{-1}(N) = \text{int}(g^{-1}(N)) \subset \text{cl}(\text{int}(g^{-1}(N)))$ and so $\text{int}^* g^{-1}(N) \subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int} g^{-1}(N)))$ and so $g^{-1}(N) \subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int} g^{-1}(N)))$, since every open subset of Y is τ^* -open. Hence $g^{-1}(N)$ is weekly α - \mathfrak{I} -open subset of Y and so (a) holds.

(b) : Let N be any open subset of Z then N is weekly α - \mathcal{J} -open subset of Z and so g is weekly α - \mathfrak{I} -irresolute map implies that $g^{-1}(N)$ is weekly α - \mathfrak{I} -open subset of Y . Therefore, g is weekly α - \mathfrak{I} -continuous map and so (b) holds.

(c) : Let N be any open subset of Z then g is α - \mathfrak{I} -continuous map implies $g^{-1}(N)$ is α - \mathfrak{I} -open subset of Y and so by Proposition 1.5, it follows that $g^{-1}(N)$ is weekly α - \mathfrak{I} -open subset of Y . Hence g is weekly α - \mathfrak{I} -continuous map and so (c) holds.

Theorem 2.6: In an ideal space (Y, τ, \mathfrak{I}) , if $\{M_\alpha\}_{\alpha \in \Delta}$ be a family of weekly α - \mathfrak{I} -open subsets of Y then $\bigcup_\alpha M_\alpha$ is also a weekly α - \mathfrak{I} -open set.

Proof : Let $\forall \alpha \in \Delta$, M_α is weekly α - \mathfrak{I} -open subset of Y then $M_\alpha \subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(M_\alpha)))$. Now $\bigcup_\alpha M_\alpha \subset \bigcup_\alpha \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(M_\alpha)))$ and so $\bigcup_\alpha M_\alpha \subset \text{int}^*(\bigcup_\alpha \text{cl}(\text{int}(M_\alpha)))$, since $\bigcup_\alpha \text{int}(M_\alpha) \subset \text{int}(\bigcup_\alpha M_\alpha)$. Further, $\bigcup_\alpha \text{cl}(M_\alpha) \subset \text{cl}(\bigcup_\alpha M_\alpha)$ implies that $\bigcup_\alpha M_\alpha \subset \text{int}^*(\text{cl}(\bigcup_\alpha \text{int}(M_\alpha)))$. Therefore, $\bigcup_\alpha M_\alpha \subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(\bigcup_\alpha (M_\alpha))))$ and so $\bigcup_\alpha M_\alpha$ is weekly α - \mathfrak{I} -open subset of Y .

Theorem 2.7: Let (Y, τ, \mathfrak{I}) and (Z, σ) be two topological spaces and $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma)$ be any map. Then prove that the following are equivalent:

- a) g is weekly α - \mathfrak{I} -continuous.
- b) For each $e \in Y$ and any open set N containing $g(e)$ in Z , there exists a weekly α - \mathfrak{I} -open subset M of e such that $g(M) \subset N$.
- c) The inverse image of every closed set in Z is weekly α - \mathfrak{I} -closed in Y .

Proof : (a) \Rightarrow (b) : Let $e \in Y$ be any element and N be any open set in Z containing $g(e)$. Then by (a), $g^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y . Therefore, for the subset $M = g^{-1}(N)$ which also contains e , we have $g(M) = g(g^{-1}(N)) \subset N$. Hence (b) holds.

(b) \Rightarrow (a) : Let N be an open subset of Z . Then there can be two possibilities:

1.) $g^{-1}(N) = \phi$, then we have nothing to prove.

2.) $g^{-1}(N) \neq \phi$. For this consider an element $e \in g^{-1}(N)$ then $g(e) \in N$. Now by (b), there exists weekly- α - \mathfrak{I} -open subset M of Y containing e such that $g(e) \in g(M) \subset N$ and so $e \in g^{-1}(g(M)) \subset g^{-1}(N)$. Therefore, $e \in M \subset g^{-1}(g(M)) \subset g^{-1}(N)$ and so for every element e in $g^{-1}(N)$, there exist weekly- α - \mathfrak{I} -open subset M of Y containing e such that $e \in M \subset g^{-1}(N)$. This implies that $g^{-1}(N)$ is the union of weekly- α - \mathfrak{I} -open sets. But union of weekly- α - \mathfrak{I} -open sets is also weekly- α - \mathfrak{I} -open set. Hence $g^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y and so g is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous.

(a) \Leftrightarrow (c) : g is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous if and only if inverse image of every open subset N in Z is weekly- α - \mathfrak{I} -open in Y i.e. if and only if $\forall N \in \sigma$, $g^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y if and only if for every closed set F in Z i.e. $Z-F$ is open in Z , $g^{-1}(Z-F)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open in Y i.e. if and only if for every closed F in Z , $Y - g^{-1}(F)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open in Y i.e. if and only if for every closed F in Z , $g^{-1}(F)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -closed in Y if and only if inverse image of every closed set in Z is weekly- α - \mathfrak{I} -closed in Y .

Theorem 2.8: Let $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma)$ be any weekly- α - \mathfrak{I} -continuous map then for any open subset M of Y , $g|M : (M, \tau|M, \mathfrak{I}_M) \rightarrow (Z, \sigma)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous.

Proof: Let N be any open subset of Z . Then g is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous implies that $g^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open in Y .

$$\begin{aligned} \text{Now, } M \text{ is } \tau\text{-open subset of } Y \text{ implies that } g^{-1}(N) \cap M &\subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(g^{-1}(N)))) \cap \text{int}(M) \\ &= \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(g^{-1}(N)))) \cap \text{int}^*(\text{int}(M)) \\ &= \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(g^{-1}(N))) \cap \text{int}(M)) \\ &\subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(g^{-1}(N) \cap M))). \end{aligned}$$

Therefore, $g^{-1}(N) \cap M$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of M .

Hence $g|M$ is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous.

Theorem 2.9: Let $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma, \mathcal{J})$ and $h : (Z, \sigma, \mathcal{J}) \rightarrow (W, \eta)$ be any two mappings between ideal topological spaces. Then the following holds:

- (a) hog is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous if h is continuous and g is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous.
- (b) hog is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous if h is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous and g is weekly- α - \mathfrak{I} -irresolute.

Proof: (a): Let N be any open subset of W . Then h is continuous implies that $h^{-1}(N)$ is open in Z . Further, g is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous implies $g^{-1}(h^{-1}(N))$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y and so $(hog)^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y . Hence hog is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous.

(b): Let N be any open subset of W . Then h is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous implies that $h^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathcal{J} -open in Z . Further, g is weekly- α - \mathfrak{I} -irresolute implies $g^{-1}(h^{-1}(N))$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y and so $(hog)^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y . Hence hog is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous.

Theorem 2.10 : Let $g : (Y, \tau, \mathfrak{I}) \rightarrow (Z, \sigma)$ be any map. Then the following are equivalent:

- g is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous.
- The inverse image of each closed set in Z is weekly- α - \mathfrak{I} -closed in Y .
- $cl^*(int(cl(g^{-1}(N)))) \subset g^{-1}(cl(N))$ for each subset N of Z .
- $g(cl^*(int(cl(M)))) \subset cl(g(M))$ for each subset M of Y .

Proof: (a) \Leftrightarrow (b) follows from the above Theorem 2.7 (a)&(c).

(b) \Rightarrow (c) : Let N be any subset of Z then $cl(N)$ is closed subset of Z . Therefore, by (b) it follows that $g^{-1}(cl(N))$ is weekly- α - \mathfrak{I} -closed subset of Y and so $Y - g^{-1}(cl(N))$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y and so definition of weekly- α - \mathfrak{I} -open sets implies

$$\begin{aligned} Y - g^{-1}(cl(N)) &\subset int^*(cl(int(Y - g^{-1}(cl(N)))))) \\ &= int^*(cl(Y - cl(g^{-1}(cl(N)))))) \\ &= int^*(Y - int(cl(g^{-1}(cl(N)))))) \\ &= Y - cl^*(int(cl(g^{-1}(cl(N)))))) \\ &\subset Y - cl^*(int(cl(g^{-1}(N)))) \end{aligned}$$

Hence $cl^*(int(cl(g^{-1}(N)))) \subset g^{-1}(cl(N))$ and so (c) holds.

(c) \Rightarrow (d) : Let M be any subset of Y then in (c) for the subset $N = g(M)$ we have

$cl^*(int(cl(g^{-1}(g(M)))))) \subset g^{-1}(cl(g(M)))$ and so $cl^*(int(cl(M))) \subset g^{-1}(cl(g(M)))$, since $M \subset$

$g^{-1}(g(M))$ for any subset M of Y . Therefore, $g(cl^*(int(cl(M)))) \subset g(g^{-1}(cl(g(M))))$ and so $g(cl^*(int(cl(M)))) \subset cl(g(M))$, since $g(g^{-1}(N)) \subset N$ for any subset N of Z . Hence (d) holds.

(d) \Rightarrow (a): Let N be any open subset of Z then $g^{-1}(Z-N)$ is any subset of Y . Therefore, in (d) for the subset $M = g^{-1}(Z-N)$ we have $g(cl^*(int(cl(g^{-1}(Z-N)))))) \subset cl(g(g^{-1}(Z-N)))$ and so $g(cl^*(int(cl(Y-g^{-1}(N)))))) \subset cl(Z-N)$, since $g^{-1}(Z-N) = Y-g^{-1}(N)$ and $g(g^{-1}(N)) \subset N$ for any subset N of Z . Further, $Z-N$ is closed subset of Z implies $cl(Z-N) = Z-N$ and so $g(cl^*(int(cl(Y-g^{-1}(N)))))) \subset Z-N$ which further implies that

$$cl^*(int(cl(Y-g^{-1}(N)))) \subset g^{-1}(g(cl^*(int(cl(Y-g^{-1}(N)))))) \subset g^{-1}(Z-N) = Y - g^{-1}(N).$$

Therefore, $Y - \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(g^{-1}(N)))) \subset Y - g^{-1}(N)$ and so $g^{-1}(N) \subset \text{int}^*(\text{cl}(\text{int}(g^{-1}(N))))$. Hence $g^{-1}(N)$ is weekly- α - \mathfrak{I} -open subset of Y and so g is weekly- α - \mathfrak{I} -continuous map.

References

- [1] Acikgoz, A., Noiri, T. and Yuksel, S., *On α - \mathfrak{I} -continuous and α - \mathfrak{I} -open functions*, Acta Math. Hungar., 105 (2004), 27-37.
- [2] Goyal, N., *Different types of weekly open sets in ideal topological spaces*, Anadolu 11th International Conference on Applied Science, Academy Global Publishing house, 2022, 1030-1034.
- [3] Hatir, E. and Noiri, T., *On decompositions of continuity via idealization*, Acta Math. Hungar., 96 (2002), 341-349.
- [4] Jankovic, D. And Hamlett, T., *New topologies from old via ideals*, The American Mathematical Monthly, 97, No. 4 (1990), 295-310.
- [5] Kuratowski, K., *Topology*, volume I, Academic Press, New York, 1966.
- [6] Mashhour, A.S., Hasanein, I.N. and El-Deeb, S.N., *α -continuous and α -open mappings*, Acta Math. Hungar., 41 (1983), 213–218.
- [7] Nj^oastad, O., *On some classes of nearly open sets*, Pacific J. Math., 15 (1965), 961–970.
- [8] Vaidyanathaswamy, R., *The localisation Theory in Set Topology*, Proc. Indian Acad. Sci.,20(1945),51-61.
- [9] -----, *Set Topology*, Chelsea Publishing Company, New York,1946.

LITERATURE REVIEW ON TAXONOMY AND ETHNOBOTANY OF *TRIGONELLA* L. (FABACEAE) GENUS

Hasan AKAN¹, Shahrokh MOJARRADGANDOUKMOLLA²,

¹Harran University, Art & Science Faculty, Biology Department, Şanlıurfa, Turkey

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3033-4349>

²Department of Biology, College of Education, Salahaddin University-Erbil, Iraq

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2531-2575>

ABSTRACT

Trigonella is one of the most important and oldest known medicinal plants in the world. It is used in treating many diseases due to its various effective compounds. *Trigonella* is an annual herbaceous plant, rarely perennial, hairless, or usually hairy, and rarely tuberous. The genus *Trigonella* L. belongs to the tribe Trifolieae, subtribe Trigonellinae in the Fabaceae family. It includes about 135 species widely distributed in dry regions around the east Mediterranean, west Asia, south Europe, north and south Africa, with only one species growing in south Australia. It has distributed to the Near East region, extending from Israel through Syria and southern Turkey into Iran and Iraq, and the Mediterranean center including Spain, Morocco, and Turkey. Some taxa are important in food and medicine, particularly of the cultivated species *Trigonella foenum-graecum* L. (Fenugreek) were known and used for different purposes in ancient times, especially in Greece and Egypt. Seeds of Fenugreek are used for various purposes and diseases. The members of *Trigonella* genus have medicinal alkaloids, steroid compounds, and sapogenins and many uses have been mentioned for this genus taxa in traditional medicine as a worldwide.

In this presentation, the literature related with taxonomy and ethnobotany of the genus *Trigonella* will be given.

Key words: Ethnobotany, Fabaceae, Fenugreek, *Trigonella*

INTRODUCTION

Trigonella L. belongs to the Fabaceae family (Lock and Simpson, 1991, Mabberley, 1997). It contains approximately 135 species that are broadly dispersed in the arid area around the eastern Mediterranean, western Asia, southern Europe, northern and southern Africa, and just one species grows in southern Australia (Guest and Townsend, 1966, Akan *et al.*, 2020, Çeter T. *et al.*, 2012, Ranjbar *et al.*, 2012). Twenty-three species are recorded in Europe, 35 in the former USSR, 25 in Iran, 18 in Iraq, 3 in

North America, and 2 in Australia (Komarov, 1964, Tutin *et al.*, 1964, Davis, 1970, Townsend and Guest, 1974, Anzalone *et al.*, 1982, Zohary and Feinbrun-Dothan, 1966). The Middle East region and the Mediterranean are the centers of origin of *Trigonella* and *Trifolium* species (Vavilov, 1926, Dangi *et al.*, 2004, Dangi *et al.*, 2016, Fazlıoğlu *et al.*, 2018, Basu *et al.*, 2019, Uslu and Babac, 2019).

Trigonella, commonly known as fenugreek, widely cultivated and has a long history of use in various traditional medicinal practices and culinary applications.

Trigonella species are herbaceous annual plants with trifoliolate leaves. The leaves are usually ovate or oblong in shape and have a strong aroma. The plant produces small white or yellowish flowers that develop into pods containing seeds. *Trigonella* seeds and leaves are used in cooking for their distinct flavor and aroma. The seeds have a slightly bitter taste and are often used as a spice or seasoning in a variety of cuisines, particularly in Indian, Middle Eastern, and Mediterranean dishes. They are commonly used in curries, spice blends, pickles, and bread (Akan *et al.*, 2020)

Trigonella has a long history of use in traditional medicine for various health purposes. It is believed to have medicinal properties such as anti-inflammatory, antioxidant, antimicrobial, and anti-diabetic effects. *Trigonella* extracts and preparations have been used for managing conditions like diabetes, digestive disorders, respiratory ailments, and promoting lactation in nursing mothers.

Trigonella, commonly known as fenugreek, has been studied for its potential anticancer effects in various research studies. While more research is needed to fully understand its mechanisms and clinical applications, several studies have suggested possible anticancer properties of *Trigonella*.

In this study, the literature related with taxonomy and ethnobotany of the genus *Trigonella* will be given.

MATERIAL AND METHODS

This article summarizes and reviews published experimental studies and scientific literature from the databases including PubMed, Google and local library searches.

RESULTS

This literature review aims to provide a comprehensive overview of the taxonomy and ethnobotanical aspects of *Trigonella*, a genus of flowering plants within the Fabaceae family. *Trigonella* species have been widely utilized in traditional medicine, culinary practices, and agricultural systems across various cultures. This review consolidates relevant studies and presents a synthesis of the current knowledge on the taxonomy and traditional uses. The information gathered contributes to a better understanding of the botanical classification, cultural significance, and potential applications of *Trigonella* plants.

Traditional Uses and Ethnobotanical Significance of genus:

- 🚩 Historical and cultural utilization of *Trigonella* species

- ✚ Culinary applications and food culture
- ✚ Medicinal uses and traditional remedies
- ✚ Ritual, spiritual, and ceremonial practices involving *Trigonella* plants

Akan *et al.* (2020) presented the synopsis of 34 species of the *Trigonella* in the Turkey. It is denoted by 34 taxa in the Turkey. They provided diagnostic keys and taxonomic notes for each taxa. They presented the conservation status and general distribution of each taxa within the genus in the Turkey (Akan *et al.*, 2020). *Trigonella*, whose homeland is known as the eastern Mediterranean countries, has spread from Morocco to China in time and has been cultivated in America. According to ancient Egyptian inscriptions, fenugreek seeds were used as an appetizing, strengthening, and lust-enhancing medicinal herb in 2000 BC. It is also interesting that the women in Ancient Egypt and Eastern countries ate a cake made of fenugreek seed flour to gain the body fullness they desired. In fact, it used to be in the food of gladiators and athletes. Egyptians raised them above their temples to honor their gods. They used fenugreek to keep the corpses from smelling, and they were used to change the smell of the over-occupied rooms (Heilmeyer, 2007).

Also, it was used as a dye, pesticide, and reserve coffee. Thus, *Trigonella*, which is a native plant of Anatolia, which has been cultivated for many years and grown as a wild plant in Asia Minor and Iran, has countless agricultural areas other than its homeland Anatolia, Near East, India, and Ethiopia (Sen, 2004).

Trigonella seeds and leaves are used in several countries for various purposes like perfume industries, food preparation, medicinal use, controlling insects and etc. *Trigonella* can be used for short-term integration with silage and hay for animal feed, soil nitrogen fixation and fertility, and so on In Asian cuisine, the green portions of this plant are eaten as food, and the seeds are either utilized whole or mixed with other spices (Wani and Kumar, 2018, Khorshidian *et al.*, 2016).

Several taxa of *Trigonella* are used in conventional medical systems and classified as either vegetables or spices (Jain *et al.*, 1996, Pandian *et al.*, 2002, Ashish and Akhand, 2009). Some species are important in medicine and food, especially the cultivated species *Trigonella foenum-graecum* in ancient times, especially in Egypt and Greece, were known and used for various purposes (Ouzir *et al.*, 2016). *Trigonella* seeds are applied for different purposes in the domestic market and for export. Fenugreek is a species refined as a crop in China, North of Africa, India, and the Mediterranean region (Srinivasan, 2006, Kenny *et al.*, 2013, Uras Güngör

et al., 2017). While fenugreek was applied to promote lactation and treat painful of menstruation in early Egypt, the *Trigonella* seeds used to treat vomiting, piles, leprosy, abscess, diabetes, and fever (Srinivasan, 2006, Ashish and Akhand, 2009, Bown, 1995). The leaves were used to cure swelling and burns, stop hair loss, and promote hair growth (Ashish and Akhand, 2009).

Different extracts of *Trigonella* seeds or leaves, the crushed powder of its seeds, and its dynamic constituents have been investigated for plant pharmacological effects and revealed that it has chemo-preventive and gastro-protective properties, as well as immune-modulatory, antioxidant, antipyretic, analgesic, antiulcer, anti-inflammatory, anti-diabetic, and hypocholesterolemic activity (Srinivasan, 2006, Ashish and Akhand, 2009, Kenny *et al.*, 2013). Fenugreek seeds contain fixed oil, mostly alkaloids, coumarins, polyunsaturated fatty acids, and steroidal types of saponins like minerals, fibers, flavonoids, mucilage, and diosgenin (Jain *et al.*, 1996, Srinivasan, 2006). In addition, fenugreek leaves are an important source of flavonoids, different types of vitamins and minerals (Srinivasan, 2006). Many phytochemical studies on fenugreek has been cited (Jain *et al.*, 1996, Uras Güngör *et al.*, 2017).

CONCLUSION

Summary of the key findings from the literature review is given. By providing a comprehensive overview of the taxonomy, ethnobotany, and potential applications of *Trigonella* species, this literature review serves as a valuable resource for researchers, botanists, ethnobotanists, pharmacologists, and anyone interested in the rich cultural and scientific aspects of this plant genus.

REFERENCES

- AKAN, H., EKICI, M., & AYTAC, Z. (2020). The synopsis of the genus *Trigonella* L.(Fabaceae) in Turkey. *Turkish Journal of Botany*, 44(6), 670-693.
- ANZALONE, B., BECHERER, A., EHRENDORFER, F., MERXMÜLLER, H., METLESCI, H., MONTELGUCCI, G., RASETI, F., REICHSTEIN, T. & SEDELBERG, I. (1982). *Flora d'Italia*. Bologna: Edagricola, 3, 1913-1947.
- ARYA, P., KUMARI, N., WANI, S. A. & KUMAR, P. (2023). *Trigonella foenum graecum*. Herbs, Spices and their Roles in Nutraceuticals and Functional Foods, 133-148.
- ASHISH, T. F. & AKHAND, R. 2009. Pharmacological actions and potential use of *Trigonella foenum-graecum*: A review.
- BOWN, D. 1995. *The Royal Horticultural Society encyclopedia of herbs & their uses*, Dorling Kindersley Limited.
- ÇETER T., PINAR N. M., AKAN H., EKICI M. & Z., A. (2012). Comparative seed morphology of *Trigonella* L. species (Leguminosae) in Turkey. *African Journal of Agricultural Research*, 7, 509-522
- DANGI, R. S., LAGU, M. D., CHOUDHARY, L. B., RANJEKAR, P. K. & GUPTA, V. S. (2004). Assessment of genetic diversity in *Trigonella foenum-graecum* and *Trigonella caerulea* using ISSR and RAPD markers. *BMC Plant Biology*, 4, 1-11.

- DANGI, R., TAMHANKAR, S., CHOUDHARY, R. K. & RAO, S. (2016). Molecular phylogenetics and systematics of *Trigonella* L. (Fabaceae) based on nuclear ribosomal ITS and chloroplast trnL intron sequences. *Genetic resources and crop evolution*, 63, 79-96.
- DAVIS, P. H. (1970). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Vol. 3. Edinburgh University Press.
- GUEST, E. & TOWNSEND, C. (1966). *Flora of Iraq*, vol 1. Ministry of Agriculture and Agrarian reform, Iraq.
- HEILMEYER, M. (2007). *Ancient herbs*, Getty Publications.
- JAIN, S., AGRAWAL, M. & SHARMA, R. (1996). The genus *Trigonella*—phytochemistry and biology. *Ancient science of life*, 16, 108.
- KENNY, O., SMYTH, T., HEWAGE, C. & BRUNTON, N. (2013). Antioxidant properties and quantitative UPLC-MS analysis of phenolic compounds from extracts of fenugreek (*Trigonella foenum-graecum*) seeds and bitter melon (*Momordica charantia*) fruit. *Food chemistry*, 141, 4295-4302.
- KHORSHIDIAN, N., YOUSEFI, A., MOJTABA, A. M., ADELI, M., ABOLFAZL, M. & AMIR, M. (2016). Fenugreek: potential applications as a functional food and nutraceutical. *Nutrition and Food Sciences Research*, 3, 5-16.
- KOMAROV, V. (1964). *Flora of the USSR* Vol. 3. Flora of the USSR Vol. 3.
- LOCK, J. M. & SIMPSON, K. (1991). *Legumes of west Asia: a check-list*, Royal Botanic Gardens.
- MABBERLEY, D. J. (1997). *The plant-book: a portable dictionary of the vascular plants*, Cambridge university
- MARTIN, E., AKAN, H., EKICI, M. & AYTAC, Z. (2010). Karyology of ten Turkish *Trigonella* L. (Leguminosae) species from section *Cylindricae* Boiss. *Turkish Journal of Botany*, 34, 485-494.
- OUZIR, M., EL BAIRI, K. & AMZAZI, S. (2016). Toxicological properties of fenugreek (*Trigonella foenum graecum*). *Food and Chemical Toxicology*, 96, 145-154.
- PANDIAN, R. S., ANURADHA, C. & VISWANATHAN, P. (2002). Gastroprotective effect of fenugreek seeds (*Trigonella foenum graecum*) on experimental gastric ulcer in rats. *Journal of*
- RANJBAR, M., KARAMIAN, R. & HAJMORADI, Z. (2012). A new species and taxonomic studies in *Trigonella* sect. *Ellipticae* (Fabaceae) in Iran. *Annales Botanici Fennici*, 2012. *BioOne*, 279-287.
- SALEHI SURMAGHI, M. H. (2008). *Medicinal Plants and Herbal Therapy*, Tehran University Press.
- SEN, C. T. 2004. *Food culture in India*, Greenwood publishing group.
- SNEHLATA, H. S. & PAYAL, D. R. (2012). Fenugreek (*Trigonella foenum-graecum* L.): an overview. *Int J Curr Pharm Rev Res*, 2, 169-87.
- SRINIVASAN, K. (2006). Fenugreek (*Trigonella foenum-graecum*): A review of health beneficial physiological effects. *Food reviews international*, 22, 203-224.
- TOWNSEND, C. & GUEST, E. (1974). *Flora of Iraq*, vol. 3. Ministry of Agriculture and Agrarian reform, Iraq.
- TURKI, Z., EL-SHAYEB, F. & ABOZEID, A. (2013). Seed morphology of some *Trigonella* L. species (Fabaceae) and its taxonomic significance. *International Journal of Science and Research*, 3, 940-948.
- TUTIN, T. G., HEYWOOD, V. H., BURGESS, N. A. & VALENTINE, D. H. (1964). *Flora Europaea: Plantaginaceae to Compositae (and Rubiaceae)*, Cambridge university press.
- URAS GÜNGÖR, Ş. S., İLÇİM, A. & KÖKDİL, G. (2017). A comparison of diosgenin, phenolics, fatty acid profiles and mineral contents with free radical scavenging activity of *Trigonella* L. species from section *cylindricae*.
- VAVILOV, N. L. (1926). *Centers of Origin of Cultivated Plants*. *Inst. Appl. Bot. Plant breed.*, 16(2).

- WANI, S. A. & KUMAR, P. (2018). Fenugreek: A review on its nutraceutical properties and utilization in various food products. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 17, 97-106.
- ZOHARY, M., & FEINDBRUN-DOTHAN, N. (1966-1986). *Flora Palaestina*, Vols. 1-4.

LITERATURE REVIEW OF PHYTOCHEMISTRY OF *TRIGONELLA* L. (FABACEAE) GENUS

Hasan AKAN¹, Shahrokh MOJARRADGANDOUKMOLLA²,

¹Harran University, Art & Science Faculty, Biology Department, Şanlıurfa, Turkey

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3033-4349>

²Department of Biology, College of Education, Salahaddin University-Erbil, Iraq

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2531-2575>

Abstract: *Trigonella* is one of the most important and oldest known medicinal plants in the world. It is used in treating many diseases due to its various effective compounds. The genus *Trigonella* L. belongs to the Fabaceae family. It includes about 135 species widely distributed in dry regions around the east Mediterranean, west Asia, south Europe, north and south Africa, with only one species growing in south Australia. Some taxa are important in food and medicine, particularly of the cultivated species *Trigonella foenum-graecum* L. (Fenugreek) were known and used for different purposes in ancient times, especially in Greece and Egypt. The members of *Trigonella* genus have medicinal alkaloids, steroid compounds, and sapogenins and many uses have been mentioned for this genus taxa in traditional medicine as a worldwide. The main ingredients of the seeds of genus members contain steroidal saponins, alkaloids, mucilage, and fibers (50%).

In this presentation, the literature related with phytochemistry of the genus *Trigonella* will be given.

Key words: Fabaceae, Fenugreek, Phytochemistry, *Trigonella*,

Introduction

Trigonella L. belongs to the Fabaceae family (Lock and Simpson, 1991, Mabberley, 1997). It contains approximately 135 species that are broadly dispersed in the arid area around the eastern Mediterranean, western Asia, southern Europe, northern and southern Africa, and just one species grows in southern Australia (Guest and Townsend, 1966, Akan *et al.*, 2020, Çeter T. *et al.*, 2012, Ranjbar *et al.*, 2012). Twenty-three species are recorded in Europe, 35 in the former USSR, 25 in Iran, 18 in Iraq, 3 in North America, and 2 in Australia (Komarov, 1964, Tutin *et al.*, 1964, Davis, 1970, Townsend and Guest, 1974, Anzalone *et al.*, 1982, Zohary and Feinbrun-Dothan, 1966). The Middle East region and the

Mediterranean are the centers of origin of *Trigonella* and *Trifolium* species (Vavilov, 1926, Dangi *et al.*, 2004, Dangi *et al.*, 2016, Fazlıoğlu *et al.*, 2018, Basu *et al.*, 2019, Uslu and Babac, 2019).

Trigonella, commonly known as fenugreek, widely cultivated and has a long history of use in various traditional medicinal practices and culinary applications.

Trigonella species are herbaceous annual plants with trifoliolate leaves. The leaves are usually ovate or oblong in shape and have a strong aroma. The plant produces small white or yellowish flowers that develop into pods containing seeds. *Trigonella* seeds and leaves are used in cooking for their distinct flavor and aroma. The seeds have a slightly bitter taste and are often used as a spice or seasoning in a variety of cuisines, particularly in Indian, Middle Eastern, and Mediterranean dishes. They are commonly used in curries, spice blends, pickles, and bread (Akan *et al.*, 2020)

Trigonella has a long history of use in traditional medicine for various health purposes. It is believed to have medicinal properties such as anti-inflammatory, antioxidant, antimicrobial, and anti-diabetic effects. *Trigonella* extracts and preparations have been used for managing conditions like diabetes, digestive disorders, respiratory ailments, and promoting lactation in nursing mothers.

Trigonella, commonly known as fenugreek, has been studied for its potential anticancer effects in various research studies. While more research is needed to fully understand its mechanisms and clinical applications, several studies have suggested possible anticancer properties of *Trigonella*. In this study, literature Review of Phytochemistry of *Trigonella* L. (Fabaceae) Genus will be given.

Material and Methods

This article summarizes and reviews published experimental studies and scientific literature from the databases including PubMed, Google and local library searches.

Results

The *Trigonella* genus belongs to the Fabaceae family and is known for its medicinal properties. This literature review aims to provide a comprehensive overview of the phytochemical constituents identified in various species of the *Trigonella* genus. Phytochemical investigations have revealed a wide array of secondary metabolites, including alkaloids, flavonoids, saponins, coumarins, and steroids. These compounds exhibit diverse biological activities, such as anti-inflammatory, antimicrobial, antioxidant, antidiabetic, and anticancer properties. This review summarizes the existing knowledge on the phytochemistry of *Trigonella* species, highlighting the potential therapeutic applications of its bioactive compounds.

Phytochemical Constituents of *Trigonella* genus

*Alkaloids: Trigonellin, Trigonellidine, Gentianine

*Flavonoids: Vitexin, Orientin, Isoorientin

- *Saponins: Diosgenin, Gitogenin, Tigogeni
- *Coumarins: Scopoletin, Umbelliferone, Coumestrol
- *Steroids: Stigmasterol, β -Sitosterol, Campesterol

Phytochemistry of *Trigonella*: Chemically, *Trigonella* seeds contain ~ 28% mucilage. It is as beneficial as Guar gum and improves the strength properties of coating bases. Dried mucilage has considerable swelling characteristics. It can be applied as an adjunct in pharmaceutical products, as a tablet decomposer, more effective than alginic acid. It contains ~ 22%-30% proteins with 5% a bitter smelling fixed oil (Arya *et al.*, 2023), carbohydrates, ascorbic acid, nucleic acid, volatile oils, essential oils, phenols, and various pharmacologically vital bioactive compounds like flavonoids that show hypoglycemic activity; coumarins; steroid sapogenin peptide ester (Nalbantova *et al.*, 2023). Fenugreek as a potential source of corticosteroids because of the existence of a higher level of diosgenin, up to 2.2% (Arya and Kumar, 2023). For the first time, Martin *et al.* (2010) reported the number of chromosome and chromosome morphology of *Trigonella strangulata* and *Trigonella filipes* (Martin *et al.*, 2010). They evaluated the seed morphology and taxonomic of *Trigonella strangulata* and other species (Turki *et al.*, 2013). Also, a study measured some component of *T. strangulata* seed extracts. Outcomes showed that sterol, tocopherol, and compositions of amino acid of *Trigonella strangulata* seeds are a source of amino acids, β -sitosterol and α -tocopherol (Gungor and Kokdil, 2018). The amino acid component of three *Trigonella* taxa in Turkey was investigated. The results presented that *Trigonella filipes* had the maximum content of glutamic acid and leucine (Gungor and Kokdil, 2018). People traditionally used this variety, and it has active phytochemical content.

According to a study's findings *Trigonella filipes* and *Trigonella strangulata* contained alkaloids. Tannins existed in *Trigonella filipes*, and the highest oil yield was obtained from *Trigonella filipes*. Seeds of *Trigonella strangulata* and *Trigonella filipes* exhibited high total phenolic content (Uras Gungör *et al.*, 2017).

Steroidal saponin: Natural glycosidic substances called steroidal saponins have amphiphilic characteristics. The heterogeneity of steroidal saponins' inherent structural frameworks, sugars, and aglycones has been linked to a range of biological activities (Escobar-Sánchez *et al.*, 2015).

Alkaloids: Trigonelline has been extracted (concentration of up to 36%) as the alkaloid of *Trigonella* seeds. Other alkaloids are carpaine choline and gentian (Keservani *et al.*, 2020). Trigonelline which is pyridine alkaloid and is in plenty in *Trigonella* seeds compared with other chemical compounds (Petropoulos, 2002). This substance is synthesized in the pericarp and then transferred to the seeds and used during germination. Since Trigonelline was first extracted from the fenugreek plant, it has been

named after this genus (Snehlata and Payal, 2012). *Trigonella* seeds have many medicinal properties used to treat various diseases from the past to the present (Khorshidian *et al.*, 2016).

Large amounts of trigonelline are broken down during roasting into nicotinic acid and related pyridines (Acharya *et al.*, 2006). Trigonelline is an alkaloid compound that has a hormonal role in plants. This metabolite is made through the methylation of nicotinic acid in plants. It has been identified in many plant species, including coffee, fenugreek, soybeans, peas, alfalfa, and others. This alkaloid has important medicinal properties such as anticancer, anti-migraine, antiseptic, lipid-lowering, and anti-diabetic. Several studies have shown that trigonelline lowers blood glucose levels by inhibiting the activity of key enzymes in glucose metabolism. Accordingly, the metabolite trigonelline could lead to the development a new drug to control and treat diabetes (Mehrafarin *et al.*, 2012).

The therapeutic effects of Trigonelline have been studied more than other components of fenugreek, especially in diseases of diabetes and the central nervous system. Trigonelline, as the main alkaloid of *Trigonella*, can treat the complications of diabetes, such as high fat, high blood sugar and insulin resistance, and diabetic hearing impairment. Trigonelline has strong antibacterial activity against some living organisms, including *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Candida parapsilosis*, *Bacillus subtilis*, *Enterococcus faecalis*, *Candida albicans*, *Acinetobacter baumannii*, *Pneumoniae klebsiella*, and *Pseudomonas aeruginosa* (Zhou *et al.*, 2012).

Oils: Unsaturated fatty acids and golden yellow color make up the fixed oil found in seeds of *Trigonella*. Ether, benzene, sulfur, and petroleum ether all allow the oil to dissolve with ease., that has antimicrobial activity (Salehi Surmaghi, 2008).

Mucilage: *Trigonella* seeds have a high amount of mucilage, a natural gummy substance found in the coverings of several seeds, mucilage does not dissolve in water, but it does solidify into a viscous mass when in contact with liquids. When exposed to liquids, seeds swell and become sticky, just like other materials that contain mucilage. (Sindhu *et al.*, 2012). The produced soft mass causes the intestinal muscles to contract as it goes through the intestines rather than being absorbed by the body (Kumar *et al.*, 2009). Mucilage locates in the seed endosperm, and its hydrolysis leads to the production of galactose and mannose. Fenugreek contains xylene and galactomannan. Its seeds have a laxative property due to the mucilage compound. Mucilage has a water-holding capacity against sodium alginate (Sharma *et al.*, 2020).

Protein: The protein amount in fenugreek is high (22% -25%). The fenugreek protein contains tryptophan, arginine, lysine, and to some extent, histidine. It consists of a small amount of sulfur-containing amino acids, valine, threonine, methionine, and high amount of arginine, glycine, and lysine (Mirzaei and Venkatesh, 2012). A vital amino acid in the diet is L-arginine, it is a dietary supplement used by athletes because it produces nitric oxide by nitric oxide synthase enzyme. However, this effect is unreliable in healthy adults. Studies have shown that nitric oxide causes blood flow; however, some

studies have reported no net effects. This difference is due to poor absorption of L-arginine from the intestine before it can reach significant activity in the body (Sharma *et al.*, 2020).

Flavonoids: The most important flavonoids found in *Trigonella* are glycoside, orientin, vitexin, apigenin, isoorientin, and quercetin. Flavonoids are natural substances that have various phenolic organizations. They are found in vegetables, fruits, grains, the bark of trees, roots, flowers, and stems. They are essential components in various medicinal, cosmetic, pharmaceutical, and nutraceutical applications. The anti-mutagenic, anti-carcinogenic, anti-inflammatory, and anti-oxidative qualities of flavonoids as well as their capacity to control the activity of vital cellular enzymes are attributed to them. Flavonoids lower the risk of cardiovascular mortality and prevent coronary heart disease. It is still unclear how flavonoids work in terms of their mechanism. However, substances derived from plants have a wide range of biological effects on people. Studies on flavonoids are now focused on characterizing, identifying, isolating, functioning, and health advantages (Zain *et al.*, 2021). The antioxidant activity of 10 distinct *Trigonella L.* species was examined phytochemically by Uras Güngör (2017), saponins, flavonoids, coumarins, and fixed oils were the primary secondary metabolites, according to phytochemical screening assays. Extracts from the seeds and aerial parts of *T. cilicica* have the greatest concentration of diosgenin. (Uras Güngör *et al.*, 2017).

Coumarins: Coumarins available in fenugreek are scopoletin and lactone ortho-dihydroxy cinnamic acid. Other substances, such as carotenoids and tannins, have been reported in seeds. Coumarins are crystalline and colorless polyphenolics isolated from plant products. The substitution pattern of coumarins affects their therapeutic, pharmacological, and biochemical applications. Studies show that these substances act as vitamin K inhibitors. Researchers have also demonstrated the selective cytotoxicity of coumarins for tumors and their effect on cell differentiation and growth regulation. Coumarins are used as optical brightening agents and additives in the agrochemical, food, and cosmetics industries. Studies have proven their anti-aging and cardioprotective activities (Mirzaei and Venkatesh, 2012). Due to the presence of these compounds, this plant has extensive pharmacological properties that have attracted the attention of many researchers (Kaviarasan *et al.*, 2007).

Conclusion

Summary of the phytochemical constituents identified in *Trigonella* species is given in this study. Importance of further research and exploration of its therapeutic potential is explained. This literature review aims to consolidate the available knowledge on the phytochemistry of the *Trigonella* genus, providing a foundation for future research endeavors. The diverse range of bioactive compounds identified in *Trigonella* species highlights their potential as valuable sources of natural products for drug discovery and development.

References

- Abdelgawad, M. R., Mustafa, M. M. & Kottb, M. K. (2012). Phyto chemical Protection against Diethylnitrosoamine Induced Hepato carcinogenesis by *Trigonella foenum graecum* in Female Rats. *Arab Journal of Nuclear Sciences and Applications*, 45.
- Acharya, S., Srichamroen, A., Basu, S., Ooraikul, B. & Basu, T. (2006). Improvement in the nutraceutical properties of fenugreek (*Trigonella foenum-graecum* L.). *Songklanakar J. Sci. Technol*, 28, 1-9.
- Akan, H., Ekici, M., & Aytac, Z. (2020). The synopsis of the genus *Trigonella* L.(Fabaceae) in Turkey. *Turkish Journal of Botany*, 44(6), 670-693.
- Alizadeh, S., Jahanmehr, S. A.-H., Ardjmand, A. R., Rezaian, M., Dargahi, H., Einolahi, N. & Sadrossadat, M. (2009). Antineoplastic effect of Fenugreek (*Trigonella Foenum Graecum*) seed extract against acute myeloblastic leukemia cell line (KG-1). *Iranian Journal of Blood And Cancer*, 1, 139-146.
- Alsemari, A., Alkhodairy, F., Aldakan, A., Al-Mohanna, M., Bahoush, E., Shinwari, Z. & Alaiya, A. (2014). The selective cytotoxic anti-cancer properties and proteomic analysis of *Trigonella Foenum-Graecum*. *BMC complementary and alternative medicine*, 14, 1-9
- Anzalone, B., Becherer, A., Ehrendorfer, F., Merxmüller, H., Metlesci, H., Montelgucçi, G., Raseti, F., Reichstem, T. & Sedelberg, I. (1982). *Flora d'Italia*. Bologna: Edagricola, 3, 1913-1947.
- Arya, P., Kumari, N., Wani, S. A. & Kumar, P. (2023). *Trigonella foenum graecum*. Herbs, Spices and their Roles in Nutraceuticals and Functional Foods, 133-148.
- Arya, P. & Kumar, P. (2023). Production of encapsulated (25R)-Spirost-5-en-3 β -ol powder with composite coating material and its characterization. *Steroids*, 109218.
- Ashwini, P. & Krishnamoorthy, M. (2010). Anticancer activity of *Trigonella foenum-graecum* on Ehrlich Ascites carcinoma in *Mus musculus* system. *Journal of Pharmacy Research*, 3, 1181-1183.
- Attoub S, Hassan AH, Vanhoecke B, et al. (2011). Inhibition of cell survival, invasion, tumor growth and histone deacetylase activity by the dietary flavonoid luteolin in human epithelioid cancer cells. *Eur J Pharmacol*. 651(1-3):18-25. doi:10.1016/j.ejphar.2010.09.037.
- Basu, S. K. (2006). Seed production technology for fenugreek (*Trigonella foenum-graecum* L.) in the Canadian prairies. Lethbridge, Alta.: University of Lethbridge, Faculty of Arts and Science.
- Çeter T., Pınar N. M., Akan H., Ekici M. & Z., A. (2012). Comparative seed morphology of *Trigonella* L. species (Leguminosae) in Turkey. *African Journal of Agricultural Research*, 7, 509-522
- Dangi, R. S., Lagu, M. D., Choudhary, L. B., Ranjekar, P. K. & Gupta, V. S. (2004). Assessment of genetic diversity in *Trigonella foenum-graecum* and *Trigonella caerulea* using ISSR and RAPD markers. *BMC Plant Biology*, 4, 1-11.
- Dangi, R., Tamhankar, S., Choudhary, R. K. & Rao, S. (2016). Molecular phylogenetics and systematics of *Trigonella* L. (Fabaceae) based on nuclear ribosomal ITS and chloroplast trnL intron sequences. *Genetic resources and crop evolution*, 63, 79-96.
- Davis, P. H. (1970). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Vol. 3. Edinburgh University Press.
- Devasena, T. & Menon, P. V. (2007). Fenugreek seeds modulate 1, 2-dimethylhydrazine-induced hepatic oxidative stress during colon carcinogenesis. *Italian Journal of Biochemistry*, 56, 28.
- Escobar-Sánchez, M. L., Sánchez-Sánchez, L. & Sandoval-Ramírez, J. (2015). Steroidal saponins and cell death in cancer. *Cell Death—Autophagy, Apoptosis and Necrosis*; Ntuli, T., Ed, 331-352.
- Fazlıoğlu, F., Wan, J. S. & Bonser, S. P. (2018). Phenotypic plasticity and specialization along an altitudinal gradient in *Trifolium repens*. *Turkish Journal of Botany*, 42, 440-447
- Guest, E. & Townsend, C. (1966). *Flora of Iraq*, vol 1. Ministry of Agriculture and Agrarian reform, Iraq.
- Gungor, S. S. U. & Kokdil, G. (2018). Amino Acid Composition of the Seeds of Three *Trigonella* Species Growing In Turkey. *International Journal of Scientific and Technological Research*, 4, 103-109.

- Gupta R, Gupta S, Sharma AK, Dobhal MP, Gupta RS. (2011). Antidiabetic and antioxidant potential of β -sitosterol in streptozotocin-induced experimental hyperglycemia. *J Diabetes*. 3(1):29-37. doi:10.1111/j.1753-0407.2010.00090.x.
- Hibasami, H., Moteki, H., Ishikawa, K., Katsuzaki, H., Imai, K., Yoshioka, K., Ishii, Y. & Komiya, T. (2003). Protodioscin isolated from fenugreek (*Trigonella foenumgraecum* L.) induces cell death and morphological change indicative of apoptosis in leukemic cell line H-60, but not in gastric cancer cell line KATO III. *International journal of molecular medicine*, 11, 23-26.
- Kaviarasan, S. & Anuradha, C. (2007). Fenugreek (*Trigonella foenum graecum*) seed polyphenols protect liver from alcohol toxicity: a role on hepatic detoxification system and apoptosis. *Die Pharmazie-An International Journal of Pharmaceutical Sciences*, 62, 299-304.
- Keservani, R. K., Sharma, A. K. & Kesharwani, R. K. (2020). *Nutraceuticals and dietary supplements: applications in health improvement and disease management*, CRC Press.
- Khorshidian, N., Yousefi, A., Mojtaba, A. M., Adeli, M., Abolfazl, M. & Amir, M. (2016). Fenugreek: potential applications as a functional food and nutraceutical. *Nutrition and Food Sciences Research*, 3, 5-16.
- Komarov, V. (1964). *Flora of the USSR Vol. 3. Flora of the USSR Vol. 3.*
- Kumar, R., Patil, S., Patil, M., Patil, S. R. & Paschapur, M. S. (2009). Isolation and evaluation of disintegrant properties of fenugreek seed mucilage. *International Journal of PharmTech Research*, 1, 982-996.
- Lock, J. M. & Simpson, K. (1991). *Legumes of west Asia: a check-list*, Royal Botanic Gardens.
- Li, F., Fernandez, P. P., Rajendran, P., Hu, K. M. & Sethi, G. (2010). Diosgenin, a steroidal saponin, inhibits STAT3 signaling pathway leading to suppression of proliferation and chemosensitization of human hepatocellular carcinoma cells. *Cancer letters*, 292, 197-207.
- Mabberley, D. J. (1997). *The plant-book: a portable dictionary of the vascular plants*, Cambridge university
- Martin, E., Akan, H., Ekici, M. & Aytac, Z. (2010). Karyology of ten Turkish *Trigonella* L. (*Leguminosae*) species from section *Cylindricae* Boiss. *Turkish Journal of Botany*, 34, 485-494.
- Mehrafarin, A., Qavami, N., Naghdibadi, H. & Qaderi, A. (2012). Trigonelline alkaloid, a valuable medicinal metabolite plant.
- Mirzaei, F. & Venkatesh, H. K. (2012). Efficacy of phyto medicines as supplement in feeding practices on ruminant's performance: a review. *Global Journal of Research on Medicinal Plants & Indigenous Medicine*, 1, 391.
- Mohammadnejad, R., Shavandi, A., Raie, D. S., Sangeetha, J., Soleimani, M., Hajibehzad, S. S., Thangadurai, D., Hospet, R., Popoola, J. O. & Arzani, A. (2019). Plant molecular farming: production of metallic nanoparticles and therapeutic proteins using green factories. *Green chemistry*, 21, 1845-1865.
- Nalbantova, V., Benbassat, N., Delattre, C., Todorova, V., Georgieva, Y., Lukova, P., Ivanova, S., Ivanov, K. & Karcheva-Bahchevanska, D. (2023). Comparative study of the chemical composition of *Trigonella foenum-graecum* L. essential oil. *Pharmacia*, 70, 85-89.
- Petropoulos, G. A. (2002). *Fenugreek: the genus Trigonella*, CRC Press.
- Ranjbar, M., Karamian, R. & Hajmoradi, Z. (2012). A new species and taxonomic studies in *Trigonella* sect. *Ellipticae* (*Fabaceae*) in Iran. *Annales Botanici Fennici*, 2012. *BioOne*, 279-287.
- Salehi Surmaghi, M. H. (2008). *Medicinal Plants and Herbal Therapy*, Tehran University Press.
- Samarghandian S, Borji A, Farkhondeh T. (2017). Immunomodulatory and cytotoxic effects of fenugreek (*Trigonella foenum-graecum*) extract on CHO cell line. *Cytotechnology*. 69(6):893-898. doi:10.1007/s10616-017-0137-9.

- Sebastian, K. & Thampan, R. V. 2007. Differential effects of soybean and fenugreek extracts on the growth of MCF-7 cells. *Chemico-biological interactions*, 170, 135-143.
- Snehata, H. S. & Payal, D. R. 2012. Fenugreek (*Trigonella foenum-graecum* L.): an overview. *Int J Curr Pharm Rev Res*, 2, 169-87.
- Sharma RD, Sarkar A, Hazra DK, et al. (1996). Antioxidant effect of fenugreek seeds in non-insulin-dependent diabetic subjects. *Phytother Res*.10(4):332-334.
- Sharma, M. K., Sharma, P. K. & Sharma, J. (2020). Phytochemical and Pharmacological Activity of *Trigonella Foenum Graceum*: A Comprehensive
- Sindhu, G., Ratheesh, M., Shyni, G., Nambisan, B. & Helen, A. (2012). Anti-inflammatory and antioxidative effects of mucilage of *Trigonella foenum graecum* (Fenugreek) on adjuvant induced arthritic rats. *International immunopharmacology*, 12, 205-211.
- Syed, Q. A., Rashid, Z., Ahmad, M. H., Shukat, R., Ishaq, A., Muhammad, N. & Rahman, H. U. U. (2020). Nutritional and therapeutic properties of fenugreek (*Trigonella foenum-graecum*): A review. *International Journal of Food Properties*, 23, 1777-1791
- Townsend, C. & Guest, E. (1974). *Flora of Iraq*, vol. 3. Ministry of Agriculture and Agrarian reform, Iraq.
- Turki, Z., El-Shayeb, F. & Abozeid, A. (2013). Seed morphology of some *Trigonella* L. species (Fabaceae) and its taxonomic significance. *International Journal of Science and Research*, 3, 940-948.
- Tutin, T. G., Heywood, V. H., Burges, N. A. & Valentine, D. H. (1964). *Flora Europaea: Plantaginaceae to Compositae (and Rubiaceae)*, Cambridge university press.
- Uras Güngör, Ş. S., İlçim, A. & Kökdil, G. (2017). A comparison of diosgenin, phenolics, fatty acid profiles and mineral contents with free radical scavenging activity of *Trigonella* L. species from section *Cylindricae*.
- Uslu, E. & Babac, M. T. (2019). A descriptive study of some *Trifolium* L.(Clover) taxa grown in Bolu Province. *Turkish Journal of Botany*, 43, 673-686.
- Vavilov, N. L. (1926). Centers of Origin of Cultivated Plants. *Inst. Appl. Bot. Plant breed.*, 16(2).
- Verma, S. K., Singh, S. K. & Mathur, A. (2010). In vitro cytotoxicity of *Calotropis procera* and *Trigonella foenum-graecum* against human cancer cell lines. *J Chem Pharm Res*, 2, 861-865.
- Zain, M. S. C., Lee, S. Y., Teo, C. Y. & Shaari, K. (2021). Adsorption/desorption characteristics and simultaneous enrichment of orientin, isoorientin, vitexin and isovitexin from hydrolyzed oil palm leaf extract using macroporous resins. *Processes*, 9, 659.
- Zohary, M., & Feindbrun-Dothan, N. (1966-1986). *Flora Palaestina*, Vols. 1-4.
- Zhou, J., Chan, L. & Zhou, S. (2012). Trigonelline: a plant alkaloid with therapeutic potential for diabetes and central nervous system disease. *Current medicinal chemistry*, 19, 3523-3531.

ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF MAIZE FARMERS: THE CASE OF MENDERES DISTRICT OF IZMIR

Agr.Eng. Ayşegül TANIN¹, Prof.Dr. Sait ENGİNDENİZ²

¹Ege University Faculty of Agriculture Department of Agricultural Economics. Izmir-Turkey,
ORCID: 0000-0001-7884-8456 (Corresponding Author)

²Ege University Faculty of Agriculture Department of Agricultural Economics. Izmir-Turkey,
ORCID: 0000-0002-7371-3330

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the socio-economic characteristics of maize farmers in Menderes district of Izmir province. For this aim, data collected from the farmers through face-to-face questionnaires were analyzed and interpreted. According to the information received from the Menderes District Directorate of the Ministry of Agriculture and Forestry, approximately 90% of the maize production in the district is carried out in Çileme, Tekeli, Çakaltepe, Karakuyu, Gölcükler and Develi neighborhoods. Therefore, these neighborhoods were included in the scope of the study. The total number of farmers registered in these neighborhoods was determined as 742. It was decided that it would be appropriate to include a part of the research with sampling method. For this purpose, the proportional sample size formula was used and the sample size was calculated as 93, based on 90% probability and 8% error margin. 2021/22 period was used in the research. Simple arithmetic mean and percentage calculations were used to evaluate the data in the research. According to the results of the research, the average age of the farmers was determined as 46.47 and the average education period was 7.81 years. The average household size was 3.49 person. The average land size of the farmers was determined as 179.53 decares and the average maize production area was 99.03 decares. 68.82% of farmers are partners in an agricultural cooperative. In Menderes district, it is necessary to preserve the existing maize production structure and develop it further and ensure continuity in production. From this point of view, state supports are important. Small family farms and young farmers should be supported by the government and directed towards maize production.

Keywords: maize growing, maize farms, farmer characteristics, farm analysis.

1.INTRODUCTION

Due to its importance in human nutrition, use as animal feed and being one of the important raw materials for industry, maize is produced in many countries today and provides economic contributions. Approximately 65-70% of the maize produced globally is used as animal feed, and 20% is directly consumed by humans. The remaining 10-15% is used in industry. In industry, many products are obtained from maize, especially flour, oil, starch and sweeteners (Babaoğlu, 2015).

According to the data of FAO for 2021; world maize production increased to 1.2 billion tons due to both the expansion in growing areas and the increase in yield. Maize ranks second after wheat in terms of growing area (206 million hectares) and first in production among cereal products in the world. 33% of world maize production is carried out in the USA, 23% in China and 14% in South America (FAOSTAT, 2023).

According to TURKSTAT data, 6.75 million tons of maize was produced in an area of 750,237 hectares in Turkey in 2021. According to these data, Turkey has a share of 0.37% in world maize production area and 0.56% in world maize production. When the maize production areas in Turkey in the period of 2012-2021 are examined; it is seen that it decreased in 2017, but then continued to increase until 2021. In the same period, maize production increased by 47% (TURKSTAT, 2023). 75% of the total maize production, which was 6.75 million tons in 2021, was obtained from the first crop maize. Evaluation of the increase in irrigable areas in Central Anatolia and Southeastern Anatolia Regions with maize and increases in second crop production in the Mediterranean and Southeastern Anatolia Regions are important factors in the increase in maize production.

In Turkey, maize can be used as feed, as well as in the production of starch, oil, glucose and bioethanol. It can alternate with maize, cotton, wheat and oilseeds. Farmers can choose between maize or other crops according to crop prices and the support given to alternative crops. For this reason, fluctuations may occur in maize production in some years (Şahin, 2001; Taşdan, 2016).

The most important goal for the farmers at the stage of determining the crop pattern in agricultural enterprises is to obtain the highest income. However, natural, economic and political conditions can affect production and market conditions, which in turn is determinant on farmer incomes. However, it is seen that farmers sometimes determine a crop pattern according to their knowledge level and production habits.

Many studies have been carried out on the economic aspects of maize in Turkey (Boz and Akbay, 2004, Budak et al., 2005; Koç et al., 2011; Özkan and Aydın, 2012; Dbeyş Durğan et al., 2012; Polat et al., 2013; Alemdar et al., 2014; Çarkacı et al., 2016; Gül Yavuz et al., 2016; Candemir et al., 2017; Paksoy and Ortasöz, 2018; Bozdemir et al., 2019; Kocaköse and Aktürk, 2019; Berk et al., 2022; Karaer et al., 2022). However, it is necessary to continue researches especially at the level of regions and farmer conditions. In this way, existing problems can be determined, and it will be possible to develop solutions and appropriate policies.

The purpose of this research is to determine the socio-economic characteristics of maize farmers in Menderes district of Izmir province. For this aim, data collected from the farmers through face-to-face questionnaires were analyzed and interpreted.

2.MATERIAL AND METHODS

The main material of the research is the data compiled with the survey method from the farmers in Menderes district, where maize production is intensely made in Izmir province. In addition, FAO and TURKSTAT data and the results of previous studies were also used. The research area is shown in Figure 1.

Figure 1. Research Area-Menderes District

According to the information received from the Menderes District Directorate of the Ministry of Agriculture and Forestry, approximately 90% of the maize production in the district is carried out in Çileme, Tekeli, Çakaltepe, Karakuyu, Gölcükler and Develi neighborhoods. Therefore, these neighborhoods were included in the scope of the study. The total number of farmers registered in these neighborhoods was determined as 742. It was decided that it would be appropriate to include a part of the research with sampling method. For this purpose, it uses the following proportional sample size formula (Newbold, 1995). This sampling method has been used in many previous studies (Çobanoğlu et al., 2005; Çonoğlu et al., 2016; Kızıloğlu and Kızılaslan, 2017; Yüzbaşıoğlu, 2019; Bozdemir et al., 2019; Akboğa and Pakyürek, 2020).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma^2_{px} + p(1-p)}$$

n = Sample size

N = Number of total farmers

p = Proportion of farmers producing maize (taken as 0.5 to reach the maximum sample size)

σ^2_{px} = Variance

In the study, calculations were made based on 90% probability and 8% margin of error, and the sample size was determined as 93 farmers. Random numbers table was used to determine the farmers interviewed within the scope of the research. 2021/22 production period was taken as basis in the research.

In the analysis of the data, first of all, the general characteristics of the farmers are revealed. At this stage, age and education level of farmers, family population, labor potential and use, land size and use, capital stock and level of organization are analyzed. Then, maize growing and marketing activities were examined. Simple arithmetic mean and percentage calculations were used to evaluate the data in the research.

In the evaluations made in the research, decare (1000 m² = 0.1 hectares) was used as the area and Turkish Lira (TL) was used as the currency. 1 USD=8.89 TL was in 2021.

3.RESULTS AND DISCUSSION

Some general characteristics of the farmers was presented in Table 1. The average age of farmers is 46.47. The average education period of the farmers was determined as 7.81 years.

Table 1. General Characteristics of Farmers

Age of farmers	46,47
Education periods of farmers (years)	7.81
Household size (person)	3.49
Rate of family labor use (%)	45.72
Land size (da)	179.53
Rate of equity capital (%)	93.92
Rate of being a cooperative member (%)	68.82

The household size of the farms is 3.49 person and 50.77% of them are male. The average family labor force potential in the farms is 2.46 as a male labor unit and 738 as a male labor day, respectively. 45.72% of the family labor is used.

The average land size in the farms is 179.53 decares. The average number of parcels is 6.44 and the average parcel size is 27.88 decares. 64.27% of the lands in the farms are operated lands by the owner, 16.77% of the lands are rented land and 18.96% of the lands are operated lands by the partner. The most important products grown in the farms other than maize are wheat, cotton, cucumber, tomato and olive, respectively.

As an average of farms, 97.27% of total assets are land assets. When the distribution of the assets according to the items is examined; a large share of soil assets (79.99%), followed by building assets (15.16%) and plant assets (1.65%), respectively. However, equity capital constitutes 93.92% of passive assets. 64 farmers are partners to at least one agricultural cooperative. It has been determined that farmers are partners in agricultural development and irrigation cooperatives.

Average maize production experience of farmers is 15.96 years. Average maize production area in the farms was calculated to be 99.03 decares. Maize production area of farmers varies between 7 decares and 510 decares. 67.10%, 18.43% and 14.47% of the maize production areas in the farms are operated by the owners, partners and tenants, respectively. Average maize production quantity of the farms is 143.79 tons. Average maize yield was calculated to be 1451.93 kg/da (Table 2).

Table 2. Maize Production Characteristics of Farmers

Maize growing experience of farmers (years)	15.96
Average maize production area (ha)	99.03
Rate of operated maize area by the owner (%)	67.10
Rate of operated maize area by the partner (%)	18.43
Rate of operated maize area by the tenant (%)	14.47
Average maize production (tons/farm)	143.79
Maize yield (kg/da)	1451.93

23.63% of the maize produced was used in the farms. 0.24% of maize production was given to the workers. 76.13% of the maize produced in the farms was marketed. Farmers marketed 72.06%, 19.05% and 8.29% of maize to merchants, maize processing companies and livestock enterprises, respectively. Average maize price received by farmers was 2.71 TL/kg (Table 3).

Table 3. Maize Marketing Characteristics of Farmers

Rate of maize used in the farms (%)	23.63
Rate of maize given to workers (%)	0.24
Rate of marketed maize (%)	76.13
Maize marketing rate to merchants (%)	72.07
Maize marketing rate to corn processing companies (%)	19.05
Maize marketing rate to livestock enterprises	8.29
Average maize price (TL/kg)	2.71

The total gross production value obtained from crops in 2021 production period in the farms was 864164.71 TL and 45.09% of this was obtained from maize (grain) (Table 4).

Table 4. Gross Production Value Obtained From Crop Production

Crops	Production area (da)	Gross production value (TL)	%
Maize (grain)	99.03	389656.31	45.09
Cotton	18.99	265918.25	30.77
Cucumber	10.71	78772.05	9.12
Olive	6.46	35530.00	4.11
Wheat	21.68	26449.60	3.06
Maize (for silage)	11.72	26194.20	3.03
Green beans	1.88	17578.00	2.04
Tomato	2.49	16185.00	1.87
Others	3.51	7881.30	0.91
Fallow land	3.06	-	-
Total	179.53	864164.71	100.00

It was determined that there were 1350 cattle, 950 sheep, 96 goats and 250 chickens in the examined farms. In 2021, an average of 247,781.31 TL animal production value was obtained in the farms. 45.35% of this value was meat, 44.03% milk, 5.42% increase in inventory value, 4.99% manure and 0.21% eggs.

The problem that the farmers stated most in maize production was the high input prices (42 farmers), while the most important problem in maize marketing was the low number of buyers (31 farmers). The second most important problem encountered in maize production is the control of diseases and pests. Farmers especially complain about pork damage. On the other hand, the number of farmers stating that there is no problem in maize marketing is 45 (Table 5).

Table 5. Problems Encountered by Farmers in Maize Production and Marketing

Problems		Number of farmer*
Maize production problems	High input prices	42
	Control of diseases and pests	22
	Climate changes	10
	Irrigation problems	9
	Contract farming problems	5
	Growing problems	4
	Lack of government supports	2
	No problem	9
Maize marketing problems	Low number of buyers	31
	Low price and instability	9
	Do not be deceived	6
	Turkish Grain Board's low price determination	2
	Failure of buyers to trust	2
	No problem	45

*Farmers gave more than one answer.

4.CONCLUSION

Increases in maize production in Turkey in recent years, meeting domestic demand with domestic supply and reducing imports are a positive development. However, it is necessary to preserve and develop the existing production structure in the future in order to ensure continuity in production. In 2021, 92990 tons of maize (grain) was produced in an area of 11007 hectares in Izmir. 90% of this production was obtained from the first (main) crop maize. In 2021, the maize (grain) production in Izmir constituted 20% of the Aegean Region maize production and approximately 1.4% of the total maize production in Turkey. Maize yield in Izmir in 2021 was 845 kg, below the Turkey average (890 kg/da) (TURKSTAT, 2023).

It seems possible for Turkey to produce the corn it needs. For this purpose, production plans at country and regional level should be prepared according to the needs and consumption levels, and maize production area and production amounts should be determined for each region. Increases in input prices increase production costs. For this, field-based input support should be increased. In addition, the reduction of taxes paid on inputs should continue. Majority of the farmers find the state support insufficient. Increasing the difference payment for maize (grain) production is one of the most important expectations of the farmers. Support in this direction should be increased and support payments should be planned in a timely manner.

Maize is a crop that requires a lot of water. Farmers have difficulties in meeting their water costs. Therefore, farmers should be informed about the use of alternative irrigation techniques and encouraged by financial methods. Maize is significantly affected by climate change. Therefore, research on the development of native varieties resistant to climate change should be increased. Some important diseases and pests are encountered in maize production. Training programs should be developed for producers to make effective control, especially the use of biological control should be expanded. In addition, emphasis should be placed on the production of disease and pest resistant varieties. Turkish Grain Board should announce the

purchase-guaranteed crop price early in order to support the farmers, and the necessary financial opportunities should be created in order to make the necessary payments on time. In this way, the efficiency of Turkish Grain Board in the market should be increased.

REFERENCES

- Akboğa, A., Pakyürek, M., Farmer Behaviours in Pistachio Growing in Siirt, *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 4(2),36-50, 2020.
- Alemdar, T., Seçer, A., Demirdöğen, A., Öztornacı B., Aykanat, S., Production Costs and Marketing Structures of Major Field Crops in Çukurova Region, Publications of Agricultural Economics and Policy Development Institute, No. 230, Ankara, 2014.
- Babaoğlu, M., Maize Cultivation, *Journal of Agriculture Agenda*, 24:32-38, 2015.
- Berk, A., Güney, O.İ., Sangün, L., Measurement of Resource Use Efficiency in Corn Production: A Two-Stage Data Envelopment Analysis Approach in Turkey, *Ciência Rural*, 52(10):1-10, 2022.
- Boz, İ., Akbay, C., Factors Influencing the Adoption of Maize in Kahramanmaraş Province of Turkey, *Agricultural Economics*, 33(3):431-440, 2004.
- Bozdemir, M., Bayramoğlu, Z., Ağızan, K., Ağızan, S., Prudential Expectation Analysis in Maize Production, *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 7(3):390-400, 2019.
- Budak, F., Kacira, Ö.O., Nagaki, M., Budak, D.B., Measuring the Technical Efficiency of Turkish Corn Farms by Data Envelopment Analysis and Relations with Farmer's Characteristics, *Agricultural Information Research*, 14(2):109-118, 2005.
- Candemir, S., Kızılaslan, N., Kızılaslan, H., Uysal, O., Aydoğan, M., Comparative Analysis in Terms of Entry Requirements and Profitability in Grain Maize and Cotton Production in Kahramanmaraş Province, *Turkish Journal of Agricultural and Natural Sciences*, 4(1): 1–8, 2017.
- Çarkacı, D.A., Yokuş, S., Ölmez, O., Çelik, Y., Karadavut, U., Determining The Production Input and Cost of Corn in Konya Region, *Proceeding of 12th National Agricultural Economics Congress*, 25-27 May, 1763-1768, Isparta-Turkey, 2016.
- Çobanoğlu, F., Armağan, G., Kocataş, H., Şahin, B., Ertan, B., Özen, B., Importance of Fig Production and Economic Analysis of Dried Fig Production Farming in Aydın Province, *Journal of Agriculture Faculty of Adnan Menderes University*, 2(2), 35-42, 2005.
- Çonoğlu, S., Kaynak, T., Demirbaş, N., Tosun, N., Tendencies of Farmers to Soil Analysis Subsidy: A Case Study of Izmir province, *Ege Journal of Agricultural Research*, 53(4):441-449, 2016.
- Dbeys Durğan, A., Hayat Aktürk, E., Engindeniz, S., Analytical Evaluation of Changes in Corn Production of Turkey, *Proceeding of 10th National Agricultural Economics Congress*, September 5-7, 781-789, Konya-Turkey, 2012.
- FAOSTAT, Crop Production Statistics. <http://faostat.fao.org>, Access Date: 10.06.2023.
- Gül Yavuz, G., Miran, B., Bahadır Güner, B., Yürekli Yüksel, N., Demir, A., The Effect of Difference Payment Supports on Wheat, Grain Corn and Paddy Production, Publications of Agricultural Economics and Policy Development Institute, No:266, Ankara, 2016.

- Haspolat Kaya, I., Socio-economic Evaluation of Feed Usage of Classical and Genetically Modified Corn Kinds in Turkey, *Journal of Veterinary Faculty of Ankara University*, 59:311- 314, 2012.
- Karaer, M., Kardeş, Y.M., Gülümser, E., Gültaş, H.T., Economic Analysis and Determination of Irrigation Water Use Efficiency in Second Crop Silage Corn Varieties, *BSEU Journal of Science*, 9(2): 829-836, 2022.
- Kızıloğlu, R., Kızılaslan, N., Fertilizer Use The Condition of Cultivator Province Center in Kahramanmaraş, *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 5(1): 18-23, 2017.
- Kocaköse, B., Aktürk, D., Evaluation of Production Preferences and Production Costs of Agricultural Enterprises in Çanakkale, *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 7(11): 1990-2000, 2019.
- Koç, B., Gül, M., Parlakay, O., Determination of Technical Efficiency in Second Crop Maize Growing Farms in Turkey: A Case Study for the East Mediterranean in Turkey, *Asian Journal of Animal and Veterinary Advances*, 6(5):488-498, 2011.
- Özkan, B., Aydın, B., Comparative Evaluation of Various Agricultural Crops Costs and Effective Elements in Different Regions of Turkey, *Reserach Journal of Agricultural Sciences*, 5 (1):134-138, 2012.
- Paksoy, M., Ortasöz, N., Economic Analysis of Corn Production in Pazarcik District of Kahramanmaraş Province, *KSU Journal of Agriculture and Nature*, 21(Özel Sayı): 95-101, 2018.
- Polat, M., Türkseven, E., Çakıcıer, E., Determination Input Production Costs of Barley, Wheat, Sugar Beets, Corn, Green Lentils, Chickpeas, Tomatoes, Dry Beans, Poppy, Kozla, Onion, Sunflower and Safflower in Eskişehir, *Reserach Journal of Agricultural Sciences*, 6(2): 119-125, 2013.
- Şahin, S., Distribution of Corn Planting Areas and Corn Production in Turkey, *Journal of Gazi Education Faculty of Gazi University*, 21(1):73-90., 2001.
- Taşdan, K., Corn: Situation/Forecast (2016/2017), *Publications of Agricultural Economics and Policy Development Institute*, No. 280, Ankara, 2016.
- TURKSTAT, Crop Production Statistics, [https://data.tuik.gov.tr/ Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1](https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1), Access Date: 09.06.2023.
- Yüzbaşıoğlu, R., Tendencies of Rural Producer to Soil Analysis Province Center in Tokat, *Journal of Bahri Dagdas Crop Research*, 8(1):163-169, 2019.

A REVIEW ON THE IMPACTS OF ELECTRIC VEHICLES ON THE GRID AND THE BENEFITS OF VEHICLE-TO-GRID

Seyit Cem YILMAZ¹, Dr.Öğr.Üyesi Abdulhakim Karakaya²

¹ Kocaeli University, Faculty of Technology, - ORCID ID: 0000-0003-2584-4923

²Kocaeli University, Faculty of Technology, ORCID ID:0000-0003-1119-6945

ABSTRACT

Today, due to the rapid increase in interest in Electric Vehicles (EVs), many studies are carried out to examine their positive/negative impacts on the electricity grid and to investigate possible solution methods. One of these research areas, Vehicle-to-Grid (V2G) technology attracts significant attention. It is extremely exciting that EVs will be able to provide beneficial effects on the grid if appropriate infrastructure is provided. Electric vehicles can be used as mobile storage devices to aid load balancing in the power grid as a dedicated electrical load. They can even provide many additional benefits such as load balancing, voltage and frequency regulation, peak load reduction, seamless integration of renewable energies and reactive power contribution. In addition, many studies have shown that coordinated EV operation can eliminate problems arising from individual EV integration. In addition to eliminating potential problems in the electrical grid, V2G can help increase EV and Distributed Energy Resources (DER) connectivity capacity on the grid, reducing energy costs and carbon emissions. Within the scope of this paper, by examining the academic studies in the literature, the negative situations that Electric Vehicles create in the electricity grid in case of uncontrolled charging were examined, and then V2G services to reduce these negative effects, which can be classified as ancillary service support, active power support, reactive power support and renewable energy support, were mentioned. At the conclusion of this paper, suggestions of ancillary services that can be provided by coordinating electric vehicle management to support grid voltage and frequency were included.

Keywords: Electric Vehicles, Vehicle-to-Grid, Distribution Grid, Active/Reactive Power Support

1. INTRODUCTION

Electric vehicles (EVs) have numerous advantages over traditional fossil fuel-powered vehicles. The prominent ones include sustainability, efficiency, convenience, and economy. Sustainability is the main reason for transitioning to electric vehicles as they produce zero

tailpipe emissions. Additionally, they contribute to improving the livability and air quality in cities.

EVs, by diversifying energy sources, can enhance energy security, stimulate economic growth by creating new advanced industries, and most importantly, protect the environment by minimizing tailpipe emissions [1]. Additionally, when electric vehicles are charged with electricity generated from renewable sources such as wind turbines or photovoltaic panels, well-to-wheel emissions are effectively reduced to zero. Another significant point is that renewable energy faces a major bottleneck in production and energy storage requirements. EVs can play an important role in the transition to renewable energy. Essentially, since EVs are large batteries on wheels, they can be charged with solar energy during the day and wind energy at night. In the future, EVs can fulfill another significant function called "vehicle-to-grid" or "V2G." This allows EV batteries to support the grid when it is overloaded [2].

When discussing efficiency, the "well-to-wheel" (WTW) concept is frequently used to compare electric vehicles with fossil fuel-powered vehicles in terms of greenhouse gas emissions, energy efficiency, and costs. Well-to-wheel efficiency is a special life cycle assessment that takes into account all energy losses from the fuel source to the vehicle's wheels [3]. Well-to-wheels analysis evaluates total energy consumption, energy conversion efficiency, and emissions, including carbon footprints. Based on calculations using the "new European driving cycle" for passenger cars in literature, it was found that a direct injection spark ignition (DISI) gasoline vehicle consumes approximately 213 MJ of energy per 100 km, while a battery electric vehicle consumes around 133 MJ of energy when the electricity, natural gas, and coal ratios in the European average consumption are considered [3]. In other words, an electric vehicle consumes 38% less energy than a gasoline vehicle. Due to the high efficiency of electric vehicles, even when the majority of grid electricity is generated from fossil fuels, it can be inferred that there will be lower greenhouse gas emissions with EV usage compared to vehicles with internal combustion engines [4]. Additionally, since emissions are generated by the power plants supplying the grid, managing emissions from sources such as coal or natural gas in an electric power plant is easier. Therefore, EVs are healthier and more environmentally friendly compared to vehicles with internal combustion engines.

Another significant advantage of EVs is their ease of use and convenience. EVs do not have gears, making them much easier to drive than traditional cars. The absence of internal combustion engines and mechanical powertrains makes EVs particularly quiet, especially at low speeds. Furthermore, due to the use of more efficient powertrains and electric motors, EVs exhibit better performance than vehicles with internal combustion engines [1]. Since EVs have fewer components and a simpler powertrain than conventional cars, they require less maintenance.

In terms of economics, EVs have higher costs than traditional vehicles. However, when considering the total costs over a vehicle's lifespan, electric cars become more cost-effective. Due to lower maintenance costs, lower taxes, and energy costs, as well as subsidies from the

government, the total cost of ownership (TCO) of EVs will be much cheaper than that of internal combustion vehicles in the 2030s [5], [6].

In conclusion, due to significant advancements in battery, motor, and power electronics technologies, as well as the world's need for sustainable clean energy, electric vehicles are replacing vehicles with internal combustion engines on the roads. The key advantages of EVs are zero tailpipe emissions, the ability to be powered sustainably by solar and wind energy, superior efficiency, low well-to-wheel emissions, ease of driving and maintenance, along with lower costs.

This paper addresses the negative effects of uncontrolled charging of EVs on the electric grid. Various suggestions are presented to mitigate these adverse effects, including ancillary services such as V2G support, active power support, reactive power support, and renewable energy support. Additionally, the importance of V2G management and coordination in supporting grid voltage and frequency is emphasized.

2. DISADVANTAGES OF ELECTRIC VEHICLES

The widespread adoption of electric vehicles raises the question of how they will affect the electricity grid due to uncontrolled charging. The connection of a large number of EVs to the electrical distribution grid can lead to several negative effects as mentioned below [7] [8]:

The connection of numerous EVs to the grid for charging will cause an increase in electricity demand. If the distribution grid infrastructure is not developed at the same pace, the power demand from EVs may exceed the grid's capacity. Additionally, high equipment loads can increase electrical fault probability or reduce their lifespan. Overloading the grid can result in voltage drops, harmonic distortions, and power quality decline. This can lead to overheating of transformers and cables in the grid infrastructure, resulting in equipment failures, outages, and increased technical losses. Voltage fluctuations in low-voltage grids can also cause phase imbalances.

3. OVERCOMING THE NEGATIVE EFFECTS OF ELECTRIC VEHICLES

Electric vehicles (EVs) charged from the electricity grid can consume energy but also provide energy back to the grid when appropriate infrastructure is in place. This process is referred to as "Vehicle-to-Grid" (V2G) operations.

Utilizing EVs and their ability to provide active and reactive power support to the grid can mitigate the previously mentioned negative effects. In addition, it can address certain power quality issues.

High penetration of EVs can create additional load on the power system due to EV battery demands. By shifting the energy demand from EV charging to periods of lower overall load, this increased demand can be managed [9]. The existing grid can meet approximately 25% of EV energy requirements without requiring new generation sources [10]. The effects of

approximately 213,000 EVs on the wholesale electricity market in Ireland during peak and off-peak periods have shown that charging during off-peak times is more beneficial than during peak times and can help reduce emissions with renewable energy sources [11]. The stochastic modeling of EVs and their impact on the optimal load profile of the power system has been shown to have the potential to provide financial benefits to the EV owner and utility companies by the optimal timing of V2G implementation and ancillary services [12].

Voltage stability refers to the ability of a power grid to maintain the allowed voltage levels at all buses after a disturbance [13]. It is known that changes in load demand and load characteristics have a significant impact on grid voltage stability. As EV load characteristics differ significantly from traditional load models, it is important to have an accurate load model to examine and analyze the correct effect of EV integration on grid voltage stability. However, most existing studies in the literature represent EVs using traditional load models. [14] presents a different EV load model, where EV load behavior is modeled as a combination of a constant power component and a voltage-dependent negative exponential component. The study aimed to examine the impact of EV penetration on grid voltage stability demonstrated a significant reduction in the adverse effects of voltage disturbance at the weakest bus in the distribution grid [14]. Furthermore, it was shown that the location of the EV charging station impacts grid voltage stability. [15] focused on EV impact on voltage stability in residential-dominated networks in Australia. The results demonstrated that voltage stability indicators in the distribution grid are significantly influenced by the location of EV integration and the magnitude of the EV load.

Imbalance between power generation and load demand in a power grid can lead to frequency deviations from allowed values. Frequency stability in the context of a power system refers to its ability to maintain the allowed frequency after a grid disturbance [13]. With a high penetration of EVs, the charging demand on the grid will rise sharply, and increased power generation is required to keep the grid frequency within the permitted limits [16]. Additionally, uncertainties in the number of EV plugged in at a certain time and connection and disconnection times can introduce increased uncertainty in load demand [17]. By regulating charging or discharging time and rate, EVs can be operated as controllable loads. Studies such as [16], [18] have shown that EVs can be used to balance grid load demand and power generation and regulate grid frequency. EVs can participate in grid frequency regulation as part of a distributed load distribution system or a centralized load distribution system. In a distributed load distribution system, each EV provides the required power to the grid by communicating with the grid operator. In a centralized load distribution mode, EVs located in a charging station, parking lot, or community participate in frequency regulation through an aggregator. The grid operator communicates with the aggregator to manage the necessary power for regulating the grid frequency, and the aggregator manages the load distribution among the EVs. For instance, studies like [16], [19] have demonstrated the potential participation of EV aggregators in ancillary service markets, as EVs have faster ramping capabilities compared to traditional gas turbines. [20] addresses charging/discharging and state of charge control of EVs to improve microgrid frequency stability using a multi-model predictive control approach. Similarly, [21]

shows that EVs can be successful as primary and secondary frequency controllers to maintain grid frequency under load fluctuations.

4. CONCLUSIONS

In recent years, there has been a significant increase in the integration of electric vehicles (EVs) into the grid, and this trend is expected to continue in the coming years. This study examined the impact of EV grid integration on grid stability and power quality. The articles reviewed in this study indicate that high EV penetration has significant negative effects on grid stability and power quality due to uncertain load characteristics. However, coordinated or unified operation strategies for EVs can mitigate these negative effects on power quality and grid stability. It is essential that grid operators reassess and reevaluate the transition from traditional power grids equipped with synchronous generators and loads to modern power grids featuring renewable distributed energy systems. In this transition process, grid operators require effective ancillary services and compensation support to ensure grid reliability and power quality. Traditional compensation tools such as shunt reactors/capacitors, STATCOM, SVC, etc., increase investment and operational costs. However, the coordinated operation of EVs demonstrates the potential to support grid voltage and frequency and offer ancillary services. The contributions provided to the electrical grid through EV integration will increase connection number capacity and reduce dependency on fossil fuel-based energy sources, resulting in reduced greenhouse gas emissions.

References

- [1] Z. Darabi, M. Ferdowsi, Aggregated Impact of Plug-in Hybrid Electric Vehicles on Electricity Demand Profile, *IEEE Transactions on Sustainable Energy*, 2 (2011) 501-508.
- [2] J.Y. Yong, V.K. Ramachandaramurthy, K.M. Tan, N. Mithulananthan, A review on the state-of-the-art technologies of electric vehicle, its impacts and prospects, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 49 (2015) 365-385.
- [3] M. Prussi, M. Yugo, L.D. Prada, M. Padella, JEC Well-To-Wheels report v5, Joint Research Centre, Luxembourg, 2020, pp. 13.
- [4] P. Bauer, G.R.C. Mouli, Charging EVs From Renewables, in: P. Bauer (Ed.) *Electric cars: Technology*, Delft University of Technology, Delft, Netherlands, 2019.
- [5] A. Hoekstra, A. Vijayashankar, V.L. Sundrani, Modelling the total cost of ownership of electric vehicles in the Netherlands, Conference: EVS30, 2017.
- [6] A. Hoekstra, https://delftxdownloads.tudelft.nl/ECARS2x_Electric_Cars_Technology/Module_1/eCARS2x_2018_T1-2_Comparing_drivetrains-slides.pdf, TU Delft, 2018.

- [7] C.H. Dharmakeerthi, N. Mithulananthan, T.K. Saha, Overview of the impacts of plug-in electric vehicles on the power grid, 2011 IEEE PES Innovative Smart Grid Technologies, 2011, pp. 1-8.
- [8] R.C. Green, L. Wang, M. Alam, The impact of plug-in hybrid electric vehicles on distribution networks: a review and outlook, IEEE PES General Meeting, 2010, pp. 1-8.
- [9] S.W. Hadley, A.A. Tsvetkova, Potential impacts of plug-in hybrid electric vehicles on regional power generation, *Electr. J.*, 2009, 22, (10), pp. 56–68.
- [10] C. Guille, G. Gross, A conceptual framework for the vehicle-to-grid (v2g) implementation, *Energy Policy*, 2009, 37, (11), pp. 4379–4390.
- [11] A. Foley, B. Tyther, P. Calnan., et al., Impacts of electric vehicle charging under electricity market operations, *Appl. Energy*, 2013, 101, pp. 93–102.
- [12] E. Sortomme, M.A. El-Sharkawi, Optimal scheduling of vehicle-to-grid energy and ancillary services, *IEEE Trans. Smart Grid*, 2012, 3, (1), pp. 351–359.
- [13] P. Kundur, J. Paserba, V. Ajjarapu, et al., Definition and classification of power system stability, *IEEE Trans. Power Syst.*, 2004, 19, (2), pp. 1387–1401.
- [14] C. Dharmakeerthi, N. Mithulananthan, T. Saha, Impact of electric vehicle fast charging on power system voltage stability, *Int. J. Electr. Power Energy Syst.*, 2014, 57, pp. 241–249.
- [15] J. de Hoog, V. Muenzel, D.C. Jayasuriya, et al., The importance of spatial distribution when analysing the impact of electric vehicles on voltage stability in distribution networks, *Energy Syst.*, 2015, 6, (1), pp. 63–84.
- [16] A. Brooks, E. Lu, D. Reicher, et al., Demand dispatch, *IEEE Power Energy Mag.*, 2010, 8, (3), pp. 20–29.
- [17] A. Tavakoli, M. Negnevitsky, D.T. Nguyen, et al., Energy Exchange between electric vehicle load and wind generating utilities, *IEEE Trans. Power Syst.*, 2016, 31, (2), pp. 1248–1258.
- [18] F. Teng, Y. Mu, H. Jia, et al., Challenges on primary frequency control and potential solution from EVS in the future GB electricity system, *Appl. Energy*, 2017, 194, pp. 353–362.
- [19] A. Rogers, A. Henderson, X. Wang, et al., Compressed air energy storage: thermodynamic and economic review, 2014 IEEE PES General Meeting Conf. & Exposition, National Harbor, MD, USA, 2014, pp. 1–5.
- [20] J. Pahasa, I. Ngamroo, PHEVS bidirectional charging/discharging and SOC control for microgrid frequency stabilization using multiple MPC, *IEEE Trans. Smart Grid*, 2015, 6, (2), pp. 526–533.

[21] T.N. Pham, S. Nahavandi, H. Trinh, et al., Static output feedback frequency stabilization of time-delay power systems with coordinated electric vehicles state of charge control, *IEEE Trans. Power Syst.*, 2017, 32, (5), pp. 3862–3874.

TERMOELEKTRİK SOĞUTMA KABİNİNDE BULUNAN TEL ÖRGÜLÜ ISI EMİCİLERİNİN SOĞUTMA PERFORMANSINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

MUSTAFA YASİN GÖKASLAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Makine Mühendisliği,

(ORCID ID: 0000-0003-3859-8485)

ÖZET

Soğutma işlemlerinde kullanılan enerjisi, dünyada tüketilen enerjinin bir bölümünü kaplamaktadır. Bu harcanan enerjiyi en etkin şekilde kullanmayı ve soğutma sistemlerinde kullanılan soğutucu gazların çevreye olan zararlarından dolayı alternatif soğutma sistemleri üzerinde çalışılmaktadır. Bu çalışmaların başında termoelektrik soğutma gelmektedir. Yapılan bu deneysel çalışmada, hava soğutmalı termoelektrik soğutma kabininin deneysel olarak soğutma performanslarının analizleri sunulmaktadır. Soğutma kabini bir adet peltier soğutma modülünden oluşmaktadır. Peltier soğutma modülünde bulunan ısı emici kanallarının içerisine farklı sayılarda tel örgü yerleştirilerek soğutma performansını nasıl etkilediğini araştırmak için deneyler yapılmıştır. Sonuçlar 3500 saniye zaman diliminde sonucunda hava soğutmalı termoelektrik soğutma kabininin ısı emicilerinde tel örgüsüz olması durumunda soğutma kabininin iç sıcaklığı 4.2 °C, soğuk taraf ısı emicilerinde tel örgü olması durumunda 2.9 °C ve sıcak taraf ısı emicilerinde tel örgü olması durumunda tel örgü sayısına bağlı olarak 5.5 ve 4.7 °C olduğunu ölçülmüştür. Bu durumlarda, soğutma performans katsayısı (COP) 0.14 ile 0.18 arasında değişmektedir. Bu çalışma, ısı emicilerin arasına konulan tel örgülerin sıcak tarafa yerleştirilmesi durumunda soğutma performansına kötü yönde, soğuk tarafa yerleştirilmesi durumunda ise soğutma performansına iyi yönde etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelime: Termoelektrik soğutma, Peltier, Tel örgü, Isı emici

GİRİŞ

Dünyada çoğu ülke enerji ihtiyaçlarını, yenilenebilir enerji kaynaklarından üretmeye yönelse de şu anda enerji ihtiyaçlarını çoğunu fosil kaynaklı yakıtlardan karşılamaktadır. Fosil kaynaklı enerjiler bir süre daha ana tüketim gücü olarak süreceği öngörülmektedir. Fosil kaynaklı enerjiler yenilenemez, çevre dostu olmayan, enerji güvenliği ve sürdürülebilirliği konusunda problemler söz konusudur. Bu yüzden ülkeler kendi enerji ihtiyaçlarını dışa bağımlılığı en aza indirerek karşılamaya yönelik çalışmalarına devam etmektedirler.

Soğutma işlemlerinde kullanılan elektrik enerjisi, dünya çapındaki elektrik tüketiminin yaklaşık beşte birine karşılık gelmektedir (Lu et al., 2023). Bu yüzden soğutma çevrimlerinde daha az enerji tüketimine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Soğutma sistemlerinin en önemli sorunlarından biri ise sistemin içerisinde bulunan soğutucu gazın çevreye olan kötü etkisidir.

Bu soğutucu gazların çevreye salınması durumunda ozon tabakasına zarar vermesi söz konusudur. Bu soğutucu gazların soğutma çevriminde kullanılması durumunda çevre olan zararını azaltmaya yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu çalışmalardan bir tanesi de Termoelektrik soğutma (Peltier soğutma) sistemidir. Bilinen geleneksel soğutma sistemlerin aksine Peltier soğutma sistemlerinde soğutucu akışkan bulunmamaktadır. Peltier soğutma iki farklı tip yarıiletkenin üzerinden elektrik geçirilmesi ile malzemenin bir tarafı ısınmada diğer tarafı ise ısınmaktadır. Dolayısıyla sera gazının neden olduğu çevre sorunlarının bir sonucu olarak, bu teknolojiye dayalı ekipmanların geliştirilmesi teşvik edilmiştir. Günümüzde Peltier soğutma; tıbbi uygulamalarda, bilimsel ekipmanlarda ve yüksek hassasiyetli sıcaklık kontrolünün gerekli olduğu diğer cihazlarda, havacılık, askeri piknik malzemelerinin saklanması için portatif soğuk kutularda kullanılmaktadır. Peltier soğutucular tipik olarak katı hal lazerlerinin sıcaklığını stabilize etmek, kızılötesi dedektörleri ve şarj bağlantılı cihazları soğutmak için küçük hacimli cihazların çeşitli soğutma uygulamalarında kullanılmıştır.

Geleneksel soğutma sistemleri ile karşılaştırıldığında Peltier soğutma sistemi kompakt boyut ve hafiflik, yüksek güvenilirlik, mekanik hareketli parça olmaması ve dolayısıyla gürültü olmaması, soğutma sıvısı olmaması, dolayısıyla çevre dostu olması ve termoelektrik soğutma gibi çeşitli avantajları vardır. Doğru akım ile desteklenmektedir, bu da PV paneller ve elektrikli otomobillerde DC kaynakları ile kolayca entegrasyon edilebilir. Bu aşamada, açık hava etkinliklerinde ve araçlarda taşınabilir buzdolapları, araba koltuk ısıtma ve torpido için soğutma cihazları için termoelektrik soğutmanın ticari uygulamaları mevcut olabilmektedir. (Min et al., 2006a). Bir Peltier modülünün soğutma ünitesinin performans katsayısı COP'si geleneksel kompresör ünitesininkinden daha düşük olmasına rağmen, bu katı hal enerji dönüştürme teknolojisiyle ilişkili avantajlardan yararlanmak için termoelektrik ev tipi buzdolapları geliştirmek için çaba gösterilmiştir.

Gökçek ve Şahin (Gökçek et al., 2017) yaptıkları çalışma da mini kanallı su soğutmalı termoelektrik buzdolabının deneysel performans analizi etmişlerdir. Sıcak tarafında mini kanallı ısı emiciler ve soğuk tarafında ısı yayıcılar ile entegre modüllerden oluşturdukları deney tesisatında farklı su debilerinde soğutma kapasitelerini incelemişlerdir. Peltier soğutma sisteminde yapılan deneyler COP değeri de kıyaslanmıştır. Abdul-Wahab vd. (Abdul-Wahab et al., 2009) çalışmalarında elektriğin hala mevcut olmadığı bölgelerde için güneş enerjili termoelektrik buzdolabı tasarlayarak soğutma kapasitesi üzerinde incelemelerde bulunmuşlardır. Tasarladıkları güneş enerji destekli termoelektrik buzdolabında deneysel olarak çalışmışlardır. Soğutma sıcaklığının yaklaşık 44 dakikada 27°C'den 5°C'ye düşürmüşlerdir. Buzdolabının performans katsayısı COP yaklaşık 0,16 olarak sunmuşlardır. Min ve Rowe (Min et al., 2006b) bir dizi prototip termoelektrik soğutma için performans katsayısı, ısı pompalama kapasitesi ve soğutma hızı açısından soğutma performansları araştırmışlardır. Bir termoelektrik buzdolabının performans katsayısının, 25 C'lik ortam ile 5 C'deki tipik bir çalışma sıcaklığı için 0.3-0.5 civarındadır.

Zhao ve Tan (Zhao et al., 2014) mahal soğutması için PCM (faz değiştiren malzeme) ısı depolama ünitesi ile entegre edilmiş bir prototip termoelektrik sistem tasarlamışlardır. PCM ısı depolama, soğutma kaynağı olarak işlev görür ve soğutma çalışması sırasında en azından kısmen soğutma yükünü taşımaktadır. Deney odasında, "iç" ve "dış" ortamlar arasında 7°C sıcaklık farkına ulaşmışlar ve termoelektrik soğutma sistemi için ortalama soğutma tesir katsayısını (COP) 0.87 olarak, en yüksek ise 1.22 olarak hesaplamışlardır. PCM ısı depolama kullanılarak %35.3 elektrik enerjisi tasarrufu yapıldığını ifade etmişlerdir. PCM eritme işlemi sırasında, PCM'de ısı transferinin önemli bir faktörünü oynayan doğal taşınım ile gözlemlemişlerdir.

Vian ve Astrain(Vián et al., 2008) termoelektrik soğutmada Peltierlerin soğuk tarafı için faz değişimi ve kapiler etkili termosifon prensibine dayalı bir termosifon geliştirmişlerdir. Böylece Peltierlerin soğuk tarafı ile soğutulmuş ortam arasındaki termal direnci %37 artırdığını ifade etmişlerdir. (kanatlı ısı alıcının 0,513'ünden 0,323 K/W'a). Peltierlerin analitik hesaplamaları ve deneysel optimizasyonu, çeşitli prototipler oluşturularak COP'sinin %32'ye kadar iyileştirilebileceği deneysel olarak kanıtlamışlardır. Jugsujinda vd. (Jugsujinda et al., 2011) taşınabilir ebatlarda 40 W gücünde peltier soğutma kabini tasarlamışlardır. Isı emicilerinde fan kullanılmamıştır. Soğutucu plaka sıcaklığı 1 saat için 30 °C'den -4.2 °C'ye düşürülmüş ve sürekli olarak 24 saat için -7.4 °C'ye düşürülmüştür. COP değerleri sırasıyla 3.0 ve 0.65 olarak hesaplamışlardır.

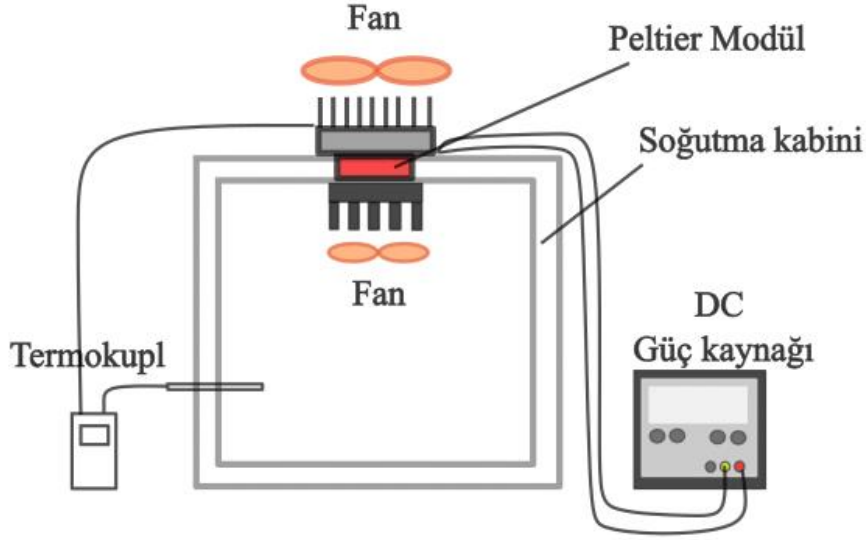
Çapraz akışlı ısı değiştiricilerinde akışkan olarak havanın kullanıldığı tarafta ısı geçişi performansı daha düşüktür. Dolayısıyla buradan geçen ısıyı iyileştirmek için yüzey alanını arttırmak gereklidir. Yüzeyleri iyileştirmek için tel örgü kullanılmıştır. Çıplak ısı değiştiriciyle kıyasla tel örgülü ısı değiştiricilerinde hacimsel ısı geçiş katsayısında %113,9'a kadar bir artış söz konusudur (Sayed et al., 2020).

Bu çalışmanın amacı hem sıcak yüzey hem de soğuk yüzeyde bulunan ısı emicilerinin arasına farklı sayılarda tel örgü kafes eklendiğinde soğutma kabini ısı performansındaki değişimini incelemektir. Bu kapsamda farklı sayılarda tel örgüler eklenerek sıcak ısı emici sıcaklığı, soğutma kabini iç ortam sıcaklığı ve soğutma kabini ısı performansları incelenmiştir. Bu çalışmanın önemi, uygun fiyatlı tel örgü kullanarak ısı emicilerin kullanılabilirliği araştırmaktır.

DENEY TESİSATI

Deneysel çalışmada kullanılan deney tesisatına ait şematik çizim Şekil 1'de gösterilmiştir. Deney tesisatının ana bileşenleri soğutma kabini, alüminyum ısı emiciler, Peltier modül, fanlar, DC güç kaynağı ve termokupllardan oluşmaktadır.

Deneysel çalışma için (28x28x28 cm) ölçülerinde 0,022 m³ iç hacme sahip EPS yalıtım malzemesinden (k=0.036 W/mK) 4 cm kalınlığında bir soğutma kabini tasarlanmış ve üretilmiştir. Yalıtım malzemesinin yapışma noktalarına silikon kullanılarak hava sızdırmazlığı sağlanmıştır. Peltier modül ile ısı emicilerin arasına ısı macun (k=4 W/mK) sürülmüş ve temas direnci en aza indirmeyi hedeflenmiştir. İki ısı emicinin arasına peltier modül vidalanmıştır. Daha sonra hem sıcak yüzeyde hem de soğuk yüzeyde bulunan ısı emicilerin üzerine fanlar yerleştirilmiştir. Isı emicilerin teknik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Ayrıca bu ısı emicilerin üzerine yüzey sıcaklığını ölçmek için K tipi termokupl yerleştirilmiştir.

Şekil 1. Deney tesisatının şematik çizimi

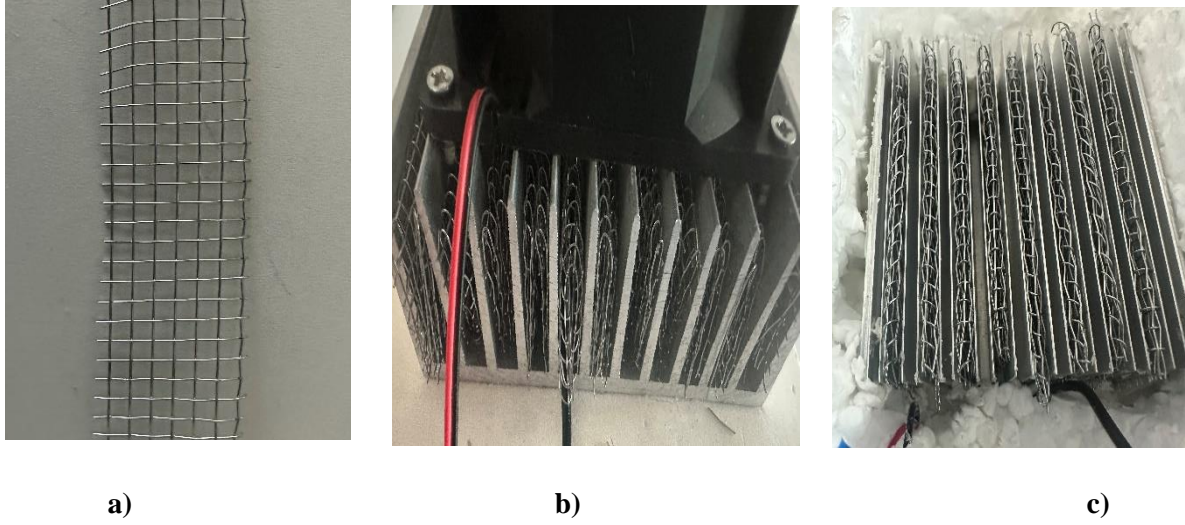
Tablo 1. Isı emicilerin geometrik özellikleri

	<i>Özellikleri</i>	<i>Değerler</i>
Soğuk Taraf	Boyutları (mm)	105x105
	Kanatçık kalınlıkları (mm)	3
	Kanatçık yükseklikleri (mm)	28
	Kanatçıklar arası boşluk (mm)	7
Sıcak Taraf	Boyutları (mm)	80x80
	Kanatçık kalınlıkları (mm)	1
	Kanatçık yükseklikleri (mm)	20
	Kanatçıklar arası boşluk (mm)	3

Şekil 2’de Peltier modül, ısı emicilerine eklenmiş tellerin görseli sunulmuştur. Deneysel yapılan bu çalışmada kullanılan peltier modülün modeli TEC1-12712 SR'dir. Peltier modülün boyutları 40x40 mm olup, çalışma sıcaklığı -55 ~ 80 °C’dir. 12 V gerilimde ve 120 W en yüksek soğutma gücüne sahiptir. İki yüzey (sıcak ve soğuk) arasında izin verilen en yüksek sıcaklık farklı ise 66 °C’dir.

Deney tesisatında sıcaklığı ölçmek için K tipi termokupl kullanılmıştır. K tipi termokupl telinin ölçüm belirsizliği ise 1.1 °C’dir. Deneysel çalışmada soğutma kabinin yaklaşık orta kısmından soğutma kabinin iç ortam sıcaklığı, sıcak yüzeyde bulunan ısı emicinin yüzey sıcaklığı ve ortam sıcaklığı ölçülmüştür.

Sıcak ve soğuk yüzeydeki ısı emicilerin üst kısmına fan bağlanmıştır. Soğuk ve sıcak yüzeyde bulunan ısı emicilerin ölçüleri farklı olduğu için farklı boyutlarda fan kullanılmıştır. Sıcak yüzeydeki ısı emicide bulunan fanın 2.64 W gücünde, Soğuk yüzeydeki ısı emicide bulunan fanın 1.68 W gücündedir.

Şekil 2. Deneyde kullanılan parçaların görselleri: a) Tel örgü, b) Tel örgülü sıcak taraf ısı emicisi, c) Tel örgülü soğuk taraf ısı emicisi

Tel örgü olarak paslanmaz çelik kullanılmıştır. Süzgeç şeklinde olan bu tel örgünün tel çapı 0.65 mm'dir. 1 cm'de delik adedi 3.14 adet olup açık alanı %63.26'dır.

Deney kullanılan farklı parametrelerin deney parametrelerin oluşumunu veren ifadelerin kısaltması Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Deney kodları

Deney Kodu	Açıklaması
H0C0	Isı emicilerin arası boş
H2C0	Sıcak yüzey (Hot side) 2 katman tel örgü Soğuk yüzey (Cold Side) Tel örgüsüz
H4C0	Sıcak yüzey (Hot side) 4 katman tel örgü Soğuk yüzey (Cold Side) Tel örgüsüz
H2C2	Sıcak yüzey (Hot side) 2 katman tel örgü Soğuk yüzey (Cold Side) 2 katman tel örgülü
H0C2	Sıcak yüzey (Hot side) Tel örgüsüz Soğuk yüzey (Cold Side) 2 katman tel örgü

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışma, hava soğutmalı taşınabilir termoelektrik soğutma kabini için farklı çalışma kombinasyonlarındaki soğutma performanslarını değerlendirmek için tasarlanmıştır. Peltier modül üzerinde bulunan ısı emicilerin kanatçıkları arasında farklı sayılarda tel örgü yerleştirilmiş olup bu kombinasyonlarda farklı deneyler yapılmıştır. Her bir durum için soğutma tesir katsayısı (COP) hesaplanmıştır. Deneysel çalışmanın her bir kombinasyonu 3500 saniyelik periyotta ve 20-22 °C ortam sıcaklığında yapılmıştır. Peltier modülün her iki tarafına ısı emici yerleştirilerek hava soğutmalı olarak tasarlanmıştır. Deney tesisatındaki fanlar ve Peltier modül 12 V sabit gerilimde DC güç kaynağından beslenmiştir.

Hava soğutmalı peltier soğutma kabini için çalışmanın temel amacı, soğutma kabine kazanılan ısıyı ve ortamı o sıcaklık değerinde tutabilmektir. Bunun için soğutulan bir ortamın

toplam ısı kazancını belirlenmesi gereklidir. Soğutulan ortamda ısı kazancı ilk olarak soğuk ısı emicisi üzerinde bulunan fandan kaynaklanmaktadır. Fanın ürettiği ısı harcadığı elektriğin tamamının ısıya dönüştüğü kabulüne dayanmaktadır. Böyle fandan kaynaklanan ısının aşağıdaki denklemden hesaplamak mümkündür.

$$W_{fan} = ixV \quad (1)$$

Burada, i akımı ve V voltaj ifade etmektedir. Soğutma kabinindeki ısı kazancını belirlemek için iç ve dış ortamın ısı taşıma katsayısı ile malzemenin ısı iletim katsayısı bilinmelidir. Isı kazancını Denklem (2) verilen ifadeyle hesaplanabilir.

$$Q_{kazanç} = UA\Delta T \quad (2)$$

Burada U toplam ısı geçiş katsayısını, A alanı ve ΔT ise ortam ile soğutma kabini iç sıcaklığı arasındaki farkı temsil etmektedir. Toplam ısı geçiş katsayısı (U)

$$U = \frac{1}{\frac{1}{h_{iç}} + \frac{L}{k} + \frac{1}{h_{dış}}} \quad (3)$$

Denklem (3)'te gösterildiği gibi hesaplanır. $h_{iç}$ ve $h_{dış}$ sırasıyla iç ve dış ortamın ısı taşınım katsayısı, L malzemenin kalınlığı ve k ise malzemenin ısı iletim katsayısıdır. Yüzeysel ısı iletim dirençleri, ısı geçişinin yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarı ve yan yüzeylerden olmak üzere 0.13 ve 0.17 W/m²K alınmıştır (Genceli et al., 2010) .

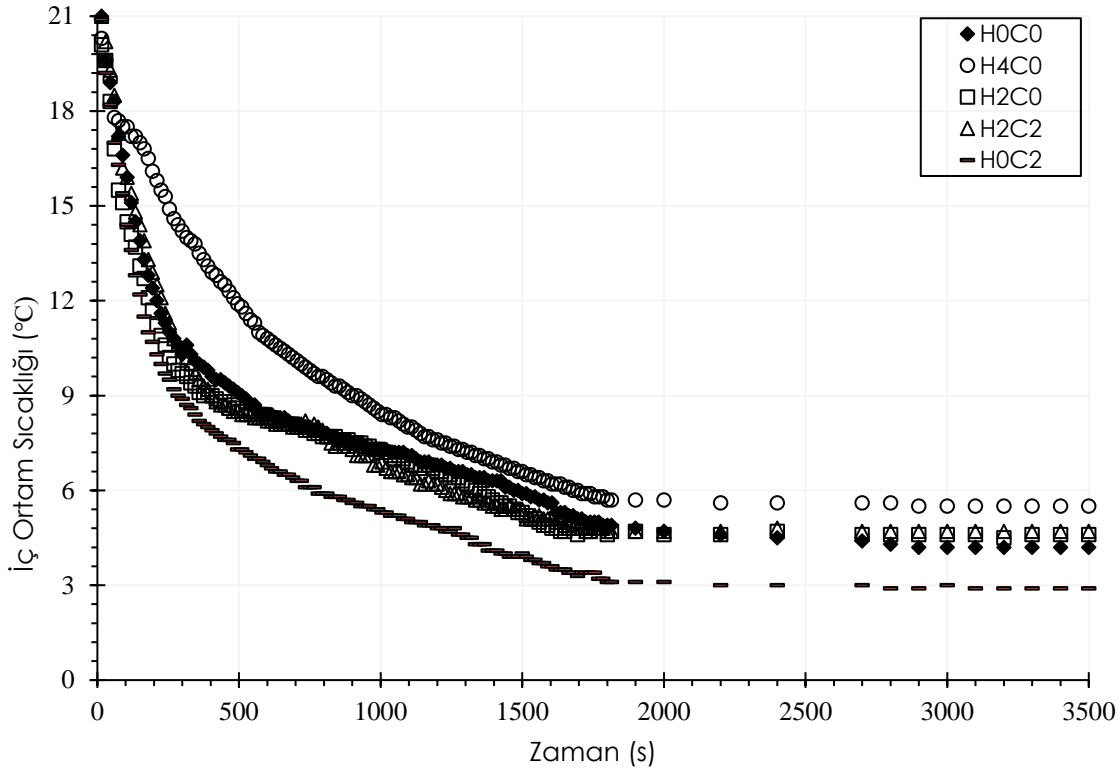
Performans katsayısı (COP), soğutma yükü ile sistemin toplam elektrik gücü tüketimi arasındaki orandır.

$$COP = \frac{Q_t}{W_t} \quad (4)$$

Burada Q_t ısı kazancı ve soğutma kabininin iç ortamındaki fanın ürettiği ısının toplamıdır. W_t ise soğutma kabininin toplam harcadığı gücü (peltier ve fan) ifade etmektedir.

SONUÇLAR

Bu çalışma, hava soğutmalı peltier destekli soğutma kabininin ısı emicilerine tel örgü yerleştirilmesi durumunda soğutma performanslarını incelemek için tasarlanmıştır. Soğutma da iç ortam sıcaklığı emsal bir soğutucu akışkanlı buzdolabının/soğutma kabininin iç ortam sıcaklıkları ile de kıyaslanmıştır. Ayrıca her bir durum için soğutma performans katsayıları hesaplanmıştır.

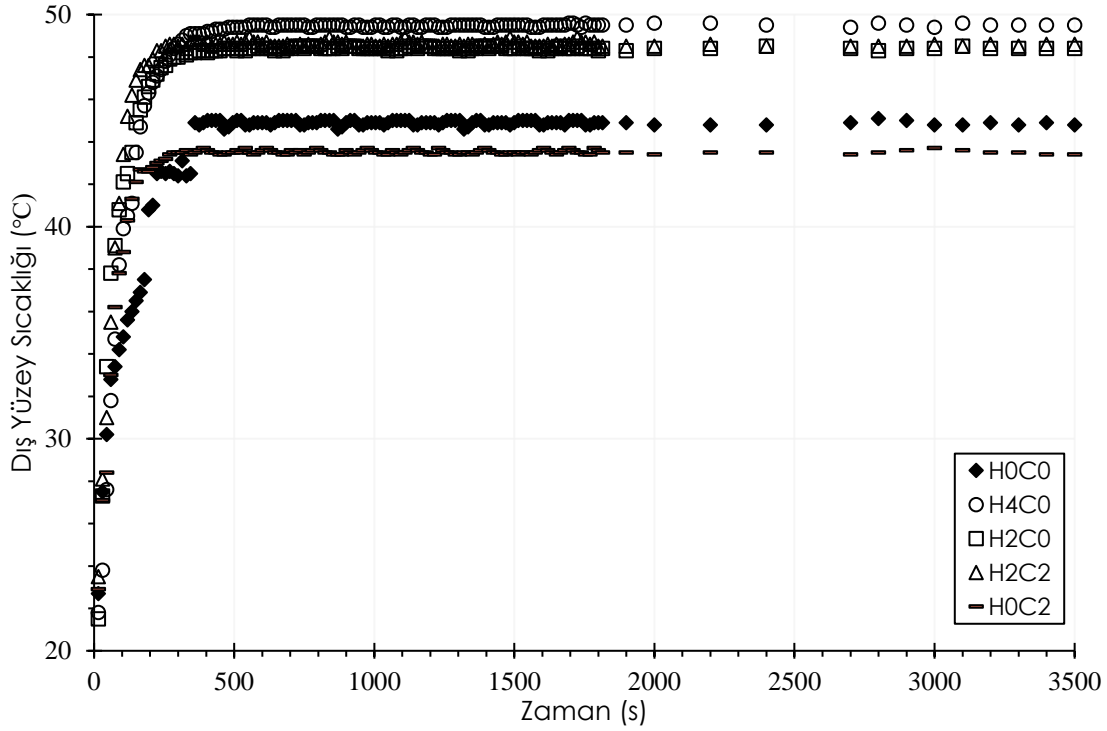

Şekil 3. Farklı deney kombinasyonlarında soğutma kabini iç sıcaklıklarının zamanla değişimi

Şekil 3'te farklı deney kombinasyonlarına ait soğutma kabini iç ortam sıcaklıklarının zamanla değişimi verilmiştir. Peltier modülün sıcak ve soğuk tarafındaki ısıyı emmek veya dağıtmak için kullanılan ısı emicilerin arasına tel örgüleri etkileri gösterilmiştir. Yapılan 5 farklı deney kombinasyonunda ortam sıcaklığı hemen hemen aynı sıcaklıktadır. Dolayısıyla hemen hemen aynı başlangıç sıcaklığında bulunan soğutma kabini 3500 s sonra iç yüzey sıcaklıklarının değişimi incelenmiştir.

Şekil 3'te termoelektrik soğutma kabini iç ortam sıcaklığı ilk 1800 saniye hızla düştüğünü ve 1800 saniyeden sonra deney kombinasyonuna göre belli değere yakınsadığı görülmüştür. Soğutma kabini iç sıcaklığı, ilk 1800 saniye de 0.011 °C/s oranında azaldığı görülmüştür. Tel örgülerin sayısı ve konumuna bağlı olarak iç ortam sıcaklığı doğrudan etkilenmektedir.

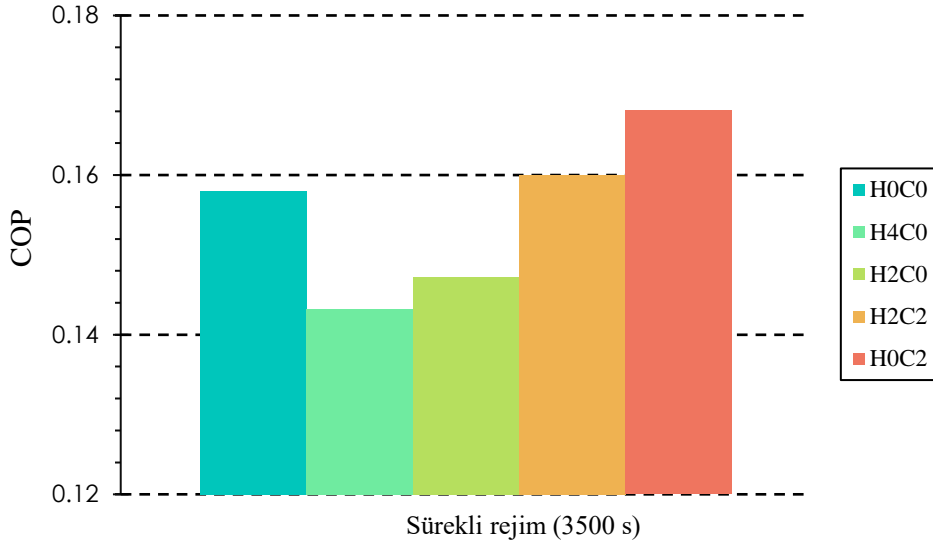
En iyi soğutma performansı sıcak yüzey telsiz ve soğuk yüzeyde iki katman tel örgü (H0C2) deney kombinasyonudur. Ortam sıcaklığı 21 °C'den 2.9 °C'ye kadar inmiştir. Yaklaşık 18 °C bir sıcaklık farkı söz konusudur. Soğutma performansı olarak ikinci sırada ısı emicilerinin arasında tel örgüsüz olduğu deney kombinasyonudur (H0C0). Ortam sıcaklığında bulunan soğutma kabini yaklaşık 21 °C'den 4.2 °C'ye inerek yaklaşık 16.8 °C bir sıcaklık düşüşü söz konusu olmuştur. Sıcak yüzeye tel örgü yerleştirilmesi katman sayısını ve soğuk taraftaki katman sayısına bakılmaksızın tel örgüsüz ısı emicilerin soğutma performansına kötü etkilemiştir. Bu deney kombinasyonlarında (H4C0, H2C0 ve H2C2) soğutma kabini iç ortam sıcaklığı 5 ile 5.5 °C arasında değişmektedir.

Şekil 4. Farklı deney kombinasyonlarında dış yüzev sıcaklıklarının zamanla değişimi

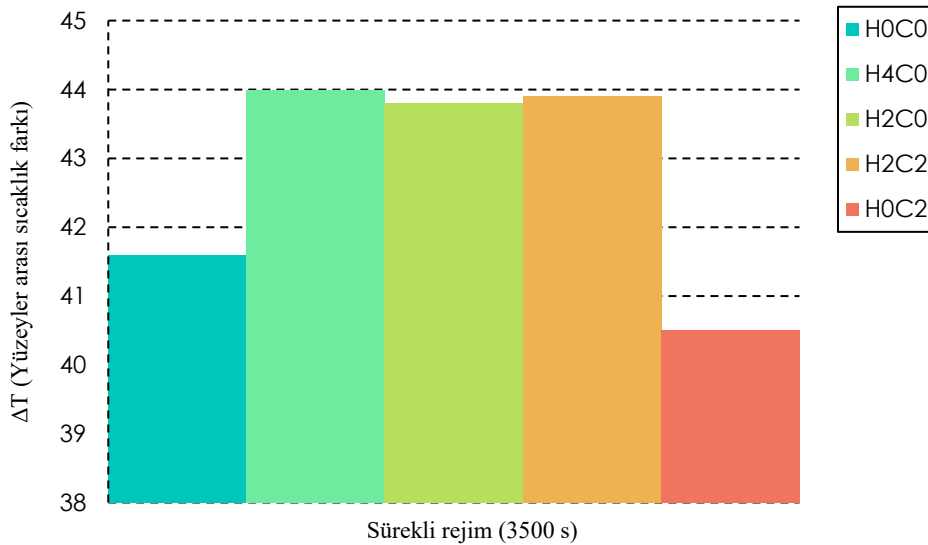
Şekil 4'te farklı deney kombinasyonlara ait soğutma kabinin sıcak yüzeyde bulunan ısı emicinin sıcaklıklarının zamanla değişimi verilmiştir. Peltier modülün sıcak tarafında bulunan ısı emicideki termokupl her bir deney kombinasyonunda farklı sıcaklık değerleri vermiştir. Soğutma kabinin iç yüzey sıcaklıklarında olduğu gibi Sıcak yüzeye konulan tel örgüler yüzey sıcaklıkların yüksek çıkmasına sebep olmuştur. Daha sonra tel örgüsüz ısı emici deney kombinasyonunda yüzey sıcaklığında ve Soğuk taraf tel örgülü deney kombinasyonun da yüzey sıcaklığı en düşüktür.

Peltier modülün soğutma yükü ve toplam elektrik yükü oranından elde edilen soğutma performans katsayısının sürekli rejim halinde hesaplanan değerleri Şekil 5'te gösterilmektedir. Denklem (4)'e göre peltier sistemi ilk çalıştırıldığında soğutma yükü başka bir deyişle ilk zamanlarda sıcaklık farkı az olacağından COP değerleri yüksek değerden daha düşük değerlere en son sürekli rejimde ise deney kombinasyonlarına göre 0.14 ile 0.17 arasında değişmektedir. En yüksek soğutma performans katsayısı H2C0 kodlu deneyde 0.17 olarak hesaplanmıştır. En düşükleri ise yine sıcak taraftaki ısı emicileri arasına tel örgü yerleştirildiği durumlarda hesaplanmıştır.

Şekil 5. Farklı deney kombinasyonlarında sürekli rejimde COP kıyaslanması

Termoelektrik modülün sıcak tarafından alınan ısı miktarı arttıkça termoelektrik soğutma kabini COP değeri de artar. Fakat sıcak taraftaki tel örgüler ısı alımını kötü olarak etkilemektedir. Bu çalışma, peltier modülün sıcak tarafından alınan ısının, termoelektrik soğutma kabini performansı için çok önemli olduğunu göstermektedir. Şekil 6’da sürekli rejimde yüzeyler arasındaki sıcaklık farkları verilmiştir.

Şekil 6. Farklı deney kombinasyonlarında sıcaklık farkları

Şekil 6’da da görüldüğü üzere sıcaklık farkının en az olduğu COP’nin en yüksek olduğu değerdir. COP’nin en düşük değerlerinde sıcaklık farkı en yüksektir.

Bu çalışma kapsamında taşınabilir bir termoelektrik soğutma kabini ısı emicilerinin tel örgü yerleştirilmesi durumunda soğutma performansının etkileri araştırılmıştır. Termoelektrik soğutma kabini iç ortam sıcaklığı ve COP’si zamanla azalır. Farklı kombinasyonlarda yapılan tel örgüler soğutma performansını tel örgüsüz ısı emicilerle kıyaslandığında iyi veya kötü yönde etkilemiştir. Soğutma kabini bulunan peltierin sıcak yüzeyinde bulunan ısı emicilerin arasına tel örgü yerleştirildiğinde soğutma performansını kötü yönde etkilemiştir. Isı

emicilerin tel örgüsüz olma durumunda soğutma kabininin iç ortam sıcaklığı 4.2 °C’de iken sıcak taraftaki ısı emicilere tel örgü yerleştirildiğinde iç ortam sıcaklıkları 4.7 ile 5.5 °C arasında değişmektedir. Sıcak taraftaki ısı emicilerin arasına tel örgü yerleştirilmesi durumunda termoelektrik modülün sıcak tarafından alınan ısı miktarı azalır. Böylece termoelektrik modülün sıcak ile soğuk yüzey arasında sıcaklık farkı artacağı için soğutma performansı, Tel örgüsüz soğutma kabine göre kötüleşmiştir. Yapılan deneylerde ısı emicilerine fan yardımıyla gönderilen havanın hızı hep sabittir. Bu yüzden, ısı emicilerin arasına yerleştirilen tel örgü sayısı arttıkça ısı emicinin katı yüzey alanı azalır ve ısı geçişi kötüleşmektedir. Fakat soğuk taraftaki ısı emicilerin arasına tel örgü yerleştirilmesi soğutma performansına iyi yönde etkilemektedir. Tel örgüsüz ısı emicilerle kıyaslandığında, soğuk tarafta bulunan ısı emicilere yerleştirilen tel örgüler 4.2 °C’de 2.9°C’ye kadar düşmüştür.

COP değerleri yine sıcak yüzeylerin tel örgülü olması durumunda düşük değerler, tel örgüsüz olma durumunda daha yüksek ve soğuk taraftaki ısı emicinin tel örgülü olması durumunda en yüksek değerdedir. Termoelektrik modülün sıcak ile soğuk yüzey arasında sıcaklık farkı hem ısıtma hem de soğutma sistemlerinde oldukça önemlidir. Tel örgüler sıcak yüzeydeki ısı emicilere yerleştirildiğinde sıcaklık farklı en yüksek dolayısıyla soğutma performansı kötü, tel örgüler soğuk taraftaki ısı emicilere yerleştirildiğinde ise modül arasındaki yüzey sıcaklığı en aza inmiş ve soğutma performansı iyileşmiştir.

Bu çalışma, termoelektrik modülün sıcak tarafından alınan ısının, termoelektrik soğutma kabininin performansı için çok önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Sıcak ve soğuk yüzeyler arasında sıcaklık farkı azalınca termoelektrik modüllerin güç tüketimi azalması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdul-Wahab, S. A., Elkamel, A., Al-Damkhi, A. M., Al-Habsi, I. A., Al-Rubai’ey’, H. S., Al-Battashi, A. K., Al-Tamimi, A. R., Al-Mamari, K. H., & Chutani, M. U. (2009). Design and experimental investigation of portable solar thermoelectric refrigerator. *Renewable Energy*, 34(1), 30–34. doi: 10.1016/j.renene.2008.04.026
- Genceli, O. F., & Parmaksızoğlu, C. (2010). *Kalorifer Tesisatı* (6. Baskı). MMO.
- Gökçek, M., & Şahin, F. (2017). Experimental performance investigation of minichannel water cooled-thermoelectric refrigerator. *Case Studies in Thermal Engineering*, 10, 54–62. doi: 10.1016/j.csite.2017.03.004
- Jugsujinda, S., Vora-Ud, A., & Seetawan, T. (2011). Analyzing of thermoelectric refrigerator performance. *Procedia Engineering*, 8, 154–159. doi: 10.1016/j.proeng.2011.03.028
- Lu, D., Jiang, W., Liu, Z., Guan, X., Zhang, Z., Bai, Y., Zhang, X., Qin, J., & Gong, M. (2023). Study on the ammonia-water two-stage evaporation absorption refrigeration system for the cooling process with temperature-distributed heat load. *International Journal of Refrigeration*. doi: 10.1016/j.ijrefrig.2023.03.018
- Min, G., & Rowe, D. M. (2006a). Experimental evaluation of prototype thermoelectric domestic-refrigerators. *Applied Energy*, 83(2), 133–152. doi: 10.1016/j.apenergy.2005.01.002
- Min, G., & Rowe, D. M. (2006b). Experimental evaluation of prototype thermoelectric domestic-refrigerators. *Applied Energy*, 83(2), 133–152. doi: 10.1016/j.apenergy.2005.01.002

- Sayed, M. A., ELdein Hussin, A. M. T. A., Mahmoud, N. A., & Aboelsoud, W. (2020). Performance evaluation of wire mesh heat exchangers. *Applied Thermal Engineering*, 169, 114891. doi: 10.1016/j.applthermaleng.2019.114891
- Vián, J. G., & Astrain, D. (2008). Development of a heat exchanger for the cold side of a thermoelectric module. *Applied Thermal Engineering*, 28(11–12), 1514–1521. doi: 10.1016/j.applthermaleng.2007.08.014
- Zhao, D., & Tan, G. (2014). Experimental evaluation of a prototype thermoelectric system integrated with PCM (phase change material) for space cooling. *Energy*, 68, 658–666. doi: 10.1016/j.energy.2014.01.090

EFFECT OF FIBER ANGLE ON ENERGY ABSORPTION IN CFRP CRASH BOXES: A NUMERICAL STUDY

Ertan KÖSEDAĞ¹

¹Van Yuzuncu Yil University, Department of Mechanical Engineering,

ORCID: 0000-0002-5580-0414

ABSTRACT

This paper gives a computational analysis of the influence of fiber angle on the energy absorption capability of carbon fiber reinforced polymer (CFRP) composite crash boxes. Crash boxes are structural components used to lessen damage during vehicle collisions. CFRP is a versatile material that is frequently utilized in a variety of industries, such as the automotive, aerospace, and aviation fields. This study intends to evaluate how various fiber orientations affect the crash performance of composite crash boxes. The orientation angle of carbon fibers influences the mechanical properties of CFRP. Three crash box designs with various fiber orientations were subjected to finite element analysis, and the results demonstrated that the configuration of the carbon fibers had a considerable impact on the composites' capacity to absorb energy.

Keywords: Crash Box, Finite Element Method, CFRP, Fiber Orientation

1. INTRODUCTION

Crash boxes are one of the safety measures found in vehicles. These boxes can be located at the front, side, and rear sections of the vehicle and help to reduce the damage that may occur during a collision. Crash boxes are specialized structural elements located within a vehicle's body, designed to mitigate damage during collisions. It is produced from a variety of materials such as steel, aluminum, or carbon fiber to provide high strength while keeping weight low [1, 2]. The primary function of these boxes is to absorb the energy generated during a collision and protect vehicle occupants from harm [3]. Crash boxes are carefully designed, and the selection of materials and placement is optimized to ensure the most effective absorption of collision energy. Crash boxes are critical structural components found in a vehicle's body that are specially designed to minimize damage during collisions. They are constructed from various materials, including steel, aluminum, or carbon fiber, that provide high strength without adding unnecessary weight. Crash boxes are designed with meticulous attention to detail, and the

choice of materials and placement is optimized to ensure that collision energy is absorbed as efficiently as possible.

Composite materials have increasingly gained importance in industrial applications in recent years. These materials are a type of material formed by combining at least two different materials, resulting in a type of material with better properties and performance [4, 5]. The importance of composite materials arises from the many advantages they offer. Composite materials are used in many different sectors of industry. For example, they are used in aviation, automotive, construction, marine, energy, electronics, and sports equipment industries [6, 7]. These materials improve product quality by providing lighter and more durable structures, higher energy efficiency, longer-lasting products, and reduced maintenance requirements. CFRP, or carbon fiber reinforced polymer matrix composites, are lightweight materials with a very high strength. Carbon fibers and a polymer matrix are combined to generate these materials. Carbon fibers, which are made of cross-linked carbon threads, are a very hard and strong material [8]. The material is kept intact by the polymer matrix, which acts as an adhesive to hold the carbon fibers together. Epoxy resin, polyester, and vinyl ester are typical components of the polymer matrix. Although they have a low density, CFRP materials are incredibly strong. As a result, they are utilized in a variety of sectors, such as sports equipment, automotive, space, and aviation. Additionally, compared to conventional materials, carbon fiber reinforced polymer matrix composites offer greater durability and corrosion resistance. The design freedom offered by CFRP materials is one of their benefits. Carbon fibers are appropriate for the fabrication of intricate and delicate elements since they may be made in a variety of shapes and sizes. In addition, CFRP materials, which take the place of more conventional materials, enable the construction of lighter and stronger structures.

The fiber orientation angle affects the mechanical characteristics of carbon fiber reinforced polymer matrix composites [9]. One of the most crucial elements affecting the composite's mechanical properties is the angle of the carbon fibers. Most carbon fiber placement is linear. However, the mechanical characteristics of the composite can vary depending on how they are positioned. A numerical technique for mathematically modeling and analyzing complicated structures is called the finite element method. This technique is a crucial tool for comprehending the behavior, forecasting the performance, and enhancing the performance of structures [10, 11]. Using the finite element approach, crash studies of carbon fiber reinforced composites are carried out. With the use of these analyses, it is possible to predict how carbon fiber reinforced

composite materials will react to impact, shock, and stress events as well as how well they can absorb energy and protect structural integrity[12]. Mathematical models are developed to carry out these investigations. Using the finite element approach, the properties of carbon fiber reinforced composite materials are modeled, and following this modeling, the material's crash behavior is anticipated. The mathematical model may be calculated quickly and efficiently thanks to the finite element approach, which also decreases the complexity of material behavior. It is possible to examine the material's crash behavior fast and make material and design advancements.

In this study, the effect of fiber alignment angle on the energy absorption capacity of the composite crash box was explored. Impact tests of carbon fiber reinforced polymer matrix composites were carried out using the finite element approach.

2. FINITE ELEMENT ANALYSIS

The purpose of this study was to look at how different fiber orientations affected the crash performance of composite crash boxes made of carbon fiber reinforced polymer (CFRP). Three distinct crash box designs were created in order to accomplish this, each with a different fiber orientation $[\pm 15]_8$, $[\pm 30]_8$, and $[\pm 45]_8$, respectively. The arrangement at different angles is given in figure 1. The analysis of how the arrangement of carbon fibers influences the mechanical characteristics and energy absorption capabilities of the composite material was made possible by the use of varied fiber orientations. The modeled samples were created as hollow cylinders with crash box-typical dimensions of 30 mm in diameter and 100 mm in height. Shell elements, a popular sort of finite element, were used in the modeling process to simulate the intricate behavior of the CFRP material under crash loading.

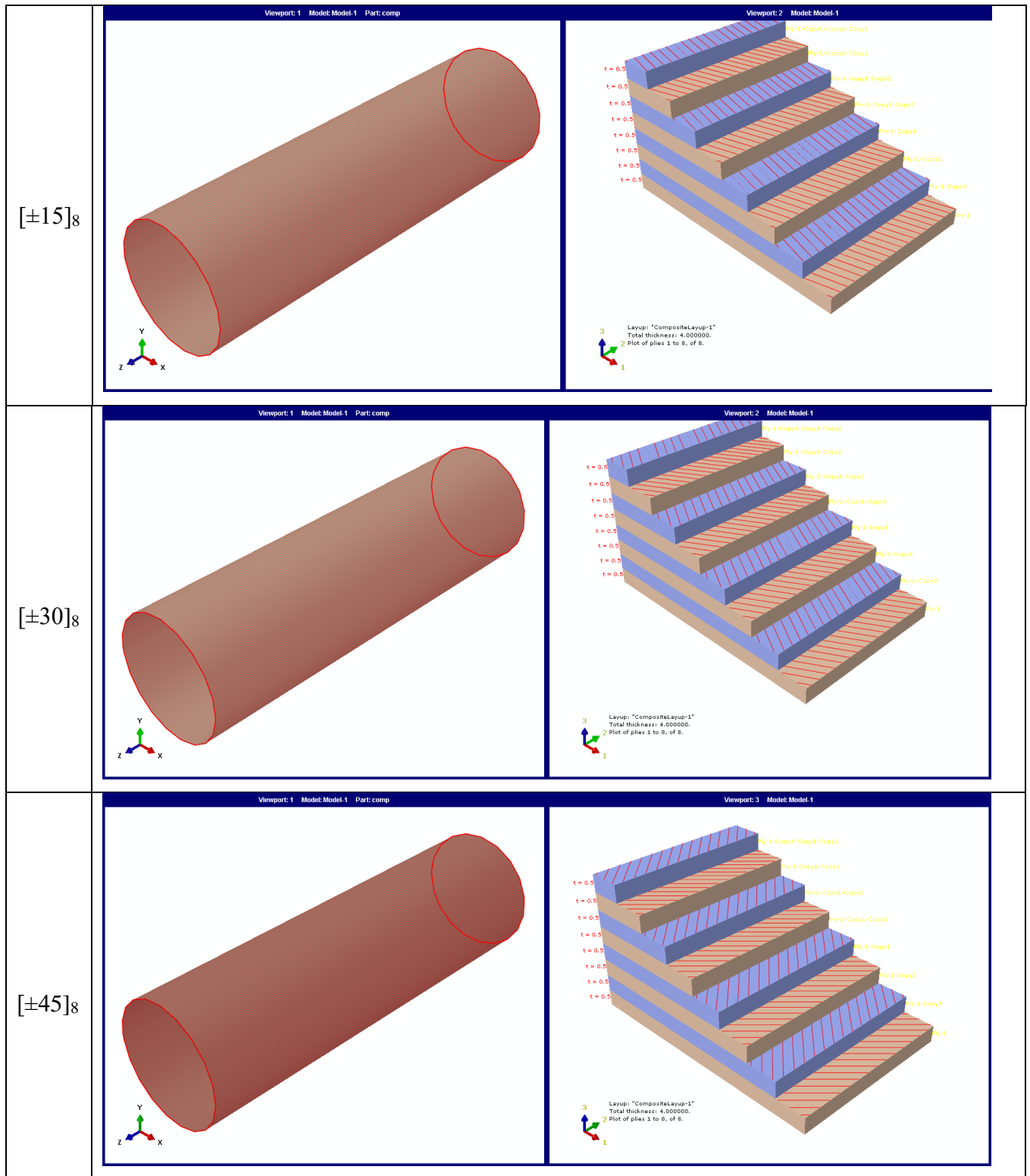

Figure 1 View of composite carbon fiber crash boxes arranged at $[\pm 15]_8$, $[\pm 30]_8$, $[\pm 45]_8$ angles.

The modeled composite crash boxes wrapped with different fiber angles were subjected to the crush test between two plates and their crush behavior was revealed. The meshed image of the test setup is shown in Figure 2.

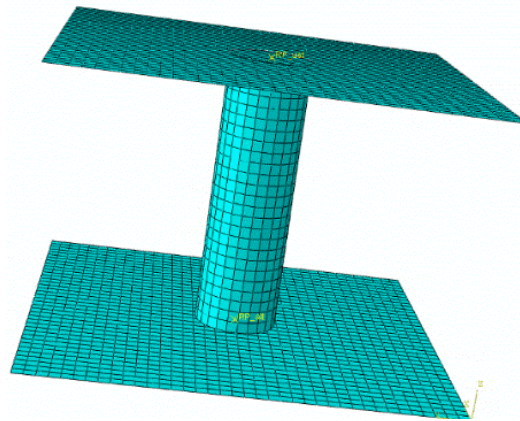

Figure 2 Meshed carbon fiber composite specimen model.

The upper plate, which weighs 100 kg, was driven toward the sample at a speed of about 20 km/h while the lower plate was kept stationary. Between the elements, a friction coefficient of 0.3 was presumed. A mesh-free analysis was conducted to confirm the accuracy of the data. To ascertain the impact of the mesh size on the outcomes, the analysis was carried out using mesh sizes of 0.5, 1, 2, 4, and 8 mm. The outcomes demonstrated that the mesh size had no discernible influence on the outcomes up to a mesh size of 4mm. Therefore, a mesh size of 4mm was used for the analysis. Figure 2 shows the mesh image, whereas Figure 3 provides a visual depiction of the absorbed energy regardless of mesh size and mesh-free studies.

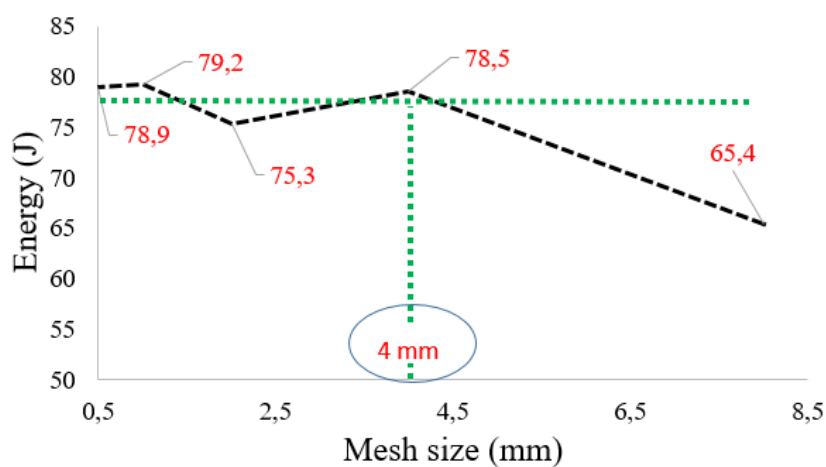

Figure 3 Mesh free study showing the energy absorption corresponding to the mesh size.

The material properties were taken from the study by Kapti et al.[13]. and presented in table 1. Hashin damage criteria and elastic properties were used for material characterization. After optimizing the mesh size, each model consisted of 3489 elements and 3668 nodes. The surface plates were made of rigid elements, while the composite was made of deformable conventional shell elements. The element types used were R3D4 and S4R, respectively.

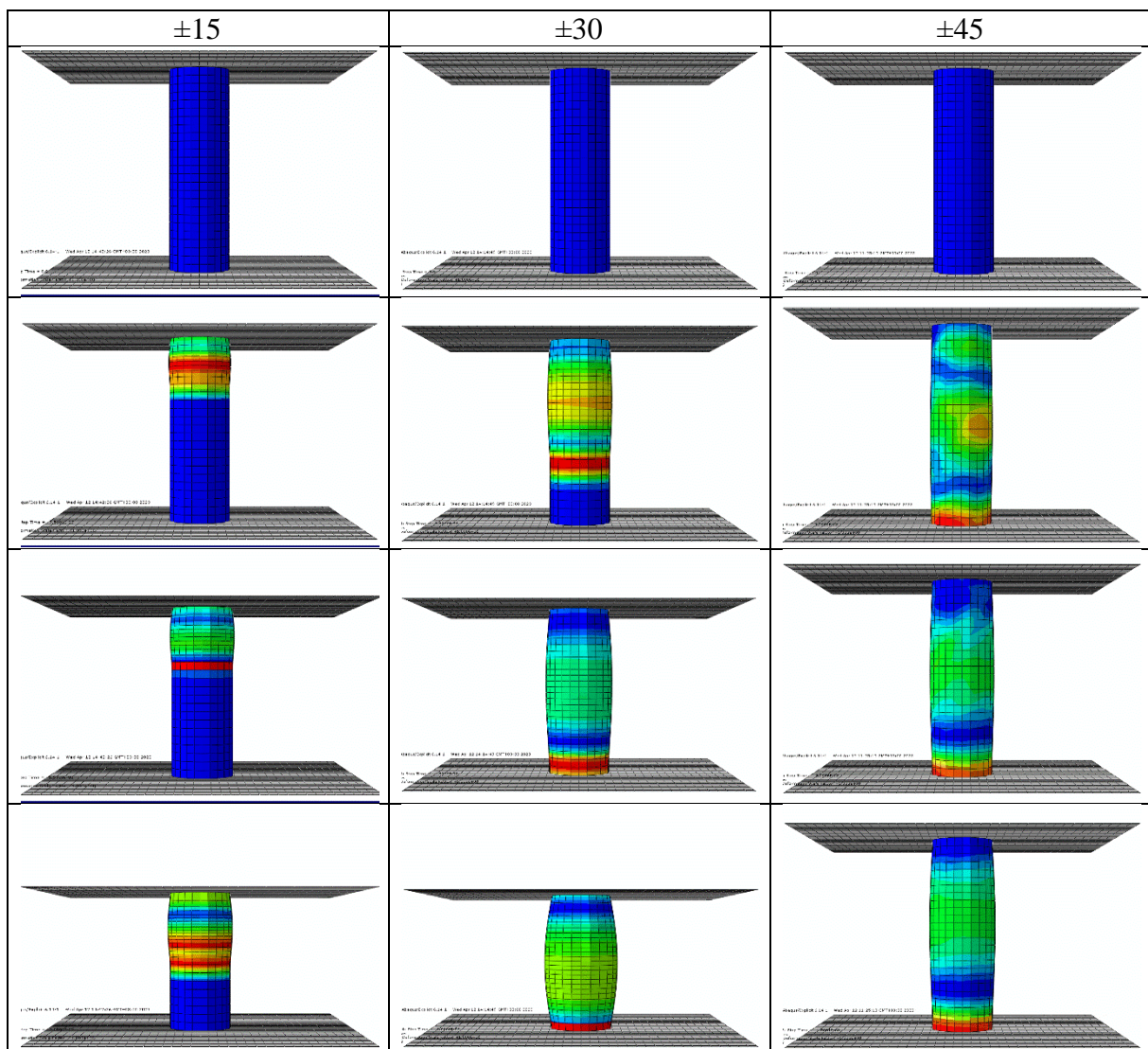
Table 1 Material properties defined for carbon fiber epoxy composites [13].

Properties	Carbon fiber/epoxy
Longitudinal modulus of elasticity, E_{11}	150.9 (GPa)
Transverse modulus of elasticity, $E_{22} = E_{33}$	11.2 (GPa)
In-plane shear modulus, $G_{12} = G_{13}$	5.3 (GPa)
Out-of-plane shear modulus, G_{23}	1.4 (GPa)
Volume ratio, V_f	0.5
Poisson's ratio, $\mu_{12} = \mu_{13}$	0.29
Poisson's ratio, μ_{23}	0.32
Density	1710 (kg/m ³)
Longitudinal tensile strength, X_T	1858.3 (MPa)
Transverse tensile strength, $Y_T = Z_T$	25.4 (MPa)
Longitudinal compression strength, X_C	576.8 (MPa)
Transverse compression strength, $Y_C = Z_C$	107.3 (MPa)
In-plane shear strength, $S_{12} = S_{13}$	60 (MPa)
Interlaminar shear strength, S_{23}	29 (MPa)

Based on the findings of the investigation, the crushing images of samples with $[\pm 15]_8$, $[\pm 30]_8$, and $[\pm 45]_8$ fiber orientations were compared in 8 steps. For each composite sample, force-displacement curves were also plotted in response to the applied force. Calculating the area beneath these curves allowed us to quantify the amount of energy that the composite crash boxes absorbed.

3. NUMERICAL RESULTS

Mesh-free procedures were used to ensure that the analyses were not impacted by mesh size, as was described in the section on finite element analysis. In Figure 4, three different kinds of carbon fiber-reinforced composites were wrapped at various angles during the test. The materials' cross-sectional lengths and areas were kept constant, and as a result, their volumes and weights were as well. The harm that resulted from the first eight steps is depicted in each photograph. The structure wrapped at ± 15 degrees demonstrates a faster collapse reaction, followed by the ones wrapped at ± 30 and ± 45 degrees, it can be seen from the figures.

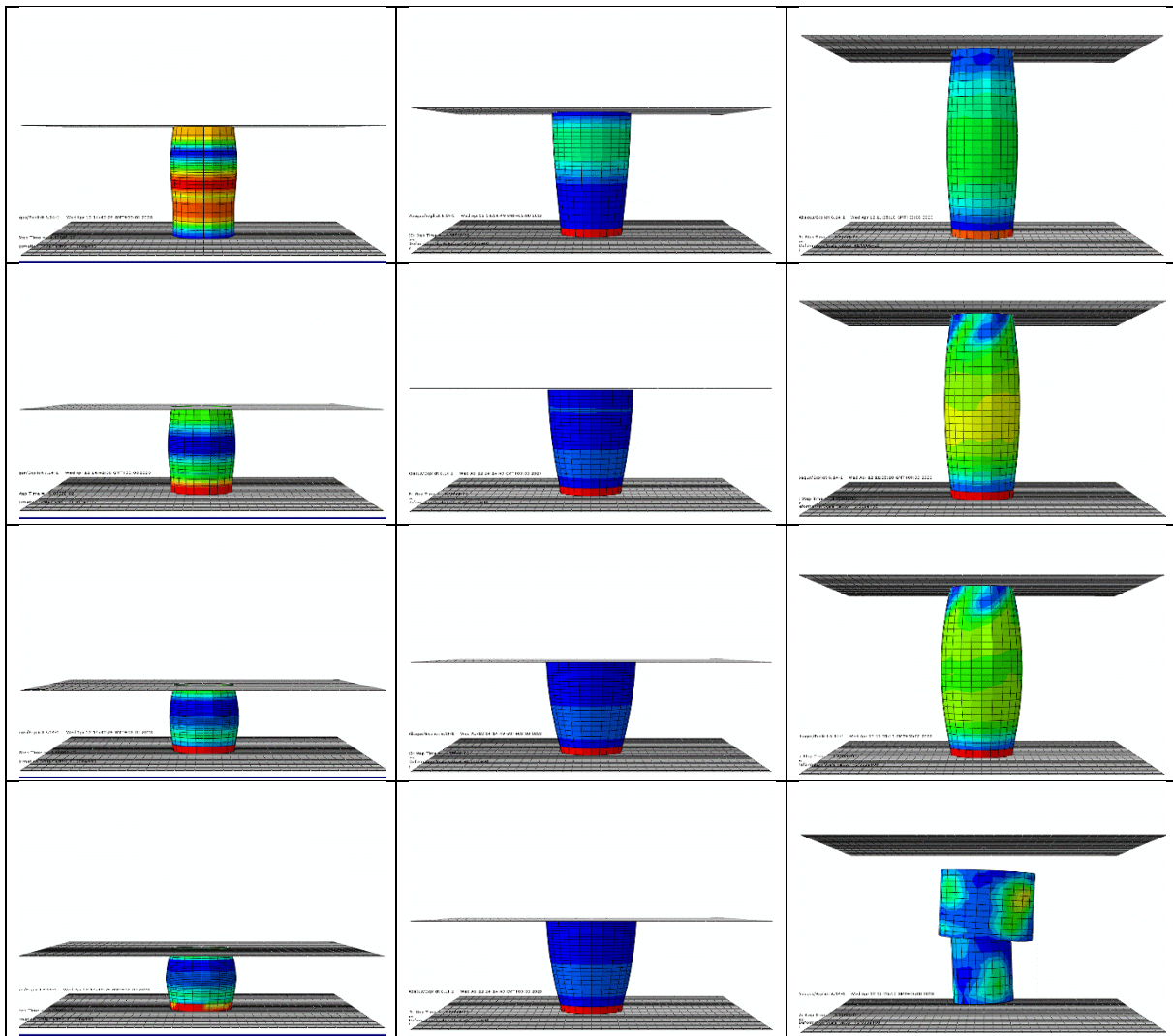

Figure 4 Step-by-step images of CFRP materials wrapped at different angles during testing.

Based on this, it can be concluded that the resistance of the collision box increases as the angle of the composite material increases. However, after a certain load, fracture was observed in the sample with a ± 45 -degree wrap, and as the angle decreased, this type of damage changed towards delamination. Figure 5 shows how the forces acting on the crash boxes change with displacement. Each peak force represents the point where the first damage occurs. Considering the peak forces, it is observed that while the value is around 2.4 kN for ± 15 degree angle, it reaches approximately 3.3 kN and 5.9 kN for ± 30 and ± 45 -degree angles, respectively. Based on these results, it can be concluded that the increase in angle results in a higher first damage occurrence point.

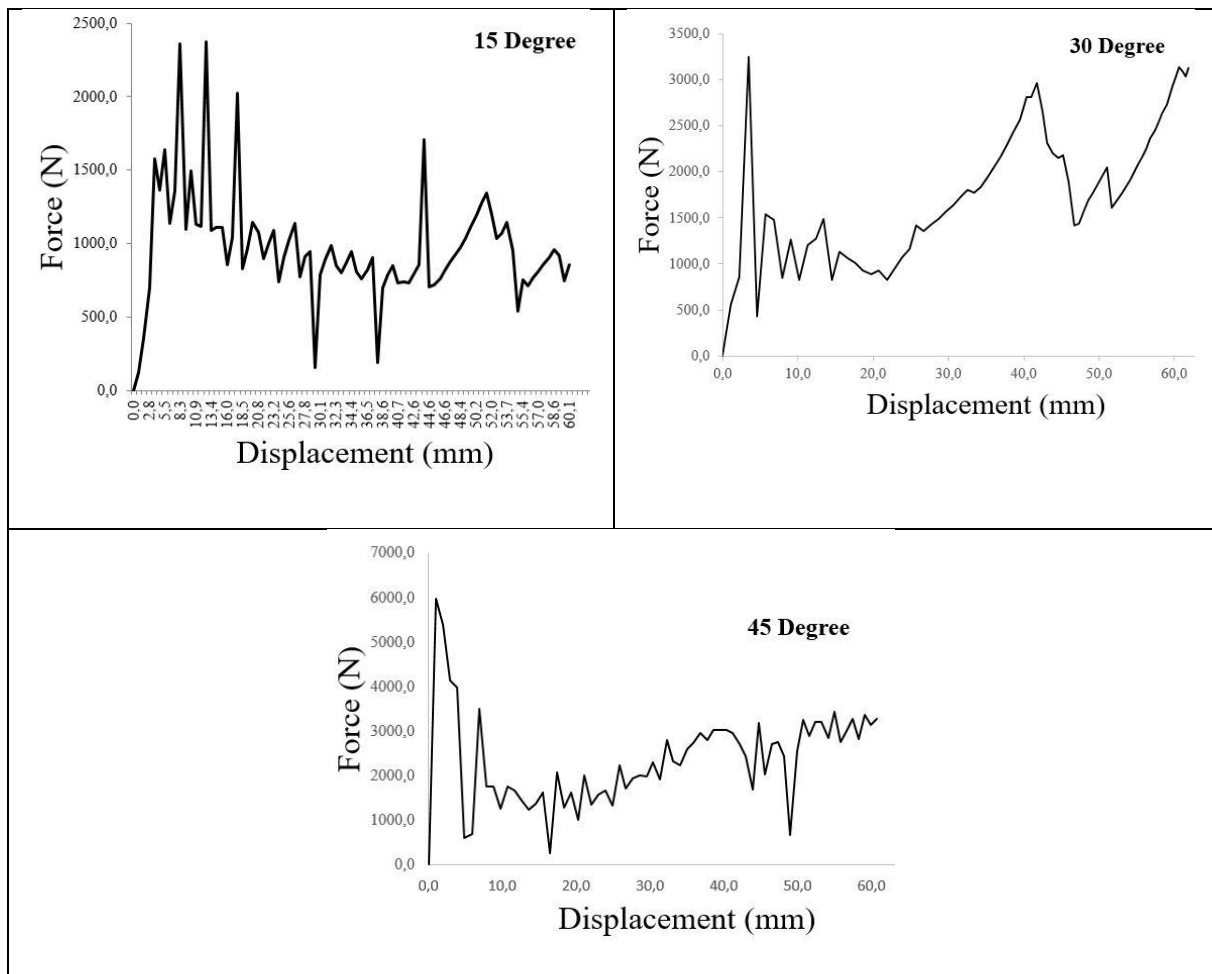

Figure 5 Force - displacement curves obtained testing for specimens wound at different angles.

As is well known, the regions under the force-displacement curves indicate how much energy the impact boxes absorbed. The quantity of energy absorbed by the collision boxes is one of the findings from the analysis. Figure 6 shows how the quantity of absorbed energy varies depending on the layup angle. These findings lead to the conclusion that the amount of absorbed energy rises with increasing angle. These outcomes are in agreement with those of force-time curves and macro figures. For layup angles of ± 15 , ± 30 , and ± 45 degrees, the absorbed energies in the composite material model are 66.59, 69.86, and 78.52 joules, respectively. These findings show that the energy absorption of the composite materials at angles of ± 15 degrees and ± 30 degrees does not differ significantly from each other, however the energy absorption increases at ± 45 degrees.

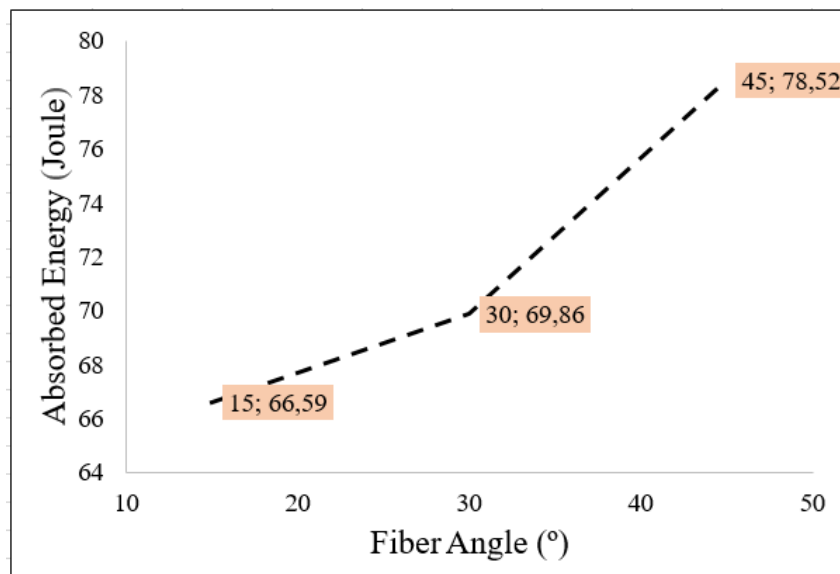

Figure 6 Absorbed energy amounts corresponding to the fiber angle of CFRPs.

4. CONCLUSION

Use of CFRP materials in the construction of crash boxes has become more popular due to their lightweight and high strength properties. This study has provided valuable insights into the mechanical characteristics of CFRP materials and their potential use in crash box applications. The finite element method has proven to be an effective tool in predicting the performance of CFRP crash boxes under different conditions. The current work used numerical simulations and the finite element method to examine the impact of fiber angle on energy absorption in CFRP crash boxes. The study's findings showed that the fiber orientation angle significantly affects the ability of CFRP crash boxes to absorb energy. The study's three unique crash box designs, each with a different fiber orientation, demonstrated various levels of energy absorption. The $[\pm 45]_8$ design exhibited the highest energy absorption capacity, followed by the $[\pm 30]_8$ and $[\pm 15]_8$ designs. The study also showed that the mesh size had no significant impact on the results, up to a mesh size of 4mm. In conclusion, this study has demonstrated the importance of considering the fiber orientation angle in the design of CFRP crash boxes. The results of the study can be used to optimize the design of CFRP crash boxes for improved energy absorption capabilities.

REFERANCES

- [1] G. Belingardi, A. T. Beyene, E. G. Koricho, and B. Martorana, "12 - Lightweight solutions for vehicle frontal bumper: Crash design and manufacturing issues," in *Dynamic Response and Failure of Composite Materials and Structures*, V. Lopresto, A. Langella, and S. Abrate, Eds., Woodhead Publishing, 2017, pp. 365–393. doi: 10.1016/B978-0-08-100887-4.00012-3.
- [2] H. Mohammadi et al., "Lightweight Glass Fiber-Reinforced Polymer Composite for Automotive Bumper Applications: A Review," *Polymers*, vol. 15, no. 1, Art. no. 1, Jan. 2023, doi: 10.3390/polym15010193.
- [3] M. Pyrz, M. Krzywobłocki, and N. Wolska, "Optimal crashworthiness design of vehicle S-frame using macro-element method and evolutionary algorithm," *Struct. Multidiscip. Optim.*, vol. 65, no. 3, p. 80, Feb. 2022, doi: 10.1007/s00158-021-03099-4.
- [4] E. Kosedag, "Effect of artificial aging on 3-point bending behavior of glass fiber/epoxy composites," *J. Reinf. Plast. Compos.*, p. 07316844221146287, Dec. 2022, doi: 10.1177/07316844221146287.
- [5] E. Kosedag, U. Caliskan, and R. Ekici, "The effect of artificial aging on the impact behavior of SiC nanoparticle-glass fiber-reinforced polymer matrix composites," *Polym. Compos.*, vol. 43, no. 2, pp. 964–976, 2022, doi: <https://doi.org/10.1002/pc.26426>.
- [6] E. Köseadağ and R. Ekici, "Impact Behavior of Aramid Reinforced Polymer Matrix Composites Produced By Hot Press-Prepreg Method," *Avrupa Bilim Ve Teknol. Derg.*, no. 28, Art. no. 28, Nov. 2021, doi: 10.31590/ejosat.986167.
- [7] L. Gebrehiwet, E. Abate, Y. Negussie, T. Teklehaymanot, and E. Abeselom, "Application Of Composite Materials In Aerospace & Automotive Industry:Review," Mar. 2023, doi: 10.35629/5252-0503697723.
- [8] M. Ö. Seyd, "Excellent Adhesion of Carbon Fibers to Polyurethane Matrix and Substantial Improvement of the Mechanical Properties of Polyurethane," 2011.
- [9] N. abd-ali and A. Raee, "Effect of Fiber Orientation Angles on Mechanical Behavior of Car Bumper Composite," *Eng. KUFA J.*, Oct. 2016.

- [10] I. A. Ashcroft and A. Mubashar, “Numerical Approach: Finite Element Analysis,” in Handbook of Adhesion Technology, L. F. M. da Silva, A. Öchsner, and R. D. Adams, Eds., Berlin, Heidelberg: Springer, 2011, pp. 629–660. doi: 10.1007/978-3-642-01169-6_25.
- [11] E. Köseadağ and R. Ekici, “Free Vibration Analysis of Foam-Core Sandwich Structures,” Politek. Derg., vol. 24, no. 1, Art. no. 1, Mar. 2021, doi: 10.2339/politeknik.571396.
- [12] D. Chen, X. Sun, B. Li, Y. Liu, T. Zhu, and S. Xiao, “On Crashworthiness and Energy-Absorbing Mechanisms of Thick CFRP Structures for Railway Vehicles,” Polymers, vol. 14, no. 22, Art. no. 22, Jan. 2022, doi: 10.3390/polym14224795.
- [13] S. Kapti, O. Sayman, M. Ozen, and S. Benli, “Experimental and numerical failure analysis of carbon/epoxy laminated composite joints under different conditions,” Mater. Des., vol. 31, no. 10, pp. 4933–4942, Dec. 2010, doi: 10.1016/j.matdes.2010.05.018.

CHARACTERIZATION OF SOME PHYSICAL PROPERTIES OF FILLED EPOXY COMPOSITES

Ertan KÖSEDAĞ¹

¹Van Yuzuncu Yil University, Department of Mechanical Engineering,

ORCID: 0000-0002-5580-0414

ABSTRACT

For a variety of industrial applications, epoxy-based ceramic filled composites offer strength, durability, and lightweight qualities. Their flammability is a worry, though, particularly in hot and oxygen-rich conditions. Pumice, a non-combustible natural material, may be used as a filler to improve the fire resistance of epoxy composites, according to this study. The vacuum process was used to create samples with different pumice ratios (10%, 20%, and 30%), and the flammability and densities of these samples were evaluated. Results show that adding pumice filler to epoxy composites efficiently lowers the burning rate and improves their fire resistance. Pumice's porous structure makes it easier for fire-related gases to be retained, which prevents flame spread. Experimental results show that adding pumice greatly prolongs the composite's ignition period, highlighting pumice's non-flammable properties. The composite with 30% pumice content showing the largest delay. The good agreement between theoretical and experimental density measurements attests to the efficiency of the vacuuming process in eliminating air bubbles during production.

Keywords: Epoxy-pumice composites, light materials, non-flammability.

1. INTRODUCTION

Epoxy-based ceramic filled composites are a specific type of composite made of an epoxy resin the ceramic filler. These materials provide sturdy, lightweight, and long-lasting materials for a variety of industrial applications [1]. Epoxy resins are polymeric materials that are frequently used in a variety of sectors due to their great chemical resistance, low water permeability, and good adhesive properties. Typically, they are made up of two elements that are combined, which causes solidification and polymerization. On the other hand, because of their high temperature resistance, hardness, high strength, and chemical resistance qualities, ceramic fillers are typically employed in high temperature applications and applications requiring wear resistance. Ceramic filled composites made of epoxy offer a wide range of industrial uses. They can be utilized, for instance, in the wind energy sector, submarine devices, wind turbines, electromagnetic shields, the aerospace industry, and other places where materials are subjected to high temperatures and mechanical pressures [2, 3]. These materials are highly favoured due to their high strength-to-weight ratio, strong thermal and chemical resistance, high temperature resistance, and lightweight and can be tailored for applications requiring special engineering.

In numerous industries, including industrial facilities and the transportation sector, fire poses a serious threat. Fires can result in fatalities and significant property damage. Therefore, in

regions where there is a high risk of fire, such as in industrial facilities, the building sector, and the transportation industry, fire resistant building materials are essential.

Ceramic fillers are typically an excellent option for fire resistance because they are also heat resistant [4, 5]. The combustion properties of epoxy-based ceramic filled composites, however, could be negatively impacted under several unique circumstances. For example, materials can burn when exposed to high temperatures or intense oxygen environments. In addition, any defects or defects in the material structure can affect the combustion behavior. Volcanic eruptions produce the pumice-like rock. It is used in many industrial applications because of its low density, porosity, and light weight [6]. Numerous industries, including filtration, horticulture, agriculture, environmental protection, and building supplies, use pumice. Due to the internal gas explosion that gave origin to pumice, it has a porous structure [7]. The size of these pores affects pumice's density, making it a light material. Due to its low heat conductivity, pumice is utilized as a thermal insulator. Pumice filler can increase the epoxy-based composite's non-flammability. Pumice is a useful material for building since it is naturally non-combustible and can be utilized as a filler [8, 9].

Composites made of epoxy are typically combustible and burn quickly in a fire. However, depending on how much pumice is included in the composite, pumice filler can lower the burning rate of the composite and boost its fire resistance. The pumice's porous structure also enables fire-related gases to collect in the voids, which stops the flames from spreading. Pumice filler can also make the composite harder and more durable. Pumice increases the strength and hardness of the composite while decreasing the weight of it because of its low density. As a result, in addition to enhancing the fireproof capabilities of the epoxy-based composite, the pumice filler can also enhance its mechanical qualities [10]. Epoxy is a polymer that is strong, resilient, and lightweight. Therefore, It is a substance that various industries commonly employ. Epoxy materials do not have great anti-flammability characteristics, nevertheless. It must have more non-flammability qualities in order to become fire resistant. Pumice and other natural minerals can added to epoxy-based composites as fillers for this reason.

In this study, the flammability properties and densities of epoxy-based pumice filled materials were investigated. Epoxy-based samples containing three different amounts of pumice were produced. The samples were produced using the vacuum method. Non-flammability properties and densities were measured.

2. MATERIALS AND METHOD

40 micron size pumice was used in the study. The pumice collected from the field was purified from foreign materials by flotation technique, then ground with grinders and separated into sizes with the help of sieves. Apart from this, hexon brand resin and hardener were used. The

density of the ground granulated pumice was measured by helium pycnometer and its density was found to be approximately 2.4 gr/cm³.

For this study, samples with a diameter of 50 mm and a thickness of 10 mm were produced. In addition to the control sample, samples containing pumice at three different rates (10%, 20%, 30%) were produced. For density measurement, cubes with a side length of 10 mm with 0, 10, 20, 30 % reinforcement were produced under the same production conditions.

The powders and the epoxy hardener mixture, which were measured according to their mass percent, were mixed in an ultrasonic mixer for 20 minutes and made ready for casting into molds. A vacuum tank was used to remove air bubbles formed in the mixture during mixing. The samples placed in the vacuum tank together with the molds were kept under vacuum for 10 minutes in order to evacuate the air. After vacuuming, it was left for 24 hours to cure at room temperature.

Density measurements of the samples were carried out according to the Archimedes principle. The Archimedean principle is briefly as follows: The formula used for density measurement according to the Archimedes principle is as follows:

$$\text{Density } \rho = (m_1 / (m_1 - m_2)) \times \rho_0$$

Here:

m_1 is the dry mass (gram) of the sample.

m_2 is the mass of the sample in the liquid (gram).

ρ_0 is the density of the liquid (gram/cm³)

In this formula, the density (ρ) of the sample is calculated by using the dry mass (m_1) of the sample and its mass in water (m_2). The density (ρ_0) of the liquid in which the object is displaced must be known, and a value of about 1 g/cm³ is usually used for water.

In the density formula, the ratio of the mass lost by the displacement in the liquid to the mass gained by the liquid is calculated.

The flammability test of composite samples is generally done to determine the flammability performance and to evaluate it in terms of fire safety. These tests are used to evaluate the combustion behavior, flame propagation rate, smoke generation and post-combustion properties of composite materials. The UL94 test we used in this study is as follows.

UL 94 Test: This test is used to determine the flammability classification of plastic-based composite materials. The composite sample is exposed to the flame source and factors such as flame propagation rate, flame extinction time, and dripping properties of the material pieces are evaluated. The measurement here is made with stopwatches. A representative image is presented in Figure 1. The test results can be used to evaluate the material's compliance with fire safety standards by determining its combustion behavior, flame propagation properties and smoke generation.

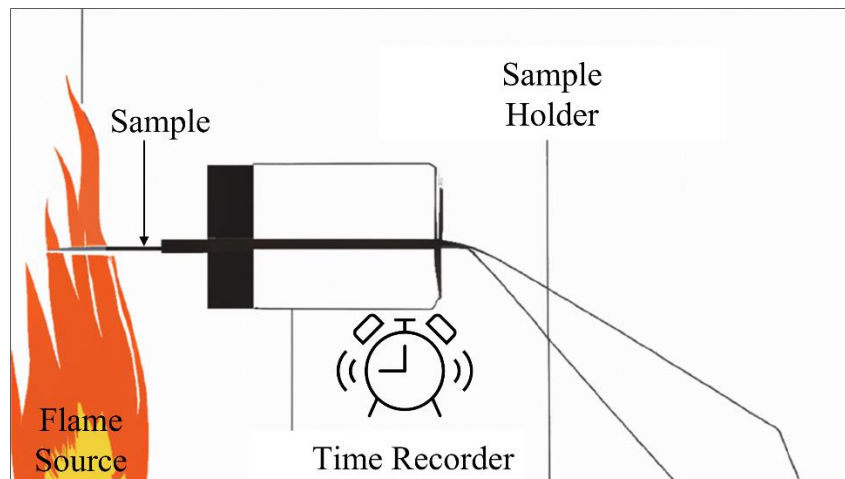

Figure 7. A representative image of the flammability test.

3. RESULT AND DISCUSSION

Sample images before and after the combustion test (1- unfilled sample, 2- 10% filled sample, 3- 20% filled sample, 4- 30% filled sample) are presented in figure 2. When the samples are examined with the naked eye, it is observed that the unfilled sample is transparent and transmits light. As the reinforcement ratio increases, the color tone in the samples becomes darker and does not pass light (see figure 2). In addition, when the samples are carefully examined, it is seen that there is no difference in tone anywhere. This indicates that the powder distribution is largely homogeneous. In addition, the burning traces of the samples exposed to the heat source can be seen in figure 2.

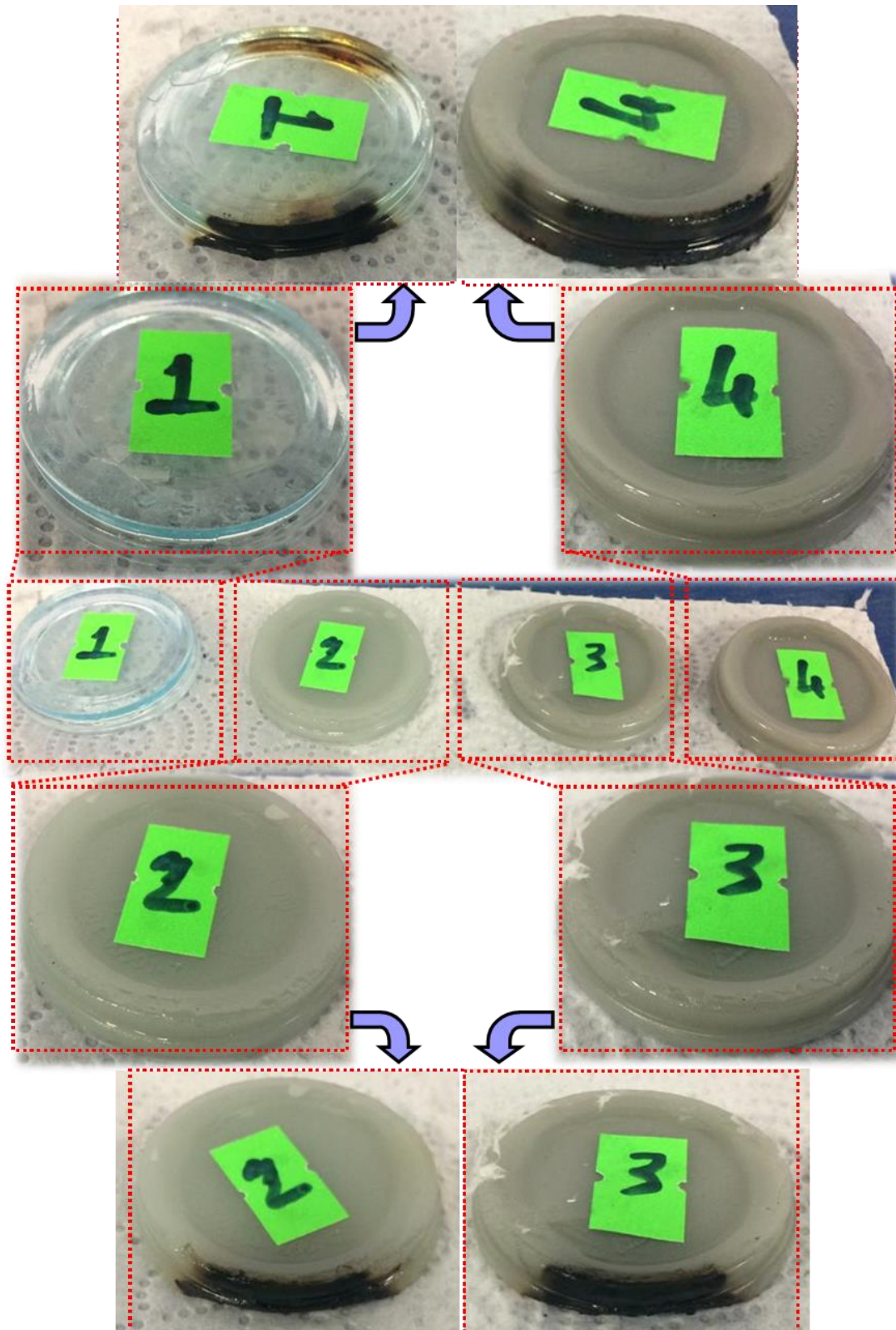

Figure 8. Sample images before and after combustion test 1- unfilled sample, 2- 10% filled sample, 3- 20% filled sample, 4- 30% filled sample.

The graph showing the distribution of the ignition times obtained as a result of the combustion test to the reinforcement ratio is given in figure 3. Accordingly, the sample without filler ignited in 7.1 seconds, while the samples containing 10%, 20%, 30% pumice ignited in 9.3, 10.2, and 14.7 seconds, respectively. These results clearly show that the pumice filler delayed ignition. In addition, it was determined that the delay was not linear with the increase of reinforcement ratio. As a matter of fact, the ignition time of the sample containing 10% reinforcement is 31% slower than the non-reinforced, while the duration of the sample containing 30% is 107% slower. This value is 44% for the 20% reinforced composite sample. This situation is thought to be due to the non-flammability property of pumice. In addition, the micro-closed pores in the pumice played an inhibitory role in the fire progression.

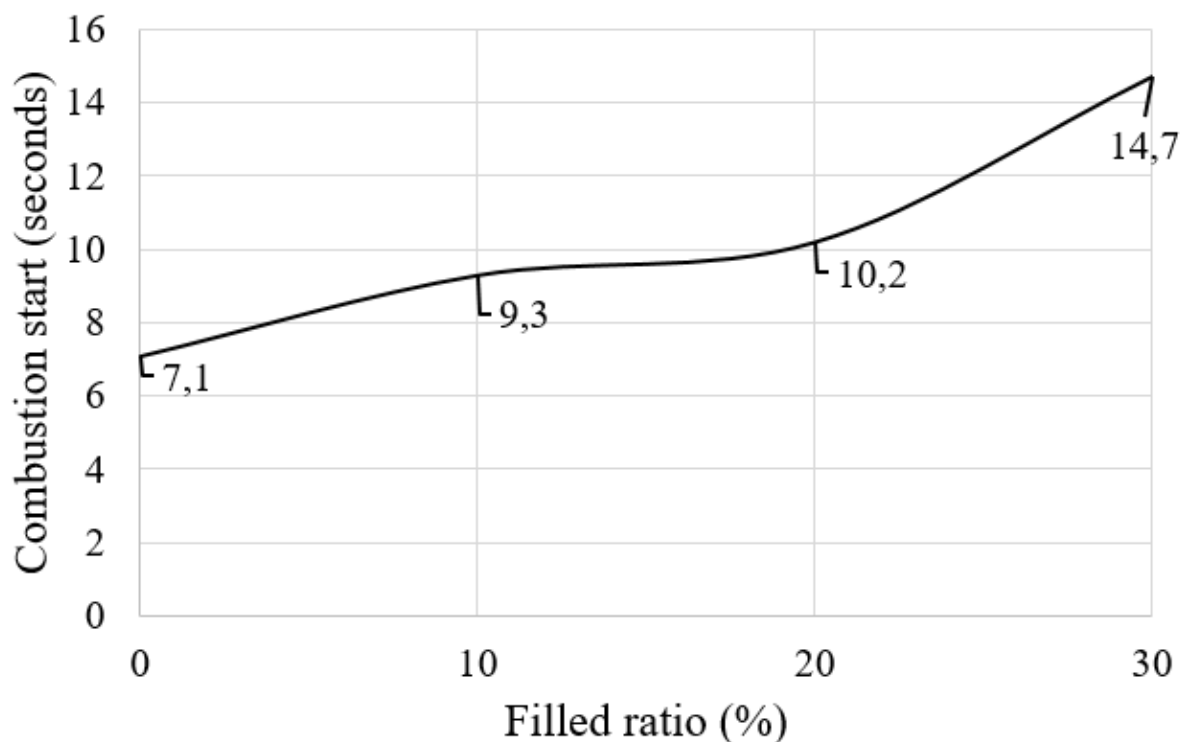

Figure 9. Ignition times of pumice reinforced epoxy based composite according to filling ratio.

The results showing the theoretical and experimental densities of the composite samples according to the pumice filling ratio of 0, 10, 20, 30 % are presented in figure 4. For theoretical calculations, the epoxy density was taken from the manufacturer (2.11gr/cm³). ground pumice density was measured with helium pycnometer (2.4 g/cm³). The rule of mixture was used for theoretical calculations. This method is based on the principle of multiplying how much of each component by its own density and adding it to the total sample density. Theoretical densities were calculated as 1.112, 1.243, 1.374, 1.505 gr/cm³ for the samples with 0, 10, 20, and 30% filling, respectively. In addition, the experimental densities were measured with the Precisa brand device measuring according to the Archimedes principle. Theoretical densities and experimental densities are very close to each other. This proves that the vacuuming process fulfills its duty during the production and eliminates the air bubbles to a large extent. However,

the difference between theoretical density and experimental density increases slightly as the reinforcement ratio increases. This situation is thought to be caused by the closed pores in the pumice.

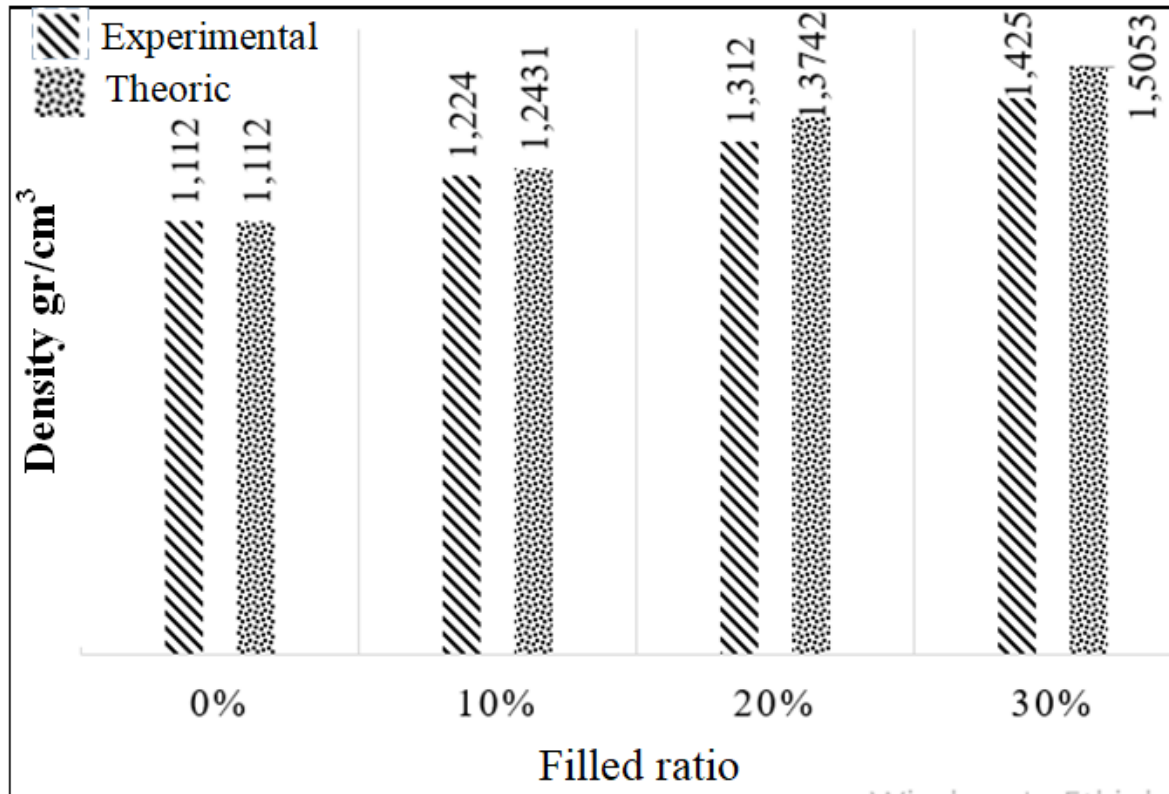

Figure 10. Theoretical and experimental densities of composite samples according to pumice filling ratio

4. CONCLUSIONS

Epoxy-based ceramic filled composites are ideal for a variety of industrial applications because they have desirable qualities like strength, durability, and lightweight features. However, its flammability continues to be a problem, especially in hot and oxygen-rich conditions. Pumice is a naturally occurring mineral with non-combustible qualities, and this study investigates its possible use as a filler material to improve the fire resistance of epoxy composites. Using the vacuum process, samples with various pumice content (10%, 20%, and 30%) were created, and their flammability characteristics and densities were assessed. The study's findings show that adding pumice filler to epoxy-based composites efficiently lowers their burning rate and increases their fire resistance. Pumice's porous nature allows for the collecting of fire-related gases, which inhibits the spread of flames. According to experimental findings, adding pumice greatly delayed the unfilled composite's ignition period, demonstrating pumice's non-flammability. The 30% pumice-filled composite had the longest igniting time, and the delay in ignition time was not directly connected with the increase in pumice content. The close agreement between theoretical and experimental density measurements demonstrated the efficiency of the vacuuming operation in eliminating air bubbles during production.

REFERANCES

- [1] S. Bello, J. Agunsoye, B. Hassan, M. Zebaze Kana, and I. Raheem, “Epoxy Resin Based Composites, Mechanical and Tribological Properties: A Review,” *Tribol. Ind.*, vol. 37, Dec. 2015.
- [2] A. Dorigato, “Recycling of thermosetting composites for wind blade application,” *Adv. Ind. Eng. Polym. Res.*, vol. 4, no. 2, pp. 116–132, Apr. 2021, doi: 10.1016/j.aiepr.2021.02.002.
- [3] “JMSE | Free Full-Text | Marine Application of Fiber Reinforced Composites: A Review.” <https://www.mdpi.com/2077-1312/8/1/26> (accessed May 19, 2023).
- [4] L. G. Hanu, G. P. Simon, J. Mansouri, R. P. Burford, and Y. B. Cheng, “Development of polymer–ceramic composites for improved fire resistance,” *J. Mater. Process. Technol.*, vol. 153–154, pp. 401–407, Nov. 2004, doi: 10.1016/j.jmatprotec.2004.04.104.
- [5] “(12) Thermal Performance and Fire Resistance Studies on Filler Based Natural Fiber Polymer Composites-A Review | Request PDF.” https://www.researchgate.net/publication/358648056_Thermal_Performance_and_Fire_Resistance_Studies_on_Filler_Based_Natural_Fiber_Polymer_Composites-A_Review (accessed May 19, 2023).
- [6] “Pumice,” *Wikipedia*. Apr. 25, 2023. Accessed: May 19, 2023. [Online]. Available: <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Pumice&oldid=1151703126>
- [7] A. Şahin, Y. Yıldırım Avcu, E. Avcu, S. Fidan, and T. Sinmazcelik, “Mechanical and Thermal Properties of Pumice Powder Filled PPS Composites,” *Acta Phys. Pol. A*, vol. 125, pp. 518–520, Feb. 2014, doi: 10.12693/APhysPolA.125.518.
- [8] A. Sari, G. Hekimoglu, V. Tyagi, and R. Sharma, “Evaluation of pumice for development of low-cost and energy-efficient composite phase change materials and lab-scale thermoregulation performances of its cementitious plasters,” *Energy*, vol. 207, p. 118242, Jul. 2020, doi: 10.1016/j.energy.2020.118242.
- [9] Y. Dong, J. Kong, S. Mousavi, B. Rismanchi, and P.-S. Yap, “Wall Insulation Materials in Different Climate Zones: A Review on Challenges and Opportunities of Available Alternatives,” *Thermo*, vol. 3, no. 1, Art. no. 1, Mar. 2023, doi: 10.3390/thermo3010003.
- [10] L.-A. Chaabane, E.-H. Kadri, S. Yahya, and H. Soualhi, “Dune sand and pumice impact on mechanical and thermal lightweight concrete properties,” *Constr. Build. Mater.*, vol. 133, pp. 209–218, Feb. 2017, doi: 10.1016/j.conbuildmat.2016.12.043.

EĞİTİMSEL EŞİTSİZLİKLERİN YENİ YÜZÜ OLARAK DİJİTAL BÖLÜNMENİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Arş. Gör. Asena YÜCEDAĞLAR¹, Prof. Dr. Binali TUNÇ²

¹ Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, -000-0002-7362-6536

² Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, - 0000-0003-3636-209x

ÖZET

Bu çalışmada öğrencilerin dijital teknolojilere erişim ve kullanma durumları ile bireylerin toplumsal köken özelliklerinin eğitimsel yaşantılara yansımaları öğretmen görüşlerine dayalı olarak ele alınmaktadır. Bu araştırma, eşitsizliklerin gelecekte teknoloji temelinde oluşacağı kabulünden hareketle dijital teknoloji kullanımının eşitsizlik yaratma olanaklarını; teknolojinin eğitimsel gelişimde kullanımına ilişkin kültürel ve toplumsal düzeyi dikkate alarak teknolojik eşitlik-eğitimsel eşitlik ilişkisini öğretmen görüşlerine dayalı olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda “farklı toplumsal çevrelerden gelen öğrencilerin, öğretmen görüşlerine göre dijital teknolojilere erişim ve kullanma durumları eğitimsel yaşantılarına nasıl yansımaktadır?” sorusuna cevap aranmaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden ‘olgu bilim’ (fenomenoloji) desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 öğretim yılında Mersin ilinde merkez ilçelerde(Akdeniz ve Yenişehir) bulunan iki farklı devlet okulunda yer alan 6 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ‘tabakalı amaçsal örnekleme’ kullanılmış ve öğrencilerin sosyo-ekonomik özellikleri göz önünde bulundurularak avantajlı ve dezavantajlı çevrelerden olmak üzere iki okul seçilmiştir. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanarak verilerin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Bulgular araştırmanın alt problemleri dikkate alınarak kategori ve temalar altında toplanmıştır. Araştırmada öğretmen görüşlerine göre eğitimde eşitsizliğin kaynağı olarak en temel etmenin aileden gelen özellikler olduğu, öğrencilerin dijital teknolojilere erişimde eşit durumda olmadıkları ve her öğrencinin aynı düzeyde dijital teknolojileri yetkin bir biçimde kullanmadığı belirlenmiştir. Dijital teknoloji temelli uzaktan eğitimde öğrenciler arasındaki erişim eşitsizliğinin daha da belirginleştiği ve dijital eşitsizliklerin temel belirleyici unsurları olarak ailenin sahip olduğu özellikler, yaşanılan bölge (kent-kırsal), yaş faktörü, cinsiyet, ailenin eğitim seviyesi ve ülkenin gelişmişlik seviyesi belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital bölünme, eğitim eşitsizlikleri, öğretmen

1.GİRİŞ

Bu araştırmada dijital teknolojilere erişim ve kullanma durumları ile bireylerin toplumsal köken özelliklerinin eğitimsel yaşantılarına yansımaları ele alınmaktadır. Araştırmada dijital teknolojilere erişim ve dijital teknolojilerin kullanımına ilişkin öğrencilerin kendilerinin ve ailelerinin durumları eğitimsel yaşantılarına nasıl yansıdığı öğretmen görüşlerine dayalı olarak ele alınmaktadır.

Toplumsal eşitsizliklere süregelen çok katmanlı tarihsel bir olgu olarak yaşamın her alanında rastlanılmaktadır. Fırsat eşitliği söylemine göre eğitimin her kesimden bireye sunulması ve bireylerin eğitime erişimlerinin eşitlenmesi ile eğitimde eşitlik sağlanmış olacaktır. Özellikle teknoloji çağında bireylerin eğitime erişim olanaklarının geliştirilmesi ile toplumsal eşitliğin rahatlıkla başarılabilceği ileri sürülmektedir. Bu düşünce eğitime erişim sağlayamayan yoksul bireylerin teknolojinin yaygınlaşmasıyla nitelikli eğitim imkânlarına daha fazla sahip olacaklarını öngörmektedir. Ancak birçok düşünür (Freire, 2016; Suğur, 2008; Tan, 1990) fırsat eşitliği söyleminin esasında bir yanılsama olduğu ve farklı toplumsal kökenlere sahip bireylerin farklı eğitimsel algı ve beklentileri nedeniyle gerçek anlamda “fırsat eşitliğine” sahip olamayacaklarını ifade etmektedirler. Bu çalışmada “dijital bölünme” olarak kavramsallaştırılan toplumsal köken temelli teknolojiye erişim ve teknoloji kullanma düzeylerinin farklılığı eğitimde teknoloji kullanımı bağlamında ele alınmaktadır.

Dijital bölünmenin en önemli göstergeleri arasında ülkelerin gelir dağılımındaki dengesizlikler, eğitim alanındaki problemler ve ülkelerin alt yapı sorunları gösterilmektedir (Atılğan, 2003). Eğitim alanında yaşanan dijital bölünme ise bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimin ötesine geçmekte ve bu teknolojilerin kullanılmasında gerekli olan yetkinlikleri kullanabilen ve kullanamayan öğrencileri ayrıştırma şeklinde tezahür etmektedir (van Deursen ve van Dijk, 2010). Bu becerilerin kullanımı öğrencilerin ailelerinden getirmiş oldukları toplumsal köken özellikleriyle de ilintili olmaktadır. Çünkü bu teknolojilere sahip olma ailenin ekonomik özellikleriyle, bu teknolojileri kullanım becerilerine sahip olmak ise ailenin sosyal ve kültürel altyapısıyla ilgili olmaktadır. Dolayısıyla farklı toplumsal köken özelliklerine sahip öğrencilerin bu teknolojilere erişmede bu teknolojileri kullanma becerilerinde farklılık oluşacak ve bu durum eğitim sürecinde eşitsizliklere neden olacaktır.

OECD (2001)'ye göre de dijital bölünmenin iki önemli öncülü eğitim ve gelirdir. Eğitim seviyesi ve gelir ne kadar yüksekse bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimin de doğru orantılı olarak arttığı ifade edilmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça bireylerin internet ve bilgisayar kullanım oranları da artmaktadır. Cullen (2001) bilgi ve iletişim teknolojilerine sahip olma ve kullanma açısından bazı grupların dezavantajlı olduğunu belirtmiştir. Ona göre yaşlılar, işsizler, düşük gelirli bireyler, düşük eğitim seviyesine sahip bireyler ve kırsal kesimde yaşayan bireyler bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı ve erişiminde dezavantajlı konumdadır. Buradan hareketle bireylerin sahip olduğu toplumsal köken özellikleri bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim ve kullanım konusunda belirleyici olmaktadır.

Bireylerin sahip oldukları sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar teknolojiye erişim ve teknolojinin sunduğu imkânları kullanabilme düzeylerini de belirlemektedir. Bireylerin toplumsal köken özelliklerinin dijital teknolojilere erişimde belirleyici olduğu söylenebilir. Liberal söylemin savunduğu gibi dijital teknolojinin yaygınlaştırılmasının farklı toplumsal kökenden bireylerin aynı oranda fayda elde etmesini sağlayıp sağlayamadığı gelecekteki toplumsal eşitsizliklere ilişkin tartışmaların da temel gündemi olacaktır. Bu araştırma, eşitsizliklerin gelecekte teknoloji temelinde oluşacağı kabulünden hareketle dijital teknoloji kullanımının eşitsizlik yaratma olanaklarını ele almaktadır. Farklı toplumsal kökenlerden öğrencilerin; dijital teknolojilere erişimi, dijital teknoloji kullanma yetkinlikleri ve bu teknolojilerin eğitimsel süreçte kullanımındaki eşitsizlikler temel alınarak dijital bölünme kavramı tartışılacaktır.

Araştırma eğitimde teknolojiye erişimin, eğitimsel eşitsizlikleri azaltmak yerine, teknolojiye yüklenen anlam ve teknolojinin eğitimsel gelişimde kullanımına ilişkin kültürel ve toplumsal düzeyi dikkate alarak teknolojik eşitlik-eğitimsel eşitlik bağlantısını ele almaktadır. Araştırma bu çerçevede dijital teknolojilerin toplumsal kökenle ilişkisi, teknolojiye sahiplik durumları/erişimleri, kullanım becerileri/yetkinlikleri, teknoloji imkânlarından yararlanmaya yönelik aile ve toplumsal çevre desteğinin eğitim yaşantılarına yansımalarını öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın problemi: “farklı toplumsal çevrelerden gelen öğrencilerin, öğretmen görüşlerine göre dijital teknolojilere erişim ve kullanma durumları eğitimsel yaşantılarına nasıl yansımaktadır? Bu probleme yönelik aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

- Öğretmenlerin eğitimde eşitsizlikler hakkında görüşleri nasıldır?
- Öğretmenlerin eğitimde dijital eşitsizlikler hakkında görüşleri nasıldır?
- Öğretmenlerin dijital eşitsizliklerde belirleyici etmenlere yönelik görüşleri nasıldır?
- Öğretmenlerin farklı toplumsal kökenli öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim ve kullanma yetkinlikleri hakkında görüşleri nasıldır?
- Öğretmenlerin pandemi döneminde uzaktan eğitime ilişkin eğitimsel eşitsizlikler hakkında görüşleri nasıldır?

2.YÖNTEM

Öğrencilerin toplumsal köken özelliklerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimlerinde, sahiplik durumlarında ve kullanım yetkinliklerinde farklılık oluşturacağı kabulünden hareketle, sosyo-ekonomik olarak farklı çevrelerden gelen öğrencilerin eğitimde dijital bölünme yaşayabilecekleri düşünülmüştür. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden ‘olgu bilim’ (fenomenoloji) desenine göre tasarlanmıştır. Olgu bilim araştırmalarında odak bireylerin yaşadıkları durumların nasıl deneyimlendiğine yönelik betimlemeler olmaktadır (Creswell, 2013). Bu desenin temelinde bireysel deneyimler bulunmakta ve araştırmacı katılımcıların bireysel deneyim, algı ve olaylara yüklediği anlamlara odaklanmaktadır (Akturan ve Esen, 2017). Araştırmada farklı sosyo-ekonomik çevrelerden gelen ve farklı toplumsal köken özelliklerine sahip öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşmada eşit koşullara sahip olmadıkları dolayısıyla eğitimde dijital bölünme yaşayabilecekleri düşünülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 öğretim yılında Mersin ilinde merkez ilçelerde (Akdeniz ve Yenişehir) bulunan iki farklı devlet okulunda yer alan 6 öğretmenden oluşmaktadır. Okulların seçiminde öğrencilerin sosyo-ekonomik özellik farklılıklarının ön plana çıkarılması hedeflenmiştir. Dolayısıyla okulların çevre ve öğrenci profilleri göz önünde bulundurulmuştur. Avantajlı ve dezavantajlı çevrelerden birer okul olmak üzere iki okul seçilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ‘tabakalı amaçsal örnekleme’ (kota örnekleme) kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan ve katılımcıların konuya ilişkin görüşlerini, algılarını ayrıntılı bir biçimde anlama imkanı sunan yüz yüze görüşme

tekniki ile elde edilmiştir. Yüz yüze görüşme yöntemi araştırmacıya ortamı kontrol edebilme, soruların sorulma sırasında esneklik sağlama ve derinlemesine bilgi edinebilme gibi üstünlükleri (Yıldırım ve Şimşek, 2012) sebebiyle tercih edilmiştir. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikle araştırma amacına paralel olarak katılımcılardan konuya yönelik daha fazla veri elde edebilmek için soruların sırasını değiştirebilme, sondaj sorular sorma ve katılımcıların kendi ifadelerini açıklayabilmesi (Ritchie ve Lewis, 2013) gibi avantajlardan faydalanılmıştır.

Öğretmenlerin eğitimde dijital eşitsizliklere ilişkin görüşlerini belirleyebilmek ve bu görüşleri öğrencilerin toplumsal köken özellikleri bağlamında yorumlayabilmek üzere alan yazın taraması yapılmış ve 12 soruluk yarı yapılandırılmış taslak görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılardan randevu alınmış, katılımcılara görüşme öncesinde seslerinin kaydedileceği söylenmiş ve kayıt izni alınarak görüşmeler uygun bir ortamda ses kaydıyla gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada gerçekleştirilen görüşmeler sırasında alınan ses kayıtları bilgisayar ortamına aktararak deşifre edilmiştir. Ses kayıtları yazıya aktarılırken ifadelerin aslına dokunulmamıştır. Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde verileri kavramsallaştırma ve olguyu tanımlayabilmek için temalar oluşturma amacı bulunmaktadır. Elde edilen bulgular ortaya çıkarılan temalar ve örüntüler çerçevesinde açıklanır, sonuçlar betimsel olarak anlatılır ve sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2012).

3.BULGULAR

3.1. Eğitimde Eşitsizliklere İlişkin Görüşler

Katılımcılara yöneltilen “Eğitimde eşitsizlik hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar aşağıda yer alan Çizelge 1’de sunulmuştur.

Çizelge 1. Öğretmenlerin eğitimde eşitsizliklere ilişkin görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Frekans
Adrese dayalı okul sistemi eğitimde eşitsizliğe yol açıyor.	K2
Okulların alt yapı ve donanım yetersizliği eğitimde eşitsizliğe yol açıyor.	K1, K2, K4, K5, K6
Ailevi özellikler (eğitim seviyesi, sosyal, kültürel ve ekonomik) eğitimde eşitsizliğe yol açıyor.	K1, K2, K3, K4, K5, K6

Eğitime ulaşım konusunda eşitlik olsa da kaliteli eğitimde ulaşımda eşitlik yok.	K3, K5
Cinsiyet eğitimde eşitsizliklerde belirleyici oluyor.	K5

Öğretmen görüşleri incelendiğinde eğitimde eşitsizliklere ilişkin yapılan en sık vurgunun ailevi özellikler olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin sahip olduğu toplumsal köken özelliği eğitimde eşitsizlikte en belirleyici etmen olmaktadır. Bu konuda bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Öğrencilerin buldukları aileden başlayarak okula ulaşmaları, okullarının fiziki ve diğer imkanlarının tümünde oluşan eşitsizlik. Maalesef ülkemizde daha okula gitmeden başlıyor. Bizde fırsat eşitliği var gibi sunulsa da bu eşitsizlikte özel okulların da payı var tabi ki sistemin iliklerine işlemiş gibi duruyor. Sosyoekonomik seviyesi yeterli olmayan öğrenciler hep bir adım geridedir.” (K1)

“Ülkemizde her ne kadar eğitimde fırsat eşitliği olduğu savunulsa da ne yazık ki ailelerin sosyokültürel yapısı, ailenin eğitim düzeyi ve ekonomik durumundaki farklılıklar eğitimde de eşitsizliğe, farklılığa neden olmaktadır.” (K4)

En sık yapılan diğer vurgu ise okulların alt yapı ve donanımlarının aynı olmamasıdır. Okulların sahip olduğu özelliklerin de eğitimde eşitsizliğe yol açtığı öğretmenler tarafından vurgulanmıştır.

“kırsal bölgedeki okulların donanımsal alt yapıları -olmayan alt yapılarından söz etmek anlamsız- ile şehir merkezindeki bulunan okulun donanımsal alt yapısının bir olmadığını rahatlıkla ifade edebilirim.” (K2)

“Bunların yanı sıra eğitim ortamındaki farklılıklar da eşitsizliğin oluşmasına neden olmaktadır. Okulun teknolojik donanımı gibi.” (K4)

Bazı öğretmenler ise eğitime ulaşım konusunda eşitliğin sağlandığını düşünse de kaliteli ve nitelikli eğitime ulaşmada eşitlikçi bir yapının olmadığını belirtmiştir.

“Eğitime ulaşım konusunda eşitsizliğin belli ölçüde giderildiği ancak kaliteli eğitime ulaşım konusunda eşitsizliğin giderek arttığı kanaatindeyim.” (K3)

Bir öğretmen cinsiyet faktörünün etkili olduğunu belirtirken bir başka öğretmen ise adrese dayalı okul uygulamasının eşitsizlik doğurduğunu düşünmektedir.

“Cinsiyet gibi değişkenler insanların eğitime ulaşma noktasında eşit olamamasında en önemli problem durumlarından.” (K5)

“İlk olarak okulların adrese dayalı okullar uygulaması gelmekte.” (K2)

Öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde katılımcıların tamamının öğrencilerin sahip olduğu toplumsal köken özelliklerine yaptığı vurgu dikkat çekmektedir. Eğitimde eşitsizliklere ilişkin en belirleyici etkenin aileden getirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik özellikler olduğu belirlenmiştir. İkinci sırada yer alan etmen ise okulun sahip olduğu alt yapı ve donanım

özellikleridir. Her okulun eşit bir biçimde bu özelliklere sahip olmadığı dolayısıyla da öğrenciler arasında bir eşitliğin olamayacağı ifade edilebilir.

3.2. Eğitimde Dijital Eşitsizliklere İlişkin Görüşler

Katılımcılara yöneltilen “Eğitimde dijital eşitsizlikler hakkında neler düşünüyorsunuz? Eğitimde teknolojik eşitsizlikler hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorularına vermiş oldukları cevaplar aşağıda yer alan Çizelge 2’de sunulmuştur.

Çizelge 2. Öğretmenlerin eğitimde dijital eşitsizliklere ilişkin görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Frekans
Erişimde eşitsizlik	K1, K2, K4, K5, K6
Okulların internet altyapısı ve donanım eksiklikleri	K1, K2, K4, K5, K6
Kullanım becerilerinde eşitsizlik	K1, K2, K4, K5, K6
Öğrencilerin sosyo-ekonomik ve ailevi diğer özellikleri	K1, K2, K3, K4, K5, K6

Öğretmen görüşleri incelendiğinde eğitimde dijital eşitsizliklere ilişkin en belirleyici etmenin yine öğrencilerin sahip olduğu toplumsal köken özellikleri olduğu görülmektedir. Ailelerin sahip oldukları kültürel, sosyal ve ekonomik özellikler öğrencilerin dijital eşitsizlik yaşamalarında belirleyici olmaktadır. Bu konuda bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Aileden gelen bir durumu da var. Ekonomik olan aynı, çocuğun bilgiye ulaşmada bilgisayar ve tablet gibi araçlarının olmaması, bugün internet çağının bilgiye ulaşmadaki değişime tanıklık eden çocuklar için önemli eksikliklerdir. Ailenin konuya verdiği, dijital dünyaya verdiği önem ve merak da etkili tabi. Ben kenar mahalle diyebileceğimiz bir okulda çalışıyorum. Öğrencilerin evdeki teknolojik araçları arasında maalesef ne tablet var ne de bilgisayar. Orta ve üst düzey bir sosyoekonomik seviyedeki ailede iseniz şanslısınız. Derslerinizi takip edebilecek internete, bilgisayar ya da tablete sahipsinizdir.” (K1)

“Kaynağının ekonomik ve sosyo kültürel nedenler olduğunu düşünüyorum.” (K3)

Katılımcıların pek çoğu öğrencilerin dijital eşitsizlikler yaşamada en çok etkili olan diğer etmenlerin erişimde eşitsizlik, okulların internet altyapısı ve donanım eksiklikleri ve öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerilerindeki eşitsizlikler olduğunu belirtmiştir.

“Okullardaki teknolojik alt yapı standart değil bir kere. Kimi okullarda hala akıllı tahta yokken, diğerlerinde tasarım beceri, robotik kodlama atölyeleri bile var.” (K1)

“Kırsal bölgelerdeki teknolojik imkanlar ile kentsel bölgedeki okulların teknolojik alt yapıyı düşünecek olduğumuzda internetin bile zor çektiği bölgelerde teknolojik eşitsizliklerin ve erişimin farklı boyutlarda olduğunu söyleyebilirim.” (K2)

“Çocukların kiminin evinde sınırsız internet bağlantısı varken, kiminde akıllı telefon bile bulunmamaktadır.” (K4)

“Bazı çocuklar neredeyse doğar doğmaz teknoloji ve nimetleri ile tanışırken bazı çocuklar hayatı boyunca tablet ve bilgisayar ile tanışmıyor. Hatta bırakın tablet ve bilgisayarı akıllı telefonlardan internet erişimi bulamıyor.” (K6)

“Öğrenciler okula ilk başladıklarından itibaren eğer bu araçları kullanmışlarsa bilinçli bir şekilde kullanmayı başarabilirler. Bu durum genele vurulduğunda çok az bir azınlık elit kesim hariç öğrenciler kullanım konusunda yetkin değiller.” (K1)

Öğretmenlerin eğitimde dijital eşitsizliklere ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde en sık yapılan vurgunun diğer tema ile paralel olarak öğrencilerin sahip olduğu ailevi yani toplumsal köken özellikleri olmaktadır. Eğitime erişimde olduğu gibi bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim ve kullanımda da en temel belirleyici faktör toplumsal köken özellikleri olmaktadır. Diğer etmenlere bakıldığında erişimde ve kullanımda eşitsizlik ki bu da yine aile faktörü ile ilişkilendirilebilir; okulların alt yapı ve donanım farklılıkları da yer almaktadır.

3.3. Eğitimde Dijital Eşitsizliklerde Belirleyici Etmenlere İlişkin Görüşler

Katılımcılara yöneltilen “Dijital eşitsizliklerde belirleyici olan etmenler hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar aşağıda yer alan Çizelge 3’te sunulmuştur.

Çizelge 3. Öğretmen görüşlerine göre eğitimde dijital eşitsizlikte belirleyici etmenler

Katılımcı Görüşleri	Frekans
Ailenin sahip olduğu sosyo-ekonomik durum belirleyicidir.	K1, K2, K3, K4, K5, K6
Yaş faktörü belirleyicidir.	K1, K2, K3, K4, K5, K6
Cinsiyet faktörü belirleyicidir.	K1, K2
Ülkelerin gelişmişlik düzeyi belirleyicidir.	K2
Eğitim seviyesi belirleyicidir.	K1, K3, K4, K5, K6
Yaşanılan bölgenin kent veya kırsal olması belirleyicidir.	K1, K2, K3, K4, K5, K6

Öğretmen görüşleri incelendiğinde eğitimde dijital eşitsizlikte en belirleyici etmenlerin ailenin sahip olduğu sosyo-ekonomik özellikleri, yaş, cinsiyet, ülkenin gelişmişlik düzeyi, eğitim seviyesi ve yaşanılan bölge olduğu gözlemlenmektedir. Bu konuda bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Yani burada belki ebeveyn yaşları önemlidir. Kuşak farkına bakıldığında genç nesil anne babalar bir nebze daha önceki kuşaklara göre teknoloji ile haşır neşirler. Bu yüzden dijital dünyaya da uzak değiller. Bence yaş dijital eşitsizlikte önemli bir etken. Çevremiz yapacaklarımızı, hedeflerimizi, hayat görüşümüzü etkiler. Yaşadığımız yerin kaderimiz olduğu klişesindeki gibi. Eğitim seviyesi topyekûn hayata, eğitime, işe, çocuğa bakış açımızı etkilemektedir. Ailede eğitim seviyesi yüksek olan anne babanın bilişime, teknolojiye ve eğitime ve bilgiye ulaşmada bu olguların önemi büyüktür.” (K1)

“Kırsal kesim bu konuda oldukça dezavantajlı bir konuma sahiptir. Teknoloji kullanma yeterliliği olan birisi bile kırsal kesimde bulunuyorsa şayet fiziksel alt yapının yetersizliğinden dolayı verimli bir kullanım içerisine giremeyebilir.” (K5)

“Eğitilmiş ailelerin teknolojiye bakış açıları, dijital platformları etkili kullanmaları, çocuğu için gerekli olan teknolojiler konusundaki farkındalıkları çok farklıdır. Dijital eşitsizliğin oluşmasında eğitim seviyesi çok etkilidir.” (K4)

Bazı katılımcılar ise cinsiyetin ve ülkenin gelişmişlik düzeyinin eğitimde dijital eşitsizliklerde belirleyici etmen olduğunu belirtmiştir.

“Toplumda ve örgütlerde kadın ve erkek dağılımlarının göz ardı ederek bir arada çalıştıkları düşünüldüğünde ülkenin gelişmişlik düzeyi aslında cinsiyetin etkisini belirleyecektir.” (K2)

“Ataerkil bir toplum olan kültürümüzde erkeğin kızlara göre bir adım daha önemsendiği toplumumuzda teknoloji ve dijital ortamla ilgilenmesine izin verilmesi açısından erkekler daha avantajlı da olabilir diyebilirim.” (K5)

3.4. Öğrencilerin Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Erişim ve Kullanma Becerilerine İlişkin Görüşler

Katılımcılara yöneltilen “Sizce her öğrenci Bilgi ve İletişim Teknolojilerinden aynı düzeyde etkin bir biçimde faydalanabiliyor mu? Yetkin bir biçimde kullanabiliyor mu?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar aşağıda yer alan Çizelge 4’te sunulmuştur.

Çizelge 4. Öğretmen algılarına göre öğrencilerin BİT erişim ve kullanım yetkinlikleri

Katılımcı Görüşleri	Frekans
Her öğrencinin erişimi ve kullanım yetkinliği aynı düzeyde değildir.	K1, K2, K3, K4, K5, K6
Okulların alt yapısı ve internet erişimi standart değil.	K1, K2, K3, K4, K5, K6
Ailelerin sosyo-ekonomik özellikleri farklı olduğundan erişim ve kullanım yetkinlikleri de farklı.	K1, K2, K3, K4, K5, K6

Katılımcı görüşleri incelendiğinde öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim ve kullanım yetkinliklerine ilişkin öğretmen görüşlerine göre her öğrencinin erişimi ve kullanım becerileri eşit değildir, okulların alt yapıları ve internet erişimleri eşit değildir ve ailelerin toplumsal köken özellikleri farklı olduğundan öğrencilerin de erişim ve kullanım becerileri farklılaşmaktadır. Bu konuda bazı katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Çoğu okulun bilgisayar laboratuvarları bile bulunmamaktadır. Farklı okul tipinde eğitim alan çocukların aynı düzeyde olması beklenemez. Maddi yetersizlik nedeniyle telefona tablete bilgisayara internete ulaşamayan öğrenci sayısı oldukça yüksektir.” (K4)

“En önemli ve en keskin etken sosyoekonomik seviyedir. Sosyoekonomik seviye bit kullanımı ve erişiminin bir numaralı belirleyicisidir. Orta ve üst düzey bir sosyoekonomik seviyedeki ailede iseniz şanslısınız. Derslerinizi takip edebilecek internete, bilgisayar ya da tablete sahipsinizdir. Ve eğitsel manada geri kalmazsınız. Ama düşük ailelerin evlatları -ki bu insanlar bizim geleceğimiz- ancak telefondan girebilir. O da anne baba işe gidince telefonu götürdüğünden ders programı uygunsa girer. Yoksa ders kaçacak yine.” (K1)

“Kesinlikle faydalanamıyor. Burada yukarıda söz ettiğimiz cinsiyet, ekonomik, yaşanan bölge, fiziki imkanlar ve altyapı önemli bir unsur olabiliyor. Dediğimiz gibi her şey yerli yerinde olsa bile teknolojiyi kullanma becerisi ve kullanma adına almış olduğu eğitim de önemli bir referans noktası olabilmektedir.” (K5)

“Tabi ki de aynı düzeyde kullanamıyorlar etkin olarak hiç kullanamıyorlar. Bunun için imkanları eşit değil çünkü. Gelir seviyesi birbirinden uçurum anlamda fark gösteren bir ülkede bu mümkün mü? Tabi ki değil.” (K6)

“Etkin biçimde kullananlar sadece dijital kültürel sermayesi yüksek olanlar bana göre.” (K3)

3.5. Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşler

Katılımcılara yöneltilen “Pandemi süreci ile birlikte başlayan uzaktan eğitimde öğrencilerle ilgili yaşadığınız güçlükler nelerdi? (Erişim ve kullanım becerileri bağlamında) Uzaktan eğitimi, eğitimde eşitsizlikler bağlamında değerlendirdiğinizde avantajları ve dezavantajları hakkında neler söyleyebilirsiniz?” sorularına vermiş oldukları cevaplar aşağıda yer alan Çizelge 5’te sunulmuştur.

Çizelge 5. Pandemi döneminde uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Frekans
Uzaktan eğitimin herhangi bir avantajı olduğunu düşünmüyorum.	K2, K6
Uzaktan eğitimin eşitsizlikler makasını giderek açtığını düşünüyorum.	K1, K2, K3, K4, K5, K6
Alt yapı eksikliği olması erişim ve kullanımda pek çok soruna yol açtı.	K1, K2, K5, K6
Uzaktan eğitim kaos ortamı yarattı ve süreç iyi yönetilemedi.	K2
Öğrencilerde öğrenme eksikliği yarattı.	K1, K2, K3, K4, K6
Köy/kenar mahalle okullarındaki öğrenciler ile kent okullarındaki öğrenciler arasındaki eşitsizlikleri daha da belirginleştirdi.	K1, K4, K5, K6

Öğretmen görüşleri incelendiğinde en belirgin vurgu uzaktan eğitimin eşitsizlikler makasını giderek açtığı üzerinedir. Daha sonra öğrencilerde öğrenme eksikliği yarattığına dair görüş belirtmişler ve okulların alt yapı eksikliği olması ve kent merkezindeki okullardaki öğrencilerle köy/kenar mahalle okullarında öğrenim gören öğrencilerin eşitsizliklerine yapılan vurgu dikkat çekmektedir.

“Aile içi kardeş sayısı fazlalığı ve materyal eksikliğinden dolayı derslere düzenli girilememesi, alt yapı tam sağlanmadan öğrencilere benimsetilmeden geçilmesinden ötürü öğrencide eğitimi benimsememe sorunu yaşandı. Çocukların çoğunun evinde internet yoktu telefon internetleri bir dersi bile tamamlamalarına yetmiyordu. Ve en acısı bu çocukların hepsi o yıl başarılı sayıldı. Eğitim açısından hiçbir avantajıyla tanışmadım ben.” (K6)

“Eğitimde eşitsizlikler bağlamında değerlendirildiğinde olumlu yanını bulmak zor. Çünkü ulaşabilen ve ulaşamayan arasında ciddi uçurumlar oluşturan bir sistem maalesef. Özel okullardaki çocuklarla benim okulu mu düşünelim. Bırakın normal dersleri, o okullar ekstra dersler yapıyor yüz yüze gelemedikleri için. Bizim okullarımızda bir yıl eğitimden uzak kalan öğrenciler var. Ve sayıları da azımsanacak gibi değil. Bu açıdan bakıldığında eğitimde ciddi bir eşitsizlik doğurmaktadır. Ve bu uçurum gün be gün açılmaktadır.” (K1)

“Teknolojiye kolay ulaşım konusunda ekonomik durumu iyi olanlar zaten avantajlı ve onlar pandemiden önce de kaliteli eğitime ulaşım konusunda avantajlıydılar, uzaktan eğitim sürecinde ise süreci daha kolay yönettiler. Uzaktan eğitimle birlikte eşitsizliğin daha arttığı kanaatindeyim, eskiden dezavantajlı olan öğrenciler bu süreçte daha da dezavantajlı duruma düştüler.” (K3)

“Gerçekten uzaktan eğitime katılma şansı olmayanlar için bomboş geçen 1,5 yıl oldu. Bu süreçte canlı derse giremeyen öğrencilerin hem sahip oldukları bilgiler silindi hem de yenileri eklenemedi. Çocuklar arasında inanılmaz uçurumlar oluştu.” (K4)

Bir öğretmen ise uzaktan eğitim sisteminin kaotik bir ortama sebep olduğundan söz etmiş ve iki katılımcı da uzaktan eğitimin herhangi bir olumlu yanı olmadığından söz etmiştir.

“Eğitim açısından hiçbir avantajıyla tanışamadım ben.” (K6)

“Ön hazırlıksız olarak geçilen uzaktan eğitim ülkemizde ilk zamanlarda bir kaos ortamı yarattı. Kamu okullarında uzaktan eğitimin yürütüldüğü sistem olan EBA'nın çökmesi ve erişimin durması ve eski usul televizyon kanalları üzerinden günün saatleri bölünerek seviyelere göre hazır videolar içerik kontrollü yapılmadan yayınlanmaya başlandı. Ön hazırlıksız olmaktan kastım buydu.” (K2)

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

1-Çalışmada katılımcılar eğitimde eşitsizliğin kaynağı olarak en temel etmenin aileden gelen özellikler olduğunu belirtmiştir. Eğitim fırsatları bireyin içinde bulunduğu toplumsal sınıfı yani ailesinin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ile ilişkili olmaktadır. Bu sonuç başka çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir (Aylar, 2007; Buyruk, 2008; Bülbül, 2015; Tunç, 2011; Ünal ve Özsoy, 1998; Yücedağlar ve Tunç, 2022). Öğrencilerin sahip oldukları toplumsal köken özellikleri eğitimlerine de yansımakta eğitime erişimde, gittikleri okulun nitelikli olup olmamasında, aldıkları eğitimin donanımlı olup olmamasında da belirleyici olmaktadır. Her öğrenci farklı aile yapılarına sahip olmakta, farklı çevrelerden gelmekte, ailenin sosyo-ekonomik durumu, mesleği, toplumsal statüsü gibi öğrencilerin aile özellikleri de farklılaşmaktadır. Bourdieu ve Passeron'a (2015) göre de toplumsal köken tüm faktörler arasında öğrencilerin yaşantısı üzerinde en büyük etkiye sahiptir. Bireyler okul hayatları öncesinde sahip oldukları sosyal, kültürel ve ekonomik değerleri okula hayatına taşımakta ve toplum içindeki konumlarıyla örtüşen bir okul ortamıyla karşılaşmaktadırlar. Dolayısıyla farklı toplumsal sınıfa mensup öğrencilerin eğitime erişimde ve eğitimdeki fırsatlara eşit oranda sahip olmadıkları ifade edilebilir. Katılımcılar eğitimde eşitsizliklerin oluşmasında okulun sahip olduğu alt yapı imkanlarına ve teknolojik donanımına da vurgu yapmıştır. Her öğrenci eğitim hayatına da okulların sahip olduğu özellikler farklı olduğundan ve okulların nitelik yönünden ayrışması sebebiyle yine eğitimde eşitlikten söz etmek olası olmayacaktır. Kent merkezinde yer alan okulların bile fiziki özelliklerde ve okula ulaşımında sorun yaşadıkları bilinmektedir. Köy okullarında veya kenar mahalle okullarındaki yetersizlikler ise daha belirgin olarak göze çarpmaktadır.

2-Öğretmenlerin dijital eşitsizliklere ilişkin görüşlerine göre öğrenciler bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimde eşit durumda değildir. Bu sonuç bazı çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir (Cullen, 2001; Çapar ve Vural, 2013; Kalaycı, 2013; OECD, 2001). Aynı zamanda aileden getirmiş oldukları köken özellikleri itibarıyla bu teknolojileri kullanım

becerileri ve yetkinlikleri konusunda da eşit durumda değildir. Okulların alt yapı eksiklikleri de bu durumu oluşturan bir diğer etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Temelde yine öğrencilerin toplumsal sermayeleri yer almakta ve bu sermaye dağılımı eşit olmadığından eğitimde eşit fırsatlara sahip olmadıkları gibi eğitimde dijital eşitsizliklere de maruz kalmaktadırlar.

3-Dijital eşitsizlikte belirleyici etmenler en sık vurgulanandan en aza doğru ailenin sahip olduğu özellikler, yaş faktörü, yaşanan bölge (kent-kırsal), eğitim seviyesi, cinsiyet ve ülkenin gelişmişlik düzeyi şeklinde belirlenmiştir. Bu bulgu farklı çalışmalarca da desteklenmektedir (Bal, Kalaycı ve Artan, 2015; Cullen, 2001; Çapar ve Vural, 2013; Gürcan, 2015; Kalaycı, 2013; OECD, 2001; Önür, 2007). Öğrenciler ekonomik imkanları doğrultusunda bilgi ve iletişim teknolojilerine sahip olabilmekte, ailesinin sosyal ve kültürel özellikleri çerçevesinde ise kullanım becerileri ve yetkinlikleri edinmektedir. Yine öğrencinin yaşadığı bölgenin erişimde ve kullanımda etkili olduğu öğretmen görüşlerince gözlemlenmektedir.

4-Katılımcıların tamamının görüşleri her öğrencinin aynı düzeyde bilgi ve iletişim teknolojilerine erişemediği ve yetkin bir biçimde kullanmadığı yönündedir. Erişim ve kullanımdaki farklılıkların sebepleri ise ailenin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye ile okullar arasındaki donanım farklılıkları olarak belirlenmiştir. Bourdieu'nun da (2015) belirttiği gibi aileden alınan bu özellikler, toplumsal olarak devralınan yatkınlıkların (habitus) bir doğurgusu olarak öğrencilerin eğitimsel yaşantı ve yönelimlerini etkilemektedir. Ailelerin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik özellikler, çocukların ileride nasıl bir eğitim yaşantısına sahip olacağını ve nasıl bir okula gireceğini belirlemektedir (Bülbül, 2015; Tunç, 2011). Çünkü bireylerin içerisinde yer aldıkları aile özelliklerinden özerk olamayacağı özellikle küçük yaşta öğrencilerin ailesinin toplumsal köken özelliklerinden bağımsız düşünülmeceği açıktır.

5-Uzaktan eğitimle ilgili tüm katılımcıların olumlu görüşlere sahip olmadığı belirlenmiştir. Katılımcılar çoğunlukla uzaktan eğitimin faydalı olmasından ziyade zararlı olduğundan söz etmiş, öğrencilerin öğrenimde geri kaldıklarını ve bu sürecin öğrenciler arasındaki eşitsizlik makasının giderek açıldığından söz etmiştir. Kent merkezinde yer alan öğrenciler ile kırsal kesimde yer alan öğrenciler arasındaki eşitsiz erişim farkının daha da belirginleştiği de belirtilmiştir. Tüm bu süreç ve sürecin paydaşları öğrencilerin dijital bölünme yaşamlarına yol açmıştır.

KAYNAKÇA

- [1]. Akturan, U. ve Esen, A., Fenomenoloji. B. Türker ve A. Ulun (Ed.). *Nitel Araştırma Yöntemleri (Üçüncü Baskı)* içinde (ss. 85-91), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- [2]. Aylar, E., *Lise öğrencilerinin eğitimde eşitsizliğe ilişkin kavrayışlarının çözümlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
- [3]. Bal, H. Ç., Kalaycı, C. ve Artan, S., Farklı Gelir Grubuna Sahip Ülkelerde Dijital Bölünmenin Boyutu ve Belirleyicileri, *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 1, 2, 107-123, 2015.
- [4]. Bourdieu, P. ve Passeron, M. J., *Yeniden Üretim* (A. Sümer ve L. Ünsaldı, Çev.), Ankara: Heretik Basın Yayın, 2015.
- [5]. Buyruk, H., Eğitimde yaşanan toplumsal eşitsizlikler ve farklılaşan eğitim rotaları: üniversite öğrencilerinin deneyimlerine dayalı bir araştırma, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7, 25, 6-45. 2009.
- [6]. Bülbül, T., Türkiye eğitim sisteminde aşılamayan bir sorun: Eşitsizlik. Eğitim Ekonomisi ve Planlaması Alanına Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. Mahmut Âdem'e 80. Yaş Armağanı (Yay. Haz: K. Karakütük). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. Yayın no: 214, 449-478, 2015.
- [7]. Creswell, J. W., *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Washington DC: Sage, 2013.
- [8]. Cullen, R., Addressing the digital divide, *Online Information Review*, 25,5, 311-320, 2001.
- [9]. Çapar, F., ve Vural, Ö. F., E-devletleşme önündeki engel: Dijital eşitsizlik. *International Journal of Human Sciences*, 10, 1, 1674-1692, 2013.
- [10]. Freire, P., *Ezilenlerin pedagojisi* (D. Hattatoğlu; E. Özbek, Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2016.
- [11]. Gürcan, F., Türkiye’de ve dünyada sayısal bölünme. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, Yayın No: 2920, 2015.
- [12]. Kalaycı, C., Dijital bölünme, dijital yoksulluk ve uluslararası ticaret. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27, 3, 145-162, 2013.
- [13]. Merriam, S. B., *Introduction to qualitative research*, San Francisco: Jossey Bass, 2002.
- [].OECD, *Understanding the digital divide*, 2001.
<https://www.oecd.org/digital/ieconomy/1888451.pdf> (Erişim tarihi: 22.12.2021)
- [14]. Önür, N., Dijital bölünme ve gençlik: bilgi toplumu sınırlarında erişilen toplumsallık, *Sosyoloji Dergisi, Ülgen Oskay’a armağan özel sayısı*, 17, 195-233, 2007.

- [15]. Ritchie, J. & Lewis, J., *Qualitative research practise: A guide for science students and researchers*, London: Sage Publications, 2013.
- [16]. Suğur, N., Eğitim ve toplumsal hareketlilik, Boyacı, A. (Edt.) *Eğitim sosyoloğisi ve felsefesi* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, 2008.
- [17]. Tan, M., Eğitim sosyoloğisinde değişik yaklaşımlar: İşlevci paradigma ve çatışmacı paradigma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 23, 2, 1990.
- [18]. Tunç, B., Yükseköğretimde teknik eğitim fakültesi tercihinin sosyo-ekonomik kökenlerine ilişkin bir inceleme: Tarsus teknik eğitim fakültesi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11, 4, 1929-1948, 2011.
- [19]. Ünal, L. I. ve Özsoy, S. (1998). *Eğitimde fırsat eşitliği: Modern Türkiye 'nin Sisyphos miti*. <https://www.academia.edu> (Erişim tarihi: 14.10.2021)
- [20]. van Deursen, A. ve van Dijk, J., Internet skills and the digital divide, *New Media & Society*, 13, 6, 893-911, 2010.
- [21]. Yıldırım, A. ve Şimşek, H., *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.
- [22]. Yücedağlar, A. ve Tunç, B., Farklı lise türlerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin eğitim ve gelecek algılarının incelenmesi, *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 9, 3, 935-961, 2022.

DİJİTAL BÖLÜNME VE EĞİTİMDE KÜRESEL ARAŞTIRMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ

Arş. Gör. Asena YÜCEDAĞLAR¹, Prof. Dr. Binali TUNÇ²

¹ Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, -000-0002-7362-6536

² Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, - 0000-0003-3636-209x

ÖZET

Bu çalışmada dijital bölünme ve eğitim üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik özellikleri R programlama dilinde yer alan Biblioshiny arayüzünde analiz edilmiştir. Web Of Science veri tabanındaki yayınlar aracılığıyla dijital bölünme ve eğitim ile ilgili çalışmaların genel eğilimleri ve gelişmeleri belirlenmiş, bulguları bibliyometrik analiz yöntemi ile görselleştirilerek yorumlanmıştır. Dijital bölünme ve eğitim ile ilgili çalışmaların yıl, yazar, konu, ülke ve üniversite bazında gelişmişlik düzeyleri, konuyla ilgili en etkili çalışmaların neler olduğu, hangi kavramların geliştirildiği sorularına yanıt aranmıştır. Analiz sonuçlarına göre 1992-2023 yılları arasında 396 dergide 1079 makale olduğu ve bu makalelerin 2909 yazar tarafından üretildiği görülmüştür. Dijital bölünme ve eğitim konu alanında üretilen yıllık ortalama makale sayısı 13,08 ve her bir makalenin yıllık ortalama atıf sayısı ise 2,01 olarak belirlenmiştir. Dijital bölünme konusunda en çok üretim yapan yazarın Laura Robinson olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili artan ivmeye sahip çalışma sayısı dikkat çekmekle birlikte Lotka Yasasına göre uzmanlaşan yazar sayısı kısıtlı kalmıştır. Birinci yazardan yola çıkarak dijital bölünme konusunda en fazla makaleye sahip olan kurumun Santa Clara University olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili en fazla makaleye sahip olan ülkenin ABD olduğu belirlenmiştir. Bu alanda en çok çalışma kabul eden dergilerle ilgili betimleyici istatistikler ve Bradford Yasası doğrultusunda Computers & Education dergisinin temel aktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalarda yer alan ortak kelime ağına dayalı incelemelerde dijital bölünme, eğitim, teknoloji, öğrenciler, bilgi gibi kavramların ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte kullanılan anahtar kelimelerin yıllara göre değişimi ve tematik evrim haritası bu alanda pandemi ile birlikte eğitimle bağlantılı çalışmaların arttığına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital bölünme, eğitim, bibliyometrik analiz, WOS

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN BELİRLENEN BAZI ÖZEL EĞİTİM KAVRAMLARINI ANLAMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ¹

Doç. Dr. Güneş SALI² Öğretmen Yusuf TATLITÜRK³

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, <http://orcid.org/0000-0001-5719-8618>

³Şehit Metin Arslan İlkokulu Sarıkaya/YOZGAT, [ORCID:0009-0008-5040-0607](https://orcid.org/0009-0008-5040-0607)

ÖZET

Öğretmenlik alan bilgisine, alan eğitimi bilgi ve becerilerine ve genel kültüre sahip olmayı gerektiren bir meslektir. Bu bakımdan öğretmenlerin konu ile ilgili kavramları bilmeleri, donanımlı bir öğretmen olabilmeleri, mesleğin gerektirdiği yetkinliklere sahip olmaları son derece önemlidir. Bu çalışmada, özel eğitim öğretmenlerinin teori ve uygulama temelli kavramlara ilişkin bilgileri incelenmiştir. Araştırmaya Yozgat ili Sarıkaya ilçesinde görev yapmakta olan 20 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından hazırlanan, katılımcılardan alana özgü belirlenen 18 terimi tanımlamalarının istendiği yapılandırılmış bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda seçilen özel eğitim öğretmenlerinin kavramları anlama düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin kavramlarla ilgili yanlış ve yanlış anlamaları olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler tarafından kavramların eksik ve yanlış anlaşılmanın nedeninin ders kitaplarında birden fazla tanımın olması, bu tanımların yabancı kaynaklardan çevrilmiş olması, tanımların eğitim açısından işlevsel olmaması ve Türkçede bu kavramlara tam olarak karşılık gelen kelimelerin bulunmamasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarına verilen kavram ve tanımlarının eğitsel kullanım açısından işlevsel olmasına dikkat edilerek problemin önüne geçilebilir ve kavramların öğretmenler için daha anlamlı hale gelmesi sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, özel eğitim alan bilgisi, özel eğitim öğretmeni.

¹ Bu çalışma, tezsiz yüksek lisans proje çalışmasından üretilmiş olup, proje yayımlanmamıştır.

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gunes.sali@yobu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-5719-8618>

³Tezsiz YL Öğrencisi, Şehit Metin Arslan İlkokulu Sarıkaya/YOZGAT, yusuftatliturk362@gmail.com ORCID: 0009-0008-5040-0607

SPECIAL EDUCATION TEACHERS' UNDERSTANDING OF SOME OF THE SPECIFIC EDUCATION CONCEPTS

ABSTRACT

Teaching is a profession that requires having field knowledge, field education knowledge and skills, and general culture. In this respect, it is extremely important for teachers to know the concepts related to the subject, to be a well-equipped teacher, and to have the competencies required by the profession. In this study, special education teachers' knowledge of theory and practice-based concepts was examined. 20 special education teachers working in Sarıkaya district of Yozgat province participated in the research. In data collection, a structured data collection tool prepared by the researchers, in which the participants were asked to define 18 terms specific to the field, was used. Content analysis was performed in the analysis of the data. As a result of the research, it was revealed that the special education teachers selected had a high level of understanding of the concepts. In addition, it has been determined that teachers have misconceptions and misunderstandings about concepts. It has been concluded that the reason for the incomplete and misunderstanding of the concepts by the teachers is the fact that there are more than one definition in the textbooks, these definitions are translated from foreign sources, the definitions are not functional in terms of education and there are no words that fully correspond to these concepts in Turkish. By paying attention to the fact that the concepts and definitions given to teacher candidates in teacher training programs are functional in terms of educational use, the problem can be prevented and the concepts can be made more meaningful for teachers.

Keywords: Special education, special education content knowledge, special education teacher.

1. GİRİŞ

Bireylerin farklı özelliklere sahip olduğu düşünüldüğünde, bu bireylerin farklı özelliklerini dikkate alan, onları sürekli gelişen ve yenilikçi bir dünyada ihtiyaçlarını karşılamaya hazırlayan bir eğitim sürecine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçların karşılanmasında öğretmenler önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenlik, ülkenin eğitim, öğretim ve ilgili idari görevlerini üstlenen uzmanlık gerektiren bir meslektir. Öğretmenler, bu görevleri Türk milli eğitiminin amaç ve temel ilkelerine uygun olarak yerine getirmekle yükümlüdürler (MEB, 1973). Eğitim-öğretim görevini yürütenlerin genel kültür bilgisi, öğretmenlik mesleği ve alan bilgisi açısından yetkin olması, alanıyla ilgili kavramlara iyi hâkim olması oldukça önemlidir (Pınar ve Akdağ, 2012). Bu açıdan bakıldığında, diğer tüm mesleklerde olduğu gibi öğretmenlerin de meslekleri hakkında diğer insanlardan daha fazla bilgi sahibi oldukları varsayılır. Öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel eğitim, özel alan eğitimi ve pedagojik eğitim yoluyla gerçekleşir (MEB, 1973 md 43). Yeterlilik, bir meslekle ilgili görevleri yerine getirmek için ön koşul olan bilgi, yetkinlik ve tutumlara sahip olunan durumdur. Çalışandan beklenen görevlerin beklenen miktar ve kalitede yerine getirilmesi, bir davranışı gerçekleştirmek için gerekli bilgi ve becerilerin kazanılması olarak belirtilmektedir (MEB, 2008).

Millî Eğitim Bakanlığı, öğretmen niteliklerini genel ve özel yeterlikler olmak üzere iki kısımda ele almıştır. Özel eğitim özel alanında mesleki gelişimin sağlanması başlığı altında incelenen özel eğitimde kişisel ve mesleki gelişimi sağlama kriterleri arasında, özel eğitim terimlerinin kötüye kullanımına ve buna bağlı suistimallere duyarlı bir bölüm yer almaktadır (MEB, 2017). Etkili öğretimin boyutları; öğretmenlik mesleğinin bilgi boyutu, sınıf kontrolünü artıran yönetim boyutu, kişilerarası tutum boyutu, öğretim boyutu, öğrencilerle etkileşim ve bilgiyi sunma becerileri boyutu olmak üzere altı alt başlıkta sınıflandırılmaktadır. Mesleki bilgi boyutu; literatürde öğretmenlik mesleğinin çeşitli yönlerine ilişkin bilgi ve becerilere sahip olmak olarak geçmektedir. İyi bir öğretmenin temel özellikleri arasında; öğretmenlerin dersle ilgili verdiği bilgi ve terimler, öğretim yöntemleri bilgisi, sınıftaki çocukların gelişimsel özellikleri ve öğrenme özelliklerine ilişkin bilgi sahibi olması olarak sıralanabilir (Karakelle, 2005).

Özel eğitim alanına bakıldığında; zihinsel engelliler, işitme engelliler, görme engelliler, ortopedik engelliler, dil ve konuşma bozuklukları olanlar, özel öğrenme güçlükleri, davranışsal, duygusal ve sosyal engelliler, otizm spektrum bozukluğu olanlar ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olanlar olarak engel grupları sıralanabilir. Her bir engellilik alanı kendine özgü birçok kavramı içinde barındırmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin bu kavramlara hâkim olma derecesi oldukça önemlidir. Farklı engellilik alanlarına ilişkin kavramlar hakkında ne kadar çok bilgiye sahip olursa, alana ilişkin farkındalığı ve bilgisi o kadar artacaktır. Bu durum özel eğitimcilerin özel eğitime ihtiyacı olan bir kişiye yaklaşım ve tutumlarını etkilemektedir. Öğretmenler, eğitim fakültesinden mezun olduklarında öğretmenlik mesleği için gerekli tüm donanıma sahip olmalıdırlar. Öğretmen olmanın ön koşullarından birinin belirli alan bilgisi ve becerisine sahip olmak olduğu şüphesizdir. Bu gereklilik göz önünde bulundurularak ve ayrıca özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin alan bilgisi kavramlarını anlama düzeylerinin daha önce çalışılmamış olması bir eksiklik olarak değerlendirilip, bu eksikliği bir ölçüde gidermek ve var olan duruma açıklık getirmek amacıyla bu araştırma yapılmıştır.

Bu amaç çerçevesinde belirlenen kavramlar beş başlık altında toplanmıştır. Her bir başlığın altında ilgili kavramlar sıralanmıştır.

1. Özel Eğitim öğretmenlerinin sınıf kontrolünü ve etkili öğretimi sağlamaya yönelik kavramlar
 1. Çoklu fırsat yöntemi nedir?
 2. Doğrudan öğretim nedir?
 3. İpucu nedir?
 4. Pekiştireç nedir?
2. Özel Eğitim öğretmenlerinin davranış kontrolünü sağlamaya yönelik kavramlar
 5. Uygulamalı davranış analizi nedir?
 6. Sönme nedir?
 7. Anekdote kaydı nedir?
3. Özel Eğitim öğretmenlerinin özel eğitimde yer alan plan ve program geliştirmeye yönelik kavramlar

8. Bireyselleştirilmiş eğitim programı nedir?
9. Kaynaştırma nedir?
10. En az kısıtlayıcı ortam nedir?
4. Özel Eğitimde yer alan tıbbi ve eğitsel tanımlar
 11. Zedelenme nedir?
 12. Yetersizlik nedir?
 13. Engel nedir?
 14. Eğitsel tanımlama nedir?
5. Özel Eğitimde yer alan farklı dillerdeki kavramlar
 15. Disleksi nedir?
 16. Diskalkuli nedir?
 17. Disgrafi nedir?
 18. Serebral palsi nedir?

Yukarıda sıralanan 18 kavramı anlama düzeylerinden hareketle, katılımcıların özel eğitim alanındaki kavramları anlama düzeyleri belirlenmiştir.

2. YÖNTEM

2. 1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim bölümlerinde aldıkları eğitimler sonucunda tanımlanan belirli terimleri anlama düzeylerini belirlemek amacıyla, betimsel tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel yöntemler, ilginç ve araştırılması mümkün bir problemin var olan durumunu ortaya koymayı amaçlar. Bu yöntemlerin temel özelliği, var olan durumu olduğu gibi ve koşulları altında incelemektir (Sönmez ve Alacapınar, 2011). Bu yöntemi kullanan araştırmalar “ne, nerede, ne zaman, hangi düzeyde, ne sıklıkta, nasıl” sorularına cevap bulmaya çalışır. Betimsel araştırmanın amacı, incelenen olayın mevcut durumuna ilişkin genel bir bakış çizerek bir betimleme oluşturmaktır. Tarama araştırmasında araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin neden ortaya çıktıklarından çok örneklemdaki bireyler arasında nasıl dağıldığıyla ilgilenir.

2. 2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Yozgat ili Sarıkaya ilçesinde görev yapan özel eğitim öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise evrenden seçilen 1. kademede çalışan 5 öğretmen, 2. kademede çalışan 5 öğretmen, 3. kademede çalışan 4 öğretmen ve rehberlik araştırma merkezinde (RAM) çalışan 6 öğretmen olmak üzere toplam 20 öğretmen oluşturmuştur. Örneklem belirlenmesinde olasılık temelli basit rastgele örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte örneklem tamamen rastgele evreni temsil edilebileceği öngörülenler arasından seçilir. Örneklem özellikleri Çizelge 2.1’de verilmiştir.

Çizelge 2.1. Örneklemi Oluşturan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları

		N	%
Cinsiyet	Kadın	10	50,0
	Erkek	10	50,0
	Toplam	20	100,0

Çizelge 2.1’de görüldüğü üzere araştırma örneklemini oluşturan özel eğitim öğretmenlerinin %50.0’ı kadın, %50.0’ı erkektir. Kadın öğretmenler KÖ1, KÖ2, KÖ3, KÖ4, KÖ5, KÖ6, KÖ7, KÖ8, KÖ9, KÖ10; erkek öğretmenler EÖ1, EÖ2, EÖ3, EÖ4, EÖ5, EÖ6, EÖ7, EÖ8, EÖ9, EÖ10 olarak kodlanmıştır.

2. 3. Veri toplama aracı

Bu çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen, katılımcılardan alana özgü belirlenen 18 terimi tanımlamalarının istendiği yapılandırılmış bir veri toplama aracı ile toplanmıştır. Bu veri toplama aracı oluşturulurken öğrenim sürecinde verilen özel eğitim dersleri ve bunların temel kavramları esas alınmıştır. Kavramlar seçilirken, her dersin içeriğini asgari düzeyde temsil etmesine özen gösterilmiştir. Daha sonra hazırlanan kavram sorularının içeriği ve tanımların doğruluğu tek tek alan yazınında yer alan kitap ve makalelerle karşılaştırılmış, kavramların doğruluğu ve tanımların ortak özellikleri saptanmıştır. Bu saptamalar doğrultusunda tanımlardaki anahtar kelimeler belirlenmiş ve veri toplama aracı oluşturulmuştur. Hazırlanan veri toplama aracı, araştırma grubunda bulunmayan özel eğitim öğretmenlerine uygulanmış ve bu pilot uygulamadan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu aşmada pilot uygulamaya katılan özel eğitim öğretmenlerine sorular hakkındaki görüşleri sorulmuş, soruların aldıkları özel eğitimin alanının içeriğini yansıtıp yansıtmadığını belirtmeleri istenmiştir. Soru sayısının fazla olduğu ve cevap verme süresi uzadıkça dikkat dağınıklığına yol açtığı yönünde alınan dönütler dikkate alınarak soru sayısı azaltılarak veri toplama aracına son şekli verilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada tam yapılandırılmış 18 sorudan oluşan bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Toplanan veriler literatür tanımlarında yer alan anahtar kelimeleri içerip içermediğine göre değerlendirilmiş ve doğru cevaplar için 2 puan, kısmen doğru cevaplar için 1 puan ve yanlış cevaplar için 0 puan olmak üzere doğru, yanlış ve kısmen doğru olarak sınıflandırılmıştır. Veriler analiz edildikten sonra, katılımcıların kavram tanımları ile araştırmacıların literatürde bulunan kavram tanımları karşılaştırılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin her soruya verdikleri yanıtlar ayrı ayrı okunup puanlanmış ve ardından bir sonraki soruya geçilerek aynı süreç işletilmiştir. Ortaya çıkan puanlar ve kavramların sınıflandırılması açıklanarak doğru, yanlış ve kısmen doğru cevaplar analiz edilmeye çalışılmıştır. Verilerin değerlendirme ölçütleri Çizelge 2.2’de verilmiştir.

Çizelge 2.2. Verilerin Değerlendirme Ölçütü

Puan	Kategori	Açıklama
2	Doğru	Öğretmenler cevaplarında belirlenen tüm anahtar kelimelere yer vermiştir.
1	Kısmen Doğru	Öğretmenler cevaplarında belirlenen anahtar kelimelerin bazılarına yer vermiştir.
0	Yanlış	Öğretmenler cevaplarında belirlenen anahtar kelimeleri kullanmamış ya da soruyu boş bırakmıştır.

3. DENEYSEL ÇALIŞMALAR

Bu bölümde katılımcı grubunun veri toplama aracında yer alan sorulara verdiği cevaplar neticesinde elde edilen bulgular analiz edilmiş ve devamında grafiklerle ifade belirtilmiştir. Önemli görülen bulgular açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.1. Özel eğitim öğretmenlerinin sınıf kontrolünü ve etkili öğretimi sağlamaya yönelik kavramları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulan sorular ve alınan cevapların analizi

1. Çoklu fırsat yöntemi nedir?
2. Doğrudan öğretim nedir?
3. İpucu nedir?
4. Pekiştireç nedir?

Sorulan bu sorulara yönelik alınan doğru cevaplara bakıldığında alınan cevaplar şu şekilde karşılaştırılmıştır: 1. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.1.1’de verilmiştir.

Çizelge 3.1.1 Çoklu Fırsat Yöntemi Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	1. Çoklu Fırsat Yöntemi Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	8 (KÖ1,KÖ3,KÖ4,KÖ5,KÖ6, KÖ7, KÖ8, KÖ9)	5 (EÖ1,EÖ2,EÖ3,EÖ5,EÖ7)	13
Kısmen Doğru	1 (KÖ10)	4 (EÖ4,EÖ6,EÖ9,EÖ10)	5
Yanlış	1 (KÖ2)	1 (EÖ8)	2
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.1.1. incelendiğinde araştırmaya katılan 8 kadın ve 5 erkek öğretmenin birinci soruyu doğru cevapladığı görülmektedir. Erkek öğretmenlerden 4, kadın öğretmenlerden 1 cevap kısmen doğru kabul edilmiştir. Kadın ve erkek öğretmenlerden 1 yanıt yanlış olarak puanlanmıştır. "Çoklu fırsat yöntemi nedir?" sorusuna KÖ1, EÖ1, EÖ2, KÖ3, EÖ3, KÖ4, KÖ5, EÖ5, KÖ6, KÖ7, EÖ7, KÖ8, KÖ9 tarafından verilen cevaplar incelendiğinde, kodlu öğretmenlerin yanıtlarının arama terimlerinde tanımlanan anahtar kelimeleri içerdiği görülmüş ve yanıtları doğru kabul edilmiştir. Çoklu fırsat yöntemine atanan anahtar kelimeler şunlardır: beceri öğretimi / yanlış cevap / geri bildirim kullanma / mükemmel performans. Bu anahtar kelimelerin kullanılması, öğretmenlerin çoklu fırsat kavramını anladığını göstermektedir. Kısmen doğru cevaplar dikkate alınarak öğretmenlerin verdiği cevaplar EÖ4, EÖ6, EÖ9, KÖ10, EÖ10 kodları ile sınıflandırılmıştır. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler, çoklu fırsat yönteminin tanımında ipucu kelimeleri kullansalar da çoklu fırsat yönteminin beceri öğretiminde kullanıldığını genellikle göz ardı etmişlerdir. Yanlış kabul edilen cevaplar dikkate alınarak öğretmenlerin verdiği tanımlamalar KÖ2, EÖ8 kodları ile yanlış olarak sınıflandırılmıştır. Bu katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında öğretmenlerin çoklu

fırsat yöntemini sınıf yönetiminde ve davranış yönetiminde kullanılan tekniklerle karıştırdıkları anlaşılmıştır.

2. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 2.1.2’de verilmiştir.

Çizelge 2.1.2. Doğrudan Öğretim Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	2. Doğrudan Öğretim Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	6 (KÖ3,KÖ4,KÖ5,KÖ7, KÖ9, KÖ10)	4 (EÖ2,EÖ5,EÖ6,EÖ10)	10
Kısmen Doğru	2 (KÖ2,KÖ8)	4 (EÖ1,EÖ4,EÖ7,EÖ9)	6
Yanlış	2 (KÖ1,KÖ6)	2 (EÖ3,EÖ8)	4
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.1.2. analiz edildiğinde 6 kadın ve 4 erkek öğretmenin ikinci soruya doğru cevap verdiğini görmekteyiz. Kısmen doğru cevaplardan 2'si kadın öğretmenlere, 4'ü erkek öğretmenlere aittir. Her iki cinsiyet için de hata sayısı 2'dir. "Doğrudan öğretim nedir?" Tanımına atanan anahtar kelimelere bakılarak EÖ2, KÖ3, KÖ4, KÖ5, EÖ5, EÖ6, KÖ7, KÖ9, KÖ10, EÖ10' nun cevapları doğru kabul edilmiştir. "Doğrudan öğretim nedir?" sorusuna Küçük adımlar / sürekli değerlendirme / modelleme / rehberli uygulama / bağımsız uygulama gibi anahtar kelimeler atanmıştır. Ayrıca, anahtar kelimeler ve bu kelimelere anlamsal olarak karşılık gelebilecek kelimelerle verilen kelime tanımları da doğru kabul edilir. Örneğin, tüm anahtar terimleri kullanan bir öğretmen şu yanıtı verdi: "Öğretmen etkinliğini küçük adımlarla belirleme yöntemidir ve sürekli değerlendirmeyi içerir. Bu yöntemin üç aşaması vardır: modelleme, rehberli uygulama ve bağımsız uygulama aşaması. Doğru cevap anahtarı terimlerine yakın bir diğer tanım ise şu şekildedir. Konuların aşamalı olarak ve öğretmenin performansına göre işlendiği ve sürekli değerlendirmeyi içeren bir yöntemdir. Yöntemin aşamaları vardır: örnek, rehberli egzersiz, bağımsız aşama. İki tanıma bakıldığında öğretmenin örnek olarak verdiği cevapta, ikinci tanımda ise model almak niyetinde olduğu anlaşılmış ve bu cevap doğru kabul edilmiştir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ1, KÖ2, EÖ4, EÖ7, KÖ8, EÖ9 olarak kodlanmıştır. Kısmen doğru cevap veren öğretmenlere bakıldığında, öğretimin kısmen doğrudan öğrenme yöntemiyle yapıldığını bilmelerine rağmen her aşamada kısımlar arası sürekli değerlendirme yapmadıkları, aşağıdaki örnek cevaplardan anlaşılmaktadır. Doğrudan öğretim yöntemi, KÖ8: Konular parçalara ayrılarak işlenir. Modelleme, rehberli uygulama ve bağımsız adımlara sahiptir. EÖ4 tanımlarken: Konular bölümlere ayrılarak işlenir. Modelleme, rehberli uygulama ve bağımsız adımları tanımlamıştır. Yanlış cevap veren öğretmenler: KÖ1, EÖ3, KÖ6, EÖ8 kodlu öğretmenlerdir. Yanlış cevap

veren öğretmenlerin cevaplarında kabul edilen doğru terimlere yer vermedikleri görülmüştür. Örneğin EÖ3'ün cevabı "Dersin öğrenciye sunumu" olmuştur.

3. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.1.3'te verilmiştir.

Çizelge 3.1.3. İpucu sorusuna alınan cevapların analizi

	3. İpucu Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	7 (KÖ2,KÖ3,KÖ4,KÖ5, KÖ8,KÖ9, KÖ10)	6 (EÖ1,EÖ2, EÖ3,EÖ5,EÖ6, EÖ9)	13
Kısmen Doğru	2 (KÖ6,KÖ7)	2 (EÖ8,EÖ10)	4
Yanlış	1 (KÖ1)	2 (EÖ4,EÖ7)	3
Toplam	10	10	20

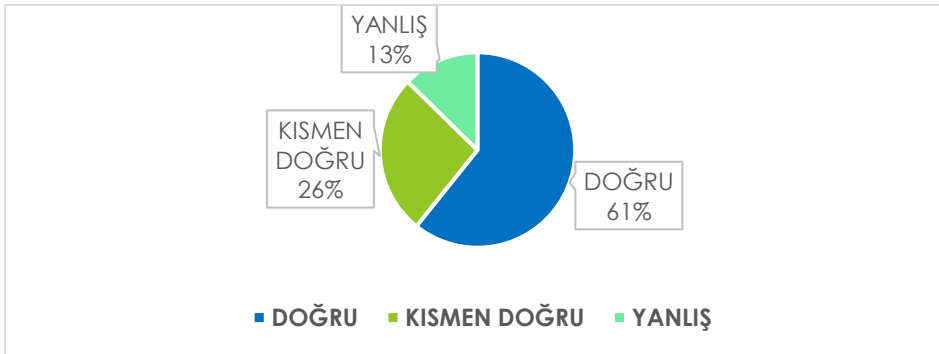
Çizelge 3.1.3. analiz edildiğinde üçüncü soruyu doğru cevaplayan 7 bayan öğretmen ve 6 erkek öğretmen bulunmaktadır. Kısmen doğru kabul edilen cevaplar 2 kadın ve 2 erkeğin cevaplarıdır. Kadın öğretmenlerin 1 yanlış cevabı bulunurken, iki erkek öğretmenin cevabı yanlış olarak puanlanmıştır. "İpucu nedir?" Sorusuna verilen cevaplar dikkate alındığında, kodu EÖ1, KÖ2, EÖ2, EÖ3, KÖ3, KÖ4, KÖ5, EÖ5, EÖ6, KÖ8, KÖ9, EÖ9, KÖ10 olan öğretmenlerin tanımında tanımlanan anahtar kelimeleri ekledikleri görülmüştür. Yanıtlar: "İpucu ne?" Sorusuna doğru cevap veren öğretmenlerin tanımlarında uyarıcı varlığı / doğru cevaba götüren uyarıcı / hatırlatıcı / tamamlayıcı kelimelerini kullandıkları görülmüştür. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler KÖ6, KÖ7, EÖ8, EÖ10 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenler, belirli bir uyarıcı karşısında ipucu verildiği durumu tam olarak anlayamamışlar ve cevaplarında belirli bir uyarıcı yerine öğretmen ya da çocuğun birbirlerine yardım etmesi gibi sözcükler kullanmışlardır. Örneğin: KÖ7 "Çocuğa doğru tepkileri vermesi için hatırlatmalar" şeklindeki bu tanım, alan dışındakiler için tamamen geçerli sayılabilir, ancak özel eğitim alanında çalışan öğretmenler için, ipucu kelimesinin tanımına belirli bir uyarıcının dahil edilmesi gerekli görülmüştür. Yanlış cevap veren öğretmenler KÖ1, EÖ4, EÖ7 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerin tanımlarında istenilen anahtar kelimeler yer almamaktadır. Örneğin, EÖ7 ipucunu "çocuğa yardım etmek" olarak tanımlamıştır.

5. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.1.4'te verilmiştir.

Çizelge 3.1.4. Pekiştireç Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	4. Pekiştireç Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	6 (KÖ1,KÖ2,KÖ3,KÖ5, KÖ6,KÖ10)	7 (EÖ2,EÖ3,EÖ4,EÖ5, EÖ6,EÖ7,EÖ10)	13
Kısmen Doğru	3 (KÖ6,KÖ8,KÖ9)	3 (EÖ1,EÖ2,EÖ10)	6
Yanlış	1 (KÖ4)	0	1
Toplam	10	10	20

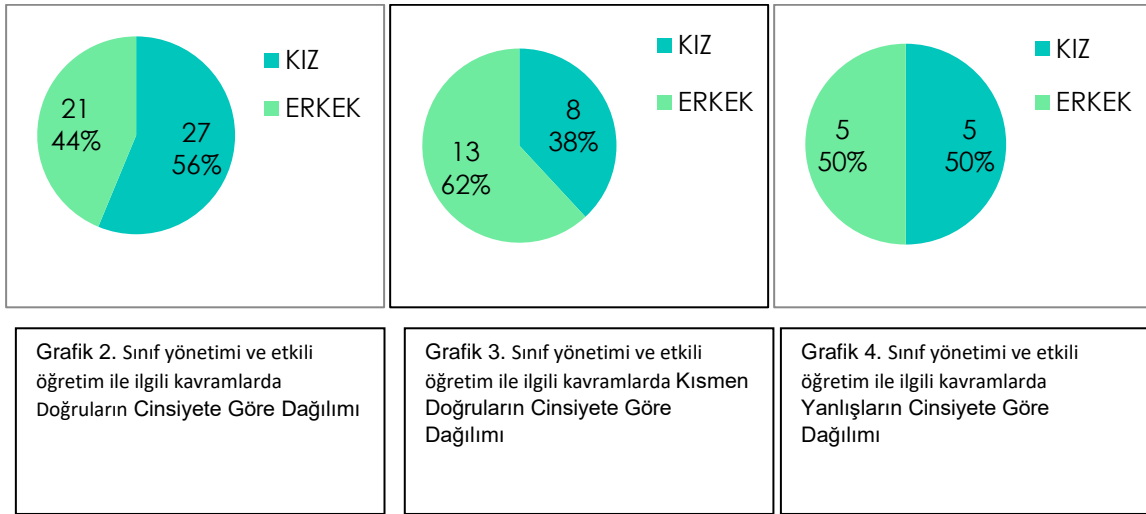
Çizelge 3.1.4. analiz edildiğinde 6 bayan öğretmen ve 7 erkek öğretmenin 4. soruya doğru cevap verdiği görülmektedir. Kadınların 3 kısmen doğru, erkeklerin 3 kısmen doğru cevabının olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerden yanlış cevap veren olmazken, kadın öğretmenlerden bir kişinin cevabı yanlış kabul edilmiştir. "Pekiştireç Nedir?" soruya verilen cevaplar dikkate alındığında KÖ1, KÖ2, EÖ2, EÖ3, KÖ3, EÖ4, KÖ5, EÖ5, KÖ6, EÖ6, EÖ7, KÖ10, EÖ10 kodlu öğretmenlerin cevaplarına tanımda yer alan anahtar kelimeleri ekledikleri tespit edilmiştir. Bu öğretmenler cevaplarında şu anahtar kelimelere yer vermişlerdir: davranış / tekrarı sağlama / sıklığı artırma / teşvik etme. Bu öğretmenler pekiştirmenin doğru davranışın sıklığını artıran, yanlış davranışın tekrarını engelleyen bir uyararla yapıldığını tanımlarına eklemişlerdir. Örneğin KÖ2: "İstendik davranış elde etmek için kullanılan bir tekniktir. Bireye verilen, davranışın sıklığını artıran ve tekrarlanmasını sağlayan teşviklerdir." EÖ9: "Öğrenmesi, tekrarlaması ve davranış sıklığını artırması için çocuklara verilen bir uyarıcıdır." Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ1, EÖ2, KÖ6, KÖ8, KÖ9, EÖ10'dur. Bu öğretmenler pekiştirmenin olumsuz davranışı değiştirmek için kullanıldığını bilmelerine rağmen, pekiştirmenin var olan bir davranışın sıklığını artırmak için kullanıldığını cevap kağıdında belirtmemişlerdir. Yanlış cevap veren öğretmen KÖ4, şeklinde kodlanmıştır. Bu öğretmen pekiştirmenin sadece uygulamalı davranış analizinde kullanıldığını söylemiştir. Pekiştireçler, uygulamalı davranış analizinde yaygın olarak kullanılsa da pekiştirmenin yalnızca bu yönünü tanımlamak, tanımın yanlış değerlendirilmesine yol açmıştır.

Grafik 1. Sınıf Kontrolünü ve Etkili Öğretimi Sağlamaya Yönelik Kavramları Anlama Düzeyi Yüzdeleri

Sınıf yönetimi ve etkili öğretim ile ilgili kavramların anlaşılma düzeyini belirlemeye yönelik sorulara öğretmenlerin %61 doğru, % 26 kısmen doğru, %13 yanlış cevap vermiştir. Elde edilen yanıt oranları dikkate alındığında, doğru yanıt oranı ortalamasının üzerindedir. Bunun nedeni, öğretmenlerin bu kavramları hem teorik olarak öğrenmeleri hem de 3. ve 4. sınıf gözlem ve uygulama derslerinde uygulamalı olarak kullanmalarından dolayı bu kavramları öğrenme düzeylerinin yüksek olmasıdır. Cinsiyet durumuna göre başarı durumu belirlenmeye çalışıldığında, kadın öğretmenlerin dört kavramda 48 doğru yanıt içinde doğrulama yüzdesinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenler toplam 21 doğru cevaba sahipken, kadın öğretmenler için toplam doğru cevap sayısı 27 olarak belirlenmiştir. Kısmen doğru cevap veren erkek öğretmenlerin oranının kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yanlış cevaplar ile ilgili olarak tüm kavramlara bakıldığında erkek öğretmenlerin yaptığı hata sayısı 4 kavramda toplam 5, kadın öğretmenlerin yanlış sayısı ise 5'tir. Alınan yanıtlara bakıldığında kadın öğretmenlerin çoğunlukla kavramlarda yetkin olduğu görülmektedir.

Erkek öğretmenlere göre sınıf yönetimi ile daha ilgili ve bu kavramları erkek öğretmenlere göre daha iyi ifade edebilmektedir. Bu durum Şekil 2, 3 ve 4'te gösterilmektedir.

3.2. Özel Eğitim öğretmenlerinin davranış kontrolünü sağlamaya yönelik kavramları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulan sorular ve alınan cevapların analizi

6. Uygulamalı davranış analizi nedir?
7. Sönme nedir?
8. Anekdot kaydı nedir?

Sorulan bu sorulara yönelik alınan doğru cevaplara bakıldığında alınan cevaplar şu şekilde karşılaştırılmıştır:

5. soruya verilen cevapların değerlendirilmesi Tablo 3.2.5'te verilmiştir.

Çizelge 3.2.5. Uygulamalı Davranış Analizi Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	5. Uygulamalı Davranış Analizi Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	7 (KÖ1,KÖ4,KÖ5,KÖ6,KÖ8, KÖ9,KÖ10)	7 (EÖ1,EÖ2,EÖ3,EÖ4, EÖ6,EÖ7,EÖ9)	14
Kısmen Doğru	3 (KÖ2,KÖ3,KÖ7)	2 (EÖ5,EÖ10)	5
Yanlış	0	1 (EÖ8)	1
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.2.5. analiz edildiğinde katılımcılardan 7 kadın ve 7 erkek öğretmenin beşinci soruyu doğru cevapladığı görülmektedir. Kısmen doğru olan sayı 3 kadın ve 2 erkeğe atanmıştır. Kadın öğretmenler arasında yanlış cevap bulunmazken bir erkek öğretmenin cevabı yanlış olarak değerlendirilmiştir. "Uygulamalı Davranış Analizi Nedir?" sorusuna EÖ1, KÖ1, EÖ2, EÖ3, KÖ4, EÖ4, KÖ5, KÖ6, EÖ6, EÖ7, KÖ8, KÖ9, EÖ9, KÖ10 kodlu öğretmenlerin cevaplarına bakıldığında öğretmenlerin doğru cevap verdiği ve atanan anahtar kelimelerin cevaplarda yer aldığı görülmüştür. Anahtar kelimelere tanımda yer verilmiş ve doğru olarak kabul edilmiştir. İstenilen tanımda davranış/değişim/sistemik artış/azalma anahtar kelimeleri yer almaktadır. Bu öğretmenler uygulamalı davranış analizini genel olarak "seçilen davranışların sistematik olarak planlanması, gözlemlenmesi ve kaydedilmesi ile davranışı artırma veya azaltma planı" veya aynı anlamı taşıyabilecek sözcüklerin kullanılması olarak tanımlamışlardır. Öğretmenler tarafından kısmen doğru cevaplar KÖ2, KÖ3, EÖ5, KÖ7, EÖ10 kodlarıyla verilmiştir. Bu öğretmenlerden alınan yanıtlarda uygulamalı davranış analizinin sadece davranışı artırmak için kullanıldığı yanılığısı vardır. Örneğin; EÖ10: "Bireyin davranışını artırmak için uygulanan bir plandır." KÖ7: "Bireyin davranışını sistematik olarak artırmak için uygulanan bir plandır." şeklinde tanımlamışlardır. Yanlış cevap veren öğretmenin kodu EÖ8'dir. Bu öğretmen uygulamalı davranış analizinin, "Kişiye uygun plan yapar" şeklinde yetersiz bir tanımını vermiştir.

6. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.2.6'da verilmiştir.

Çizelge 3.2.6. Sönme Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	6. Sönme Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	8 (KÖ1,KÖ2,KÖ3,KÖ4,KÖ6, KÖ7,KÖ9, KÖ10)	6 (EÖ1,EÖ2,EÖ5,EÖ7, EÖ8, EÖ10)	14
Kısmen Doğru	2 (KÖ5,KÖ8)	2 (EÖ4,EÖ9)	4

Yanlış	0	2 (EÖ3,EÖ6)	2
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.2.6. analiz edildiğinde 8 bayan öğretmen ve 6 erkek öğretmenin doğru cevap verdiği görülmektedir. Kısmen doğru olan sayı kadınlar ve erkekler için 2'dir. 2 erkek öğretmenin cevabı yanlış olarak puanlanırken, kadın öğretmenlerde yanlış cevap veren olmamıştır. "Sönme nedir?" sorusuna verilen cevaplara bakıldığında KÖ1, EÖ1, KÖ2, EÖ2, KÖ3, KÖ4, EÖ5, KÖ6, EÖ7, KÖ7, EÖ8, KÖ9, KÖ10, EÖ10 kodlarına sahip öğretmenlerin cevaplarının kodda tanımlanan anahtar kelimeleri içerdiği görülmüştür. Tanımları ve cevapları doğru kabul edilmiştir. Bu öğretmenler tanımlarında pekiştirilmemiş davranış / yok olma anahtar kelimelerini kullanmışlardır. Bu öğretmenler, bir davranış pekiştirilmediğinde sönmenin meydana geldiğini ve davranışın zamanla kaybolduğunu doğru bir şekilde belirtmişlerdir. Verilen tanımlardan bazıları aşağıdaki gibidir. KÖ4: "Bir süre sonra pekiştirilmeyen davranış kendiliğinden kaybolur." EÖ1: "Sorun şu ki davranış pekiştirilmediği için bir süre sonra kayboluyor." Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ4, KÖ5, KÖ8, EÖ9 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde istenen iki anahtar kelimedenden yalnızca birinin kullanıldığı görülmüştür. Örneğin KÖ8: "Pekiştirilmeyen davranış tekrarlanmamalıdır." EÖ4 "davranışın sıklığının azalması olarak" şeklinde tanımlar vermişlerdir. İstenilen tüm anahtar kelimeleri içermeyen tanımlar yaptıkları için kısmen doğru cevap verdikleri kabul edilmiştir. Yanlış cevap veren öğretmenler kodu EÖ3, EÖ6 olan öğretmenlerdir. Cevaplarında, problem davranışın nasıl düzeltilip durdurulacağına dair yanlış tanımlar vermişlerdir.

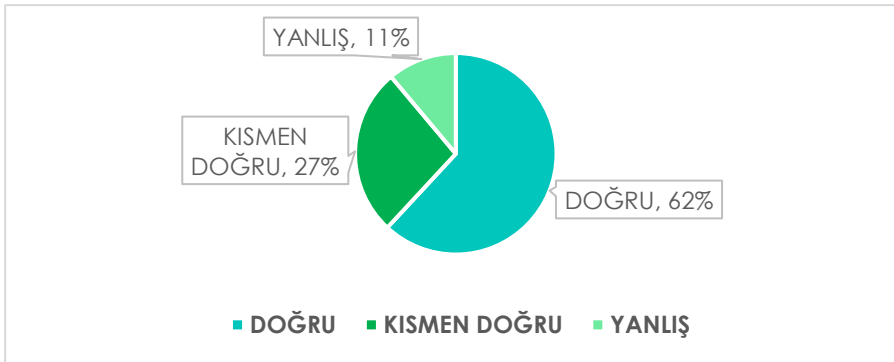
7. soruya verilen cevapların değerlendirilmesi Çizelge 3.2.7'de verilmiştir.

Çizelge 3.2.7. Anekdot Kaydı Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	7. Anekdot Kaydı Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	5 (KÖ1,KÖ3,KÖ6,KÖ8, KÖ10)	6 (EÖ2,EÖ3,EÖ4,EÖ6, EÖ8, EÖ10)	11
Kısmen Doğru	2 (KÖ4,KÖ5)	3 (EÖ1,EÖ7,EÖ9)	5
Yanlış	3 (KÖ2,KÖ7,KÖ9)	1 (EÖ5)	4
Toplam	10	10	20

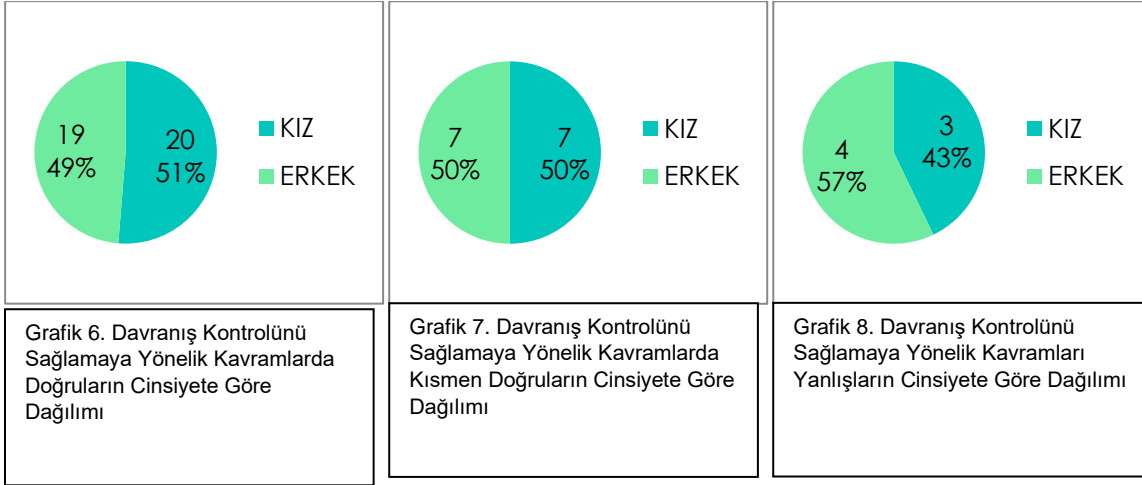
Çizelge 3.2.7. analiz edildiğinde 5 kadın ve 6 erkek öğretmenin 7. soruyu doğru cevapladığı saptanmıştır. Kısmen doğru cevaplar, üç erkek ve iki bayan öğretmen olmak üzere toplam beş kişinin cevaplarıdır. 3 bayan öğretmen ve 1 erkek öğretmenin verdiği cevaplar yanlış olarak

değerlendirilmiştir. "Anekdöt kaydı nedir?" sorusunun cevaplarına baktığımızda KÖ1, EÖ2, EÖ3, KÖ3, EÖ4, KÖ6, EÖ6, KÖ8, EÖ8, KÖ10, EÖ10 kodlu öğretmenlerin tanımında yer alan anahtar kelimeleri ve cevaplarını ekledikleri ortaya çıkmıştır. Verdikleri cevapların doğru olduğu görülmüştür. Tanım gözlem/objektiflik/mevcut durumun keşfi gibi anahtar kelimeler içermektedir. Bu öğretmenler gözlemi kaydederken var olan durumu yakalamayı vurgulamışlardır. Örneğin KÖ6: "Objektif gözlem yoluyla bireyin var olan durumunu ortaya koyma biçimine denir." EÖ8 cevabında: "Çocuğun var olan durumunu gözlem yoluyla nesnel olarak ortaya koymaya denir." Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ1, KÖ4, KÖ5, EÖ7, EÖ9 kodlu öğretmenlerdir. Verilen cevaplara bakıldığında "Gözlemleri kaydetmek için kullanılan formattır." şeklindeki bir cevapla ortak bir çatı altında toplanmışlardır. Davranışın bir anekdot günlüğü formatında kaydedildiğinin farkında oldukları, ancak bu formatın anekdot niteliğindeki hikâyeyi tam olarak tanımlamadığı gerçeğini gözden kaçırmışlardır. Yanlış cevap veren öğretmenler KÖ2, EÖ5, KÖ7, KÖ9 kodlu öğretmenlerdir. EÖ5 ve KÖ9 kodlu öğretmenlerin soruyu boş bıraktığı görülmüştür. KÖ2 ve KÖ7 kodlu öğretmenlerin "muhasabe" ve "detaylı bilgi" gibi yanlış içerikli cevaplar verdikleri görülmüştür.

Grafik 5. Davranış Kontrolünü Sağlamaya Yönelik Kavramları Anlama Yüzdeleri

20 katılımcının %62'si davranış yönetimi ile ilgili kavramların anlaşılma düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara doğru cevap vermiş, %27' si kısmen doğru cevap vermiş ve %11'i yanlış cevap vermiştir. Gelen cevap yüzdeleri incelendikten sonra doğru cevap yüzdesinin ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür. Cevaplar ortalamasının üzerinde seyrettiği için, bu sonuç kavramların öğrenilme düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Çünkü öğretmenler üçüncü ve dördüncü sınıflarda hem teorik olarak öğreniyorlar hem de pratik olarak gözlem ve sınıf içi uygulamalarda uyguluyorlar. Bu üç kavram davranış yönetimi ile ilgili olup, erkek öğretmenler 19, kadın öğretmenler 20 doğru cevap vermiştir. Ayrıca kadın öğretmenlerin kısmen doğru cevaplarının erkek öğretmenlerle aynı olduğu tespit edilmiştir. Yanlış cevap sayılarına bakıldığında ise erkek öğretmenlerin bu üç kavramda 4 hata yaptığı, kadın öğretmenlerin ise iki kavramda yanlış cevap vermediği sadece son soruda 3 hata yaptığı görülmüştür. Bu verilere ait 6, 7 ve 8 numaralı grafikler aşağıda gösterilmiştir.

3.3. Özel Eğitim öğretmenlerinin özel eğitimde yer alan plan ve program geliştirmeye yönelik kavramları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulan sorular ve alınan cevapların analizi

9. Bireyselleştirilmiş eğitim programı nedir?
10. Kaynaştırma nedir?
11. En az kısıtlayıcı ortam nedir?

Sorulan bu sorulara yönelik alınan doğru cevaplara bakıldığında alınan cevaplar şu şekilde karşılaştırılmıştır: 8. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.3.8’de verilmiştir.

Çizelge 3.3.8. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	8. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	7 (KÖ1,KÖ2,KÖ3,KÖ4, KÖ5, KÖ7, KÖ9)	7 (EÖ3,EÖ4,EÖ5,EÖ6, EÖ7, EÖ9,EÖ10)	14
Kısmen Doğru	2 (KÖ8,KÖ10)	1 (EÖ2)	3
Yanlış	1 (KÖ6)	2 (EÖ1,EÖ8)	3
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.3.8. analiz edildiğinde 7 erkek ve kadın öğretmenin 8. soruya doğru cevap verdiği görülmektedir. Kadın öğretmenlerin 2 kısmen doğru, erkek öğretmenlerin ise 1 kısmen doğru cevabı vardır. Erkek öğretmenlerden 2 cevap yanlış kabul edilirken kadın öğretmenlerden 1 cevap yanlış kabul edilmiştir. “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Nedir?” sorusuna katılımcılardan gelen yanıtlara baktığımızda; KÖ1, KÖ2, KÖ3, EÖ3, KÖ4, EÖ4, KÖ5, EÖ5, EÖ6, KÖ7, EÖ7, EÖ9, KÖ9, EÖ10 kodlarına sahip öğretmenlerin verdiği yanıtların tanımda tanımlanan anahtar kelimeleri içerdiği görülmüş ve doğru olarak kabul edilmiştir. Bu

öğretmenler yanıtlarında birey/program/aile onayı/özel eğitim gerektiren gereksinimler gibi anahtar kelimeler ve terimleri kullanmışlardır. Doğru cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin bireysel eğitim programının tanımında, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin ihtiyaçlarına göre, ailenin izniyle hazırlanan bir program olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ2, KÖ8, KÖ10 kodlu öğretmenlerdir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler genel olarak bireysel eğitim programının çocukların ihtiyaçlarına göre yapıldığını belirtmişler ancak veli onayının alınması gerektiğini tanımlarına eklememişler, eksik bırakmışlardır. Yanlış cevap veren öğretmenler EÖ1, KÖ6, EÖ8 kodlu öğretmenlerdir. Yanlış cevap veren öğretmenler, bireysel eğitim programını öğrenciye ve bireyselliğe uyarlamayı içeren tanımlamalar yapmışlardır. Bu tanımlar bireysel bir eğitim programı için düşünülebilir ancak engelli bireyler için müfredat uyarlamaları da bu tanıma uyabilir. Dolayısıyla bu tanımlar, özel eğitim anlamında bireysel eğitim programı kavramını tanımlamak için yeterli bulunmamıştır.

9. soruya verilen cevapların değerlendirilmesi Çizelge 3.3.9'da verilmiştir.

Çizelge 3.3.9. Kaynaştırma Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	9. Kaynaştırma Nedir?		
	Kadın	Erkek	Toplam
Doğru	6 (KÖ1,KÖ3,KÖ5,KÖ6, KÖ7, KÖ10)	6 (EÖ5,EÖ6,EÖ7,EÖ8,EÖ9, EÖ10)	12
Kısmen Doğru	2 (KÖ2,KÖ9)	2 (EÖ3,EÖ4)	4
Yanlış	2 (KÖ4,KÖ8)	2 (EÖ1 EÖ2,)	4
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.3.9. analiz edildiğinde 9. soruyu 6 bayan ve 6 erkek öğretmenin doğru cevapladığı, 2 bayan ve 2 erkek öğretmenin kısmen doğru cevap verdiği görülmektedir. 2 bayan ve 2 erkek öğretmenin cevapları ise yanlış olarak değerlendirilmiştir. "Kaynaştırma nedir?" sorusuna KÖ1, KÖ3, KÖ5, EÖ5, KÖ6, EÖ6, KÖ7, EÖ7, EÖ8, EÖ9, KÖ10, EÖ10 kodlu öğretmenlerin cevaplarına bakacak olursak, kodlanan öğretmenler tanımlarında şu terimlere yer vermişlerdir: özel eğitime ihtiyacı olan kişi/akran eğitimi / destek eğitim hizmetleri. Engelli bireyin akranlarıyla birlikte eğitim alması ve bu süreçte destekleyici eğitim uygulamaları ile desteklenmesi noktasında kabul edilen tüm tanımların benzer olduğu görülmüştür. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler KÖ2, EÖ3, EÖ4, KÖ9 şeklinde kodlanmıştır. Bu öğretmenler engelli bireyin genel eğitime dahil edilmesi tanımını kabul etmelerine rağmen destek eğitim hizmetleri kelimesini tanıma dahil etmemişlerdir. Kaynaştırma uygulamalarına dayalı olarak yapılan eğitimin en önemli yanı ise destekleyici eğitim hizmetleri ile bireyin akranlarına göre dezavantajlı konumlarını ortadan kaldırmak ve aynı zamanda akranlarla birlikte eğitim alma

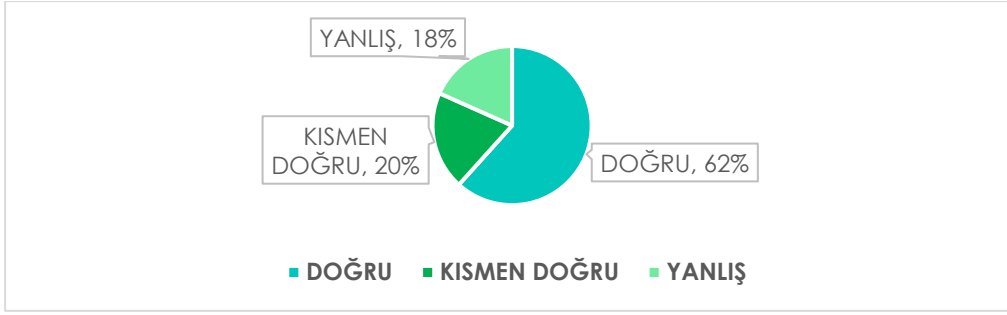
olanağı sunmaktır. Yanlış cevap veren öğretmenler EÖ1, EÖ2, KÖ4, KÖ8 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenler kaynaştırma kavramını tanımlarken engelli bireyin akranlarıyla birlikte olmasını yeterli görmüşlerdir. Akranlarla birlikte olmak tanımlanan anahtar kelimeler arasında olmasına rağmen, bu cevaplar kısmen doğru değildir. Çünkü tanımlar kaynaştırmanın temel ilkeleri olan en az kısıtlayıcı ortam ve destekleyici eğitim hizmetlerinden bahsetmemiştir.

10. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.3.10'da verilmiştir.

Çizelge 3.3.10. En Az Kısıtlayıcı Ortam Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

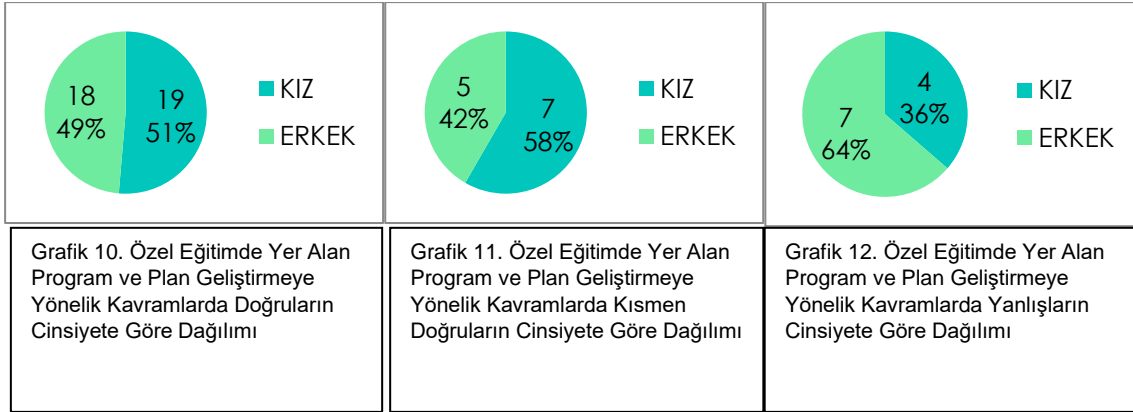
	10. En Az Kısıtlayıcı Ortam Nedir?			
	Kadın	Erkek	Toplam	
Doğru	6 (KÖ2,KÖ6,KÖ7,KÖ8,KÖ9, KÖ1)	5 (EÖ1,EÖ3,EÖ4,EÖ5, EÖ10)	11	
Kısmen Doğru	3 (KÖ3, KÖ4, KÖ5)	2 (EÖ8, EÖ9)	5	
Yanlış	1 (KÖ1)	3 (EÖ2, EÖ6, EÖ7)	4	
Toplam	10	10	20	

Çizelge 3.3.10. analiz edildiğinde 10. soruya kadın öğretmenlerden 6'sı, erkek öğretmenlerden 5'i doğru cevap vermiştir. 3 kadın öğretmen ve 2 erkek öğretmen kısmen doğru cevap vermiştir. Kadın öğretmenlerden 1 kişi, erkek öğretmenlerden ise 3 kişi yanlış cevap vermiştir. "En az kısıtlayıcı ortam nedir?" sorusuna EÖ1, KÖ2, EÖ3, EÖ4, EÖ5, KÖ6, KÖ7, KÖ8, KÖ9, KÖ10, EÖ10 kodlu öğretmenlerin cevaplarına bakıldığında normal gelişim gösteren akran/en uygun eğitim ortamı/destek eğitim hizmetleri anahtar terimlerinin yanıtlarında yer aldığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle yanıtları doru kabul edilmiştir. Bu öğretmenler tanımlarında, engelli bireyin özelliklerine en uygun ortamı sağlayan, engelden etkilenmeyen çocuklarla olabildiğince fazla vakit geçirebilecekleri ve öğretimin yapıldığı bir eğitim ortamı olduğunu belirtmişlerdir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler KÖ3, KÖ4, KÖ5, EÖ8, EÖ9 şeklinde kodlanmıştır. Kısmen doğru yanıt veren öğretmenler en az kısıtlayıcı ortamı tanımlamışlar, tanımın normal gelişim gösteren akranlarla mümkün olduğu kadar destekleyici eğitimle verilen eğitim olduğunu belirtmişler, ancak tanımlarında öğrenci için en uygun ortam nere ise orasının en az kısıtlayıcı ortam olduğunu belirtmemişlerdir. Yanlış cevap veren öğretmenler KÖ1, EÖ2, EÖ6, EÖ7 kodlu öğretmenlerdir. Yanıtlarında en az kısıtlayıcı ortamı tanımlayarak, özel eğitime ihtiyacı olan kişiler için olan okulların onlara ihtiyaç duydukları mesleki, akademik ve sosyal becerileri sağladığı konusunda tatmin olmuşlardır.

Grafik 9. Özel Eğitimde Yer Alan Program ve Plan Geliştirmeye Yönelik Kavramları Anlama Yüzdeleri

Özel eğitim içinde önemli bir yere sahip olan plan ve program geliştirme içinde yer alan kavramları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara 20 kişiden %62'si doğru, %20' si kısmen, %18'i ise yanlış yanıt vermiştir. Program geliştirme kavramlarının teoride verilmesinin yanı sıra aynı zamanda öğretmen adaylarına proje görevi olarak verilmesi ve öğretmen adaylarına uygulama fırsatı verilmesi nedeniyle öğretmenlerin meslek hayatında da bu kavramlara ilişkin üst düzeyde anlayışa sahip oldukları düşünülmektedir. Cinsiyet durumuna göre başarı durumu belirlenmeye çalışıldığında doğru cevap sayısı bakımından kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre 18 doru cevaba karşın 19 doğru ile daha fazla doğru cevap verdiği tespit edilmiştir. Kısmen doğru cevaplar incelendiğinde kadın öğretmenlerin kısmen doğru cevaplarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Yanlış kabul edilen cevaplar dikkate alındığında kadın öğretmenlerin üç kavramda toplam 4 hata yaptığı ve erkek öğretmenlere göre daha az hata yaptığı ortaya çıkmıştır. Bu verilere ait 10, 11 ve 12. grafikleri aşağıda gösterilmiştir.

3.4. Özel Eğitim öğretmenlerinin tıbbi ve eğitsel tanımları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulan sorular ve alınan cevapların analizi

11. Zedelenme nedir?
12. Yetersizlik nedir?
13. Engel nedir?
14. Eğitsel tanımlama nedir?

Sorulan bu sorulara yönelik alınan doğru cevaplara bakıldığında alınan cevaplar şu şekilde karşılaştırılmıştır: 11. soruya verilen cevapların değerlendirilmesi Çizelge 3.4.11’de verilmiştir.

Çizelge 3.4.11. Zedelenme Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

11. Zedelenme Nedir?			
	Kadın	Erkek	Toplam
Doğru	5 (KÖ1,KÖ3,KÖ4,KÖ8,KÖ9)	5 (EÖ1,EÖ2,EÖ5,EÖ6,EÖ7)	10
Kısmen Doğru	3 (KÖ6,KÖ7,KÖ10)	3 (EÖ4,EÖ8,EÖ9)	6
Yanlış	2 (KÖ2,KÖ5)	2 (EÖ3,EÖ10)	4
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.4.11. analiz edildiğinde 11. soru için doğru cevapların erkek ve kadın öğretmenler için 5 olduğu görülmektedir. Kısmen doğru cevaplar kadınlardan 3, erkeklerden 3 olarak atanmıştır. İki kadın ve iki erkek öğretmenin cevabı yanlış olarak değerlendirilmiştir. "Zedelenme ne?" sorusuna KÖ1, EÖ1, EÖ2, KÖ3, KÖ4, EÖ5, EÖ6, EÖ7, KÖ8, KÖ9' un verdiği cevaplara bakacak olursak, kodlanan öğretmenlerden alınan yanıtlarda psikolojik/anatomik/kalıcı/geçici/fizyolojik/fonksiyonel bozukluklar, terimlerinin geçtiği ve terimlerin belirlenen anahtar sözcüklerle eşleştiği görülmüş, cevapları doğru kabul edilmiştir. Doğru cevap veren öğretmenlerin zedelenme tanımını bireyin fizyolojik, psikolojik veya anatomik özelliklerinin geçici veya kalıcı işlev bozukluğu tanımıyla ilişkilendirdikleri görülmüştür. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ4, KÖ6, KÖ7, EÖ8, EÖ9, KÖ10 kodlu öğretmenlerdir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenlerin, bireyin fizyolojik, psikolojik ve anatomik özelliklerinde kalıcı bir işlev bozukluğu olarak tanımladıkları görülmüştür. Bu tanım doğru tanıma çok yakın olmasına rağmen, yaralanmanın kalıcı olarak nitelendirilmesi eksik kabul edildi. Yanlış kabul edilen kavramlar KÖ2, EÖ3,KÖ5, EÖ10 kodlu öğretmenlere aittir. Yanlış kabul edilen tanımları veren öğretmenler tanımlarında var olan bozukluğu veya bozukluğun geçici ve kalıcı özelliklerini belirtmemişlerdir.

12. soruya verilen cevapların değerlendirilmesi Çizelge 3.4.12’de verilmiştir.

Çizelge 3.4.12. Yetersizlik Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

12. Yetersizlik Nedir?			
	Kadın	Erkek	Toplam
Doğru	6 (KÖ2,KÖ3,KÖ4,KÖ5, KÖ6, KÖ9)	5 (EÖ1,EÖ4,EÖ7,EÖ8, EÖ9)	11
Kısmen Doğru	2 (KÖ8,KÖ10)	3 (EÖ2,EÖ5,EÖ10)	5

Yanlış	2 (KÖ1 KÖ7,)	2 (EÖ3,EÖ6)	4
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.4.12. analiz edildiğinde 12. soruya verilen doğru cevap sayısının kadınlarda 6, erkeklerde 5 olduğu görülmektedir. Kısmen doğru kabul edilen cevaplara baktığımızda kadınlarda 2, erkeklerde bu sayının 3 olduğunu görüyoruz. Kadınlar ve erkekler için yanlış kabul edilen cevap sayısı 2'dir. "Yetersizlik nedir?" sorusuna EÖ1, KÖ2, KÖ3, KÖ4, EÖ4, KÖ5, KÖ6, EÖ7, EÖ8, EÖ9, KÖ9' un verdiği cevaplarda engellilik / organlar / görev / eksiklik / zedelenme anahtar kelimelerini kullanmaları sebebiyle yanıtlarının doğru olarak kabul edilmesine karar verilmiştir. Yapılan tanımlamalar, organların engellilik nedeniyle görevlerini eksik yerine getirmesi veya hiç yerine getirememesi noktasında birleşmiştir. Tanımlanan kelime ve terimlerin anlamlarına karşılık gelen tanımlı kelime ve terimler de doğru olarak kabul edilmiştir. EÖ2, EÖ5, KÖ8, KÖ10, EÖ10 kodlu öğretmenler kısmen doğru cevap vermişlerdir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler, uzuvların görevlerini kısmen veya tamamen yerine getirmediğini belirtmişler ancak tanımlarında bu durumun sebebine yer vermemişlerdir. KÖ1, EÖ3, EÖ6, KÖ7 öğretmenler yanlış cevap vermişlerdir. Yanlış cevap veren öğretmenler yetersizlik tanımlarında anahtar kelimeleri kullanmamışlardır.

13. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.4.13'te verilmiştir.

Çizelge 3.4.13. Engel Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	13. Engel Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	6 (KÖ1,KÖ2,KÖ5,KÖ6, KÖ7, KÖ10)	6 (EÖ2,EÖ3,EÖ4,EÖ7, EÖ8, EÖ9)	12
Kısmen Doğru	3 (KÖ4,KÖ8,KÖ9)	2 (EÖ1,EÖ6)	5
Yanlış	1 (KÖ3)	2 (EÖ5,EÖ10)	3
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.4.13. analiz edildiğinde 13. soruya her iki cinsiyet grubundan doğru cevap veren öğretmen sayısı 6'dır. 3 kadın öğretmenin ve 2 erkek öğretmenin cevabı kısmen doğru kabul edilmiştir. Kadın öğretmenler için yanlış cevap 1, erkek öğretmenler için bu sayı 2'dir. "Engel nedir?" sorusuna KÖ1, KÖ2, EÖ2, EÖ3, EÖ4, KÖ5, KÖ6, KÖ7, EÖ7, EÖ8, EÖ9, KÖ10 tarafından verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler yetersizlik / birey / toplum / görev / yapamama terimlerine, tanımlarında yer vermiş ve verdikleri yanıtlar doğru kabul edilmiştir. Örneğin KÖ2, "yetersizlik sonucu, bir kişinin toplumsal olarak kendisinden beklenen yükümlülüklerini tam veya kısmen yerine getiremez" tanımını vermiştir. Öğretmenlerin

tanımlarında toplumun bireyler için engeller yarattığı ifadeleri de yer almaktadır. Bu durum engelli kavramını özel eğitimci bakış açısıyla görmeleri şeklinde yorumlanmıştır. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ1, KÖ4, EÖ6, KÖ8, KÖ9 olarak kodlanmıştır. Bu öğretmenlerin tanımlarından hareketle engelin yetersizlikten kaynaklandığı sonucuna ulaşılmış ancak toplum tarafından beklenen görev ve rollerin değerlendirmesini içermedikleri için cevaplarının tam olarak geçerli olmadığı görülmüştür. Yanlış cevap veren öğretmenler KÖ3, EÖ5, EÖ10 kodlu öğretmenlerdir. Yanlış cevap veren öğretmenler engelliliği bir organ bozukluğu olarak tanımlamışlardır. Bu öğretmenlerin tanımları, engelliliği sosyal rol ve sorumluluklar açısından tanımlamadıkları için yanlış olarak sınıflandırılmıştır.

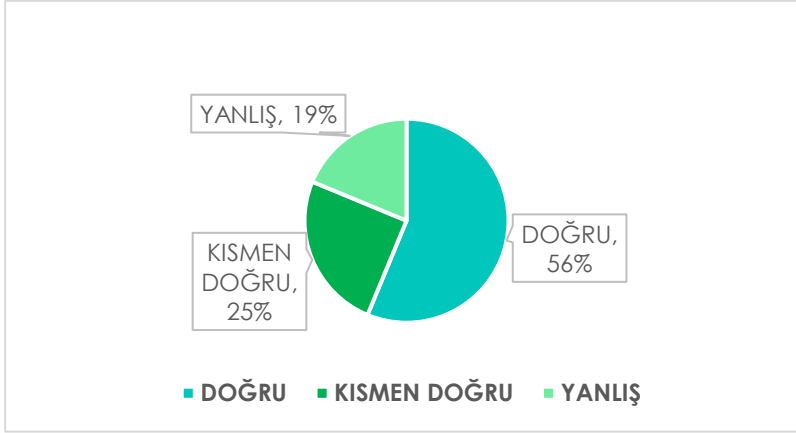
14. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.4.14'te verilmiştir.

Çizelge 3.4.14. Eğitsel Tanılama Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	14. Eğitsel Tanılama Nedir?		
	Kadın	Erkek	Toplam
Doğru	5 (KÖ2,KÖ5,KÖ7,KÖ8, KÖ10)	7 (EÖ1,EÖ3,EÖ5,EÖ6,EÖ8, EÖ9, EÖ10)	12
Kısmen Doğru	2 (KÖ4,KÖ9)	2 (EÖ4,EÖ7)	4
Yanlış	3 (KÖ1,KÖ3,KÖ6)	1 (EÖ2)	4
Toplam	10	10	20

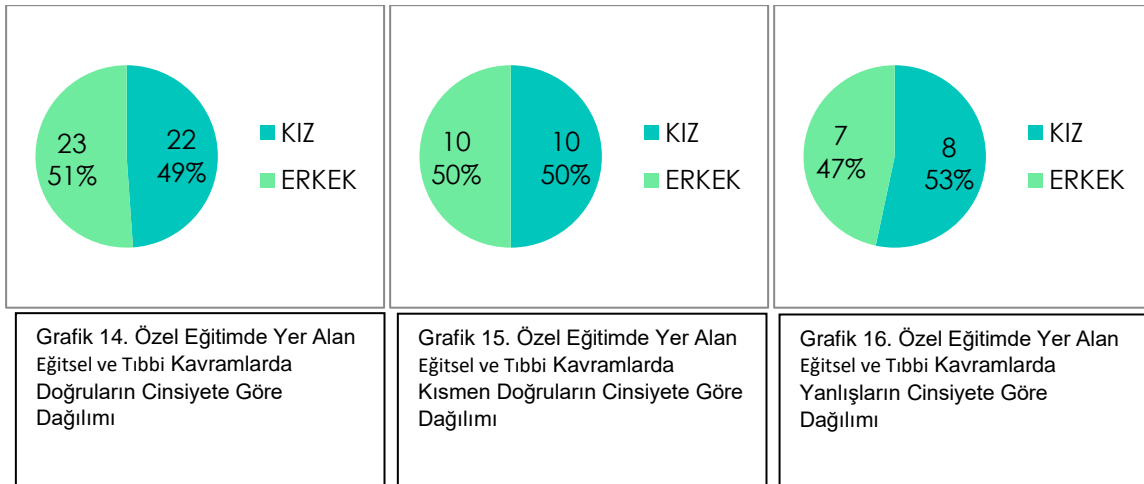
Çizelge 3.4.14. analiz edildiğinde 14. soruyu doğru cevaplayan öğretmen sayısı kadınlarda 5, erkeklerde 7'dir. Kısmen doğru cevaplar için 2 kadın öğretmen ve 2 erkek öğretmenin verdiği cevaplar bu kategoride değerlendirilmiştir. 3 bayan öğretmen yanlış cevap vermesine karşın erkek öğretmenler de bu sayı 1'dir. "Eğitsel tanılama nedir?" sorusuna EÖ1, KÖ2, EÖ3, KÖ5, EÖ5, EÖ6, KÖ7, KÖ8, EÖ8, EÖ9, KÖ10, EÖ10 tarafından verilen cevaplara bakıldığında tanımlamalarında tüm gelişim alanları/akademik disiplin/yeterlilik/eğitim ihtiyaçları/belirleme, anahtar kelimeleri öğretmenlerin tanımlarında gözlenmiştir. Atanan anahtar kelimeler ve kelime grupları kullanıldığı için öğretmenlerin verdiği cevaplar doğru olarak puanlanmıştır. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler KÖ4, EÖ4, EÖ7, KÖ9 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmen tanımlarına bakıldığında, eğitsel tanılamanın tüm gelişim alanları için geçerli olduğu gerçeği göz ardı edilerek yalnızca eğitim ihtiyaçlarının akademik yönüyle ilgilenildiği noktasına temas edilmiştir. Ancak özel eğitimde eğitsel teşhisi sadece akademik yönleri değil aynı zamanda sosyal gelişim, dil kullanımı ve iletişim, günlük yaşam becerileri vb. gibi, öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki ihtiyaçlarını belirlemek için yapılır. Yanlış cevap veren öğretmenler KÖ1, EÖ2, KÖ3, KÖ6 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenler tarafından verilen tanımda engelli bireyin zihinsel bileşenlerine göre eğitsel tanının; eğitilebilir, öğretilbilir, zor ve çok zor olarak sınıflandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak eğitimsel tanı, düzeyi ne

olursa olsun, özel gereksinimli herhangi bir bireyin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır.

Grafik 13. Eğitsel ve Tıbbi Kavramları Anlama Yüzdeleri

Tıp ve eğitim alanındaki tanımları, anlama düzeyini belirlemeye yönelik sorulara 20 katılımcıdan %56'sı doğru yanıt vermiş, %25'i kısmen doğru, %19'u ise yanlış yanıt vermiştir. Alanla ilgili diğer terimlerin tanımlarına verilen yanıtların yüzdesi genel olarak %60'dan yüksek iken, öğretmenlerin tıp ve eğitim tanımlarına ilişkin anlayışlarının "%60'ın altında kaldığı tespit edilmiştir. Bunun nedeninin, bu kavramların kural olarak teorik olması yanında, verilen kavramların farklı kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmaları ve yönetmeliklerde eğitim öğretim yerine tıp literatüründen kavramların kullanılması olduğu düşünülmektedir. Cinsiyet durumuna göre başarı durumu belirlenmeye çalışıldığında erkek öğretmenlerin toplam 23, kadın öğretmenlerin 22 doğru cevaba sahip olduğu görülmüştür. Kısmi doğru cevapların kadın ve erkek öğretmenler için eşit olduğu görülmüştür. Yanlış cevaplarda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre 8 hata ile 1 hata fazla yaptığı görülmüştür. Bu verilerin 14, 15 ve 16. grafikleri aşağıda verilmiştir.

3.5. Özel Eğitimde yer alan Türkçe olmayan kavramları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulan sorular ve alınan cevapların analizi

15. Disleksi nedir?
16. Diskalkuli nedir?
17. Disgrafi nedir?
18. Serebral palsi nedir?

Sorulan bu sorulara yönelik alınan doğru cevaplara bakıldığında alınan cevaplar şu şekilde karşılaştırılmıştır: 15. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.5.15'te verilmiştir.

Çizelge 3.5.15. Disleksi Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

	15. Disleksi Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Doğru	3 (KÖ4,KÖ5,KÖ8)	5 (EÖ1,EÖ2,EÖ6,EÖ7,EÖ9)	8
Kısmen Doğru	4 (KÖ3,KÖ7,KÖ9,KÖ10)	3 (EÖ5,EÖ8,EÖ10)	7
Yanlış	3 (KÖ1,KÖ2,KÖ6)	2 (EÖ3, EÖ4)	5
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.5.15. analiz edildiğinde 15. soruya doğru cevap veren 8 öğretmenden 3'ü kadın, 5'i erkektir. Kısmen doğru cevap sayısı kadınlarda 4, erkeklerde 3' tür. 3 bayan öğretmen ve 2 erkek öğretmenin verdiği cevaplar yanlış olarak değerlendirilmiştir. "Disleksi nedir?" sorusuna EÖ1, EÖ2, KÖ4, KÖ5, EÖ6, EÖ7, KÖ8, EÖ9 tarafından verilen cevaplar dikkate alındığında kodlanan öğretmenler normal veya üstün zekâ / okuma / okuduğunu anlama / öğrenme güçlüğü, kelime ve kelime gruplarını içermekte olan anahtar sözcükleri cevaplarında kullanmışlardır ve verdikleri yanıtlar doğru olarak kabul edilmiştir. Öğretmenler tarafından verilen tanımlar, bir kişinin normal veya üstün zekalı olmasına rağmen okuma ve okuduğunu anlama ile ilgili sorunların olduğu özel öğrenme güçlüğü türüdür şeklinde yığılma göstermiştir. Kodları KÖ3, EÖ5, KÖ7, EÖ8, KÖ9, KÖ10, EÖ10 olan öğretmenler tarafından kısmen doğru cevaplar verilmiştir. Bu öğretmenlerin tanımlarında zekâ düzeyinden bahsetmedikleri, EÖ5, EÖ10, KÖ10 kodlu öğretmenlerin ise sadece okuma problemlerinde ortaya çıkan belirli bir öğrenme güçlüğü olduğunu belirtmeleri sebebi ile tanımlarının kısmen doğru olduğu kabul edilmiştir. Yanlış cevap veren öğretmenler KÖ1, KÖ2, EÖ3, EÖ4, KÖ6 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerden EÖ3, KÖ6 soruyu boş bırakmıştır. Ancak diğer üç öğretmen, öğrenme güçlüğü okuma becerileri/okuduğunu anlama, kelime ve cümlelerden ziyade akademik beceriler açısından gerilik görülmesi olarak tanımlamış ve bu da cevaplarının yanlış puanlanmasına neden olmuştur. Disleksinin tanımında, öğrenme güçlüğü/engelliliği anahtar kelime ve terimleri yer almasına rağmen okuma ve okuma güçlüğü olan bir öğrenme güçlüğü türü olması tanımların yanlış değerlendirilmesini gerektiren bir durum yaratmıştır.

16. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.5.16’da verilmiştir.

Çizelge 3.5.16. Diskalkuli sorusuna alınan cevapların analizi

16. Diskalkuli Nedir?			
	Kadın	Erkek	Toplam
Doğru	6 (KÖ1,KÖ4,KÖ6,KÖ7, KÖ8,KÖ10)	4 (EÖ1,EÖ2, EÖ8,EÖ9)	10
Kısmen Doğru	2 (KÖ3,KÖ5)	3 (EÖ4,EÖ6,EÖ7)	5
Yanlış	2 (KÖ2,KÖ9)	3 (EÖ3,EÖ5,EÖ10)	5
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.5.16. analiz edildiğinde 16. soruyu doğru cevaplayan öğretmenlerin 6’sı kadın ve 4’ü erkektir. 2 kadın ve 3 erkek öğretmenin verdiği cevaplar kısmen doğru kabul edilmiştir. Kadın öğretmenlerin 2, erkek öğretmenlerin 3 yanlış olduğu görülmüştür. "Diskalkuli nedir?" sorusuna KÖ1, EÖ1, EÖ2, KÖ4, KÖ6, KÖ7, KÖ8, EÖ8, EÖ9, KÖ10 tarafından verilen cevaplara bakıldığında, öğretmenlerin normal veya üstün zekalı/matematikselsel beceri/sayı/sembol/bozukluk/öğrenme güçlüğü, kelime ve kelime gruplarının tanımlarında olduğu ve cevaplarının doğru olduğu kabul edilmiştir. Yapılan tanımlamalar, bireyin normal ya da üstün zekâ düzeyinde olmasına rağmen matematik/sayı/sembol becerilerinde bozulmaların görüldüğü özel öğrenme güçlüğü tanımına karşılık gelmektedir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler KÖ3, EÖ4, KÖ5, EÖ6, EÖ7 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerin tanımlarının normal ya da üstün yetenekli zekâ düzeylerini belirtmemeleri ya da sorunlu alanları tam olarak yansıtmadığı gerekçesi ile yaptıkları tanımlar kısmen doğru olarak değerlendirilmiştir. Yanlış cevap veren öğretmenler KÖ2, EÖ3, EÖ5, KÖ9, EÖ10 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerden kodu KÖ2, EÖ5 olan öğretmenler soruyu boş bırakmıştır. Diğer üç öğretmenin verdiği tanımlarda diskalkuli kavramını disleksi ve disgrafi kavramlarıyla karıştırdıkları görülmüştür.

17. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.5.17’de verilmiştir.

Çizelge 3.5.17. Disgrafi Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

17. Disgrafi Nedir?			
	Kadın	Erkek	Toplam
Doğru	6 (KÖ1,KÖ3,KÖ6,KÖ7,KÖ8,KÖ9)	4 (EÖ2,EÖ4,EÖ5,EÖ7)	10
Kısmen Doğru	2 (KÖ5,KÖ10)	3 (EÖ3,EÖ9,EÖ10)	5
Yanlış	2 (KÖ2,KÖ4)	3 (EÖ1,EÖ6,EÖ8)	5
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.5.17. analiz edildiğinde 17. soruya 6 kadın ve 4 erkek öğretmen doğru cevap vermiştir. Kısmen doğru olan beş cevaptan 2'si kadın, 3'ü erkek öğretmenlere aittir. Yanlış cevap sayısı kadınlarda 2, erkeklerde 3'tür. "Disgrafi nedir?" sorusuna KÖ1, EÖ2, KÖ3, EÖ4, EÖ5, KÖ6, KÖ7, EÖ7, KÖ8, KÖ9 tarafından verilen cevaplara bakılacak olursa, öğretmenlerin normal veya üstün zekalı/yazma sorunları/öğrenme güçlüğü, kelimelerine yer verdiği görülmektedir. Anahtar sözcüklere yer verdikleri için tanımları ve cevapları doğru olarak puanlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin tanımlarına göre bu durumun okuma becerisi ile ilgili olmadığını belirtmeleri kavramı anlama düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler EÖ3, KÖ5, EÖ9, KÖ10, EÖ10 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerin tanımlarında zekâ düzeyini belirtmedikleri ve bunun bir öğrenme güçlüğü türü olduğunu belirtmedikleri görülmüştür. Yanlış cevap veren öğretmenler EÖ1, KÖ2, KÖ4, EÖ6, EÖ8 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenler tarafından verilen tanımlar, disgrafiyi okuma ve yazmada yaşanan sorunlar olarak tanımladıklarını göstermektedir. Belirlenen anahtar kelimelerde yazım sorunları olmasına rağmen, disgrafi okuma ile ilgili olmadığı için bu öğretmenlerin cevapları yanlış olarak puanlanmıştır.

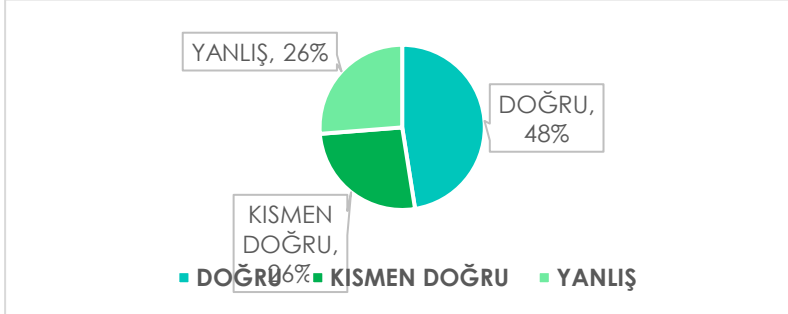
18. soruya verilen cevapların değerlendirmesi Çizelge 3.5.18'de verilmiştir.

Çizelge 3.5.18. Serebral Palsi Sorusuna Alınan Cevapların Analizi

18. Serebral Palsi Nedir?			
	Kadın	Erkek	Toplam
Doğru	6 (KÖ1,KÖ2,KÖ5,KÖ7,KÖ8, KÖ10)	4 (EÖ3,EÖ6,EÖ8, EÖ9)	10
Kısmen Doğru	3 (KÖ3,KÖ4,KÖ6)	1 (EÖ10)	4
Yanlış	1 (KÖ1)	5 (EÖ2,EÖ4,EÖ5,EÖ7,EÖ9)	6
Toplam	10	10	20

Çizelge 3.5.18. analiz edildiğinde 18. soruya doğru cevap veren öğretmenler arasında 6 kadın ve 4 erkek yer almıştır. Kısmen doğru cevap veren dört öğretmenden 3'ü kadın, 1'i erkektir. 1 kadın öğretmen ve 5 erkek öğretmen yanlış cevap vermiştir. "Serebral palsi nedir?" sorusuna KÖ1, KÖ2, EÖ3, KÖ5, EÖ6, KÖ7, KÖ8, EÖ8, EÖ9KÖ10 tarafından verilen yanıtlar dikkate alındığında kodlanan öğretmenler tanımlarında inme / çocuk / çocukluk / kalıcı / nörolojik bozukluk kelime ve kelime gruplarına yer vermişlerdir. Tanımların anahtar sözcükleri içerdiği görülmüş ve doğru kabul edilmiştir. Kısmen doğru cevap veren öğretmenler KÖ3, KÖ4, KÖ6, EÖ10 olarak kodlanmıştır. Bu öğretmenlerin tanımlamalarda inme ve nörolojik rahatsızlıklardan bahsettikleri ancak ortaya çıkma dönemi ile ilgili durumdan bahsetmedikleri, bu nedenle cevaplarının tam olarak doğru cevabı yansıtmadığı görülmüştür. Yanlış cevap veren öğretmenler EÖ1, EÖ2, EÖ4, EÖ5, EÖ7, KÖ9 kodlu öğretmenlerdir. Bu öğretmenler soruyu

sadece bir beyin felci olarak tanımlamışlardır. Serebral palsy kavramını anlamına uygun başka bir kavramla açıklamışlardır. Beyin felci, belirlenen anahtar kelime gruplarından biridir, ancak bu öğretmenlerin cevapları yanlış olarak değerlendirilmiştir, çünkü tanımın doğru veya kısmen doğru olarak tanınması için daha yetkin bir şekilde formüle edilmesi gerekmektedir.

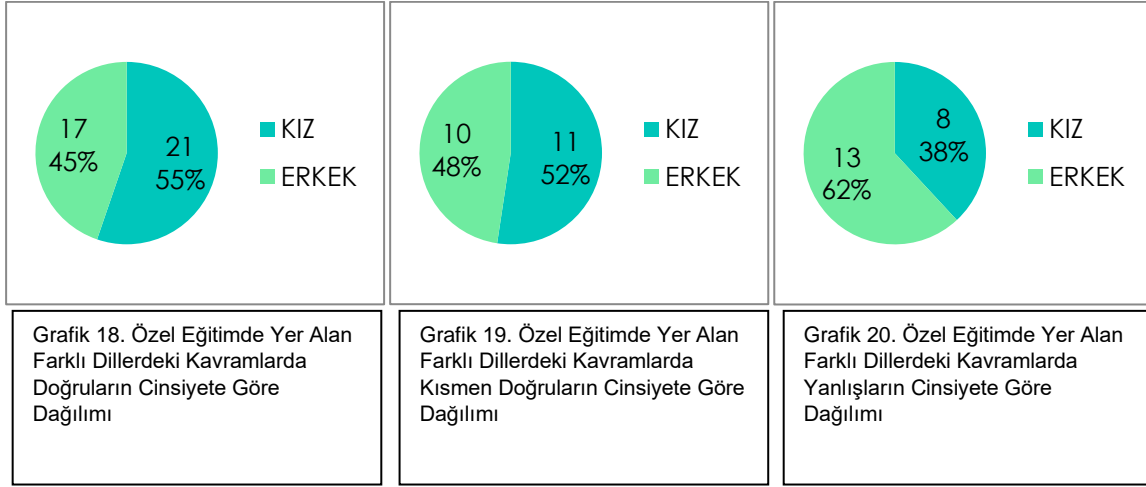

Grafik 17. Özel Eğitimde Yer Alan Farklı Dillerdeki Kavramları Anlama Yüzdeleri

Özel eğitimde kullanılan farklı dillerdeki terimleri anlama düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili sorulara 20 kişiden %48'i doğru, %26'sı kısmen doğru, %26'sı ise yanlış yanıt vermiştir. Öğretmenlerin farklı dillerden alınan kavramları anlama düzeylerinin %48 ile sorulan kavramlar arasında doğru cevap yüzdesi en düşük olan kavram olduğu belirlenmiştir. Farklı dillerden alınan kavramlar Türkçeye olduğu şekilde aktarılmakta ve aktarılan bu kavramların amacı öğretmenlerin dil becerilerinden çok yabancı dil becerilerini ölçmektir. Bu sebeple öğretmenlerin anlama yüzdelerinin düşük olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre başarı durumuna bakıldığında ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre toplam 21 doğru cevapla 4 soru daha fazla yanıt verdiği görülmüştür. Kısmen doğru cevap veren kadın öğretmen sayısı, 11 doğru cevap ile erkek öğretmenlerden 1 fazladır. Diğer tüm bölümlerde incelenen kavramlar içinde toplam 21 yanlış sayısı ile bu kavramlarda en yüksek yanlış cevap düzeyi belirlenmiştir. Erkek öğretmenlerden toplam 13, kadın öğretmenlerden ise 8 yanlış cevap bulunmaktadır. Bu bilgilere göre doğru, kısmen doğru ve yanlışların cinsiyet oranları aşağıdaki grafik 18, 19 ve 20'de gösterilmektedir.

Grafik 18, 19, 20. Özel Eğitimde Yer Alan Farklı Dillerdeki Kavramlarda Doğru, Kısmen Doğru ve Yanlışların Cinsiyete Göre Dağılımları

Elde edilen sonuçlara genel bir bakış açısıyla bakıldığında, öğretmenlerin alan kavramlarını anlama ortalamalarının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Doğru cevap yüzdesinin sınıf içi uygulama yapılan kavramlarda %60 ve daha yüksek olduğu, ancak tıbbi ve yabancı kavramlarda anlama düzeyinin düştüğü görülmüştür. Uygulama açısından bakıldığında, araştırma örnekleminin çoğunluğunun sınıftaki uygulamacı öğretmenlerden oluşması nedeniyle sınıf içinde uygulanan kavramlarda, kavramların cevaplanma oranının arttığı gözlemlenmiştir.

4. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Özel eğitim öğretmenlerinin sınıf yönetimi ve etkili öğretim kavramlarını anlama düzeylerini belirlemek için sorulan sorulara alınan yanıtlardan, özel eğitim öğretmenlerinin bu kavramlardaki yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin pratik kavramları (%61) daha iyi anladıkları ve kalıcılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Özel eğitim öğretmenlerinin davranış yönetimi kavramlarını anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara verilen cevaplar, özel eğitimcilerin bu kavramlardaki yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğunu (%62) göstermiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin pratik kavramları daha iyi anladıkları ve akılda tutmalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Özel eğitimde planlama ve program geliştirme kavramlarının anlaşılmasına yönelik sorulara verilen cevaplar, özel eğitim öğretmenlerinin bu kavramlardaki yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur (%62). Eğitim öncesi süreçte teori derslerinden sonra dersle ilgili proje ödevlerinin verilmesinin daha anlamlı öğrenmeler oluşturduğu, uygulama sürecinde açıklamalarda bulunmanın öğretmenlere bu kavramları daha iyi anlama ve kalıcılığı artırma fırsatı verdiği saptanmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin tıp ve eğitim tanımlarına ilişkin anlayışlarına ilişkin sorulara verilen yanıtlar, özel eğitimcilerin bu kavramlardaki uzmanlık düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur (%56). Bu terimlerin eğitici olmadığı, kaynaklarda tanımlanmış tek bir

tanımının olmadığı ve derslerin teorik anlatımlarla sınırlı olduğu tespit edilmiştir ki bu düşük seviyenin sebebidir.

Türkçe dışındaki özel eğitim kavramlarını anlama düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara verilen cevaplardan özel eğitim öğretmenlerinin yeterlilik düzeylerinin düşük (%48) olduğu sonucuna varılmıştır. Bu düzeyin düşük olmasının nedeni ise bu kavramların yabancı dillerden gelmesi ve adayların yabancı dil becerilerine sahip olmaması olarak bulunmuştur. Genel durum göz önüne alındığında yabancı dil kavramları ve tıbbi terim kavramları dışında sorulan sorularda doğru oranın %60'ı aştığı tespit edildiğinden araştırma örnekleminin başarılı olduğu söylenebilir.

Aşağıda verilen 4 durum sınıf kontrolünü ve etkili öğretimi sağlamaya yönelik kavramlar için oluşan durumlardır. Kadın öğretmenlerin doğru ve erkek öğretmenlerin kısmen doğru cevaplarının fazlalığı ve iki grubun da yanlış sayılarının düşüklüğünün nedeni bu kavramların uygulamaya yönelik olması olduğu söylenebilir. Örneğin;

Çoklu fırsat yöntemi nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 8'i doğru, 1'i kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap verirken; erkek öğretmenlerden 3'ü doğru cevap, 6'sı kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Doğrudan öğretim yöntemi nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 2'si kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap verirken; erkek öğretmenlerden 5'i doğru, 3'ü kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

İpucu nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 8'i doğru, 2'si kısmen doğru cevap verirken; erkek öğretmenlerin 5'i doğru, 3'ü kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Pekiştireç nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 3'ü kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap verirken; erkek öğretmenlerden 6'sı doğru, 2'si kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Aşağıda verilen 3 durum davranış kontrolünü sağlamaya yönelik kavramlar için oluşan durumlardır. Kadın öğretmenlerin doğru ve erkek öğretmenlerin kısmen doğru cevaplarının fazlalığı ve iki grubun da yanlış sayılarının düşüklüğünün bu kavramların hem teorik olarak hem de gözlem ve staj uygulamalarından dolayı pratikte uygulamaya yönelik olmasından dolayı anlamlı öğrenmeler sağlandığı için olabilir. Örneğin;

Uygulamalı davranış analizi nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 4'ü kısmen doğru cevap verirken yanlış cevap bulunmamaktadır; erkek öğretmenlerden ise 7'si doğru, 2'si kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap vermiştir.

Sönme nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 7'si doğru, kısmen doğru cevap verirken yanlış cevap bulunmamaktadır; erkek öğretmenlerden ise 6'sı doğru, 2'si kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Anekdot kaydı nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 4'ü doğru, 3'ü kısmen doğru ve 3'ü yanlış cevap verirken; erkek öğretmenlerden ise 6'sı doğru, 3'ü kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap vermiştir.

Aşağıda verilen 3 durum plan ve program geliştirmeye yönelik kavramlar için oluşan durumlardır. Erkek ve kadın öğretmenlerin doğru, kısmen doğru ve yanlış cevapları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Program geliştirmeye yönelik kavramların gerek proje ödevi olarak yapılması gerekse staj uygulamalarında kullanılmasının, yani teoride öğrenilenlerin pratiğe dökülmesiyle anlamlı öğrenmelerin meydana gelmesi bu soruların doğru ve kısmen doğru cevaplanmasının yüksek olmasına neden olduğu söylenebilir. Örneğin;

Bireyselleştirilmiş eğitim programı nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 7'si doğru, 3'ü kısmen doğru cevap verirken yanlış cevap bulunmamaktadır; erkeklerden ise 7'si doğru, 1'i kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Kaynaştırma nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 2'si kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap verirken; erkeklerden ise 6'sı doğru, 3'ü kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap vermiştir.

En az kısıtlayıcı ortam nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 4'ü kısmen doğru cevap verirken yanlış cevap bulunmamaktadır; erkeklerden ise 5'i doğru, 2'si kısmen doğru ve 3'ü yanlış cevap vermiştir.

Aşağıda verilen 4 durum tıbbi ve eğitsel tanımlara yönelik kavramlar için oluşan durumlardır. Tıbbi ve eğitsel tanımları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik kavramlara verilen cevaplara bakılarak yanlış cevapların diğer kavramlara göre yüksek olduğu söylenebilir. Bunun sebebi ise kaynakların çeviri kaynakların kullanılması ve bu kavramların teorik bilgi olarak kalması olabilir.

Zedelenme nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 5'i doğru, 3'ü kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap verirken; erkeklerden ise 5'i doğru, 4'ü kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap vermiştir.

Yetersizlik nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 3'ü kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap verirken; erkek öğretmenlerden ise 5'i doğru, 3'ü kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Engel nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 4'ü kısmen doğru cevap verirken yanlış cevap bulunmamaktadır; erkeklerden ise 6'sı doğru, 2'si kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Eğitsel tanımlama nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 5'i doğru, 2'si kısmen doğru ve 3'ü yanlış cevap verirken; erkeklerden ise 7'si doğru, 3'ü kısmen doğru cevap verirken yanlış cevap bulunmamaktadır.

Aşağıda verilen 4 durum özel eğitimde yer alan farklı dillerdeki kavramlar için oluşan durumlardır. Özel Eğitimde bulunan yabancı dil kavramlarını anlama düzeyini belirlemeye yönelik cevaplar aşağıda sıralanmıştır. Çıkan sonuçlar yabancı dilden alınan kavramların anlama düzeyinin düşük olduğunu göstermiştir. Bunun nedeni farklı dillerden alınan kavramların Türkçe kavramın karşılığının araştırılmadan aktarılması ve bu kavramların anlam bilgisinden çok yabancı dil becerilerini ölçmeyi amaçlaması nedeniyle bu kavramların anlaşılmasının düşük olduğunun kanısına varılmıştır.

Disleksi nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 3'ü doğru, 4'ü kısmen doğru ve 3'ü yanlış cevap verirken; erkeklerden ise 5'i doğru, 4'ü kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap vermiştir.

Diskalkuli nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap verirken; erkeklerden ise 3'ü doğru, 4'ü kısmen doğru ve 3'ü yanlış cevap vermiştir.

Disgrafi nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 2'si kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap verirken; erkeklerden ise 4'ü doğru, 4'ü kısmen doğru ve 2'si yanlış cevap vermiştir.

Serebral palsi nedir? sorusuna kadın öğretmenlerden 6'sı doğru, 3'ü kısmen doğru ve 1'i yanlış cevap verirken; erkeklerden ise 3'ü doğru, 2'si kısmen doğru ve 5'i yanlış cevap vermiştir.

Özel eğitim alan derslerinde yer alan özel eğitim alanında sınıf yönetimi ve etkili öğretim kavramları, davranış yönetimi kavramları ve özel eğitimde plan ve program geliştirme kavramları doğru cevap indeksi %60 ve üzeridir. Kısmen doğru cevaplar dikkate alındığında, kavramı az anlayan öğretmenlerin yüzdesi %13 ve altındadır. Bu durum, öğretmenlerin söz konusu kavramları anlama düzeylerinin yüksek olması ile değerlendirilmektedir.

Tıp ve eğitim alanındaki kavramlar ile yabancı dil kavramları altında çalışılan kavramların anlaşılma düzeyini belirlemek için sorulan sorulara verilen doğru cevap yüzdesi sırasıyla %56 ve %48 olarak belirlenmiştir. Diğer kavramlardaki anlaşılma yüzdelerine bakarak bu kavramların anlaşılma düzeyi belirlenmiştir. Diğer alanların anlaşılma yüzdesine göre tıbbi ve yabancı dilden geçen kavramların yüzdesinin düşük olduğu saptanmıştır. Yabancı dillerden dilimize aktarılan kavramlar için yanlış cevap yüzdesinin %26 olması da diğer tanımlanmış alanların ortalamasından önemli ölçüde farklıdır.

Sonuçlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde, tanımlanan tüm kavramlarda kadın öğretmenlerin başarısının erkek öğretmenlere göre biraz daha yüksek olduğu ancak aradaki farkın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür. Doğru cevapların cinsiyete göre toplam dağılımına bakıldığında tüm sorular için 217 doğru cevap bulunmakta olup, tüm sorularda erkek öğretmenlerin doğru cevaplama sayısı 98, kadın öğretmenlerin 119'dur.

Özel eğitim öğretmenlerinin verdiği yanlış cevaplar dikkate alındığında soruların tamamında toplam 64 yanlış cevap verildiği ortaya çıkmıştır. Kadın öğretmenler 28, erkek öğretmenler 36 yanlış cevap vermiştir. Bu fark erkek öğretmenlerin veri toplama sürecinde veri toplama aracına olumsuz tepki vermelerinden kaynaklanmış olabilir. Araştırmaya katılan erkek öğretmenler veri toplama aracını yanıtlamak istememişlerdir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Ülkemizde öğretmen yetiştirme uygulamaları eğitim fakülteleri tarafından yürütülmektedir. Öğretmen yetiştirmede amaç, öğretmen adaylarının ilk 3 yıl teorik derslerden 4 yıllık üniversite deneyimi, son yıl ise ağırlıklı olarak okul uygulamalarından deneyim kazanmalarınıdır. Bu uygulamaların, öğretmen eğitimi alanında dünyada en çok uygulanan çalışmalardan biri olan kuram-uygulama yaklaşımıyla uyumlu, olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Uygulamaların sağladığı katkılar zaman, mekân ve finansal tasarruf açısından öne çıkıyor. Olumsuz yönleri, önyargılı öğrenme ve bilgiyi farklı durumlara aktaramama konusunda öne

çıkıyor. Bu yaklaşım, günümüz eğitim sistemlerinde ortaya çıkan mevcut eğitim uygulamalarına aykırıdır. Kuram-uygulama yaklaşımına getirilen en önemli eleştiri, öğretmen yetiştirme sürecinde sağlanan kuramsal temelin, adaylar gerçek sınıfta ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerle tanışmadıkça anlamsız kalmasıdır. Pratik teori yaklaşımı ise durumun tam tersi olduğunu iddia eder. Diğer bir ifade ile öğretmen adayı verilen teorik bilgileri gerekli görürse bu bilgileri öğrenmeye çalışacağı yazılmaktadır. Ayrıca öğretmen adayının gerekli bilgi ve becerileri ancak sınıfta yaşayarak öğrenebileceğini iddia etmektedir. Öğretmen yetiştirme sürecinde bu uygulamalardan birini kabul edip diğerini kabul etmemek sonuç getirmemektedir. Uygulamaların birbirini tamamlayacağına inanılmaktadır. Böylece bir öğretmen adayının öğrenmenin temel kuramlarını ve bu süreçteki öğretmeni anlayarak öğrenebileceği ve gerçek uygulamalarla mesleğini öğrenerek kendi yaşamıyla ilişkilendirerek öğrenebileceği savunulmaktadır (Azar, 2003). Bu araştırmanın sonuçları dikkate alındığında bu durum 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin okul deneyimsel derslerinde yaygın olarak kullanılan kavramlara ilişkin anlayışlarının kuramsal düzeyde kalan kavramlara göre daha yüksek olması ile örtüşmektedir. Yabancı dillerdeki tıbbi ve eğitsel teşhis ve kavramlar incelendiğinde özel eğitimcilerin en çok yanlış cevap verdiği kavramların bu başlıklar altında toplandığı görülmektedir. Bu durumun nedenlerinin araştırılmasının çeviri ve yabancı dil sorunlarını ilgilendirdiği görülmektedir. Yumru (2010), araştırmasında bilimsel alanlardaki temel eserlerin çevirisinin daha çok çevirmenlere ve yayıncılara bırakıldığını belirtmiştir. Alanı bilmeyen bir tercüman bu eserleri doğru çeviremeyebilir. Yabancı dil kitaplarını kendi dilinize çevirmek, konu ile ilgili bir kavram oluşturmak demektir. En doğru çeviri, alanında uzman kişiler tarafından yapılabilir. Dolayısıyla kaynak düzeyinde eser çevirilerinin artması, alana ait kavramların da genişlediği anlamına gelmektedir. Bu da konuların ve bilgilerin daha iyi anlaşılması ve bilgilerin daha fazla kişiye ulaşması anlamına gelmektedir. Ancak aynı konuda birden fazla kavramla karşılaşmanın kafa karıştırdığı da yadsınamaz bir gerçektir.

Ayrıca Türkçe kaynak kitaplarda yabancı terim kullanımının öğretmenin öğrenmesini ve anlamasını zorlaştırdığı tespit edilmiştir. Dilde karşılığı olmayan ve önceki öğrenmelerini çağrıştırmayan yabancı kavramları ezberlemek zorunda kalan bir öğretmen tam öğrenmeyi sağlayamaz. Çalışmada elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin yabancı dilden çeviri ile tanımlanan kavramları anlamalarının zor olması bakımından bu çalışma ile de örtüşmektedir. Elde edilen bu bulgulara dayalı olarak bazı önerilerde bulunulabilir:

- Özel eğitimle ilgili kitaplar ve diğer kaynaklardaki kavramların tanımları özel eğitimci uzmanlar tarafından sadeleştirilebilir ve standartlaştırılabilir. Bu durum özel eğitim öğretmenlerinin kavramlar ve tanımlarıyla birçok farklı şekilde karşılaşmasını engelleyerek ortak ve kesin bir kavram tanımı oluşturmasını sağlayarak daha iyi öğretmenler yetiştirilmesini sağlayabilir.

- Tanımların öğretmenler için anlamlı ve kullanılabilir olması için kavramlar ve tanımları, eğitimci bakış açısıyla oluşturulabilir.

- Yabancı kaynaklardan çeviri yoluyla kavramlar literatüre kazandırılırken, bu kavramların tanımlarının, kavramı tam olarak karşılamasına dikkat edilebilir. Çeviri yoluyla elde edilen tanımlar çevirmenler tarafından değil alanın uzmanları tarafından oluşturulabilir.

- Özel eğitim ve diğer tüm alanlarda bilimsel çalışmaların önemine dair öğretmenler bilgilendirilerek bu çalışmalara olumsuz yaklaşımları sona erdirilebilir.
- Çalışma örnekleme farklı branşlara genişletilebilir ve veri toplama aracı daha geniş tutularak daha geniş bir çalışma desenlenebilir.

KAYNAKÇA

- [1] Azar, A. (2003). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin görüşlerin yansımaları. *Millî Eğitim Dergisi, Sayı 159*, 181-194.
- [2] Baykoç, N. (2012). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.
- [3] Canöz, Ş. (2013). Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim. H. Avcıoğlu (Ed.). *İlköğretimde özel eğitim*, 1-18, Ankara: Nobel Yayınları.
- [4] Cavkaytar, A. & Diken, İ. H. (2005). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- [5] Demircioğlu, G. Özme, H. & Demircioğlu, H. (2006) Sınıf öğretmeni adaylarının fiziksel ve kimyasal değişme kavramlarını anlama düzeyleri ve yanlışları, *Millî Eğitim Dergisi, cilt.170*, 260-273.
- [6] Eripek, S. (2005). *Özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- [7] Güven, D. (2010). Profesyonel bir meslek olarak Türkiye’de öğretmenlik. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, 27(2)*,13-21.
- [8] Karakelle, S. (2005). Öğretmenlerin etkili öğretmen tanımlarının etkili öğretmenlik boyutlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, Cilt 30(135)*, 1-10.
- [9] Lovaas, O.I. (1987). Behavioral treatment and normal educational and intellectual functioning in young autistic children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 55*, 3-9.
- [10] MEB (1973). *Millî eğitim temel kanunu*. “1739 Sayılı Kanun”, Resmi Gazete, 14574, 24 Haziran, 1973.
- [11] MEB. (1997). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>. Erişim tarihi: 30.06.2021.
- [12] MEB, (2000). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- [13] MEB, (2005). *Engelliler hakkında kanun*. Kanun Numarası: 5378 Kabul Tarihi : 1/7/2005 Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 7/7/2005 Sayı : 25868
- [14] MEB, (2006). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. 31. 05.2006 – 23937 Sayılı Resmî Gazete.
- [15] MEB (2007). *Öğrenci merkezli eğitim uygulama modeli, eğitimi araştırma ve geliştirme Dairesi Başkanlığı*, Millî Eğitim Basımevi, Ankara.
- [16] MEB. (2008). *Öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlikleri*, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

- [17] MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- [18] MEB (2018). Millî eğitim bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, 30471, 7 Temmuz, 2018.
- [19] Özsoy, Y., Özyürek M. & Eripek, S. (1989). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Karatepe Yay.
- [20] Özyürek, M. (2006). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı, temelleri ve geliştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- [21] Pınar, A. & Akdağ, H. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin iklim, rüzgâr, sıcaklık, yağış, erozyon, ekoloji ve harita kavramlarını anlama düzeyi. *İlköğretim Online*, 11(2), 530-542. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8589/106752>
- [22] Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- [23] Yeşil, R. & Şahan, E. (2015). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin en önemli sorun, neden ve çözüm yollarına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 123-143. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59449/854077>
- [24] Yumru, D. (2010). Terim üret(me)me sorunu. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 3 (39).

İLKOKUL ÖZEL EĞİTİM SINIFLARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE SORUNLARIN ÇÖZÜMLERİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Doç. Dr. Güneş SALI² Öğretmen Gülden OLGUNER³

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, <http://orcid.org/0000-0001-5719-8618>

³Gündüz Alp İlkokulu Melikgazi / Kayseri [ORCID: 0009-0003-1877-7440](http://orcid.org/0009-0003-1877-7440)

ÖZET

Her birey başlı başına önemli olduğu için eğitime gün geçtikçe verilen önemin artırılması, her tür derece ve kademedeki öğrencilerin eğitiminin nitelikli hale getirilmesi oldukça önemlidir. Özel eğitim sınıfı uygulamalarına yönelik sorunların belirlenmesi ve muhtemel çözüm önerilerinin geliştirilmesi, yalnızca onlara fayda sağlamakla kalmayacak; bu fayda özel eğitime ihtiyaç duyan kişilerin aileleri, yakın çevresi, aynı ortamı paylaşan genel eğitim sınıfı öğrencileri ile okul yönetici ve öğretmenlerini de kapsayacaktır. Buna ek olarak normal gelişim düzeyine sahip öğrenciler empatik davranarak farkındalıkları artacak ve farklılıklara saygı duyarak birlikte yaşamayı öğreneceklerdir. Böylece uzun vadede hem toplumsal hem ekonomik kalkınmaya katkı sağlanmış olacaktır.

Bu araştırma ilkökul özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunlar ve sorunların çözümlerine yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla planlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması modelinin kullanıldığı araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi çalışma grubunun oluşturulması ve çalışma grubunun oluşturulmasına temel oluşturacak ölçüt veya kısıtların daha önceden belirlenmesi olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda çalışma grubu, halen görevde olan kadrolu özel eğitim öğretmenleri ile sınıf öğretmeni olup özel eğitim sınıfında görev yapan olmak üzere toplam 7 (yedi) öğretmenden oluşturulmuştur. Ayrıca örneklem grubundaki öğretmenlerin sınıflarında her tür engelli öğrencinin bulunmasına dikkat edilmiştir. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile daha önce belirlenmiş olan kategorilere göre yorumlanarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde özel eğitim öğrencilerinin akranlarıyla uyum problemleri yaşadıkları, özel eğitim sınıflarında farklı yetersizlik guruplarının oluşunun eğitimi olumsuz etkilediği, okul çalışanlarının özel eğitime bakışının olumsuz olduğu, kaynaştırma eğitiminin yetersiz olduğu ve ailelerin özel eğitim sürecine katılımlarının çeşitli nedenlerle yetersiz ya da verimsiz olduğu görülmüştür. Bu bağlamda özel eğitimde toplumsal ve bireysel bilinç oluşturabilmek için aileler başta olmak üzere okul yönetimleri ve diğer branş öğretmenlerini de içine alan kapsamlı bir eğitim programı

¹Bu çalışma, tezsiz yüksek lisans proje çalışmasından üretilmiş olup, proje yayımlanmamıştır.

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gunes.sali@yobu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-5719-8618>

³Tezsiz YL Öğrencisi, Gündüz Alp İlkokulu Melikgazi / Kayseri guldenderebag@gmail.com [ORCID: 0009-0003-1877-7440](http://orcid.org/0009-0003-1877-7440)

uygulanması gerekliliğinin altı çözülmüştür. Elde edilen bulgular sonuç bölümünde başka araştırma bulguları ile de desteklenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Özel eğitim, karşılaşılan sorunlar, öğretmen görüşleri.

EVALUATION OF TEACHERS' OPINIONS ON THE PROBLEMS FACED IN PRIMARY SCHOOL SPECIAL EDUCATION CLASSES AND THE SOLUTIONS OF THE PROBLEMS

ABSTRACT

Since each individual is important on its own, it is very important to increase the importance given to education day by day and to make the education of students at all degrees and levels qualified. Identifying problems and developing possible solutions for special education classroom practices will not only benefit them; This benefit will also include the families of people in need of special education, their immediate surroundings, general education class students sharing the same environment, and school administrators and teachers. In addition, students with normal development levels will increase their awareness by acting empathetically and learn to live together by respecting differences. Thus, it will contribute to both social and economic development in the long run.

This research was planned to evaluate the opinions of teachers about the problems encountered in primary school special education classes and their solutions. In the research in which the Case Study Model, which is one of the qualitative research methods, was used, the criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was used. The criterion sampling method can be expressed as the formation of the working group and the predetermination of the criteria or constraints that will form the basis for the establishment of the working group. In this context, the study group consisted of a total of 7 (seven) teachers, including permanent special education teachers who are still on duty and a classroom teacher who works in a special education class. In addition, attention was paid to the presence of all kinds of disabled students in the classrooms of the teachers in the research group. Semi-structured interview technique was used to collect data. The data obtained in the research were analyzed by the content analysis method by interpreting them according to the previously determined categories.

When the results of the research were examined, it was seen that the special education students had problems with their peers, the existence of different inadequacy groups in the special education classes affected the education negatively, the view of the school staff towards special education was negative, the inclusive education was insufficient, and the participation of the families in the special education process was insufficient or inefficient for various reasons. In this context, the necessity of implementing a comprehensive education program that includes families, school administrators and other branch teachers in order to create social and individual

awareness in special education has been underlined. The findings were supported by other research findings in the conclusion part.

KEYWORDS: Special education, problems encountered, teachers' opinions

1. GİRİŞ

İlkokullarda normal gelişim gösteren öğrencilerin bulunmasının yanı sıra özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler de bulunmaktadır. Eğitimsel yetersizliği olan, görme, işitme ya da bedensel engeli olan, yaygın gelişimsel bozukluğu olan ya da üstün yetenekleri olan öğrenciler özel gereksinimli ya da özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler olarak adlandırılmaktadır (Çuhadar, 2014, s.5). Doğası gereği farklı özelliklere sahip olan insanların fiziksel, zihinsel ve kişisel farklılıkları onların aynı şekilde eğitim görmelerine olanak sağlamamaktadır. Özel eğitim gerektiren bireylerin, durumlarına özel birtakım ihtiyaçları bulunmaktadır (Aksoy, 2021, s.4). Özel eğitim; akranlarından farklı bireysel özelliklere sahip tüm bireylere sunulan, kişinin gereksinimlerine göre hazırlanmış, amacı bağımsız yaşam becerilerini en üst seviyede geliştirmek olan ve eğitim programları aracılığıyla uygulanan eğitim hizmetleridir (Canöz, 2013, s. 1; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 1997a, s. 857; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 1997b; MEB, 2018, s. 2). Özel eğitimin en önemli amacı, kişilere ihtiyaç duyduğu eğitim sağlanarak bağımsız yaşama becerilerini geliştirip topluma uyumlarının sağlanmasıdır (MEB, 2018). Günümüzde özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin bir kısmı eğitim ve öğretimlerini normal okullarda kaynaştırma uygulamalarıyla, bir kısmı normal okulların bünyesinde açılan özel eğitim sınıflarında devam ettirmektedirler. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin bir kısmı da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel ve resmi engelliler okullarında eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedirler (Sığırtmaç ve Gül, 2010, s. 14).

Literatür incelendiğinde, özel eğitim sınıflarına ilişkin sınırlı sayıda araştırmanın, genellikle akademik ve sosyal beceriler, yöntem-teknik, öğretmen tutumları ve öğretmen yeterliklerine yönelik olduğu görülmektedir (Altunay, 2008; Başal ve Batu, 2002; Çelik ve Eratay, 2007; Ekşi, 2010; Gülay, 2017; Kalkan ve Özmen, 2013; Karaaslan, 2003; Sülün, 2012; Turan, 1998; Yıldız, 2008). Ülkemizde ilkokullarda özel eğitim sınıflarındaki uygulamalarda yaşanan problemleri ele alan sınırlı sayıda (Demir ve Kale, 2019) araştırmaya rastlanmıştır. Her birey başlı başına önemli olduğu için eğitime gün geçtikçe verilen önemin artırılması, her tür derece ve kademedeki öğrencilerin eğitiminin nitelikli hale getirilmesi oldukça önemlidir. Özel eğitim sınıfı uygulamalarına yönelik sorunların belirlenmesi ve muhtemel çözüm önerilerinin geliştirilmesi, yalnızca onlara fayda sağlamakla kalmayacak; bu fayda özel eğitime ihtiyaç duyan kişilerin aileleri, yakın çevresi, aynı ortamı paylaşan genel eğitim sınıfı öğrencileri ile okul yönetici ve öğretmenlerini de kapsayacaktır. Buna ek olarak normal gelişim düzeyine sahip öğrenciler empatik davranarak farkındalıkları artacak ve farklılıklara saygı duyarak birlikte yaşamayı öğreneceklerdir. Bu çalışmada özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunların

ve sorunlara getirilecek önerilerin belirlenmesi ile eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik yapılacak planlamalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Böylece uzun vadede hem toplumsal hem ekonomik kalkınmaya katkı sağlanmış olacaktır. Bu yönden bu araştırma önemli görülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

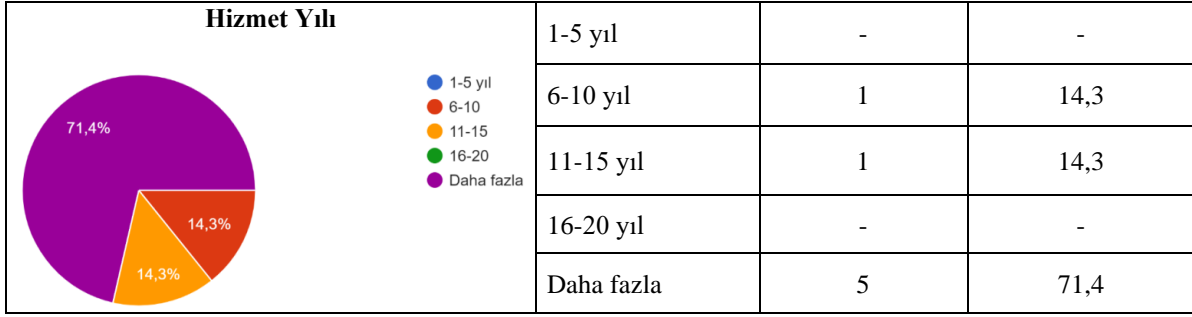
Bu çalışmada durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışması araştırmacının önceden hazırlanmış olduğu anket sorularına gelen cevapları, cevaplayan kişilere müdahale etmeksizin derlediği bir araştırma modelidir. Niçin ve nasıl soruları ile işleyen bu model, araştırmacının bir durumu detaylı olarak incelemesine imkân sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ayrıca durumu açığa çıkaran ve çözüm sürecine etken olan durumları vurgulayan bir yaklaşımdır (Best ve Kahn, 2017, s.58).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Ankara ili Gölbaşı ilçesinde özel özel eğitim sınıflarında halen görev yapmakta olan 16 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, çalışma grubunun oluşturulması ve çalışma grubunun oluşturulmasına temel oluşturacak ölçüt veya kısıtların daha önceden belirlenmesi olarak ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2012). Bu bağlamda araştırmanın örneklemini halen görevde olan kadrolu özel eğitim öğretmenleri ile sınıf öğretmeni olup özel eğitim sınıfında görev yapanlardan oluşturulmuştur. Ayrıca araştırma örneklemine giren öğretmenlerin sınıflarında her çeşit engelli öğrencinin bulunmasına dikkat edilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın örneklemini, gönüllü olarak katılmayı kabul eden 7 (yedi) öğretmenden oluşturulmuştur.

Çizelge 2.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Veriler

Değişkenler	Özellikler	Sayı	Yüzde Oranı %
Cinsiyet 	Kadın	6	85,7
	Erkek	1	14,3
Brans 	Özel Eğitim	4	57,1
	Diğer	3	42,9

Çizelge 2.1'e göre araştırmaya katılan 7 öğretmenin 6'sı kadın 1'i erkektir. Araştırmaya katılan 4 öğretmen Özel Eğitim lisans mezunu branş öğretmenidir. 3 öğretmen ise sınıf öğretmenliği branşından özel eğitim alanına geçiş sağlamışlardır. Hizmet yıllarına bakıldığında ise görüşülen 7 öğretmenden 5'inin hizmet süresinin 20 yıldan daha fazla olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan tüm öğretmenlerin sınıflarında zihinsel engelli, Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan, Down Sendromlu olan öğrenciler bulunmaktadır. Yine görüşme yapılan öğretmenlerin sınıflarında en çok karşılaşılan engel türü hafif düzey zihinsel engellilik ve OSB olmuştur.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veriler, görüşme öncesinde araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Amaca hizmet edebilirliği, uygulanabilirliği ve sadeliği sağlayabilmek adına eğitim bilimleri alanında üç uzmanın incelemesine sunularak hazırlanan görüşme formundaki sorular aşağıda sunulmuştur:

1. Sınıfınızda ne tür yetersizlik grupları vardır?
2. Sınıfınızdaki farklı yetersizlik gruplarının oluşu eğitim sürecini sizce nasıl etkilemektedir?
3. Öğrencilerle iletişim problemi yaşıyor musunuz?
 - A. Öğrencilerle iletişim sizce nasıl olmalı?
 - B. Öğrencilerle aile iletişimi sizce nasıl olmalı?
 - C. Öğrencilerle iletişim problemini çözmek için sizce neler yapılmalı?
4. Öğrenciler akranları ile uyum problemi yaşıyor mu?
 - A. Diğer engel grupları ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
 - B. Normal gelişim düzeyine sahip akranları ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Okul çalışanlarının özel eğitime bakışı sizce nasıl olmalıdır?
 - A. Okul yöneticilerinin özel eğitime bakışı sizce nasıl?
 - B. Diğer öğretmenlerin özel eğitime bakışı sizce nasıl?
 - C. Bu bakış açıları okulda verilen özel eğitimi nasıl etkilemektedir?
6. Özel Eğitimde öğrenme süreci nelerden etkilenmektedir?
 - A. Özel eğitimde kullanılan materyaller eğitimi nasıl etkilemektedir?
 - B. Öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler süreci nasıl etkilemektedir?
 - C. Uyguladığınız kaynaştırma eğitimi yeterli buluyor musunuz?
7. Özel eğitim alanında meydana gelen yenilikler hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - A. Özel eğitime yönelik yeni materyaller hakkında ne düşünüyorsunuz?

- B. Özel eğitime yönelik yeni yöntem ve teknikler hakkında ne düşünüyorsunuz?
- C. Yeniliklerin takip edilmesi öğrencilere verilen eğitimi nasıl etkiler?
8. Özel Eğitimde ailelerin eğitim sürecine katılımı hakkında düşünceleriniz nelerdir?
 - A. Sizce ailelerin eğitime katılımı eğitim sürecini nasıl etkiliyor?
 - B. Eğer aileler eğitim sürecine katılmıyorsa bunun nedeni ne olabilir?
 - C. Eğitime katılmayan ailelerin eğitim sürecine katılımını sağlamak için neler yapılabilir?
9. Özel Eğitimin kalitesini artırmak için neler yapılmalıdır?

Görüşme formundaki sorular yukarıdaki gibi oluşturulduktan sonraki aşamada uygulama öncesi deneme yapmak üzere iki özel eğitim öğretmenine yöneltilmiştir. Her iki görüşmede de bir sorunla karşılaşılmamıştır. Böylelikle yapı ve kapsam geçerliliği de sağlanmıştır.

Eğitim bilimleri alanında uzmanların görüşme formunu incelemesi ve uygulama öncesi deneme çalışması süreleri, etkileşimin uzun süreli olmasını sağlamak amacıyla, mümkün olduğu kadar uzatılarak iç geçerlilik (inandırıcılık) oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında iç geçerliliği sürekli etkin kılmak adına bulgular elde edildikçe bu bulguların verilerle uyumluluğu kontrol edilmiştir. Ayrıca araştırma sürecinde gerçekleştirilen işlemlerin tamamına yakını betimlenerek dış geçerlilik (aktarılabilirlik) oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında araştırmanın modeli, evren-örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması-analizi ve bulguların nasıl elde edildiği ayrıntılı olarak sunulmuştur. Araştırmanın dış güvenilirliği (teyit edilebilirliği) ise araştırmacıların ve katılımcıların kolay ulaşılabilirliği, uzmanlık alanları, deneyimleri ve görüşme yapmak için belirlenen ortamlar, veri analizi aşamaları olan kavramsal çerçeve ve veri analizi çeşitliliği ile ilgili ayrıntılı açıklamalarla oluşturulmaya çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında örneklem grubuna giren 7 öğretmen ile yüz yüze görüşme yapılabildiği görülmüştür. Herhangi bir dış etkene maruz kalınmaması için görüşme yerleri genellikle okul dışından seçilmiştir. Görüşmeler 16-26 Mart 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Görüşmelerin her biri ortalama 25 dakika sürmüştür. Öğretmenler ile karşılıklı güven ortamı oluşturarak görüşme yapılan öğretmenlere isimlerinin gizli kalacağı güvencesi verilmiştir. Bu kapsamda görüşme yapılan öğretmenler çalışmada Ö1, Ö2, ..., Ö7 olarak adlandırılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin yaşanan gerçek sorunları ne kadar yansıtılabildiği analiz edilerek bu sorunların çözümlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda bu araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz (frekans değerleri) ile içerik analizi yöntemi kullanılıp konu ile ilgili genel görüşü en çok kapsayan cevaplar doğrudan alıntılanarak analiz edilmiştir. Bu yöntemlerin kullanım amacı aslında sahadan toplanan düzensiz verilerin bilimsel kavramlarla sınıflandırılarak elde edilen sonucun anlaşılır şekilde diğer bilimsel çalışmaların hizmetine sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3. DENEYSEL ÇALIŞMALAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3. 1. Farklı Engel Gruplarının Bir Arada Eğitim Görmesinin Getirdiği Zorluklar

Çizelge 3.1. Farklı Engel Gruplarının Bir Arada Eğitim Görmesi ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Zorlukları vardır	3
Zorlukları yoktur	1
Zorlukları vardır fakat üstesinden gelinebilir	3

Çizelge 3.1'e göre görüşme yapılan 3 katılımcı öğretmenin farklı engel gruplarının bir arada eğitim görmesinin birtakım zorlukları da beraberinde getirdiğini ifade ettiği görülmüştür. Bir diğer 3 katılımcı ise yaşanan zorlukların varlığını kabul ettiği ancak bu zorlukların üstesinden gelebildiği tespit edilmiştir. 1 katılımcı bu şartlarda eğitim verilmesi konusunda zorluk yaşamadığını ifade etmiştir. Sorulara verilen bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1. “Olumsuz olarak etkilemektedir. Farklı davranış değiştirme teknikleri kullanılması gerekirken bu konuda sıkıntılar görülmektedir.”

Ö2. “Fazla enerji harcayarak kontrolcü olmak gerekiyor.”

Ö4. “Olumsuz etkilememektedir.”

3. 2. İletişim Sürecinde Yaşanan Zorluklar

Çizelge 3.2. İletişim Sürecinde Yaşanan Zorluklar ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
İletişim problemi yaşayanlar	0
İletişim problemi yaşamayanlar	5
Zaman zaman iletişim problemi yaşayanlar	2

Çizelge 3.2 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin, sınıflarındaki öğrenciler ile iletişim konusunda zorluk yaşamadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Görüşme yapılan sadece 2 öğretmenin iletişim konusunda zaman zaman problem yaşadığı tespit edilmiştir. Sorulara verilen bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1. “Genelde iletişim problemi yaşamıyorum. Otorite temelli bir iletişim olmalı tabi ki sevgi ve sıcak bir ortam da yaratılmalıdır. Sürekli ve saygı temeline dayanan bir iletişim

kurulmalıdır. Ödül ve ceza sistemi çok net oturtulmalıdır. İletişim problemlerinin temelinde yatan ana unsurlar belirlenmeli ve bu unsurlar ortadan kaldırılmalıdır.”

Ö7. *“Kısmen. Sağlıklı iletişim ortamı oluşturulmalıdır. Aile öğrenciyle sevgi bağı ile sağlıklı iletişim kurulmalıdır. Çünkü iyi dinleyici olmak, onu anladığını göstermek çocuğun güveninin artmasını sağlar. Onun da bir birey olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Özel durumu varsa ve çözümü için ailesinin imkânları yeterli değilse destek alınmalıdır.”*

3. 3. Öğrencilerin Akranları ile Uyum Sağlayamamasının Getirdiği Zorluklar

Çizelge 3.3. Öğrencilerin Akranları ile Uyum Sağlayamamasının Getirdiği Zorluklar ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Kendi akranları ve normal gelişim düzeyine sahip akranları ile uyum sorunu yaşayanlar	7
Öğrencilerinde akranları ile uyum sorunu olmayanlar	0

Çizelge 3.3’e göre araştırmaya katılan tüm öğretmenler sınıflarındaki özel eğitime ihtiyacı çocukların kendi akranları ve normal gelişim düzeyine sahip akranları ile uyum sorunu yaşadığını ifade etmişlerdir. Sorulara verilen bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1. *“Genelde iletişim sırasında problemler görülmektedir. Konuşamayan öğrencilerin yoğunluğu ile diğer öğrenciler iletişim kuramamaktadır. Aynı ortamda yoğun olarak bir araya gelmeleri ve eğlenceli etkinlikler ile iletişim desteklenmelidir.”*

Ö5. *“Otizmlili bazı öğrenciler diğer öğrencilerle uyum sağlamakta sorun yaşayabiliyor.”*

Ö7. *“Yaşıyor. Özellikle davranış bozukluğu olanlar olumsuz etkiler. Mesela; tükürme, küfür gibi. Öğrencinin özel durumunu fark eden diğer çocuklar bunu olumsuz şekilde kullanıyorlar.”*

3. 4. Okul Çalışanlarının Özel Eğitime Bakış Açılarında Kaynaklanan Zorluklar

Çizelge 3.4. Okul Çalışanlarının Özel Eğitime Bakış Açılarında Kaynaklanan Zorluklar ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Okul Yöneticilerinin bakış açılarından dolayı zorluk yaşayanlar	4
Diğer öğretmenlerin bakış açılarından dolayı zorluk yaşayanlar	1
Zorluk yaşamayanlar	2

Çizelge 3.4’e göre 4 katılımcı okul yöneticilerinin özel eğitime bakış açılarından dolayı zorluk yaşadıklarını, 1 katılımcı diğer öğretmenlerin özel eğitime bakış açılarından dolayı zorluk

yaşadığını ifade etmiştir. 2 katılımcı ise hiçbir şekilde zorluk yaşamadığını ifade etmiştir. Sorulara verilen cevapların bir kısmı aşağıdaki gibidir:

Ö1. “Farklı olduğumuzu her zaman hissettiren bir ortam mutlaka oluyor. Özel eğitim sınıfı olarak okulun her yerinde olmak gerekiyor. Okulun tüm etkinliklerine öğrencilerimizle katılmamız ve okula kendimizi her zaman göstermeliyiz diye düşünüyorum. Özellikle okul yöneticilerinin bakış açısını olumluya çevirmek yine bizim elimizdedir. Özel eğitimi okul yöneticilerine anlatmalı ve onların öğrencilerle zaman geçirmelerine fırsat vermeliyiz.”

Ö5. “Özel eğitim sınıfında görev yapmamış hiçbir öğretmen bu atmosferi anlayamayacaktır. Bu nedenle diğer tüm öğretmenler bu alanla ilgili ayrıca eğitim almalıdır. Özel Eğitim sınıfları tecrit edilmek yerine daha çok kucaklanmalıdır. Diğer sınıflarla diğer öğrencilerle sık sık bir araya getirilmelidirler.”

Ö6. “Okul yöneticilerinin ve okulda görev yapan diğer öğretmenlerin özel eğitime bakışı profesyonelce ve iyidir. Bu nedenle bu konuda hiçbir zorluk yaşamamaktayım.”

Ö7. “Bakışı olumlu yönde olmalıdır. Özel eğitime destek verilmeli, iletişim kurulmalı, sorunlar varsa el birliği ile çözülmeli ve özel çocukların hayatımızda olduğu kabul edilmelidir. Özellikle maddi açıdan önyargı ile yaklaşımları doğru değildir. İletişim iyi kurulmazsa, özel eğitime destek verilmezse, bu durum hem öğretmenin mutsuz olmasına hem de öğrencilerin bundan olumsuz etkilenmesine sebep olur.”

3.5. Özel Eğitimde Öğrenme Sürecini Etkileyen Dış Faktörlerin Getirdiği Zorluklar

Çizelge 3.5. Özel Eğitimde Öğrenme Sürecini Etkileyen Dış Faktörlerin Getirdiği Zorluklar ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Velilerin bilinçsizliği konusunda zorluk yaşayanlar	2
Materyal/Yöntem ve Teknik yoksunluğu konusunda zorluk yaşayanlar	3
Zorluk yaşamayanlar	2

Çizelge 3.5’e göre 2 katılımcı öğretmen velilerin bilinçsizliğini yaşanan zorlukları tetikleyen en önemli dış etkenler arasında göstermiştir. 3 katılımcı materyal/yöntem ve teknik unsurların özel eğitim sürecinde yetersiz kalışının yaşanan zorlukların ana tetikleyicisi olduğunu vurgulamıştır. 2 katılımcı ise gerek materyal gerekse velilerin durumundan yana özel eğitim sürecinde yaşanan zorlukları etkileyen dış etkenlerin olmadığını ifade ederek bu konuda herhangi bir zorluk yaşamadıklarını bildirmişlerdir. Sorulara verilen bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö2. “Tanılama ve yerleştirme kararlarının uygun olmayışı ile velilerin bilinçsizliği ve bilmişliği süreci olumsuz etkileyen ana faktörlerdir.”

Ö6. “Özel eğitimde materyal çok önemlidir. Materyal kullanımı, eğitimi çok desteklemektedir. Materyal olmadan özel eğitim olamaz. Öğretmenler kullandıkları yöntem ve teknik konusunda genellikle yetersizdir. Yeterince uygun yöntem ve teknik kullanılmamaktadır. Genellikle deneme yoluyla bulunmaktadır.”

Ö5. “Materyaller artık çok çeşitlidir ve ulaşılabilir durumdadır. Yöntem ve teknikler istikrarlı uygulandığında çok yararlı olacaktır.”

3.6. Özel Eğitimde Uygulanan Kaynaştırma Eğitiminin Yeterliliği Konusunda Yaşanan Zorluklar

Çizelge 3.6. Özel Eğitimde Uygulanan Kaynaştırma Eğitiminin Yeterliliği Konusunda Yaşanan Zorluklar ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Yeterli bulanlar	0
Yeterli bulmayanlar	6
Kısmen yeterli bulanlar	1

Çizelge 3.6’ e göre 6 katılımcı net cevaplarla özel eğitimde uygulanan kaynaştırma eğitiminin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. 1 katılımcı ise kısmen yeterli olduğunu dile getirmiştir. Sorular verilen bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1. “Hayır, kesinlikle yeterli bulmuyorum. Öğrenciyi hazırlayıp başarıya ulaştıramamak özellikle öğrenci için çok üzücü bir durum.”

3.7. Özel Eğitim Alanında Meydana Gelen Yenilikler

Çizelge 3.7. Özel Eğitim Alanında Meydana Gelen Yenilikler ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Materyal/Yöntem ve Teknik açısından yeterli buluyorum	6
Meydana gelen yenilikleri yeterli bulmuyorum	1

Çizelge 3.7’ e göre 6 katılımcı materyal/yöntem ve teknik açısından özel eğitimde son zamanlarda meydana gelen yenilikleri yeterli bulmuştur. 1 katılımcı ise bahse konu yenilikleri yeterli bulmamakla beraber bir öneride bulunmuştur. Sorulara verilen cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö2. “Yeterli değildir. Öğretmenlere ücretsiz otizm eğitim programları verilmelidir. Oyun terapisi vs.”

Ö6. “Bu konuda son yıllarda yapılan çalışmalar çok güzeldir. Yarışmalar, projeler vs. materyal konusunda sıkıntı yaşanmamaktadır.”

3. 8. Özel Eğitimde Öğrenci Ailelerinin Eğitim Sürecine Katılımı Konusunda Yaşanan Zorluklar

Çizelge 3.8. Özel Eğitimde Öğrenci Ailelerinin Eğitim Sürecine Katılımı Konusunda Yaşanan Zorluklar ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Ailenin sosyo-ekonomik durumundan kaynaklı zorluk yaşayanlar	2
Ailenin çocuğun engel durumunu henüz kabullenememiş olmasından dolayı zorluk yaşayanlar	2
Özel Eğitim konusunda ailenin yeterli bilgiye sahip olmamasından kaynaklı zorluk yaşayanlar,	2
Zorluk yaşamayanlar	2

Çizelge 3.8’e göre katılımcı öğretmenlerin tamamı ailenin özel eğitim sürecine katılmasının olumlu olacağını belirtirken; ailelerin sosyoekonomik durumlarının, engel durumunu henüz kabul etmemiş olmalarının ve özel eğitim konusunda bilinçsiz olmalarının süreci olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Sorulara verilen bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1. “Özel eğitimin temel taşlarından biri ailedir. Aile katılımı öğrencinin gelişimi için oldukça önemlidir. İlerlemeler fark edilir şekilde gözlemlenmektedir. Eğer aile eğitim sürecine katılmıyorsa sosyo-ekonomik düzeyin düşüklüğü ayrıca eğitim düzeyinin düşüklüğü önümüze çıkmaktadır. Ayrıca engel durumunun bazı ailelerde genetik olduğu, anne-babada da engellilik durumunun gözlenmesi eğitim sürecini olumsuz etkilemektedir. İletişim kanalları sürekli açık tutulmalı ve aile eğitimine öncelik verilmelidir. Gerekli durumlarda uzman desteği sağlanmalıdır.”

Ö6. “Öncelikle aile eğitimi çok önemlidir. Özel eğitim konusunda bilinçli ailemin eğitime katkısı, okulla iş birliği, öğretmen iş birliği çocuğun gelişimini hızlandıracak ve verimli yapacaktır. Kabullenmeme, çaresizlik, bıkkınlık vb. ailevi problemler süreci olumsuz etkilemektedir.”

Ö7. “Ailenin bu süreçte destek vermesi öğrencinin daha iyi kazanım sağlanmasına katkı sağlar. Hem toplumda hem de ailede uyumlu olmasına yardım eder. Ailenin çocuğunun özel durumu olduğunu kabul etmemesi, iyi rehberlik desteği çok önemlidir. Öğretmen, aile ile sürekli iletişimde olmalı, onlara çocuğun değerli olduğunu hissettirmelidir.”

3. 9. Özel Eğitimin Kalitesini Artırmak İçin Yapılması Gerekenler

Çizelge 3.9. Özel Eğitimin Kalitesini Artırmak İçin Yapılması Gerekenler ile İlgili Görüşlerin Dağılımları

Görüşler	Frekans
Tanımlama sürecinde tespit edilen bulguların en kısa zamanda ortadan kaldırılmasına ağırlık verilmelidir	2
Okullarda özel eğitim mezunu öğretmenler yerine görevlendirmeli diğer branş öğretmenleri ile özel eğitim vermeye çalışılmamalıdır	3
Özel eğitim konusunda toplumsal farkındalık artırılmalıdır	1
Özel eğitim sınıflarının imkânları iyileştirilmelidir	1

Çizelge 3.9'e göre 3 katılımcı öğretmen bazı okullarda özel eğitimin özel eğitim branş mezunu öğretmenler tarafından verilmediğine dikkat çekerek özel eğitimin iyileştirilmesi konusunda ilk atılması gereken adımın özel eğitimde branşlaşma olduğunu ifade etmişlerdir. Özel eğitimin kalitesinin artırılması konusunda 2 katılımcı da tanımlama sürecinde tespit edilen bulguların kaldırılmasına yönelik hızlı ve doğru adımlar atılması gerektiğini ifade etmişlerdir. 1 diğer katılımcı sınıf imkânlarının iyileştirilmesi gerektiğine dikkat çekerken 1 katılımcı ise özel eğitimde toplumsal farkındalığın artırılmasının büyük önem arz ettiğini vurgulamıştır. Sorulara verilen bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1. “RAM sürecinde tanılamada yaşanan problemlerin ortadan kaldırılması çok önemlidir. Fiziki ortamın düzenlenmesi, materyal ve malzeme desteğinin bakanlık ve okul düzeyinde sağlanması, servis yönetmeliğine uyularak her özel eğitim sınıfında yardımcı personelin görevlendirilmesi, alan mezunu özel eğitim öğretmenlerinin eğitim sürecini yönetmesi, kaynaştırma uygulamaları için tüm okul personelinin eğitilmesi önem arz etmektedir.”

Ö6. “Özel eğitim konusunda toplumsal farkındalığı artırmak gerekmektedir.”

Ö7. “Sınıf ortamları daha da iyileştirilebilir. Mesela; fotokopi makinesi, kırtasiye ihtiyaçları, yemek desteği hem öğretmen hem de öğrenci için. Yardımcı personel gerekli bazen tek öğretmen oluyor. Yardımcı kaynaklar çeşitlendirilmeli. Öğretmene destek verilmeli, en çok yaşadığı sıkıntılar tespit edilip çözüm üretilmeli, mutlu olması sağlanmalıdır. Aktivitelere özel çocukların da katılım sağlamalarıdır.”

4. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde özel eğitim öğretmenlerinin eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklara ilişkin ifade ettikleri görüş ve önerilerinin yoğunlaştığı alanların altı çizilmiştir.

Yapılan görüşmelerin bir sonucu olarak özel eğitim öğretmenleri özel eğitim alanında her ne kadar son zamanlarda gözle görülür bir iyileşme olduğunu vurgulasalar da sırasıyla;

- Özel eğitim sınıflarında farklı engel türlerinin bulunmasını,
- Özel eğitim öğrencilerinin normal gelişim düzeyindeki öğrencilerle aynı okulda bulunmasını,
- Okul yöneticilerinin ve diğer branş öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenliğinin görev ve sorumluluklarının bilincinde olmamasını,
- Velilerin özel eğitim konusunda bilinçsiz olmasını,
- Özel eğitim sınıflarında materyal/yöntem ve teknik yetersizliği bulunmasını,
- Özel eğitim sürecinde engelli öğrencilerin normal gelişim düzeyindeki akranları ile sosyal olarak sorunsuz iletişim sağlayabilmesi için oldukça gerekli olan kaynaştırma eğitiminin şimdiye kadar başarı ile uygulanamamış olmasını,
- Özel eğitimde aile katkısının en önemli etken olmasına rağmen kimi engelli öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik durum, genetik olarak ailede topluca engellilik durumu, engelli öğrencinin durumunun aile olarak halen kabullenilmemiş olması ya da özel eğitim konusunda ailenin bilinçli olmaması gibi nedenlerle özel eğitime katkıda bulunamıyor olmasını,

özel eğitimde yaşanan temel zorluklar olarak ifade etmişlerdir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Araştırmaya katılan özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenler, RAM, okulda görevli diğer öğretmenler ve öğrenci velileri ile koordineli olarak, MEB'in özel eğitim sınıflarında yaşanan zorlukları dikkate almasını, okul yöneticileri ve diğer branş öğretmenlerinin özel eğitim branşı hakkında yeterince bilgilendirilmesini, sınıflarda materyal yoksunluğu yaşandığını ve özel eğitimin diğer branşların uymak zorunda olduğu kuralların bütününe maruz bırakılmaması gerektiğini fazlaca vurgulamışlardır. Bu bulgular Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan (2009)'ın özel eğitim öğretmenlerinin başarılı olmalarının bir ölçütü olarak, iletişim ve işbirliğini en üst sırada dile getirdiği araştırma ve Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014)'ın özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin materyal gereksinimine işaret ettiği araştırma bulguları ile de desteklenmektedir.

Tespit edilen bu sorunların büyük bir kısmına çözüm önerisi olarak Rehberlik ve araştırma merkezlerinin (RAM) farklı engel türlerine sahip öğrencileri tanılama sürecinde tek bir test ile değil, çok yönlü değerlendirme yapılabilir. Bunun için de aile, öğretmen ve RAM koordinasyonu sağlanabilir. Ayrıca öğretmenlere özel eğitim alanı ile ilgili hizmet içi seminerler, kongreler ve eğitimler gibi faaliyetler sunulabilir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin akranlarıyla olan uyum sorunları olduğu gözlenmiştir. Normal gelişim gösteren bireylerle sık sık iletişim halinde bulunmaları onların bu uyum sorununu hafifletecektir. Burada görev ailelere ve okul idaresiyle öğretmenlere düşmektedir. Yoğun kaynaştırma etkinlikleriyle (en az kısıtlayıcı ortam) okulda bulunan normal gelişim

düzeyine sahip öğrencilerle birlikte faaliyetlerde bulunulabilir. Okul içi faaliyetler olabileceği gibi planlanan okul dışı faaliyetlere özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler de dahil edilebilir.

Okul idarecilerinin ve diğer branş öğretmenlerinin de özel eğitime bakış açısının, özel eğitimin kalitesini artırmak için önemli bir yere sahip olduğu açıktır. Özel eğitime olumsuz bakış açılarının genelde nedeni özel eğitim alanı hakkında yeterli bilgi sahibi olunmamasıdır. Bunun için öğretmenlerin ve idarecilerin özel eğitimle ilgili yeterli bilgi edinmesi sağlanabilir. Özel eğitim öğrencileriyle sık sık bir arada bulunarak, bu bireylerin yapabildikleri ve yapamadıkları becerileri tespit etmeleri gerekmektedir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin becerilerinin farkına varmak ve ihtiyaç analizlerini belirlemek, idarecilerin öğretmenlere birtakım kolaylıklar sunması, eğitim araç-gereçlerinde yeterli desteğin sağlanması eğitimin kalitesini artıracaktır.

Araştırma sonucunda görüldüğü üzere, ailenin özel eğitim öğrencisi ile iletişimi özel eğitim sürecinde yaşanan başlıca zorluklardandır. Sorun ailelerin öncelikli olarak özel eğitime ihtiyaç duyan çocuğunu kabullenememesiyle başlıyor. Kabullenmek için rehberlik ve psikolojik danışmanlarla iş birliği artırılabilir. Ailenin psikolojik sağlamlığı da öğrenci eğitimi için son derece önemlidir. Olumsuz durumlarla karşılaşıldığı andan itibaren aile ve sosyal politikalar bakanlığı da eğitime destek sağlayabilir.

Beslenme yetersizliği özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin gelişimini zorlaştıran faktörlerin en başında gelmektedir (Girli, Özgönenel, Sarı ve Ardahan, 2016, s.90). Ailenin sosyo-ekonomik durumlarının yetersizliği öğrencilerin beslenmesinden başlayarak tüm yaşam faaliyetlerini sınırlandırmaktadır. Bunun için devletin özel eğitim öğrencilerine yaptığı maddi destekler de iyileştirilebilir. Ailelere düzenli periyodlarla eğitim faaliyetleri düzenlenebilir, faaliyetlere katılamayacak durumdaki ailelerle iletişimde süreklilik sağlanabilir. Erken çocukluk eğitiminde uygulanan ev eğitim modelleri özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerine yönelik olarak hayata geçirilebilir.

KAYNAKLAR

- [1] Altunay, B. (2008). *Doğrudan öğretim temelli öğretmen adayı değerlendirme programının, özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirme ve dönüt verme becerilerine etkisi*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [2] Aslan, Y.G., Özbey, F. Özgüç, C.S., & Cihan,H. (2014). Vaka araştırması: Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 639-654.
- [3] Başal, M. ve Batu, S., E. (2002). Zihin özürlü öğrencilere okuma yazma öğretme konusunda alt özel sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 85-98.
- [4] Best, J.W. & Kahn, J.V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (M.D. Çelebi, Çev.), (O. Köksal, Ed.). Konya: Dizgi Ofset.
- [5] Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. Erişim adresi: <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-FinalKonulari.pdf>.

- [6] Canöz, Ş. (2013). Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim. H. Avcıoğlu (Ed.). *İlköğretimde özel eğitim*, 1-18, Ankara: Nobel Yayınları.
- [7] Çelik, İ. ve Eratay, E. (2007). Kaynaştırma sınıfı ve özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin sınıflardaki zihin engelli öğrencilere yönelik pekiştireç ve ceza uygulamalarının belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 41-57.
- [8] Çuhadar, S. (2014). Özel eğitim. İçinde Vuran, S. (Ed.), *Özel eğitim süreci* (3-29). Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- [9] Demir, S. ve Kale, M. (2019) İlkokullarda özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunların incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 354-373.
- [10] Ekşi, K. (2010). *Sınıf öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutumlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- [11] Girli, A., Özgönel, S.Ö., Sarı, H.Y. & Ardahan, E. (2016). Otizmi olan çocukların beslenme durumunun değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(1), 87-99. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/cm/issue/57206/807839>
- [12] Gülay, A. (2017). *Özel eğitim öğretmenlerinin otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerinin dil gelişimlerini desteklemek amacıyla kullandıkları yöntemler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara
- [13] Griffin, C.C., Kilgore, K.L., Winn, J.A., Wilborn, A.O., Hou, W. & Garvan, C.W. (2009). First-year special educators the influence of school and classroom context factors on their accomplishments and problems. *Teacher Education and Special Education*, 32(1), 45-63.
- [14] Kalkan, S. ve Özmen, E., R. (2013). Özel eğitim sınıfları ile birlikte eğitim ortamlarına devam eden, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin okuduğunu anlama, okuma hızları ve okuma hata performanslarının karşılaştırılması (Çorum İli Örneği). *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(1), 174-187.
- [15] Karaaslan, Ö. (2003). *Kaynaştırma ve alt özel sınıfa devam eden eğitilebilir zihinsel engelli çocukların kelime dağarcıkları düzeyleri bakımından karşılaştırılmasının incelenmesi :Adana örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- [16] MEB. (1997a). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>. Erişim tarihi: 30.06.2021.
- [17] MEB (1997b). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Resmi Gazete. 23011: 6 Haziran 1997.
- [18] MEB (2018). *Millî eğitim bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. T.C. Resmî Gazete, 30471, 7 Temmuz, 2018.
- [19] Sığirtmaç, A.D. & Gül, D.E. (2010). *Okul öncesinde özel eğitim* (2. basım). Ankara: Kök Yayıncılık.
- [20] Sülün, K. (2012). *İlköğretim genel eğitim sınıfı ile özel eğitim sınıfında öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- [21] Turan, E. (1998). *Özel eğitim sınıflarına devam eden 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma becerilerinin okuduğunu anlama gücüne etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

[22] Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

İLKOKULLARDA YETİŞTİRME PROGRAMI (İYEP) İLE DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSU (DYK) VEREN ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI ZORLUKLARIN İNCELENMESİ¹

Doç. Dr. Güneş SALI² Öğretmen Doğukan DURAK³

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gunes.sali@yobu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-5719-8618>

³Çubuklu İlkokulu Erciş Van dogukann.durak@gmail.com ORCID: [0009-0001-7900-8894](http://orcid.org/0009-0001-7900-8894)

ÖZET

Bu araştırma İlkokullarda Yetiştirme Programında (İYEP) ile ortaokullar ve ortaöğretim kurumlarında Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında (DYK) öğretmenlerin yaşadıkları zorlukları incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ve Van illerinde görev yapmakta olan öğretmenler, örneklemini ise İstanbul 15 Temmuz ilkokulu, Van Erciş Çubuklu ilkokulu ve Van Erciş Melike Atman Orta Okullarında çalışmakta olan toplam 10 öğretmen oluşturmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışma modelinin kullanıldığı araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi ile irdelenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin materyal eksiklikleri yaşadığı, öğrenci seviye modüllerinde eksiklikler olduğu, ölçme-değerlendirmede zorluklar yaşandığı, kurs öğrencilerinin sosyal uyum sorunlarının olduğu ve kurs yönetimi ile iş birliği konusunda bazı sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Bu sorunlara yönelik olarak; sonuç yerine süreç odaklı bir değerlendirme, materyal zenginliğini artırmak, okullarda kurs hakkında bilgilendirme çalışmaları yapmak ve kurs öğrencilerini seçmek için farklı yöntemler kullanmak gibi çözümlerin önerildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İlkokullarda yetiştirme programı, destekleme ve yetiştirme kursu, öğretmen, kurs zorlukları.

INVESTIGATING THE DIFFICULTIES EXPERIENCED BY TEACHERS WHO PROVIDE SUPPORT AND TRAINING COURSES (DYK) WITH THE TRAINING PROGRAM (İYEP) IN PRIMARY SCHOOLS

ABSTRACT

This research was carried out in order to examine the difficulties experienced by teachers in the training program in primary schools (İYEP), and in support and training courses (DYK) in secondary schools and secondary education institutions. The universe of the research consisted of teachers working in Istanbul and Van, and the sample consisted of 10 teachers working in

¹Bu çalışma tezsiz yüksek lisans proje çalışmasından üretilmiş olup, proje yayımlanmamıştır.

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gunes.sali@yobu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-5719-8618>

³Tezsiz YL Öğrencisi, Çubuklu İlkokulu Erciş Van dogukann.durak@gmail.com ORCID: [0009-0001-7900-8894](http://orcid.org/0009-0001-7900-8894)

Istanbul 15 July Primary School, Van Erciş Çubuklu Primary School and Van Erciş Melike Atman Secondary Schools. In the study, in which the case study model, one of the qualitative research methods, was used, a semi-structured interview form consisting of 8 questions prepared by the researchers was used as a data collection tool. Obtained findings were analyzed by content analysis method. As a result of the research, it has been determined that the teachers have material deficiencies, there are deficiencies in student level modules, there are difficulties in measurement and evaluation, the course students have social adaptation problems and there are problems about cooperation with the administration in the course management. For these problems; It has been seen that solutions such as a process-oriented evaluation rather than a result, increasing the material richness, informative studies about the course in schools, and using different methods to select course students have been suggested.

Keywords: Training program in primary schools, support and training course, teacher, course challenges.

1. GİRİŞ

Milli Eğitimin amacı her bireyin ilgi, kabiliyet ve yeteneklerinin geliştirilerek, beceri, bilgi, davranış ve iş görme alışkanlığı kazandırıp hayata hazırlayarak hem bireylerin hem de toplumun mutluluğuna katkı sağlayacak bir mesleğe sahip olmalarını sağlamaktır (MEB, 1973, s. 5101-5102).

İlkokuldan mezun olan bir öğrencinin mevcut programın hedeflerine bağlı olarak okuma becerileri ile matematik okuryazarlığı düzeylerinin bir sonraki öğrenmeye temel oluşturacak düzeyde olması istenen bir durumdur. Öğrencilerin Türkçe ve Matematik derslerindeki akademik gelişimlerinin yanında toplumla uyumlu yaşamasını sağlayacak, çevresiyle anlamlı ilişkiler kurabilmesine olanak verecek düzeyde dil kullanma ve günlük yaşantısında gerekli olan matematiksel işlemler yapabilme becerilerini geliştirmek temel eğitim kurumlarının öncelikli hedefleri arasındadır. Bu hedeflere ulaşmakta güçlük çeken öğrencilere gerekli destek eğitimi sunulmaktadır (Kırnık, Susam, & Özbek, 2019 s. 388-389). Bu amaçla İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP), ortaokullar ile ortaöğretim kurumlarında ise Destekleme ve Yetiştirme Kursları (DYK) yürütülmektedir.

Türkçedeki dört temel becerinin (okuma, yazma, dinleme, konuşma) ve matematik dersindeki doğal sayılar ve sayılarla dört işlem gibi temel becerilerin sonraki eğitim süreçlerindeki önemi düşünüldüğünde (Doğan, 2002; Epçaçan, 2018), bu becerilere yönelik eksikliklerin giderilmesinin gerekliliği yadsınamaz. Bu ihtiyaca yönelik olarak Türkiye’de 2018-2019 öğretim yılında İYEP, ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıflar için uygulamaya konulmuştur. İYEP, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ilkokul üçüncü sınıflar için Türkiye genelinde tüm okullarda uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2019a). İYEP ilkokulların 3. sınıflarına devam eden, önceki eğitim-öğretim yılları içinde çeşitli nedenlerle Türkçe dersi öğretim programındaki temel beceriler ile matematik dersi öğretim programındaki öğrenme alanlarında yer alan ve İYEP kapsamında belirlenen kazanımları yeterli düzeyde edinemeyen öğrencilerin

eksik öğrenmelerinin giderilmesini, psiko-sosyal alanda da desteklenmesini amaçlayan bir tedbir programıdır (MEB, 2019b).

Bunun yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı örgün eğitimin herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен çıkmış vatandaşlara örgün eğitimin yanında veya dışında; eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanağı hazırlamaktadır. Dershanelerin kapatılması sonucunda öğrencilerin okuldaki derslerini desteklemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren Destekleme ve Yetiştirme Kursları'nı (DYK) açmıştır. DYK, resmî/özel örgün eğitim kurumlarına devam eden öğrenciler ile yaygın eğitim kurumlarına devam etmekte olan kursiyerleri, örgün eğitim müfredatındaki derslerle sınırlı olarak, destekleme ve yetiştirme amacıyla açılan kurslardır (MEB, 2016; MEB, 2020 s.3-4).

Çocukların okuma ve yazma becerisindeki eksiklikleri uzun vadede toplumun eğitim düzeyini olumsuz etkilemektedir (Doğan, 2002; Epçaçan, 2018), Bu durum matematik becerileri için de geçerlidir (Karaçay, 1985). Bu doğrultuda öğrencilerin okuma-yazma ve matematik alanındaki eksikliklerini belirleyip erken müdahale olanağı sağlaması açısından İYEP önem taşımaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de ülke genelinde uygulanan bu programın işlevselliği, uygulamadaki durumu, yaşanan sorunlar vb. ölçütler çerçevesinde programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşleri alınarak program hakkında eğitim paydaşlarına veri toplama ve program tasarlayıcılarına yol gösterici veri sağlama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır (Kozikoğlu, ve Tosun, 2020).

Benzer şekilde DYK ile ilgili olarak da kurs sürecinin etkililiği ve verimliliğini etkileyen en önemli öge olan öğretmenlerin kurs ile ilgili görüş ve düşünceleri önemlidir. DYK'nın gelecekte daha etkin ve verimli şekilde planlanması ve öğretmen görüşlerine göre olumsuz durumların ortadan kaldırılmasına yönelik birtakım çalışmaların yapılabilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenlerle bu çalışmada ilkokullarda yetiştirme programı (İYEP) ile destekleme ve yetiştirme kursu (DYK) veren öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların onların bakış açılarıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır.

1. İYEP ve DYK'da ders anlatımında yaşanan zorluklar nelerdir?
2. İYEP ve DYK öğrencilerini değerlendirmede yaşanan zorluklar nelerdir?
3. İYEP ve DYK öğrencilerinin okula veya sınıfa uyumu ile ilgili yaşanan zorluklar nelerdir?
4. İYEP ve DYK öğrencilerinin aileleri ile iletişim konusunda yaşanan zorluklar nelerdir?
5. İYEP ve DYK'da okul yönetimi ile yaşanan zorluklar nelerdir?
6. İYEP ve DYK kurslarında materyal konusunda yaşanan zorluklar nelerdir?
7. İYEP ve DYK kurslarında öğrencilerin kendilerini algılayışları ile ilgili karşılaşılan zorluklar nelerdir?
8. İYEP ve DYK kurslarında karşılaşılan diğer zorluklar nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yapılmıştır. Durum çalışması sosyal bilimsel araştırma yapmanın çeşitli yollarından biridir. Açıklayıcı durum çalışmaları, keşfedici ve tanımlayıcı durum çalışmaları tarafından tamamlanır (Yin, 2003 s.1).

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul ve Van illerinde görev yapmakta olan öğretmenler, örneklemini ise İstanbul 15 Temmuz ilkokulu, Van Erciş Çubuklu ilkokulu ve Van Erciş Melike Atman Orta Okullarında çalışmakta olan toplam 10 öğretmen oluşturmuştur. Bu çalışmanın örneklemini oluştururken katılımcıların gönüllü olmalarına ve şimdi veya daha önce İYEP, DYK kurslarından herhangi birini vermiş veya veriyor olmalarına dikkat edilmiştir. Bu çerçevede toplam on katılımcıya ulaşılmış ve kendilerinden gerekli izinler alınmıştır. Öğretmenler isimleri yerine sırasıyla Ö1, Ö2, Ö3..... şeklinde kodlanarak isimlendirilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin demografik bilgileri Çizelge 3.1’de sunulmuştur.

Çizelge 3.1 Katılımcı Öğretmen Bilgileri

<i>Katılımcılar</i>	<i>Eğitim</i>	<i>Mesleki kıdem</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Yaş</i>
<i>Ö1</i>	Lisans	17	Kadın	39
<i>Ö2</i>	Lisans	7	Erkek	30
<i>Ö3</i>	Lisans	9	Erkek	34
<i>Ö4</i>	Lisans	1	Erkek	26
<i>Ö5</i>	Lisans	2	Erkek	25
<i>Ö6</i>	Lisans	4	Kadın	27
<i>Ö7</i>	Lisans	4	Kadın	28
<i>Ö8</i>	Lisans	5	Erkek	30
<i>Ö9</i>	Lisans	5	Kadın	29
<i>Ö10</i>	Lisans	3	Kadın	26

Çizelge 3.1’e bakıldığında araştırmaya katılan 10 öğretmenden 5 tanesi kadın, 5 tanesi erkektir. Mesleki kıdemleri 17 yıl ile 1 yıl arası değişmektedir. Öğrenim durumlarına bakıldığında tüm katılımcıların lisans mezunu olduğu görülmektedir.

2.3. Verileri Toplama Aracı

Bu araştırmada araştırmacılar tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmamış görüşme tekniğinden biraz daha esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir. Eğer kişi görüşme esnasında belli soruların yanıtlarını başka

soruların içerisinde yanıtlamış ise araştırmacı bu soruları sormayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünümü vermektedir (Türnüklü, 2000, s.547).

Araştırma konusu belirlendikten sonra okullarda yaşanan sorunların kurslar üzerinde de etkili olabileceği düşünülerek buna uygun gözlemler yapılmıştır. Yaşanılan sorunlar ana başlıklar altında birleştirilerek konuyla ilgili ve araştırmanın amacına uygun olarak, ilk önce araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların amaca ne derece hizmet ettiği, anlaşılabilirliğini ve uygulanabilirliğini kontrol etmek amacıyla alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda bazı sorular elenerek, sekiz sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Sonraki aşamada uygulama öncesi deneme yapmak üzere görüşme formundaki sorular örneklem grubu dışında iki sınıf öğretmenine yöneltilmiştir. Her iki görüşmede de bir sorunla karşılaşılmamıştır.

Veri toplama aracını incelemesi ve uygulama öncesi deneme çalışması süreleri, etkileşimin uzun süreli olmasını sağlamak amacıyla, mümkün olduğu kadar uzatılarak iç geçerlilik (inandırıcılık) oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında iç geçerliliği sürekli etkin kılmak adına bulgular elde edildikçe bu bulguların verilerle uyumluluğu kontrol edilmiştir. Ayrıca araştırma sürecinde gerçekleştirilen işlemlerin tamamına yakını betimlenerek dış geçerlilik (aktarılabirlik) oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında araştırmanın modeli, evren-örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması-analizi ve bulguların nasıl elde edildiği ayrıntılı olarak sunulmuştur. Araştırmanın dış güvenilirliği (teyit edilebilirliği) ise araştırmacının ve katılımcıların kolay ulaşılabilirliği, uzmanlık alanları, deneyimleri ve görüşme yapmak için belirlenen ortamlar, veri analizi aşamaları olan kavramsal çerçeve ve veri analizi çeşitliliği ile ilgili ayrıntılı açıklamalarla oluşturulmaya çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanma Süreci

Gönüllü olarak katılan öğretmenlere ulaştıktan sonra görüşmeler yüz yüze ve elektronik ortamda gerçekleştirmiştir. Görüşmeler ders bitiminde veya öğle aralarında gerçekleşmiştir. Görüşmelerde öğretmenlere 8 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir ve görüşmeler sohbet havasında geçmiştir. Görüşme sonlarında katılımcılara verdikleri cevaplar okunmuş ve cevapların doğruluğu onaylatılmıştır. Görüşmelere daire bilgiler Çizelge 2.2’de yer almıştır.

Çizelge 2.2 Katılımcı Görüşme Süresi ve Yerleri

<i>Katılımcılar</i>	<i>Görüşme Tarihi</i>	<i>Görüşme Süresi</i>	<i>Görüşme Yeri</i>
<i>Ö1</i>	28.02.2023	11 dakika	Zoom
<i>Ö2</i>	06.03.2023	21 dakika	Öğretmenler Odası
<i>Ö3</i>	07.03.2023	16 dakika	Müd. Yrd. Odası
<i>Ö4</i>	08.03.2023	18 dakika	Öğretmenler Odası
<i>Ö5</i>	09.03.2023	15 dakika	Öğretmenler Odası

Ö6	10.03.2023	10 dakika	Öğretmenler Odası
Ö7	13.03.2023	8 dakika	Öğretmenler Odası
Ö8	14.03.2023	11 dakika	Öğretmenler Odası
Ö9	15.03.2023	14 dakika	Öğretmenler Odası
Ö10	16.03.2023	18 dakika	Öğretmenler Odası

Çizelge 2.2'ye incelendiğinde veri toplama sürecinde görüşmelerin çoğunlukla öğretmenler odasında yapıldığı, en kısa görüşmenin 8 dakikada, en uzun görüşmenin 21 dakikada tamamlandığı görülmektedir.

2.5. Verilerin Analizi

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Nitel veri analizinde araştırmacı görüşme verilerinden, sözcüklerden, cümlelerden veya cevapların ana başlığından kodlar oluşturur ve kodlardan ortak olanları birleştirir. Oluşturulan ortak kodlardan uyum içerisinde olanlardan ise alt temalar veya temalar oluşturulur (Çırak Kurt, 2019). Toplanan verilerde öğretmenlerin bu süreçte yaşadıkları olumsuz durumlara ve bu olumsuz durumlara karşı tavsiye edilen önerilere ait ortak cevaplar belirlenip, kategorilere ayrılmıştır.

Veriler analiz edilirken araştırmaya katılan öğretmenlerin her birine kodlar verilmiş, verdikleri cevaplar tablolara işlenerek sunulmuştur. Katılımcıların aynı soruya verdikleri cevaplar alt alta yazılarak kodlanması kolay hale getirilmiş, içerik analizi ile benzerlik ve farklılıkları yorumlanmıştır. Farklı şekilde ifade edilen fakat aynı anlama gelen cevaplar için ortak kod kullanılmıştır. Bir sorudan beklenen yanıt farklı soruda geldiğinde içeriğe dahil edilmiş ve ilgili olduğu soru içerisinde değerlendirilmiştir. Oluşturulan tablonun yorumlanması yapılarak temsili seçilen katılımcıların doğrudan alıntıları ile desteklenmiştir. Verilerin yorumlanmasında verilen cevapların frekans değerleri dikkate alınmıştır.

3. DENEYSEL ÇALIŞMALAR

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular içerik analizi ile incelenmiş olup, aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Çizelge 3.1. İYEP ve DYK Kursunda Ders Anlatırken Yaşanılan Zorluklar

Görüşler	Frekans
Seviye olarak geride olan çocuklar olduğu için ders anlatmada zorluk yaşıyorum.	1
Farklı modüllerdeki öğrenciler aynı sınıfta olduğu için zorluk yaşıyorum.	2
Zorluk yaşamıyorum.	7

İYEP ve DYK kursunda ders anlatırken yaşanan zorluklara ait bulgular Çizelge 3.1’de verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı (7) sorun yaşamadığını belirtmiştir. Verilen diğer cevaplar; farklı modüllerdeki öğrencilerin aynı sınıfta olmasından dolayı zorluk yaşıyorum (2) ve seviye olarak geride olan çocuklar olduğu için ders anlatmada zorluk yaşıyorum (1) şeklinde olmuştur. Verilen cevapların güvenilirliği 0.70 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin sorulara verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Ö1. Öğrenciler içinde seviye grupları olduğu için ders anlatmada zorluk yaşamıyorum.

Ö2. Farklı modül seviyelerindeki öğrenciler bir sınıfta toplandığı için birleştirilmiş sınıf ortamı gibi oluyor ve kazanımları vermekte zorlanıyorum.

Ö4. Seviye olarak geride olan çocuklara ders anlattığım için ders anlatımında zorluklar yaşıyorum.

Çizelge 3.2. İYEP ve DYK Öğrencilerini Değerlendirirken Yaşanılan Zorluklar

Görüşler	Frekans
Öğrenciler arasında seviye farkı olduğu için ve her öğrenciye ayrı şekilde sınav hazırlamakta zorlanıyorum.	8
Türkçe dersinde dil problemi yaşayan bazı öğrenciler olduğu için değerlendirmede zorluk yaşıyorum.	1
Zorluk yaşamıyorum.	1

İYEP ve DYK öğrencilerini değerlendirirken yaşanan zorluklar Çizelge 3.2. de verilmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı öğrenciler arasındaki seviye farklarından dolayı zorlandığını (7) belirtmiştir. Verilen diğer cevaplar; dil problemi yaşayan öğrenciler olduğu için değerlendirmede zorluk yaşıyorum (1) ve zorluk yaşamıyorum (2) şeklinde olmuştur. Verilen cevapların güvenilirliği 0.70 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin sorulara verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Ö1. Özellikle Türkçe dersinde değerlendirme yaparken dil problemi olan bazı öğrencileri değerlendirmede zorluk yaşıyorum.

Ö2. Öğrenciler arasındaki seviye farklarından dolayı değerlendirmede zorluk yaşıyorum.

Ö4. Çocukları seviyelerinin altında sınavlara soktuğum için değerlendirirken zorluk yaşıyorum.

Çizelge 3.3. İYEP ve DYK Öğrencilerinin Okula veya Sınıfa Uyumu ile İlgili Yaşadıkları Zorluklar

Görüşler	Frekans
Öğrencilerle etkili iletişim kurduktan sonra sosyal uyumla ilgili sorun yaşamadılar.	8
Öğrencinin çevresindeki kişiler kurslara yetersiz öğrencilerin gittiği yer olarak gördükleri için uyumla ilgili sorun yaşadılar.	1
Sosyal uyumla ilgili sorun yaşamıyorlar, tam tersi okuldan sonra kursu eğlenceli bir öğrenme ortamı olarak görüyorlar.	1

İYEP ve DYK öğrencilerinin okula ve sınıfa sosyal uyumla ilgili yaşadıkları sorunlar Çizelge 3.3'de verilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin büyük bir kısmı kursun eğlenceli bir ortamda geçtiğini, öğrencilerle etkili iletişim kurarak durumu açıkladığını ve kursun başarısızlıklara değil başarıya odaklı bir yer olduğunu (9) ifade etmişlerdir. Verilen diğer cevap ise öğrencilere çevresi tarafından başarısız gözüyle bakıldığı için sosyal problemler yaşadıkları (1) şeklinde olmuştur. Verilen cevapların güvenilirliği 0.80 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Ö1. *Öğrencilerle etkili bir iletişim kurdum ve kursun onları daha iyi seviyeye çıkarmak için bir yer olduğunu açıkladım. Bu sayede sosyal uyum problemi yaşamadılar.*

Ö2. *Öğrenciler kendi içlerinde samimi bir grup oluşturuyor ve beyin fırtınası yaparak birbirlerine yardımcı oluyorlar, bu yüzden sosyal uyum problemleri yaşamadım.*

Ö3. *Öğrencinin çevresindeki kişiler (aile, arkadaşları, öğrenciler) çocukta bir yetersizlik olduğunu hissettirerek çocukların sosyal uyum problemleri yaşamalarına sebep olabiliyor.*

Çizelge 3.4. İYEP ve DYK Öğrencilerinin Aileleri ile İletişim Konusunda Yaşanan Zorluklar

Görüşler	Frekans
Aileler ile iletişim sorunu yaşamıyorum.	7
Ailelerle iletişimde sorun yaşıyorum, genel olarak çocuklara karşı ilgisiz davranıyorlar.	3

İYEP ve DYK öğrencilerinin aileleri ile yaşanan iletişim ve iş birliği zorlukları Çizelge 3.4'de gösterilmiştir. Öğretmenler aileler ile iletişim ve iş birliği sorunu yaşamadıklarını (7) ve çocuklara karşı ilgisiz tavırları nedeniyle bazı ailelerle iletişim ve iş birliği sorunu yaşadıklarını belirtmiştir. Verilen cevapların güvenilirliği 0.70 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Ö1. *Türkçe bilmeyen velilerle dahi mesaj ve ses kaydı yoluyla çeviri yaparak iletişim kuruyorum. Herhangi bir iletişim problemi yaşamadım.*

Ö2. *Kurslar ücretsiz olduğu için velilerin hoşuna gitti ve ellerinden gelen iş birliğini ve desteklerini verdiler.*

Ö3. *Sosyoekonomik seviye düşük olduğu için velilerle iletişimde sorunlar yaşadım.*

Ö5. *Ailelere iletişimde genel olarak sorun yaşıyorum çünkü çocuklarına karşı gerekli ilgi ve alakayı göstermiyorlar.*

Ö9. *Aileler ile sürekli iletişim halindeyiz, öğrencilerin gelişimlerini takip ediyorlar ve sürekli başarıyı nasıl artıracığımız hakkında konuşuyoruz.*

Çizelge 3.5. İYEP ve DYK’da Okul Yönetimi ile Yaşanılan Zorluklar

Görüşler	Frekans
Okul yönetimi ile güzel bir iş birliği halindeyiz herhangi bir zorluk yaşamıyoruz.	9
Okul yönetimi kurslara sadece zorunlu bir görevmiş gibi bakıyor bu yüzden ilgisizler.	1

İYEP ve DYK kurslarında okul yönetimi ile yaşanan zorluklar Çizelge 3.5’de gösterilmiştir. Katılımcı öğretmenler idare ile uyumlu bir şekilde çalışıp sorun yaşamadığını (9) ve okul yönetiminin kurslara karşı ilgisiz olduğunu sadece zorunluluktan dolayı iş ve işlemleri yaptığını (1) belirtmiştir. Verilen cevapların güvenilirliği 0.90 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Ö1. *Okul yönetimi kurslar ile ilgili çalışmalarını her zaman destekler tarzda tutum sergiledi, sürekli iş birliği halinde olduk.*

Ö3. *Okul yönetimi kurslara sadece zorunlu bir görevmiş gibi bakıyor, iş birliğinde zorluk yaşıyorum.*

Ö5. *Okul yönetimi ile sürekli koordine halindeyiz, kurslara karşı çok olumlu bir tutumları var.*

Çizelge 3.6. İYEP ve DYK’da Materyal Konusunda Yaşanılan Zorluklar

Görüşler	Frekans
İYEP ve DYK kursları ile ilgili dağıtılan materyaller okulumuza ulaşmadı, materyal konusunda zorluklar yaşıyoruz.	8
Okulumuza kurslarla ilgili her türlü materyal ulaşıyor herhangi bir sorun yaşamıyoruz.	2

İYEP ve DYK kurslarında materyal konusundaki zorluklar Çizelge 3.6’da verilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun kurslarla ilgili kitap ve materyallerin okula ulaşmadığını (8), bir kısmının ise materyal konusunda bir sorun yaşamadıklarını (2) ifade ettikleri görülmektedir. Verilen cevapların güvenilirliği 0.80 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Ö2. *Köy okulu olduğu içine materyaller konusunda her zaman sorun yaşadık. Fakat milli eğitimin dağıttığı İYEP kitapları okulumuza ulaştı.*

Ö3. *Okulumuzda kurslarla ilgili materyaller ve kitaplar ulaşmadı.*

Ö6. *Akıllı tahta üzerinden bütün etkinliklere ulaşabiliyorum, materyal sıkıntısı yaşamadım.*

Çizelge 3.7. İYEP ve DYK’na Katılan Öğrencilerin Kendilerini Algılayışları İle İlgili Karşılaşılan Zorluklar

Görüşler	Frekans
Öğrencilerin çevresindeki kişilerin tavrı yüzünden, öğrenci için kursa katılmak onu dışlanmış ve başarısız gibi hissettiriyor	1
Öğrenciler kendilerini dışlanmış değil tam tersi avantajlı hissediyorlar.	8
Öğrenciler seviyelerinin farkında, kendileri veya arkadaşları tarafından bir dışlanma hissetmiyorlar.	1

Kursa katılan öğrencilerin duyguları hakkında düşünceler Çizelge 3.7’de verilmiştir. Öğretmenler, kursa katılan öğrencilerin kendilerini dışlanmış değil hatta tam tersine kursları çocukların kendilerine özel bir ortam olarak görüyor ve mutlu oluyorlar (8) şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Verilen diğer cevaplar ise öğrencilerinin kendi seviyelerinin farkında oldukları için dışlanma hissetmiyorlar (1) ve öğrencilerin çevresindeki kişilerin tavrı yüzünden, öğrenci için kursa katılmak onu dışlanmış ve başarısız gibi hissettiriyor (1) şeklinde olmuştur. Verilen cevapların güvenilirliği 0.80 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Ö1. *Sınıftaki İYEP öğrencileri ayrılmış değil kendilerini özel hissediyorlar.*

Ö2. *Öğrenciler ve arkadaşları kendi seviyelerinin farkında olduğu için kendilerini kabul ediyorlar ve dışlanmış hissetmiyorlar.*

Ö3. *Öğrencilerin çevresindekiler onları, başarısız ve dışlanmış olarak görüyorlar.*

Ö5. *Öğrenciler eksikliklerinin farkındalar ve bu eksikliklerini kapatmak için kursa kalmaktan memnuniyet duyuyorlar. Bu yüzden arkadaşlarından bir dışlanma duygusu hissetmiyorlar.*

Ö6. *Okuldaki birçok öğrenci kurslara katıldığı için dışlanmışlık hissetmiyorlar.*

Çizelge 3.8. İYEP ve DYK Kursunda Karşılaşılan Diğer Zorluklar

Görüşler	Frekans
Öğrenci seviyeleri çok farklı ve genel olarak seviyeler ortalamalara göre çok düşük.	1
Fırsat eşitliğinin daha çok olduğu bir kurs sistemi gerekli.	1
Herhangi bir zorluk yaşamıyorum.	6
Materyal ve kaynak konusunda zorluk yaşıyorum. Materyallerin seviyeleri kurstaki öğrencilere göre değil.	1
Eğitim ortamı ve saatler yetersiz. Dersler okuldan sonra yapıldığı için öğrenci ve öğretmenler yorgun oluyor.	1

DYK ve İYEP kursundaki zorluklar Çizelge 3.8’de belirtilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu herhangi bir zorluk yaşamadığını (6) belirtmiştir. Verilen diğer cevaplar öğrenci seviyelerinin düşük olduğu için ders anlatmada zorluk yaşandığı (1), daha çok fırsat eşitliği sağlayan bir kurs sistemi olması gerektiği (1), materyal eksikliği ve materyallerin seviyelerinin öğrencilere uygun olmadığı (1), eğitim ortamı ve ders saatlerinin yetersiz olduğu bu yüzden dolayı okuldan sonra verilen kursların öğrenci ve öğretmenin yorgun olmasından dolayı verimsiz olduğu (1) şeklinde olmuştur. Verilen cevapların güvenilirliği 0.60 olarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan bazıları şu şekildedir:

Ö2. *Farklı modüldeki öğrenciler aynı anda başladığı için aralarında seviye farkları oluyor, genel olarak da seviyeler düşük olduğu için zorluk yaşıyorum.*

Ö3. *Eğitim ortamı ve saatler yetersiz olduğu için zorluklar yaşanıyor. Bunun haricinde kurs dersleri okuldan sonra verildiği için öğretmenler ve öğrenciler yorgun oluyor.*

Ö4. *Öncelikli olarak materyal eksikliğinin olmaması ve öğrencilere mümkünse bire bir eğitimler verilmelidir.*

Ö5. *Öğrencilere fırsat eşitliği sağlayabilecek yeni bir kurs sistemi lazım.*

4. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

İYEP ve DYK kursu veren öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların incelendiği bu çalışmada; öğretmenlerin öğrencilerin devamsızlık yapmasından dolayı yaşadıkları zorluklar tespit edilmiştir. Ünsal ve Korkmaz (2016) yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlara varmışlardır. Araştırmada tespit edilen başka bir sorun ise kurslarda yaşanan materyal yetersizlikleridir. Dönmez, Gürbüz ve Tekçe (2016) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin materyal ve kaynak yetersizliğini yaşadığını belirtmesi bu çalışmanın bulgularını doğrular niteliktedir. Öte yandan Toptaş ve Karaca (2019) kurslardaki materyallerin yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu durum bölgesel farklılıklar ile açıklanabilir. Araştırma sonuçlarına göre kurslardaki modüllerin

öğrencilerin seviyelerini belirlemede yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Kozikoğlu ve Tosun (2020) yaptıkları araştırmada buna benzer şekilde öğrencilerin seviyelerinin birbirine yakın olmasına rağmen farklı modüllerde olduğu sonucuna varmıştır. Yine bu araştırmada kursların okuldan sonra verilmesinin öğretmenler ve öğrenciler için zorlayıcı olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler ve öğrenciler yorgun oldukları için kursların yeteri kadar verimli geçmediği tespit edilmiştir. Kozikoğlu ve Tosun (2020) yaptığı çalışmada buna benzer şekilde ders yükünün üstüne verilen bu kursların öğrencilerde yorgunluk ve güdülenme düşüklüğü yaşatacağını belirtmiştir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Yapılan bu araştırmada okullarda İYEP ve DYK kursu veren öğretmenlerin yaşadıkları zorluklara ilişkin elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı genel değerlendirmeye aşağıda yer verilmiştir.

Öğretmenler İYEP ve DYK kurslarında kursa kalan öğrencilerin seviyelerinin ortalamasının altında olması nedeniyle ders anlatımında zorluk yaşandığını ifade etmişlerdir. Ders anlatırken çocukların seviyelerini tespit etmekte zorlandıkları ve bu yüzden işlenen derslerin beklentileri karşılayamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kurstaki öğrencilerin seviyelerini belirlemek için yapılan sınavların öğrencinin hangi modüle uygun olduğunu belirlemede yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Normalde ilkökul 3.sınıf seviyesinde öğrencilere MEB sınav yapmayı yasaklamışken bu kursa öğrenciler sınav sonucuna göre katılmaktadırlar. Tek bir değerlendirme ile yapılan bu sınavda öğrencilerin gerçek performanslarını gösteremedikleri ifade edilmiştir. Farklı modüldeki öğrenciler aynı sınıfta ders işleyebileceği için öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık vermekte zorluk yaşandığı tespit edilmiştir. Sınıflardaki eğitim ortamı çocuğun gereksinimlerine göre oluşturulmadığı için verimli öğrenme ortamının oluşturulamadığı sonucuna varılmıştır.

Türkçe dersinde dil sorunu yaşayan öğrencilerin değerlendirilmesinde öğretmenlerin zorluk yaşadığı anlaşılmıştır. Öğretmenlerin değerlendirme yaparken öğrencilerin yetersizlik duygusu yaşamamaları için farklı değerlendirme yöntemleri veya değerlendirme yapmamayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin seviyelerinin üzerinde sınavlara maruz kaldığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin öğrenme düzeyleri farklı olduğu için öğretmenlerin zorluk yaşadığı sonucuna varılmıştır.

Dil sorunu yaşayan öğrencilerin kurs ortamında kendilerini ifade edemedikleri için uyum sorunları yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Bu olumsuzlukların yanı sıra olumlu sonuçlar da elde edilmiştir. Kursa katılan öğrencilerin büyük oranda kurs ortamını eğlenceli bir sınıf ortamı olarak görenek motive oldukları anlaşılmıştır. Öğrenciler kendi içlerinde beyin fırtınası, oyunlar ve birbirlerini destekleyici faaliyetlerle sosyal olarak olumlu etkilendikleri ifade edilmiştir.

Aileler ile iletişimde genel olarak sorun yaşanmadığı, yaşanan sorunların bulunulan bölgenin koşullarına göre değiştiği görülmüştür. Öğretmenlerin daha çok çocuklarını umursamayan ailelere ulaşmada zorluk yaşadığı ve bazı ailelerin bu yüzden öğretmenle iletişim kurmadıkları belirtilmiştir. Türkçe bilmeyen veliler ile mesajlaşma veya ses kaydı ile çeviri üzerinden

iletişim kurulduğu anlaşılmıştır. Ailenin sosyoekonomik düzeyi ile çocukları ile ilgilenmesi arasında bağ olduğu sonucuna varılmıştır. Köy okullarında ailelerin çocukları ile pek ilgilenmediği tespit edilmiştir. Ailelerin genel olarak kursların ücretsiz yapısından memnurluk duydukları anlaşılmıştır.

Öğretmenlerin büyük bir kısmının okul yönetimi ile iş birliğinde sorun yaşamadığı anlaşılmıştır. Okul idareleri ve öğretmenlerin kursların yönetimi konusunda uyumlu bir tutum izlediği sonucuna varılmıştır. Okul yönetimlerinin kurs çalışmalarını desteklediği ve öğretmenle koordineli bir şekilde ilerlediği anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra bazı okullarda okul yönetiminin kursları sadece zorunlu bir görev olarak gördüğü ve bu yüzden zorluklar yaşandığı da tespit edilmiştir.

MEB tarafından İYEP ve DYK kursları için dağıtılan kitap ve materyallerin birçok okula ulaşmadığı ve bu konuda zorluk yaşandığı tespit edilmiştir. Kurslara uygun sınıf ortamlarının oluşturulmadığı ve bu yüzden çocukların eğitiminde eksiklikler yaşandığı anlaşılmıştır. Okul idareleri dağıtılan kurs materyallerini Milli Eğitim Müdürlüklerinde bulamadıklarını söylemiş ve bu yüzden sorun yaşandığı sonucuna varılmıştır. Özellikle köy okullarında materyal konusunda neredeyse hiçbir şeyin olmadığı görülmüştür. Bazı öğretmenlerin kaynaklar eline geçmese de akıllı tahta üzerinden materyalleri sanal olarak kullandığı anlaşılmıştır. Materyal ve kitapların ulaştığı okullardaki öğretmenler, kaynakların etkinlik ve test yönünden yetersiz olduğunu vurgulamıştır.

Genel olarak kursa katılan öğrencilerin kendilerini diğer öğrencilerden ayrılmış gibi hissetmedikleri anlaşılmıştır. Okuldan sonra az sayıda öğrencinin kursa kalması öğrencilerin kendilerini özel hissetmelerini ve bu yüzden mutlu olmalarını sağladığı ifade edilmiştir. Buldukları okulda başka öğrencilerin de bu tarz kurslara katıldığını görmennin öğrencilerin psikolojilerini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Kendi seviyesinin farkında olan öğrencilerin bu kursları bir şans olarak gördüğü ve eksikliklerini kapatmaya çalıştığı anlaşılmıştır. Bazı çevrelerde kursa katılan çocuklara ailesi ve arkadaş çevresi tarafından olumsuz tepkiler verildiği ve bu yüzden çocukların kendilerini yetersiz ve dışlanmış hissettiği tespit edilmiştir. Ancak kursun ilk günlerinde öğrenciler kendilerini kötü hissetseler de zamanla öğretmenin pekiştiricileri ve kurs ortamının eğlenceli bir öğretim ortamına dönüşmesiyle öğrencilerin yaşadıkları olumsuzlukların ortadan kalktığı sonucuna varılmıştır.

Kursları desten sonra yapmanın zorluklarının yanı sıra, özellikle hafta sonu köy okulu öğretmenlerinin okullara ulaşımında zorluklar yaşandığı anlaşılmıştır. Farklı modüllerdeki öğrenciler aynı sınıfta ders işlediği için sınıfların birleştirilmiş sınıf ortamına dönüşmüş olması ve kaynak kitap eksikliğinin öğretmenin ders işleme verimliliğini olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Okulda verilen kursların öğretmenler ve öğrenciler için yorucu olduğu ve çok verimli olmadığı tespit edilmiştir. Yukarıda sıralanan bu sonuçlara dayalı bazı önerilerde bulunulabilir;

- Kurslara katılacak öğrenciler sonuç odaklı bir sınav yerine süreç odaklı bir değerlendirme ile seçilebilir.

- Özellikle İYEP öğrencilerini seçmek için yapılan sınavın ilkökul 3.sınıf öğrencilerini olumsuz etkilemesinden dolayı öğrenciler, içine oyunlar karıştırılmış etkinlikler ile belirlenebilir.
- Öğrencilerin eksikliklerinin daha hızlı tespit edilip giderilmesi için kurslardaki modül sayısı artırılabilir.
- Kurslardaki öğrenci grup sayıları azaltılabilir. Bu sayede öğretmen daha küçük gruplarda öğrencilerin hazırbulunuşluklarını, ihtiyaçlarını daha kolay bir şekilde belirleyerek daha verimli bir öğrenme ortamı sunabilir.
- Sınıftaki öğrenme ortamlarının iyileşmesi için MEB ayrı bir ödenek gönderebilir.
- Dil sorunu yaşayan öğrencilere ana dillerindeki öğretmenler ile eğitim imkânı sağlanabilir.
- Dil sorunu yaşayan öğrenciler için ayrı bir sınıf oluşturarak bu eksikliğin daha hızlı giderilmesi sağlanabilir.
- Öğretmenler öğrencileri değerlendirirken güncel değerlendirme yöntemleri kullanabilir veya kurslar için değerlendirme yapılmaması düşünülebilir.
- Yapılan değerlendirmelerin öğrencilere yetersizlik duygusu hissettirmemesi için değerlendirme yöntemleri kolaylaştırılabilir.
- Kursa katılan öğrencilerin arkadaş çevreleri tarafından ayrışma hissine kapılmamaları için okullarda kurslar hakkında afiş, broşür ve sunum çalışmaları yapılabilir.
- Kursa devam zorunluluğu getirilerek aile ziyaretleri yapılabilir.
- Kurs ders saatlerine serbest etkinlik ve sportif faaliyetler gibi dersler eklenebilir.
- Kurslar hakkında ailelere bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.
- Okul idarecilerinin de kurslar üzerinden belirli bir ek ders alması sağlanarak idari işlemlerin daha hızlı ve verimli olması sağlanabilir.
- MEB tarafından dağıtılan kurs kitapları ve materyallerinin müdürlüklere değil doğrudan okullara gönderilmesi sağlanabilir.
- Dağıtılan kitap ve materyal çeşitliliği artırılabilir. Materyallerin içerikleri etkinlikler yönünden zenginleştirilebilir.
- Kursların hafta içi okuldan sonra yerine, hafta sonu yapılması zorunlu tutulabilir.
- Köy okullarındaki öğretmenlerin hafta sonu kurs vermeleri için ulaşım araçları sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- [1] Çırak Kurt, S. (2019). Nitel veri analizi. *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (ss. 439-463). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- [2] Dönmez, İ., Gürbüz, S., & Tekçe, M. (2018). Destekleme ve yetiştirme kurslarının fırsat eşitliği açısından yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 3(2), 45-58.

- [3] Doğan, B. (2002). Okuduğunu anlama stratejilerinin öğretimi ile ilgili alanyazın taraması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 97-107. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153194> adresinden erişilmiştir.
- [4] Epçaçan, C. (2018). Okuma ve anlama becerilerinin öğretim sürecine etkisi üzerine bir değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 13(19), 615-630. doi: 10.7827/TurkishStudies.14123
- [5] Karaçay, T. (1985). *Orta öğretim kurumlarında matematik öğretimi ve sorunları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- [6] Kırmık, D., Susam, E., & Özbek, R. (2019). İYEP (İlkokullarda Yetiştirme Programı) Uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 387-415.
- [7] Kozikoğlu, İ., & Tosun, Y. (2020). İlkokullarda yetiştirme programına (İYEP) ilişkin öğretmen görüşleri: Nitel bir çözümleme. (*Journal of Faculty of Educational Sciences*), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(3), 903-930. DOI: 10.30964/aubfd.679050, E-ISSN: 2458-8342, P-ISSN: 1301-3718
- [8] Milli Eğitim Bakanlığı. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*, “1739 sayılı kanun”. Resmî Gazete, 14574, 24, Haziran, 1973.
- [9] Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Millî Eğitim Bakanlığı örgün ve yaygın eğitimi destekleme ve yetiştirme kursları e-kılavuzu*. Erişim adresi: http://meb.gov.tr/sinavlar/dokumanlar/2017/2017_2018_DYK.Pdf
- [10] Milli Eğitim Bakanlığı. (2019a). *Millî eğitim bakanlığı ilkokullarda yetiştirme programı yönergesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/25181019_YYEP_YYNE_RGESY.pdf adresinden erişilmiştir.
- [11] Milli Eğitim Bakanlığı. (2019b). *İlkokullarda yetiştirme programı (İYEP)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- [12] Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı destekleme ve yetiştirme kursları yönergesi*. Ankara: MEB Yayınları.
- [13] Miles, M.B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nded). Thousand Oaks, CA: Sage.
- [14] Toptaş, V., & Karaca, E.T. (2019). İlkokullarda yetiştirme programı (İYEP) kapsamındaki matematik derslerini yürüten sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 417-431.
- [15] Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.

- [16] Ünsal, S., & Korkmaz, F. (2016). Destekleme ve yetiştirme kurslarının işlevlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2).
- [18] Yin, R.K. (2003). *Case study research design and methods* (3. Baskı). London: Sage Publications.

KÖY ENSTİTÜLERİNİN YÖNETİMİ VE KÖY ENSTİTÜLERİNDE YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN PROFİLİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hasan Basri MEMDUHOĞLU (Prof. Dr.)

Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi - ORCID ID:0000-0001-5592-2166

Şakir SEVER

Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi –
ORCID ID: 0009-0008-8467-5430

ÖZET

Bu çalışmada, gerek açıldığı dönemin koşulları açısından, gerekse de Türk eğitim sistemine etkileri açısından Cumhuriyet tarihinde önemli bir yer edinmiş Köy Enstitüleri'nin yönetim yapısı ve bu enstitülerde görev yapmış yönetici ve öğretmenlerin profilleri incelenmiştir. Bu anlamda Köy enstitülerinin yönetim yapısı ve işleyişi ile bu eğitim kurumlarında görev yapmış yönetici ve öğretmenler yaş, cinsiyet, öğrenim durumu gibi özellikleri bakımından ele alınmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde enstitülerin kuruluş süreci ve enstitülerdeki yönetim anlayışı ele alınmıştır. Enstitülerin kuruluş süreci başlığı altında, bu kurumların nasıl kurulduğu ve bu fikrin nasıl ortaya çıktığı üzerinde durulmuştur. Yönetim anlayışı bölümünde ise, enstitülerdeki yönetim yapılanması ve örgütlenme biçimi ele alınmıştır. İkinci bölüm ise; enstitülerde çalışan görevliler, enstitü müdürleri ve enstitü öğretmenleri başlıklarını kapsamaktadır. Enstitülerde çalışan görevliler başlığı altında bu kurumlarda çalışan eğitim başları ve görevlerine değinilmiştir. Müdürler ve öğretmenler bölümlerinde ise bu personellerin yaş, cinsiyet, öğrenim durumu gibi durumları detaylı olarak incelenmiştir. Tarama modelindeki çalışma, literatür taramasıyla yürütülmüş, aynı zamanda enstitülerle ilgili çeşitli belgeler ve kayıtlarla doküman incelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köy enstitüleri, köy enstitülerinin yönetimi, köy enstitülerinin müdür ve öğretmenleri

A STUDY ON THE MANAGEMENT OF VILLAGE INSTITUTES AND THE PROFILE OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN VILLAGE INSTITUTES

ABSTRACT

In this study, the administrative structure of the Village Institutes, which have an important place in the history of the Republic both in terms of the conditions of the period in which they were opened and in terms of their impact on the Turkish education system, and the profiles of the administrators and teachers who served in these institutes are examined. In this sense, the administrative structure and functioning of the Village Institutes and the administrators and teachers who served in these educational institutions were examined in terms of their characteristics such as age, gender, and education level. The study consists of two parts.

The first part is divided into two sub-sections (the establishment process of the institutes, the management understanding in the institutes). The section on the establishment process of the institutes describes how these educational institutions were established and how this idea emerged. In the section on the management approach, the focus is on how the management in the institutes is organized and how the management is shaped. The second part is divided into three sub-sections (staff working in the institutes, institute directors and institute teachers). In the section on officials working in the institutes, the heads of education working in these institutions and their duties are mentioned. In the sections on principals and teachers, the age, educational status and number of these personnel are included. The study, which is based on a survey model, was conducted through a literature review, as well as a document review with various documents and records related to the institutes.

Key Words: Village Institutes, Administration in Village Institutes, Managers and Teachers of Village Institutes

1. GİRİŞ

Ülkemizde, Cumhuriyet ile birlikte eğitim alanında birçok yenilik yapılmış, eğitime oldukça önemli yatırımlarda bulunulmuştur. Bu yeniliklerin en önemlilerinden biri Köy Enstitüleridir. Köy Enstitüleri, özgün yönetim anlayışı ve eğitim uygulamalarıyla, eğitime yenilik getirmiştir. Köy enstitülerine yönelik olumlu eleştiri ve değerlendirmelerin yanısıra pek çok olumsuz eleştiriler de yapılmıştır. Bu açıdan köy enstitüleri, konu hakkında yazı yazar araştırmacıları da ikiye bölmeyi başarmıştır. Araştırmacıların bazıları, bir ilki gerçekleştirdiği ve özgün bir yönetim ve program anlayışı olan bu kurumları, Türkiye'nin en iyi projelerinden biri olarak tanımlarken; bazı araştırmacılar ise özellikle köylüyü merkeze alan bir kurum olması sebebiyle, halkın, köylü - şehirli şeklinde sınıflandırılarak ayrıştırıldığı ve enstitülerdeki işleyişin dönemin toplumsal yapısına uygun olmaması gibi sebeplerle eleştirmektedirler. Maalesef bu hem olumlu hem de olumsuz eleştiri ve değerlendirmelerin önemli bir kısmı pedagojik temelden ve objektif olmaktan uzak, daha çok politik ve ideolojik perspektiften yapılmıştır. Köylerin eğitim yoluyla kalkınması ve yeni bir nesil yaratma projesi sayılan eğitim enstitüleri; tüm doğruları ve yanlışlarıyla öğretmen yetiştirme tarihimizde yönetim ve özellikle uygulamaya yönelik eğitim anlayışlarıyla yeni ve dönemin koşulları içinde özgün eğitim kurumları olmuşlardır. Şüphesiz her kurum ve uygulamanın kendi dönemselsel koşulları bağlamında ele alınması ve değerlendirilmesi daha anlamlıdır. Dolayısıyla bu kurumları (örneğin ağır duvar işçiliği, hayvan yetiştiriciliği, tarla işçiliği gibi uygulamaları ile) bugünün koşullarında yeniden canlandırarak açma hayali ne kadar ütopyik ise de, uygulamaya yer veren yönlerinin günümüze uyarlanarak bugünkü öğretmen yetiştirme uygulamalarında onlardan yararlanma yönünde çıkarımlarda bulunmak önemlidir.

1.1. Köy Enstitülerinin Genel Yönetim Yapısı

Köy enstitüleri, kurulduğu dönem itibariyle farklı ve özgün eğitim kurumları olmuşlardır. Gerek eğitim anlayışı gerekse de yönetim yapısı bakımından yenilikçi olmayı başarmışlardır. Enstitüleri bu denli özgün ve yaratıcı kılan en önemli etkenlerden biri de

yönetim biçimidir. Aynı dönemdeki diğer başka kurumlardan bir çok yönden ayrılan bu yönetim sistemindeki en temel ilke, yönetime katılım ilkesidir. Enstitülerde yönetici ve öğretmenlerin yanında öğrencilerin de görece yönetime katılması önemli yeniliklerden biri olmuştur. Henüz demokrasiyle yeni tanışmış bir toplumun, kısmen katılımcı sayılabilecek anlayışı benimsemesi zaman almıştır. Hatta bu anlayışın öğrencileri şımartabileceği ve önü alınmaz anarşik durumları yaratabileceği eleştirileri de yapılmıştır. Öyle ki bu yönetim anlayışı, sonraları enstitülerin olumsuz eleştiriler almasına sebebiyet vermiş ve kapatılma sebeplerinden biri olmuştur (Apaydın, 2009).

Öğrencileri yönetimin bir parçası yaparak oldukça ileri bir demokrasi anlayışı benimsenmiş olursa da bu durum ileride bazı sorunların çıkmasına sebep olmuştur. Cumartesi günleri yapılan ve özellikle öğrencilerin de mutlaka katıldığı toplantılarda, enstitülerdeki iş ve işleyişin sorgulandığı, herkesin fikrini beyan ettiği, şikâyetlerin dillendirildiği bir demokratik söylem alanı açılmıştır. Ancak daha sonraları bu serbestlik beraberinde birtakım sorunlar getirmiş ve hatta öğrenci baskılarına dayanamayıp görevini bırakan idareci ve öğretmenler de olmuştur. Aynı şekilde öğrencilere kötü muamele eden öğretmenlerin varlığı da bu şekilde ortaya çıkmıştır (Ay, 2019).

1.2. Köy Enstitülerinde Yönetim Anlayışı

Enstitüler MEB'e bağlı kurumlardır. Dolayısıyla her konuda son karar yine bakanlığa aittir. İlk olarak Tarım bakanlığı ile ortak bir çalışma olan köy eğitimliği sistemi uygulanmış, daha sonra 11 Haziran 1937 yılında Köy Eğitimliği Kanunu çıkarılmıştır. Enstitüler daha sonra çıkarılan kanunlarla farklı isimlerle anılmışlardır. (Köy öğretmen okulu, Yüksek köy enstitüsü gibi). Enstitülerdeki eğitim, yönetim, işleyiş gibi birçok konuyu muhteva eden çok sayıda kanun çıkarılmıştır. En nihayetinde 17 Nisan 1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu ile enstitüler kurulmuştur.

Köy enstitülerinin en önemli özelliklerinden birisi de örgütlü bir eğitim anlayışına sahip olmasıdır. Herkesin görevini ve sorumluluklarını bilmesi, sahip oldukları hakların farkında olması ve öğrenciler arasındaki ilişkiler, ancak bu şekilde örgütlü bir uygulama sayesinde mümkün olmuştur. Bu örgütlü sistem, zamanla gruplaşmalara da neden olmuş, yönetici ve öğretmenler kendi fikir ve görüşleri doğrultusunda faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Öğrenciler de yönetimin bir parçası olarak görüldüğünden son derece değerli görülmektedirler. Öğrenciler tarafından seçilen sınıf başkanı vardı. Atölye ve tarım ekiplerinin de bir başkanı vardı. Öğrenciler, koğuş ve işyeri nöbetçisi olarak görev yaparak yönetimi temsil ederlerdi. Enstitülerdeki öğrenci yönetimleri, tüm öğrencilerin katıldığı seçimle oluşmaktaydı. Öğrenci başkanı, müdürden sonra enstitüdeki en etkili yönetici olarak kabul görmekteydi. Enstitülerde hafta sonları değerlendirme toplantıları yapılmaktaydı. Bu toplantılarda da yine öğrenci temsilcileri hazır bulunmaktaydı. Ayrıca enstitü disiplin kurulunda da yine öğrenci yönetiminin bir temsilcisi bulunmaktaydı. Enstitü yöneticileri, öğrencileri vesayet altına almaktan çok onlara daha çok rehberlik etmeyi uygun görüyordu (Altunya, 2014).

2. KÖY ENSTİTÜLERİNDE YÖNETSEL YAPILANMA, YÖNETİCİLER VE ÖĞRETMENLER

Köy enstitülerinde genel olarak öğrencilerden sorumlu başlar ve yardımcıları bulunmaktadır. Yönetmelikler ile tüm baş ve yardımcıların görev ve sorumlulukları belirlenmektedir. Bütün çalışanların, enstitü müdürüne karşı sorumlulukları vardır. Genel idare ve işleyişten sorumlu kişi enstitü müdürüdür.

Enstitülerde müdürün konumu son derece önemli olmaktadır. Müdürlere oldukça fazla yetki ve sorumluluklar verilmektedir. Enstitü müdürlerinden, klasik yöneticilikten çok bir lider olmaları beklenilmektedir. Bu nedenle, enstitülere seçilecek müdürler son derece titizlikle yapılan araştırma ve değerlendirmeler sonucunda seçilmektedir. Özellikle yaşlarının genç olmasına dikkat edilmektedir (Altunya, 2014).

2.1. Köy Enstitüsü Müdürleri

Köy enstitülerinde en yetkili konum müdürlerin bulunduğu konumdur. Bu nedenle müdürlere oldukça geniş yetkiler verilmiştir. Müdürün beraber hareket ettiği bir yönetim kurulu da mevcuttur. Bu kurul, müdür, eğitim başı, müdür yardımcısı, tarım başı ve yapı-sanat başından oluşmaktadır. Diğer tüm başlarla beraber eşgüdümle çalışan bu kurulun en yetkilisi ve yönetim kurulunun başkanı okul müdürüdür. Okul müdürü, enstitünün eğitim-öğretim çalışmalarından birinci derecede sorumludur.

Tablo 1, enstitülerde görev yapmış yöneticilerin, görev yaptığı enstitü ve bu enstitüde göreve başlama tarihleri, göreve başlama yaşları ve mezun oldukları okullar hakkında bilgiler vermektedir. Müdürlerin çoğu oldukça genç yaşta göreve getirilmişlerdir. Enstitü müdürlerinin yaşlarının genç olması özellikle istenen bir durum olmuştur. Çünkü enstitülerde yetiştirilen gençlerin seviyesine inebilecek, gençlerin dilinden anlayabilecek yöneticilerin seçilmesi vazgeçilmez kriterlerden biri olmaktadır. Tablo 2, enstitülerde görev yapmış müdürlerin, yaşlarını, öğrenim durumlarını, göreve başlama yaşları ve tarihlerini göstermektedir.

Tablo 1: Köy Enstitüleri Müdürlerinin Yaş, Öğrenim Durumları ve Görev Yerleri

Sıra No.	Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Görev Yaptığı Enstitü	Başlama Tarihi	Başlama Yaşı	Öğrenimi
1.	Sıtkı Akkay	1898	SavaştepeBalıkesir	1940	42	İlköğretmen Okulu
2.	Hamdi Akman	1903	KızıllıçulluZmir	1943	40	GEEPedagoji
3.	İhsan Kalabay	1902	KepirtepeKırklareli	1940	38	GEEPedagoji
4.	S.Edip Balkır	1902	GölköyKastamonu	1939	37	İlköğretmenOkulu
5.	Talay Ersoy	1903	AksuAntalya	1940	37	B.Seksiyonu, Fen
6.	Halit Aganoğlu	1903	Cılavuz Kars	1940	37	İlköğretmenOkulu
7.	Recep Gürel	1904	İvrizKonya	1941	37	GEEPedagoji
8.	LütfiEngin	1904	HasanoğlanAnkara	1941	37	GEEPedagoji
9.	M.Rauf İnan	1905	ÇiftelerEskişehir	1940	35	Viyana Ped. Enst.
10.	Nazif Evren	1909	DicleDiyarbakır	1944	35	GEEPedagoji
11.	Hayri Çakalöz	1909	OrtaklarAydın	1944	35	İÜ-Felsefe
12.	Aydın Arıkok	1909	PulurErzurum	1943	34	YeterlikBelgeli
13.	Fehim Akıncı	1912	BeşikdüzüTrabzon	1946	34	GEEPedagoji
14.	İ.SafaÖner	1912	İvrizKonya	1946	34	GEEPedagoji
15.	Kemal Üstün	1911	BeşikdüzüTrabzon	1945	34	GEEPedagoji

16.	Enver Kartekin	1910	LadikSamsun	1943	33	B.Seksiyonu, Tarih
17.	Şevket Gedikoğlu	1910	PazarörenKayseri	1943	33	GEEPedagoji
18.	Şerif Tekben	1908	AkçadağMalatya	1940	32	GEEPedagoji
19.	A.Lütfi Dağlar	1908	DüziçiAdana	1940	32	GEEPedagoji
20.	Remzi Özyürek	1906	ÇiftelerEskişehir	1937	31	GEEPedagoji
21.	Emin Soysal	1906	Kızıllıçulluİzmir	1944	38	GEEPedagoji
22.	Nurettin Biriz	1908	LadikSamsun	1940	32	GEEPedagoji
23.	Nejatİdil	1907	Kepirtepe Kırklareli	1938	31	GEEPedagoji
24.	Şinasi Tamer	1909	AkçadağMalatya	1940	31	GEE Resim-İş
25.	Hürrem Arman	1909	BeşikdüzüTrabzon	1940	31	GEEPedagoji
26.	Osman Ülkümen	1915	BeşikdüzüTrabzon	1944	29	GEEPedagoji
27.	ÖmerUzgil	1912	GönenIsparta	1940	28	GEE Resim-İş
28.	Sabri Kolçak	1912	PazarörenKayseri	1940	28	GEEPedagoji
29.	A.DoğanToran	?	GölköyKastamonu	1940	?	?
30.	Ahmet Korkut	?	PulurErzurum	1942	?	GEEPedagoji
31.	Osman Yalçın	?	YıldızeliSivas	1946	?	GEE Resim-İş
Yaş Ortalaması					33.9	

Tablodaki Kısaltmalar: 1) GEE: Gazi Eğitim Enstitüsü. 2) Yeterlik Belgesi: İlkokul öğretmeni iken kurs görerek ilköğretim müfettişliği ya da ortaokul öğretmenliği yetkisi elde edilen belge. 3) B Seksiyonu: İlkokul öğretmenliğinden sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nde 12 aylık kurs görüp ortaokul öğretmenliği için yeterlik belgesi alma (B seksiyon belgeleri daha sonra TBMM kararı ile Gazi eğitim enstitüsü diplomasına dönüştürüldü.)

Özellikle enstitülerin ilk açıldığı dönemden itibaren son derece zorlu ve bir o kadar da fedakârlık gerektiren müdürlük pozisyona seçilen isimler, oldukça titiz bir çalışma sonucu göreve getirilmişlerdir. Enstitülerin açık olduğu süre zarfında toplamda 31 müdür görev yapmıştır. Bu müdürlerin yaş ortalamalarına bakıldığında oldukça genç oldukları görülmektedir. Müdürlerden yaşı en büyük olan Balıkesir Savaştepe Köy Enstitüsü Müdürü Sıtkı Akkay'dır. Akkay, 42 yaşında göreve başlamıştır. En küçük yaşta olan enstitü müdürleri ise iki tanedir. Bunlardan ilki Isparta Gönen Köy Enstitüsü Müdürü Ömer Uzgil, ikincisi de Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü Müdürü Sabri Kolçak'tır. Her iki müdür de 28 yaşındayken müdür olmuşlardır.

Müdürlerin öğrenim durumlarına bakıldığında ise şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır: 31 müdürün 22 tanesi Gazi Eğitim Fakültesini bitirmişlerdir. Diğer müdürlerin de Viyana Pedagoji Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü gibi okullardan mezun oldukları görülmektedir.

Görev yapmış enstitü müdürlerinin 26 tanesi önceden ilköğretim müfettişliği, 4 tanesi de milli eğitim müdürlüğü yapmışlardır. Müdürlerin çoğunun dönemin eğitim kurslarında yöneticilik, şeflik ya da öğretmenlik yapmış deneyimli eğitimcilerden seçilmiş olmaları da müdür seçiminde ne kadar titizlikle davranıldığına bir göstergesidir (Altunya, 2014). Köy enstitüsü müdürlerinin başlıca görevleri şöyle belirtilmiştir:

- Enstitü müdürü, enstitünün eğitim-öğretim çalışmalarının sorumlusu olmakla birlikte, bu işlerin düzenlenmesinden ve yürütülmesinden sorumludurlar.
- Kanunlar ve yönetmeliklerle belirlenen tüm işleri görmek de müdürlerin asli görevleri arasında yer almaktadır. Ayrıca öğrencilerle yakınlık kurmak, onların iyi yetişmeleri için gerekli imkânları oluşturmak ve bu konuda gerekli bütün önlemleri almak da yine müdürlerin yetki ve sorumluluğundadır.

2.2. Köy Enstitüsü Öğretmenleri

Enstitülerde öğretmenlerin son derece önemli bir yeri vardır. Şehir merkezinden uzakta kurulmuş olan enstitülerde görev yapan öğretmenler her şeyden önce eşsiz bir özveri ve fedakârlık örneği göstermişlerdir. Seçilen tüm öğretmenler sahip oldukları diplomalardan çok yeteneklerine ve çalışkanlıklarına göre seçilmişlerdir. Zira enstitüler, o şartlarda çalışacak öğretmenlerin çabaları sayesinde başarıya ulaşmışlardır.

Enstitüde çalışacak öğretmenlerin seçimiyle ilgili yasal koşullar 17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu'nun 17.maddesinde açıkça belirtilmiştir:

- Yüksekokullar ve üniversite fakülteleri mezunları,
- Gazi Terbiye Enstitüsü mezunları,
- Öğretmen okulları mezunları,
- Ticaret liseleri ile orta ziraat okulları mezunları,
- Erkek sanat okulları ile kız enstitüleri mezunları,
- Köy enstitüleri mezunları,
- İnşaat usta okulları mezunları,
- Bunlardan başka her türlü teknik ve mesleki okullar mezunları enstitüde öğretmen olarak atanabilmektedirler.

Yasa, başlangıçta öğretmen bulmak oldukça zor olduğu için, öğretmen olmak isteyenlere yükseköğrenim görme zorunluluğu getirmemiştir. Öğretmen ihtiyacı bazı okullarda usta öğretici alınarak da karşılanmıştır. Tablo 2, 15 Ekim 1946 itibariyle köy enstitüsü öğretmenlerinin öğrenim durumlarına ait bilgileri göstermektedir.

Tablo 2:Enstitü Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları

Sıra No.	Öğrenimi	Sayı	%
1.	Yükseköğrenim Görenler (Fakülte, Gazi Eğitim Enstitüsü, Yüksek Köy Enstitüsü)	229	37
2.	İlköğretmen Okulu Mezunu	209	34
3.	Sanat ve Yapı Usta Okulu Mezunu	91	15
4.	Kız Enstitüsü Mezunu	56	9
5.	Ziraat Okulu Mezunu	27	4
6.	Diğer Meslek Okullarından Mezun	8	1
Toplam		620	100

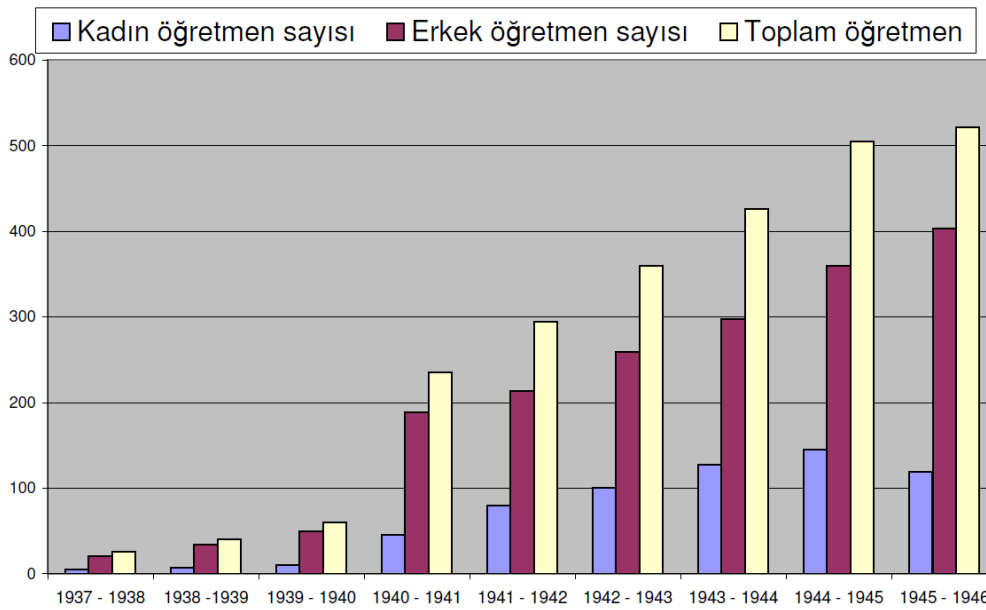
Kaynak: Tonguç, 1939

Tablo 3'ten de anlaşılacağı üzere enstitülerde görev alacak öğretmenler, daha çok eğitim enstitüsü ve öğretmen okullarından mezun olmuş kişiler tarafından seçilmişlerdir. Tarım, sağlık ve inşaat alanlarına da gereken önem verilmiş ve bu alanlarda eğitim görmüş eğitimciler göreve alınmışlardır. Örneğin, tarım başı, öğrencilere modern ve bilimsel yöntemlerle araç kullanmayı öğretirken; yapı-sanat başı, öğrencilerin her türlü teknik bilgiler kazandırılması yönünde etkinlikler yapmıştır.

2.2.1. Öğretmen sayıları

Enstitülerin açıldığı ilk yıllarda öğretmen sayısındaki yetersizlik işleri oldukça güçleştirmiştir. Özellikle kadın öğretmen sayısı, her dönemde oldukça az sayıda kalmış, enstitülerde kadın öğretmen ve kadın müdür temsil oranı erkeklere oranla son derece geride kalmıştır. Bu durum, o dönemdeki kadın okur-yazar oranının düşüklüğünden de kaynaklanmış olabilir. Ancak bu konuyla ilgili kesin bir sebepten söz etmek mümkün değildir. Grafik 1, enstitülerde görev yapmış kadın ve erkek öğretmen sayılarını göstermektedir.

Grafik 1: Yıllara Göre Köy Enstitülerindeki Öğretmen Sayıları

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/>

Öğrenci sayısındaki artış, enstitülerde daha fazla öğretmen ihtiyacı doğurmuştur. Öğrenci sayısında olduğu gibi öğretmen sayısında da yıllar geçtikçe bir artış olmuştur. Kadın öğretmen sayısında, senelere göre bir artış olsa da bu artış, erkek öğretmenlerin çok gerisinde kalmıştır. Enstitülerin açıldığı ilk yıllarda öğretmen sayısı 100 öğretmenin dahi altındayken, yıllar geçtikçe bu sayı, 500 öğretmenin üzerine çıkmıştır.

Tablo 3: Enstitülerdeki Kadın ve Erkek Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılı	Enstitü Sayısı	Kadın Öğretmen	Erkek Öğretmen	Toplam
1937-1938	2	5	21	26
1938-1939	3	7	34	41
1939-194	4	10	50	60
1940-1941	14	46	189	235

1941-1942	17	80	214	294
1942-1943	18	101	259	360
1943-1944	18	128	298	426
1944-1945	20	145	360	505
1945-1946	20	119	403	522

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/>

Tablo 3'te görüldüğü üzere, enstitülerde erkek öğretmenlerin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu duruma, yetişmiş kadın öğretmenlerin yetersizliği ve halkın enstitülere olumsuz bakış açısı sebep olarak gösterilebilir. Ayrıca enstitülerdeki zor şartlar da kadın öğretmenlerin bu okullarda görev almak istememelerinin sebeplerinden biri olarak sayılabilir (Gündoğdu, 2015). Tablo 5, Köy Enstitülerinde yıllara göre yetişen öğretmenlerin sayısını göstermektedir.

Tablo 5: Köy Enstitülerinde Yetişen Öğretmen Sayıları

Yıl	Toplam Köy Öğretmeni	Köy Enstitülerinde Yetişen Köy Öğretmenleri Sayısı
1939	6847	0
1946	11533	5225
1950	18426	13182

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/>

Seneler geçtikçe hem köy öğretmenlerinin hem de köy enstitülerinde yetişen köy öğretmen sayılarında bir artış olduğu görülmektedir. Enstitüler, yalnızca on yıllık bir süre zarfında 13 binden fazla köy öğretmenini eğitim camiasına kazandırmışlardır.

2.3. Köy Enstitülerinde Görevli Diğer Personeller

Enstitülerde, müdürler ve öğretmenler dışında görevli başka personeller de mevcuttur. Sadece temel eğitim verilmediği için, başka meslek grupları yetiştirmek adına farklı alanlardan da eğitimler görev almışlardır.

Eğitim başı,

Küme başı,

Yapı ve sanat başı,

İşlik başı,

Ziraat başı,

Denizcilik sporları ve balıkçılık başı,

Müzik başı,

Sağlık başı (doktor),

Usta öğretici,

Hayvan hastalıkları başı,

Ayniyat, mübayaa (satın alma), hesap, kayıt, ambar, depo, döner sermaye işleri yapmakla mükellef memurlar.

3. SONUÇ

Cumhuriyetin kurulduğu ilk zamanlarda nüfusun çoğu köylerde yaşamaktaydı. Kırsal kesimlerde yaşayan bu insanların büyük bir çoğunluğunun okuma yazma bilmediği bilinmekteydi. Köylerdeki yaşam şartları, zaten sayısı oldukça az olan öğretmenlerin buralarda çalışmasını güçleştiriyordu. Bu soruna çözüm bulmak adına, köylerde ya da köy merkezlerine yakın yerlerde öğretmen yetiştirme fikri üzerine birtakım çalışmalar yapıldı. Bu çalışmaların en önemlisi 1940 yılında açılan köy enstitüleri olmuştur. Köy enstitüleri, hem yönetim biçimleri hem de öğretmen yetiştirme programları açısından önemli bir kurum olmayı başarabilmiş, bu özellikleriyle olumlu ve olumsuz birçok eleştiriye maruz kalmışlardır. Türkiye tipi eğitim sistemi ile yola çıkan özgün yapısı, köylü insanını merkeze alan eğitim anlayışı, enstitülerde görev alan öğretmenlerin özverili çalışmaları, takdir edilen konular olmuşturlar. Enstitülerde yetişen öğretmenler, ülkenin her bir tarafına dağılarak görev yapmış, sadece okuma yazma değil birçok alanda köylerin ve köylülerin yardımlarına koşmuşlardır. Enstitülerdeki komünizm faaliyetleri, derslerde okutturulan zararlı ve yasaklı yayınlar, enstitülerin şehir merkezlerinden oldukça uzakta kurulmaları, öğrencilerin ağır çalışma koşulları enstitülere yöneltelen başlıca olumsuz eleştirilerdir.

Seçilen yönetici ve öğretmenlerin yaş ortalamalarına bakıldığında, genç ve dinamik bir kadronun olduğu görülmektedir. Görev yapmış yönetici ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun enstitü mezunu olduğu ve eğitimle ilgili alanlarda görev yapmış oldukları da enstitü çalışanlarının nasıl titiz bir çalışma sonucu seçildiklerini göstermektedir.

Köy enstitüleri, açık kaldıkları 12 yıllık süre zarfında 18 bin öğretmen, 2 bin sağlık çalışanı ve 8 bin eğitimci yetiştirmiş, dönemin önemli kurumlarından olmuşturlar. Yetiştirdiği öğrenciler arasında yazar, şair, müzisyen, ressam ve yönetici gibi birçok meslekte insanlar yer almaktadır. “İş içinde eğitim, eğitim içinde iş” ilkesine dayanan ve Türkiye’ye özgü olan bu eğitim projesi, her ne kadar özgün ve devrim niteliğinde bir kurum olsa da öğretmen kadrosundaki kadın - erkek dağılımında istenilen tabloyu yansıtmamıştır. Özellikle bu kurumlarda yalnızca bir kadın yöneticinin görev yapmış olması yönetim bağlamında en önemli eksikliklerden biri sayılabilir. Genel yapısı ve yönetim anlayışında eşitlik ilkesini ön planda tutmasına rağmen, bu ilkeyi kadın - erkek eşitliği konusunda sergileyememiştir. Dolayısıyla hem müdürlük hem de öğretmenlik görevlerinde kadın oranı erkeklere göre oldukça düşük kalmıştır. Yıllar geçtikçe kadın eğitimci sayıları artmış olsa da yine de istenilen seviyede olmadığı gözlerden kaçmamaktadır.

Enstitülerde karma eğitimin olması ve enstitülerdeki yönetim tarzının, o döneme çok da uygun bir yönetim anlayışı olmaması da enstitülere yapılan olumsuz eleştiriler arasındadır (Mısırlıoğlu, 2018).

Okuma-yazma, tarım, sanat, kültür, sağlık, yapı-inşaat gibi birçok alanda öğrencilerini yetiştiren enstitüler ne yazık ki siyasi ve ideolojik müdahaleler sebebiyle kapatılmışlardır. Enstitülerin kapatılma sebepleri sadece bunlarla sınırlı değildir. Enstitü içindeki işleyiş ve öğrencilerin yönetimde oldukça fazla söz sahibi olmaları, 2. Dünya savaşının olumsuz etkileri de köy enstitülerin kapatılma sürecini hızlandıran temel etmenler arasında sayılmaktadır. Ayrıca halk arasında çıkan çeşitli söylentiler enstitülere olan güveni zedelemiştir. Ayrıca okullara sadece köylerden insanların alınması, bazı kesimleri rahatsız etmiş ve köylü-kentli gibi sınıfsal ayrımların olabileceği fikri savunularak, enstitülerin ülkedeki insanları ayırdığı savunulmuştur. Bunlar ve bunlar gibi birçok sebepten dolayı Köy Enstitüleri, 27 Ocak 1954 tarihinde çıkarılan 6234 sayılı kanunla tamamen kapatılmıştır.

4. KAYNAKÇA

- Akandere, O. (1998). *Milli şef dönemi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Altunya, N. (2010). *Köy enstitüsü sistemi: Toplu bakış*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Altunya, N. (2014). Köy enstitüleri sisteminde yönetim, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/757802> 10 (28), 28-49.
- Apaydın, T. (2009). *Köy enstitüsü yılları*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ay, B. (2019). Köy Enstitüleri ve Öğrencileri Kimlerdir. Derstarih Eğitim Sitesi. (Erişim: 12.04.2023)
- Dilipak, A. (1989). *İnönü dönemi*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Eyüboğlu, S. (1999). *Köy enstitüleri üzerine*. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Gündoğdu, S. (2015). *Karanlığı aydınlatanlar*. İstanbul: Bizim Kitaplar Yayıncılık.
- Gündüzalp, F. (2010). *Öğretmen meslek kitapları kılavuzu*. Ankara: Çağdaş Eğitim Dergisi Yayınları.
- İsmail Hakkı Tonguç Arşivi. Ankara
- Köy Enstitüleri. *Wikipedi Özgür Ansiklopedi* Erişim Adresi: <https://tr.wikipedia.org> (Erişim: 10.05.2023)
- Köy Enstitüleri Kanunu. (1940). T.C. Resmi Gazete, 4491, 22 Nisan 1940.
- Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu İzahnamesi. (1943). Ankara: Maarif Matbaası
- Mısırlıoğlu, C. (2018). *Köy enstitüleri hakkında değerlendirmeler*. (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Şeren, M. (1982). *Türkiye’de köye öğretmen yetiştirme deneyimi köy enstitüleri sistemi*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Tonguç, İ. H. (1939). *Canlandırılacak köy*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tonguç, İ. H. (1976). *Mektuplarla köy enstitüsü yılları: 1935-1946*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Turan, Ş. (1999). *Türk devrim tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

BERTRAND RUSSELL'IN EĞİTİM ANLAYIŞI

BERTRAND RUSSELL'S UNDERSTANDING OF EDUCATION

Hasan Basri MEMDUHOĞLU (Prof. Dr.)

Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi - ORCID ID: 0000-0001-5592-2166

Fatma Nur SOYLU MİDİLLİ

Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi - ORCID ID: 0009-0004-2712-3374

Özet

Farklı çağlarda yaşamış kimi düşünürler, yaşadıkları dönemlerdeki eğitim anlayışlarına ve uygulamalarına ilişkin ileri sürdükleri görüşlerle kendi dönemlerindeki eğitim anlayışlarını etkiledikleri gibi kendilerinden sonraki dönemlerin de eğitim anlayışları üzerinde önemli derecede etkileme gücüne sahip olmuşlardır. Bu eğitimci düşünürlerin önde gelenlerinden biri de Russell'dır. Bertrand Arthur William Russell (1872- 1970), mantık, matematik, tarih, toplum ve politika alanlarındaki çalışmalarının yanında özellikle eğitim ve felsefe alanlarında ilgili eserleri ve görüşleriyle tanınan ve bu yönüyle 20. yüzyıla damgasını vurmuş önemli bir düşünür ve eğitimcidir. Yaşamının çoğunu farklı ülkelerde geçirmek suretiyle farklı eğitim anlayışlarını inceleyerek eğitime ilişkin çalışmalar yürütmüş ve eserler ortaya koymuştur. Eserlerinde dönemin eğitim anlayışlarına ve uygulamalarına yönelik radikal eleştirel getirmiştir. Yankı uyandıran ve halen çok tartışılan bu görüşleri dönemin pedagoji anlayışına ve yeni eğitim tartışmalarına ışık tutmuştur. Eğitimi çocuğun doğumundan itibaren ele alarak anne, baba ve öğretmenlere yönelik değerlendirme ve tavsiyeleriyle Russell'ın eğitime dair görüşleri, günümüz eğitim anlayışları açısından da tartışmalara temel oluşturmakta ve etkisini sürdürmektedir. Bu yönüyle Russell, eğitim görüşleri ile günümüz eğitim anlayışı ve uygulamaları açısından dikkate alınabilecek önemli bir kişiliktir. Bu çalışmanın amacı Russell'ın eğitim anlayışını ortaya koymak ve günümüz eğitim anlayışları açısından çıkarımlarda bulunmaktır. Tarama modelindeki çalışma literatür taramasına dayalı bir derleme çalışması olarak yürütülmüştür. Bu amaçla kapsamlı literatürün yanı sıra Russell'ın özellikle eğitime dair eserleri kapsamlı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bertrand Russell, Eğitim, Russell'ın Eğitim Anlayışı, Toplum.

Abstract

Some thinkers who lived in different eras, with the views they put forward on the educational understandings and practices of the periods they lived in, not only influenced the educational understandings of their own periods, but also had a significant influence on the educational understandings of the following periods. One of the most prominent of these

educational thinkers is Russell. Bertrand Arthur William Russell (1872-1970) was an important thinker and educator who left his mark on the 20th century with his works and views in the fields of logic, mathematics, history, society and politics, as well as his works and views on education and philosophy. Having spent most of his life in different countries, he conducted studies and produced works on education by examining different educational approaches. In his works, he brought radical criticism to the educational approaches and practices of the period. These views, which resonated and are still widely discussed, shed light on the understanding of pedagogy and new educational debates of the period. Russell's views on education, with his evaluations and recommendations for parents and teachers by addressing education from the birth of the child, form the basis for discussions in terms of today's understanding of education and continue to have an impact. In this respect, Russell is an important personality who can be taken into consideration in terms of educational views and contemporary educational understanding and practices. The aim of this study is to reveal Russell's understanding of education and to make inferences in terms of contemporary educational understandings. The study was conducted as a review study based on literature review. For this purpose, in addition to the extensive literature, Russell's works especially on education were examined extensively.

Keywords: Bertrand Russell, Education, Russell's Understanding of Education, Society.

Giriş

Eğitimin, insanların iyi bir birey olarak yetişmesi, insana özgü değerlerin gelecek nesillere aktarılması ve gelecekte güzel bir toplumun inşa edilebilmesi için çok önemli yere sahip olduğu ifade edilmektedir. Eğitim sayesinde gelecek nesillerin de daha büyük bilgi ve donanımla ayakta kalabileceği ve daha güzel adımlar atılarak nesillerin gelişerek devamlılığı sağlanabileceği savunulmaktadır. Ayrıca eğitim olmadığında insanın kendi varlığına anlam vermesi ve içinde taşıdığı potansiyeli fark etmesi zorlaşmaktadır. Bunun sonucunda insanların kendini anlamlandırması olanaksızlaşabilir. Farklı çağlarda farklı düşünürler tarafından, yaşadıkları dönemlerinde esintileri ile de şekillenen eğitim kavramına ilişkin ileri sürdükleri görüşler gerek dönemlerinde gerekse de kendilerinden sonraki eğitim anlayışlarını etkileme gücüne sahip olmuştur. Dolayısıyla çalışmanın öncelikle 20. yy düşünürlerinden Bertnad Russell' ın eğitim görüşlerinin kendi eserleri ve ilham kaynağı olduğu araştırmalar ile ele alınması önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı Russell' ın eğitim anlayışına ilişkin bir betimleme sunmaktır.

Çalışma, eğitim alanında önemli bir düşünür olan Bertnard Arthur William Russell' in eserlerinin ve alan yazında ilgili çalışmaların incelendiği, litaratür taraması ekseninde gerçekleştirilmiş bir derleme çalışmasıdır.

Bertrand Arthur William Russell'ın Hayatı ve Eserleri

Bertrand Arthur William Russell (1872- 1970), mantık, matematik, tarih, toplum ve politika alanlarındaki çalışmalarının yanında özellikle eğitim ve felsefe alanlarında ilgili

eserleri ve görüşleriyle tanınan ve bu yönüyle 20. yüzyıla damgasını vurmuş önemli bir düşünür ve eğitimcidir. G. Frege, G. E. Moore ve kendi öğrencisi Ludwig Wittgenstein ile birlikte analitik felsefenin kurucularından kabul edilir. Çalışmalarıyla mantık, matematik, küme teorisi, dilbilim, yapay zeka, bilişsel bilimler, bilgisayar bilimleri ve özellikle felsefe ve eğitim alanında çok büyük etkileri olmuştur. Russell aynı zamanda önde gelen bir savaş karşıtı, aktivist ve antiemperyalisttir. Birinci Dünya Savaşı sırasında pasifist görüşleri nedeniyle hapse girmiştir. İkinci Dünya Savaşı arifesinde Adolf Hitler'e karşı kampanya yürütmüş, Soğuk Savaş yıllarında Stalin'in otoriter rejimini eleştirmiştir. ABD'nin Vietnam işgaline karşı çıkmış, nükleer silahlanma yarışına karşı mücadele yürütmüştür. 1950 yılında insani idealleri ve ifade özgürlüğünü savunan çeşitli yazılarından ötürü Nobel Edebiyat Ödülü'nü almıştır. Bertrand Russell farklı alanlarda farklı konularda çalışmıştır. Eserlerinin çoğu Türkçeye de çevrilerek düzenlenmiştir. Russell'ın başlıca eserleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1:

Russell'in başlıca eserleri

Din ile Bilim	Sosyalizm
Eğitim Üzerine	Saadet Yolu
Batı Felsefesi Tarihi	Sorgulayan Denemeler
Siyasal İdealler	Felsefe Meseleleri
On Denoting	Eğitim ve Toplum Düzeni

Görüldüğü üzere Russell'ın eğitim, felsefe ve matematik alanında birçok eseri vardır. 1905 yılında Mind dergisinde yayımladığı "On Denoting" adlı makale, analitik felsefenin kuruluşu bakımından çok önemlidir. Russell yazdığı eserlerle hem eğitim alanında hemde felsefe alanında çok önemli yere sahiptir.

Russell'in Felsefesi

Her bireyin kendi felsefe tanımı ve anlayışı vardır. Bertrand Russell'ın da felsefi görüşü oldukça geniş bir alanı kapsar (Gül, 2002). Birçok filozof gibi Russell'a göre de felsefe terimi için ortak bir anlam bulmak neredeyse imkansızdır. Felsefe nedir sorusuna Russell şöyle yanıt verir: "Felsefe henüz kesinleşmemiş şeyler hakkında düşündürmektir. Bilim bildiklerimiz, felsefe ise bilmediklerimizdir. Bu nedenle insanın bilgisi ilerledikçe, insanın sorunu felsefe alanından bilim alanına taşınır. " Ona göre felsefe bilime açılan kapıdır. Doğru olmayan bilgiler topluluğudur. Bu bilgiler bir kez güvence altına alındığında, felsefeden bilime geçer. Bilim için gerekli olan bilginin önce felsefi ağıdan geçmesi gerekir. Birçok filozof gibi Russell'a göre de felsefe kavramına tek tip bir tanım vermek mümkün değildir. Farklı bakış açıları vardır. Russell, felsefe kavramını "henüz özel bilgisi olmayan konular hakkında kurgular yapmak" olarak da

tanımlar. Ona göre felsefe, bilmediğimiz her şeyi temsil eder (Russell, 1964). Russel sözlerine şöyle devam eder: "Bence hiçbir şeyden çok emin olmamak en iyisi. Kesin olarak biliyorsanız, kesinlikle aldatılırsınız. Çünkü hiçbir şey kesin olarak bilinmeye değmez. Kişi, inançlarından şüphe duymaya her zaman yer bırakmalıdır. Bundan dolayı Russell, felsefe kavramını ele alırken, bu kavramın tanıtılmasının ve tartışılmasının önemli olduğunu savunur. Bu konudaki düşüncelerini de şöyle ifade eder. "İnsan inandığı her şeyde bir kuşku payı bırakmalı ve kuşkuya karşın hareket etme gücünde olmalı." (Russell, 1932).

Russell'ın görüldüğü gibi temel felsefi düşüncesi şüpheciliktir. Şüpheciliği felsefesinin ön saflarına yerleştiren ve benimseyen Russell, şüpheciliği üç ana noktada özetlemektedir. "Birincisi, uzman bir görüşe katılıyorsa, o görüşe karşı çıkmak kesin bir ifade sayılmaz. İkincisi, eğer uzmanlar belirli bir konuda tam olarak anlaşamıyorlarsa, o zaman uzman olmayan bir kişinin bakış açısından o konu hakkında net bir görüş yoktur. Üçüncüsü, tüm uzmanların konuyla ilgili olumlu ve net bir karar vermek için yeterli kanıtı olmadıkça, insanların bu konuda karar vermesi son derece istenmeyen bir durumdur (Kisli, 2006).

Russell'ın Eğitim Anlayışı

Russell'a göre, eğitimin amacı; eğitim ve öğretimi, eğitim ve öğretim yöntemlerini, öğretmenlerin niteliklerini ve ebeveynlerin ne yapması gerektiğini belirlemektir. Russell'a göre diğer yandan, eğitimin amacı "Ne tür bir insan yetiştirmeliyiz?" sorusuna cevap aramaktır. Russell eğitim anlayışına tarihsel süreç içinde eleştirel bir gözle bakmış ve kendi eğitim anlayışını oluşturmadan önce diğer ülkelerdeki eğitim anlayışlarına değinmiştir.

Russell'a göre eğitimin temel amacı insanı eğitmektir. Ayrıca Russell'ın eğitim anlayışında sanatsal arayışlar yani insani değerler ön plana çıkmıştır. Russell, eğitimi devlet, din adamları veya ebeveyn eğitim anlayışlarıyla ilişkilendirilmemesi gerektiğine işaret etmiştir. İnsan kişiliğine saygı, başta eğitim olmak üzere tüm toplumsal konularda hikmetin birinci şartıdır, diyerek toplumdaki bu yanlış düşüncelere karşı çıkmıştır. Ona göre eğitimin temel amacı insanı doğuştan itibaren yetiştirmek ve eğitmektir. İlk 6 yaş eğitiminden bahseden Russell, bugün eğitim eksikliği olarak gördüğümüz anne eğitimi konusuna da büyük önem vermektedir. İlköğretim ve ortaöğretimde gösterilen aynı titiz ve özen, yaşamın ilk altı yılındaki eğitim için de geçerlidir.

Russell'ın Eğitim Anlayışını Yansıtan Temel Kavramlar

Russell, eğitimde önemli gördüğü unsurları sık sık vurgulamaktadır. Eğitimde önemli gördüğü hususlar ve üzerinde durduğu konular vardır. Bu bölümde Russell'ın eğitimde önem verdiği konular ve Russell'ın eğitim anlayışını şekillendiren unsurlar başlıklar halinde ele alınmıştır.

Kişilik Eğitimi

Russell, kişilik eğitiminin çeşitliliğe izin verecek şekilde düzenlenmesini istemiştir ve düşüncelerini şöyle dile getirmiştir: “Sanatçılar istiyoruz ama bilim insanlarını da istiyoruz. Büyük hükümdarlar istiyoruz ama aynı zamanda çiftçiler, değirmenler ve fırıncılar da istiyoruz. Her insanın kendisini yalnızca bir yönde öne çıkaran niteliklere sahip olması istenmez.” Ve eğitimin bir başka yönü daha vardır ki, o da kazanması gereken belirli nitelikler ve her insanın elde etmesi gereken niteliklerdir.” Russell yetiştirilecek kişinin özelliklerinden kastedileni, tüm insanlığın kazanması gereken ortak bir nitelik olarak değerlendirmektedir. Bu konuda Russell ideal kişiliği dört temel özelliğe dayandırmıştır. Bunlar canlılık, cesaret, duyarlılık ve zekâdır (Russell, 1964).

Kişilik eğitiminde cesaretli ve özgüvenli bireylerin yetiştirilmesine önem veren Russell “Utangaç ve ürkek bir kişi, olağanüstü bir şey yapmaktansa sefil kalmanın daha iyi olduğunu ifade eder. Her konuda kendini geri çeker ve bu da utangaç insanları bilgisizliğe götürür.” demiştir. Russell, insanların hasta, fakir ve üzgün olmasının nedeninin geleneksel eğitimin anlayışından kaynaklandığını ve bundan dolayı iyi bir eğitim sağlanırsa yeni bir dünyanın sağlanabileceğini ve insanların canlı, mutlu ve sağlıklı olabileceğini ifade etmiştir (Gül, 2002).

Ahlak Eğitimi

Russell`ın önerdiği ahlak anlayışı batıl inançlardan arındırılmıştır ve ahlak anlayışında korku ve nefrete yer yoktur. İnsanlar birbirlerini, tıpkı düşmanlarının zararını istedikleri kadar büyük bir tutkuyla severler. Russell ahlak konusundaki görüşlerine şöyle açıklık getirir: Eğitimci bir ebeveyn, öğretmen veya bakıcı olabilir. Önemli olan çocuğu küçük yaşta eğitmeye başlamaktır. Doğar doğmaz eğitilen çocukların iyi alışkanlıkları kazanması daha yüksektir. Bizim kültürümüzde "Ağaç yaşken eğilir" sözü bunun en iyi kanıtıdır. Russell`a göre, ahlaki görev ve sorumluluklar çok küçük yaşta aile içinde verilen eğitim sayesinde kazandırılabilir. İçgüdü doğuştan nötr olduğu için çevrenin etkisi ile iyi ya da kötü yönde biçimlenebilir. Russell`a göre, içgüdüün islenmesinde en etkili unsur beceridir; belirli doyumları sağlayan, öteki tür doyumları sağlamayan beceridir. Dolayısıyla uygun bir eğitimle doğru beceriler verilen birey erdemli olacaktır. Yanlış tür beceriler verilen veya hiçbir beceri verilmeyen birey ise toplumda kötü biri olacaktır (Elmalı, 2005). Russell, bir uygarlığın oluşmasında en önemli etkenlerin, bireyin zihinsel ve ahlaki niteliklerle donatılması olduğunu bunun da ancak ahlaki eğitimle sağlanabileceğini ifade etmektedir.

Bilişsel Eğitim

Russell eğitimi doğumdan itibaren ele almış ve bilişsel eğitimi önemsemiştir. Çocuğun zihin eğitimi ve ergenlik eğitiminde okulun önemi, ahlak, beden sağlığı, motivasyon, başarı konularına vurgu yapmış ve eğitimde oyunun ve materyallerin kullanılması gerektiğine değinmiştir.

Gençlere hayatın zorluklarının üstesinden gelme becerilerini öğretmekle dirençli insanlar olmalarına yardımcı olmak istenmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, dayanıklılık doğuştan gelen bir nitelik değildir. Gençler, kendi potansiyellerinden yararlanarak esnek bireyler haline gelebilirler. Bu, eğitim programının geliştirilmesi için önemlidir. Programın ana çerçevesi, dayanıklı gençlerin özellikleri ile iç ve dış koruyucu faktörler dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Çünkü yılmaz insanın temel özelliği, ergenlik çağında zorluklarla baş etme becerisi geliştiren kişidir (Şahin, 2019).

Karakter Eğitimi

Toplumun iyi bir yer haline gelebilmesi ve ahlaklı bireylerin yetiştirilebilmesi için karakter eğitimi büyük önem taşır. Sağlıklı düşünen, sağlam karakterli insan yetiştirebilmek için eğitim aile de başlar (Şahin, 2019). Russell'da aile eğitiminin çok önemli olduğuna değinir ve yaşamın ilk yıllarına eğitim açısından gerekli değer verilmediğini ancak en doğru tutumun eğitime doğumdan itibaren başlamasının olduğunu belirtir. Russell, bir çocuğun hayatının ilk beş yılının, çocuğun karakter ve kişiliğinin gelişimi için özellikle önemli olduğunu ve bu nedenle ebeveyn bakımının asla hafife alınmaması gerektiğini ifade eder.

Russell aynı zamanda zorlukların çocuğun karakter gelişimi için faydalı olduğuna ve bunun çocuğun hayatın gerçekleri tarafından tehdit edilmeden hayatta kalabilmesi için gerekli olduğuna inanmaktadır. Çocuk zorlukları göre göre yaşamının zorluklarına da alışacak ve daha tecrübeli ve bilgili hale gelerek bu zorlukların üstesinden kolaylıkla gelebilecektir. Aynı zamanda çocukların anlamadıkları şeylere olan meraklarının ve entelektüel tutkularının onları harekete geçirdiğinden ve ödül ve cezanın uygun bir şekilde kullanımıyla öğrencilerin görünürdeki davranışlarının büyük bir bölümünü kontrol etmenin mümkün olduğunu ifade eder. Bu koşullar yerine getirildiği takdirde çocuklar koruyucu sevgi ortamında, korkusuz ve temelde mutlu ve öfkesiz büyüyebilirler (Acar, 2007). Karakter gelişimleri engellenmez ve toplumsal düzenimizdeki baskılar, ekonomik adaletsizlikler, ifade özgürlüğü korkusu, bilgi ve batıl ahlaki normlar sona erecektir

Eğitimde Özgürlük

Russell'a göre çocuğun birbirine zıt iki ihtiyacı vardır; emniyet ve özgürlük. Oyun ebeveynlerle çocuk arasında kurulacak iyi ilişkinin en temel unsurudur. Bu sebeple çocukluğun hayati ihtiyaçlarından biri olan oyuna ebeveynlerin de katılmaları çocukların kendilerini özgür ve emniyette hissetmelerine yardımcı olacaktır. Yetişkinler çocuklara sonuçlar dayatmamalı onlara farklı fikirler sunmalıdır. Bu koşullar yerine getirildiği takdirde çocuklar koruyucu sevgi ortamında, korkusuz ve temelde mutlu ve öfkesiz büyüyebilirler. Russell, eğitimde zorlamanın özgürlüğü ve entelektüel ilgiyi yok ettiğine değinir. "Yemeye zorlanan bir çocuk yemekten hoşlanmaz ve çalışmaya zorlanan bir çocuk bilgidan hoşlanmaz." İradeyi güçlendirmek, özgürlük ve disiplinin belirsiz bir karışımını gerektirir ve aşırıya kaçmak iradeyi yok eder. Russell'a göre zorlamak yerine kibar sözler kullanabilir ama hiçbir şey yapmadan doğanın sorunu çözmesini bekleyemeyiz. Birey kendini yeteri kadar özgür hissetmediği zaman fikir ve düşüncelerini de aynı ölçüde özgürce dile getiremeyecektir (Gül, 2002).

Eğitimde Otorite

Eğitimde otorite konusuna büyük önem veren Russell düşüncelerini şöyle dile getirmiştir. "Çocuklar küçük yaşlardan itibaren onlara rehberlik edecek ve güvenlerini

tazeleyecek otoriteye ihtiyaç duyarlar. Ebeveynler, bu gücü kendilerinin kullanması gerektiğini bilirler ve bu otoriteyi kaybetmek istemezler. Yani anne babanın eğitimdeki rolü küçümsenmeyecek düzeyde önemlidir. Bu nedenle, ebeveynler çocukları üzerindeki otorite gücünü etkili kullanmalıdırlar.” (Russell, 1964).

Kısacası Russell’a göre eğitimin sevecen bir yanı olmalı ve çocuğa anlayışla yaklaşılmalıdır. Çocuklar nasıl yürümek ve koşmak için istekliyse öğrenme konusunda da istekli olmalıdır. Çocuğa öğrenme arzusu aşılacak, bir eğitimcinin en büyük başarısı olabilir. Ancak bu arzu ceza veya şiddetle uyandırılmaz. Russell bireyleri denetimsiz bırakmamamız gerektiğini ama aynı zamanda katı disiplinden de sakınmamız gerektiğine değinir (Elmalı, 2005).

Eğitim ve Toplum Düzeni

Eğitimin toplumsal sistemle yakın ilişkisi vardır. Eğitim sayesinde toplumlar değişir, gelişir ve toplumun kültürel mirası korunur. Russell, eğitimin sosyal işlevine farklı bir bakış açısıyla yaklaşır. Bireyler kendilerini ulusların vatandaşları olarak değil, evrenin özgür vatandaşları olarak görmelidirler. Bütün toplumlarda eğitimin genel amacı. “Kültürel mirası yeni nesillere aktarmak, gençlerin yetişkin yaşam seçimlerine yönelik davranışlarını şekillendirmek ve onları gelecekteki sosyal rollerle uyumlu hale getirmek demektir” (Başaran, 1994). Russell’a göre eğitim başından itibaren çocuklara toplumun bir parçası olma eğilimi ve topluma karşı sorumluluk duygusu vermiştir. Genç erkek ve kadınlara boş olmayan bir umut ve faydalı olacağından şüphe duymadıkları bir dünya sunmuştur (Russell, 1959). Sınıflar arasındaki eşitsizliğe de değinen Russell önemli olanın birlik beraberlik olduğunu ifade eder. Russell, “Birleşirsek ayakta dururuz; bölünürsek kaybederiz“ diyerek toplumun öneminden bahsetmiştir.

Sonuç

Eğitim ve felsefe alanlarında yaptığı çalışmalarla tanınan Bertrand Arthur William Russell, eğitime, öğretmene ve öğrenciye dair çok önemli görüşlere sahiptir. Russell’ın eğitime dair bu önemli düşünceleri, bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. Ona göre eğitimin temel amacı insanı doğuştan itibaren yetiştirmek ve eğitmektir. İlk 6 yaş eğitiminden bahseden Russell, bugün eğitim eksikliği olarak gördüğümüz anne eğitimi konusuna da büyük önem vermektedir. İlköğretim ve ortaöğretimde gösterilen aynı titiz ve özen, yaşamın ilk altı yılındaki eğitim için de geçerlidir. Bir çocuğun kişiliğinin büyük bölümünün yaşamın ilk altı yılında oluştuğu göz önüne alındığında, bu dikkate alınması gereken önemli bir değerlendirmedir. Onun için anne baba eğitimine ve ilk altı yılda verilecek eğitime büyük önem verir. Anne babanın çocuğu eğitirken dengeli davranması gerektiğine de değinen Russell aşırı derece de otoriter eğitimin öğrenciler için zararlı olduğunu ve bu durumun öğrencileri ya boynu bükük ya da isyankar yapacağını belirtmiştir. Russell’a göre eğitim ne alçakgönüllülük ne de başkaldırı gerektirir. İyi bir eğilim ve hoşgörülü bir tutum arzu edilir. Russell’a göre çocuklara disiplin kazandırılırken akılcılığa, sevgiye ve hoşgörüyeye dayalı kuralların oluşturulmasına önem verilmeli ve özen gösterilmelidir. Çocukları sevip hoşgörülü davranan eğitimciler, öğrencileriyle arkadaşlıklarını kaybetmeden başarılı bir şekilde disiplin kurabilirler.

Russell eğitimin toplumsal boyutunu da ele almış ve işbirliğinin önemine değinmiştir. Toplumların geleceğine yön veren en etkili unsur o toplumun sahip olduğu eğitim sistemidir. Bu sistemde ebeveynlere, öğretmenlere ve diğer eğitimcilere büyük sorumluluk düşmektedir. Eğitim milletler, öğretmenler, aileler ve çocuklar açısından ele alınan bir kavramdır. Russell mevcut olan eğitim sistemimizi de eleştirmiştir. Günümüz eğitim sisteminde okulların etkisinin olmadığına, bölücü ve kısıtlayıcı yapıda olduklarına ticari kaygılar taşıdıklarına değinir. Ayrıca eğitim-öğretim kurumlarındaki yanlışlıklara, idarecilerde ve öğretmenlerde bulunan iyi ve kötü özelliklere değinmiştir. Russell, insan kaynaklarının eğitim yoluyla toplumu geliştirmek için kullanılacak en önemli araç olduğuna ve eğitimin medeniyete ulaşmada temel bir hedef olduğuna inanmaktadır. Russell: "Bize kötü alışkanlıklar kazandıran eğitimidir. Zıt erdemler bahşeden de yine eğitimidir. Çünkü yeni dünyanın anahtarı eğitimidir." diyerek düşüncelerini ifade etmiştir.

Russell'a göre günümüzde ve gelişmekte olan ülkelerde eğitime ayıracak yeterince zaman vardır. Russell'a göre ayrıca ülkemizin eğitim sistemi gözden geçirilmeli, anne- baba eğitimine ve okul eğitimine önem verilmelidir. Gelecek nesilleri yetiştiren ve toplumun geleceğini inşa eden ailelere ve öğretmenlere gereken eğitim verilmelidir. Ayrıca kişilerin boş zamanlarını kendilerini iyi hissettirecek, sosyal ve kültürel yönden geliştirecek etkinliklerle geçirmeleri daha faydalı olabilir. Russell'ın eğitime dair bu görüşlerine dayanarak insanlar kendilerini geliştirmek için her fırsatı değerlendirmelidir. Bir düşünürün günde dört saat çalışıp geri kalanını eğitime ve hayatına ayırması fikri günümüz dünyasında yetersiz kalmaktadır. 21'inci yüzyıl da çoğu insan günde en az sekiz saat çalışmak zorundadır. Günümüz eğitimcilerinin düşüncelerine göre bu konu tartışılmaya değerdir. Ancak; hangi koşullarda, hangi eğitimcilerle, eğitimin ne kadar parasız olduğu ve milli sadakat konusunda ne düşündüğü hala tartışmaya açıktır.

Kaynaklar

- Acar, A.K.(2007). *B. Russell'in eğitim görüşü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Başaran, E. (1994). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Gül Yayınevi.
- Başkan, Ş. (2019). Tanzimat Dönemi. Osmanlı Eğitim Sistemi. *Journal of International Social Research* 12, 176-186.
- Bordanacı, Z. (2006). Russell'da Toplumsal Açından Eğitim Sorunu, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Buyruk, H. (2018). Gelişen Teknolojiler, Değişen İşgücü Nitelikleri ve Eğitim, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8, 8-14.
- Elmalı, O. (2005). *Russell'in ahlak felsefesi*. İstanbul: Ataç Yayınları.
- Erol, E. (2019). *B. Russell'in eğitim anlayışında özgürlük ve otorite problemleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

- Fındıkçı, A. (1989). *Aile İçinde Disiplin*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gottschalk, H. (1984). *Russell'in yaşamı*. (Çev. V. Hacıkadiroğlu). İstanbul: Alaz Yayınları,
- Gül, F. (2002). *Russell'da bilim, felsefe ve din*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karakaya, S. (2003). *Modernizimpostmodernizm ve öğretmen çalışma kültürü*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kisli, G. (2006). *Bertrand Russell ve Din*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Locke, J. (2004). *Eğitim üzerine düşünceler*. Çev. H.Zengin, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Maboçoğlu, M. (1995). B. Russell'in Eğitim Felsefesinin Bir Analizi. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özgözcü, S. (2020). Locke, Kant ve Russell'in "Eğitim Üzerine" Düşünceleri, Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi.
- Russell, B. (1932). *İnsanlığın yarını*. (Çev. A. Göktürk). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Russell, B. (1933). *Düşünceler* (4.Baskı). (Çev. S.Eyüboğlu ve V.Günyol). İstanbul: Say Yayınları.
- Russell, B. (1959). *Eğitim üzerine*. Çev. N.Bezel. İstanbul: Say Yayınları.
- Russell, B. (1963). *Dünyamızın sorunları*. Çev. S.Eyüboğlu-V.Günyol. İstanbul: Çan Yayınları.
- Russell, B. (1964). *Dünya görüşüm*. (Çev. C. Yılmaz), Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Russell, B. (1965). *Neden hristiyan değilim*. Çev. E.Gürol, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Russell, B. (1992). *Mutluluk Yolu*, Çev. Nurettin Özyürek. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Russell, B. (1999). *Bilim ve din*. Çev. H. Yavuz. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Russell, B. (1999). *Evlilik ve ahlak*. Çev. E.Gürol. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Russell, B. (2005). *Sorgulayan denemeler*. Çev. N.Arik. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Russell, B. (2008). *İnsanlığın geleceği* (2.Baskı). (Çev. İ. Kaya). İstanbul: Divan Yayınları.
- Russell, B. (2015). *Özgürlük yolu*. (Çev.Ş.Duran). İstanbul: Bgst Yayınları.
- Sezgin, E. (2013). *B. Russell'in mantık anlayışı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Şahin. E. (2019). Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Psikoeğitim Programının Psikolojik Dayanıklılık Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

ÇOCUKLARA ÇEVRE BİLİNCİ KAZANDIRILMASINDA AİLENİN ROLÜ

Doktora Öğrencisi, Gülşah ÇETİN

Süleyman Demirel University, Institute of Social Sciences, Finance, Isparta, Turkey.

Özet

Doğayla sevgi bağı kurmak, doğayı korumak ve geliştirmek asıl itibariyle çevre eğitiminin temel yapı taşıdır. Eğitimin ailede başladığı bilinmektedir. Çocukların doğa sevgisiyle bilinçli bir şekilde yetiştirilmesi noktasında aile oldukça belirleyici bir rol oynamaktadır. Çocuklar çoğu zaman aileden gördüğü ve öğrendiği şeyleri tekrar ederek yaşamlarını sürdürmektedir. Bu noktada çevreye duyarlı, çevre bilincine sahip ebeveynlerin var olması beraberinde çoğunlukla bilinçli çocukların da var olması anlamına gelmektedir. Çocuklara çevre sevgisi ve çevre bilincini okul öncesi dönemlerde aşlamak gerekmektedir. Zaman zaman doğayla ilgili belgeseller izletilerek çocukların farkındalık kazanmasına yardımcı olunabilir. Kısa doğa yürüyüşleri, piknikler, yeşil alanlarda yapılan aktiviteler, doğal alanlarda yapılan spor faaliyetleri, doğada gözlemlenen hayvanlar hakkında konuşmak gibi eylemler çocuklara çevre bilinci aşılmasına noktasında önem arz etmektedir. Ev ortamında ya da bahçe alanında bulunan çiçeklerle ilgili küçük sorumlulukları çocuklara bırakmak, onların kendilerine olan özgüvenlerini arttırmakla birlikte çevreye karşı daha sevecen ve duyarlı bireyler olmalarının da yolunu açacaktır. Çocuklar bazen çevre konusunda hatalara düşebilmektedir. Bu noktada ebeveynlerin çocukları güzel bir şekilde uyarmaları gerekmektedir. Ebeveynlerin çevreye çöp atmaması, çevreyi ve doğayı koruması, hayvanları sevmesi çocuklarda pozitif etki yaratacaktır. Bilinçli ebeveynler ile bilinçli çocuklar yetiştirilmesi noktasında önemli adımlar atılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Çevre, Çevre Bilinci, Çocuklar.

The Role of the Family in Raising Environmental Awareness to Children

Abstract

Establishing a bond of love with nature, protecting and developing nature is actually the basic building block of environmental education. It is known that education begins in the family. The family plays a decisive role in the conscious upbringing of children with a love of nature.

Children often continue their lives by repeating what they see and learn from the family. At this point, the existence of environmentally sensitive and environmentally conscious parents means that there are mostly conscious children. It is necessary to instill a love of the environment and environmental awareness in children in pre-school periods. From time to time, nature-related documentaries can be watched to help children gain awareness. Activities such as short nature walks, picnics, activities in green areas, sports activities in natural areas, talking about animals observed in nature are important in instilling environmental awareness in children. Leaving small responsibilities for flowers in the home or garden area to children will increase their self-confidence and pave the way for them to become more loving and sensitive individuals towards the environment. Children can sometimes make mistakes about the environment. At this point, parents should warn their children well. The fact that parents do not throw garbage into the environment, protect the environment and nature, and love animals will have a positive effect on children. Important steps will be taken at the point of raising conscious children with conscious parents.

Keywords: Family, Environment, Environmental Awareness, Children.

BEHAVIORAL ANALYSIS OF TEAM MEMBERS IN VIRTUAL ORGANIZATION BASED ON TRUST DIMENSION AND LEARNING

Indiramma M., K. R. Anandakumar

Dept of CSE, BMS College of Engg, Bangalore, India

Abstract:

Trust management and Reputation models are becoming integral part of Internet based applications such as CSCW, E-commerce and Grid Computing. Also the trust dimension is a significant social structure and key to social relations within a collaborative community. Collaborative Decision Making (CDM) is a difficult task in the context of distributed environment (information across different geographical locations) and multidisciplinary decisions are involved such as Virtual Organization (VO). To aid team decision making in VO, Decision Support System and social network analysis approaches are integrated. In such situations social learning helps an organization in terms of relationship, team formation, partner selection etc. In this paper we focus on trust learning. Trust learning is an important activity in terms of information exchange, negotiation, collaboration and trust assessment for cooperation among virtual team members. In this paper we have proposed a reinforcement learning which enhances the trust decision making capability of interacting agents during collaboration in problem solving activity. Trust computational model with learning that we present is adapted for best alternate selection of new project in the organization. We verify our model in a multi-agent simulation where the agents in the community learn to identify trustworthy members, inconsistent behavior and conflicting behavior of agents.

Keywords: Collaborative Decision making, Trust, Multi Agent System (MAS), Bayesian Network, Reinforcement Learning.

IMPROVED AUTOMATED CLASSIFICATION OF ALCOHOLICS AND NON-ALCOHOLICS

Ramaswamy Palaniappan

Department of Computer Science, University of Essex, United Kingdom

Abstract:

In this paper, several improvements are proposed to previous work of automated classification of alcoholics and nonalcoholics. In the previous paper, multilayer-perceptron neural network classifying energy of gamma band Visual Evoked Potential (VEP) signals gave the best classification performance using 800 VEP signals from 10 alcoholics and 10 non-alcoholics. Here, the dataset is extended to include 3560 VEP signals from 102 subjects: 62 alcoholics and 40 non-alcoholics. Three modifications are introduced to improve the classification performance: i) increasing the gamma band spectral range by increasing the pass-band width of the used filter ii) the use of Multiple Signal Classification algorithm to obtain the power of the dominant frequency in gamma band VEP signals as features and iii) the use of the simple but effective k-nearest neighbour classifier. To validate that these two modifications do give improved performance, a 10-fold cross validation classification (CVC) scheme is used. Repeat experiments of the previously used methodology for the extended dataset are performed here and improvement from 94.49% to 98.71% in maximum averaged CVC accuracy is obtained using the modifications. This latest results show that VEP based classification of alcoholics is worth exploring further for system development.

Keywords: Alcoholic, Multilayer-perceptron, Nearest neighbour, Gamma band, MUSIC, Visual evoked potential.

RHETORICAL COMMUNICATION IN THE COGSCI DISCOURSE COMMUNITY: THE COGNITIVE NEUROSCIENCES (2004) IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC DISSEMINATION

Lucia Abbamonte, Olimpia Matarazzo

Department of Psychology, Second University of Naples

Abstract:

In recent years linguistic research has turned increasing attention to covert/overt strategies to modulate authorial stance and positioning in scientific texts, and to the recipients' response. This study discussed some theoretical implications of the use of rhetoric in scientific communication and analysed qualitative data from the authoritative *The Cognitive Neurosciences III (2004)* volume. Its genre-identity, status and readability were considered, in the social interactive context of contemporary disciplinary discourses – in their polyphony of traditional and new, emerging genres. Evidence was given of the ways its famous authors negotiate and shape knowledge and research results – explicitly appraising team work and promoting faith in the fast-paced progress of Cognitive Neuroscience, also through experiential metaphors – by presenting a set of examples, ordered according to their dominant rhetorical quality.

Keywords: Appraisal, disciplinary discourses, experiential metaphors, genre, identity, knowledge, readability, rhetoric, strategies, theoretical implications.

MORAL REASONING AND BEHAVIOUR IN ADULTHOOD

O. Matarazzo, L. Abbamonte, G. Nigro

Department, Second University of Naples, Italy

Abstract:

This study aimed at assessing whether and to what extent moral judgment and behaviour were: 1. situation-dependent; 2. selectively dependent on cognitive and affective components; 3. influenced by gender and age; 4. reciprocally congruent. In order to achieve these aims, four different types of moral dilemmas were construed and five types of thinking were presented for each of them – representing five possible ways to evaluate the situation. The judgment criteria included selfishness, altruism, sense of justice, and the conflict between selfishness and the two moral issues. The participants were 250 unpaid volunteers (50% male; 50% female) belonging to two age-groups: young people and adults. The study entailed a 2 (gender) x 2 (age-group) x 5 (type of thinking) x 4 (situation) mixed design: the first two variables were between-subjects, the others were within-subjects. Results have shown that: 1. moral judgment and behaviour are at least partially affected by the type of situations and by interpersonal variables such as gender and age; 2. moral reasoning depends in a similar manner on cognitive and affective factors; 3. there is not a gender polarity between the ethic of justice and the ethic of care/ altruism; 4. moral reasoning and behavior are perceived as reciprocally congruent even though their congruence decreases with a more objective assessment. Such results were discussed in the light of contrasting theories on morality.

Keywords: Contextual-pragmatic approach to morality, ethic of care, ethic of justice, Kohlbergian approach, moral behaviour, moral reasoning.

A COGNITIVE MODEL FOR FREQUENCY SIGNAL CLASSIFICATION

Rui Antunes, Fernando V. Coito

Electrical Engineering Department of Faculdade de Ciências e Tecnologia, at the New University of Lisbon, Quinta da Torre, 2829-516, Caparica, Portugal

Abstract:

This article presents the development of a neural network cognitive model for the classification and detection of different frequency signals. The basic structure of the implemented neural network was inspired on the perception process that humans generally make in order to visually distinguish between high and low frequency signals. It is based on the dynamic neural network concept, with delays. A special two-layer feedforward neural net structure was successfully implemented, trained and validated, to achieve minimum target error. Training confirmed that this neural net structure descends and converges to a human perception classification solution, even when far away from the target.

Keywords: Neural Networks, Signal Classification, Adaptive Filters, Cognitive Neuroscience

PROBABILITY AND INSTRUCTION EFFECTS IN SYLLOGISTIC CONDITIONAL REASONING

Olimpia Matarazzo, Ivana Baldassarre

Psychology Department, second University of Naples, Italy

Abstract:

The main aim of this study was to examine whether people understand indicative conditionals on the basis of syntactic factors or on the basis of subjective conditional probability. The second aim was to investigate whether the conditional probability of q given p depends on the antecedent and consequent sizes or derives from inductive processes leading to establish a link of plausible cooccurrence between events semantically or experientially associated. These competing hypotheses have been tested through a $3 \times 2 \times 2 \times 2$ mixed design involving the manipulation of four variables: type of instructions ("Consider the following statement to be true", "Read the following statement" and condition with no conditional statement); antecedent size (high/low); consequent size (high/low); statement probability (high/low). The first variable was between-subjects, the others were within-subjects. The inferences investigated were Modus Ponens and Modus Tollens. Ninety undergraduates of the Second University of Naples, without any prior knowledge of logic or conditional reasoning, participated in this study. Results suggest that people understand conditionals in a syntactic way rather than in a probabilistic way, even though the perception of the conditional probability of q given p is at least partially involved in the conditionals- comprehension. They also showed that, in presence of a conditional syllogism, inferences are not affected by the antecedent or consequent sizes. From a theoretical point of view these findings suggest that it would be inappropriate to abandon the idea that conditionals are naturally understood in a syntactic way for the idea that they are understood in a probabilistic way.

Keywords: Conditionals, conditional probability, conditional syllogism, inferential task.

AN INVESTIGATION INTO KANJI CHARACTER DISCRIMINATION PROCESS FROM EEG SIGNALS

Hiroshi Abe, Minoru Nakayama

Graduate School of Decision Science and Technol- ogy, Tokyo Institute of Technology, Japan

Abstract:

The frontal area in the brain is known to be involved in behavioral judgement. Because a Kanji character can be discriminated visually and linguistically from other characters, in Kanji character discrimination, we hypothesized that frontal event-related potential (ERP) waveforms reflect two discrimination processes in separate time periods: one based on visual analysis and the other based on lexicical access. To examine this hypothesis, we recorded ERPs while performing a Kanji lexical decision task. In this task, either a known Kanji character, an unknown Kanji character or a symbol was presented and the subject had to report if the presented character was a known Kanji character for the subject or not. The same response was required for unknown Kanji trials and symbol trials. As a preprocessing of signals, we examined the performance of a method using independent component analysis for artifact rejection and found it was effective. Therefore we used it. In the ERP results, there were two time periods in which the frontal ERP wavefoms were significantly different between the unknown Kanji trials and the symbol trials: around 170ms and around 300ms after stimulus onset. This result supported our hypothesis. In addition, the result suggests that Kanji character lexical access may be fully completed by around 260ms after stimulus onset.

Keywords: Character discrimination, Event-related Potential, IndependentComponent Analysis, Kanji, Lexical access.

REFORM-ORIENTED TEACHING OF INTRODUCTORY STATISTICS IN THE HEALTH, SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES – HISTORICAL CONTEXT AND RATIONALE

Rossi A. Hassad

Faculty of the Division of Social & Behavioral Sciences, Mercy College, USA

Abstract:

There is widespread emphasis on reform in the teaching of introductory statistics at the college level. Underpinning this reform is a consensus among educators and practitioners that traditional curricular materials and pedagogical strategies have not been effective in promoting statistical literacy, a competency that is becoming increasingly necessary for effective decision-making and evidence-based practice. This paper explains the historical context of, and rationale for reform-oriented teaching of introductory statistics (at the college level) in the health, social and behavioral sciences (evidence-based disciplines). A firm understanding and appreciation of the basis for change in pedagogical approach is important, in order to facilitate commitment to reform, consensus building on appropriate strategies, and adoption and maintenance of best practices. In essence, reform-oriented pedagogy, in this context, is a function of the interaction among content, pedagogy, technology, and assessment. The challenge is to create an appropriate balance among these domains.

Keywords: Reform-oriented, reform, introductory statistics, health, behavioral sciences, evidence-based, psychology, teaching, learning.

EXPLORATIONS IN THE ROLE OF EMOTION IN MORAL JUDGMENT

Arthur Yan

Department of Psychology, the University of Hong Kong

Abstract:

Recent theorizations on the cognitive process of moral judgment have focused on the role of intuitions and emotions, marking a departure from previous emphasis on conscious, step-by-step reasoning. My study investigated how being in a disgusted mood state affects moral judgment. Participants were induced to enter a disgusted mood state through listening to disgusting sounds and reading disgusting descriptions. Results shows that they, when compared to control who have not been induced to feel disgust, are more likely to endorse actions that are emotionally aversive but maximizes utilitarian return. The result is analyzed using the 'emotion-as-information' approach to decision making. The result is consistent with the view that emotions play an important role in determining moral judgment.

Keywords: Disgust, mood induction, moral judgment, emotion-as-information.

A COMPUTATIONAL MODEL OF MINIMAL CONSCIOUSNESS FUNCTIONS

Nabila Charkaoui

Professor of Psychology, Oxford University, book: Consciousness, lost and found,
Neuropsychology of Cognitive Function, Blindsight: A Case Study and Implications.

Abstract:

Interest in Human Consciousness has been revived in the late 20th century from different scientific disciplines. Consciousness studies involve both its understanding and its application. In this paper, a computational model of the minimum consciousness functions necessary in my point of view for Artificial Intelligence applications is presented with the aim of improving the way computations will be made in the future. In section I, human consciousness is briefly described according to the scope of this paper. In section II, a minimum set of consciousness functions is defined - based on the literature reviewed - to be modelled, and then a computational model of these functions is presented in section III. In section IV, an analysis of the model is carried out to describe its functioning in detail.

Keywords: Consciousness, perception, attention.

EXPLORING LIFE MEANINGFULNESS AND ITS PSYCHOSOCIAL CORRELATES AMONG RECOVERING SUBSTANCE USERS – AN INDIAN PERSPECTIVE

Fouzia Alsabah Shaikh, Anjali Ghosh

Psychology Research Unit, Indian Statistical Institute,

Abstract:

The present study was done primarily to address two major research gaps: firstly, development of an empirical measure of life meaningfulness for substance users and secondly, to determine the psychosocial determinants of life meaningfulness among the substance users. The study is classified into two phases: the first phase which dealt with development of Life Meaningfulness Scale and the second phase which examined the relationship between life meaningfulness and social support, abstinence self efficacy and depression. Both qualitative and quantitative approaches were used for framing items. A Principal Component Analysis yielded three components: Overall Goal Directedness, Striving for healthy lifestyle and Concern for loved ones which collectively accounted for 42.06% of the total variance. The scale and its subscales were also found to be highly reliable. Multiple regression analyses in the second phase of the study revealed that social support and abstinence self efficacy significantly predicted life meaningfulness among 48 recovering inmates of a de-addiction center while level of depression failed to predict life meaningfulness.

Keywords: Perceived Life meaningfulness, Social Support, Abstinence Self Efficacy, Depression, Substance Use.

DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL JUSTICE IN INCENTIVE ALLOCATION OF THE THAI PUBLIC SECTOR

Kalayanee Koonmee

National Institute of Development Administration, Bangkok 10240, Thailand.

Abstract:

An incentive for performance, as one subsystem of a new performance management system, has been implemented in the Thai public sector since 2004. This research investigates the development of organizational justice in the incentive allocation by comparing the roles of distributive and procedural justice on national personnel-s attitudinal outcomes (incentive satisfaction and job performance) between 2 periods, i.e. 2006 and 2008. The data were collected via self-administered questionnaires completed by national government officers and employees. They were stratified using multistage sampling with 2,600 usable samples or 72.0% response rate in 2006, and 1,969 usable samples or 59.3% in 2008. The findings are: (1) There is no difference in means between the two periods relating to distributive justice, procedural justice, incentive satisfaction and job performance. (2) Distributive justice and procedural justice played more important roles in predicting incentive satisfaction and job performance in 2008 than in 2006.

Keywords: Distributive justice, incentive allocation, proceduraljustice, Thai public sector.

AUTOBIOGRAPHICAL MEMORY AND FLEXIBLE REMEMBERING: GENDER DIFFERENCES

A. Aizpurua, W. Koutstaal

Psychology Faculty, University of the Basque Country, Avda. Tolosa 70, Donostia-San Sebastian, 20.018, Gipuzkoa, Spain

Abstract:

In this study, we examined gender differences in: (1) a flexible remembering task, that asked for episodic memory decisions at an item-specific versus category-based level, and (2) the retrieval specificity of autobiographical memory during free recall. Differences favouring women were found on both measures. Furthermore, a significant association was observed, across gender groups, between level of specificity in the autobiographical memory interview and sensitivity to gist on the flexible remembering task. These results suggest that similar cognitive processes may partially contribute to both the ability for specific autobiographical recall and the capacity for inhibition of gist-information on the flexible remembering task.

Keywords: autobiographical memory, flexible remembering, gender, specificity.

CULTURAL ANXIETY AND ITS IMPACT ON STUDENTS- LIFE: A CASE STUDY OF INTERNATIONAL STUDENTS IN WUHAN UNIVERSITY

Nadeem Akhtar, Shan Bo

School of Journalism and Communication, Wuhan University, Wuhan, Hubei, P.R.
China

Abstract:

This article illustrates that how non similar culture become a cause of constant anxiety among international students in China. For that, a survey was carried out among international students of Wuhan University, China. The association among non similar culture, non familiarity of Chinese culture, self finance students and food problem is looked at through a regression line, and in the light of empirical results, a model is anticipated which elucidates these results. Some suggestions were directed at the end which will help to mitigate the anxiety among prospective students in Chinese universities.

Keywords: Anxiety, international students, non similar culture, Wuhan University

1399 TREATMENT OR RE-VICTIMIZING THE VICTIMS

Juliana Panova

Clinical Psychologist. She is the Director of the International Psychological Services and an associate of the Center for Psychological Services, Chicago, IL 60093, USA

Abstract:

Severe symptoms, such as dissociation, depersonalization, self-mutilation, suicidal ideations and gestures, are the main reasons for a person to be diagnosed with Borderline Personality Disorder (BPD) and admitted to an inpatient Psychiatric Hospital. However, these symptoms are also indicators of a severe traumatic history as indicated by the extensive research on the topic. Unfortunately patients with such clinical presentation often are treated repeatedly only for their symptomatic behavior, while the main cause for their suffering, the trauma itself, is usually left unaddressed therapeutically. All of the highly structured, replicable, and manualized treatments lack the recognition of the uniqueness of the person and fail to respect his/her rights to experience and react in an idiosyncratic manner. Thus the communicative and adaptive meaning of such symptomatic behavior is missed. Only its pathological side is recognized and subjected to correction and stigmatization, and the message that the person is damaged goods that needs fixing is conveyed once again. However, this time the message would be even more convincing for the victim, because it is sent by mental health providers, who have the credibility to make such a judgment. The result is a revolving door of very expensive hospitalizations for only a temporary and patchy fix. In this way the patients, once victims of abuse and hardship are left invalidated and thus their re-victimization is perpetuated in their search for understanding and help. Keywords: borderline personality disorder (BPD), complex PTSD, integrative treatment of trauma, re-victimization of trauma victims.

Keywords: borderline personality disorder (BPD), complex PTSD, integrative treatment of trauma, re-victimization of trauma victims.

THE STORY OF MERGERS AND ACQUISITIONS: USING NARRATIVE THEORY TO UNDERSTAND THE UNCERTAINTY OF ORGANIZATIONAL CHANGE

Philip T. Roundy

doctoral student in the Department of Management, McCombs School of Business,
University of Texas,

Abstract:

This paper examines the influence of communication form on employee uncertainty during mergers and acquisitions (M&As). Specifically, the author uses narrative theory to analyze how narrative organizational communication affects the three components of uncertainty – decreased predictive, explanatory, and descriptive ability. It is hypothesized that employees whose organizations use narrative M&A communication will have greater predictive, explanatory, and descriptive abilities than employees of organizations using non-narrative M&A communication. This paper contributes to the stream of research examining uncertainty during mergers and acquisitions and argues that narratives are an effective means of managing uncertainty in the mergers and acquisitions context.

Keywords: Narrative Theory, Mergers and Acquisitions, Employee Uncertainty.

A NEW MEASURE OF HERDING BEHAVIOR: DERIVATION AND IMPLICATIONS

Amina Amirat, Abdelfettah Bouri

Abstract:

If price and quantity are the fundamental building blocks of any theory of market interactions, the importance of trading volume in understanding the behavior of financial markets is clear. However, while many economic models of financial markets have been developed to explain the behavior of prices -predictability, variability, and information content- far less attention has been devoted to explaining the behavior of trading volume. In this article, we hope to expand our understanding of trading volume by developing a new measure of herding behavior based on a cross sectional dispersion of volumes betas. We apply our measure to the Toronto stock exchange using monthly data from January 2000 to December 2002. Our findings show that the herd phenomenon consists of three essential components: stationary herding, intentional herding and the feedback herding.

Keywords: Herding behavior, market return, trading volume.

ANALYSIS OF DRIVING CONDITIONS AND PREFERRED MEDIA ON DIVERSION

Yoon-Hyuk Choi

Korea Expressway Corporation Research Institute, Republic of Korea

Abstract:

Studies on the distribution of traffic demands have been proceeding by providing traffic information for reducing greenhouse gases and reinforcing the road's competitiveness in the transport section, however, since it is preferentially required the extensive studies on the driver's behavior changing routes and its influence factors, this study has been developed a discriminant model for changing routes considering driving conditions including traffic conditions of roads and driver's preferences for information media. It is divided into three groups depending on driving conditions in group classification with the CART analysis, which is statistically meaningful. And the extent that driving conditions and preferred media affect a route change is examined through a discriminant analysis, and it is developed a discriminant model equation to predict a route change. As a result of building the discriminant model equation, it is shown that driving conditions affect a route change much more, the entire discriminant hit ratio is derived as 64.2%, and this discriminant equation shows high discriminant ability more than a certain degree.

Keywords: CART analysis, Diversion, Discriminant model, Driving conditions, and preferred media

AN ANALYTICAL STUDY ON THE POLITICS OF DEFECTION IN INDIA

Diya Sarkar, Prafulla C. Mishra

Institute of Industrial Technology (KIIT) deemed to be University, India

Abstract:

In a parliamentary system, party discipline is the impulse; when it falls short, the government usually falls. Conceivably, the platform of Indian politics suffers with innumerable practical disorders. The politics of defection is one such species entailing gross miscarriage of fair conduct turning politics into a game of thrones (powers). This practice of political nomadism can trace its seed in the womb of British House of Commons. Therein, if a legislator was found to cross the floor, the party considered him disloyal. In other words, the legislator lost his allegiance to his former party by joining another party. This very phenomenon, in practice has a two way traffic i.e. ruling party to the opposition party or vice versa. The democracies like USA, Australia and Canada were also aware of this fashion of swapping loyalties. There have been several instances of great politicians changing party allegiance, for example Winston Churchill, Ramsay MacDonald, William Gladstone etc. Nevertheless, it is interesting to cite that irrespective of such practice of changing party allegiance, none of the democracies in the west ever desired or felt the need to legislatively ban defections. But, exceptionally India can be traced to have passed anti-defection laws. The politics of defection had been a unique popular phenomenon on the floor of Indian Parliamentary system gradually gulping the democratic essence and synchronization of the Federation. This study is both analytical and doctrinal, which tries to examine whether representative democracy has lost its essence due to political nomadism. The present study also analyzes the classical as well as contemporary pulse of floor crossing amidst dynastic politics in a representative democracy. It will briefly discuss the panorama of defections under the Indian federal structure in the light of the anti-defection law and an attempt has been made to add valuable suggestions to streamline remedy for the still prevalent political defections.

Keywords: Constitutional law, defection, democracy, political anti-trust.

POSITION OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE RUSSIAN FEDERATION ON THE MATTER OF RESTRICTING CONSTITUTIONAL RIGHTS OF CITIZENS CONCERNING BANKING SECRECY

A. V. Shashkova

Docent, Associate Professor) is with the Department of Constitutional Law,
MGIMOUiversity, Moscow Region Bar Lawyer, Honorary Consul for St. Vincent and the
Grenadines

Abstract:

The aim of the present article is to analyze the position of the Constitutional Court of the Russian Federation on the matter of restricting the constitutional rights of citizens to inviolability of professional and banking secrecy in effecting controlling activities. The methodological ground of the present Article represents the dialectic scientific method of the socio-political, legal and organizational processes with the principles of development, integrity, and consistency, etc. The consistency analysis method is used while researching the object of the analysis. Some public-private research methods are also used: the formally-logical method or the comparative legal method, are used to compare the understanding of the 'secrecy' concept. The aim of the present article is to find the root of the problem and to give recommendations for the solution of the problem. The result of the present research is the author's conclusion on the necessity of the political will to improve Russian legislation with the aim of compliance with the provisions of the Constitution. It is also necessary to establish a clear balance between the constitutional rights of the individual and the limit of these rights when carrying out various control activities by public authorities. Attempts by the banks to "overdo" an anti-money laundering law under threat of severe sanctions by the regulators actually led to failures in the execution of normal economic activity. Therefore, individuals face huge problems with payments on the basis of clearing, in addition to problems with cash withdrawals. The Bank of Russia sets requirements for banks to execute Federal Law No. 115-FZ too high. It is high place to attract political will here. As well, recent changes in Russian legislation, e.g. allowing banks to refuse opening of accounts unilaterally, simplified banking activities in the country. The article focuses on different theoretical approaches towards the concept of "secrecy". The author gives an overview of the practices of Spain, Switzerland and the United States of America on the matter of restricting the constitutional rights of citizens to inviolability of professional and banking secrecy in effecting controlling activities. The Constitutional Court of the Russian Federation basing on the Constitution of the Russian Federation has its special understanding of the issue, which should be supported by further legislative development in the Russian Federation.

Keywords: Bank secrecy, banking information, constitutional court, control measures, financial control, money laundering, restriction of constitutional rights.

RECOGNITION AND PROTECTION OF INDIGENOUS SOCIETY IN INDONESIA

Triyanto, Rima Vien Permata Hartanto

Sebelas Maret University, Indonesia

Abstract:

Indonesia is a legal state. The consequence of this status is the recognition and protection of the existence of indigenous peoples. This paper aims to describe the dynamics of legal recognition and protection for indigenous peoples within the framework of Indonesian law. This paper is library research based on literature. The result states that although the constitution has normatively recognized the existence of indigenous peoples and their traditional rights, in reality, not all rights were recognized and protected. The protection and recognition for indigenous people need to be strengthened.

Keywords: Indigenous peoples, customary law, state law, state of law.

NEED OF NATIONAL SPACE LEGISLATION FOR SPACE FARING NATIONS

Muhammad Naveed, Yang Caixia

Law School, Beihang Univeristy, Beijing, China

Abstract:

The need for national space legislation is pivotal, particularly in light of the fact that in recent years space activities have grown immensely both in volume and diversity. Countries are progressively developing capabilities in space exploration and scientific discoveries, market their capabilities to manufacture satellites, provide launch services from their facilities and are looking to privatize and commercialize their space resources. Today, nations are also seeking to comprehend the technological and financial potential of the private sector and are considering to share their financial burdens with them and to limit their exposures to risks, but they are lagging behind in legal framework in this regard. In the perspective of these emerging developments, it is therefore, felt that national space legislation should be enacted with the goal of building and implementing a vibrant and transparent legal framework at the national level to hasten investments and to ensure growth in this capital intensive - highly yield strategic sector. This study looks at (I) the international legal framework that governs space activities; (II) motivation behind making national space laws; and (III) the need for national space legislation. The paper concludes with some recommendations with regards to the conceivable future direction for national space legislation, in particular space empowered sub-areas for countries.

Keywords: International conventions, national legislation, space faring nation, space law.

HUMAN RIGHTS IN ARMED CONFLICTS AND CONSTITUTIONAL LAW

Antonios Maniatis

Assistant Professor of the University of Applied Sciences of Athens and a speaker of the European Union Law master of the University St Klement Ohridski

Abstract:

The main purpose of this paper is to determine the impact of both International Humanitarian Law and anti-piracy International Law on Constitutional Law. International Law is endowed with a rich set of norms on the protection of private individuals in armed conflicts and copes with the diachronic crime of maritime piracy, which may be considered as a private war in the high seas. Constitutional Law has been traditionally geared at two generations of fundamental rights. The paper will aim at answering the question “Which is the profile of 3G constitutional rights, particularly in the light of International Humanitarian Law?”

Keywords: Constitution, Humanitarian International Law, Piracy, 3G fundamental rights.

FORENSIC MEDICAL CAPACITIES OF RESEARCH OF SALIVA STAINS ON PHYSICAL EVIDENCE AFTER WASHING

Saule Mussabekova

Department of Forensic Medicine, Karaganda State Medical University, Kazakhstan

Abstract:

Recent advances in genetics have allowed increasing acutely the capacities of the formation of reliable evidence in conducting forensic examinations. Thus, traces of biological origin are important sources of information about a crime. Currently, around the world, sexual offenses have increased, and among them are those in which the criminals use various detergents to remove traces of their crime. A feature of modern synthetic detergents is the presence of biological additives - enzymes. Enzymes purposefully destroy stains of biological origin. To study the nature and extent of the impact of modern washing powders on saliva stains on the physical evidence, specially prepared test specimens of different types of tissues to which saliva was applied have been examined. **Materials and Methods:** Washing machines of famous manufacturers of household appliances have been used with different production characteristics and advertised brands of washing powder for test washing. Over 3,500 experimental samples were tested. After washing, the traces of saliva were identified using modern research methods of forensic medicine. **Results:** The influence was tested and the dependence of the use of different washing programs, types of washing machines and washing powders in the process of establishing saliva trace and identify of the stains on the physical evidence while washing was revealed. The results of experimental and practical expert studies have shown that in most cases it is not possible to draw the conclusions in the identification of saliva traces on physical evidence after washing. This is a consequence of the effect of biological additives and other additional factors on traces of saliva during washing. **Conclusions:** On the basis of the results of the study, the feasibility of saliva traces of the stains on physical evidence after washing is established. The use of modern molecular genetic methods makes it possible to partially solve the problems arising in the study of unlaundered evidence. Additional study of physical evidence after washing facilitates detection and investigation of sexual offenses against women and children.

Keywords: Saliva research, modern synthetic detergents, laundry detergents, forensic medicine.

TOWARDS A PROOF ACCEPTANCE BY OVERCOMING CHALLENGES IN COLLECTING DIGITAL EVIDENCE

Lilian Noronha Nassif

Brazil University of Minas Gerais State, Belo Horizonte, 30330-050 Brazil

Abstract:

Cybercrime investigation demands an appropriated evidence collection mechanism. If the investigator does not acquire digital proofs in a forensic sound, some important information can be lost, and judges can discard case evidence because the acquisition was inadequate. The correct digital forensic seizing involves preparation of professionals from fields of law, police, and computer science. This paper presents important challenges faced during evidence collection in different perspectives of places. The crime scene can be virtual or real, and technical obstacles and privacy concerns must be considered. All pointed challenges here highlight the precautions to be taken in the digital evidence collection and the suggested procedures contribute to the best practices in the digital forensics field.

Keywords: Digital evidence, digital forensic processes and procedures, mobile forensics, cloud forensics.

THE CONCEPT AND PRACTICE OF GOOD GOVERNANCE IN THE EUROPEAN UNION

Robert Grzeszczak

School of Law of the University of Warsaw, Poland

Abstract:

The article deals with one of the most significant issues concerning the functioning of the public sector in the European Union. The objectives of good governance were formulated by the EU itself and also the Scholars in reaction to the discussion that started a decade ago and concerned the role of the government in 21st century, the future of integration processes and globalization challenges in Europe. Currently, the concept of good governance is mainly associated with the improvement of management of public policies in the European Union, concerning both domestic and EU policies. However, it goes beyond the issues of state capacity and effectiveness of management. Good governance relates also to societal participation in the public administration and verification of decisions made in public authorities' (including public administration). Indirectly, the concept and practice of good governance are connected to societal legitimisation of public bodies in the European Union.

Keywords: Good governance, Government, European law, European Union.

MEASURES FOR LIMITING CORRUPTION UPON MIGRATION WAVE IN EUROPE

Jordan Georgiev Deliversky

Assistant professor at the Department of National Security - State University of Library Studies and Information Technologies , Bulgaria

Abstract:

Fight against migrant smuggling has been put as a priority issues at the European Union policy agenda for more than a decade. The trafficked person, who has been targeted as the object of criminal exploitation, is specifically unique for human trafficking. Generally, the beginning of human trafficking activities is related to profit from the victim's exploitation. The objective of this paper is to present measures that could result in the limitation of corruption mainly through analyzing the existing legislation framework against corruption in Europe. The analysis is focused on exploring the multiple origins of factors influencing migration processes in Europe, as corruption could be characterized as one of the most significant reasons for refugees to flee their countries. The main results show that law enforcement must turn the focus on the financing of the organized crime groups that are involved in migrant smuggling activities. Corruption has a significant role in managing smuggling operations and in particular when criminal organizations and networks are involved. Illegal migrants and refugees usually represent significant sources of additional income for officials involved in the process of boarding protection and immigration control within the European Union borders.

Keywords: Corruption, influence, human smuggling, legislation, migration.

PROMOTING GENDER EQUALITY WITHIN ISLAMIC TRADITION VIA CONTEXTUALIST APPROACH

Ali Akbar

Asia Institute, Faculty of Arts, Melbourne University, Australia

Abstract:

The importance of advancing women's rights is closely intertwined with the development of civil society and the institutionalization of democracy in Middle Eastern countries. There is indeed an intimate relationship between the process of democratization and promoting gender equality, since democracy necessitates equality between men and women. In order to advance the issue of gender equality, what is required is a solid theoretical framework which has its roots in the reexamination of pre-modern interpretation of certain Qur'ānic passages that seem to have given men more rights than it gives women. This paper suggests that those Muslim scholars who adopt a contextualist approach to the Qur'ānic text and its interpretation provide a solid theoretical background for improving women's rights. Indeed, the aim of the paper is to discuss how the contextualist approach to the Qur'ānic text and its interpretation given by a number of prominent scholars is capable of promoting the issue of gender equality. The paper concludes that since (1) much of the gender inequality found in the primary sources of Islam as well as pre-modern Muslim writings is rooted in the natural cultural norms and standards of early Islamic societies and (2) since the context of today's world is so different from that of the pre-modern era, the proposed models provide a solid theoretical framework for promoting women's rights and gender equality.

Keywords: Contextualism, Gender equality, Islam, Women's rights.

BA'ALBAKĪ'S INFLUENCE ON 1950S AND 1960S LEBANESE WOMEN WRITERS

Khaled Igbaria

Abstract:

While Ba'albakī ceased writing or publishing since 1964, it is considerable and significant to investigate Ba'albakī's influence on others. This paper examines her influence on three Lebanese women writers: Emily Nasrallah, Muná Jabbūr, and Hanan al-Shaykh. However, the aim is not simply to examine the influence of the writer on these three authors, but rather to note similarities and differences in the challenges they faced and the agendas they followed in their fiction writing. For each of these writers, this article will describe elements of their literature, and then sketch out the influence which Ba'albakī has had on them. This paper relies on material from Sidawi because it includes interviews with the female writers discussed that are relevant to the current discussion. Sidawi asked them about Ba'albakī and her influence on them, the challenges they faced, and how they coped with them. This paper points out their comments using their own words. To be clear, examining these writers' notes and works is beyond the scope of this paper. To sum up, there are significant parallels between the life and work of Ba'albakī, and other Lebanese women writers such as Nasrallah, Jabbūr and al-Shaykh. Like Ba'albakī, Nasrallah and al-Shaykh also suffered in their struggle against their families. Nasrallah and al-Shaykh, like Ba'albakī, suffered because their society did not trust in their abilities and creativity. Ba'albakī opted for isolation because of her conflict with patriarchal society including the Lebanese women's groups, while Nasrallah's isolation was because she preferred individualism and autonomy, and Jabbūr, as could be speculated, was not able to cope with the suffering caused by her role as a woman writer within Lebanese society. Whereas Ba'albakī isolated herself from the Lebanese women's groups, focusing instead on her feminist writing and joining the Shi'r group, Al-Shaykh and the Lebanese women's groups are able to cooperate in harmony. Furthermore, while Nasrallah and Al-Shaykh continued to publish fiction, Ba'albakī stopped publishing fiction in 1964. All of the above confirms not only that it is worthy to investigate deeply and academically both the biography and the works of Ba'albakī, but also that she deserves to include her throughout the top great Arab female writers, at the time, like Al-Shaykh and Nawal El Saadawi.

Keywords: Feminist writing, Hanan Al-Shaykh, Laylá Ba'albakī, Lebanese women writers, Muná Jabbūr.

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN EUROPE: THE PARLIAMENTARY DIMENSION

Aleksandra Chiniaeva

EU Law, Public International Law and Public Law Department, Saarland University,
Saarbrücken, 66123 Germany

Abstract:

The following paper describes the activity of national and international parliamentary assemblies of the European region in protection and promotion of human rights. It may be said that parliamentarians have a “double mandate” — as members of the international assembly and of their respective national parliaments. In other words, parliamentarization at both international and national level provides a situation for parliamentarians, where they link people, national governments and international organizations. The paper is aimed towards demonstrating that the activity of the main international parliamentary assemblies of the European region have a real positive impact on the human rights situation in the European region. In addition, the paper describes the assemblies that include protection of human rights in their Agenda as one of the main subjects: the EP, the PACE, the OSCE PA and the IPA CIS. Co-operation activities such as joint election observation; participation in inter-parliamentary associations, such as the IPU; conclusion agreements allow assemblies to provide observation of human right situation in the states that are not members of the particular organization and as consequence make their impact broader.

Keywords: Human rights, International parliamentary assembly, IPU, EP, PACE, OSCE, IPA CIS, international election observation.

EISENHOWER'S FAREWELL SPEECH: INITIAL AND CONTINUING COMMUNICATION EFFECTS

B. Kuiper

Abstract:

When Dwight D. Eisenhower delivered his final Presidential speech in 1961, he was using the opportunity to bid farewell to America, but he was also trying to warn his fellow countrymen about deeper challenges threatening the country. In this analysis, Eisenhower's speech is examined in light of the impact it had on American culture, communication concepts, and political ramifications. The paper initially highlights the previous literature on the speech, especially in light of its 50th anniversary, and reveals a man whose main concern was how the speech's words would affect his beloved country. The painstaking approach to the wording of the speech to reveal the intent is key, particularly in light of analyzing the motivations according to "virtuous communication." This philosophical construct indicates that Eisenhower's Farewell Address was crafted carefully according to a departing President's deepest values and concerns, concepts that he wanted to pass along to his successor, to his country, and even to the world.

Keywords: Eisenhower, mass communication, political speech, rhetoric.

HUMAN SECURITY PROVIDERS IN FRAGILE STATE UNDER ASYMMETRIC WAR CONDITIONS

Luna Shamieh

Department of Political Science, National University of Public Service, Budapest, Hungary

Abstract:

Various players are part of the game in an asymmetric war, all making efforts to provide human security to their own adherents. Although a fragile state is not able to provide sufficient and comprehensive services, it still provides special services and security to the elite; the insurgents as well provide services and security to their associates. The humanitarian organisations, on the other hand, provide some fundamental elements of human security, but only in the regions, they are able to access when possible (if possible). The counterinsurgents (security forces of the state and intervention forces) operate within a narrow band defined by the vision of the responsibility to protect and the perspective of the resolution of the conflict through combat; hence, the possibility to provide human security is shaken at this end. This article examines how each player provides human security from the perspective of freedom from want in order to secure basic and strategic needs, freedom from fear through providing protection against all kinds of violence, and the freedom to live in dignity. It identifies a vicious cycle caused by the intervention of the different players causing a centrifugal force that may lead to disintegration of the nation under war.

Keywords: Human security, asymmetric war, counter insurgency, fragile state, insurgency.

DEVELOPING NEW MEDIA CREDIBILITY SCALE: A MULTIDIMENSIONAL PERSPECTIVE

Hanaa Farouk Saleh

Department of Communication/Journalism, Cairo University, Giza, Egypt

Abstract:

The main purposes of this study are to develop a scale that reflects emerging theoretical understandings of new media credibility, based on the evolution of credibility studies in western researches, identification of the determinants of credibility in the media and its components by comparing traditional and new media credibility scales and building accumulative scale to test new media credibility. This approach was built on western researches using conceptualizations of media credibility, which focuses on four principal components: Source (journalist), message (article), medium (newspaper, radio, TV, web, etc.), and organization (owner of the medium), and adding user and cultural context as key components to assess new media credibility in particular. This study's value lies in its contribution to the conceptualization and development of new media credibility through the creation of a theoretical measurement tool. Future studies should explore this scale to test new media credibility, which represents a promising new approach in the efforts to define and measure credibility of all media types.

Keywords: Credibility scale, media credibility components, new media credibility scale, scale development.

SWISS SCIENTIFIC SOCIETY FOR DEVELOPING COUNTRIES: A CONCEPT OF RELATIONSHIP

Jawad Alzeer

University of Zurich. Switzerland

Abstract:

Cultural setup is varied from country to country and nation to nation, but the ability to adapt successfully to the new cultural setup may pave the way toward the development of cultural intelligence. Overcoming differences may require to build up our personality with the ability to learn, exchange thoughts, and have a constructive dream. Adaptation processes can be accelerated if we effectively utilize our cultural diversity. This can be done through a unified body or society; people with common goals can collectively work to satisfy their values. Narrowing the gap between developed and developing countries is of prime importance. Many international organizations are trying to resolve these issues by rational and peaceful means. Failing to understand the cultural differences, mentalities, strengths and weaknesses of developed and developing countries led to the collapse of many partnerships. Establishment of a neutral body influenced by developed countries intellectuality and developing countries personality may offer a better understanding and reasonable solutions, suggestions, advice that may assist in narrowing gaps and promote-strengthening relationship between developed and developing countries. The key issues, goals, and potential concepts associated with initiating Swiss scientific society for developing countries as a model to facilitate integration of highly skilled scientists are discussed.

Keywords: Cultural diversity, developing countries, integration, Switzerland.

BARRIERS TO MARITAL EXPECTATION AMONG INDIVIDUALS WITH HEARING IMPAIRMENT IN OYO STATE

Adebomi M. Oyewumi, Sunday Amaize

with the Acting Head, Department of Special Education, University of Ibadan

Abstract:

The study was designed to examine the barriers to marital expectations among unmarried persons with hearing impairment in Oyo State, Nigeria. Descriptive survey research design was adopted. Purposive sampling technique was used to select one hundred participants made up forty-four (44) males and fifty-six (56) females, all with varying degrees of hearing impairment. Eight research questions were raised and answered. The instrument used was Marital Expectations Scale with reliability coefficient of 0.86. Data was analyzed using descriptive statistics tools of frequency count and simple percentage as well as inferential statistics tools of T-TEST and ANOVA. The findings revealed that there was a significant relationship existing among the main identified barriers (environmental barrier, communication barrier, hearing loss, unemployment and poor sexuality education) to the marital expectations of unmarried persons with hearing impairment. The joint contribution of the independent variables (identified barriers) to the dependent variable (marital expectations) was significant, $F = 5.842$, $P < 0.05$, accounting for about 89% of the variance. The relative contribution of the identified barriers to marital expectations of unmarried persons with hearing impairment is as follows: environmental barrier ($\beta = 0.808$, $t = 5.176$, $P < 0.05$), communication barrier ($\beta = 0.533$, $t = 3.305$, $P < 0.05$), hearing loss ($\beta = 0.550$, $t = 2.233$, $P < 0.05$), unemployment ($\beta = 0.431$, $t = 2.102$, $P < 0.05$), poor sexuality education ($\beta = 0.361$, $t = 1.985$, $P < 0.05$). Environmental barrier proved to be the most potent contributor to the poor marital expectations among unmarried persons with hearing impairment. Therefore, it is recommended that society dismantles the nagging environmental barrier through positive identification with individuals suffering from hearing impairment. In this connection, members of society should change their negative attitudes and do away with all the wrong notions about the marital ability of individuals with hearing impairment.

Keywords: Hearing impairment, marriage, marital expectations, barrier.

NARRATING IRISH IDENTITY: RETRIEVING ‘IRISHNESS’ IN THE WORKS OF WILLIAM BUTLER YEATS AND SEAMUS HEANEY

Rafik Massoudi

Arab Open University. Oman

Abstract:

Irish identity continues to be discussed in various fields including social science, culture, literary humanities as well as political debates. In this context, Irishness had been usurped for a long time by the hegemonic power of the British Empire. That is why, Irish writers, in general, and Seamus Heaney along with William Butler Yeats, in particular, endeavored to retrieve this lost identity by shedding light on Irish history, folklore, communal traditions, landscape, indigenous people, language as well as culture. In this context, we may speak of a decolonizing attempt that allowed these writers to represent the autonomous Irish subjectivity by establishing an ethical relationship based on an extraordinary approach to the represented alterity. This article, indeed, places itself within the arena of postmodern, postcolonial discussions of the issue of identity and, particularly, of Irishness.

Keywords: Identity, Irishness, narration, postcolonialism.

NATURAL DISASTER TOURISM AS A TYPE OF DARK TOURISM

Dorota Rucińska

Faculty of Geography and Regional Studies, University of Warsaw, Poland

Abstract:

This theoretical paper combines the academic discourse regarding a specific part of dark tourism. Based on the literature analysis, distinction of natural disasters in thanatourism was investigated, which is connected with dynamic geographical conditions. Natural disasters used to play an important role in social life by their appearance in myths and religions. Nowadays, tourists pursuing natural hazards can be divided into three groups: Those interested in natural hazards themselves; those interested in landscape deformation and experiencing emotions shortly after extreme events - natural disasters - occur; and finally those interested in historic places long after an extreme event takes place. An important element of the natural disaster tourism is quick access to information on the location of a disaster and the destination of a potential excursion. Natural disaster tourism suits alternative tourism, yet it is opposed culture tourism, and sustainable tourism. The paper compares types and groups of tourists. It also considers the contradictions that describe dualism, which exists in dark tourism.

Keywords: Dark tourism, dualism, natural disasters, natural hazards, thanatourism.

DEMOCRATIZATION, MARKET LIBERALIZATION AND THE RAISE OF VESTED INTERESTS AND ITS IMPACTS ON ANTI-CORRUPTION REFORM IN INDONESIA

Ahmad Khoirul Umam

Researcher at Indonesian Institute. Jakarta, Indonesia

Abstract:

This paper investigates the role of vested interests and its impacts on anti-corruption agenda in Indonesia following the collapse of authoritarian regime in 1998. A pervasive and rampant corruption has been believed as the main cause of the state economy's fragility. Hence, anti-corruption measures were implemented by applying democratization and market liberalization since the establishment of a consolidated democracy which go hand in hand with a liberal market economy is convinced to be an efficacious prescription for effective anti-corruption. The reform movement has also mandated the establishment of the independent, neutral and professional special anti-corruption agency namely Corruption Eradication Commission (KPK) to more intensify the fight against the systemic corruption. This paper will examine whether these anti-corruption measures have been effective to combat corruption, and investigate to what extent have the anti-corruption efforts, especially those conducted by KPK, been impeded by the emergence of a nexus of vested interests as the side-effect of democratization and market liberalization. Based on interviews with key stakeholders from KPK, other law enforcement agencies, government, prominent scholars, journalists and NGOs in Indonesia, it is found that since the overthrow of Soeharto, anti-corruption movement in the country have become more active and serious. After gradually winning the hearth of people, KPK successfully touched the untouchable corruption perpetrators who were previously protected by political immunity, legal protection and bureaucratic barriers. However, these changes have not necessarily reduced systemic and structural corruption practices. Ironically, intensive and devastating counterattacks were frequently posed by the alignment of business actors, elites of political parties, government, and also law enforcement agencies by hijacking state's instruments to make KPK deflated, powerless, and surrender. This paper concludes that attempts of democratization, market liberalization and the establishment of anti-corruption agency may have helped Indonesia to reduce corruption. However, it is still difficult to imply that such anti-corruption measures have fostered the more effective anti-corruption works in the newly democratized and weakly regulated liberal economic system.

Keywords: Vested interests, democratization, market liberalization, anti-corruption, leadership.

ART AND CULTURE IN THE DEVELOPMENT PERIOD TO MODERNIZATION IN THE REIGN OF KING RAMA VI

Weena Eiamprapai

Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok 10300. Thailand

Abstract:

The growth of Thai society in western style in the middle of Rattanakosin period can be defined as modernization /civilization. These terms had an influence on the development of the country in the reign of King Rama V owing to the governance reform, and cultures influenced by the West. Those were passed on until the reign of King Rama VI. The preference was not only for the renovation of architecture and arts based on Thai customs reflecting the prosperity and beauty of handicrafts but also for the acceptance of westernization. The remain of this acceptance includes the concept of such value as gentlemanly behavior like that in Victorian Era of the United Kingdom, and the support of women's status. Moreover, the wide spread of modernization leads to the movement to change the country's governance system from absolute monarchy to democracy by a group of people called Rattanakosin Era (R.E.) 130 party.

Keywords: Art and culture, development period, modernization, King Rama VI.

DESIGNING CREATIVE EVENTS WITH DECONSTRUCTIVISM APPROACH

Maryam Memarian, Mahmood Naghizadeh

Faculty of Architecture and Urban design , qazvin , Iran.

Abstract:

Deconstruction is an approach that is entirely incompatible with the traditional prevalent architecture. Considering the fact that this approach attempts to put architecture in sharp contrast with its opposite events and transpires with attending to the neglected and missing aspects of architecture and deconstructing its stable structures. It also recklessly proceeds beyond the existing frameworks and intends to create a different and more efficient prospect for space. The aim of deconstruction architecture is to satisfy both the prospective and retrospective visions as well as takes into account all tastes of the present in order to transcend time. Likewise, it ventures to fragment the facts and symbols of the past and extract new concepts from within their heart, which coincide with today's circumstances. Since this approach is an attempt to surpass the limits of the prevalent architecture, it can be employed to design places in which creative events occur and imagination and ambition flourish. Thought-provoking artistic events can grow and mature in such places and be represented in the best way possible to all people. The concept of event proposed in the plan grows out of the interaction between space and creation. In addition to triggering surprise and high impressions, it is also considered as a bold journey into the suspended realms of the traditional conflicts in architecture such as architecture-landscape, interior-exterior, center-margin, product-process, and stability-instability. In this project, at first, through interpretive-historical research method and examining the inputs and data collection, recognition and organizing takes place. After evaluating the obtained data using deductive reasoning, the data is eventually interpreted. Given the fact that the research topic is in its infancy and there is not a similar case in Iran with limited number of corresponding instances across the world, the selected topic helps to shed lights on the unrevealed and neglected parts in architecture. Similarly, criticizing, investigating and comparing specific and highly prized cases in other countries with the project under study can serve as an introduction into this architecture style.

Keywords: Creativity, deconstruction, event.

DE-SECURITIZING IDENTITY: NARRATIVE (IN)CONSISTENCY IN PERIODS OF TRANSITION

Katerina Antoniou

University of Central Lancashire, Cyprus

Abstract:

When examining conflicts around the world, it is evident that the majority of intractable conflicts are steeped in identity. Identity seems to be not only a causal variable for conflict, but also a catalytic parameter for the process of reconciliation that follows ceasefire. This paper focuses on the process of identity securitization that occurs between rival groups of heterogeneous collective identities – ethnic, national or religious – as well as on the relationship between identity securitization and the ability of the groups involved to reconcile. Are securitized identities obstacles to the process of reconciliation, able to hinder any prospects of peace? If the level to which an identity is securitized is catalytic to a conflict's discourse and settlement, then which factors act as indicators of identity de-securitization? The level of an in-group's identity securitization can be estimated through a number of indicators, one of which is narrative. The stories, views and stances each in-group adopts in relation to its history of conflict and relation with their rival out-group can clarify whether that specific in-group feels victimized and threatened or safe and ready to reconcile. Accordingly, this study discusses identity securitization through narrative in relation to intractable conflicts. Are there conflicts around the world that, despite having been identified as intractable, stagnated or insoluble, show signs of identity de-securitization through narrative? This inquiry uses the case of the Cyprus conflict and its partitioned societies to present official narratives from the two communities and assess whether these narratives have transformed, indicating a less securitized in-group identity for the Greek and Turkish Cypriots. Specifically, the study compares the official historical overviews presented by each community's Ministry of Foreign Affairs website and discusses the extent to which the two official narratives present a securitized collective identity. In addition, the study will observe whether official stances by the two communities – as adopted by community leaders – have transformed to depict less securitization over time. Additionally, the leaders' reflection of popular opinion is evaluated through recent opinion polls from each community. Cyprus is currently experiencing renewed optimism for reunification, with the leaders of its two communities engaging in rigorous negotiations, and with rumors calling for a potential referendum for reunification to be taking place even as early as within 2016. Although leaders' have shown a shift in their rhetoric and have moved away from narratives of victimization, this is not the case for the official narratives used by their respective ministries of foreign affairs. The study's findings explore whether this narrative inconsistency proves that Cyprus is transitioning towards reunification, or whether the leaders are risking sending a securitized population to the polls to reject a potential reunification. More broadly, this study suggests that in the event that intractable conflicts might be moving towards viable peace, in-

group narratives--official narratives in particular--can act as indicators of the extent to which rival entities have managed to reconcile.

Keywords: Conflict, Identity, Narrative, Reconciliation.

**EFFECT OF ORGANIZATIONAL RESOURCES ON IMPROVING
INDEPENDENCY OF PEOPLE WITH SEVERE DISABILITIES: VOCATIONAL
REHABILITATION FACILITIES IN SOUTH KOREA**

Soungwan Kim

Korea Disabled People's Development Institute. Sout Korea

Abstract:

This paper discusses an analysis of how the characteristics of resources at vocational rehabilitation facilities for the disabled affect the improvement of independency skills among people with severe disabilities. The analysis results indicate that more internal financial resources and more connections to local communities among network resources had greater effects on improving the independency of people with severe disabilities. Based on this result, this paper presents strategies for mobilizing resources to improve the independency of people with severe disabilities at vocational rehabilitation facilities.

Keywords: Vocational rehabilitation facility for people with disabilities, types of resources, independency, network resources.

WATER CRISIS MANAGEMENT IN A TOURISM DEPENDENT COMMUNITY

Aishath Shakeela

Griffith University, Nathan, Australia

Abstract:

At a global level, water stewardship, water stress and water security are crucial factors in tourism planning and development considerations. Challenges associated with water is of particular concern to the Maldives as there is limited availability of freshwater, high dependency on desalinated water, and high unit cost associated with desalinating water. While the Maldives is promoted as an example of sustainable tourism, a key sustainability challenge facing tourism dependent communities is the efficient use and management of available water resources. A water crisis event in the capital island of Maldives highlighted how precarious water related issues are in this tourism dependent destination. Applying netnography, the focus of this working paper is to present community perceptions of how government policies addressed Malé Water and Sewerage Company (MWSC) water crisis event.

Keywords: Crisis management, government policies, Maldives, tourism, water.

A REVIEW ON APPLICATION OF CHITOSAN AS A NATURAL ANTIMICROBIAL

F. Nejati Hafdani, N. Sadeghinia

Young Researchers Club of Islamic Azad University- Ardestan Branch, Iran.

Abstract:

In recent years application of natural antimicrobials instead of conventional ones, due to their hazardous effects on health, has got serious attentions. On the basis of the results of different studies, chitosan, a natural bio-degradable and non-toxic biopolysaccharide derived from chitin, has potential to be used as a natural antimicrobial. Chitosan has exhibited high antimicrobial activity against a wide variety of pathogenic and spoilage microorganisms, including fungi, and Gram-positive and Gramnegative bacteria. The antimicrobial action is influenced by intrinsic factors such as the type of chitosan, the degree of chitosan polymerization and extrinsic factors such as the microbial organism, the environmental conditions and presence of the other components. The use of chitosan in food systems should be based on sufficient knowledge of the complex mechanisms of its antimicrobial mode of action. In this article we review a number of studies on the investigation of chitosan antimicrobial properties and application of them in culture and food mediums.

Keywords: Antimicrobial, Chitosan, Preservative

NEUROGENIC POTENTIAL OF CLITORIA TERNATEA AQUEOUS ROOT EXTRACT—A BASIS FOR ENHANCING LEARNING AND MEMORY

Kiranmai S.Rai

Corresponding author is with Kasturba Medical College, Manipal University, Manipal,
INDIA

Abstract:

The neurogenic potential of many herbal extracts used in Indian medicine is hitherto unknown. Extracts derived from *Clitoria ternatea* Linn have been used in Indian Ayurvedic system of medicine as an ingredient of “Medhya rasayana”, consumed for improving memory and longevity in humans and also in treatment of various neurological disorders. Our earlier experimental studies with oral intubation of *Clitoria ternatea* aqueous root extract (CTR) had shown significant enhancement of learning and memory in postnatal and young adult Wistar rats. The present study was designed to elucidate the *in vitro* effects of 200ng/ml of CTR on proliferation, differentiation and growth of anterior subventricular zone neural stem cells (aSVZ NSC-s) derived from prenatal and postnatal rat pups. Results show significant increase in proliferation and growth of neurospheres and increase in the yield of differentiated neurons of aSVZ neural precursor cells (aSVZNPC-s) at 7 days *in vitro* when treated with 200ng/ml of CTR as compared to age matched control. Results indicate that CTR has growth promoting neurogenic effect on aSVZ neural stem cells and their survival similar to neurotrophic factors like Survivin, Neuregulin 1, FGF-2, BDNF possibly the basis for enhanced learning and memory.

Keywords: Anterior subventricular zone (aSVZ) neural stemcell, *Clitoria ternatea*, Learning and memory, Neurogenesis.

FORMULATION AND EVALUATION OF VAGINAL SUPPOSITORIES CONTAINING LACTOBACILLUS

Sanae Kaewnopparat, Nattha Kaewnopparat

Faculty of Pharmaceutical Sciences, Prince of Songkla University, Songkla, 90110 Thailand

Abstract:

The objective of this study was to develop vaginal suppository containing lactobacillus. Four kinds of vaginal suppositories containing *Lactobacillus paracasei* HL32 were formulated: 1) a conventional suppository with Witepsol H-15 as a base, 2) a conventional suppository with mixed polyethylene glycols (PEGs) as a base, 3) a hollow-type suppository with Witepsol H-15 as a base and 4) a hollow-type suppository with mixed PEGs as a base. The release studies demonstrated that the hollow-type suppository with mixed PEGs as the base gave the highest release of *L. paracasei* HL32 and was microbiological stable after storage at 2- 8°C over the period of 3 months.

Keywords: *Lactobacillus paracasei* HL32, vaginal suppository, release study, hollow-type, viability.

DATA MINING CLASSIFICATION METHODS APPLIED IN DRUG DESIGN

Mária Stachová, Lukáš Sobíšek

Department of Statistics and Probability, Faculty of Informatics and Statistics, University of Economics, Prague Czech Republic

Abstract:

Data mining incorporates a group of statistical methods used to analyze a set of information, or a data set. It operates with models and algorithms, which are powerful tools with the great potential. They can help people to understand the patterns in certain chunk of information so it is obvious that the data mining tools have a wide area of applications. For example in the theoretical chemistry data mining tools can be used to predict molecule properties or improve computer-assisted drug design. Classification analysis is one of the major data mining methodologies. The aim of the contribution is to create a classification model, which would be able to deal with a huge data set with high accuracy. For this purpose logistic regression, Bayesian logistic regression and random forest models were built using R software. The Bayesian logistic regression in Latent GOLD software was created as well. These classification methods belong to supervised learning methods. It was necessary to reduce data matrix dimension before construct models and thus the factor analysis (FA) was used. Those models were applied to predict the biological activity of molecules, potential new drug candidates.

Keywords: data mining, classification, drug design, QSAR

ANTIBACTERIAL ACTIVITY OF ETHANOL EXTRACT FROM SOME THAI MEDICINAL PLANTS AGAINST CAMPYLOBACTER JEJUNI

Achara Dholvitayakhun, Nathanon Trachoo

Faculty of Science and Agricultural Technology, Rajamangala University of Technology
Lanna Tak Thailand.

Abstract:

In this study, the forty Thai medicinal plants were used to screen the antibacterial activity against *Campylobacter jejuni*. Crude 95% ethanolic extracts of each plant were prepared. Antibacterial activity was investigated by the disc diffusion assay, and MICs and MBCs were determined by broth microdilution. The results of antibacterial screening showed that five plants have activity against *C. jejuni* including *Adenanthera pavonina* L., *Moringa oleifera* Lam., *Annona squamosa* L., *Hibiscus sabdariffa* L. and *Eupatorium odoratum* L. The extraction of *A. pavonina* L. and *A. squamosa* L. produced an outstanding activity against *C. jejuni*, inhibiting growth at 62.5-125 and 250-500 µg/mL, respectively. The MBCs of two extracts were just 4-fold higher than MICs against *C. jejuni*, suggesting the extracts are bactericidal against this species. These results indicate that *A. pavonina* and *A. squamosa* could potentially be used in modern applications aimed at treatment or prevention of foodborne disease from *C. jejuni*.

Keywords: Antibacterial activity, Thai medicinal plants, *Campylobacter jejuni*

NEW SIMULTANEOUS HIGH PERFORMANCE LIQUID CHROMATOGRAPHIC METHOD FOR DETERMINATION OF NSAIDS AND OPIOID ANALGESICS IN ADVANCED DRUG DELIVERY SYSTEMS AND HUMAN PLASMA

Asad Ullah Madni, Mahmood Ahmad, Naveed Akhtar, Muhammad Usman

Faculty of Pharmacy & Alternative Medicine, the Islamia University of Bahawalpur,
Bahawalpur, Pakistan

Abstract:

A new and cost effective RP-HPLC method was developed and validated for simultaneous analysis of non steroidal anti inflammatory drugs Diclofenac sodium (DFS), Flurbiprofen (FLP) and an opioid analgesic Tramadol (TMD) in advanced drug delivery systems (Liposome and Microcapsules), marketed brands and human plasma. Isocratic system was employed for the flow of mobile phase consisting of 10 mM sodium dihydrogen phosphate buffer and acetonitrile in molar ratio of 67: 33 with adjusted pH of 3.2. The stationary phase was hypersil ODS column (C18, 250×4.6 mm i.d., 5 µm) with controlled temperature of 30 C°. DFS in liposomes, microcapsules and marketed drug products was determined in range of 99.76-99.84%. FLP and TMD in microcapsules and brands formulation were 99.78 - 99.94 % and 99.80 - 99.82 %, respectively. Single step liquid-liquid extraction procedure using combination of acetonitrile and trichloroacetic acid (TCA) as protein precipitating agent was employed. The detection limits (at S/N ratio 3) of quality control solutions and plasma samples were 10, 20, and 20 ng/ml for DFS, FLP and TMD, respectively. The Assay was acceptable in linear dynamic range. All other validation parameters were found in limits of FDA and ICH method validation guidelines. The proposed method is sensitive, accurate and precise and could be applicable for routine analysis in pharmaceutical industry as well as in human plasma samples for bioequivalence and pharmacokinetics studies.

Keywords: Diclofenac Sodium, Flurbiprofen, Tramadol, HPLCUV detection, Validation.

SALBUTAMOL SULPHATE-ETHYLCELLULOSE TABLETTED MICROCAPSULES: PHARMACOKINETIC STUDY USING CONVOLUTION APPROACH

Ghulam Murtaza, Kalsoom Farzana

Department of Pharmaceutical Sciences, COMSATS Institute of Information Technology,
Pakistan

Abstract:

The aim of this article is to narrate the utility of novel simulation approach i.e. convolution method to predict blood concentration of drug utilizing dissolution data of salbutamol sulphate microparticulate formulations with different release patterns (1:1, 1:2 and 1:3, drug:polymer). Dissolution apparatus II USP 2007 and 900 ml double distilled water stirred at 50 rpm was employed for dissolution analysis. From dissolution data, blood drug concentration was determined, and in return predicted blood drug concentration data was used to calculate the pharmacokinetic parameters i.e. C_{max} , T_{max} , and AUC. Convolution is a good biwaiver technique; however its better utility needs its application in the conditions where biorelevant dissolution media are used.

Keywords: Convolution, Dissolution, Pharmacokinetics, Salbutamol sulphate

EFFECT OF POLYVINYL PYRROLIDONE AND ETHYL CELLULOSE CONCENTRATION ON RELEASE PROFILE AND KINETICS OF GLIBENCLAMIDE EXTENDED RELEASE DOSAGE FORM SYSTEM

Amit Kumar, Peeyush Sharma, Anil Bhandari

Department of Pharmaceutics, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Jodhpur National
University, India

Abstract:

The aim of present work was to optimize the effect of Ethyl Cellulose (EC) and Polyvinyl Pyrrolidone (PVP) concentration in extended release solid dispersion of Glibenclamide using combination of hydrophilic and hydrophobic polymers such as Polyvinyl Pyrrolidone and Ethyl cellulose. The advantage of solid dispersion technique provides a unique approach to particle size reduction and increased rates of dissolution. The compatibility studies of the drug and polymers were studied by TLC and results suggested no interaction between drug and polymers. Solid dispersions of Glibenclamide were prepared by common solvent evaporation method using Polyvinyl Pyrrolidone and Ethyl cellulose. The results indicated that homogeneous or heterogeneous conditions during the preparation methods employed governed the internal structures of the polymer matrices while retaining the drug in an amorphous form. F2 formulation prepared by solid dispersion method, displayed extended drug release followed by Higuchi matrix model indicating diffusion release of GLB from polymer matrices.

Keywords: Ethyl Cellulose, Glibenclamide, Polyvinyl Pyrrolidone, Solid Dispersion.

EDUCATION OF PURCHASING PROFESSIONALS IN AUSTRIA: COMPETENCE BASED VIEW

Volker Koch

Graz University of Technology, at the Institute of Business Economics and Industrial
Sociology, Austria

Abstract:

This paper deals with the education of purchasing professionals in Austria. In this education, equivalent and measurable criteria are collected in order to create a comparison. The comparison shows the problem. To make the aforementioned comparison possible, methodologies such as KODE-Competence Atlas or presentations in a matrix form are used. The result shows the content taught and whether there are any similarities or interesting differences in the current Austrian purchasers' formations. Purchasing professionals learning competencies are also illustrated in the study result.

Keywords: Competencies, education, purchasing professional, technological-oriented.

DEVELOPING AN AUDIT QUALITY MODEL FOR AN EMERGING MARKET

Bitra Mashayekhi, Azadeh Maddahi, Arash Tahriri

Univerasity of Tehran , Iran

Abstract:

The purpose of this paper is developing a model for audit quality, with regard to the contextual and environmental attributes of the audit profession in Iran. For this purpose, using an exploratory approach, and because of the special attributes of the auditing profession in Iran in terms of the legal environment, regulatory and supervisory mechanisms, audit firms size, and etc., we used grounded theory approach as a qualitative research method. Therefore, we got the opinions of the experts in the auditing and capital market areas through unstructured interviews. As a result, the authors revealed the determinants of audit quality, and by using these determinants, developed an Integrated Audit Quality Model, including causal conditions, intervening conditions, context, as well as action strategies related to AQ and their consequences. In this research, audit quality is studied using a systemic approach. According to this approach, the quality of inputs, processes, and outputs of auditing determines the quality of auditing, therefore, the quality of all different parts of this system is considered.

Keywords: Audit quality, integrated audit quality model, audit supply, demand for audit service, grounded theory.

ETERMINANTS OF PROFITABILITY IN INDIAN PHARMACEUTICAL FIRMS IN THE NEW INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS REGIME

Shilpi Tyagi, D. K. Nauriyal

Indian Institute of Technology Roorkee, India

Abstract:

This study investigates the firm level determinants of profitability of Indian drug and pharmaceutical industry. The study uses inflation adjusted panel data for a period 2000-2013 and applies OLS regression model with Driscoll-Kraay standard errors. It has been found that export intensity, A&M intensity, firm's market power and stronger patent regime dummy have exercised positive influence on profitability. The negative and statistically significant influence of R&D intensity and raw material import intensity points to the need for firms to adopt suitable investment strategies. The study suggests that firms are required to pay far more attention to optimize their operating expenditures, advertisement and marketing expenditures and improve their export orientation, as part of the long term strategy.

Keywords: Indian drug and pharmaceutical industry, trade related intellectual property rights, research and development, food and drug administration.

THE IMPACT OF MOTIVATION, TRUST, AND NATIONAL CULTURAL DIFFERENCES ON KNOWLEDGE SHARING WITHIN THE CONTEXT OF ELECTRONIC MAIL

Said Abdullah Al Saifi

Nizwa College of Applied Sciences, Oman

Abstract:

The goal of this research is to examine the impact of trust, motivation, and national culture on knowledge sharing within the context of electronic mail. This study is quantitative and survey based. In order to conduct the research, 200 students from a leading university in New Zealand were chosen randomly to participate in a questionnaire survey. Motivation and trust were found to be significantly and positively related to knowledge sharing. The research findings illustrated that face saving, face gaining, and individualism positively moderates the relationship between motivation and knowledge sharing. In addition, collectivism culture negatively moderates the relationship between motivation and knowledge sharing. Moreover, the research findings reveal that face saving, individualism, and collectivism culture positively moderate the relationship between trust and knowledge sharing. In addition, face gaining culture negatively moderates the relationship between trust and knowledge sharing. This study sets out several implications for researchers and practitioners. The study produces an integrative model that shows how attributes of national culture impact knowledge sharing through the use of emails. A better understanding of the relationship between knowledge sharing and trust, motivation, and national culture differences will increase individuals' ability to make wise choices when sharing knowledge with those from different cultures.

Keywords: Knowledge sharing, motivation, national culture, trust.

A STUDY ON THE DETERMINANTS OF EARNINGS RESPONSE COEFFICIENT IN AN EMERGING MARKET

Bita Mashayekhi, Zeynab Lotfi Aghel
Univerasity of Tehran , Iran

Abstract:

The determinants of Earnings Response Coefficient (ERC), including firm size, earnings growth, and earnings persistence are studied in this research. These determinants are supposed to be moderator variables that affect ERC and Return Response Coefficient. The research sample contains 82 Iranian listed companies in Tehran Stock Exchange (TSE) from 2001 to 2012. Gathered data have been processed by EVIEWS Software. Results show a significant positive relation between firm size and ERC, and also between earnings growth and ERC; however, there is no significant relation between earnings persistence and ERC. Also, the results show that ERC will be increased by firm size and earnings growth, but there is no relation between earnings persistence and ERC.

Keywords: Earnings response coefficient, return response coefficient, firm size, earnings growth, earnings persistence

MÜSLÜMAN KARDEŞLER ÖRGÜTÜNÜN SİYASİ İSLAM'A DÖNÜŞMESİ VE ARAP BAHARINDA OYNADIĞI ROL

SÜMEYRA ULUS¹

ÖZET

Bu çalışma, Orta Doğu'nun ilk modern İslami kitle hareketi, 'saf' İslam'ı modernite ile harmanlamak amacı taşıyan ve 1928 yılında kurulan İhvan-ı Müslümin örgütünün zaman içindeki dönüşümünü ele almıştır. Kuruluşunun ilk yıllarında sadece toplumsal/dinsel argümanlar kullanan, siyasi katılım düşünmeyen ama laikliğe karşı çıkan Müslüman Kardeşler örgütü zaman içinde birtakım dönüşümlere uğramış bulunmaktadır. Bu çalışma ile bu dönüşümün siyasi İslam perspektifinde incelenmesini ve örgütün Arap Baharındaki rolünü inceleyeceğiz.

Osmanlı Devleti'nin çöküşü ve hemen ardından halifeliğin Türkiye tarafından kaldırılması, bölgedeki bazı Müslüman kesimi rahatsız etti ve İslam'ın ıslah edilmesi çalışmaları başlatıldı. Hasan El-Benna tarafından kurulan örgüt, halkı İslam konusunda bilinçlendiriyor, maddi yardımda bulunuyor ve halkın güvendiği tek kurum halini alıyordu. MK için 'devlet içinde devletçik' demek yanlış olmaz. Krallık rejimi içinde kendine yer bulamayan MK, bu yeri cumhuriyet rejimi içinde elde etmeye çalışacaktır. Hür Subaylar Devrimi ile rejim değişikliğine giden Mısır için yeni bir dünyanın kapıları açılmış olacak. Hür Subaylar, MK'nin desteği ile başa geldiğinde araları son derece iyiydi ancak zaman içinde iki sistemin birbirinden çok farklı argümanlara dayandığını söyleyebiliriz. Örgüt her ne kadar siyasetten uzak kalmak amacı gütsede dinin toplumun her alanına nüfuz etmemesinden, Türkiye'nin hilafeti kaldırmasının ardından laiklik ateşinin Mısır'a sıçramasından endişe duymaktaydı. Orta doğu topraklarında laiklik kavramının, Türkiye'den farklı yorumlandığını da belirtmek gerekir. Onlar laikliği, dinden çıkmak, dini bütünüyle reddetmek zannettiler. Bu yüzden MK, laikliğe karşı olanca gücüyle karşı koymaya çalıştı.

Zaman içinde gerçekleşen suikastlar, bombalı eylemler, bir grup insanı hedef alma olaylarıyla adı anılmaya başlayan örgüt, bunun sonucunda hükümetler tarafından yasaklanmış ya da kısıtlanmıştır. İhvan'ın zaman içinde siyasi İslam'a dönüşümü ve Arap Baharına giden süreçte nasıl etkin rol oynadığını incelemiş bulunmaktayım.

Anahtar Kelimeler: Müslüman Kardeşler, Siyasi İslam, Mısır, Arap Baharı

¹ Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, –0009-0001-3203-1093